

كتاب الطبقات الكبير

KİTÂBÜ'T-TABAKÂTİ'L-KEBÎR

Tabakât



İbn Sa'd (230/845)



[MUHAMMED B. SA'D B. MENÎ EL-HÂŞİMÎ EL-BASRÎ]

BASRALILAR, BAĞDATLILAR,
ŞAMLILAR, MISIRLILAR
VE DİĞERLERİ



SiYER
YAYINLARI

KİTÂBÜ'T-TABAKÂTİ'L-KEBÎR

İbn Sa'd (230/845)
[Muhammed b. Sa'd b. Menî el-Hâşimî el-Basrî]



Basralılar, Bağdatlılar,
Şamlılar, Mısırlılar
Ve Diğerleri

IX



Çeviri Editörü
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN

Çeviri:
Prof. Dr. Ali BAKKAL [1-265]
Yrd. Doç. Dr. Yasin KAHYAOĞLU [266-530]



Siyer Yayınları: 25

Siyer Serisi: 15

Eser Adı

Kitâbü't-Tabakâtî'l-Kebîr

[Thk: Dr. Ali Muhammed Ömer, Mektebetü'l-Hancı, 1. baskı, Mısır 2001]

Yazar

İbn Sa'd (230/845)

(Muhammed b. Sa'd b. Menî el-Hâşimî el-Basrî)

Çeviri Heyeti

Prof. Dr. Abdurrahman ELMALI

Prof. Dr. Ali BAKKAL

Prof. Dr. Hikmet AKDEMİR

Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ

Prof. Dr. Mustafa EKİNCİ

Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN

Doç. Dr. Mehmet AKBAŞ

Yrd. Doç. Dr. Abdullah YILDIZ

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ASLAN

Yrd. Doç. Dr. Ayhan ERDOĞAN

Yrd. Doç. Dr. Mahmut POLAT

Yrd. Doç. Dr. Mehmet DİLEK

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Vehbi ŞAHİNALP

Yrd. Doç. Dr. Veysel KASAR

Yrd. Doç. Dr. Yasin KAHYAOĞLU

Çeviri Editörü

Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN

Yayın Editörü

M.Ali ALİOĞLU

Son Okuma

Hüseyin YILDIRIM

Abdulkadir ALTINHAN

Ömer KAYMAZ

Mehmet İMECE

Kapak

Mehmet Emrullah İNCEARIK

Mizanpaj

Siyer Yayınları

ISBN

978-605-9283-35-9

Nişanca Mah. Zekai Dede Sk. No: 22 Eyüp/İstanbul
Tel & Fax: (0212) 544 76 96 – (0212) 544 58 46
Gsm: (0554) 930 07 04 Web: www.siyeryayinlari.com



Bu eserin e-kitap  evrimi **SaveAs Bilişim** tarafından yapılmıştır.
www.saveas.com.tr

KISALTMALAR



- (a): aleyhis's-selâm, aleyha's-selâm (*Allah'ın selâmı onun üzerine olsun*)
b.: ibn (*oğlu*)
(c): celle celâlüh (*Şanı yücedir*)
bt.: bint (*kızı*)
(E): Editör
h.: Hicrî
m.: Miladî
(k): kerremellahu vecheh (*Allah onu şereflendirsin*)
(M): Mütercim
(r): radiyallahu anhu-radiyallahu anhâ (*Allah ondan razı olsun*)
(rh): rahimehullah (*Allah'ın rahmeti üzerine olsun*)
(sas): sallallahu aleyhi ve sellem (*Allah'ın selamı ve duası onun üzerine olsun*)
v.: Vefatı

RESÛLULLAH'IN (SAS) ASHÂBI VE TÂBÎÎN İLE HADÎS VE FIKİH ÂLİMLERİNDEN BASRA'YA YERLEŞENLER



3653. *Utbe b. Gazvân* ﴿عُبَيْةُ بْنُ غَزْوَانَ﴾

[Utbe b. Gazvân] b. Câbir b. Vüheyb b. Nüseyb b. Zeyd b. Mâlik b. el-Hâris b. Avf b. Mâzin b. Mansûr b. İkrime b. Hasafe b. Kays b. Aylân b. Mudar. Künyesi, *Ebû Abdullah*'tır.

Bazılarının onu *Ebû Gazvân* diye künyelediklerini işittim. İslâm'a girenlerin ilklerinden olup uzun boylu ve yakışıklı bir adamdı. *Habeşistan*'a hicret etti. *Bedir* gazasında bulundu.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Utbe b. Gazvân'ın çocuklarından Cübeyr b. Abdullah ve İbrahim b. Abdullah anlattılar; dediler ki:

Ömer b. el-Hattâb, Utbe b. Gazvân'ı *Basra* üzerine emîr [âmil] tayin etti. Burasını fetheden de o idi. *Basra*'nın şehir planını yaptı ve temellerini attı. *Basra*'ya daha önce *el-Übülle* denirdi. *Basra* mescidini de kamıştan yaptı, bina olarak inşa etmedi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Bize rivayet edildi ki:

Utbe b. Gazvân, Sa'd b. Ebû Vakkâs ile birlikte *Kâdisiyye*'de bulunuyordu. Ömer b. el-Hattâb'ın, Sa'd'a mektup yazıp Utbe'yi *Basra*'ya göndermesini emretmesi üzerine, Sa'd onu *Basra*'ya gönderdi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Muhammed b. Şürahbîl el-Abderî anlattı. O da Musa'b b. Şürahbîl'den, yani İbn Hasene'den şöyle dediğini rivayet etti:

Utbe b. Gazvân, Acemleri hezimete uğrattıkları zaman Sa'd b. Ebû Vakkâs ile birlikteydi. Ömer b. el-Hattâb, Sa'd b. Ebû Vakkâs'a bir mektup

yazarak, ordugâhını *Kûfe*'de kurmasını, Utbe b. Gazvân'ı da Hind topraklarına [*Basra*'ya] göndermesini emretti. Utbe'nin İslâm'da önemli bir yeri vardı. *Bedir* savaşına iştirak edenlerdendi. O, Müslümanların ve *Basra*'nın önemli bir parçasıydı.

Basra'ya o zamanlar Hind toprakları denirdi. Ömer, Utbe'nin oraya yerleşmesini ve orasını Müslüman askerler için ordugâh edinmesini, kendisiyle Müslüman askerlerin ordugâhı arasında deniz olmamasına dikkat etmesini emretti. Sa'd b. Ebû Vakkâs, Utbe b. Gazvân'ı çağırdı. Ona Ömer'in mektubundan bahsetti, Utbe de emre icabet etti. 800 adamla *Kûfe*'den çıkıp *Basra*'ya gittiler. Buraya *Basra* isminin verilmesinin sebebi, siyah taşlı bir yer olmasındandır.

Utbe buraya gelince, burasını ordugâh yaptı. Müslümanlar burada çadırlarını ve barınaklarını kurdular. Utbe b. Gazvân da bezden yapılmış bir çadır kurmuştu. Sonra Ömer b. el-Hattâb buradaki adamların sayısını çoğalttı. İnsanlar çoğalınca, onlardan bazı kabileler kerpiçten evler yaparak *Hureybe*'de^[1] iki, *Zâbûka*'da^[2] bir, Benî Temîm'de iki, *Ezd*'de iki köy olmak üzere yedi köy inşa ettiler. Sonra Utbe, *Basra*'nın *Fürât* mevkiine çıktı. Orasını da fethedip *Basra*'ya geri döndü. Basralılar devamlı bir şekilde *Basra*'nın ötesinde bulunan *Fâris* dağlarına sefer yapıyorlardı.

Nihayet Ömer b. el-Hattâb'dan Utbe b. Gazvân'a, Müslümanları toplayıp yakın zamanda düşmanlarına karşı çıkacakları gazayı haber vermesini talep eden bir mektup geldi. Utbe insanlara hitabede bulundu. Bu, Utbe'nin *Basra*'da irad ettiği ilk hutbeydi. Şöyle dedi: “Hamd Allah içindir. O'na hamd eder ve O'ndan yardım dilerim. O'na iman eder ve O'na tevekkül ederim. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de onu kulu ve Resûlü olduğuna şahadet ederim. Ey İnsanlar! Dünya ayakkabımızı eskitti; ehline, veda etmeleri gerektiğini bildirdi. Çünkü dünya adına elimizde, bir kabın kulpundan başka bir şey kalmamıştır. Dikkat edin! Şüphesiz, siz de o dünyayı terk ediyorsunuz. Öyleyse, o henüz elinizdeyken onu hayırlı bir şekilde terk edin. Dikkat edin! Hayret edilecek şeylerden biri şudur ki, büyük bir taş getirilip Cehennem'in kenarından yuvarlandığı zaman, yetmiş senede ancak dibine ulaşır. Allah'a yemin olsun ki, o Cehennem doldurulacaktır. Hayret edilecek bir başka şey de şudur: Cennet'in yedi kapısı olup, her kapının iki yanı arası elli yıllık mesafedir. Allah'a yemin olsun ki, öyle bir an gelecek, Cennet tıklım tıklım dolup taşacak, doluluktan patlayacak hale gelecektir. Siz beni Resûlullah (sas) ile birlikte yedi kişinin yedincisi olarak gördünüz: O zaman bizim beşâm^[3] yaprağı ve katâd^[4]

dikeninden başka yiyeceğimiz yoktu. Avurtlarımız bu dikenlerden yaralanmıştı. Bir gün elime bir hırka geçmişti. Onu ikiye bölüp Sa'd b. Ebû Vakkâs ile paylaşmıştık. Ey yedi kabile! Bundan sonra da bizi bazı şehirler üzerine emîr tayin edilmiş olarak gördünüz. İyi bilin ki, nübüvveti ancak mülk ve ceberût ortadan kaldırır. Emîrin, melik olduğu bir zamanda yaşamaktan Allah'a sığınırım. Kendi nazarımda büyük, insanların nazarında küçük olmaktan da Allah'a sığınırım. Bizden sonra birçok emîr göreceksiniz. Onları tecrübe edeceksiniz. Onları tanıyacak ve onlardan hoşlanmayacaksınız."

Utbe hutbesine devam ederken Sakîf kabilesinden bir adam kendisine yöneldi ve ona Ömer'den gelen mektubu verdi. Mektupta şöyle yazıyordu: "Ebû Abdullah es-Sekafî'nin bana anlattığına göre kendisi, *Basra*'da ilk defa at edinen kişidir. Sana bu mektubum geldiği zaman, Ebû Abdullah'ı en güzel bir şekilde himaye et ve senden nasıl yardım istiyorsa ona öyle yardımda bulun." Ebû Abdullah, *Basra*'da at edinip koruma [ribat] görevinde bulunan ilk kişi idi. Sonra Utbe, *Meysân* ve *Ebezkubâz*'a^[5] gitti ve orasını fethetti. Karşısına, çok adamla birlikte *el-Mezâr* şehrinin valisi el-Merzübân çıkmıştı. Utbe, onlarla savaştı ve Allah el-Merzübân'ı hezimete uğrattı. Utbe, el-Merzübân'ı sağ olarak yakaladı. Sonra boynunu vurdu, kaftanını ve kemerini aldı. Kemerinde altın ve mücevher vardı. Sonra bunları Ömer b. el-Hattâb'a gönderdi. el-Merzübân'ın selebi [üzerindeki ganimetleri] *Medine*'ye gelince Medineliler elçiye insanların durumunu [ganimetlerden ne kadar hisse aldıklarını] sormaya başladılar. Gelen kişi şöyle dedi: "Ey Müslüman topluluğu! Neyi soruyorsunuz? Allah'a yemin olsun ki, ben insanları altın ve gümüşle süslenirken bıraktım." Bu haber üzerine *Medine*'deki insanlar sevindiler.

Ömer, Utbe'ye yardımcı kuvvet olmak üzere *Basra*'ya 150 dolayında adam gönderdi. Diğer taraftan Sa'd da Utbe'ye bir mektup yazmış bulunuyordu. Çünkü Sa'd, onun emîriydi. Utbe bu durumdan rahatsız oldu ve yanına gidip durumu ona arz etme konusunda Ömer'den izin istedi. Ömer de bu izni verdi. Utbe, *Basra*'da yerine vekil olarak el-Muğîre b. Şu'be'yi bırakarak Ömer'in huzuruna çıktı. Ömer'e, Sa'd'ın kendisi üzerinde otorite kurmak istediğini dile getirerek onu şikâyet etti. Ömer bu şikâyet karşısında sustu. Fakat Utbe şikâyet etmeye devam etti. Şikâyetlerin ardı arkası kesilmeyince Ömer ona şöyle dedi: "Ey Utbe! Resûlullah ile arkadaşlığı olan Kureyş'e mensup şerefli bir adamın emirliğini kabullenmen sana zarar vermez." Utbe şöyle dedi: "Ben de Kureyş'ten değil miyim? Resûlullah

(sas) ‘*Bir kavmin halîfi [yeminlisi] o kavimdendir.*’ buyurdu. Benim de Resûlullah (sas) ile inkâr edilemeyecek ve yok sayılamayacak eski bir arkadaşlığım [sohbetim] vardır.” Ömer, “Senin bu faziletin inkâr edilemez.” dedi. Utbe, “Allah’a yemin olsun ki, eğer durum böyle devam ederse ebediyyen *Basra*’ya dönmeyeceğim.” dedi. Ömer, onun bu sözünü kabul etmedi ve kendisini görevine iade etti. Fakat Utbe yolda vefat etti. Utbe’nin *Basra* emîrliği altı ay sürmüştür. Karın hastalığına tutuldu ve Benî Süleym yurdunda vefat etti. Kölesi Süveyd eşyasını ve terikesini toplayıp Ömer b. el-Hattâb’a takdim etti. Bu olay, hicrî 17. senede meydana gelmişti. Utbe b. Gazvân vefat ettiği gün elli yedi yaşındaydı.

3654. *Büreyde b. el-Husayb* ﴿بريدة بن الحبيب﴾

[Büreyde b. el-Husayb] b. Abdullah b. el-Hâris b. el-A’rec b. Sa’d b. Rizâh b. Adî b. Sehm b. Mâzin b. el-Hâris b. Selâmân b. Eslem b. Efsâ. Künyesi *Ebû Abdullah*’tır.

Büreyde, Peygamber (sas) hicret ederken kendisinin mensup olduğu kabilenin yurdunda ikamet ettiği zaman Müslüman oldu. *Bedir*’e katılmadı. Sonra *Medine*’ye hicret etti. Resûlullah (sas) ile birlikte burada kalmaya devam etti. Peygamber (sas) vefat edinceye kadar onunla birlikte bütün gazalara katıldı. *Basra* fethedilip şehir kurulunca oraya gitti. Orada bir arsa edinip üzerine bir ev yaptı. Osman b. Affân’ın hilafeti zamanında gaza maksadıyla *Horasan*’a gitti. Ölünceye kadar o bölgede kaldı ve Yezîd b. Mu’âviye’nin hilafeti zamanında *Merv*’de vefat etti. Çocuğu da *Merv*’de kaldı. Daha sonra çocuklarından [torunlarından] bir grup *Bağdat*’a geldi ve onlar burada öldüler.

Bize Hâşim b. el-Kâsım Ebü’n-Nadr haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be anlattı; dedi ki: Bize Muhammed b. Ebû Ya’kûb ed-Dabbî anlattı; dedi ki: Bana, Belh nehrinin arkasında Büreyde el-Eslemî’nin şöyle dediğini işiten biri anlattı:

Gerçekte hayat, atların kişnemesinden ibarettir.^[6]

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Âsım el-Ahvel haber verdi; dedi ki: Mûrek dedi ki:

Büreyde el-Eslemî, kabrine iki cerîde^[7] konulmasını vasiyet etti. *Horasan* yakınlarında vefat etti. Vasiyet ettiği çubuklar ancak *Hammâr*^[8] kırsalında bulundu. Büreyde b. el-Husayb, Yezîd b. Mu'âviye'nin hilafeti zamanında hicrî 63 senesinde *Horasan*'da vefat etti.

3655. *Ebû Berze el-Eslemî* ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

Muhammed b. Ömer ve Ebû Berze'nin bazı çocuklarının haber verdiğine göre adı, Abdullah b. Nadle'dir. Hişâm b. Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî ve ilim ehlinde başkalarının dediğine göre ismi, Nadle b. Abdullah'tır. Bazıları da isminin, Nadle b. Ubeyd b. el-Hâris b. Hibâl b. Rebî'a b. Di'bil b. Enes b. Huzeyme b. Mâlik b. Selâmân b. Eslem b. Efsâ olduğunu söylemiştir.

Ebû Berze erken Müslüman olanlardandır. Resûlullah (sas) ile birlikte Mekke fethine katıldı. Resûlullah (sas) vefat edinceye kadar yapılan gazalara katılmaya devam etti. Sonra *Basra*'ya gitti. Oraya yerleşen ilk Müslümanlarla birlikte *Basra*'ya yerleşti. *Basra*'da kendisi için bir ev inşa etti. Kendisinden sonra çocukları ve torunları *Basra*'da ikamet etmeye devam etmiştir. Bir müddet *Basra*'da ikamet ettikten sonra, cihad için *Horasan*'a gitti ve *Merv*'de vefat etti.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize el-Mübârek b. Fedâle anlattı; dedi ki: Bize Seyyâr b. Selâme anlattı; dedi ki:

Ebû Berze'yi başı ve sakalı beyazlamış olarak gördüm.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ziyâd b. Ebû Müslim Ebû Ömer^[9] anlattı; dedi ki: Bize Ümeyye b. Abdurrahman anlattı. O da annesinden şunu rivayet etti:

Ebû Berze ile Ebû Bekre kardeş idi.

3656. *İmrân b. el-Husayn b. Ubeyd* ﴿عمران بن الحصين بن عبيد﴾

[İmrân b. el-Husayn b. Ubeyd] b. Halef b. Abdünühm b. Hureybe b. Cehme b. Gâdıra b. Hubeyşîyye b. Ka'b b. Amr. İmrân'ın künyesi Ebû Nuceyd idi. Kendisi, babası ve kız kardeşi erken Müslüman olanlardandır. Resûlullah (sas) ile birlikte çeşitli savaşlara katıldı. Kabilesinin beldesinde

ikamet etti. Peygamber (sas) vefat edinceye kadar sık sık *Medine*'ye gidip geldi. *Basra* şehri kurulunca oraya gitti ve orada vefat etti. Soyundan Hâlid b. Talîk b. Muhammed b. İmrân b. el-Husayn, *Basra* kâdılığı yapmıştır.

Bize Muhammed b. İsmail b. Ebû Füdeyk haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Sa'd anlattı. O Sa'îd b. Hilâl'den, o da Ebü'l-Esved ed-Düelî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Basra'ya geldiğimde İmrân b. el-Husayn Ebü'n-Nüceyd oradaydı. Ömer b. el-Hattâb Basralılara fıkıh öğretmek üzere onu buraya göndermişti.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Atâ haber verdi. O da babasından şunu rivayet etti:

İmrân b. el-Husayn bir adam hakkında hüküm vermişti. Adam ona şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, bana zulüm ile hükmettin. Benim o konuyla bir işim olmamıştır." İmrân, "Böyle bir şey olamaz." dedi. Adam, "Hakkımda yalancı şahitlik yapıldı." dedi. İmrân, "Senin hakkında verdiğim karardan dolayı uğradığın zararı kendi malımdan karşılayacağım. Allah'a yemin olsun ki, bundan sonra oturduğum şu makamda ebediyyen oturmayacağım." dedi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize İmrân b. el-Husayn'ın mevlası İbrahim b. Atâ haber verdi. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

İmrân b. el-Husayn'ın yüzüğünde kılıç kuşanmış bir adam nakşı vardı. İbrahim dedi ki: Ben bu nakşı, evimizde topraktan yapılmış bir kabın içinde bulunan bir yüzükte gördüm. Babam, "Bu, İmrân b. el-Husayn'ın yüzüğüdür." dedi.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki: Bize, Kureyşli bir adam olan Fudayl[10] b. Fedâle anlattı. O da Ebû Recâ el-Utâridî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ne ondan önce, ne de ondan sonra asla görmediğim güzellikte kenarları ipekli bir elbise giymiş olduğu halde İmrân b. el-Husayn bizim yanımıza geldi ve dedi ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: "Allah, kuluna bir nimet

ihsan ettiği zaman, nimetinin eserinin kulunun üzerinde görünmesini sever.”

Bize Affân b. Müslim ve el-Mu'allâ b. Esed haber verdiler; dediler ki: Bize Abdurrahman b. el-Uryân dedi ki:

Ebû İmrân el-Cevnî, bize, İmrân b. el-Husayn'ı kenarları ipekli güzel bir elbise içinde gördüğünü anlattı.

Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O da Hilâl b. Yesâf'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Basra'ya geldim. Mescide girdim. Orada başı ve sakalı beyaz bir ihtiyar gördüm. Direğe dayanmış vaziyette bulunuyor ve etrafında halka haline gelmiş olan insanlara hadis rivayetinde bulunuyordu. “Bu kimdir?” diye sordum. “O, İmrân b. el-Husayn'dır.” dediler.

Bize Vehb b. Cerîr haber verdi; dedi ki: Bize babam anlattı; dedi ki: Humeyd b. Hilâl'i etrafı ipekli güzel elbiseler giyen birisinden [İmrân'dan] bahsederken işittim. Humeyd dedi ki:

İmrân b. el-Husayn'a, “Gördüğüm şu halin benim hoşuma gitmiyor!” dedim. O da bana “Yapma böyle! Allah'ın hoşuna giden şey, benim de hoşuma gidiyor.” dedi.

Bize Hafs b. Ömer el-Hafsî haber verdi; dedi ki: Bize Yezîd b. İbrahim anlattı; dedi ki: Muhammed'in, yani İbn Sîrîn'in şöyle edediğini işittim:

İmrân b. Husayn istiskâ [karın sulanması] hastalığına tutulmuştu; Otuz sene boyunca karnından su geldi. Kendisine dağlama yapması tavsiye edildiği halde, o bunu yaptırmaktan kaçınıyordu. Fakat vefatından iki sene önce dağlamayı kabul edip bunu yaptırmıştı.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize İmrân b. Hudeyr haber verdi. O da Lâhik b. Humeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

İmrân b. el-Husayn dağlama yaptırmaktan kaçındı ve hastalandı. Fakat sonra dağlama yaptırdı. Dağlama yaptırırken yüksek sesle bağırıp şöyle diyordu: “Ateşle dağlama yaptırdım; fakat yine de acıdan kurtulup iyileşemedim; hastalığım şifa bulmadı.”

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize babam anlattı; dedi ki:

Humeyd b. Hilâl’in etrafı ipekten yapılmış güzel elbiseler giyen bir adamdan bahsederken şöyle dediğini işittim: İmrân b. Husayn bana dedi ki: “Şunu biliyor musun? Öncelere bana ağrı ve sızı gelip duruyordu; fakat dağlama yaptırdıktan sonra kesildi.” Ben, “Ağrı sana baş tarafından mı, yoksa ayakların tarafından mı geliyordu?” diye sordum. İmrân, “Baş tarafımdan geliyordu.” dedi. Ben, “Ağrıların tekrar sana dönünceye kadar öleceğini zannetmiyorum.” dedim. Bir müddet sonra İmrân bana “Ağrılarımın döndüğünü biliyor musun?” dedi. Humeyd diyor ki: Daha sonra İmrân, güzel elbiselerini çok az giydi ve öldü.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O Seleme b. Alkame’den, o da el-Hasan’dan şöyle dediğini rivayet etti:

İmrân b. Husayn vasiyet edip şöyle dedi: “Öldüğümde beni kabristana doğru götürürken hızlı yürüyün. Yahudi ve Hristiyanların yaptığı gibi yavaş yürümeyin. Arkamdan ateş yakmayın ve bağırıp çağırmayın.” Yine Hasan diyor ki: “Çocuklarının annelerine de bazı vasiyetlerde bulundu ve şunu da ekledi: Hanımlarımdan kim benim arkamdan çılgılık atarsa, onun için vasiyet yoktur.”

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize İmrân b. Husayn ailesinin mevlası İbrahim b. Atâ b. Ebû Meymûne haber verdi. O da babasından şunu rivayet etti:

İmrân b. Husayn ailesine, öldüğü zaman arkasından bağırıp çağırılmamasını, “Kim böyle yaparsa onun üzerine lânet olsun” dediğini, kabrini kare biçiminde yapmalarını ve dört parmak kadar yükseltmelerini vasiyet etti.

Bize Müslim b. İbrahim ve Ubeydullah b. Muhammed b. Hafs el-Kureşî et-Teymî haber verdiler; dediler ki: Bize Hafs b. en-Nadr es-Sülemî anlattı; dedi ki: Bana annem anlattı. O da -İmrân b. Husayn'nın kızı olan- kendi annesinden şunu rivayet etti:

İmrân b. el-Husayn, ölümün kendisine iyice yaklaştığını anlayınca şöyle dedi: “Öldüğüm zaman tabutuma sarık bağlayın. Geri döndüğünüzde ise kurban kesip yemek yedin.”

Muhammed b. Ömer ve diğerleri dedi ki: İmrân b. Husayn'ın künyesi Ebû Nüceyd idi. Ebû Bekir ve Osman'dan hadis rivayetinde bulundu. Yezîd b. Ebû Süfyân'ın ölümünden önce aynı sene *Basra*'da vefat etti. Ziyâd da, Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti zamanında 53. senede vefat etmişti.

3657. Mihcen b. el-Erda el-Eslemî ﴿مِجْنُ بْنُ الْأَدْرِعِ الْأَسْلَمِيِّ﴾

Benî Sehm kabilesindendir.

Muhammed b. Ömer dedi ki: O ilk müslümanlardandı. *Basra* mescidinin planını çizen ve yerini işaretleyen de odur. Bir ara Resûlullah (sas) kendisine uğradığında ok atan bir toplulukla birlikte bulunuyordu. Bunun üzerine Peygamber şöyle demişti: “Atınız! *Ben İbnü'l-Erda ile birlikteyim.*” Sonra *Basra*'dan *Medine*'ye döndü ve Mu'âviye'nin hilafeti zamanında orada vefat etti.

3658. Ümeyye b. Mahşî el-Huzâ'î ﴿أُمَيَّةُ بْنُ مَحْشَى الْخَزَاعِيِّ﴾

Bana Yahyâ b. Sa'îd el-Kattân'dan haber verildi; dedi ki: Bize Câbir b. Subh anlattı; dedi ki: Bana el-Müsennâ b. Abdurrahman el-Huzâ'î anlattı:

Vâsıt'a^[11] kadar onunla seyahat ederek kendisine arkadaşlık ettim. Yemeğinin ilk lokmasında ve son lokmasında şöyle derdi: “*Bismillâhi evvelehû ve âhirehû* [Başında ve sonunda Allah'ın ismiyle].” Ona, “Yemeğinin ilk lokmasında Allah'ın adını anıyorsun. Peki, son lokmada “*Bismillâhi, evvelehû ve âhirahû*” sözünü neden söylüyorsun?” dedim. Bana dedi ki: Ceddin Ümeyye b. Mahşî, Allah Resûlü'nün (sas) ashâbındandı. Onun şöyle dediğini işittim: Allah Resûlü, bir adamı, Allah'ın adını anmadan yemek yerken gördü. Fakat yemeğinin son lokmasına geldiği zaman “*Bismillâhi evvelehû ve âhirehû*” dedi. Resûlullah

(sas) da şöyle buyurdu: Kişi, “*Bismillâhi evvelehü ve âhirehü*” deyinceye kadar Şeytan da onunla beraber yemeye devam eder. Neticede karnında onun kustuğundan başka bir şey kalmaz.”

3659. *Abdullah b. el-Muğaffel b. Abdünühm*

﴿عبد الله بن المغفل بن عبد نهم﴾

[Abdullah b. el-Muğaffel b. Abdünühm] b. Afîf b. Üseyhim^[12] b. Adî b. Sa’lebe b. Züeyb b. Sa’d b. Adî b. Osman b. Müzeyne.

Bize Yahyâ b. Ma’în haber verdi; dedi ki: Abdullah b. el-Muğaffel’in künyesi Ebû Ziyâd’dır. Ben bunu Abdullah b. el-Muğaffel’in çocuklarından [torunlarından] bir adama söyledim; o da bana şöyle dedi:

Künyesi *Ebû Sa’îd*’tir. Bekkâûn’dan [ağlayanlardan]^[13] biri olup *Hudeybiye*’de ağacın^[14] altında Resûlullah’a (sas) biat edenlerdendi. *Medine*’de ikamet etmeye devam etti. Sonra *Basra*’ya gitti ve orada vefat etti.

Bize Hevze b. Halîfe haber verdi; dedi ki: Bize Avf anlattı. O Huzâ’î’den, o da Ziyâd b. Muhammed b. Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Muğaffel, ölüm sebebi olan hastalığa yakalandığında ailesine şöyle vasiyette bulundu: “Benim cenaze işlerimi sadece arkadaşlarım yapsın. İbn Ziyâd namazımı kıldırmasın.” Öldüğü zaman, *Basra*’da bulunan Ebû Berze el-Eslemî’ye, Âiz b. Amr’a ve Resûlullah’ın (sas) ashâbından olan diğer arkadaşlarına haber gönderdiler. Onlar da hemen gasl ve tekfin hazırlıklarına başladılar. Gömleklerinin kollarını dürdüler; aşağı sarkmasın diye uzayan kısımlarını elleriyle bellerine sokuşturdular, sonra da onu gasledip kefenlediler. Daha sonra oradaki topluluk sadece abdest almakla yetinip daha fazla bir şey yapmadılar. Sonra onu evinden çıkardılar. Evden çıktıklarında İbn Ziyâd’ı, kapıda merasim alayıyla birlikte karşılarında bekler buldular. Ona, Abdullah’ın, kendisi üzerine cenaze namazı kıldırmasın vasiyet ettiğini söylediler. Bunun üzerine İbn Ziyâd cenazeyle birlikte *Beydâ* hizasına kadar yürüdü; ondan sonra cenazeyi terketti.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Ebü'l-Eşheb'den, o Bekir b. Abdullah el-Müzenî'den, o da Abdullah b. el-Muğaffel'den şunu rivayet etti:

O, “Beni ateşle teşyi etmeyin.” diye vasiyette bulunmuştu.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Vefatı, Mu'âviye'nin hilafetinin son günlerinde olmuştu. *Basra*'da bir ev inşa etmişti. O da, Ömer b. el-Hattâb'ın Basralılara fıkıh öğretmek üzere gönderdiği kişilerden biriydi.

3660. Ma'kıl b. Yesâr ﴿معقل بن يسار﴾

[Ma'kıl b. Yesâr] b. Abdullah b. Mu'abbir b. Hurrâk b. Lüey b. Ka'b b. Abd b. Sevr b. Hüzme b. Lâtım b. Osman b. Müzeyne. Künyesi, Ebû Abdullah'tır.

Ma'kıl ırmağının sahibi idi. Ömer b. el-Hattâb kendisine bu tatlı su yatağını kazmasını emretmiş, o da kazmıştı. Sonra *Basra*'ya gitti ve orada kendisi için bir ev yaptı. Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafetinin sonlarında ve Ubeydullah b. Ziyâd'ın valiliği sırasında *Basra*'da vefat etti.

3661. el-Hâris b. Nevfel b. el-Hâris ﴿الحارث بن نوفل بن الحارث﴾

[el-Hâris b. Nevfel b. el-Hâris] b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf. *Basra*'ya gitti. Orada kendine bir ev edindi. Oraya Abdullah b. Âmir b. Küreyz'in valiliği sırasında gitmişti. Yine Osman b. Affân'ın hilafetinin sonlarında *Basra*'da vefat etti. Orada çocukları yaşamaya devam etmiştir. Peygamber'den (sas), cenaze namazı hakkında bir hadis rivayet etmiştir.

3662. Abdurrahman b. Semüre ﴿عبد الرحمن بن سمرة﴾

[Abdurrahman b. Semüre] b. Hubeyb b. Abdüşems b. Abdümenâf b. Kusay. *Basra*'ya gidip yerleşti ve orada vefat etti. Peygamber'den (sas) hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Uyeyne b. Abdurrahman'dan, o Cevşen'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Bekre'yi Abdurrahman b. Semüre'nin cenazesinde kendisine ait bir katıra binmiş olarak gördüm.

3663. Ebû Bekre ﴿أبو بكر﴾

Adı, Nüfay b. Mesrûk'tur. Bazı hadislerde ismi Mesrûh şeklinde geçer. Annesi Sümeyye'dir. Ebû Bekre, Ziyâd b. Ebû Süfyân'ın^[15] anne bir kardeşidir. Önceleri *Tâif*'te bir köle idi. Resûlullah (sas) *Tâif*'i muhasara ettiği zaman şöyle demişti: “Hangi hür, bizim yanımıza gelirse, o emniyettedir. Hangi köle bizim yanımıza gelirse o da hürdür.” Bunun üzerine Tâiflilerden bazılarının bir grup kölesi Peygamber'in yanına geldiler. Resûlullah (sas) onları hürriyetlerine kavuşturdu. Ebû Bekre de kaleden bir sarnıç ipiyle inip onlara yetişmişti. Bu yüzden künyesi Ebû Bekre oldu. Kendisi, “Ben Resûlullah'ın (sas) mevlasıyım.” derdi.

Bize Ebû Âmir el-Akadî haber verdi; dedi ki: Bize el-Esved b. Şeybân anlattı. O da Hâlid b. Sümeyr'den şunu rivayet etti:

Sakîfliler Ebû Bekre'nin kendilerinin kölesi olduğunu ileri sürüp onu almak istediler. Fakat o, “Ben hürriyete kavuşturulmuş biriyim; Resûlullah'ın mevlasıyım.” demiştir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû'l-Ahvas anlattı. O el-Muğîre'den, o Şibâk'tan, o Sakîfli bir adamdan şöyle dediğini rivayet etti:

Sakîf'i muhasara ettiği sırada, kölemiz olduğu için Resûlullah'tan Ebû Bekre'yi bize geri vermesini istedik. Fakat Resûlullah (sas) onu geri vermeyi kabul etmedi ve şöyle dedi: “O, Allah ve Resûlü'nün azatlısıdır.”

Bize Yahya b. Hammâd haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O el-Muğîre'den, o Şibâk'tan, o Âmir'den şunu rivayet etti:

Sakîf, köleleri olduğu için Resûlullah'tan (sas) Ebû Bekre'nin kendilerine iade edilmesini istedi. Resûlullah (sas) ise, “Hayır o, Allah ve Resûlü'nün azatlısıdır.” buyurdu.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bize İsmail b. el-Esedî haber verdi. O Ebû Bekre'den rivayet ettiği bir hadisinde ölümünün yaklaştığını anlayınca Ebû Bekre kızına, “İbn Mesrûh el-Habeşî'yi bana çağır.” dedi. Ebû Bekre, sâlih ve vera sahibi bir adamdı. el-Muğîre b. Şu'be aleyhinde şahitlik yapmış ve bu sebeple kendisine had vurulmuştu.^[16] Kendi kendine, bu işte kardeşi Ziyâd'ın parmağı olduğunu düşündü. Mu'âviye, Ziyâd'ın, babası Ebû Süfyân'ın oğlu olduğunu iddia edince, Ebû Bekre kardeşi Ziyâd'ın, bu

iddiayı kabul etmesini engellemeye çalıştı. Fakat Ziyâd, Mu'âviye'ye müsbet cevap verdi. Bunun üzerine Ebû Bekre, Ziyâd ile ebediyyen konuşmayacağına dair yemin etti ve onunla konuşmadan öldü. Bununla birlikte Ziyâd, Ebû Bekre'nin çocuklarına yakınlık gösterdi. Onları şereflendirdi ve onlara iktâ verdi. Onları, farklı vilayetlere vâli olarak tayin etti. Böylece Ebû Bekre'nin çocukları da dünyadan büyük pay ve makam elde ettiler ve kendilerinin Arap ve Nüfay b. el-Hâris es-Sekafî'nin çocukları olduklarını iddia ettiler. Ebû Bekre, Ziyâd'ın valiliği ve Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

Bize Yezîd b. Hârûn ve Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi, dediler ki: Uyeyne b. Abdurrahman bize haber verdi; dedi ki:

Babam bana, Ebû Bekre'yi, yenleri ipekten olan güzel ve yeni bir elbise giymiş olarak gördüğünü haber verdi.

3664. el-Berâ b. Mâlik b. en-Nadr b. Damdam

﴿البراء بن مالك النضر بن ضمضم﴾

[el-Berâ b. Mâlik b. en-Nadr b. Damdam] b. Zeyd b. Harâm b. Cündeb b. Âmir b. Ganm b. Adî b. en-Neccâr. *Uhud*, *Hendek* ve bunlardan sonraki seferlerde hep Resûlullah (sas) ile birlikte oldu. Harpte şecaat gösterir ve düşmanı yeninceye kadar takip ederdi.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr anlattı. O da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb, el-Berâ b. Mâlik'i Müslümanların ordusuna emîr tayin etmemelerini, çünkü onun insanları ölüme götürüp helak edici olduğunu, onları ileri sürdüğünü yazdı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme haber verdi; dedi ki: Sâbit, Enes b. Mâlik'in şöyle dediğini iddia etti:

el-Berâ b. Mâlik'in yanına uğradığımda şarkı söyleyip yayını terennüm ettiriyordu. "Bu durum, ne zamana kadar devam edecek?" diye sordum. Bana, "Benim yatağında öleceğimi mi zannediyorsun? Allah'a yemin olsun

ki, ortaklaşa öldürdüklerim hariç, müşriklerden doksan küsur kişiyi öldürdüm.” dedi.

Bize Amr b. Hafs haber verdi. O Sâbit'ten, o da Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Faris bölgesinde meydana gelen *Akabe* savaşında insanlar bir köşeye çekilmiş dururken el-Berâ b. Mâlik atına bindi. At isteksizdi, yürümek istemiyordu. Sonra arkadaşlarına, “Akranlarınızı üzerinize çağırdığınız şey ne kötüdür!” diye seslendi ve düşmana karşı hamle yaptı. Allah da Müslümanlara fethi nasip etti. O gün el-Berâ şehid olmuştu (rh).

Muhammed b. Ömer, onun *Tüster* savaşında şehid olduğunu söylüyor. Onlara göre yörenin tamamı *Fâris* bölgesiydi.

3665. Enes b. Mâlik b. en-Nadr b. Damdam

﴿أنس بن مالك بن النضر بن ضمضم﴾

[Enes b. Mâlik b. en-Nadr b. Damdam] b. Zeyd b. Harâm b. Cündeb b. Âmir b. Ganm b. Adî b. en-Neccâr. Annesi, Ümmü Süleym bt. Milhân'dır. Ümmü Süleym, Enes'in kardeşi el-Berâ b. Mâlik'in de annesidir.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize el-Alâ Ebû Muhammed es-Sekafî haber verdi; dedi ki:

Enes b. Mâlik'in şöyle dediğini duydum: “Sekiz yaşında iken, Allah'ın Resûlü'ne (sas) hizmet etmeye başladım.”

Bize Muhammed b. Künâse el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Bürkân anlattı. O İmrân el-Basrî'den, o da Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

“Resûlullah'a on yıl hizmet ettim. O bana neyi emredip ben onu yapmadıysam veya neyi yapmamamı söyleyip onu da yaptıysam, bunlardan dolayı beni kınamadı. Eğer ailesinden birisi beni kınadıysa, ona da ‘Onu bırakın! Eğer takdir edilseydi o iş olurdu.’ veya ‘Böyle olması hükmedildi ve böyle oldu.’ derdi.”

Bize Ârim b. el-Fadl bize haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Hişâm'dan, o da Musa b. Enes'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Biz Ezd kabilesinden olmasaydık, Araplardan olmazdık. Hammâd dedi ki: “Biz, Ezd kabilesindeniz.” demek istiyor.

Bize Abdullah b. Amr Ebû Ma'mer el-Minkarî haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâris b. Sa'îd anlattı; dedi ki: Bize Ebû Gâlib el-Bâhilî, kendisinin Abdullah b. Umeyr el-Leysî'nin cenaze merasimine katıldığını anlatıp dedi ki:

Bir de baktım ki, küçük bir katır üzerinde bir adam bulunuyor. Üzerinde siyah ve ince bir elbise vardı. Başında kendisini güneşten koruyan bir hırka bulunuyordu. Gözlerinin burun tarafına da iki adet pamuk koymuştu. “Bu zat kimdir?” dedim. “Bu, Enes b. Mâlik'tir.” dediler. Sonra insanları sıkıştırıp yanına yaklaştım. Cenaze yerine konulunca, Enes başucuna kadar gitti ve onun cenaze namazını kıldırdı. Cenaze namazı için dört tekbir aldı. Namazı uzatmadı, acele ederek hızlı bir şekilde de kıldırmadı.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O da Seleme b. Verdân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Enes'in üzerinde siyah bir sarık gördüm. Fakat altında fesi yoktu. Sarığın bir ucunu arkasından sarkıtmıştı.

Bize Vekî haber verdi. O da Abdüsselâm b. Şeddâd Ebû Tâlût'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik'in üzerinde ipek yün karışımı bir sarık gördüm.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Humeyd'den, o da Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb, yüzüklerin üzerine Arapça bir şey yazılmasını yasakladı. Enes'in yüzüğünde kurt veya tilki resmi bulunuyordu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Enes'in yüzüğünde pençelerini uzatıp çömelen bir aslan resmi vardı.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik, Muhammed'in (sas) ashâbından mala karşı en çok hırsı olanlardandı.

Bize el-Velîd b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize el-Evzâ'î anlattı, dedi: Bize Yahya b. Ebû Kesîr anlattı; dedi ki:

Enes b. Mâlik'i Mescid-i Harâm'a girerken gördüm. Bir şeyi hazırlayıp yere serdi ve onun üzerinde namaz kıldı.

Bize Vekî haber verdi. O Hişâm et-Destevâî'den, o da Katâde'den şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik vefatından bir sene önce oruç tutmaktan aciz kalmıştı. O sene oruç tutamadı ve otuz fakiri doyurdu.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avf anlattı; dedi ki:

Enes b. Mâlik'e ölüm gelip çattığı zaman kendisini Muhammed b. Sîrîn'in gasletmesini ve namazını da onun kıldırmasını vasiyet etti. O sırada Muhammed hapisteydi. O zamanlar Benî Üseydden bir adam emîr idi. Ona gidip Muhammed'e izin vermesini istediler. Emîr de izin verdi. Muhammed hapishaneden çıkıp Enes'i gasletti, kefenledi ve güneş batmaya yakın bir zamanda Enes'in evinde onun üzerine namaz kıldı. Çoluk-çocuğunun yanına uğramadan, dönüp tekrar hapishaneye gitti.

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Abdülazîz b. Suheyb'den, o da Enes b. Mâlik'ten rivayet etti; dedi ki:

Resûlullah (sas) Medine'ye gelince, Ebû Talha elimden tutup beni Resûlullah'a (sas) götürdü ve şöyle dedi: "Ya Resûlullah! Enes, akıllı ve

zeki bir çocuktur, size hizmet etsin.” Enes dedi ki: Ben de seferde ve hazarda Resûlullah’a hizmet ettim. Allah’a yemin olsun ki, yaptığım hiçbir şeyden dolayı bana ‘*Bunu neden böyle yaptın?*’, yapmadığım bir şey için de ‘*Bunu neden şu şekilde yapmadın?*’ demedi.

Bize Yezîd b. Hârûn ve Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdiler; dediler ki: Bize Humeyd et-Tavîl anlattı. O da Enes’den rivayet etti, Enes dedi ki:

Peygamber (sas) [Mekke’den] geldiğinde Ümmü Süleym elimden tutup beni ona götürdü ve şöyle dedi: “Ya Resûlullah! Bu benim oğlumdur. O yazı yazmasını bilen bir çocuktur.” Enes dedi ki: Dokuz yaşından itibaren Resûlullah’a (sas) hizmet ettim. Yaptığım hiçbir şey için bana asla ‘*Kötü yaptın!*’ veya ‘*Ne kötü yaptın!*’ demedi.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Sinân b. Rebî’a’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik’in şöyle dediğini duydum: Annem beni Resûlullah’a (sas) götürdü ve şöyle dedi: “Ya Resûlullah! Bu küçük, senin hizmetçin olsun; onun için Allah’a dua et.” Resûlullah şöyle dedi: “*Allah’ım! Onun malını ve çocuklarını çoğalt. Ömrünü uzun eyle. Günahlarını da affeyle.*” Enes dedi ki: Kendi sulbümden gelen doksan sekiz kişiyi defnettım. (veya ‘yüz iki kişi’ dedi.) Benim meyve ağaçlarım senede iki defa meyve verirdi. Hayattan bıacak kadar uzun yaşadım. Artık, gelecek baharı [ahireti] arzuluyorum.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Miskîn anlattı; dedi ki: Bize Abdülazîz b. Ebû Cemîle haber verdi. O da Enes b. Mâlik’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah’ın (sas), benim, malım ve çocuklarım hakkında dua ettiğini biliyorum.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize babam anlattı. O da Sümâme b. Abdullah b. Enes’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Enes'in üzüm bağı senede iki defa meyve verirdi.

Bize Affân b. Müslim ve Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O el-Ca'd Ebû Osman'dan, o da Enes b. Mâlik'ten:

Hız. Peygamber'in (sas) kendisine "Ey Oğlum!" dediğini rivayet etti.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mu'temir b. Süleyman haber verdi; dedi ki: Ben babamın şöyle dediğini işittim:

Enes b. Mâlik'i şöyle derken işittim: "Benden başka, her iki kibleye karşı namaz kılan birisi kalmamıştır. [Hepsi ölmüştür.]"

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Câbir'den, o bir adamdan, o da Enes b. Mâlik'ten şunu rivayet etti:

Daha çocuk iken Resûlullah (sas) ona künye verdi.

Bize Sa'îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da ez-Zührî'den rivayet etti; dedi ki: Enes b. Mâlik'in şöyle dediğini işittim:

Ben on yaşında bir çocuk iken Resûlullah (sas) [Medine'ye] geldi ve ben yirmi yaşındayken orada vefat etti. Annelerim [Resûlullah'ın hanımları] onun hizmetini çabuk yapmam konusunda beni teşvik ederlerdi. Bir gün Resûlullah (sas) bizim evimize geldi. Bizim evcil bir koyunumuz vardı. O koyunu, kendisine süt vermek için sağdık. Evimizdeki kuyudan su içti. Solunda Ebû Bekir, sağında ise bedevî bir Arap vardı. Yanında da Ömer bulunuyordu. Resûlullah (sas) suyu içti. Ömer dedi ki: "Ya Resûlullah! Ebû Bekir'e ver." Peygamber (sas) bedevîye doğru dönüp suyu ona verdi ve şöyle dedi: "Sağdan sağdan."

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize el-Müsennâ b. Sa'îd ez-Zâri anlattı; dedi ki: Enes b. Mâlik'in şöyle dediğini işittim:

"Habîbimi görmediğim hiçbir gece olmamıştır." Sonra da ağlardı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı, dedi: Bize Sâbit, Ebû Hüreyre'nin şöyle dediğini anlattı:

“Namaz bakımından Resûlullah’a (sas) İbn Ümmü Süleym kadar benzeyen birisini görmedim.” Bu sözyle Enes b. Mâlik’i kastediyordu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı. O da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Enes, Resûlullah’tan (sas) hadis rivayet ederken “veya Resûlullah’ın dediği gibi” derdi.

Bize el-Hasan b. Musa el-Eşyeb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Humejd'den, o da Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah’tan (sas) bir hadis rivayet ettiğinde adamın biri kendisine şöyle demişti: “Sen bunu Resûlullah’tan (sas) mı işittin?” Bu söz üzerine Enes şiddetli bir şekilde kızdı ve şöyle dedi: “Allah’a yemin olsun ki, size anlattığımız her şeyi Resûlullah’tan (sas) işittik. Fakat bizden, kimse bir birini itham etmez.”

Bize el-Alâ b. Abdülcebbâr el-Attâr ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Ali b. Zeyd'den, o da Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Bekir vefat ettiğinde *Medine*’ye geldim. Ömer halife seçilmişti. Kendisine şöyle dedim: “Senden önce arkadaşına [Ebû Bekir’e] biat ettiğim gibi, gücümün yettiği kadar sözünü dinlemek ve itaat etmek üzere sana da biat etmek için ellerini uzat.”

Bize İsmail b. Abdullah b. Zürâre haber verdi; dedi ki: Bize Ca’fer b. Süleyman ed-Duba’î haber verdi; dedi ki: Bize Sâbit el-Bünânî anlattı; dedi ki:

Bir kayyım, Enes b. Mâlik’e tarlasında susuzluk olduğundan şikâyetle bulundu. Enes namaz kılıp dua eder etmez, bulutlar öylesine yayıldı ki, adamın tarlasını kaplayıp kararttı. Neticede sarnıcı bile su ile doldu. Sonra

kölesini gönderip, “Suyun nereye kadar ulaştığına bak.” dedi. Köle suyun adamın tarlasını geçmediğini gördü.”

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize babam anlattı. O da Sümâme b. Abdullah’tan rivayet etti; dedi ki:

Yaz mevsiminde Enes’in bostan kiracısı gelip susuzluktan şikâyet etti. Enes bir miktar su istedi. Onunla abdest aldı ve namaz kıldı. Sonra “Bir şey görüyor musun?” dedi. Bakıcı, “Bir şey görmüyorum” dedi. Sonra Enes, bir yere girip tekrar namaz kıldı. Sonra üçüncü veya dördüncü seferinde “Bak” dedi. Bakıcı, “Kuş kanadı gibi bulut görüyorum.” dedi. Enes yine namaz kılmaya ve dua etmeye başladı. Nihayet hizmetçi başının ucunda dikildi ve “Sema bulutlarla kaplandı ve yağmur yağdı.” dedi. Enes, “Bışr b. Şeğâf’ın gönderdiği ata bin, yağmurun nereye kadar ulaştığına bak.” dedi. Kayyım ata bindi ve baktı. Sonra şöyle dedi: “Yağmur, Müyesserîn’in ve Gadbân’ın köşklerini geçmemiş.”

Bize el-Mu’allâ b. Esed haber verdi; dedi ki: Bize Hafs b. Ebü’s-Sahbâ el-Adevî anlattı; dedi ki: Ebû Gâlib’in şöyle dediğini duydum:

Söz söylemekte Enes b. Mâlik’ten daha sıkı ve cimri birisini görmedim.

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı. O Atâ el-Vâsîtî’den, o da Enes b. Mâlik’ten şöyle dediğini rivayet etti:

“Kişi dilini tutmadan Allah’tan korkuyor [muttaki] sayılmaz.”

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize künyesi Ebü’l-Hubâb olan bir şeyhimiz anlattı; dedi ki: Ben el-Cüreyrî’yi şöyle derken işittim:

Enes b. Mâlik Zâtü İrk’ta ihrama girdi. Fakat onun, ihramdan çıkıncaya kadar, Allah’ı zikretmekten başka bir şey söylediğini duymadık. Sonra Enes, Ebü’l-Hubâb’a şöyle dedi: Ey kardeşimin oğlu! İşte ihramda olmak böyledir.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bana babam anlattı. O amcası Sümâme b. Abdullah'tan, o da Enes b. Mâlik'ten çocuklarına şöyle dediğini rivayet etti:

Ey oğullarım! İlmi yazı ile kaydedin.

Bize Affân b. Müslim ve el-Hasan b. Musa el-Eşyeb haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Sâbit el-Bünânî'den şunu rivayet etti:

Enes b. Mâlik'in çocukları babalarına şöyle dediler: "Ey babamız! Başkalarına anlattığın gibi bize hadis rivayetinde bulunmaz mısın?" Enes dedi ki: "Çocuklarım! Kim bir şeyi çokça yaparsa, insanları ondan uzaklaştırır."

Bize Ali b. Abdülhamîd el-Ma'nî haber verdi; dedi ki: Bize İmrân b. Hâlid anlattı. O da Sâbit el-Bünânî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik ile beraberdik. Yanında onun arkadaşlarından bir grup da vardı. Bize doğru yöneldi ve şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, sizin topluluğunuz bana Enes'in çocuklarından daha sevimlidir. Ancak onlar, hayır ve iyilik yönünden sizin gibi olurlarsa o başka."

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Yahya anlattı. O İbn Cüreyc'den, o da ez-Zührî'den şunu rivayet etti.

Enes b. Mâlik yüzüğüne "Muhammedün Resûlullah" ifadesini nakşetmişti. ez-Zührî dedi ki: Helâya girdiği zaman onu çıkarırdı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsa b. Tahmân anlattı; dedi ki:

Enes b. Mâlik'i üzerinde siyah bir sarığı, sakalını da sarıya boyamış halde hacıların arasına girerken gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Ubeydullah b. Musa haber verdiler; dediler ki: Bize İsrâîl anlattı. O da İmrân b. Müslim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik'i, üzerinde belden aşağısını örten sarı bir elbise [izâr] olduğu halde, bir ayağını diğerinin üzerine koymuş [bacak bacak üstüne atmış] olarak gördüm.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Enes b. Mâlik'i, üzerinde etrafı ipekli bir elbise, ipekli bir cübbe ve başında ipekli bir sarık olduğu halde gördüm. el-Ensârî dedi ki: Babam şöyle dedi: Cübbenin çözgü ipleri ketendendi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mu'temir b. Süleyman anlattı; dedi ki: Babam bana şöyle dedi:

Enes'in üzerinde etrafı ipekten yapılmış sarı renkli bir elbise gördüm. Ondan daha güzel bir elbise gördüğümü bilmiyorum.

Bize Şihâb b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Humeyd anlattı. O da İsmail b. Ebû Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik'i, üzerinde Yemen işi çizgili bir elbise ve başında sarık olduğu halde gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Bedr b. Osman anlattı; dedi ki:

Enes b. Mâlik'in başında siyah bir sarık gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi. O Hâlid b. İyâs'tan, o da Ebû Ubeyde b. Muhammed b. Ammâr b. Yâsir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik'in yanına gittiğimde, onun ipekli bir elbise giymiş olduğunu gördüm.

Bize Vekî b. el-Cerrâh ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize Abdüsselâm b. Şeddâd Ebû Tâlût anlattı; dedi ki:

Enes'in üzerinde ipekli bir sarık, ipekli bir cübbe ve kenarları ipekli bir elbise gördüm. Ona, "Sana ne oluyor böyle? Bize ipekli elbise giymeyi yasaklıyorsun, fakat sen onu giyiyorsun." dediler. Enes, "Onu bize emîrlerimiz giydiriyor. Biz de onların bu elbiseyi üzerimizde görmelerinden hoşlanıyoruz." dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Yezîd b. Sâlih anlattı; dedi ki:

Enes'in üzerinde "sarı ve kırmızı renkli ipekli" dediğiniz bir elbise gördüm.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Ka'b Sâhibü'l-Harîr anlattı; dedi ki:

Enes b. Mâlik'in üzerinde etrafı yeşil renkli ipekli bir elbise gördüm. Bu onun alemiydi [sembol].

Bize Amr b. el-Heysem haber verdi. O İsrâîl'den, o da İmrân b. Müslim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Enes'in üzerinde sarı renkli bir izâr [belden aşağı giyilen bir elbise] gördüm.

Bize Amr b. el-Heysem haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O İmrân b. Müslim'den, o da Enes'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Enes'in üzerinde sarı renkli iki elbise gördüm.

Bize Zeyd b. el-Hubâb haber verdi; dedi ki: Bana Hâlid b. Abdullah el-Vâsıtî haber verdi; dedi ki: Bana Râşid b. Ma'bed es-Sekafî haber verdi; dedi ki:

Enes b. Mâlik'in elbisesinin [cübbesinin] yenini gördüm. Ağzı bir zirai buluyordu [Yenin çapı bir zira kadardı].

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O da Seleme b. Verdân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Enes'i başında fesi olmadan sadece siyah bir sarıkla gördüm. Sarığın bir ucunu arkasına sarkıtmıştı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Abbâd b. Ebû Süleyman anlattı; dedi ki:

Enes b. Mâlik'in üzerinde beyaz bir fes [kalensüve] gördüm.

Bize Abdullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Şeybân haber verdi. O A'meş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik'in sakallarını safran ile sarıya boyarken gördüm.

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hâlide anlattı; dedi ki:

Enes b. Mâlik'i sakalını sarıya boyarken gördüm.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid haber verdi; dedi ki:

Enes b. Mâlik'i gördüm; yaktığı kınanın rengi kırmızıydı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Şerîk anlattı. O İbn Ebû Hâlid'den şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik'i kırmızı sakallı olarak gördüm. Sarığını da arkasından sarkıtmıştı.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Humeyd et-Tavîl haber verdi. O Enes ailesinden bazılarından şunu rivayet etti:

Vefat ettiği sene Enes b. Mâlik oruç tutmaya güç yetiremedi. Otuz fakire ekmek, et ve ayrıca bir veya iki çanak yemek yedirdi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Humeyd et-Tavîl anlattı; dedi ki:

Ömer b. Enes’e, “Enes ne yaptı?” diye sordu. Ömer, “Ölümünden bir sene önce zayıflığı sebebiyle oruç tutmaya gücü yetmedi. Bunun üzerine ‘Çanak çanak yemek hazırlayın, her gün bir fakiri doyurun.’ dedi.” [Ömer] dedi ki: Muayyen sayıdaki insana bol bol yemek yedirildi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı. O da Muhammed’den şunu rivayet etti:

Enes b. Mâlik vefat ettiği sırada, Muhammed b. Sîrîn bir borcu sebebiyle hapiste bulunuyordu. Enes, kendisini Muhammed’in gasletmesini vasiyet etmişti. Bu konuda Ömer b. Yezîd [vali] ile konuşuldu. Muhammed hapishaneden çıkarıldı ve Enes’i gasletti. İş biter bitmez Muhammed hapishaneye geri döndü. Muhammed b. Sîrîn bu izin sebebiyle ölünceye kadar Ömer b. Yezîd ailesine teşekkür etmiştir.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Enes b. Mâlik vefat edeceği sıra kendisini Muhammed b. Sîrîn’in gasletmesini ve namazını onun kıldırması vasiyet etti. Ancak o sırada Muhammed hapiste idi. Esedoğullarından^[17] olan emîre gittiler ve Muhammed’in hapishaneden çıkıp bu vasiyeti yerine getirmesine izin vermesini istediler. Emîr de ona izin verdi. Muhammed hapishaneden çıkıp Enes’i gasletti, kefenledi. Enes’in evinde saf halinde onun cenaze namazını kıldırdı. Sonra dönüp çoluk-çocuğuna uğramadan hapishaneye gitti.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ el-İclî haber verdi. O da Humeyd et-Tavîl’den Enes hakkında şöyle dediğini rivayet etti:

Enes’in kefenine bir misk kesesi ve Resûlullah’ın (sas) bir saçı kondu. Kefende güzel koku vardı.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Muhammed b. Abdullah el-Ensârî el-Kâdî’ya “Vefat ettiği gün Enes b. Mâlik kaç yaşındaydı?” diye sordum. “Yüz yedi yaşındaydı.”

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Abdullah b. Yezîd el-Hüzelî haber verdi; dedi ki:

Enes b. Mâlik, el-Velîd b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında 92 senesinde *Basra*'da vefat etti.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Huleyd b. Da'lec haber verdi. O Katâde'den, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik, Resûlullah'ın (sas) ashâbından *Basra*'da en son vefat eden kişidir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki:

Enes b. Mâlik 93 senesinde vefat etti.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Enes; Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Abdullah b. Mes'ûd'dan hadis rivayetinde bulunmuştur.

3666. Hişâm b. Âmir b. Ümeyye b. Zeyd ﴿هشام بن عامر بن أمية بن زيد﴾

[Hişâm b. Âmir b. Ümeyye b. Zeyd] b. el-Hashâs b. Mâlik b. Adî b. Âmir b. Ganm b. Adî b. en-Neccâr. Annesi Behrâ'dandır. Babası *Bedir* ve *Uhud* savaşlarında bulundu ve *Uhud*'da şehid edildi. Hişâm'ın Peygamber (sas) ile sohbeti olmuştur. *Basra*'da da kendisinden hadis rivayet edilmiştir. *Basra*'da vefat etti. Fakat arkasından çoluk-çocuk bırakmadı.

Bize el-Mu'allâ b. Esed haber verdi; dedi ki: Bize Abdülazîz b. el-Muhtâr anlattı. O Ali b. Zeyd'den, o el-Hasan'dan, o da Hişâm b. Âmir'den şunu rivayet etti:

Hişâm Peygamber'in (sas) yanına gitmiş, o da kendisine “İsmin nedir?” diye sormuştu. Hişâm, “Şihâb” diye cevap verdi. Resûlullah (sas) ise, “Hayır! Sen Hişâm'sın!” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Humeyd b. Hilâl'den şunu rivayet etti: Hişâm b. Âmir şöyle dedi:

Siz beni Resûlullah'ın (sas) ashâbından bir gruba şikâyet etmekle bana haksızlık ediyorsunuz. Onlar Allah'ın Resûlü (sas) ile benden daha fazla birlikte olmadı ve yine ona benden daha fazla bağlı değillerdi. Onun

hadislerini de benden daha fazla hıfzetmemişlerdi. Resûlullah'ı şöyle derken işittim: “Âdem’in yaratılması ile kıyamet arasında Deccâl’den daha büyük bir fitne yoktur.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Bize Humeyd b. Hilâl anlattı; dedi ki:

Kabilenin bazı adamları Resûlullah'ın (sas) ashâbından İmrân b. el-Husayn ve diğerlerine Hişâm b. Âmir'in hata yaptığını söylüyorlardı. O da onlara şöyle diyordu: Siz bazı kişilere benim hata yaptığımı söylüyorsunuz. Hâlbuki onlar Resûlullah'ın (sas) yanında benden daha fazla bulunmamışlar ve onun hadisini de benden daha fazla ezberlememişlerdir. Resûlullah'ı (sas) şöyle derken işittim: “Âdem’in yaratılması ile kıyamet arasında Deccâl’den daha büyük bir fitne yoktur.”

3667. Sâbit b. Zeyd b. Kays ﴿ثابت بن زيد بن قيس﴾

[Sâbit b. Zeyd b. Kays] b. Zeyd b. en-Nu'mân b. Mâlik b. Sa'lebe b. Ka'b b. el-Hazrec b. el-Hâris b. el-Hazrec. Künyesi Ebû Zeyd'dir.

Bize -ismi Sa'îd b. Evs b. Sâbit b. Beşîr b. Ebû Zeyd olan- Ebû Zeyd el-Ensârî el-Basrî en-Nahvî haber verdi; dedi ki:

Sâbit b. Zeyd b. Kays benim dedemdir. Uhud savaşında bulundu. Resûlullah (sas) zamanında Kur'ân'ı cemedan altı kişiden biriydi.^[18] Basra'ya gelip oraya yerleşti. Sonra Medine'ye geldi ve Ömer b. el-Hattâb'ın halifeliği sırasında orada vefat etti. Ömer, kabrinin başında durup şöyle demiştir: “Ey Ebû Zeyd! Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun. Emanet bakımından insanların en büyüğü olan bir kişi bugün toprağa verildi.”

3668. Oğlu Beşîr b. Ebû Zeyd ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Harre savaşında katledildi. Basra'da çocukları yaşamaya devam etmektedir.

Bize Abdûlmelik b. Amr ve Ebû Âmir el-Akadî haber verdiler; dediler ki: Bize Ali b. el-Mübârek anlattı. O da el-Hasan Ebû Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Büyük Cami’de^[19] bir adamla karşılaştım. Birlikte Ebû Zeyd el-Ensârî’nin yanına gittik. Resûlullah (sas) ile birlikte *Uhud* savaşına katıldığında bir ayağı sakatlanmış. Namaz vakti geldi. Oturarak ezan okudu ve oturarak kamet getirdi. Sonra bir adama namazı kıldırmasını söyledi. O da öne geçip bize namaz kıldırdı.

3669. Amr b. Ahtab el-Ensârî ﴿عمرو بن أخطب الأنصاري﴾

Künyesi Ebû Zeyd’dir. Azre b. Sâbit’in dedesidir.

Bize Abdüssamed b. Abdülvâris haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be anlattı; dedi ki: Bize Temîm b. Huveys anlattı; dedi ki: Ebû Zeyd’i şöyle derken işittim:

Resûlullah (sas) ile birlikte on üç kere savaştım. Şu’be dedi ki: O, Azre’nin dedesidir.

Bize Haccâc b. Nusayr haber verdi; dedi ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı. O de Enes b. Sîrîn’den şöyle dediğini rivayet etti: Bana Ebû Zeyd b. Ahtab anlattı; dedi ki:

Resûlullah (sas) bana, “Allah senin huyunu güzel etsin.” dedi.

Enes dedi ki: “Ebû Zeyd güzel davranışlar sergileyen güzel bir adamdı.”

Bazı Basralıların onun hakkında şöyle dediğini duydum: Amr b. Ahtab, Azre b. Sâbit b. Amr b. Ahtab’ın dedesidir. Ondan Enes b. Sîrîn, el-Hasan b. Muhammed el-Abdî, Ebû Nehîk, Yezîd er-Rişk ve Ilbâ b. Ahmer hadis rivayetinde bulunmuştur. *Basra*’da kendisine nisbet edilen bir mescit vardır.

3670. el-Hakem b. Amr b. Mücedda b. Hizyem

﴿الحكم بن عمرو بن مجدع بن حذيم﴾

[el-Hakem b. Amr b. Mücedda b. Hizyem] b. el-Hâris b. Nü’ayle b. Müleyl b. Damre b. Bekir b. Abdümenât b. Kinâne. Nü’ayle, Gıfâr’ın erkek kardeşidir. el-Hakem b. Amr, Resûlullah (sas) vefat edinceye kadar yanından ayrılmamıştır. Sonra *Basra*’ya gitti ve oraya yerleşti. Ziyâd b. Ebû Süfyân kendisini *Horasan*’a vali yapınca *Basra*’dan ayrılmıştır.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı. O da el-Hasan'dan şunu rivayet etti:

Ziyâd, el-Hakem b. Amr'ı *Horasan'a* gönderdi. Allah onlara fethi nasip etti ve büyük miktarda mal ele geçirdiler. Ziyâd kendisine şöyle yazdı: “Emîrû'l-Müminîn, sarı ve beyaz olanın [altın ve gümüşün] kendisi için ayrılmasını [hilafet merkezine gönderilmesini] bana yazdı. Dolayısıyla, altın ve gümüşü insanlara taksim edip dağıtma.” el-Hakem de Ziyâd'a şöyle yazdı: “Selâm üzerine olsun. Sen bana mektup yazıp Emîrû'l-Müminîn'in mektubunu hatırlatıyorsun. Ben ise Emîrû'l-Müminîn'in mektubundan önce Allah'ın Kitabı'na baktım. Allah'a yemin olsun ki, yer ile gök bir kişi üzerinde bitişmiş olsa, şayet o kişi Allah'tan korkuyorsa Allah bu iki şey hakkında ona bir çıkış yolu gösterir. Üzerine selam olsun.” Sonra insanlara şöyle dedi: “Ganimetlerinizin yanında hazır olun ve onu aranızda taksim edin.”

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân haber verdi. O da el-Hasan'dan şunu rivayet etti:

Ziyâd, el-Hakem b. Amr el-Gıfârî'yi *Horasan'a* gaza etmek üzere gönderdi ve o da orada çok miktarda ganimet elde etti.

Bize Ali b. Muhammed el-Kureşî haber verdi; dedi ki:

el-Hakem b. Amr, Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti zamanında elli senesinde *Horasan'da* vefat edinceye kadar orada kalmaya devam etti.

3671. Kardeşi Râfi b. Amr el-Gıfârî ﴿رافع بن عمرو الغفارى﴾

Resûlullah (sas) ile sohbeti oldu. Amr b. Süleyym ve diğerleri kendisinden hadis rivayetinde bulundu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Mu'temir b. Süleyman anlattı; dedi ki: İbn el-Hakem b. Amr'ı şöyle derken işittim: Bana dedem anlattı. O Ebû Râfi b. Amr el-Gıfârî'nin amcasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ben çocuk iken ağaç üzerindeki hurmaları taşıyordum. Peygamber'e (sas), "Burada hurmalarımızı taşılayan bir çocuk var." denildi. Sonra beni Peygamber'e (sas) götürdüler. Peygamber (sas) bana, "Ey çocuk! Hurmaları neden taşıyorsun?" dedi. Ben de "Onları yiyorum." dedim. Sonra bana "Hurma ağaçlarını taşılama, yere düşenleri ye!" dedi ve başımı meshedip benim için, "Allah'ım! Onun karnını doyur." diye dua etti.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre haber verdi; dedi ki: Bize Humeyd b. Hilâl anlattı. O Abdullah b. es-Sâmit'ten, o da Ebû Zer'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: "Benden sonra ümmetimden öyle bir topluluk gelecek ki, Kur'ân'ı okuyacaklar; fakat Kur'ân, onların boğazlarından aşağıya geçmeyecek. Okun avı delip çıktığı gibi onlar da dinden çıkacaklar ve bir daha dine dönmeyeceklerdir. Onlar suret ve sîret cihetiyle insanların en şerlileridir." Süleyman dedi ki: Zann-ı galible onun şöyle dediği kanaatindeyim: "Onların temel özellikleri ihtilafa düşmeleridir." Abdullah b. es-Sâmit dedi ki: el-Hakem b. Amr'ın kardeşi Râfi b. Amr ile karşılaştım ve "Ebû Zer'den işittiğin hadis şöyle değil mi? deyip hadisi ona okudum. Bana "Bunun neresi senin garibine gitti? Ben onu Resûlullah'tan (sas) işittim." dedi.

3672. Müşâci b. Mes'ûd ﴿مُجَاشِعُ بْنُ مَسْعُودٍ﴾

[Müşâci b. Mes'ûd] b. Sa'lebe b. Vüheyb b. Âiz b. Rebî'a b. Yerbû b. Semmâl b. Avf b. İmruülkays b. Bühse b. Süleyym.

Bize Abdullah b. Muhammed b. Ebû Şeybe haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. el-Fudayl anlattı. O Âsım'dan, o Ebû Osman'dan, o da Müşâci b. Mes'ûd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben ve kardeşim, hicret etmek üzere Resûlullah'a (sas) biat etmek için yanına gittik. Fakat bize "Hicret geçti." dedi. Biz de "Ne üzerine biat edelim?" dedik. "İslâm ve Allah yolunda cihad üzerine." dedi. Biz de Peygamber'e (sas) biat ettik. Ebû Osman dedi ki: Sonra Mücâşi'in kardeşiyle [Mücâlid] karşılaştım. O da bana "Mücâşi sana doğru söylemiş." dedi.

3673. Kardeşi Mücâlid b. Mes'ûd es-Sülemî ﴿مجالد بن مسعود السلمى﴾

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Yezîd b. Zürey haber verdi; dedi ki: Bize Hâlid el-Hazzâ anlattı. O Ebû Osman'dan, o da Müşâci b. Mes'ûd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) şöyle dedi: “Bu, Mücâlid b. Mes'ûd'dur. Bana hicret etmek üzere biat etmek istedi. Fakat ben kendisine ‘Mekke fethinden sonra hicret yoktur. İslâm üzerine senin biatini kabul ediyorum.’ dedim.”

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Yunus'tan, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mücâlid b. Mes'ûd'da kazel vardı. Kazel, hafif topallık demektir.

3674. Âiz b. Amr el-Müzenî ﴿عائذ بن عمرو المزنى﴾

el-Hasan dedi ki: Âiz, Resûlullah'ın (sas) ashâbının önde gelenlerindendi.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Yahya anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı; dedi ki:

Âiz b. Amr, ipekli elbise giyerdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Yezîd b. Zürey haber verdi; dedi ki: Bize Hâlid el-Hazzâ anlattı. O da Mu'âviye b. Kurre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) ashâbı zamanında Muhakkem isyan etmiş; Resûlullah'ın (sas) ashâbından bir grup da kılıçlarıyla onun üzerine yürümüşlerdi. Âiz b. Amr da onlardandı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Âiz b. Amr, kendisinin cenaze namazını Ebû Berze'nin kıldırmasını vasiyet etti. Âiz vefat ettiğinde Ubeydullah b. Ziyâd onun cenaze namazını kıldırarak üzere atına bindi. Müslim'in evine geldiğinde kendisine Âiz'in

cenaze namazını Ebû Berze'nin kıldırması konusunda vasiyeti olduğu söylendi. Ubeydullah bineğine atlayıp geri döndü.

3675. Abdullah b. Amr el-Müzenî ﴿عبد الله بن عمرو المزني﴾

O, Ebû Bekir b. Abdullah'tır. Resûlullah'ın (sas) ashâbındandır. Sonradan Basra'ya gidip oraya yerleşti. Orada çocukları vardır.

Bize Mu'âz b. Mu'âz el-Anberî haber verdi; dedi ki: Bize Hubeyb b. eş-Şehîd haber verdi. O da Bekir b. Abdullah el-Müzenî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Alkame b. Abdullah el-Müzenî, bana babasının Peygamber'in (sas) ashâbından dört kişinin cenazesini gaslettiğini söyledi. Onlar gasilden önce kollarının yenlerini бүker, uzayan gömlek eteklerini bellerine sokar ve gasle bu şekilde başlardı. Gasil işini bitirince namaz için abdest alırlardı.

3676. Abdullah el-Müzenî ﴿عبد الله المزني﴾

O, Bekir b. Abdullah el-Müzenî'nin kendisinden hadis rivayet ettiği Ebû Alkame b. Abdullah'tır. Onlar kardeş değildir.

3677. Kurre b. İyâs b. Hilâl b. Riâb ﴿قرة بن إياس بن هلال بن رئاب﴾

[Kurre b. İyâs b. Hilâl b. er-Riâb]^[20] b. Ubeyd b. Süvâ b. Sâriye b. Zübyân b. Sa'lebe b. Süleym b. Evs b. Müzeyne. O, Ebû Mu'âviye b. Kurre'dir.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki: Bana Mu'âviye b. Kurre Ebû İyâs haber verdi. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ailem için süt sağılıp sofraya hazırlandığı bir zamanda Peygamber (sas) geldi ve başımı sıvazlayarak bana dua etti.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Şu'be'den, o Mu'âviye b. Kurre'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber (sas) benim başımı sıvazladı.

Bize el-Mu'allâ b. Esed haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Ebû Uyeyne el-Mühillî anlattı; dedi ki: Mu'âviye b. Kurre'yi şöyle derken işittim:

İbn Ubeys savaşında babamın kâtilini öldürdüm. Kurre normal ölümle değil, katl yoluyla öldürülmüştü.

3678. Kurre b. İyâs'ın Kardeşi ﴿مجاشع بن مسعود﴾

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Onun ismi bize söylenmedi.

Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Amr anlattı. O Abdûlmelik b. Umeyr'den, o Mu'âviye b. Kurre'den, o da amcasından [Kurre'nin kardeşinden] şunu rivayet etti:

Kurre'nin kardeşi, oğluyla birlikte Peygamber'e (sas) geldi. O sırada oğlunu kucağında oturtmuş bulunuyordu. Peygamber (sas) kendisine "Anlaşılan onu çok seviyorsun?" dedi. Mu'âviye'nin amcası da "Evet, çok şiddetli bir muhabbetle!", dedi. Sonra o çocuk öldü ve Peygamber (sas) kendisine "Sen onun ölümünden dolayı çok üzülmüşe benziyorsun." dedi: O da "Evet, Ya Resûlullah!" dedi. Resûlullah (sas) ona şöyle dedi: "Allah seni Cennet'e soksa ve sen de çocuğunu, Cennet'in kapısında durmuş, Cennet'e girmen için o kapıyı sana açarken görsen sevinmez misin?" Mu'âviye'nin amcası da: "Evet!" dedi. Peygamber (sas) de "İnşaallah, onun durumu böyledir." buyurdular.

3679. Hamel b. Mâlik b. en-Nâbiğa el-Hüzeli

﴿حمل بن مالك بن النابغة الهذلي﴾

Müslüman oldu ve kavminin yaşadığı topraklara döndü. Sonra Basra'ya geldi ve oraya yerleşti. Hüzeyl kabilesinin mahallesinde kendisi için bir ev yaptı. Ondan sonra bu ev, Amr b. Mihrân el-Kâtib'in oldu.

3680. el-Abbâs b. Mirdâs b. Ebû Âmir ﴿العباس بن مرداس بن أبي عامر﴾

[el-Abbâs b. Mirdâs b. Ebû Âmir] b. Câriye b. Abd b. Abs b. Rifâ'a b. el-Hâris b. Bühse b. Süleym. Mekke fethinden bir müddet önce Müslüman oldu. Mekke fethine katılmak üzere, yanlarında hurma salkımları ve

tertemiz hububât oduğu halde kavminden 109 adamla birlikte atların üzerinde geldiler. el-Abbâs, Resûlullah (sas) ile birlikte savaştı; sonra yine kavminin yurduna döndü. Daha sonra *Basra* vadisine yerleşti. *Basra*’ya sık sık gidiyordu. Basralılar ondan hadis rivayetinde bulunmuşlardır. Çocukları ve ahfadı *Basra* çölünde yaşamaya devam etmiştir. Onlardan bir kısmı ise *Basra*’ya gelip yerleşmiş bulunuyordu.

3681. Câhime b. el-Abbâs b. Mirdâs ﴿جَاهِمَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ مِرْدَاسٍ﴾

Müslüman olup Resûlullah (sas) ile sohbeti olanlardandır. Ondan da hadis rivayetinde bulunulmuştur.

Bize Haccâc b. Muhammed b. Cüreyc haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Talha b. Abdullah b. Abdurrahman anlattı. O babası Talha’dan, o da Mu’âviye b. Câhime es-Sülemî’den rivayet etti; Mu’âviye dedi ki:

Câhime, Peygamber’e (sas) gelip “Ya Resûlullah! Savaşa katılmak istiyorum, Bu hususta sizinle istişare etmek üzere geldim.” dedi. Resûlullah (sas) ona, “*Senin annen var mı*” diye sordu. O da “Evet!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sas), “*Annenin yanına git ve ona hizmet et. Çünkü Cennet onun ayakları altındadır.*” buyurdu. Resûlullah (sas) farklı oturumlarda ikinci ve üçüncü sefer de böyle dedi.

3682. Abdullah b. eş-Şihhîr b. Avf b. Ka’b

﴿عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الشَّخِيرِ بْنِ عَوْفِ بْنِ كَعْبٍ﴾

[Abdullah b. eş-Şihhîr b. Avf b. Ka’b] b. Vakdân b. el-Harîş b. Ka’b b. Rebî’a b. Âmir b. Sa’sa’a. Künyesi *Ebû Mutarrif*’tir. Abdullah b. eş-Şihhîr’in iki oğlu, onun Peygamber ile sohbeti olduğunu söylüyorlar. Ondan bazı hadisler de rivayet edilmiştir. Sonradan *Basra*’ya yerleşti. Çoluk-çocuğu oradadır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Sa’îd anlattı; dedi ki: Bize Humeyd anlattı; dedi ki: Bize el-Hasan anlattı. O Mutarrif b. eş-Şihhîr’den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Benî Âmir kafilesiyle birlikte Resûlullah'a (sas) geldik. Resûlullah (sas) bize, “Size binek vereyim mi?” diye sordu. Biz de “Yolda kendi başına yayılan develerden buluruz.” diye cevap verdik. Bunun üzerine Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “Müslümanın kayıp malı Cehennem ateşidir.” [21]

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize el-Esved b. Şeybân anlattı; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Sümâme en-Nu'mân er-Râsibî anlattı. O Ebû'l-Alâ Yezîd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Babam, Benî Âmir kafilesiyle birlikte Resûlullah'a (sas) gelip şöyle dediler: “Ya Resûlullah! Sen bizim efendimizsin ve üzerimizde otorite sahibisin.” Resûlullah'a (sas) onlara, “Bırakın, bırakın! Ne söyleyecekseniz, söyleyin. Şeytan içinize girip sizi kötülüğe sevketmesin. Efendi Allah'tır; Efendi Allah'tır; Efendi Allah'tır.” dedi.

3683. Mu'âviye b. Hayde b. Mu'âviye ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

[Mu'âviye b. Hayde b. Mu'âviye] b. Kuşeyr b. Ka'b b. Rebî'a b. Âmir b. Sa'sa'a. Bir kafile ile birlikte Peygamber'e (sas) geldi ve Müslüman oldu. Resûlullah (sas) ile sohbetinde bulundu. Resûlullah'tan (sas) bazı şeyler sordu. Kendisinden birçok hadis rivayet edildi. Mu'âviye, Behz b. Hakîm b. Mu'âviye b. Hayde'nin dedesidir.

3684. Kardeşi Mâlik b. Hayde ﴿مالك بن حيدة﴾

[Mâlik b. Hayde] b. Mu'âviye b. Kuşeyr. Müslüman olduğunda, kendisi hatırına komşularının serbest bırakılması için kardeşi Mu'âviye b. Hayde ile birlikte Resûlullah'a (sas) gitmek istedi. Kardeşi ise ona “Onlar da Müslüman oldular.” dedi.

3685. Kabîsa b. el-Muhârik ﴿قيصة بن المخارق﴾

[Kabîsa b. el-Muhârik] b. Abdullah b. Şeddâd b. Mu'âviye b. Ebû Rebî'a b. Nehîk b. Hilâl b. Âmir b. Sa'sa'a. Kafilelerle birlikte Resûlullah'a (sas) gelip Müslüman oldu. Kendisinden bazı hadisler rivayet edilmiştir. Sonra Basra'ya yerleşti. Bugün orada çocukları bulunmaktadır. Muhammed b. Harb b. Katan b. Kabîsa b. el-Muhârik onun torunlarından. Bu zat, Medine'de Ca'fer b. Süleyman b. Ali el-Hâşimî'nin, Basra'da ise Abdüssamed b. Ali'nin polis teşkilatlarına başkanlık yapmıştır.

Bize Hevze b. Halîfe haber verdi; dedi ki: Bize Avf anlattı. O Hayyân'dan, o Kabîsa'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ı (sas) şöyle derken işittim: “*Kuşla fal bakma [iyâfe],^[22] küçük taşlarla fal bakma ve uğursuz sayma^[23] batıl şeylerdir.*”

3686. İyâd b. Himâr b. Muhammed b. Süfyân

﴿عیاض بن حمار بن محمد بن سفیان﴾

[İyâd b. Himâr b. Muhammed b. Süfyân] b. Mücâşi b. Dârim b. Mâlik b. Hanzale b. Mâlik b. Zeydümenât b. Temîm. Müslüman olmadan önce kabilelerle birlikte Peygamber'e (sas) gelenlerdendir. Yanında güzel bir hediye getirmiş, onu Resûlullah'a (sas) vermek istiyordu. Resûlullah (sas) kendisine “*Müslüman oldun mu?*” diye sorunca, “Hayır!” dedi. Resûlullah (sas), “*Allah bize müşriklerin hediyesini kabul etmeyi yasakladı.*” deyince, İyâd Müslüman oldu ve Resûlullah (sas) da onun hediyesini kabul etti. İyâd, “Ey Allah'ın Resûlü! Kendi kabilemden ve benden aşağı birisi bana küfretti. Ondan öc alayım mı?” diye sordu. Resûlullah (sas), “*Birbirine küfredenler, yalancılıkta birbiriyle yardımlaşan iki şeytandır.*” dedi. İyâd'dan, bu hadisin dışında hadisler de rivayet edildi. Sonra Basra'ya yerleşti ve Basralılar da kendisinden hadis rivayetinde bulundu.

3687. Kays b. Âsım b. Sinân b. Hâlid ﴿قیس بن عاصم بن سنان بن خالد﴾

[Kays b. Âsım b. Sinân b. Hâlid] b. Minkar b. Ubeyd. Benî Temîm'dendir. Kays, Cahiliye devrinde içkiyi kendisine haram kılanlardandı. Sonra Benî Temîm kabilesinin bir kafilesiyle birlikte Resûlullah'a (sas) geldi ve Müslüman oldu. Resûlullah (sas) onun için şöyle dedi: “Bu, göçebe hayatı yaşayanların efendisidir. O, cömert bir efendidir.”

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O el-Ağar el-Minkarî'den, o Halîfe b. el-Husayn'dan, o da Kays b. Âsım'dan şunu rivayet etti:

Kays Müslüman olup Resûlullah'a (sas) geldi. Resûlullah (sas) da kendisine su ve sidre^[24] yıkanmasını emretti.

Bize Hallâd b. Yahya haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân es-Sevrî anlattı; dedi ki: Bir adamın rivayetinden biliyorum ki:

Hiz. Peygamber (sas) Kays b. Âsım'a şöyle demiştir: "Bu, göçebe hayatı yaşayan insanların efendisidir."

Bize Abdülvehhâb b. Atâ el-İclî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O Katâde'den, o Mutarrif'ten, o da Hakîm b. Kays b. Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Öleceği sırada Kays b. Âsım çocuklarına şöyle vasiyette bulundu: "Çocuklarım! Üzerinize en büyüğünüzü başkan yapın. Bir topluluk en büyüğünü kendilerine başkan yaparsa, babalarının peşinden gitmiş ve onu temsil etmiş olurlar. En küçüklerini başkan yaparlarsa, kendilerine denk olanlar yanında önemsenmezler. Malınıza sahip çıkın ve Allah rızası için ziyafet verin. Çünkü bu tutum iyi kişiler tarafından güzel görülür ve önemsenir, kötü kişilere de muhtaç bırakmaz ve onları uzaklaştırır. İnsanlara problem olmaktan uzak durun ve onlara yük olmayın. Bir adamın yapacağı en son şey budur. Ben öldükten sonra arkamdan bağırıp çağırmayın. Çünkü Resûlullah'ın (sas) arkasından bağırılıp çağırılmadı. Bekir b. Vâil benim öldüğümü öğreninceye kadar beni defnetmeyin. Çünkü Cahiliye döneminde ben onlara saldırıyordum."

3688. ez-Zibrikân b. Bedr b. İmruülkays ﴿الزبرقان بن بدر بن امرئ القيس﴾

ez-Zibrikân b. Bedr b. İmruülkays b. Halef b. Behdele b. Avf b. Ka'b b. Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm. ez-Zibrikân'ın ismi Husayn idi. O şair ve güzel görünümlü bir kişiydi. Bu yüzden kendisine Kameru Necid [Necid'in Ayı] denirdi. Benî Temîm kabileleriyle birlikte Peygamber'e (sas) gelenlerdendir. Müslüman oldu ve Resûlullah (sas) onu kendi kabilesi olan Benî Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm üzerine zekât memuru olarak tayin etti. Resûlullah (sas) vefat ettiğinde o, bu işi yapmaya devam ediyordu. Araplar irtidat edip zekât vermeyi reddettikleri halde ez-Zibrikân b. Bedr Müslüman olarak kaldı ve kendi kabilesinden zekât toplamaya devam etti. Topladığı zekâtlarını de getirip Ebû Bekir es-Sıddîk'a teslim etti. Sonra Basra çölünde Benî Temîm'in yurduna yerleşti. Basra'ya sık sık gelip gidiyordu.

3689. *el-Akra b. Hâbis b. İkâl b. Muhammed*

﴿الأقرع بن حابس بن عقال بن محمد﴾

el-Akra b. Hâbis b. İkâl b. Muhammed b. Süfyân b. Mücâşi b. Dârim b. Mâlik b. Hanzale b. Mâlik b. Zeydümenât b. Temîm. Benî Temîm kafilesıyla birlikte Resûlullah'a (sas) gelenlerdendir. Müslüman oldu ve sonradan *Basra* çölünde Benî Temîm yurduna yerleşti.

3690. *Amr b. el-Ehtem b. Sümei b. Sinân* ﴿البراء بن مالك النضر بن ضمضم﴾

Amr b. el-Ehtem b. Sümei b. Sinân b. Hâlid b. Minkar b. Ubeyd b. Mukâ'ıs b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm'dir. Benî Temîm kafilesıyla birlikte Resûlullah'a (sas) geldi. Kafilede yaşı en küçük olan o idi. [Allah Resûlü'nü gördükten sonra] Müslüman oldu. Şâir bir zattı. Sonradan *Basra* çölünde Benî Temîm yurduna yerleşti.

Bize İsmail b. Abdullah b. Zürrâ el-Cermî haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Muhammed b. ez-Zübeyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas), Amr b. el-Ehtem'e, "*Bana ez-Zibirkân b. Bedr'den bahset.*" dedi. Amr, "Kabileleri içinde itaat edilen, arkada bıraktıklarına engel olabilecek biridir." [Dedi ki:] ez-Zibirkân, "Ya Resûlullah (sas)! Amr da bilir ki, ben onun dediğinden daha hayırlıyım. Fakat o bana haset etti." dedi. Amr dedi ki: "Bildiğim kadarıyla sen, şahsiyetsiz, çapı küçük, babası ahmak, dayısı alçak birisin. Ya Resûlullah! Birincisinde de ikincisinde de yalan söylemiş değilim. Ben ondan razıyım. Hakkında bildiğim en güzel şeyi söyledim. Fakat beni kızdırdı ve yine onun hakkında bildiğim şeyleri söyledim." Bunun üzerine Resûlullah (sas) şöyle dedi: "*Sözün bir kısmı vardır ki, sihir gibidir.*"

3691. *Sa'sa'a b. Nâciye b. İkâl b. Muhammed*

﴿أنس بن مالك بن النضر بن ضمضم﴾

[Sa'sa'a b. Nâciye b. İkâl b. Muhammed] b. Süfyân b. Mücâşi b. Dârim b. Mâlik b. Hanzale b. Mâlik b. Zeydümenât b. Temîm. Benî Temîm kafilesıyla birlikte Resûlullah'a (sas) geldi ve Müslüman oldu. Meşhur şair el-Ferazdak b. Gâlib b. Sa'sa'a, onun torunlarından. Sa'sa'a,

Peygamber'den (sas) hadis rivayetinde bulundu. Sonradan kendisi ve çocukları *Basra*'ya yerleşti. Onun nesebini, Hişâm b. Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî'nin *Kitâbü'n-Neseb*'inde bulmaktayız.

3692. *Sa'sa'a b. Mu'âviye (Şâir Ferezdak'ın amcası)*

﴿صعصة بن معاوية عم الفرزدق الشاعر﴾

Yezîd b. Hârûn, el-Hasan'dan rivayet ettiği bir hadiste böyle dedi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize el-Hasan anlattı. O da Sa'sa'a b. Mu'âviye'den (Şâir Ferezdak'ın amcası) [25], şunu rivayet etti:

Sa'sa'a Resûlullah'a geldiğinde Resûlullah (sas) ona “**Kim zerre miktar hayır işlerse onu görür. Kim de zerre miktar kötülük işlerse onu da görür.**”^[26] ayetini okudu. Sa'sa'a, “Yeter, kafi. Başka bir şey duymam gerekmez.” dedi. Sa'sa'a Ebû Zer'den hadis rivayetinde bulunmuştur.

3693. *en-Nemr b. Tevleb b. Ükayş* ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

[en-Nemr b. Tevleb b. Ükayş] -ve Ükayş Ukl'un bir koludur-^[27] b. Abd b. Ka'b b. Avf b. el-Hâris b. Avf b. Vâil b. Kays b. Avf b. Abdümenât. Ukl'u, kendilerinin bir cariyesi bakıp terbiye etmişti. Bu yüzden Avf b. Vâil'in çocukları bu cariyeye nisbet edilmiştir. en-Nemr b. Tevleb bir şâir kişiydi. Kabilesinin kafillesiyle birlikte Peygamber'e (sas) geldi ve Müslüman oldu. Daha sonra *Basra*'ya yerleşti. Peygamber (sas), onlara bir mektup yazmıştır.

İsmail b. Ulye'nin Yezîd b. Abdullah b. eş-Şihhîr'den rivayet ettiği bir hadiste, Amr b. Âsım el-Kilâbî'nin bize haber verdiğine göre Yezîd şöyle dedi:

Bize Ukl'den bir adam geldi. Yanında, deriden yapılmış bir mahfaza parçası içerisinde Resûlullah'ın kendilerine yazdığı mektup vardı. Bu mektupta şöyle yazıyordu: “*Allah'ın Resûlü Muhammed'den Benî Züheyr b. Ükmayş'e...*” Mektubu taşıyan adam, Şâir en-Nemr b. Tevleb'di. Benî Züheyr b. Ükayş, Ukl'un bir koludur.

3694. Osman b. Ebü'l-Âs ﴿عثمان بن أبي العاص﴾

Osman b. Ebü'l-Âs b. Bişr b. Abdüdühmân b. Abdullah b. Hemmâm b. Ebân b. Yesâr b. Mâlik b. Hutayt b. Cüşem. Sakîf kabilesindendir. Osman b. Ebü'l-Âs, Sakîf kabileleriyle birlikte *Medine*'ye Resûlullah'a (sas) gelmişti. Onun birlikte geldiği kabile Müslüman oldu. Allah Resûlü onlarla bir anlaşma yaptı. Osman onların en küçüklerindendi. Kafilesinden önce Peygamber'e (sas) gelip, Müslüman oldu. Resûlullah (sas) ona Kur'ân'dan bazı ayetler okudu. *Medine*'de bulunduğu sırada Übey b. Ka'b'ın yanından ayrılmadı ve ondan Kur'ân öğrendi. Sakîf heyeti *Tâif*'e dönmek istediği zaman, Resûlullah'a (sas) gidip, "Bize bir emîr tayin et." dediler. O da onlara Osman b. Ebü'l-Âs es-Sekaff'i emîr tayin etti ve onlara şöyle dedi: "O, akıllı ve zeki birisidir. Kur'ân'ın da bir kısmını ezberlemiştir." Heyet, "Biz emîrimizi değiştirmeyiz. Çünkü onu bize Resûlullah (sas) emîr olarak tayin etmiştir." dediler. *Tâif*'e kadar Osman'ın emirliğinde geldiler. Osman *Tâif*lilere namaz kıldırır ve onlara Kur'ân öğretirdi.

Ömer b. el-Hattâb zamanında *Basra* şehri kurulduğunda Ömer de Müslümanlarla birlikte oraya gitmişti. *Basra*'ya akıllı, olgun ve yetkin bir kişiyi vali tayin etmek istediğinde, ona "O zaman Osman b. Ebü'l-Âs'ı vali tayin etmen lazım." denildi. Ömer, "O, Resûlullah'ın (sas) tayin ettiği bir emîrdir. Ben onu yerinden alamam." dedi. Ömer'e, "Ona kendisini *Basra*'ya vali tayin etmek istediğini, ama kendisinin onu *Tâif* emîrliğinden alamayacağını yaz." dediler. Osman, yerine el-Hakem b. Ebü'l-Âs es-Sekaff'i vekil bırakarak Ömer'e geldi. Ömer de kendisini *Basra* valiliğine tayin etti. Osman, *Basra*'da kendisi için bir ev yaptı. Sonra Osman orada çok mal kazandı. *el-Übülle* ve arazisi hizasında kendisine nisbet edilen *Şattu Osman* [Osman sahili] bunlardandır. Çocukları günümüze kadar *Basra*'da yaşamaya devam etmiştir. Onlar *Basra*'da çok hürmet gördüler. Gelirleri, malları ve çocukları çoğaldı. Osman, güzel bir nesil bıraktı.

Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdi; dedi ki: Bize Amr b. Osman anlattı. O da Musa b. Talha'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) Osman b. Ebü'l-Âs'ı *Tâif* üzerine emîr tayin etti ve şöyle buyurdu: "Onlara en zayıflarını dikkate alarak namaz kıldır. Müezzinin de ücret almasın."

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı. O da Mutarriş'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Osman b. Ebü'l-Âs'ın künyesi Ebû Abdullah'tır.

3695. Kardeşi el-Hakem b. Ebü'l-Âs es-Sekafî ﴿الحكم بن أبي العاص الثقفي﴾

Onun hikâyesini kardeşi Osman'ı anlatırken anlattık. el-Hakem'in Sakîf heyeti içinde olup olmadığı bize ulaşmadı. Onun çocukları da eşraftandır. Şair Yezîd b. el-Hakem b. Ebü'l-Âs bunlardandır.

3696. Kardeşleri Şair Hafs b. Ebü'l-Âs ﴿حفص بن أبي العاص الشاعر﴾

Osman b. Ebü'l-Âs'ın kardeşidir. Resûlullah (sas) ile sohbetinin olup olmadığı ve onu görüp görmediği bize ulaşmadı. Ancak kendisinden hadis rivayet edilmiştir. Biz kendisini iki kardeşiyle birlikte yazdık ve durumunu açıkladık. *Basra*'da çocukları eşraftan sayılır. el-Hasan el-Basrî, Hafs b. Ebü'l-Âs'tan hadis rivayetinde bulunmuştur.

3697. Mâlik b. Amr el-Ukaylî el-Kuşeyrî ﴿مالك بن عمرو العقيلي ثم القشيري﴾

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Ali b. Zeyd'den, o Zürâre b. Evfâ'dan, o da Mâlik b. Amr el-Kuşeyrî'den rivayet etti; dedi ki:

Resûlullah'ı (sas) şöyle derken işittim: “Kim Müslüman bir köleyi azat ederse o, onun Cehennem'den azat olmak için fidyesidir; hürriyete kavuşturulan kemiklerden her bir kemik, hürriyete kavuşturmanın kemiklerinden bir kemiğe mukabildir. Kim de ebeveyninden birini görür de bu vesileyle mağfiret olunmazsa, Allah onu kendisinden uzaklaştırsın. Kim de Müslüman bir anne-babadan kalan bir yetimi, -o yetim kendi geçimini temin edinceye kadar- yedirir ve içirirse, onun için Cennet vacib olur.”

3698. el-Esved b. Serî b. Himyerî b. Ubâde

﴿الأسود بن سريع بن حمير بن عباد﴾

[el-Esved b. Serî b. Himyerî b. Ubâde] b. en-Nezzâl b. Mürre. Benî Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm'den biridir. Kendisi kıssacı idi.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O Yunus'tan, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti: el-Esved b. Serî şöyle dedi:

Resûlullah'ın yanına gittim ve onunla birlikte gazaya katıldım.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize es-Serî b. Yahya anlattı; dedi ki: el-Esved b. Serî'den rivayetle el-Hasan'ın şöyle dediğini işittim:

el-Esved şair bir zattı. Basra Mescidi'nde kıssa anlatan ilk kişidir. Bir keresinde şöyle demişti: “Resûlullah (sas) ile birlikte dört gazaya katıldım.”

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Eş'as anlattı; dedi ki: Bize el-Hasan şunu anlattı:

el-Esved b. Serî şâir bir adamdı. Kendisi Peygamber'e (sas) şöyle demiş: “Ya Resûlullah! Rabbimi kendisiyle övdüğüm hamdleri size söyleyeyim mi?” Resûlullah (sas) “*Rabbim hamdi çok sever.*” veya “*Allah için kendisini hamdetmekten daha sevimli bir şey yoktur.*” dedi.

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Yunus'tan, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Esved b. Serî Basra Mescidi'nin arka tarafında vaaz ediyordu.

3699. et-Tilb b. Zeyd b. Abdullah b. Amr ﴿التلب بن زيد بن عبد الله بن عمرو﴾

[et-Tilb b. Zeyd b. Abdullah b. Amr] b. Umeyre el-Anberî. Benî Temîm'dendir. Resûlullah'tan (sas) köle azadı ve diğer bazı konularla ilgili hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Gâlib b. Hacre el-Anberî anlattı; dedi ki: Bize Hilkâm b. et-Tilb anlattı; dedi ki: et-Tilb şunu anlattı:

Hız. Peygamber'in (sas) yanına gittiğinde “Ya Resûlullah! Benim için istiğfarda bulun.” demiş, Peygamber (sas), “*Senin için ezan okunduğu zaman*” veya “*Senin için ezan okununcaya kadar*” [ölümünü kastediyor] deyip yüzünü meshederek üç defa şu duada bulunmuştur: “*Allah'ım! et-*

Tilb'i affet ve ona merhamet et." et-Tilb, Resûlullah'ı (sas) odaların arkasından yüksek sesle çağıran Benî Temîm heyeti içinde bulunanlardandı. Bu ve diğer isnadlarla Resûlullah'tan (sas) bazı hadisler rivayet etmiştir.

3700. Katâde b. Milhân es-Sedûsî ﴿العباس بن مرداس بن أبي عامر﴾

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı; dedi ki: Bize Enes b. Sîrîn anlattı; dedi ki: Bize Abdülmelik b. Katâde b. Milhân el-Kaysî anlattı. O da babasından şöyle rivayet etti:

Resûlullah (sas) bize her ayın 13, 14 ve 15. günlerinde oruç tutmayı emretti. Çünkü bu günler, dünya günlerinin tamamı mesabesindedir.

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî anlattı; dedi ki: Bize Hemmâm haber verdi. O Enes'ten, o Katâde b. Milhân el-Kaysî'den, o da babasından rivayet etti:

Sonra Affân hadisinin aynısını anlattı.

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O da Enes b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti: Abdülmelik b. Milhân'i babasından rivayetle şunları söylerken işittim:

Hiz. Peygamber (sas) Milhân'e ayın 13. gününe denk gelen günlerde oruç tutmasını emretmiş ve bu günler hakkında "*Onlar dünya günlerinin tamamı gibidir*" demişti.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Hadis birdir. Fakat Süleyman Ebû Dâvûd bunun ve iki hadisin isnadında ızdıraba düşmüştür. Hadis, Affân'ın rivayet ettiği şekildedir. Affân, güvenilir bir râvîdir.

3701. Süleym b. Câbir el-Hüceymî ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

Künyesi *Ebû Cürey'*dir. Bazıları hadis rivayetlerinde Câbir b. Süleym el-Hüceymî derler. Biz bunu açıkladık.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Ziyâd b. Ebû Ziyâd haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Sîrîn anlattı; dedi ki: Süleym b. Câbir el-Hüceymî şöyle dedi:

Kabilemden bir toplulukla birlikte heyet halinde Resûlullah'a (sas) gittim.

Bize Abdûlmelik b. Amr el-Akadî ve Hammâd b. Mes'ade haber verdiler; dediler ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı. O Kurre b. Musa el-Hüceymî'den, o da Süleym b. Câbir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben Resûlullah'a (sas) geldiğimde o, dizini göğsüne doğru çekmiş bir şekilde yerde oturuyordu. Hammâd, rivayet ettiği hadiste Kurre b. Musa'nın künyesinin *Ebü'l-Heysem* olduğunu ifade etmektedir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Yunus b. Ubeyd'den, o Ubeyde el-Hüceymî'den, o Ebû Temîme el-Hüceymî'den, o da Câbir b. Süleym el-Hüceymî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, Resûlullah'a (sas) geldiğimde üzerinde aba gibi bir şey vardı. Pelerinin saçakları ayaklarının üzerine sarkmıştı. Dizini göğsüne doğru çekmiş, üzerine de bu pelerini almış bir şekilde yerde oturuyordu. Ben "Hanginiz Muhammed? (veya Hanginiz Resûlullah?) dedim. Eliyle kendisini işaret etti. "Ya Resûlullah! Ben bir çöl adamıyım. Bende onun kabalığı vardır. Bana bir tavsiyede bulun." dedim. Resûlullah (sas), "İyi olan hiçbir şeyi hakir görme." dedi.

3702. Mâlik b. el-Huveyris el-Leysî ﴿مالك بن الحويرث الليثي﴾

Künyesi Ebû Süleyman'dır.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd anlattı. O Eyyûb'dan, o Ebû Kılâbe'den, o da Mâlik b. el-Huveyris'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Biz genç bir grup olarak Resûlullah'a (sas) geldik. Yanında yirmi gece kadar kaldık. Resûlullah (sas) çok merhametliydi. Bize şöyle dedi: "Eğer memleketinize dönerseniz, namaz vakti geldiğinde onlara namaz kılmaları gerektiğini bildiriniz."

3703. Üsâme b. Umeyr el-Hüzelî ﴿أسامة بن عمير الهذلي﴾

Ebü'l-Melîh el-Hüzelî'dir. Eyyûb ve diğerleri ondan hadis rivayetinde bulunmuşlardır.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Zerbâ haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Melîh anlattı. O da babasından rivayet etti:

Ebü'l-Melîh'in babası, *Huneyn* gününde Resûlullah (sas) ile birlikteydi. O gün yağmur yağmıştı. Resûlullah (sas) bir münâdîyi çağırıp ona çağrıda bulunmasını emretti. Münâdî adamların arasında onları namaza davet etti.

3704. Arfece b. Es'ad b. Kerib el-Utâridî

﴿عرفجة بن أسعد بن كرب العطاردى﴾

Benî Temîm'dendir.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Eş'as anlattı; dedi ki: Bize Abdurrahman b. Tarafe b. Arfece anlattı; dedi ki:

Cahiliye devrinde *Külâb*^[28] savaşında dedesi Arfece b. Es'ad'ın burnu kopmuştu. O da gümüşten bir burun yaptırmıştı. Fakat bu sun'î burun koku yapıyordu. Durumu Peygamber'e söyleyince, ona altından bir burun yaptırmasını emretti.

Ebü'l-Eşheb dedi ki: Abdurrahman, dedesi Arfece b. Es'ad'ı gördü.

3705. Enes b. Mâlik ﴿أنس بن مالك﴾

Benî Abdullah b. Ka'b'dan ve Benî Âmir b. Sa'sa'a'nın bir kolu olan Benî el-Harîş'ten bir adamdır.

Bize Vekî b. el-Cerrâh ve Affân b. Müslim haber verdiler. Onlar Ebû Hilâl er-Râsibî'den, o Abdullah b. Sevâd'dan, o da -Abdullah b. Ka'boğulları'ndan bir adam olan- Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) atı hızlıca bize doğru geldi. Ben de Peygamber'e (sas) doğru gittim. O yemek yiyordu. Bana "Yaklaş ve ye!" dedi. Ben de "Oruçluyum." dedim. Bana, "Otur, sana oruçtan bahsedeyim." dedi.

Affân, namaz ve oruçtan bahseden hadis rivayetinde diyor ki: Allah misafirden, hamile kadından ve hastadan orucu veya oruçları kaldırdı.

Allah’a yemin olsun, Peygamber (sas) bunların ikisini ya da birisini söyledi. Yazıklar olsun bana! Neden Resûlullah’ın (sas) yemeğinden yemedim! Affân hadisin tamamını, “Bize falan anlattı; dedi ki” kalıbıyla nakletti.

3706. *Kehmes el-Hilâlî* ﴿معقل بن يسار﴾

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd b. Müslim anlattı; dedi ki: Bize Mu’âviye b. Kurre anlattı. O da Kehmes el-Hilâlî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Müslüman oldum ve Peygamber’e (sas) gittim. Ona Müslüman olduğumu söyledim. Sonra yanından ayrılıp gittim. Aradan bir sene geçti. Sonra tekrar Resûlullah’a (sas) geldim. Kendisine selam verdim. Gözünü açıp bana baktı, sonra gözlerini kırptı. Ben kendisine şöyle dedim: “Ya Resûlullah! Beni hatırlıyor gibisin.” Bana, “Evet! Sen kimdin?” dedi. Ben, “Ben Kehmes el-Hilâlî’yim. Bir sene önce yanına geldim. Ciddi olarak zayıfladım ve karnım içine çekildi.” dedim. Resûlullah (sas) bana, “Seni, gördüğüm bu hale ne getirdi?” diye sordu. Ben, “Sizden sonra gündüzleri oruçla, geceleri de namaz kılmakla geçirdim.” dedim. Resûlullah (sas), “Kim sana nefesine azap çektirmeyi emretti? Ramazan ayını oruçla geçir. Diğer aylarda da birer gün oruç tut.” dedi. Ben, “Ya Resûlullah! Biraz arttır.” dedim. Bana, “Ayda iki gün.” dedi. “Ya Resûlullah! Ben kendimi güçlü hissediyorum. Biraz daha arttır.” dedim. “Her ay üç gün.” dedi.

3707. *Mâ’iz el-Bekkâî* ﴿معاذ البكائي﴾

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: el-Ca’d b. Abdurrahman’ın şöyle dediğini işittim:

Abdullah b. Mâ’iz, ona Mâ’iz’in Peygamber’e (sas) geldiğini, Peygamber’in (sas) ona bir mektup yazdığını anlattı. Mâ’iz el-Bekkâî, kabilesinin en son Müslüman olanlarındandı. Kendiliğinden elinden bir şey çıkmasının dışında, herhangi bir suç işlemek üzere Peygamber’e (sas) biat etti.

3708. *Kurre b. Dü’mûs en-Nümeyrî* ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim anlattı; dedi ki: Eyyûb'un yanında bedevî bir Arap gördüm. Üzerinde yünden bir cübbe vardı. Topluluğun konuştuklarını işitince şöyle dedi: Bana mevlam Kurre b. Dü'mûs anlattı; dedi ki:

Medine'ye gittim. Ashâb, Resûlullah'ın (sas) etrafında halka vaziyetinde bulunuyordu. Kendisine yaklaşmak istedim, fakat buna gücüm yetmedi. Sonra şöyle seslendim: "Ya Resûlullah! Nümeyrî bir köle için istiğfarda bulun." Bana, "Allah seni bağışlasın!" dedi.

Kurre b. Dü'mûs anlatmaya devam ediyor: Resûlullah (sas) ed-Dahhâk'ı zekât tahsildarı olarak görevlendirip onu bir yere gönderdi. O da büyük bir deve getirdi. Peygamber (sas) ona, "Sen Hilâl b. Âmir, Nümeyr b. Âmir ve Âmir b. Rebî'a'ya gidip onların mallarının en büyüklerini mi alıp getirdin?" diye sordu. ed-Dahhâk, "Ya Resûlullah! Sizi, gazadan bahsederken duydum. Ben de size, sizin ve ashâbınızın binip yüklerinizi taşıyabilecek develer getirmek istedim." dedi. Resûlullah (sas), "Sen bizim sevdiğimizi terk edip, sevmediğimizi getirdin. Git, o develeri sahiplerine geri ver ve onlardan mallarının orta büyüklükte olanlarını alıp getir." dedi.

3709. el-Haşhâş b. el-Hâris el-Anberî ﴿البراء بن مالك النضر بن ضمضم﴾

Bize Hüseyim haber verdi; dedi ki: Bize Yunus haber verdi. O Husayn b. Ebû'l-Hur'dan, o da el-Haşhâş el-Anberî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Oğlumla birlikte Peygamber'e (sas) gittiğimde bana, "Oğlun mu?" diye sordu. Ben de kendisine "Evet!" diye cevap verdim. Sonra bana, "O sana kötü davranmasın, sen de ona kötü davranma!" dedi.

3710. Ahmer b. Cez es-Sedûsî ﴿أحمر بن جزء السدوسي﴾

Bize Affân b. Müslim, Ya'kûb b. İshâk el-Hadramî ve Müslim b. İbrahim haber verdiler; dediler ki: Bize Abbâd b. Râşid Ebû Abdullah anlattı; dedi ki: Bize Resûlullah'ın (sas) ashâbından olan Ahmer anlattı; dedi ki:

Resûlullah (sas), secdeye gittiği zaman kollarını her iki yanına o kadar fazlaca açardı ki aradaki boşluğa sığınacak gibi olurduk.

3711. *Sevâde b. Rebî el-Cermî* ﴿أحمر بن جزء السدوسي﴾

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Yezîd el-Has'amî anlattı; dedi ki: Biz Selm b. Abdurruhman el-Cermî anlattı. O da Sevâde b. Rebî el-Cermî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Annemle birlikte Resûlullah'a (sas) geldim. bize koyun kesip beslenmemizi emretti ve anneme de şöyle dedi: “Çocuklarına söyle tırnaklarını kessinler. Eğer böyle yapmazlarsa koyunların yelinlerini acıtırlar veya yaralarlar. Yine çocuklarına söyle, hayvanların yemelerine dikkat etsinler ve bu işi güzel yapsınlar.”

3712. *Ulâse b. Şeccâr es-Selîti* ﴿مالك بن الحويرث الليثي﴾

O, Benî Temîm'dendir. el-Hasan, onun Resûlullah'tan (sas) “Müslüman Müslümanın kardeşidir.” hadisini işittiğini rivayet etmiştir. Ulâse dedi ki: Ben Resûlullah'a (sas), o bir topluluk içinde iken geldim.

3713. *Ukbe b. Mâlik el-Leysî* ﴿عقبة بن مالك الليثي﴾

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Bize Humeyd b. Hilâl anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Âliye, bana ve bir arkadaşıma gelerek dedi ki: “Gelin. Siz, yaşça benden daha gençsiniz. Hadisi de benden daha iyi ezberlersiniz.” Humeyd dedi ki: “Ebü'l-Âliye dönüp gitti ve bize develerinin semerlerine binip gelen insanları getirdi. Bir de baktık aralarında Nasr b. Âsım var.” Yine Humeyd dedi ki: Ebü'l-Âliye şöyle dedi: Bu iki kişiye, rivayet ettiğin hadisi söyle. Bunun üzerine Nasr b. Âsım bize şöyle dedi: Bize Ukbe b. Mâlik el-Leysî anlattı. -O kendi kafilesiyle birlikteydi.- Ukbe dedi ki: Resûlullah (sas) bir seriyye hazırlayıp gönderdi. O seriyye, bir kabilenin üzerine yürüdü. Kabilede bir adam koşmaya başladı. Seriyeden kılıçlı bir adam onu takip etti. Kaçan adam, kılıcını çekip çıkaran bu adama, “Ben Müslümanım.” dedi. Kılıçlı adam onun ne dediğine aldırmayıp, kılıcıyla ona vurup adamı öldürdü. Olayın böyle olduğu Resûlullah'a (sas) anlatıldı. Resûlullah (sas) katil hakkında çok şiddetli sözler söyledi ve bu sözler katile kadar gitti. Bir ara Resûlullah (sas) hutbe okurken katil adam, “Ya Resûlullah! Adam o sözü, öldürülmekten kurtulmak için söyledi.” dedi.

Peygamber (sas), ondan ve onun tarafındaki insanlardan yüzünü çevirdi. Konuşmasına devam etti. Katil ikinci defa aynı sözü tekrarlayarak, “Ey Allah’ın Resûlü! Allah’a yemin olsun ki, adam o sözü öldürülmekten kurtulmak için söyledi” dedi. Yine Peygamber (sas), ondan ve onun tarafındaki insanlardan yüzünü çevirerek konuşmasına devam etti. Katil sabırsızlık gösterip üçüncü defa yine, “Ey Allah’ın Resûlü! Allah’a yemin olsun ki, adam o sözü öldürülmekten kurtulmak için söyledi.” dedi. Bunun üzerine Peygamber (sas) ona doğru yöneldi. Yüzünde keder ve üzüntü işaretleri olduğu halde şöyle dedi: “Şüphesiz Allah, bir mümini öldüren kişiden yüz çevirmemi istedi.” Bu sözü üç defa söyledi.

3714. *Huzeyme b. Cez’ el-Esedî* ﴿رافع بن عمرو الغفارى﴾

Bize Muhammed b. Amr haber verdi. O da Hâzim b. Hüseyin el-Basrî’den şöyle dediğini rivayet etti: Bize Abdülkerîm Ebû Ümeyye anlattı. O Hibbân b. Cez’den, o da kardeşi Huzeyme b. Cez’den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah’a tilki etinin yenilmesini sordum. “Tilki etini kim yiyor?” dedi. Ona kurt etini sordum. “Kurt etini yiyen kişide hayır olur mu?” dedi. Ona sırtlan etini sordum. “Sırtlan etini kim yer?” dedi.

Ayrıca bize Abdülkerîm rivayet etti. O Hibbân’dan, o da Huzeyme’den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah’a (sas) sırtlan etini sordum. “Ben onu yemiyorum. Fakat onu yemeyi de haram kılmıyorum.” dedi.

3715. *Semüre b. Cündeb b. Hilâl* ﴿مالك بن الحويرث الليثى﴾

[Semüre b. Cündeb b. Hilâl] b. Harîc b. Mürre b. Hazn b. Amr b. Câbir b. Huşeyn b. Lüey b. Usaym b. Şamh b. Fezâre. Peygamber’in (sas) ashâbındandır. Onunla birlikte gazalara katıldı. Ensâr arasında onun yeminli bir arkadaşı vardı. Annesi, Ebû Sa’îd el-Hudrî’nin amcası olan Mürey b. Sinân’ın eşi idi. Semüre, Uhud savaşına katılanlardandır. Sonra Basra’ya yerleşti ve orada kendine bir ev edindi. Daha sonra Kûfe’ye geldi ve Künâse semtinde Benî Esed’in oturduğu mahallede bir ev satın aldı. Kûfe’ye yerleşti ve orada vefat etti. Kûfe’de kendisinin neslinden gelen bazı kişiler

halen mevcuttur. Resûlullah'tan (sas) pek çok hadis rivayet etti. Ziyâd Kûfe'ye gittiği zaman onu Basra'ya vali tayin ediyordu.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize babam haber verdi; dedi ki: Ebû Zeyd el-Medenî'yi şöyle derken işittim:

Semüre b. Cündeb kendisini ölüme götüren hastalığa yakalandığı zaman şiddetli bir şekilde üşümeye başladı. Onun için ateş yakıldı. Önünde bir ateş, arkasında bir ateş, sağında bir ateş, solunda da bir ateş yakıldı. Bu ateşler dahi kendisine fayda vermeyip, "Karnımda olan için ne yapayım?" derdi. Ölünceye kadar durum böyle devam etti.

3716. *Harmele el-Anberî* ﴿حرملة العنبري﴾

Bize Abdülmelik b. Amr ve Ebû Âmir el-Akadî haber verdiler; dediler ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı. O Dırğâme b. Uleybe b. Harmele'den, o babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'a (sas) geldim ve onunla birlikte sabah namazını kıldım. Namazı bitirince insanların yüzlerine baktım. Namazı tamamlayıp bitirdikten sonra neredeyse yüzlerini birbirinden ayıramıyordum. Sonra Resûlullah'a iyice yaklaştım ve şöyle dedim: "Ya Resûlullah! Bana bir tavsiyede bulun." Bana, "Allah'tan kork. Bir topluluk içinde bulunduğunda onlar sana, senin hoşuna giden bir şey söylerse, onu yapmaya devam et. Fakat sana hoşuna gitmeyen bir şey söylerlerse onu da yapma, terk et." dedi.

3717. *Nübeyşe el-Hüzelî* ﴿نبيشة الهذلي﴾

Ona, Nübeyşe el-Hayr da denilirdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bana el-Mu'allâ b. Râşid el-Hüzelî anlattı; dedi ki: Bana ninem Ümmü Âsım anlattı. O da Hüzeyl kabilesinden Nübeyşe el-Hayr denilen bir adamdan rivayet etti; Ümmü Âsım dedi ki: Biz bir çanak içinden yemek yerken Nübeyşe bize geldi ve şöyle dedi:

Hız. Peygamber (sas) bana, “Kim bir anaktan yemek yer, sonra da onu yalarsa, o kişi için istiğfarda bulunurum.” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Yemân en-Nebbâl haber verdi; dedi ki: Bana ninem anlattı; dedi ki:

Nübeyş bize geldi. Sonra Affân'ın rivayet ettiğı hadisın aynısını zikretti. Muhammed b. Sa'd dedi ki: Ebü'l-Yemân'ın el-Mu'allâ b. Râşid el-Hüzelî'den başka birisi olduğunu zannetmiyorum.

3718. Talha b. Abdullah en-Nadrî ﴿طلحة بن عبد الله النضرى﴾

Kinâne kabilesinin Benî Leys kolundandır. Bazıları onun, *Ashâb-ı Suffe*'den Talha b. Amr olduğunu söylemişlerdir.

Mesleme b. Alkame Ebû Muhammed el-Mâzinî'nin, Dâvûd b. İbrahim'den, onun da Ebû Harb b. Ebü'l-Esved'den rivayet ettiğine göre, Talha el-Leysî Resûlullah'ın (sas) ashâbından olup şöyle demiştir: *Medine*'ye geldim. Kalacak yerim yoktu. Ben de *Suffe*'ye yerleştim.

3719. el-Addâ b. Hâlid b. Hevze b. Hâlid ﴿العداء بن خالد بن هوزة بن خالد﴾

[el-Addâ b. Hâlid b. Hevze b. Hâlid] b. Rebî'a b. Amr b. Âmir b. Rebî'a b. Sa'sa'a. Kabilesinin kafillesiyle birlikte Resûlullah'a (sas) geldi. Peygamber (sas) ona, Benî Amr b. Âmir'in sularını ikta olarak verdi.

Bize el-Minhâl b. Bahr Ebû Seleme el-Kuşeyrî haber verdi; dedi ki: Bize Abdülmecîd b. Ebû Yezîd anlattı; dedi ki:

Ben ve Hucr b. Ebû Nasr, Yezîd b. el-Mühelleb zamanında *Mekke*'ye gittik. Orada *er-Ruhayh* denilen suya uğradık. Bize, “Şurada Resûlullah'ı (sas) gören bir adam var.” dediler. O zatın yanına gittik. Onu ileri yaşta bir ihtiyar olarak bulduk. Ona “Resûlullah'ı (sas) gördünüz mü?” diye sorduk. O da “Evet! Bu suyu bana ikta olarak verdi. Bunun yazılı belgesi de var.” dedi ve bize Resûlullah'ın (sas) içinde mektubunun bulunduğu bir deri parçası getirdi. Kendisine “İsmin nedir?” dedik. O da “el-Addâ b. Hâlid” dedi. Biz, “Resûlullah'tan (sas) ne işittin?” dedik. O şöyle dedi: Arefe günü ben, Resûlullah'ın (sas) geviş getirmekte olan devesinin hemen yanbaşımda bulunuyordum. Resûlullah (sas), “*Ey insanlar! Bugün hangi gündür? Bu ay*

hangi aydır? Bu belde hangi beldedir?” diye sordu. Biz, “Allah ve Resûlü daha iyi bilir.” dedik. Resûlullah (sas), “Bu ay haram ay değil midir? Bu belde haram belde değil midir? Bugün haram bir gün değil midir?” dedi. Biz, “Allah ve Resûlü daha iyi bilir.” dedik. Resûlullah (sas), “Bu günün, bu ayın ve bu beldenin haram olduğu gibi, kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız, Rabbinize kavuşacağınız güne kadar birbirinize haramdır. Allah’ım! Tebliğ ettim mi? Allah’ım! Şahid ol.” dedi.

Bize Osman b. Amr haber verdi; dedi ki: Bize Abdülmecîd Ebû Amr anlattı; dedi ki:

Biz *er-Rahîh* denilen yere geldik. Âmir b. Rebî’aoğulları’ndan kendisine el-Addâ b. Hâlid b. Hevze denilen bir adamın yanına gittik. Ona selâm verdik. Bizim selamımızı aldıktan sonra şöyle dedi: Vedâ haccını Resûlullah (sas) ile birlikte edâ ettim. Resûlullah’ın (sas) Arefe gününde devesinin üzerinde dikilerek şöyle seslendiğini gördüm: “Bu günün, bu ayın ve bu beldenin haram olduğu gibi, kanlarınız ve mallarınız ona kavuşacağınız güne kadar birbirinize haramdır. Tebliğ ettim mi? Tebliğ ettim mi? Tebliğ ettim mi?” dedi. Oradakiler “Evet!” dediler. Resûlullah (sas) da üç defa “Allah’ım! Şahid ol!” dedi.

Bize Yahya b. Râşid haber verdi; dedi ki: Bana Abbâd b. Leys el-Yeşkûrî anlattı; dedi ki: Bana Abdülmecîd b. Vehb anlattı; dedi ki: Bana el-Addâ b. Hâlid b. Hevze anlattı. Abdülmecîd dedi ki:

el-Addâ bana bir mektup çıkardı ve “Bu, bana Peygamber’in (sas) yazdığı mektuptur.” dedi. Bu mektupta şöyle yazıyordu: “*Bismillâhirrahmanirrahîm... Bu, el-Addâ b. Hâlid b. Hevze’nin Allah’ın Resûlü Muhammed’den satın aldığı şeydir. O bu köle veya cariyeyi, bir Müslümanın bir Müslümanla yaptığı normal alış-veriş gibi, onda bir hastalık, bir afet ve bozukluk, bir kötülük ve pislik olmaması şartıyla satın almıştır.*”

3720. A’sâ ﴿اعشى﴾

Benî Temîm’in Mâzinoğulları kolundandır.

Bize İbrahim b. Muhammed b. Ar'are b. el-Birind el-Kureşî haber verdi; dedi ki: Bize Yusuf b. Yezîd Ebû Ma'ser el-Berâ haber verdi; dedi ki: Bana Taysele el-Mâzinî anlattı; dedi ki: Bana, babam ve bir topluluk, Benî Mâzin'den A'sâ'nın şöyle dediğini rivayet etti:

Hız. Peygamber'e (sas) geldim ve şöyle dedim:

*Ey insanların efendisi ve Arapların hâkimi!
Ben insanların en acı sözlüsü ile evlendim.*

*Receb ayında kendisinden yemek istemeye gittim.
Bunun üzerine ok ve mızrakla benim peşime düştü.
O kadınlar galiplerin en kötüleridir.*

Resûlullah (sas) da, "O kadınlar galiplerin en kötüleridir. O kadınlar galiplerin en kötüleridir." dedi.

Bize Ahmed b. Muhammed b. Enes haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hafs es-Sayrafi Amr b. Ali haber verdi; dedi ki: Bana Ubeyd b. Abdurrahman b. Ubeyd el-Haneî anlattı; dedi ki: Bana el-Cüneyd b. Emîn b. Zerve b. Nadle b. Tarîf b. Bühsal el-Hırmâzî anlattı. O babasından, o da dedesi Nadle'den şöyle dediğini rivayet etti:

İsmi Abdullah b. el-A'ver olan ve kendisine el-A'sâ denilen bir adam, Mu'âze denilen bir kadınla birlikte Receb ayında ailesi için kuru otlardan yiyecek hazırlamaya çıktı. Hanımı kendisine isyan ederek kaçtı ve Mutarrif b. Bühsal denilen bir adamın yanına sığındı. O da kadını arkasına taktı. A'sâ eve gelince eşini evde bulamadı. Ona hanımının kendisine isyan ettiğini ve Mutarrif b. Bühsal'ın yanına sığındığını söylediler. A'sâ, Mutarrif'in yanına gelerek, "Ey amcamın oğlu! Hanımım Mu'âze senin yanındadır. Onu bana ver." dedi. Mutarrif ise "Benim yanımda değil. Fakat benim yanımda olsaydı da onu sana vermezdim." dedi. Mutarrif ondan daha güçlü kuvvetliydi. A'sâ, onun yanından çıkarak doğruca Peygamber'e (sas) geldi; ona sığındı ve şu şiiri okudu:

*Ey insanların efendisi ve Arapların hâkimi!
Sana insanların en acı sözlüsünü şikâyet ediyorum.*

*O, hafif yağmurda hayvan sürüsünü takip eden kapkara bir kurt gibidir.
Receb ayında kendisinden yemek istemeye gittim.*

*Fakat o, ok ve harbelerle peşime düştü.
Sözünden döndü ve günah üzerine devam etti.*

*O benim karışık hisler içinde debelenmemi çok arzu eder.
Onun gibi kadınlar galiplerin en kötüleridir.*

Resûlullah (sas), “Onun gibi kadınlar galiplerin en kötüleridir.” dedi. Bundan sonra A’sâ, hanımını Resûlullah’a (sas) şikâyet etti. Hanımının yaptıklarını anlattı. Şu anda Mutarrif b. Bühsal denilen adamın yanında olduğunu söyledi. Resûlullah (sas) da Mutarrif’e verilmek üzere bir mektup yazdı. Mektupta şöyle diyordu: “Bu adamın hanımı Mu’âze’ye iyi bak ve onu kocasına iade et.” A’sâ mektubu getirdi ve Mutarrif’e okudu. Mutarrif, Mu’âze’ye “Ya Mu’âze! Bu, Peygamber’in (sas) senin hakkında yazılmış bir mektubudur. Seni kocana iade ediyorum.” dedi. Mu’âze, “Yaptıklarımın dolayısı beni cezalandırmayacağına dair benim için ondan sağlam bir söz ve Peygamber’inin (sas) zimmetini al.” dedi. Mutarrif, A’sâ’dan bu sözü aldı ve Mu’âze’yi kocasına iade etti. Bunun üzerine A’sâ şu şiirini söyledi:

*Ömrüne yemin olsun ki, Mu’âze’ye karşı sevgimi değiştirmede;
Ne dedikoducunun iftiraları, ne verilen sözün geçmişte kalmış olması,*

*Ne de bana yaptıkları kötülükler...
Sadece benden sonra onu çağıran azgın adamlar sevgimi yok etti.*

3721. Ebû Meryem es-Selûî ﴿أبو مريم السلوي﴾

Adı, Mâlik b. Rebî’a’dır. Aynı zamanda O, Ebû Yezîd b. Ebû Meryem’dir. Peygamber’den (sas) “Allah’ım! Savaşta geride kalanları da bağışla.” hadisini rivayet etmiştir.

3722. Abbâd b. Şürahbîl el-Yeşkûrî ﴿عبد بن شرحبيل اليشكري﴾

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize el-Eş’as b. Sa’îd haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bişr anlattı. O da Abbâd b. Şürahbîl’den şöyle

dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) zamanında *Medine*'ye geldim. Bir bahçeye girip, oradan bir salkım kopardım. Bahçenin sahibi beni yakalayıp dövdü; torbamı da aldı. Ben de Resûlullah'a (sas) geldim. Bahçenin sahibi de beni takip ediyordu. Durumu Resûlullah'a (sas) anlattım. Resûlullah (sas) o adama şöyle dedi: “*Allah’a yemin olsun ki, o cahil olduğu halde sen ona bir şey öğretmedin ve aç olduğu zaman da sen onu doyurmadın.*” Sonra ona emretti; adam torbamı geri verdi ve bana da bir vesk veya yarım vesk hurma vermesini emretti.

3723. Beşîr b. el-Hasâsiyye ﴿بشير بن الخصاصية﴾

Adı, Zahm b. Ma’bed es-Sedûsî’dir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize el-Esved b. Şeybân anlattı. O da Hâlid b. Sümejr’den şöyle dediğini rivayet etti:

Zahm b. Ma’bed *Medine*'ye hicret ettiğinde Resûlullah (sas) kendisine “İsmin nedir?” diye sormuş; o da “Zahm b. Ma’bed” diye cevap vermişti. Bunun üzerine Resûlullah (sas) ona, “Hayır, sen Beşîr’sin.” dedi.

Bize Müslim b. İbrahim ve Süleyman b. Harb haber verdiler; dediler ki: Bize el-Esved b. Şeybân anlattı; dedi ki: Bize Hâlid b. Sümejr anlattı; dedi ki: Bana Beşîr b. Nehîk anlattı; dedi ki:

Beşîr bana Cahiliye devrinde isminin Zahm olduğunu, hicret edip de Resûlullah’ın (sas) kendisine “İsmin nedir?” diye sorması üzerine, isminin Zahm olduğunu söylediğini, ancak Resûlullah’ın (sas) kendisine “Senin adın Beşîr’dir.” dediğini anlattı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. İyâd es-Sedûsî anlattı; dedi ki: Ebû İyâd b. Lakî es-Sedûsî’yi şöyle derken işittim:

Beşîr b. Hasâsiyye’nin hanımı Leylâ’dan Beşîr’in isminin daha önce Zahm olduğunu, Resûlullah’ın kendisine Beşîr ismini verdiğini işittim.

3724. *Kabîsa b. Vakkâs* ﴿قبيصة بن وقاص﴾

Bize Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Ammâr b. Umâre Ebû Hâşim Sâhibü'z-Za'ferân anlattı; dedi ki: Bize Sâlih b. Ubeyd anlattı. O da Kabîsa b. Vakkâs'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “Benden sonra bazı emîrleriniz namazı geciktirecekler. Namaz sizindir. Namazda imam olmak da onların hakkıdır. Kibleye doğru yöneldikleri müddetçe, siz de onların arkasında namaz kılmaya devam edin.” Hişâm dedi ki: Kabîsa'nın Resûlullah (sas) ile sohbeti vardı. Bu hadis birçok hadisçinin rivayet ettiği bir hadistir.

3725. *Câriye b. Kudâme es-Sa'dî* ﴿جارية بن قدامة السعدي﴾

[Câriye b. Kudâme es-Sa'dî] b. Züheyr b. el-Husayn b. Rizâh b. Es'ad b. Büceyr b. Rebî'a b. Ka'b b. Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm.

Bize Abdullah b. Nümejr haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Urve anlattı. O babasından, o el-Ahnef b. Kays'tan, o da kendisine Câriye b. Kudâme denilen amcasının oğlundan şunu rivayet etti:

Câriye Resûlullah'a (sas) “Ya Resûlullah! Bana fayda verecek bir söz söyle. Fakat o söz kısa olsun ki, onu kolayca ezberleyeyim.” dedi. Resûlullah (sas) ona, “Gazaplanma!” dedi. Sonra yine “Gazaplanma!” dedi. Resûlullah (sas) ona “Gazaplanma!” sözünü defalarca tekrarladı. Câriye b. Kudâme, Ömer b. el-Hattâb'ın katline şahid olanlardandır. Câriye diyor ki: Biz Ömer'in yanına en son girenlerdendik. Bize bir vasiyette bulunmasını istedik. Bizden önce hiç kimse, ondan kendilerine vasiyet etmesini istememişti. Câriye'den rivayet edilen pek çok haber ve olay mevcuttur. Ali b. Ebû Tâlib (a) onu Basra'ya göndermişti. Basra'da Abdullah b. Âmir b. Küreyz'in naibi olan Abdullah b. Âmir b. el-Hadramî vardı. Abdullah b. Âmir b. el-Hadramî, Temîmoğulları'ndan bir adam olan Süneybil'in evinde Câriye'yi mahsur tuttu. Mu'âviye, kendisine biat edilsin diye Abdullah'ı Basra'ya göndermişti.

3726. *Sa'd b. el-Atval b. Abdullah* ﴿سعد بن الأطول بن عبد الله﴾

[Sa'd b. el-Atval b. Abdullah] b. Hâlid b. Vâhib b. Gayyâs b. Abd b. Şakra b. Adî b. Avf b. Gatafân b. Kays b. Cüheyne b. Zeyd b. Sûd b. Eslem b. el-Hâf b. Kudâ'a.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Abdûlmelik Ebû Ca'fer anlattı. O Ebû Nusre'den, o da Sa'd b. el-Atval'dan şunu şöyle dediğini rivayet etti:

Kardeşi vefat ettiğinde, geride bir miktar borç, 300 dirhem para ve çoluk çocuğunu bırakmıştı. Dedi ki: "Parayı çocuklarına vermek istedim. Fakat Resûlullah (sas) şöyle dedi: *"Kardeşin, borcu karşılığında mahpustur."* dedi. "Ya Resûlullah! Onun borçlarını ben ödedim. Fakat sadece iki dirhem kaldı. Onu da bir kadın kendisinin olduğunu iddia ediyor, fakat bir delili de yok." dedim. Resûlullah (sas) bana, *"Onu da o kadına ver. Çünkü o para onun hakkıdır."* dedi.

Bana Vâsıl b. Abdullah b. Bedr b. Abdullah b. Sa'd b. el-Atval'ın şöyle dediği haber verildi: Bana babam anlattı; dedi ki:

Abdullah b. Sa'd, çıkıp Tüster'deki arkadaşlarını ziyaret ediyor; Tüsterliler de onları ziyaret ediyor. Tüster'e gittiğinin birinci ve ikinci günlerinde ikamet ediyor. Üçüncü gün çıktığında arkadaşları kendisine "Bugün de ikamet etseydin!" diyor. O da arkadaşlarına şöyle karşılık veriyor: Babamın şöyle dediğini işittim: "Beni Resûlullah (sas) böyle yapmaktan nehyetti." veya "Resûlullah'tan (sas) duydum ki, o ağırdan almayı yasakladı. Kim haraç beldesinde üç gün ikamet ederse gevşeklik göstermiş olur. Bu yüzden ben ikamet etmeyi mekruh görüyorum." Yine bana Vâsıl b. Abdullah'tan şöyle dedi haber verildi: Bana babam anlattı; dedi ki: Yezîd b. Mu'âviye vefat ettiği zaman, Ubeydullah b. Ziyâd Basralıların üzerine saldıracağından korkmuştu. Sa'd b. el-Atval'a haber göndererek kendisini Basralılara karşı himaye etmesini istedi. O da Ziyâd'a, "Benim Basralılarla dostluğum yok, benim dostluğum Şamlılardır." dedi.

3727. Hureys b. Hassân eş-Şeybânî ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

Hureys b. Hassân eş-Şeybânî, Bekir b. Vâil kabilesinin Resûlullah'a (sas) gönderdiği elçisidir. Peygamber'in huzuruna çıkarken kendisine Kayle bt. Mahreme de refakat etmiştir. Resûlullah'ın (sas) huzurunda iken ikisinin

arasında çöl hakkında konuşmalar oldu. Bunu da bize, Affân b. Müslim anlatmıştır. O, bu olayı Bel'anber'den Benî Ka'b'ın kardeşi Abdullah b. Hassân'dan, o iki ninesi Safiyye bt. Uleybe ve Dühaybe bt. Uleyye'den, onlar da Kayle bt. Mahreme rivayet etmiştir.

3728. Harmele b. Abdullah el-Ka'bî ﴿حرملة بن عبد الله الكعبى﴾

Harmele b. Abdullah, Ka'b Bel'anber'dendir. O da Resûlullah'ı (sas) görmeye gitti. Resûlullah'ı (sas) iyice tanıyınca kadar onun yanında kaldı. Ona çeşitli sorular sordu ve ondan hadis rivayetinde bulundu.

3729. Abdullah b. Sebre ﴿عبد الله بن سبرة﴾

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize el-Mu'temir b. Süleyman anlattı; dedi ki: Bize İbn Nüseyb es-Sülemî anlattı. O Müslim b. Abdullah b. Sebre'den, o babasından Resûlullah'ın (sas) şöyle dediğini işittiğini rivayet etti:

“Allah sizi üç şeyden nehyediyor: Çok soru sormaktan, malı kaybetmekten ve dedikodunun peşine düşmekten.”

3730. Abdullah b. Sercis ﴿عبد الله بن سرجس﴾

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Âsım anlattı. O da Abdullah b. Sercis'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) otururken yanına gittim. Dolaşıp arkasına geçtim. Benim ne yapmak istediğimi anladı ve gömleğini aşağıya doğru indirdi. Sol omuzunun -veya sağ omuzu dedi- kürek kemiği üzerinde bulunan mührü gördüm. El ayası gibiydi. Etrafında yükselti vardı. Hemen onu öptüm ve “Gaferallahü leke ya Resûlallah” [Ya Resûlullah! Allah seni bağışlasın!] dedim. Resûlullah (sas) “Seni de.” dedi. Bazı kişiler ona “Resûlullah (sas) senin için istiğfarda mı bulundu?” diye sordu. O da “Evet! Benim ve sizin için” dedi ve şu ayeti okudu: “**Hem kendinin hem de mümin erkeklerin ve mümin kadınların günahlarının bağışlanması için de istiğfarda bulun.**”^[29]

3731. Abdullah b. Ebü'l-Hasmâ ﴿عبد الله بن أبي الحسماء﴾

Bize Mu'âz b. Hâni el-Behrânî haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Tuhmân anlattı; dedi ki: Bize Büdeyl b. Meysere anlattı. O Abdülkerîm'den, o Abdullah b. Şakîk'ten, o babasından, o da Abdullah b. Ebü'l-Hasmâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber olarak gönderilmeden önce Resûlullah (sas) ile alış-veriş yaptım. Üzerimde onun bir miktar alacağı kalmıştı. Bulunduğu mekânda onu vermek üzere kendisiyle sözleştik. Ben birinci ve ikinci gün borcumu götürmeyi unuttum. Üçüncü gün geldiğimde kendisini o mekânda beklerken buldum. Bana “Ey genç! Bana güçlük çıkardın. Üç günden beri seni burada bekliyorum.” dedi.

3732. Abdullah b. Ebü'l-Ced'â ^[30] **el-Abdî** ﴿عبد الله بن أبي الجدعاء العبدى﴾

Abdullah b. Şakîk el-Ukaylî kendisinden hadis rivayet etmiştir.

Bize Affân b. Müslim ve Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Hâlid el-Hazzâ'dan, o Abdullah b. Şakîk'ten, o da İbn Ebü'l-Ced'â'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'a (sas), “Ne zaman peygamber oldun?” diye sordum. Bana “Âdem ruh ile cesed arasında iken.” dedi.

3733. Meysere el-Fecr ﴿ميسرة الفجر﴾

Ebû Büdeyl b. Meysere el-Ukaylî'dir. Abdullah b. Şakîk'ten hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Mu'âz b. Hâni el-Behrânî haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Tuhmân anlattı; dedi ki: Bize Büdeyl b. Meysere anlattı. O Abdullah b. Şakîk'ten, o da Meysere el-Fecr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'a (sas), “Ne zaman peygamber oldun?” diye sordum. O da bana “Âdem ruh ile cesed arasında iken” şeklinde cevap verdi.

3734. Talk b. Huşşâf ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Sevâde b. Ebü'l-Esved el-Kaysî el-Kattân anlattı; dedi ki: Babam bana şunu anlattı:

Bazı arkadaşlarıyla birlikte Resûlullah'ın (sas) ashâbından olan Talk b. Huşşâf'ı hastalığı sebebiyle ziyaret etmişler. Ona dua etmişler, o da onlara şöyle dua etmiş: “Allah'ım! Önce hayırlı olanı ver, sonra da sabır ve gayret ihsan eyle.”

3735. Ebû Safiyye ﴿أبو صفية﴾

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı; dedi ki: Bize Yunus b. Ubeyd anlattı. O da annesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) ashâbından olan Ebû Safiyye'yi gördüm. O şurada bizim komşumuzdu. Sabah olduğu zaman çakıl taşları ve çekirdeklerle tesbih çekerdi. Onu ne zaman görsem, hep çakıl taşlarıyla tesbih çekerdi.

3736. Ebû Asîb ﴿أبو عسيب﴾

Resûlullah'ın (sas) mevlasıdır.

Bazı rivayetlerde “Ebû Asîb'den rivayet edildi ki” şeklinde geçer. O, tek başına yaşayan bir adamdı.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Müslim b. Ubeyd Ebû Nusayre haber verdi; dedi ki: Resûlullah'ın mevlası Ebû Asîb'i şöyle derken işittim:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “Cibrîl (a) bana humma ve tâûn ile geldi. Humma'yı Medine'de tuttum, tâûn'u Şam'a gönderdim. Tâûn ümmetim için bir şehitlik ve rahmet, kâfirler için pisliktir.” [\[31\]](#)

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hâzim b. el-Kâsım anlattı; dedi ki: Ebû Asîb'in şöyle dediğini duydum:

Sizden kim Cuma'ya yürüyerek gidebilecek şekilde sağlıklıysa onu terk etmesin. Zira Cuma namazı, Hac gibi farzdır.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hâzim b. el-Kâsım anlattı; dedi ki:

Ebû Asîb'i iyice çukurlaştırılmamış kalın bir bardaktan su içerken gördüm. Kendisine, "Keşke şu bizim ince bardaklarımızdan içsen!" dedik. Bize şöyle dedi: "Bu kaptan içmeme ve yememe mani bir şey yok. Ancak Peygamber'i (sas) de bu kaptan içerken gördüm."

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hâzim b. el-Kâsım anlattı; dedi ki:

Ben Resûlullah'ın (sas) hizmetçisi Ebû Asîb'i Peygamber'in (sas) başını, sakalını ve bıyıklarını sarıya boyarken gördüm. [Hâzim] dedi ki: Ebû Asîb'i şöyle derken işittim: Kim sağlıklı olup Cuma namazına yürüyerek gitmeye güç yetirebiliyorsa Cuma'ya gitmeyi terk etmesin. Çünkü o, hac gibi bir farzdır. [Yine Hâzim] dedi ki: Biz, Ebû Asîb'in bıyıklarının ve tırnaklarının uçlarını keserdik.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Müslime bt. Zebbân el-Kurey'yye anlattı; dedi ki: Meymûne bt. Ebû Asîb'i şöyle derken işittim:

Ebû Asîb üç gün visal orucu tutar ve kuşluk namazını ayakta kılardı. Sonra ayakta durmaya gücü yetmediğinde namazını oturarak kılmaya başlardı. Yine o, sıcak günlerde de oruç tutardı. Divanının başında küçük bir zil vardı. Sesini çıkarmaya gücü yetmediği zaman bu zili çalmaya başlardı. Hizmetçisi onun yanına bu şekilde geliyordu.

3737. Nümeyr el-Huzâ'î (نُؤمير الحزاعي)

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Âsım b. Kudâme anlattı; dedi ki:

Bana, Basralılardan Mâlik b. Nümeyr el-Huzâ'î, babasının kendisine "Resûlullah'ı (sas) namazda iken sağ kolunu sağ uyluğunun üstüne koyduğunu, bu vaziyette dua ederken şehadet parmağını bir miktar bükerek kaldırdığını gördüğünü." anlattı.

3738. Katâde b. el-A'ver b. Sâ'ide ﴿العباس بن مرداس بن أبي عامر﴾

[Katâde b. el-A'ver] b. Sâ'ide b. Avf b. Ka'b b. Abdüşems. [Bu son kişi] Abdüşems değil Abşems'tir. Abdüşems, sadece Kureyş'te vardır. O da İbn Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm'dir. Kabilesi, kabile halinde *Medine*'ye gitmeden önce, Peygamber (sas) ile tanışmış ve onunla sohbeti olmuştur. Peygamber (sas) bir mektup yazarak ona, *el-Kane'a*^[32] ve *el-Arame*^[33] arasındaki *Dehnâ*^[34] mevkiini tutmasını emretti. O, Ebü'l-Cevn b. Katâde'dir.

3739. Katâde b. Evfâ b. Mevâle ﴿أمية بن مخشى الخزاعي﴾

[Katâde b. Evfâ b. Mevâle] b. Utbe b. Mülâdis b. Abşems b. Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm. Onun da Allah Resûlü (sas) ile sohbeti vardır. O, İyâs b. Katâde'nin babasıdır. İyâs b. Katâde'nin annesi ise el-Fâri'a bt. el-Himyerî b. Ubâde b. en-Nezzâl b. Mürre'dir.

3740. Kays b. el-Hâris b. Yezîd b. Şibl ﴿البراء بن مالك النضر بن ضمضم﴾

[Kays b. el-Hâris b. Yezîd b. Şibl] b. Hayyân'dır. Benî Temîm'den el-Münakka'nın amcaoğullarındandır. Beni Temîm kabileleriyle birlikte Resûlullah'a (sas) gelenlerdendir. Daha sonra *Basra*'ya yerleşti.

3741. el-Münakka b. el-Husayn b. Yezîd b. Şibl

﴿عياض بن حمار بن محمد بن سفيان﴾

el-Münakka b. el-Husayn b. Yezîd b. Şibl b. Hayân b. el-Hâris b. Amr b. Ka'b İbn Abdüşems b. Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm. *Kâdisiyye* savaşında bulundu. Sonra *Basra*'ya gelip buraya yerleşti. Kendisinin Cenâh denilen bir atı vardı. *Kâdisiyye*'de bu atla ilgili olarak şu şiiri söylemiştir:

*Atları gördüm; onların aralarını ayırmıştı,
Oklar ve mızraklar. Cenâh ile savaş meydanına daldım.*

*Allah zafer ihsan edinceye kadar [okları ve mızrakları düşmana karşı]
attım.*

Nihayet Cenâh savaş sona ersin ve kendisi de dinlensin istedi.

Alnının üstünden geçen Hind kılıçları,

Sanki Tihâme çölünde parlayan şimşek keskinliğindeydi.

el-Münakka, Resûlullah'tan (sas) hadis rivayetinde bulunan sahabîlerdendir.

Bize Mâlik b. İsmail Ebû Gassân el-Nehdî haber verdi; dedi ki: Bize Seyf b. Hârûn el-Bürcümî anlattı; dedi ki: Bize İsmâ b. Beşîr el-Bürcümî haber verdi; dedi ki: Bana el-Fez haber verdi. -Seyf dedi ki: Onun Kâdisiyye'ye katıldığını zannediyorum.- O da el-Münakka'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Develerimizin zekâtını Peygamber'e (sas) getirdim ve "Bunlar bizim develerimizin zekâtıdır." dedim. Resûlullah (sas) emretti, onlar benden teslim alındı. "Onların içindeki iki deve size hediyedir." dedim ve onları zekât develerinden ayırdım. Günlerce orada bekledim. İnsanlar bu konuda ileri-geri konuştular. Resûlullah (sas) Hâlid b. el-Velîd'i Mudar'ın fakirlerine [kölelerine] -veya sadece Mudar dedi- göndererek, bu develeri onlara tasadduk etti. Ben, "Allah'a yemin olsun ki, bizim ve ehlimizin yanında bu mallardan var. Onlara verilmeden önce ben de onları orada tasadduk edebilirdim." dedim. el-Münakka anlatmaya devam ediyor: Peygamber'e geldim. O, kendisine ait bir deve üzerindeydi. Yanında Esved vardı. Başı Peygamber'in (sas) başının hizasındaydı. İnsanlar arasında ondan daha uzun boylu birisini görmedim. Allah Resûlü'ne yaklaştığımda, eliyle beni okşadı ve kendisine doğru yaklaştırdı. "Ya Resûlullah! İnsanlar şöyle şöyle dedikodu yaptılar." dedim. Resûlullah (sas) iki elini öyle kaldırdı ki, koltuk altının beyazlığını gördüm. Sonra, "Allah'ım! *"Hakkımda yalan söylemeleri onlara helal değildir."* dedi.

el-Münakka dedi ki: "Peygamber'den (sas) rivayet ettiğim her hadisi ya Kitab [Kur'ân] da ifade etmekte veya o konuda bir sünnet cereyan etmektedir. Peygamber hayattayken onun hakkında yalan söylenirse, o öldükten sonra nasıl olacak?" Ebû Gassân dedi ki: el-Münakka Benî Temîm'den bir adamdır. Onlardan bir adam, onun nesebini bana anlattı.

3742. el-Hâris b. Amr es-Sehmî ﴿عمران بن الحصين بن عبيد﴾

Bize Affân b. Müslim ile Hişâm b. Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdiler; dediler ki: Bize -Basralı olup et-Taff'a yerleşmiş olan- Yahya

b. Zûrâre b. Sehm b. el-Hâris anlattı; dedi ki: Bana babam anlattı. O da dedesi el-Hâris b. Amr'dan şunu rivayet etti: el-Hâris dedi ki:

Veda haccında Resûlullah'ın (sas) yanına kadar yaklaştım. el-Adbâ' isimli devesinin üzerinde bulunuyordu. Kendisine, "Anam, babam sana feda olsun ya Resûlullah! Benin için istiğfarda bulun." dedim. Bana, "Allah seni affetsin." dedi. Sonra diğer taraftan dolaşıp bana özel bir duada bulunmasını arzu ederek, "Ya Resûlullah! Benin için istiğfarda bulun." dedim. Bana, "Allah sizi affetsin." dedi. Bir adam dedi ki: "Ya Resûlullah! Ferâî^[35] ve atâir^[36] ne olacak?" Resûlullah (sas), "İsteyen fera kurbanı keser, isteyen kesmez. İsteyen atîra kurbanı keser, isteyen kesmez. Koyunun kendisi de kurbanlık olur." dedi. Sonra devam etti: "Bu gününüz ve bu beldeniz size haram olduğu gibi, kanlarınız ve mallarınız da birbirinize haramdır."

Ebü'l-Velîd dedi ki: Yahya b. Zûrâre Basralı olup et-Taff'ta oturuyordu.

3743. Abdurrahman b. Hanbeş ﴿عبد الرحمن بن حنبل﴾

Ebü İmrân el-Cevnî ondan, Peygamber'in (sas), Şeytan'ın Cehennem'den bir meşale ile gelmesi hakkındaki hadisini rivayet etmiştir.

3744. Sehl b. Sahr b. Vâkıd b. İsm'e b. Ebû Avf

﴿سهل بن صخر بن وقاد بن عصمة بن أبي عوف﴾

[Sehl b. Sahr b. Vâkıd b. İsm'e b. Ebû Avf] b. Abdümenât b. Şic b. Âmir b. Leys b. Bekir b. Abdümenât b. Kinâne.

Bize Abdullah b. Muhammed b. Ebü'l-Esved haber verdi; dedi ki: Bize Yusuf b. Hâlid es-Semtî anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) ile sohbeti olan mevlam Sehl b. Sahr el-Leysî'nin bana dediğine göre, kendisi köleleri satın alır veya onlar satın alırlardı. Bazı kölelere gelirden öyle pay veriliyordu ki, sahibine o kadar pay verilmiyordu.

3745. Ebû Ubeyd ﴿أبو عبيد﴾

Bize Affân b. Müslim ve Müslim b. İbrahim haber verdiler; dediler ki: Bize Ebân b. Yezîd anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı. O Şehr'den, o da Ebû Ubeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber (sas) için bir tencere yemek pişirmiştım. “Bana bir koyun kolu getir.” dedi. Ben de kendisine bir koyun kolu getirdim. Sonra bana yine “Bana bir koyun kolu getir.” dedi. Ben yine kendisine bir koyun kolu getirdim. Sonra yine “Bana bir koyun kolu getir.” dedi. Bu sefer kendisine, “Ya Resûlullah! Bir koyundan kaç koyun kolu çıkar?” diye sordum. Bana, “Nefsîm kudret elinde olan Zat’a yemin olsun ki, eğer sükût etseydin, istediğim kadar sana koyun kolu verilecekti.” dedi.

3746. Meymûn b. Sinbâz el-Eslâ ﴿ميمون بن سباز الأسلع﴾

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize er-Rebî b. Bedr anlattı; dedi ki: Bana babam anlattı. O da dedemden, onlardan kendisine el-Eslâ denilen bir adamın şöyle dediğini rivayet etti:

Ben Resûlullah’a (sas) hizmet ediyor ve ona hizmet için oraya buraya gidip geliyordum. Resûlullah (sas) bir gece bana, “Ey Esla! Kalk bana abdest suyu getir.” dedi. Ben kendisine “Ya Resûlullah! Şu anda ben cünübüm.” dedim. Kısa bir süre sustu. Kendisine Cibrîl (a) teyemmüm ayetini getirmişti. Sonra Peygamber (sas) beni çağırdı. [Teyemmüm için] nasıl mesh edeceğimi bana gösterdi. Ben de mesh yaptım, Ona abdest suyu getirdim ve namaz kıldım. Su gelince bana şöyle dedi: “Ey Esla! Kalk ve guslet.”

3747. Zeyd ﴿زيد﴾

Resûlullah’ın mevlasıdır.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hafs b. Ömer anlattı; dedi ki: Bana Ebû Ömer b. Mürre anlattı; dedi ki: Peygamber’in (sas) mevlası Bilâl b. Yesâr b. Zeyd’i şöyle derken işittim: Ben babamdan işittim, o da dedemden rivayet etti.

Dedem Zeyd Peygamber’in (sas) şöyle dediğini işittim: “Her kim ‘Estağfirullahellezî lâ ilâhe illa hüve’l-Hayyü’l-Kayyûm ve etûbü ileyh’

derse, ordudan kaçsa bile Allah onun günahını affeder.”

3748. *Ebû Sûd* ﴿أبو عبيد﴾

Bize Abdullah b. Ca’fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize İbnü’l-Mübârek anlattı. O Ma’mer’den, o Benî Temîm’den bir ihtiyardan, o da Ebû Sûd’dan şunu rivayet etti:

Ebû Sûd, Resûlullah’ın (sas) şöyle dediğini işitmiş: “Müslüman bir kimsenin malının sahibine gitmesini engelleyip kendisinde kalmasını sağlayan yalan yere yapılan yemin, sıla-i rahmi keser.”

3749. *Ebû Hayye et-Temîmî* ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Bize Abdülmelik b. Amr Ebû Âmir el-Akadî haber verdi; dedi ki: Bize Ali b. el-Mübârek anlatı. O da Yahya b. Ebû Kesîr’den şöyle dediğini rivayet etti: Bana Hayye et-Temîmî şunu anlattı: Babasının haber verdiğine göre Resûlullah (sas) şöyle dedi: Yıkıp dökmede [hedm] bir hak yoktur. Nazar^[37] haktır. Dinde uğursuzluk yoktur, hayra yorma vardır.

3750. *el-Hâris b. Ukayş* ﴿الحارث بن أقيش﴾

el-Hâris b. Ukayş, Peygamber’den (sas) “Kim üç çocuğunu önceden Ahirete gönderirse...” hadisini rivayet etmiştir. el-Hâris, Peygamber’i şöyle derken işittim dedi: “Ümmetinden böyle bir adam, Rebî’a ve Mudar gibilerine [yani bu kabilelerin sahip olduğu insan sayısı gibi pek çok insana] şefaate edecektir.”

3751. *Amr b. Tağlib en-Nemrî* ﴿عمرو بن تغلب النمرى﴾

Bazıları onun Abdî olduğunu söylemiştir.

3752. *Abdullah b. el-Esved es-Sedûsî* ﴿عبد الله بن الأسود السدوسى﴾

Katâde dedi ki: O, Benî Sedûs kabilesiyle birlikte Peygamber’e (sas) gelenlerdendir.

3753. *Üseyr* ﴿أسير﴾

Resûlullah'ın ashâbındandır.

Bize Yahya b. Hammâd haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O Dâvûd b. Abdullah'tan, o da Humeyd b. Abdurrahman'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Yezîd b. Mu'âviye'nin halife olduğu sıralarda Resûlullah'ın (sas) ashâbından olan Üseyr'in yanına gittik. Bize dedi ki: "Yezîd'in Muhammed ümmetinin en hayırlısı olmadığını, âimlerin de en fakihi olmadığını, yine şeref bakımından onların en büyüğü olmadığını söylüyorlar. Hâlbuki ben durumun onların dediği gibi olmadığını söylüyorum. Allah'a yemin olsun ki, benim nezdimde Muhammed ümmetinin birlik halinde olması, parça parça olmasından çok daha sevimlidir. Muhammed ümmetinin hepsinin girebileceği bir kapıdan sadece bir adamın girmesinin sıkıntı olacağını düşünüyor musunuz?" Biz de 'Olmaz!' dedik. Yine, "Muhammed ümmetinden her adam, 'Kardeşimin kanını dökmeyeceğim ve kardeşimin malını almayacağım.' dese, bu herkese kâfi gelmez mi?" diye sordu. Biz "Evet!" dedik. Yine, "İşte bu benim size söylediğim şeydir. Resûlullah (sas) da, '*Sana hayâdan sadece hayır gelmiştir.*' buyurdu." dedi.

Humeyd dedi ki: Arkadaşım, "Lokman kıssasında hayânın bir kısmı zayıflıktır, diğer bir kısmı ise Allah için vakardır." dedi. Humeyd dedi ki: Yaşlı zatın [Üseyr'in] eli hiddetle titredi ve şöyle dedi: "İkiniz de odamdan çıkın. İkiniz de evimden çıkın. Benim yanıma niçin geldiniz?" Humeyd dedi ki: Sükûnet buluncaya kadar onu teskin etmeye çalıştım. Sonra ben ve arkadaşım onun yanından çıkıp gittik.

3754. Urve b. Semüre el-Anberî ﴿عزوة بن سمرة العنبري﴾

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Âsım b. Hilâl haber verdi. O Gâdıra b. Urve'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Biz namazda iken Peygamber'e (sas) bakıyorduk. Abdest almak veya gusletmekten dolayı başından su damlayarak çıkar, namaz kılardı. Namazı bitirince insanlar ona "Ya Resûlullah! Bizim için böyle yapmakta zorluk yok mu?" diye sormaya başladılar. Resûlullah (sas), "*Ey insanlar! Allah'ın dini kolaylaştırmaktır.*" dedi. Bunu üç kere söyledi.

3755. Ebû Rifâ'a el-Adevî ﴿أبو رفاعة العدوى﴾

Temîm b. Esîd - Adîoğulları'ndandır- b. Abdümenât b. Üd b. Tâbiha b. İlyâs b. Mudar. Peygamber'in (sas) ashâbından olup, sonradan Basra'ya yerleşti.

Bize Ubeydullah b. Muhammed b. Hafs el-Kureşî et-Teymî haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî İbn Meymûn anlattı; dedi ki: Bize Gaylân anlattı. O Humeyd b. Hilâl'den, o da Benî Adî'den bir adamdan şöyle dediğini rivayet etti: -Mehdî dedi ki: O adamın Ebû Rifâ'a olduğu kanaatindeyim.-

Cahiliye devrinde bana görünen bir cin vardı. Müslüman olduğumda onu kaybetmiştim. Bir ara Arafat'ta vakfe esnasında onun sesini duydum. Bana "Senden sonra benim de Müslüman olduğumu öğrendin mi?" dedi. Ebû Rifâ'a dedi ki: İnsanların seslerini yükselttiklerini işitince, "Sen akl-ı selimle hareket etmeyi huy edin."^[38] dedi. Dedi ki: "Hayır, yüksek seste değildir."

Bize Affân b. Müslim ile Amr b. Âsım haber verdiler; dediler ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı. O da Humeyd b. Hilâl'den şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Rifâ'a el-Adevî şöyle diyordu:

Resûlullah (sas) Bakara suresini bana öğrettiğinden beri, bu sure gözümünden uzaklaşmadı. Kur'ân'dan aldığımı onunla birlikte aldım. Gece namazına kalkmaktan dolayı da asla sırtım ağrımadı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı. O da Humeyd b. Hilâlden şöyle dediğini rivayet etti: Bir adam dedi ki:

Rüyada bana şöyle denildiğini gördüm: "Kalk, çünkü gücü yeten kalktı." Bunun üzerine ben de kalktım ve geceleyin Ebû Rifâ'a'nın namaz kılarken çıkardığı sesi işittim.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Humeyd b. Hilâl'i şöyle derken işittim:

Ebû Rifâ'a namazını kılıp duasını yaptı. Bu onun son duasıydı. Duasında şöyle diyordu: "Allah'ım! Hayatta kalmak benim için hayırlı ise beni yaşat; ölüm daha hayırlı ise, bana temiz ve güzel bir şekilde ölmeyi nasip et. Öyle ki, o ölümümün güzelliği ve temizliği sebebiyle, Müslüman kardeşlerimden bunu duyan, bana imrensin. Ölümüm, senin yolunda öldürülmek şeklinde olsun. Beni, nefsimin hile ve tuzaklarından uzak tut." Humeyd dedi ki: Sonra Abdurrahman b. Semüre'nın komutanı olduğu bir ordu ile çıktı. Bu ordudan da, hepsi Benî Hanîfe'den olan bir birlik çıktı. Ebû Rifâ'a "Ben de bu seriyye ile birlikte gideceğim" dedi. Ebû Katâde el-Adevî ona "Bu seriyyede senin kabilenden kimse yok. Ayrıca sen onların yürüyüşüne ayak uyduramazsın" dedi. Ebû Rifâ'a, "Ben onlarla birlikte yürümeye azmettim. İşte onlarla beraber gidiyorum." dedi ve onlara katılıp yola koyuldu. Bu seriyye geceleyin içinde düşmanın bulunduğu bir kaleyi veya bir sarayı kuşattı. Ebû Rifâ'a gecenin sonuna doğru gelinceye kadar namaz kıldı. Kalkanı kendisine siyah görünmeye başladı ve uyudu. Arkadaşları düşmanın nereden geleceğini gözlüyorlardı. Onu olduğu yerde uyurken unuttular. Humeyd diyor ki: Düşman onu görünce yanına üç tane iri adam gönderdiler. Ebû Rifâ'a uyurken onun yanına gelip kılıcını aldılar ve onu boğazından kesip öldürdüler. Arkadaşları birden kendisini hatırlayıp "Biz Ebû Rifâ'a'yı bulunduğu yerde unuttuk." deyip geri döndüler. Dönüşte iri cüsseli adamları Ebû Rifâ'a'yı soymaya çalışırken buldular. Onları kovup Ebû Rifâ'a'yı alıp götürdüler. Abdurrahman b. Semüre diyor ki: Benî Adîli, şehadet şerbetini tadıncaya kadar şehid olduğunun farkında olmadı.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı. O da Humeyd b. Hilâl'den şöyle dediğini rivayet etti: Sıla dedi ki:

Şöyle bir rüya gördüm: Sanki Ebû Rifâ'a çok süratli giden bir deve üzerinde, ben ise çok yavaş giden bir deve üzerindeydim ve onun izini takip ediyordum. O kadar geride kalmıştım ki, ancak onun sesini duyabiliyordum. Sonra devesinin semerine binip yoluna devam ediyor ve ben de onu takip ediyordum. Rüyamı şöyle tevil ettim: Bu, Ebû Rifâ'a'nın tuttuğu yoldur ve ben de yavaş yavaş onun yolunu takip ediyorum.

3756. Nâfi b. el-Hâris b. Kelede b. Amr ﴿نَافِي بْنِ الْحَارِثِ بْنِ كَلْدَةَ عَمْرٍو﴾

[Nâfi b. el-Hâris b. Kelede b. Amr] İbn İlâc. İlâc'ın ismi, Umeyr b. Ebû Seleme b. Abdüluzzâ b. Gayre b. Avf b. Sakîf'tir. Nâfi'in annesi olan Sümeyye, Ebû Bekre ve Ziyâd [b. Ebîh]' in de annesidir. el-Hâris b. Kelede, Nâfi'in kendi oğlu olduğunu iddia ve ikrar etti. Böylece Nâfi'in nesebi ona nispet edildi. Nâfi'in künyesi *Ebû Abdullah* olup, *Basra*'da ilk olarak at terbiyeciliği yapan ve bundan dolayı Ömer b. el-Hattâb'dan *Basra*'da kendisine iktâ verilmesini isteyen kişidir. Ömer, Ebû Mûsa el-Eş'arî'ye bir mektup yazarak ona üzerinde bir Müslümanın veya bir zimmînin hakkı bulunmayan on cerîb^[39] tarla iktâ etmesini emretti. Böylece Nâfi *Basra*'ya yerleşmiş oldu. Nâfi, Resûlullah'tan (sas) bazı hadisler rivayet etmiştir.

Bize Halef b. el-Velîd Ebû'l-Velîd el-Ezdî haber verdi; dedi ki: Bize Halef b. Halîfe anlattı. O Ebân b. Beşîr'den, o da Basralı bir ihtiyardan şöyle dediğini rivayet etti: Nâfi bize şunu anlattı:

Takriben 400 adamla birlikte Resûlullah (sas) ile bir çölde bulunuyorduk. Bir ara hiç suyumuz kalmadı. İnsanlar şiddetli susuzluk çekmeye başladı. Allah Resûlü'nün bineğinden indiğini görünce onlar da indiler. Ben oralarda dolaşan bir keçiyi tutup getirdim. Allah Resûlü onu sağdı. Allah Resûlü'nün sağdığı sütü askerlere verdim; onlar da içtiler. Sonra Allah Resûlü bana, “*Ey Nâfi! Sen ona sahip ol! Fakat seni ona sahip olamayacakmış gibi görüyorum.*” dedi. Allah Resûlü bana “*Fakat seni ona sahip olamayacakmış gibi görüyorum.*” deyince, bir odun parçası aldım ve onu yere çaktım. Sonra bir iple keçiyi kazığa bağladım ve böylece işimi sağlama aldım. Allah Resûlü ve insanlar uyudu. Ben de uyudum. Uyandığımda bağ çözülmüş, keçi de gitmişti. Hemen gidip Allah Resûlü'ne keçinin gitmiş olduğunu haber verdim. Resûlullah bana “*Ey Nâfi! Ben sana o keçiye sahip olamayacağını haber vermemiş miydim? Onu bize getiren, onu bizden aldı.*” dedi.

3757. Übey b. Mâlik ﴿عمير الخزاعي﴾

Ondan kavminden olan Zürâre b. Evfâ el-Hareşî hadis rivayetinde bulunmuştur.

3758. Hizyem b. Hanîfe et-Temîmî ﴿عمرو بن تغلب النمرى﴾

Sa'd b. Zeydümenât b. Temîmoğulları'ndandır. Resûlullah'tan (sas) zekâtlık develer hakkında bir hadis rivayet etmiştir.

Bize Ebû Mes'ûd Hânî b. Yahya'dan haber verildi; dedi ki: Bize ez-Zeyyâl b. Ubeyd anlattı; dedi ki: Hanzale b. Hizyem b. Hanîfe'yi şöyle derken işittim:

Hanîfe, oğlu Hizyem'e şöyle dedi: Oğullarını topla, vasiyet etmek istiyorum. Hizyem çocuklarını topladı ve "Babacığım, onları topladım." dedi. Hanîfe dedi ki: İlk vasiyetim şudur: Bizim Cahiliye devrinde kendilerine mutayyeye dediğimiz cinsten 100 devemiz var. Onlar, odasında bulunan şu yetimim için sadakadır. ez-Zeyyâl diyor ki: Bu yetimin ismi, Dırs b. Kutay'a'dır.^[40] Hizyem, babası Hanîfe'ye dedi ki: "Babacığım! Oğullarının şöyle dediğini duyuyorum: Babamızın gözü aydın olsun. Vefat ettiği zaman biz develeri taksim eder, o yetime de kendimizin aldığı pay kadar bir pay veririz." Hanîfe, "Gerçekten onları böyle derken mi işittin?" dedi. Hizyem, "Evet." dedi. Hanîfe, "Benimle sizin aranızda Allah Resûlü (sas) hüküm verecek." dedi. Hizyem dedi ki: Kalkıp Resûlullah'a (sas) gittik. Kendisi oturuyordu. "Bu gelenler kimlerdir?" diye sordu. "Bu Hanîfe'dir. Çölde en çok devesi olan kişidir." dediler. "Onun iki yanındaki bu iki kişi kimdir?" dedi. "Sağında bulunan büyük oğlu Hizyem'dir. Solunda bulunanı ise tanımıyoruz." dediler.

Sonra Peygamber'in (sas) yakınına kadar geldiler. Hanîfe, Resûlullah'a (sas) selam verdi. Sonra Hizyem de selam verdi ve Resûlullah (sas), "Ya Ebû Hizyem! Seni bize getiren şey nedir?" diye sordu. Hanîfe, oğlu Hizyem'in uyluklarına vurarak "Beni bu getirdi." dedi. Resûlullah (sas) "Bu, Hizyem değil mi?" dedi. Hanîfe "Evet!" dedikten sonra sözüne şöyle devam etti: "Ya Resûlullah! Ben, malı çok olan bir adamım. Evdeki mallarımın dışında, benim bin devem, kırk tane de atım var. Ölümün veya Allah'ın emrinin bana ansızın geleceğinden endişe ediyorum. Bu yüzden vasiyet etmek istedim ve bizim Cahiliye devrinde mutayyeye dediğimiz cinsten 100 deveyi, odasında bulunan şu yetimim için sadaka olmak üzere vasiyette bulundum."

[Hizyem] dedi ki: Resûlullah'ın (sas) yüzünde kızgınlık alametleri gördüm. Öyle ki dizleri üzerine doğruldu ve şöyle dedi: "Lâ ilâhe illallâh! Sadaka beş olur, beş olmazsa on olur, on olmazsa, on beş olur, onbeş

olmazsa yirmi olur, yirmi olmazsa yirmi beş olur, yirmibeş olmazsa otuz olur, daha fazla olursa kırk olur.”

Hanîfe, acele ve şaşkınlıkla, “Ya Resûlullah! Allah için ben sizden bizim Cahiliye devrinde mutayyebe dediğimiz cinsten kırk deve olmasını istiyorum.” dedi ve Resûlullah’a (sas) veda etmek istedi. Resûlullah (sas) “Ya Ebû Hızıem! Senin yetimin nerede?” diye sordu. Hanîfe “Şu uyuyan çocuktur.” dedi. Çocuk, bülüğ çağına gelmiş birine benziyordu. Resûlullah (sas), “Bu yetimin önemi ne kadar da büyükmüş!” dedi.

Sonra Hanîfe ve oğulları, develerinin yanına gitmek üzere kalktılar. Bu sefer Hızıem dedi ki: “Ya Resûlullah! Benim de çok çocuklarım var. Kimilerinin sakalları var, kimilerinin henüz yok.” Hanzale dedi ki: Ben onların en küçüğüydüm. Peygamber ona (sas) “Ey çocuk! Yaklaş!” diye seslendi. Çocuk [Hanzale] yaklaştı. Peygamber (sas) elini onun başının üstüne koydu ve şöyle dedi: “Allah sana bereket ihsan etsin.” Zeyyâl diyor ki: Sonra Hanzale’ye yüzü şiş bir adamın, yelinleri büyük bir koyun getirdiğini gördüm. Koyunun memeleri avuçlarından fışkırıyordu. Sağdığı sütü parlak ve düz bir kaba koyuyor, sonra şöyle diyordu: “*Bismillahi alâ eseri yedi Resûlillâh [Resûlullah’ın elinin izi üzerine Allah’ın ismiyle başlarım.]*” Sonra da semiz hayvanı okşar ve hayvan giderdi.

3759. Umâre b. Ahmer el-Mâzinî ﴿عمارة بن أهر المازني﴾

Bize el-Cerrâh b. Mahled el-Bezzâz haber verdi; dedi ki: Bana Kuteyle bt. Cümay el-Mâziniyye anlattı; dedi ki: Bana Yezîd b. Huneyf anlattı. O da babasından şunu rivayet etti.

Yezîd’in babası Huneyf, Umâre b. Ahmer el-Mâzinî’den işitmiş. -Kuteyle diyor ki: Ben onun çocuğuyum.- Cahiliye devrinde develerimi güdüyordum. Resûlullah’ın (sas) atı hızlıca bize doğru geldi. Ben develerimi topladım. Kuvvetli bir erkek deveye bindim. Bu deve idrarını yapmaya başlayınca ondan indim, bir dişi deveye bindim. Onun üzerinde diğer develeri sevketmeye koyuldum. Resûlullah’ın (sas) yanına gittim ve Müslüman oldum. O da bana develeri taksim etmeden iade etti. Cevvâb b. Umâre dedi ki: O gün, ben ve kardeşim, Umâre’nin üzerine binip Resûlullah’a (sas) gittiği devenin güzelliğini anladık.

Cerrâh dedi ki: Bazı Mâzinlileri şöyle derken işittim:

Üzerinde bulundukları su, iki köyden daha değerlidir.

3760. Esmer b. Mudarris ﴿أسمر بن مضر﴾

Bize Muhammed b. Beşşâr el-Basrî haber verdi; dedi ki: Bana Abdülhamîd b. Abdülvâhid anlattı; dedi ki: Bana Ümmü'l-Cenûb[41]. bt. Nümeyle anlattı. O annesi Süveyde bt. Câbir'den, o da kendi annesi Akîle bt. Esmer b. Mudarris'den rivayet etti. Esmer dedi ki:

Peygamber'e (sas) gelip biat ettiğimde bana şöyle dedi: “Daha önce herhangi bir Müslümanın ulaşmadığı bir şeye kim ulaşırsa, o şey onundur.” Fakat insanlar ortaya çıkıp birbirlerine düşmanlık yapıyorlar ve birbirlerini hatalı davranmakla itham ediyorlar.

3761. Amr b. Umeyr ﴿مالك بن حيدة﴾

Resûlullah'ın ashâbındandır. “Hammâd b. Seleme, Sâbit'ten, o Ebû Zeyd el-Medenî'den, o da Amr b. Umeyr'den” senediyle ondan şu hadis rivayet edildi: Resûlullah (sas) namaz vakitlerinin dışında üç gün ashâbının yanına çıkmadı. Ashâb, “Namazın dışında üç günden beri sizi göremedik.” dediler. Resûlullah (sas) dedi ki: “Rabbim bana, ümmetimden 70.000 kişiyi hesapsız Cennet'e sokacağını vaat etti.” dedi. Kendisine, “Onlar kimlerdir?” diye soruldu. Resûlullah (sas), “Onlar, insanları hakir görmezler, uğursuzluk düşüncesine sahip olmazlar, yapmadıkları şeylerle övünmezler ve Rablerine tevekkül ederler. Ben ‘Rabbim, daha da arttır.’ dedim. Rabbim dedi ki: ‘Senin için her yetmiş binden bir kişiye mukabil yetmiş bin daha.’ Ben ‘Rabbim, daha da arttır. Onlar işlerini tam ve eksiksiz yapmazlar.’ dedim. Rabbim dedi ki: Öyleyse onları bedevîlerden tamamlayalım.”

3762. İkrâş b. Züeyb b. Hurkûs ﴿عكراش بن ذؤيب بن حرقوص﴾

[İkrâş b. Züeyb b. Hurkûs] b. Ca'de b. Amr b. en-Nezzâl b. Mürre b. Ubeyd. Benî Temîm'dendir. Resûlullah (sas) ile sohbeti oldu ve ondan hadis dinledi.

Bana el-Abbâs b. el-Velîd en-Nersî'den haber verildi; dedi ki: Bana el-Alâ b. el-Fadl b. Abdülmelik b. Ebû Seviyye anlattı. O Ubeydullah b. İkrâş'tan, o da babası İkrâş b. Züeyb'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mürre b. Ubeyd beni mallarının zekâtını teslim etmek üzere Resûlullah’a (sas) gönderdi. Ben de *Medine*’ye geldim. Resûlullah’ı (sas), Muhacirleri ve Ensârı bir yerde otururken buldum. Resûlullah’ın huzuruna erta ağacının damarları gibi kırmızı ve semiz bir deve ile gelmiştim. Resûlullah, “*Bu adam kim?*” dedi. Ben, “İkrâş b. Züeyb.” dedim. Resûlullah (sas), “*Nesebini yukarıya doğru uzatarak söyle.*” dedi. Ben, “İkrâş b. Züeyb b. Hurkûs b. Ca’de b. Amr b. en-Nezzâl b. Mürre b. Ubeyd. Bunlar da Mürre b. Ubeyd’in zekâtıdır.” dedim. Resûlullah (sas) tebessüm etti ve sonra benim dediğimi tekrar etti: “Bunlar kavmimin develeridir, bunlar kavmimin zekâtıdır.” Sonra Resûlullah (sas) develerin sadaka develeri damgasıyla damgalanmasını ve sadaka develerine karıştırılmasını emretti. Sonra benim elimden tuttu ve Peygamber hanımlarından birinin evine götürdü. Peygamber “*Yemek var mı?*” diye seslendi. Bize içinde tirit ve kuşbaşı et olan bir tencere getirildi. Ben tencerenin çevresinden değişik yerlerinden yemeye başladım. Allah Resûlü (sas) sol eliyle benim sağ elimi tuttu ve “*Ya İkrâş! Tek bir yerden ye! çünkü bu bir yemektir [her tarafı birdir].*” Sonra bize bir tabak içinde yaş veya kuru hurma -Râvî Ubeydullah hurmanın kuru veya yaş oluşu konusunda şüphe etti- getirildi. Bu sefer önümden yemeye başladım. Resûlullah’ın eli ise farklı yerlere gidiyordu. [Bunu fark ettiğimi görünce] Resûlullah (sas) bana şöyle dedi: “*Ya İkrâş! Dilediğin yerden ye. Çünkü hepsi aynı renkte değildir.*” Sonra bize su getirildi. Peygamber (sas) önce elini yıkadı. Sonra avuç içlerini, yüzünü, dirseklerine kadar kollarını ve yüzünü ıslattı [yıkadı]. Ve “*Ya İkrâş! Bu abdest, Cehennem ateşini söndüren şeylerdendir.*” buyurdu.

3763. Berz ﴿برز﴾

O, Ebû Recâ el-Utâridî’nin babasıdır. Ebû Recâ’nın adı ise Utârid b. Berz’dir.

Bana Sehl b. Bekkâr’dan haber verildi; dedi ki: Bize Abdüsselâm Ebü’l-Halîl anlattı; dedi ki: Ebû Recâ el-Utâridî’nin yanına gittik. Bize şöyle dedi:

Ben bedevî bir adam idim. Peygamber’in (sas) ortaya çıktığını duyduğumuzda ondan kaçtık ve yerimizi terk ettik. Ne zaman ki, onun hak peygamber olduğu anladık; yerlerimize döndük. Babam ve aşiretten bir

adam Resûlullah’a gittiler ve onu dinlediler. Sonra bize gelip şöyle dediler: “Bir problem yok. O sizi Allah’a çağırıyor.” Biz de Müslüman olduk.

3764. Kutbe b. Katâde es-Sedûsî ﴿جارية بن قدامة السعدى﴾

Bana Halîfe b. el-Hayyât’tan haber verildi; dedi ki: Bize Avn b. Kehmes anlattı; dedi ki: Bize İmrân b. Hudeyr anlattı. O da kendisine Mukâtil denilen bizden bir adamdan şunu rivayet etti:

Kutbe b. es-Sedûsî şöyle dedi: “Ya Resûlullah! Ellerini uzat şahsım ve kızım el-Harmele üzerine sana biat edeyim. Eğer Allah’a karşı yalan söylersem, Allah seni aldatmış olur.” dedim. Kutbe dedi ki: Hâlid b. el-Velîd bizim üzerimize atıyla hamle yaptı. “Biz Müslümanız.” dedik. Sonra onlardan ayrıldık. Onunla birlikte el-Übülle’de savaştık. Orasını öyle bir kamçıladık ki, ellerimizi doldurduk. Öyle ki, onların köpekleri dahi altın ve gümüş kaplardan bol bol yiyorlardı.

3765. el-Hakem b. el-Hâris es-Sülemî ﴿مجالد بن مسعود السلمى﴾

Bana Halîfe b. el-Hayyât’tan haber verildi. Dedi ki: Bize Avn b. Kehmes anlattı; dedi ki: Bize Atıyye b. Sa’d ed-Du’â anlattı. O da el-Hakem b. el-Hâris es-Sülemî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber (sas) şöyle buyurdu: “Kim bir karış toprak gasp ederse, kıyamet gününde onu yedi kat şeklinde taşıyarak mahşer meydanına gelecektir.” el-Hakem dedi ki: Peygamber (sas) ile birlikte yedi gazveye katıldım. Onların en sonuncusu *Huneyn* gazvesi idi. Ben Resûlullah’ın (sas) önünde yürüyordum. Devem birden sürçtü ve Resûlullah (sas) beni geçti. Kalkması için deveme vurup duruyordum. Resûlullah (sas), “Vazgeç, bırak.” dedi. Resûlullah (sas) onu azarladı; o da ayağa kalktı.

3766. el-Abbâs es-Sülemî ﴿العباس السلمى﴾

O, İbn Mirdâs değildir.

Bana Ebü’l-Ezher Muhammed b. Cemîl’den haber verildi; dedi ki: Bana Nâil b. Mutarrif b. el-Abbâs es-Sülemî anlattı. (Nâil, yukarıda

Benî Süleym'den, aşağıda Benî Ri'l'den biridir.) O babasından, o da dedesi el-Abbâs'tan şunu rivayet etti:

el-Abbâs, tek başına Resûlullah'a gitti. *Desîne*^[42] mevkiinde kendisine, açık bir kuyu ikta edilmesini istedi. Allah Resûlü de ona, yolculardan artan kısmı kendisinin olması şartıyla o kuyuyu ikta etti. Ebü'l-Ezher dedi ki: Nâil, *Desîne*'de konaklardı. O, bu mevkide oturanların emîri idi. Bana camdan imal edilmiş bir kap getirdi. İçinde kırmızı deriden yapılmış bir yazı malzemesi bulunuyordu. İşte bu malzemede Resûlullah'ın (sas) onlara iktâ ettiği şey yazılıydı.

3767. el-Fâkih b. Sa'd^[43] ﴿مالك بن حيدة﴾

3768. Beşîr b. Zeyd ez-Duba'î ﴿بشير بن زيد الضبعي﴾

Bana Halîfe b. el-Hayyât'tan haber verildi; dedi ki: Bize Muhammed b. Sevâ anlattı; dedi ki: Bize el-Eşheb ed-Duba'î anlattı. O da - Cahiliye devrini idrak eden- Beşîr b. Zeyd ed-Duba'î'den şöyle dediğini rivayet etti:

Zû Kâr savaşında Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “Bugün Arap, Acem'in mülkünü [hâkimiyetini] eksiltti.”

3769. Alkame b. el-Huveyris el-Gıfârî ﴿علقمة بن الحويرث الغفاري﴾

Hz. Peygamber'in (sas) ashâbındandır.

Bana Halîfe b. el-Hayyât'tan haber verildi; dedi ki: Bize el-Fudayl b. Süleyman anlattı; dedi ki: Bize Muhammed b. Mutarrif anlattı; dedi ki: Bana dedem anlattı. O da Peygamber'in (sas) ashâbından olan Alkame b. el-Huveyris el-Gıfârî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “Gözlerin zinası bakmaktır.”

3770. Abdullah b. Mu'arrad el-Bâhilî ﴿عبد الله بن معرض الباهلي﴾

Bana Halîfe b. el-Hayyât'tan haber verildi; dedi ki: Bana Muhammed b. Sa'îd el-Bâhilî anlattı; dedi ki: Bana el-Fadl b. Sümâme anlattı;

dedi ki: Bana Abdullah b. Hamza Ebû Eymen el-Bâhilî anlattı. O babasından, o dedesinden, o da Abdullah b. Mu'arrad'dan şunun rivayet etti:

Abdullah Resûlullah'a geldi. Resûlullah (sas) da onların develeri için zekât farîzasını koydu. Buna göre develer çok olsun, az olsun kendilerinden dışı deve [nâka] alınacaktı.

3771. Abdurrahman b. Habbâb es-Sülemî ﴿حمل بن مالك بن النابغة الهذلي﴾

Bana Halîfe b. el-Hayyât'tan haber verildi; dedi ki: Bana Ebû Dâvud anlattı; dedi ki: Bana Sükeyn b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Bana el-Velîd b. Ebû Hişâm anlattı. O Ferkad Ebû Talha'dan, o da Abdurrahman b. Habbâb es-Sülemî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Usre [Tebûk] ordusunu toplamaya teşvik ederken Resûlullah'a (sas) şahid oldum. Osman dedi ki: "Ey Allah'ın Peygamberi! Çulları ve semerleriyle birlikte Allah yolunda, yüz deve benden." Sonra Peygamber (sas) yine teşvik etmeye devam etti. Osman, "İki yüz deve." dedi. Sonra Peygamber (sas) yine teşvik etmeye devam etti. Osman, "Üç yüz deve." dedi. Abdurrahman diyor ki: Baktım ki, Peygamber (sas) minberden inerken iki defa şöyle dedi: "Bundan sonra işleyeceği ameller sebebiyle Osman'a günah yazılmaz."

3772. Âsım Ebû Nasr b. Âsım el-Leysî ﴿نافى بن الحارث بن كلدة عمرو﴾

Bana Ebû Mâlik Kesîr b. Yahya el-Basrî'den haber verildi; dedi ki: Bize Gassân b. Mudar anlattı; dedi ki: Bize Sa'îd b. Yezîd anlattı. O Nasr b. Âsım el-Leysî'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah'ın (sas) mescidine girdim. Peygamber'in (sas) ashâbı şöyle diyorlardı: "Allah'ın ve Resûlü'nün gazabından Allah'a sığınırız." Ben, "Bu nedir?" dedim. "Biraz önce Mu'âviye, babasının elini tutarak yanımızdan geçti. Onlar mescitten çıkarken Resûlullah (sas) minberde idi. Resûlullah (sas) dedi ki: İki [Ebû Süfyân ve Mu'âviye] hakkında da çok söz vardır." dediler.

3773. Asram ﴿أصرم﴾

Resûlullah (sas) kendisine Zûr'a ismini vermişti. Benî Şakîre'den bir adamdır.

Bana Beşîr b. el-Mufaddal'dan haber verildi; dedi ki: Bize Beşîr b. Meymûn haber verdi. O amcası Üsâme b. Ahdarî'den şunu rivayet etti:

Benî Şakîre'den Asram denilen bir adam Resûlullah'a (sas) gelen bir kabile içinde bulunuyordu. Resûlullah'a (sas) kendi memleketinden satın aldığı Habeşî bir köle getirdi ve "Ya Resûlullah! Ben bu köleyi satın aldım, kendisine isim vermenizi ve ona bereketle dua etmenizi istiyorum." dedi. Resûlullah (sas) adama, "İsmin nedir?" diye sordu. "Asram" dedi. Resûlullah (sas) "Hayır! Zûr'a. Onu ne olarak kullanmak istiyorsun?" dedi. Asram, "Çoban olarak!" dedi. Resûlullah (sas) "O, Âsım'dır." dedi ve o kölenin avuçlarını tuttu.

3774. Cürmûz el-Hüceymî ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Bana Ebû Âmir el-Akadî'den haber verildi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Hevze el-Kurey'î^[44] anlattı; dedi ki: Bana Belhüceym'den bir adam anlattı. Onun da Cürmûz el-Hüceymî'den rivayet ettiğine göre Cürmûz Peygamber'e (sas) gelip şöyle dedi: "Bana neyi yasaklıyorsun?" Resûlullah (sas), "Senin lânetçi olmanı yasaklıyorum." dedi. Cürmûz, bundan sonra ölünceye kadar hiçbir şeye lanet etmedi.

3775. Süveyd b. Hübeyre ﴿عتبة بن غزوان﴾

Ravh b. Ubâde dedi ki. O Ebû Ne'âme el-Adevî'den, o Müslim b. Büdeyl'den, o İyâs b. Züheyr'den, o da Süveyd b. Hübeyre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hız. Peygamber'i (sas) şöyle derken işittim: "Kişinin kendisi için en hayırlı olan malı, söz dinleyen tayı ve düzgün yaran sabanıdır [sükke me'bûre]."

3776. Fedâle el-Leysî

Bize Hüseyim haber verdi. O Dâvûd b. Ebû Hind'den, o Ebû Harb b. Ebü'l-Esved'den, o da Fedâle el-Leysî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hız. Peygamber'e (sas) geldim ve Müslüman oldum. Vakitlerinde kılınacak beş vakit namazı ezberletinceye kadar bana öğretti. "Bunların hepsi benim meşgul olduğum saatlerdir; dolayısıyla hepsininin vaktini geçirebilirim." dedim. Allah Resûlü, "Özellikle iki asr'ı geçirme." dedi. "O iki asr nedir?" diye sordum. Peygamber, "Sabah namazı ile ikinci namazı." dedi.

3777. Süleyman b. Âmir ed-Dabbî^[45]

3778. Ebû Azze el-Hüzeli

Yesâr b. Ubeyd'dir.

3779. Ühbân b. Sayfî el-Gıfârî

Künyesi *Ebû Müslim*'dir. İki kefen ile kefenlenmesini vasiyet etti; kendisini üç kefenle kefenledirler. Sabah olduğunda üçüncü kefenin elbise askısı üzerinde olduğu görüldü.

3780. Mudarris b. Esmer

3781. Züheyr b. Amr

Kendisi Benî Kilâb'dan olmadığı halde onların oturduğu mahallede ikamet ederdi.

3782. Seleme b. el-Muhabbik ﴿سَلَمَةُ بْنُ الْمُحَبِّقِ﴾

3783. Hıdâş

Bize Osman b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Eyyûb b. Sâbit haber verdi; dedi ki: Bana Bahriyye haber verdi; dedi ki:

Amcam Hıdâş Allah Resûlü'nden (sas), içinden yemek yediği bir çanağın kendisine hibe edilmesini istedi. Sonra o çanak bizim yanımızda iken Ömer, "Onu bana getirin, içine zezem suyu dolduralım." dedi. Çanağı ona getirdik. O da içindeki sudan içti, geri kalanıyla da yüzünü yıkadı ve başına döktü. Sonra bir hırsız başka eşyalarımızla birlikte o çanağı bizden çalıp

götürdü. Çanağın çalınmasından sonra Ömer bize geldi ve onun kendisine getirilmesini istedi. Fakat biz kendisine “Ey Müminlerin Emîri! Diğer eşyalarımızla birlikte o da çalındı.” dedik. Ömer, “Onu Allah’a havale ediyorum. Demek O, Allah Resûlü’nün (sas) bir yemek kabını çaldı!” dedi. Râvî dedi ki: Allah’a yemin olsun ki, [Ömer], ne ona küfretti ve ne de lânet etti.

3784. Ebû Seleme

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O Osman el-Bettî’den, o Abdurrahman b. Seleme’den, o babasından, o dedesinden rivayet etti:

Onun iki babası Peygamber’in huzurunda davalastılar. Bunlardan biri Müslüman diğeri kâfir idi. Peygamber kâfir olana döndü ve onun için “Allah’ım! Ona hidayet ver.” diye dua etti. Sonra Müslüman olana döndü ve iddia konusu şeyde Müslümanın lehine olacak şekilde hüküm verdi.

3785. Abdurrahman b. Seleme el-Huzâ’î’nin Amcası

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi. O Atâ’dan, o Sa’îd’den, o Katâde’den, o Abdurrahman b. Seleme el-Huzâ’î’den, o da amcasından şunu rivayet etti:

Aşûre günü Allah Resûlü’ne geldik. O gün sabah erken vakitte yemek yemiştik. Bize “Bugün oruçlu musunuz?” diye sordu. Biz de “Biz yemek yedik.” dedik. Bunun üzerine bize “Gününüzün geri kalan kısmını oruçla geçirin.” dedi.

3786. Kays b. el-Esla el-Ensârî

Hamne’nin mevlası Nâfi’den rivayet ettiğine göre, amcaları onu, malını israf ediyor diye Peygamber’e (sas) şikâyet ettiler.

3787. Hâbis et-Temîmî

Hz. Peygamber’den (sas) hadis rivayetinde bulunmuştur.

3788. Ebû Büheyse

Hız. Peygamber'den (sas) hadis rivayetinde bulunmuştur.

3789. Ubâde b. Kurs el-Absî

Onun Leysî olduğu da söylenmiştir. Yine İbn Kurt da denmiştir.

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Eyyûb'dan, o da Humeyd b. Hilâl'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ubâde b. Kurt şöyle dedi: “Öyle işler yapıyorsunuz ki, sizin gözünüzde o işler saç kılından daha incedir. Biz Resûlullah (sas) zamanında o tür fiilleri helak edici işlerden saydık.” Sonra ben bu durumu Muhammed [b. Sîrîn]'e anlattım. O da bana şöyle dedi: Doğru söyledin. İzârî^[46] sürüklemenin böyle olduğunu düşünüyorum.

3790. Mücîbe el-Bâhiliyye'nin Babası veya Amcası

Hız. Peygamber'den (sas) hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ el-İclî haber verdi. O Sa'îd el-Cüreyrî'den, o Ebü's-Selîl'den, o da Bâhile kabilesinden kendisine Mücîbe denilen bir kadından rivayet etti; o kadın dedi ki: Bana babam veya amcam anlattı; dedi ki:

Bir ihtiyaç için Peygamber'in (sas) yanına gittiğimde bana, “Sen kimsin?” dedi. Ben de “Ya Resûlullah! Beni tanımadın mı? Ben, bir sene önce size gelen el-Bâhilî'yim.” dedim. “Bana geldiğinde rengin, vücudun ve genel durumun güzeldi. Bugün seni bir hastalığa tutulmuş gibi zayıf ve kederli gördüm.” dedi. Ben, “Ya Resûlullah! Senden ayrıldıktan sonra sadece bir gece iftar ettim; geri kalan günleri oruçla geçirdim.” dedim. Bana, “Nefsine azap etmeyi kim sana emretti? Sadece sabır ayı olan Ramazan ayını oruçla geçir. Bir de her ay iki gün oruç tut.” dedi. Ben, “Ya Resûlullah! Kendimi güçlü ve kuvvetli hissediyorum. Fazlalaştır.” dedim. Bana, “Ramazan ayını oruçla geçir. Bir de her aydan iki gün oruç tut.” dedi. Ben, “Ya Resûlullah! Kendimi güçlü ve kuvvetli hissediyorum. Fazlalaştır.” dedim. Bana, “Sabır ayının [Ramazan] üstüne iki günden fazla ne istiyorsun?” dedi. Ben, “Ya Resûlullah! Kendimi güçlü ve kuvvetli hissediyorum. Daha da fazlalaştır.” dedim. Bana, “Ramazan ayını ve her

aydan üç gün oruç tut. Daha fazlası günah sayılır. Bu yüzden geri kalan kısımda oruç tutma.” dedi. Eliyle de işaret etti.

Muhammed b. Sa’d dedi ki: Biz bu kitabımızda Musa b. İsmail - Hammâd b. Zeyd - Müslim - Mu’âviye b. Kurre - Kehmes el-Hilâlî yoluyla gelen hadisi alıp yazdık. Bu hadisin bir benzeri de Mucîbe el-Bâhilî - babası veya amcası yoluyla gelen hadistir. Allah daha bilir.

3791. Ebü’s-Sivâr el-Adevî’nin Dayısı

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Mu’temir b. Süleyman anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti: Bize es-Semîl anlattı. O da Ebü’s-Sivâr el-Adevî’den rivayet etti. Ebü’s-Sivâr dayısının şöyle dediğini söylüyor:

Allah Resûlü’nü (sas) bazı insanlar onun arkasından giderken gördüm. Ben de onlarla birlikte Resûlullah’ın (sas) arkasından gitmeye başladım. Sonra o topluluk hızlıca yürümeye başladı ve beni geri bıraktılar. Sonra Allah Resûlü (sas) yanıma geldi ve bana ya bir hurma çubuğu ya bir dal, ya bir misvak veya yanında bulunan başka bir şeyle vurdu. Allah’a yemin olsun ki, o darbe bana hiç acı vermedi. Üzerinden bir gece geçti. Ben kendi kendime, “Allah Resûlü (sas) bana, benim hakkımda Allah’ın kendisine öğrettiği bir şey sebebiyle vurmuştur.” dedim. Kendi kendime dedim ki: “Sabah olunca Allah Resûlü’ne (sas) gideyim.” Cibrîl (a) Peygamber’e gelerek şöyle: “Sen bir çobansın. Raiyyenin boynuzlarını kırma.” Allah Resûlü dedi ki: “Allah’a yemin olsun ki, ben sizi bir günah veya bir muhalefetten dolayı dövmüyorum.” Sabah namazını kılınca veya sabah olunca Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: “İnsanlar benim arkamdan geliyorlar. Ancak bana körü körüne tabi olmalarından hoşlanmıyorum. Allah’ım! Ben kime vurmuş ve kötü söz söylemişsem, onu, o kişi hakkında keffaret ve ecir kıl.” Veya “ mağfiret ve rahmet” dedi.

3792. Hasnâ bt. Mu’âviye es-Sureymiyye’nin Amcası

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak ve Hevze b. Halîfe haber verdiler; dediler ki: Bize Avn anlattı. O Hasnâ bt. Mu’âviye es-Sureymiyye’den, o da amcasından rivayet etti. Amcası Hasnâ’ya şöyle dedi:

H. Peygamber'e (sas), "Cennet'te kimler olacak?" dedim. "Peygamber Cennet'te olacak, şehid Cennet'te olacak, küçük iken diri diri toprağa gömülen kız çocuğu Cennet'te olacak." dedi.

3793. Ebû Hurre er-Rekâşî'nin Amcası

Ebû Hurre er-Rekâşî'nin amcası dedi ki: Teşrik günlerinin ortalarında insanlar ona veda edip gittiklerinde Allah Resûlü'nün devesinin yularını tutuyordum. Daha sonra Peygamber'in (sas) okuduğu hutbeyi rivayet etti.

3794. Ebü'l-Uşerâ ed-Dârimî'nin Babası

O, Mâlik b. Kihum'dur. Ebü'l-Uşerâ'nın ismi ise Üsâme b. Mâlik'tir.

3795. Eşec Abdülkays

İsmi hakkında bize farklı bilgiler verildi. Muhammed b. Ömer, Kudâme b. Musa'dan, o Abdülazîz b. Rummâne'den, o Urve b. ez-Zübeyr'den; yine Muhammed b. Ömer, Abdülhamîd b. Ca'fer'den, o babasından, o da bir başkasından rivayet etti. Bu râvîler dediler ki: Onun ismi, Abdullah b. Avf el-Eşec'dir. İsmail b. İbrahim el-Esedî, Yunus'tan, o Abdurrahman b. Ebû Bekre'den rivayet etti; dedi ki: Benî Asar'dan Eşec dedi ki:

Allah Resûlü (sas) bana şöyle dedi: "Sende, Allah ve Resûlü'nün her ikisini de sevdiği iki güzel haslet var." "Nedir onlar?" diye sordum. Bana, "Hilm [yumuşak huy] ve hayâ." dedi. Ben, "Onlar bende eskiden beri mi var, yoksa yeni mi ortaya çıktılar?" diye sordum. Bana, "Eskiden beri var." dedi. Ben de, "Sevdiği iki haslet üzere beni yaratan Allah'a hamdolsun." dedim.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi. O Avf'tan, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bize ulaştığına göre Allah Resûlü bu sözü Âiz b. el-Münzir el-Eşec için söylemiştir.

Hişâm b. Muhammed b. es-Sâib el-Kelbî ise babasından şunu rivayet etmiştir:

Eşec Abdülkays, el-Münzir b. el-Hâris b. Amr b. Ziyâd b. Asar b. Avf b. Amr b. Avf b. Cezîme b. Avf b. Bekir b. Enmâr b. Amr b. Vedî'a b. Lükeyz b. Efsâ b. Abdülkays b. Efsâ b. Du'mî b. Cedîle b. Esed b. Rebî'a'dır.

Abdurrahman b. Semüre b. Habîb b. Abdüşems el-Kureşî'nin mevlası Ali b. Muhammed b. Abdullah b. Ebû Seyf ise şöyle dedi:

Onun ismi, el-Münzir b. Âiz b. el-Hâris b. el-Münzir b. en-Nu'mân b. Ziyâd b. Asar'dır.

Muhammed b. Bişr b. el-Fürâfisa el-Abdî el-Kûfî ise şöyle dedi:

Şeyhimiz el-Buhterî'ye, el-Eşec'in ismini sordum. Şöyle dedi: Onun ismi, el-Münzir b. Âiz'dir. Allah'ın Resûlü'ne (sas) *Bahreyn*'den gelen Abdülkays kafilesiyle birlikteydi. Sonra kabilesinin kafilesiyle birlikte yine *Bahreyn*'e döndü. Daha sonra *Basra*'ya gelip oraya yerleşti.

3796. el-Cârûd

O, Bişr b. Amr b. Haneş b. el-Mu'allâ'dır. el-Mu'allâ da, el-Hâris b. Zeyd b. Hârise b. Mu'âviye b. Sa'lebe b. Cezîme b. Avf b. Bekir b. Enmâr b. Amr b. Vedî'a b. Lükeyz b. Efsâ b. Abdülkays'tır. Künyesi, *Ebü'l-Münzir*'dir. Annesi, Dermeke bt. Rüeym'dir. Dermeke, Yezîd b. Rüeym eş-Şeybânî'nin kız kardeşidir. Cârûd Cahiliye devrinde önemli bir kimseydi ve Hristiyandı. Kabilesinin kafilesiyle birlikte Allah Resûlü'ne (sas) geldi. Allah Resûlü (sas) onu İslâm'a davet etti. Cârûd, "Şimdi benim bir dinim var. Fakat bu çağrıya göre dinimi terk etmem gerekiyor. Beni çağırdığın din, şu andaki dinimi içine alıyor mu? Bunu taahhüt eder misin?" dedi. Allah Resûlü (sas), "Senin için taahhütte bulunuyorum. Allah seni şu anda bulunduğundan daha hayırlısıyla hidayete ulaştırdı." dedi. Bunun üzerine Cârûd Müslüman oldu. Sağlam ve güzel bir Müslümandı; gizliliği, kapalılığı, ifrat ve tefrit durumları yoktu. Memleketine dönmek istediğinde Peygamber'den (sas) binek devesi istedi. Fakat Peygamber (sas), "Şu anda yanımda seni üzerine bindirebileceğim bir hayvan yok." dedi. Bunun üzerine Cârûd, "Ya Resûlullah! Bizimle memleketimiz arasında kayıp develer dolaşıyor. Onlara binebilir miyim?" diye sordu. Allah Resûlü, "Onlar Cehennem ateşidir. Onlara yaklaşma." dedi.

Cârûd, ridde [dinden çıkma] olaylarına da yetişti. Kabilesi, el-Ma'rûr b. el-Münzir b. en-Nu'mân ile birlikte dinden çıkınca, Cârûd onlara sözün doğrusunu söyledi ve onları tekrar İslâm'a girmeye davet etti. Onlara şöyle demişti: "Ey insanlar! Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed O'nun kulu ve Resûlü'dür. Bu şekilde şahitlikte bulunmayı da tekfir ediyorum." Sonra şu mısraları okudu:

Sonradan meydana gelen her şeyi bırakıp Allah'ın dininden razı olduk.

Allah'a ve Rahmân'a yemin olsun ki, Rab olarak kendisinden razıyız.

Bundan sonra Carûd Basra'ya yerleşti. Cârûd'un çok çocuğu vardı. Hepsisi de eşraftandır. el-Hakem İbn Ebü'l-Âs,^[47] Cârûd'u Sührek savaşında^[48] çarpışmaya yönlendirmişti. 20 senesinde Akabetüttîn'de^[49] şehid edildi. Onun şehid edildiği yere Akabetülcârûd da denir.

el-Münzir b. el-Cârûd, cömert bir liderdi. Ali b. Ebû Tâlib (a) kendisini İstahr'a^[50] vali tayin etmişti. Kim onun yanına giderse, ona izzet ve ikramda bulunurdu. Daha sonra Ubeydullah b. Ziyâd kendisini Hind suğuruna [uç bölgesi] vali olarak atadı. 61 veya 62. senenin başlarında altmış yaşında iken orada vefat etti.

3797. Suhâr b. Abbâs el-Abdî

Mürre b. Zafer b. ed-Dîloğullarındandır. Künyesi *Ebû Abdurrahman'*dır. Abdülkays kafilesi içinde bulunuyordu.

Bize Sa'îd b. Süleyman haber verdi; dedi ki: Bize Mülâzim b. Amr anlattı; dedi ki: Bize Sirâc İbn Ukbe anlattı. O da halası Halde bt. Talk'dan şöyle dediğini rivayet etti: Babam bize şöyle dedi:

Biz Allah Resûlü'nün (sas) yanında otururken Suhâr b. Abbâs el-Abdî geldi ve Allah Resûlü'ne (sas) şöyle dedi: "Ya Resûlullah! Meyvelerimizden yaptığımız içecek [şarap] hakkındaki görüşün nedir?" Allah Resûlü (sas) ondan yüz çevirdi, ama o aynı soruyu üç kere tekrar etti. Sonra bize namaz kıldırdı. Namaz bitince Allah Resûlü (sas) dedi ki: "Sarhoşluk veren şey [müskir] hakkında soru soran kimdir? Bana sarhoşluk veren şeyi soruyorsun. Onu içme. Kardeşine de içirme. Muhammedin nefsi yed-i kudretinde olan Allah'a yemin olsun ki, sarhoşluk lezzetini alma maksadıyla onu içen bir adama Allah kıyamet gününde aynen o içkiyi [hamr] içirecektir. [Ahirette kötü yoldan sarhoş olup iyi ve lezzetli

şeyleri içmekten mahrum kalacaktır.]” Halde’nin babası dedi ki: Suhâr, Osman’ın kanını dava edenlerdendi.

3798. Ebû Hayre es-Subâhî

Abdülkays’tandır.

Bana Halîfe b. Hayyât’tan haber verildi; dedi ki: Bize Avn b. Kehmes anlattı; dedi ki: Bize Dâvûd b. el-Müsâvir anlattı. O Mukâtil b. Hemmâm’dan, o da Ebû Hayre es-Subâhî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben Abdükays’tan Allah Resûlü’ne (sas) gelen kabileyle birlikteydim. Bize erâk ağacından misvaklanmamız için bir dal verdi. Ona, “Ya Resûlullah! Bizim yanımızda yaprakları soyulmuş hurma dalı [cerîd] var. Fakat biz senin ikram ve ihsanını tercih ediyoruz.” dedik. Allah Resûlü (sas), “Allah’ım! Abdülkays’ı bağışla. Çünkü onlar ikrah altında kalmadan kendi istekleriyle Müslüman oldular. Bazı topluluklar ise itibar ve önemlerini kaybettikten ve korkuya düştükten sonra Müslüman olmuşlardır.” dedi.

3799. Ebân el-Muhâribî

Abdülkays’tandır.

Bana Sa’îd b. Âmir’den haber verildi; dedi ki: Bana Ebân anlattı. O el-Hakem b. Hayyân el-Muhâribî’den, o da Ebân el-Muhâribî’den rivayet etti, Ebân şunu anlattı: Kendisi Abdülkays’dan Allah Resûlü’ne (sas) gelen kabile içinde bulunuyordu. Allah Resûlü (sas) şöyle dedi:

“Sabah kalktığında ‘el-Hamdü lillâhi Rabbî, Lâ eşrikü bihî şey’en ve eşhedü en lâilâhe illallâh’ [Hamd rabbim içindir. O’na hiçbir şeyi ortak koşmam. Şehadet ederim ki, Allah’tan başka ilah yoktur.] diyen hiçbir Müslüman kul yoktur ki, akşam oluncaya kadar günahları bağışlanmış olmasın. Akşam olduğunda bu sözü söylerse, sabah oluncaya kadar günahları bağışlanır.”

3800. ez-Zâri Ebü’l-Vâzi^[51] el-Abdî

O da Abdülkays kafilesiyle birlikte gelenlerdendir. Sonra *Basra*'ya yerleşti.

3801. Câbir b. Abdullah

[Câbir b. Abdullah] b. Câbir el-Abdî. Abdülkays kafilesiyle birlikte gelenlerdendir. Sonra *Basra*'ya yerleşti.

3802. Selime el-Cermî

Ebû Amr b. Selime'dir.

Bize Yusuf b. el-Garik haber verdi; dedi ki: Bize Mis'ar b. Habîb el-Cermî haber verdi. O Amr b. Selime'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü'ne (sas) gelip şöyle dedik: “Ya Resûlullah! Bize kim namaz kıldıracak?” “Size, Kur'ân'ı en çok alan veya toplayan namaz kıldıracak.” dedi. Amr diyor ki: Babam onların mescidinde onlara namaz kıldırıyordu. Onların cenaze namazlarını da babam kıldırıyordu. Ölünceye kadar kimse onunla münakaşa etmedi.

Bize Yezîd b. Harûn haber verdi. O da Mis'ar b. Habîb'den şöyle dediğini rivayet etti: Bize Amr b. Selime şunu anlattı:

Babası kavminden bir kabileyle birlikte Allah Resûlü'ne (sas) gidip Müslüman oldular ve Kur'ân okudular. İhtiyaçlarını gördükten sonra Peygamber'e gelip (sas), “Ey Allah'ın Resûlü! Bize kim namaz kıldıracak?” diye sordular. “Size, Kur'ân'ı en çok alan veya toplayan namaz kıldıracak.” dedi. Amr dedi ki: “Kafile memleketine döndükten sonra bir araştırma yaptılar. Kur'ân'ı benden daha çok alan veya toplayan biri olmadığını gördüler. O zaman ben çocuktum. Üzerimde ihram gibi bir elbise vardı. Beni öne geçirdiler. Onlara imamlık yapmaya başladım. O günden bugüne kadar onlara imamlık yapmaya devam ettim.” Mis'ar dedi ki: Amr, ölünceye kadar onlara imamlık yaptı ve cenaze namazlarını kıldırdı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti: Bize Amr b. Selime

Ebû Yezîd el-Cermî anlattı; dedi ki:

Biz, insanların yolu üzerindeki bir suyun başındaydık. Orada bulunanlara “Bu ne iştir?” diye soruyorduk. Onlar da “Bir adam çıkmış, kendisinin peygamber olduğunu, kendisini Allah’ın gönderdiğini, yine kendisine Allah’ın şöyle şöyle vahyettiğini iddia ediyor.” diyorlardı. Onlar ne diyorlarsa, hepsini ezberledim. Bütün ezberlediklerim kalbimde iyice yerleşti. Böylece Kur’ân’dan çok şey toplamış oldum. Fetih gününe kadar Araplar, Müslüman olmayı ayıplıyor ve şöyle diyorlardı: “Bekleyin. Eğer o, kavmine karşı galip gelirse, doğru söyleyen biridir ve peygamberdir.” Mekke fethedildikten sonra ise, bütün kabileler Müslüman olmak için koşuştular. Babam da kabilemizle birlikte gidip Müslüman oldu ve Allah’ın dilediği kadar Allah Resûlü (sas) ile birlikte kaldı. Sonra geri döndü. Biz onu karşılamak üzere çıkıp da bize iyice yaklaştığında şöyle dedi: “Allah’a yemin olsun ki, ben gerçekten hak olan Allah Resûlü’nün (sas) yanından geliyorum. O, size şunu yapmanızı emrediyor; şunu ve şunu yapmanızı yasaklıyor. Şu vakitte şu namazı, şu vakitte ise şu namazı kılmayı emrediyor. Namaz vakti geldiği zaman, biriniz ezan okusun ve Kur’ân’ı en çok bilen size imam olsun.” Kabilemizin adamları araştırma yaptıktan sonra aramızda Kur’ân’ı ezberden en çok bilen kişinin ben olduğumu tespit ettiler. Bu sebeple beni önlerine geçirip imam yaptılar. Ben de onlara namaz kıldırardım. O zaman altı yaşındaydım. Benim üzerimde bir hırka vardı ki, oturduğum zaman çekilip kısalıyordu. Kabileden bir kadın, “Okuyucunuzun açılan yerlerini örtsenize!” dedi. Sonra bana *Bahreyn* işi bir gömlek giydirdiler. O güne kadar, bu gömleğe sevindiğim kadar hiçbir şeye sevinmemiştim.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı. O Hâlid el-Hazzâ’dan, o Ebû Kılâbe’dan, o da Amr b. Selime el-Cermî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben kervanları karşılariken bana ayet okuyorlardı. Allah Resûlü’nün (sas) zamanında da imamlık yapıyordum.

Bize Hişâm Ebü’l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be b. Eyyûb anlattı; dedi ki: Ben, Amr b. Selime’nin şöyle dediğini işittim:

Kavminin Müslüman olmasıyla ilgili olarak babam da Allah Resûlü'ne (sas) gitti. Allah Resûlü (sas) onlara, “Kur’ân’ı en çok bilen size imam olsun.” demiş. Ben onların en küçüğüydüm; fakat onlara imam oldum. Bir kadın “Okuyucunuzun açılan yerlerini örtün!” dedi. Bunun üzerine bana bir gömlek getirdiler. O güne kadar, bu gömleğe sevindiğim kadar hiçbir şeye sevinmemiştim.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi. O Âsım’dan, o da Amr b. Selime’den söyle dediğini rivayet etti:

Kavmim Allah Resûlü’nün (sas) yanından döndüklerinde, onun kendilerine şöyle dediğini söylediler: “*Kur’ân’ı kıraat yönüyle en çok okuyanınız size imam olsun.*” Sonra beni çağırdılar, bana rukû ve secdeyi öğrettiler. Böylece onlara namaz kıldırmağa başladım. O zaman üzerimde önu yırtık bir hırka vardı. Babama, “Oğlunun açılan yerlerini örtsene!” diyorlardı.



-
- [1] Basra’da bir yer.
[2] Basra yakınlarında bir yer.
[3] Güzel kokulu bir ağaç, pelesenk ağacı.
[4] Dikenli, sağlam bir ağaç
[5] Basra ve Vâsıt arasında bir yerdir.
[6] Cihadın önemini anlatıyor (M).
[7] Yaprakları soyulmuş iki hurma dalı (M).
[8] Hammâr, Irak’ın güneydoğusunda bulunan büyük bataklık gölünün adıdır. Yemen’de bir vadi olduğu da söylenmiştir (M).
[9] Ebû Ömer, Ziyâd b. Ebû Müslim’in künyesidir (E).
[10] Fudayl b. Fedâle’nin adı Leiden neşrinde “Mufaddal b. Fedâle” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasında ve ez-Zehebî’nin *Târihu’l-İslâm*’ında tespit edilmiştir.
[11] Vâsıt, bugünkü Irak’ın doğusunda Bağdat ile Basra arasında bulunan bir şehirdir (M).
[12] Atâ neşrinde (VII, 9) Üseyhim [] adlı, “Esham []” şeklinde yazılmıştır (E).

[13] Tebûk seferinde bineği olmadığı için sefere katılmayan ve bu sebeple ağlayanlar (E).

[14] Rıdvân ağacı (E).

[15] Ziyâd b. Ebîh diye bilinen *Irak*'ı demir yumrukla yöneten Muâviye'nin valisi (E).

[16] el-Muğîre b. Şu'be'nin zina ile itham edildiği bu olayda Ömer, tereddütlü konuşan şahitlere iftira cezası (hadd-i kazif) uygulamıştır (E).

[17] Atâ neşrinde (VII, 18) “Üseydoğulları” şeklinde geçmektedir.

[18] Kur'ân'ı ezberleyen altı kişiden biri olduğunu ifade ediyor (E).

[19] Metinde geçen “el-Câmi'u'l-mescid” ifadesiyle Cuma namazının kılındığı cami kastedilmiştir (M).

[20] Bu isim Atâ neşrinde (VII, 23) Rebâb şeklinde kaydedilmiştir (E).

[21] Metinde “kayıp mal” anlamında “davâll” kelimesi geçmektedir. Bu kelime ile su ve otlak bulmak için uzak mesafelere gidebilen ve kendini koruyabilen deve ve sığır cinsi hayvanlar kastedilmiştir (M).

[22] “el-İyâfe” kelimesi Leiden neşri ve takip eden neşirlerden “el-Înâka” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusunu III. Ahmed nüshasından ve rivayeti İbn Sa'd'dan nakleden Kenzü'l-ummâl'dan (hadis no. 28567) tespit ettim.

[23] Bunlar Cahiliye döneminde yaygın olan, İslâm'ın yasakladığı davranışlardandır (E).

[24] Arabistan kirazı (E).

[25] Ferezdak'ın ismi Ebû Firâs Hemmâm b. Gâlib b. Sa'sa'a b. Nâciye el-Mücâşî et-Temîmî'dir. Arapça metinde “Ammü'l-Ferezdak eş-şâ'ir = Şâir Ferezdak'ın amcası” ifadesi Mu'âviye isminden sonra gelmektedir. Bu durumda Ferezdak'ın amcası Sa'sa'a değil, Mu'âviye; Sa'sa'nın da tam ismi *Sa'sa'a b. Mu'âviye b. Sa'sa'a b. Nâciye el-Mücâşî et-Temîmî* olmalıdır (M).

[26] ez-Zilzâl 99/7-8.

[27] “Ükayş beyt Ukl” Leiden ve takip eden neşirlerde “Ükayş bt. Ukl” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasından tespit edilmiştir.

[28] Külâb, Cahiliye devrinde Arapların iki kere savaştığı bir yerin adıdır. Burasının Kûfe ile Basra arasında ve Yemame'ye yedi günlük bir mesafede olduğu söylenmektedir. Külâb savaşının iki kez vuku bulduğu; bunlardan birincisinin Bekir ve Tağlib kabileleri arasında, ikincisinin ise Temim ve Ehl-i Hecr arasında olduğu belirtilmektedir. Yukarıdaki rivayette adı geçen Arfece, bu savaşlardan ikincisine katılmıştır (M).

[29] Muhammed 47/19.

[30] el-Ced'â adı Leiden neşrinde el-Cez'a [] şeklinde kaydedilmiştir. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve *Tehzîbü'l-Kemâl*'den tespit edilmiştir.

[31] Tâûn, bulaşıcı bir hastalık olan vebadır. Kâfirlerin ahirette gidecekleri yer Cehennem'dir. Onların bütün nasipleri bu dünyadadır. Onlar için vebâ, dünyadaki nasiplerini de alıp götüren bir hastalık olduğundan mânen pislik hükmündedir. Müminlerden veba hastalığından ölenler mânevî şehid hükmündedir. Dolayısıyla mü'minler için tâûn, ahirette rahmet sebebidir (M).

[32] Dehnâ çölünde Sa'lebiyye ve Mirbah dağı arasındaki suya verilen isimdir (M).

[33] Yemâme'nin karşısında Dehnâ sınırında yer alan mevkinin adıdır. (M).

[34] Benû Temim kabilesi Mekke'ye oldukça uzakta Arabistan'ın doğu bölgesindeki geniş çöllerde yaşıyordu. Bu geniş çöle Dehnâ denirdi. El-Kane'a ve Arame de bu çölün ters taraflarında yer alan mevkilerdi. Burada Dehnâ denilen yer muhtemelen geçit konumunda olan bir yerd (M).

[35] "Fera" kelimesinin çoğuludur. Cahiliye devrinde müşriklerin ilahlara yaklaşmak maksadıyla deve veya koyunun ilk yavrusunu kurban etmelerine Fera denirdi (M).

[36] 'Atîra kelimesinin çoğuludur. Cahiliye devrinde müşriklerin Receb ayında tanrılarına yaklaşmak maksadıyla kestikleri keçiye 'Atîra denirdi. Kesimden sonra kurbanın kanını putların başına sürerlerdi (M).

[37] [Çeviriye esas alınan] metinde geçen "el-ayn" kelimesi, Leiden neşrinde "el-gabn" şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed ve *Üsdü'l-gâbe*'den tespit edilmiştir.

[38] [Çeviriye esas alınan] metinde geçen "el-huluku'l-esedd []" terkihi Leiden neşri ile takip eden neşirlerde "el-halku'l-eşedd []" şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ*'dan (III, 15) tespit edilmiştir.

[39] Cerîb, dönüm anlamındadır. Miktarı belde örfüne göre farklılık arzeder (M).

[40] Bu isim Leiden neşrinde "Katîfe" şeklinde kaydedilmiştir. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve el-İsâbe'den (II, 133) tespit edilmiştir.

[41] "Ümmü'l-Cenûb" Leiden neşrinde "Ümmî el-Cenûb [annem Cenûb]" şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve

Üsdü'l-gâbe'den tespit edilmiştir. *Üsdü'l-gâbe*'de senedi ve metniyle birlikte burada nakledildiği şekilde verilmiştir.

[42] Cened ve Aden arasında bir yerleşim merkezidir (M).

[43] Asıl nüshada hakkında biyografik bilgi mevcut değildir.

[44] “el-Kurey’î” adı, Leiden neşrinde “el-Kuzey’î” şeklinde kaydedilmiştir. Doğrusu III. Ahmed nüshasından, *Üsdü'l-gâbe* (I, 330) ve *el-İsâbe*'den (I, 371) tespit edilmiştir.

[45] Bu şekilde, hakkında biyografik bilgi mevcut değildir.

[46] Bedenin belden aşağısını örten elbiseye izâr denir (M).

[47] el-Hakem İbn Ebü'l-Âs, Hz. Osman'ın amcası, Huzistan bölgesinin büyük bir kısmını fetheden iki komutandan biri olan Osman b. Ebü'l-'Âs'ın kardeşi ve Emevî halifesi Mervân b. el-Hakem'in babasıdır (M).

[48] Sührek savaşı, İran'da Huzistan bölgesinin fethi sırasında meydana gelen savaşlardan biridir. (M).

[49] İstahr civarından bir yerleşim merkezidir (M).

[50] İstahr, İran'ın güneyinde Şîrâz –İsfahan yolu üzerinde, Irak'daki Basra şehri hizasında bulunan eski bir şehirdir. Halen yerinde harabeleri ve Hacıâbâd köyü bulunmaktadır. Mecûsîler'in yaptığı ilk üç ateş tapınağından biri burada yer alıyordu ve Sâsânî İmparatorluğuna adını veren Sâsân bu tapınağın başrahibiydi. Hûzistan bölgesinin büyük bir kısmını fetheden Ebû Mûsâ el-Eş'arî ile Osman b. Ebü'l-'Âs tarafından alındı (23/644). III. (IX.) yüzyıldan sonra Şîrâz'ın karşısında önemi azalan İstahr IV. (X.) yüzyılda surları yıkılmış, geniş bağ ve bahçelere sahip ve bir camisi bulunan orta büyüklükte bir şehirdi. (M).

[51] III. Ahmed nüshası ile Leiden neşrinde “ez-Zâri b. el-Vâzi” şeklinde yazılmıştır. Ancak ben el-İsti'âb'daki (s. 563) kaydı esas aldım. el-Vâzi adında bir oğlu olup onunla künyelenirdi. İsmi İbnü'l-Esîr'in *Üsdü'l-gâbe*'si ile İbn Hacer'in *el-İsâbe*'sinde aynı şekilde geçmektedir.

**ÖMER B. EL-HATTÂB'IN (R)
ARKADAŞLARINDAN BASRALI FAKİHLER,
HADİSÇİLER VE TABİÎNİN
BÜYÜKLERİNDEN:**



BİRİNCİ TABAKA

3803. Ebû Meryem el-Hanefî ﴿أبو مريم الحنفى﴾

Adı, İyâs b. Dubeyh b. el-Muharriş b. Abduamr b. Ubeyd b. Mâlik b. el-Mu'abbir b. Abdullah b. ed-Dûl b. Hanîfe b. Lüceym b. Sa'b b. Ali b. Bekir b. Vâil'dir. Aslen Yemâme ehlinde olup Müseylime'nin arkadaşlarındandı. Yemâme savaşında Zeyd b. el-Hattâb b. Nüfeyl'i öldürmüştü. Sonra tövbe edip Müslüman oldu. Müslümanlığı güzel ve sağlamdı. Ömer b. el-Hattâb zamanında İmrân b. el-Husayn'dan sonra *Basra* valiliğine getirildi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı. O Muhammed b. Sîrîn'den, o da Ebû Meryem el-Hanefî'den rivayet ettiğine göre:

Ömer b. el-Hattâb kendisine ait bir deve ağılına girdi ve çıktı. Oradan çıkarken Kur'ân okumaya başladı. Ebû Meryem kendisine şöyle dedi: “Ya Emîrü'l-Müminîn! Sen helâdan çıktın.” Ömer, “Müseylime mi sana bu şekilde fetva verdi?” dedi. Râvîler dediler ki: Ebû Meryem, *Ahvaz*^[52] civarında *Senbîl* denilen yerde vefat etti. Az sayıda hadis rivayet edenlerdendir.

3804. Ka'b b. Sûr ﴿قعب بن سور﴾

[Ka'b b. Sûr] b. Bekir b. Abd b. Sa'lebe b. Süleyym b. Zühl b. Lakât b. el-Hâris b. Mâlik b. Fehm b. Ganm b. Udsân b. Abdullah b. Zehrân b. Ka'b b. Abdullah Mâlik b. Nasr. Ezz kabilesindendir.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Mâlik b. Miğvel anlattı, dedi ki: eş-Şa'bî'yi şöyle derken işittim:

Bir kadın Ömer b. el-Hattâb'a gelip şöyle dedi: "Sana dünya ehlinin en hayırlısını şikâyet ediyorum. Onun ameli gibi ameli olan bir adam yoktur. Gece kalkar sabah oluncaya kadar namaz kılar, akşam oluncaya kadar da gündüzleri oruç tutar." Sonra utanarak şöyle dedi: "Ya Emîrü'l-Müminîn! Benim [Nikâhımı feshetmek suretiyle] beni kurtar!" Bunun üzerine Ömer dedi ki: "Allah senin hayrını versin. Övgünü güzel yaptın. Biz de senin sıkıntını giderdik." Kadın dönüp gidince Ka'b b. Sûr, Ömer'e, "Ya Emîrü'l-Müminîn! Şikâyetini sana çok özlü bir şekilde anlattı." dedi. Ömer, "O neyi şikâyet etti ki?" dedi. Ka'b, "Kocasını." dedi. Ömer, "Kadını bana çağırın." dedi. Sonra Ka'b'a, "Kocasıyla arasında hüküm ver." dedi. Ka'b, "Hükümü veriyorum. Sen de şahid ol!" dedi. Ömer, "Benim anlamadığım bir konuyu sen anladın." dedi. Ka'b dedi ki: Allah, "Hoşunuza giden kadınlardan ikişer, üçer ve dörder olmak üzere nikâhlayın."^[53] buyuruyor. [Kocası gündüzleri oruç tutup geceleri namaz kıldığı için kadının hakkını korumak maksadıyla ona şöyle dedi:] Üç gün oruç tut, bir gün hanımın yanında kal, oruç tutma. Hanımının yanında üç gece ibadet et, bir geceyi de onunla geçir." Ömer, "Bu, birincisinden [kadının şikâyetini anlamandan] daha çok hoşuma gitti!" dedi. Daha sonra Ömer, Ka'b'ı Basra ehline kadı olarak gönderdi.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler. Onlar Zekerıyyâ b. Ebû Zâide'den, o da eş-Şa'bî'den şunu rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb, Ka'b b. Sûr'u Basra'ya kadı olarak gönderdi.

Bize Abdullah b. İdrîs haber verdi. O Husayn'dan, o Ömer b. Câvân'dan, o da el-Ahnef b. Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Cemel vak'asında iki ordu karşı karşıya gelince, Ka'b b. Sûr mushafını çıkardı. Bir o tarafa bir bu tarafa koşuşturup öğüt veriyordu. Bu esnada bir ok geldi ve onu öldürdü.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti: Muhammed b. Sîrîn'i Ebû Ma'ser'e şöyle derken işittim:

Sizin bazı arkadaşlarınızın Ka'b b. Sûr'a uğradığı haberi bana ulaştı. O, iki saf arasında kalıp da yere yıkılıp öldürülendir. Mızrak gözüne isabet

etmiş ve şöyle demişti: “Senden daha güzel hak ile hüküm veren bir kâfir görmedim.”

İlim ehlerinden bazıları da şöyle demişlerdir: Talha, ez-Zübeyr ve Âişe Basra’ya geldikleri zaman Ka’b b. Sûr fitneden uzak kalmak için bir eve girdi. Sadece yiyeceğini ve içeceğini alacak kadar küçük bir delik bırakarak evin her tarafını kapattı ve çamurla sıvattı. Âişe’ye, “Eğer Ka’b b. Sûr seninle beraber çıkarsa Ezd kabilesinden hiç kimse geride kalmaz.” denildi. Âişe gidip ona seslendi ve onunla konuştu; fakat o cevap vermedi. En sonunda Âişe, “Ya Ka’b! Ben senin annen değil miyim? Benim senin üzerinde hakkım yok mu? Ben insanların arasını ıslah etmek istiyorum.” dedi. Bunun üzerine Ka’b bulunduğu yerden çıktı, Mushaf’ı eline aldı ve açtı. İki taraf arasında yürüyerek onları Kur’ân’da olan şeye davet etti. Bu esnada mızrak gibi bir ok kendisine isabet etti ve onu öldürdü. O, hayır ve iyilikle bilinen bir insandı. Hakkında hiçbir kötü söz söylenmemiştir.

3805. *el-Ahnef b. Kays* ﴿الأحنف بن قيس﴾

Adı, ed-Dahhâk b. Kays b. Mu’âviye b. Husayn b. Hafs b. Ubâde b. en-Nezzâl b. Mürre b. Ubeyd b. Mukâ’is b. Amr b. Ka’b b. Sa’d b. Zeydümenât b. Temîm’dır. Annesi Bâhile kabilesinin Benî Kırâd kolundandır. Annesi onu, ayağı içe doğru ahnef [topal] olarak doğurmuştu. [54] Annesi onu oynatarak şöyle dedi:

*Allah’a yemin olsun ki, ayağında eğrilik olmasaydı,
Kabile içinde onun gibi [değerli] bir çocuk olmazdı.*

el-Ahnef’in künyesi, *Ebû Bahr*’dır. Az konuşan, güvenilir ve sika bir insandı. Ömer b. el-Hattâb, Ali b. Ebû Tâlib ve Ebû Zer’den hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Ali b. Zeyd’den, o el-Hasan’dan, o da el-Ahnef b. Kays’tan şöyle dediğini rivayet etti:

Osman b. Affân zamanında bir ara *Kâbe*’yi tavaf ediyordum. Benî Leys’ten bir adam bana yaklaştı, elimi tuttu ve şöyle dedi: “Sana bir müjde vereyim mi?” Ben, “Evet!” dedim. Bana dedi ki: “Hatırlamaya çalış! Hani Allah Resûlü (sas) beni, senin kabilen olan Benî Sa’d’a göndermiş, ben de

onlara İslâm'ı anlatıp davet ediyordum. O zaman sen bana, 'Bizi hayırlı bir şeye çağırıyorsun. Ben güzellikten başka bir şey işitmiyorum.' demiştin. Ben bu durumu Allah Resûlü'ne anlattığımda, 'Allah'ım! Ahnef'i bağışla.' dedi." Ahnef diyor ki: "Benim bundan başka arzuladığım bir şey yoktu."

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Eyyûb'dan, o Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bana haber verildiğine göre Ömer, Benî Temîm ile ilgili bir şeyler söyledi ve onları zemmetti. Bunun üzerine Ahnef, "Ey Müminlerin Emiri! İzin ver, ben konuşayım." dedi. Ömer, "Konuş." dedi. Ahnef, "Benî Temîm'den bahsettin ve onlar hakkında zemmi ve kötölemeyi genelleştirdin. Öncelikle onlar da insandır. Onların da iyileri var, kötöleri var." dedi. Ömer, "Doğru söyledin!" dedi ve güzel sözü sebebiyle onu affetti. Uzakta duran el-Hutât kalktı ve şöyle dedi: "Ey Müminlerin Emiri! İzin ver, ben de konuşayım." Ömer, "Otur. Reisiniz Ahnef'in konuşması sizin için yeterlidir." dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Ebû Süveyd el-Muğîre'den, o da el-Hasan'dan şunu rivayet etti:

Ahnef, Ömer'e geldi. Ömer onu tam bir sene hapsedti. Sonra, "Seni niçin hapsedtiğimi anladın mı? Allah Resûlü (sas) bizi her bilgili münafıktan korkuttu. İnşallah sen onlardan değilsin." dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl ve el-Hasan b. Musa haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Ali b. Zeyd anlattı. O el-Hasan'dan, o da el-Ahnef'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'ın yanına geldiğimde beni bir sene yanında hapsedti. Sonra, "Ya Ahnef! Ben seni imtihan ettim ve denedim. Sende hayırdan başka bir şey görmedim. Ben senin dış yüzünün güzel olduğunu gördüm. Ümid ederim ki, iç yüzün de dış yüzün gibidir. Biz aramızda şöyle konuşuyoruz: Bu ümmeti ancak bilgin olan münafıklar helak eder." dedi. Sonra Ömer Ebû Mûsa el-Eş'arî'ye şöyle yazdı: Bundan sonra el-Ahnef b. Kays'a yaklaş, onunla istişare et ve onu dinle.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Ka'b Sâhibü'l-Harîr el-Ezdî anlattı; dedi ki: Bize Ebü'l-Âsfar şunu anlattı:

Ahnef, Horasan üzerine gidecek olan orduya komutan tayin edilmişti. İran'a gelince soğuk bir gecede cünüp oldu. Hizmetçilerini ve askerlerini uyandırmadan tek başına su aramaya koyuldu. Dikenli bir ağaç [bitki] üzerine bastı ve ayakları kanamaya başladı. Sonunda [su yerine] kar buldu. Karı eritti ve gusletti. Kalktığında elbisesinin üzerinde iki yeni ayakkabı buldu. Onları giydi. Sabah olunca olanları arkadaşlarına anlattı. Onlar da, "Allah'a yemin olsun ki, biz senin bu durumundan bir şey anlamadık." dediler.

Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Amr anlattı. O Ma'mer'den, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bir kavmin şerefi ve mertebesi yüksek olan kişisi [şerîf] olarak, el-Ahnef'ten daha üstün olanını görmedim.

Bize Affân b. Müslim ve el-Hasan b. Musa haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Benî Temîm'den bir yaşlıdan [şeyh], o da el-Ahnef b. Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Cevap korkusu beni çok konuşmaktan menetti.

Bize İshâk b. Yusuf el-Ezrak ve Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdiler. Onlar İbn Avn'dan, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mu'âviye'nin yanında bir konuyu anıp konuştular. Fakat el-Ahnef suskundu. Mu'âviye, "Konuş Ya Ebâ Bahr!" dedi. Ahnef, "Yalan söylersem Allah'tan korkarım, doğru söylersem sizden korkarım." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ar'ara b. el-Berind anlattı. O İbn Avn'dan, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti: el-Ahnef şöyle dedi:

Ben halîm değilim, fakat halîm olmaya çalışıyorum.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O da Yunus b. Ubeyd'den şöyle dediğini rivayet etti: Bana el-Ahnef'in mevlalarından biri dedi ki:

el-Ahnef'in Kur'ân okumadığı bir zaman çok azdı.
Yunus dedi ki: Mushaflara bakmak önceki salih insanların ahlakıydı.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Rüzayk b. Rûdayh anlattı. O Seleme b. Mansûr'dan, o da babası Mansûr'un el-Ahnef'ten satın aldığı bir köleden şöyle dediğini rivayet etti:

el-Ahnef, bütün geceyi namazla geçirirdi. Lambayı yakınında tutar ve parmağını onun üstüne koyarak şöyle derdi: "Hisset."^[55] Sonra şöyle devam ederdi: "Ya Ahnef! Falan gün falan işi şu şekilde yapmaya seni ne sevketti?"

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleym b. Ahdar anlattı; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı. O da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Ahnef bir askerî birliğin içinde bulunuyordu. Gecenin ortasında bir ses işitti. Şu mısraları söyleyerek hemen o tarafa doğru koştu:

*Her reisin hakkıdır,
Mızrakların sivriltilmesi veya inceltilmesi...*

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Dâvûd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam el-Ahnef'e gelerek ona bir şey sordu, o da adama şöyle cevap verdi: "Benim onda bir payım var, bundan başka fazladan bir hakkım yok. Atımın da iki payı var, atımın o iki paydan başka fazladan bir hakkı yoktur."^[56]

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Zeyd haber verdi; dedi ki: Babamı şöyle derken işittim:

el-Ahnef b. Kays'a, "Sen bir yaşlı adamsın, oruç seni zayıflatır." denildiğinde şöyle dedi: "Ben onu uzun şer için hazırlıyorum."

Bize Affân b. Müslim ve Musa b. İsmail haber verdiler; dediler ki: Bize Abdullah b. Bekir b. Abdullah el-Müzenî anlattı. O da Mervân el-Asfar'dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Ahnef b. Kays'ı şöyle derken işittim: "Allah'ım! Eğer beni bağışlarsan, buna ehilsin; eğer beni cezalandırırsan, ben buna layıkım."

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Eşheb anlattı; dedi ki: Bize Benî Avf'tan Amr b. Zabyân et-Teymî b. Ubeyd anlattı. O da Ebü'l-Muhayyis'ten[57] şöyle dediğini rivayet etti:

Abdûlmelik'ten[58] el-Ahnef'e kendisinin yanına gelme davetini ihtiva eden bir mektup geldiği zaman onun yanında oturuyordum. [Mektubu okuyunca] şöyle dedi: "İbnü'z-Zerkâ beni Şam halkına vali yapmak istiyor. Allah'a yemin olsun ki, benimle onlar arasında ateşten bir dağ olsun; onlardan bize gelen o ateşte yansın; bizden de onlara giden o ateşte yansın isterdim."

Bize Sa'îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Attâf b. Hâlid anlattı. O Abdülazîz b. Kureyr[59] el-Basrî'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Ahnef'e, "Ya Ebû Bahr! Çok acelecisin." denildi: el-Ahnef dedi ki: "Üç şeyde acelecilik yapmam gerektiğini anladım: Vakti girdiği zaman namazımı ilk vaktinde edâ etmemde, öldüğüm zaman kabir çukurunda kayboluncaya kadar cenazemin gömülmesinde, kızımı dengi birisi istediği zaman onu evlendirmemde."

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da el-Ezrak b. Kays'tan şunu rivayet etti:

el-Ahnef b. Kays, hükümdar için ayrılmış özel odada [hünkâr mahfilinde] Cuma namazı kılmaktan hoşlanmazdı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da el-Ezrak b. Kays'tan şunu rivayet etti:

el-Ahnef b. Kays, Cuma günü imam minbere çıkmadan önce insanların omuzlarına basa basa ön tarafa gitmekten hoşlanmazdı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da İsmâil'in şöyle dediğini rivayet etti:

el-Ahnef'in üzerinde çevresi ipekli bir elbise gördüm.

Bize Şihâb b. Abbâd el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize İbrahim b. Humeyd er-Rüâsî anlattı. O da İsmail b. Ebû Hâlid'in şöyle dediğini rivayet etti:

İsmail, el-Ahnef b. Kays'ı, bir katırın üzerinde etrafı ipekli ve yenleri kesik bir elbise ile ipekten bir sarıkla gördüğünü söyledi. el-Ahnef, Mus'ab b. ez-Zübeyr'in arkadaşı idi. *Kûfe*'ye geldiğinde Mus'ab b. ez-Zübeyr orada vali idi. *Kûfe*'de onun yanında vefat etti. Mus'ab b. ez-Zübeyr'in onun cenazesinde ridasız [kalın üst şalı ve aba gibi üste giyilen bir elbisesi olmadan] yürüdüğü görüldü.

3806. Ebû Osman en-Nehdî ﴿قيصة بن المخارق﴾

Adı, Abdurrahman b. Mül b. Amr b. Adî b. Vehb b. Rebî'a b. Sa'd b. Cezîme b. Ka'b b. Rifâ'a b. Mâlik b. Nehd b. Zeyd b. Leys b. Sûd b. Eslem b. el-Hâf b. Kudâ'a'dır.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O -rivayet ettiği bir hadisinde- İmrân b. Hudeyr'den şunu rivayet etti:

Ebû Osman en-Nehdî'nin ismi Abdurrahman b. Mül şeklinde geçer.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize el-Haccâc b. Ebû Zeyneb Ebû Yusuf haber verdi; dedi ki: Ebû Osman en-Nehdî'nin şöyle dediğini işittim:

Biz Cahiliye devrinde taşâ ibadet ederdik. Sonra bir adamın şöyle dediğini işittik: “Ey yolcular!^[60] Rabbiniz [taptığınız] kayboldu, onu arayın.” Bu söz üzerine her tepe ve her vadiyi aradık. Bu şekilde biz onu ararken birisinin şöyle seslendiğini duyduk: “Biz sizin Rabbinizi veya bir

benzerini bulduk.” O tarafa doğru gittik, aradığımız putu karşımızda gördük. Sonra onu bulduğumuz için birçok deveyi kurban olarak kestik.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Sâbit b. Yezîd anlattı; dedi ki: Bize Âsım el-Ahvel anlattı; dedi ki:

Ebû Osman’a “Peygamber’i (sas) gördün mü?” dedim. “Hayır!” dedi. “Ebû Bekir’i gördün mü?” dedim. “Hayır! Fakat Ömer bizden zekâtı alıp Peygamber’e (sas) götürürken üç defa kendisinin arkasından gittim.” dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Züheyr anlattı; dedi ki: Bize Âsım anlattı. O da Ebû Osman’ın şöyle dediğini rivayet etti:

Selmân ile on iki sene arkadaşlık yaptım.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Humeyd haber verdi; dedi ki: Ebû Osman en-Nehdî şöyle dedi:

Üzerimden 130 sene geçti. Emelimden başka kınadığım bir şeyim olmadı. Emelimi bu yaşında hala taptaze buluyorum.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Sâbit el-Bünânî’den, o da Ebû Osman en-Nehdî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah’ın beni hatırladığı zamanı biliyorum. Kendisine, “Nereden biliyorsun?” denildi. Dedi ki: “Allah Tebâreke ve Teâlâ şöyle buyuruyor: **‘Siz beni zikrediniz ki ben de sizi hatırlayayım.’**^[61] Buna göre ben Allah’ı zikredersem, Allah da beni hatırlar. Biz Allah’a dua ettiğimiz zaman, Allah da bize cevap verir.” Sonra şu ayeti okudu: **“Bana dua ediniz ki, size cevap vereyim.”**^[62]

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Tâlût Abdüsselâm b. Şeddâd anlattı; dedi ki:

Ben Ebû Osman en-Nehdî'yi zâbıta görevi yaparken gördüm. Gelip yankesicileri yakalardı.

Bize Ebû Gassân Mâlik b. İsmail en-Nehdî haber verdi; dedi ki:

Ebû Osman en-Nehdî *Kûfe* sakinlerindendir. Ancak Nehdoğulları için *Kûfe*'de bir ev yoktu. el-Hüseyn b. Ali (a) öldürülünce *Kûfe*'den ayrılıp *Basra*'ya gitti ve "Ben Resûlullah'ın kızının oğlunun öldürüldüğü bir belde ikamet etmem." dedi. Ebû Osman, Peygamber zamanını idrak etmiş; fakat onu görmemişti. Sika bir insandı. Amr b. el-Âs'tan, Abdullah b. Mes'ûd'dan, Ebû Musa el-Eş'arî'den, Selmân'dan, Üsâme'den ve Ebû Hüreyre'den hadis rivayetinde bulundu. Haccâc b. Yusuf'un *Irak* valiliğinin ilk senesinde *Basra*'da vefat etti.

3807. Ebü'l-Esved ed-Düelî ﴿قيصة بن المخارق﴾

Adı, Zâlim b. Amr b. Süfyân b. Amr b. Hıls^[63] b. Ya'mer b. Nüfâse^[64] b. Adî b. ed-Düel b. Bekir b. Abdümenât b. Kinâne'dir. Şair bir zattı ve Şiîlerdendi. İnşallah hadiste sika idi. Abdullah b. Abbâs *Basra*'dan çıkınca yerine Ebü'l-Esved ed-Düelî'yi halef tayin etti. Ali b. Ebû Tâlib (a) da bunu onayladı.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı; dedi ki: Ebü'l-Esved ed-Düelî şöyle dedi:

Benim nazarımda insanların en çok buğzedileni, eğri büğrü her şeye diliyle küfreden kişidir.

3808. Ziyâd b. Ebû Süfyân b. Harb ﴿الحكم بن أبي العاص الثقفي﴾

[Ziyâd b. Ebû Süfyân b. Harb] b. Ümeyye b. Abdüşems. Annesi, el-Hâris b. Kelede es-Sekafî'nin cariyesi Sümeyye'dir. Bazıları onun için Ziyâd b. Ebîh demişlerdir. Bazıları da Ziyâd el-Emîr derlerdi. Mu'âviye, onun kardeşi olduğunu ilan edince, onu *Basra* valisi olarak atadı ve ayrıca *Kûfe*'yi de ona bağladı. Ziyâd kışı *Basra*'da, yazı ise *Kûfe*'de geçirirdi. *Kûfe*'den ayrıldığında oraya Amr b. Hureys'i yerine vekil bırakırdı. *Basra*'dan ayrıldığında ise oraya Semüre b. Cündeb'i yerine vekil bırakırdı. Ziyâd kurrâdan veya fukahâdan değildi. Ancak Ebû Musa el-Eş'arî'nin

kâtibi olarak bilinirdi. Kendisi Ömer’den hadis rivayetinde bulunduğu gibi, ondan da birçok hadis rivayet edilmiştir.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb’dan, o da Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ziyâd’ın yüzüğünün resmi tavus kuşu şeklindeydi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize kendisine Muhammed b. el-Hâris denilen Kureyş’ten bir adamın anlattığına göre:

Mürre nehrinin sahibi olan Mürre, Abdurrahman b. Ebû Bekir es-Sıddîk’a geldi. Mürre, onların mevlâsı idi. Abdurrahman’dan kendisi için Ziyâd’a bir mektup yazmasını istedi. Abdurrahman da “Abdurrahman’dan Ziyâd’a...” diye yazdı. Onu Ebû Süfyân’dan başkasına nisbet etti. Adam, “Senin mektubunu Ziyâd’a götürürsem, beni dövdürür.” dedi. Sonra Âişe’ye geldi. Âişe, ona “Müminlerin annesi Âişe’den Ziyâd b. Ebû Süfyân’a...” diye yazdı. Adam mektubu Ziyâd’a götürünce ona “Yarın mektupla birlikte bana gel.” dedi. Ertesi gün insanları topladı ve adama “Ey genç! Mektubu oku!” dedi. Adam mektubu “Müminlerin annesi Âişe’den Ziyâd b. Ebû Süfyân’a...” diye başlayarak okudu. Sonra Ziyâd, o adamın ihtiyacını gördü.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Dâvûd b. Ebû Hind haber verdi. O da Âmir’in şöyle dediğini rivayet etti:

Ziyâd’a geride vâris olarak bir hala ve bir teyze bırakan adamın miras durumu getirildiğinde şöyle dedi: “Bu konuda Ömer b. el-Hattâb’ın nasıl hüküm verdiğini biliyor musunuz? Allah’a yemin olsun ki, bu konuda Ömer’in hükmünü insanlar arasında en iyi bilen kişi benim. Ömer, teyzeyi kız kardeş makamına, halayı da erkek kardeş makamına koydu. Halaya üçte iki, teyzeye ise üçte bir verdi.”

Bize bir adam haber verdi; dedi ki: Bize Zekerıyyâ b. Ebû Zâide anlattı. O Âmir’den, o da Ziyâd’dan Allah’ın “**Ve Fasla’l-Hitâb** [güzel konuşma]”^[65] ayeti hakkında şöyle dediğini rivayet etti: “Allah’a hamdettikten sonra...” Râvî dedi ki: Ziyâd b. Ebû Süfyân Fetih yılında *Tâif*’te doğdu. Hicretin 53. yılında, Mu’âviye b. Ebû Süfyân’ın valiliğini yaparken *Kûfe*’de vefat etti.

3809. *Abdullah b. el-Hâris* ﴿عبد الله بن الحارث﴾

[Abdullah b. el-Hâris] b. Nevfel b. el-Hâris b. Abdülmuttalib b. Hâşim. Künyesi Ebû Muhammed'dir. Annesi Hind bt. Ebû Süfyân b. Harb b. Ümeyye'dir. Peygamber (sas) zamanında dünyaya geldi. Ömer b. el-Hattâb'ın el-Câbiye'deki hutbesini dinledi. Osman b. Affân, Übey b. Ka'b, Huzeyfe b. el-Yemân, Abdullah b. Abbâs ve babası el-Hâris b. Nevfel'den hadis dinledi. Abdullah b. el-Hâris babasıyla birlikte *Basra*'ya gidip orada kendileri için bir ev edindiler. Mes'ûd b. Amr'ın isyan hareketi ortaya çıkınca Ubeydullah b. Ziyâd *Basra*'dan çıktı. İnsanlar kendi aralarında ihtilaf halindeydi. Kabileler ve aşiretler birbirlerini davet edip toplandılar. Kendi aralarında birleşip Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel'i kendilerine imam tayin edip, namazda onu öne geçirdiler ve vergilerini ona verdiler. Abdullah b. ez-Zübeyr'e bir mektup yazıp "Biz ondan razıyız" dediler. Abdullah b. ez-Zübeyr de onun *Basra* valiliğini onayladı. Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel minbere çıkıp Abdullah b. ez-Zübeyr adına biat aldı. Öyle ki kendisini uyku iyice bastırıldığı halde bir nevi uyku halinde elini uzatarak biat almaya devam etti. Sühaym b. Vüseyl el-Yerbû'î bu biatla ilgili olarak şöyle demiştir:

Ben, uyanık olarak biatta bulundum, biatımı tastamam yaptım.

O, uyurken ben ona biatta bulundum, bu da onun için yeni bir yol oldu.

Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel, Abdullah b. ez-Zübeyr kendisini azledinceye kadar *Basra* valiliğine devam etti. İbnü'z-Zübeyr, el-Hâris b. Abdullah b. Ebû Rebî'a el-Mahzûmî'yi vali tayin edince, Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel *Basra*'dan çıkıp *Umân*'a gitti ve orada vefat etti.

3810. *Ebû Sufre el-Atekî* ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

Adı, Zâlim b. Serrâk b. Subh b. Kindî b. Amr b. Adî b. Vâil b. el-Hâris b. el-Atîk b. el-Esed b. İmrân b. Amr Müzeykıyâ b. Âmir Mâüssemâ b. Hârise el-Gıtrîf b. İmruülkays b. Sa'lebe b. Mâzin b. el-Ezd'dir. Ebû Sufre, *Debâ*'nın Ezd kabilesindendir. *Debâ*, *Umân* ile *Bahreyn* arasında bir yerdir. Ahalisi Müslüman olup bu hususu bildirmek üzeri Peygamber'e (sas) bir heyet göndermişlerdi. Peygamber (sas) de onlara zekât memuru olarak *Debâ* halkından olan Huzeyfe b. el-Yemân el-Ezdî'yi göndermiş ve bir mektup yazarak burada zekât için farz olan hususları belirtmiştir. Huzeyfe bu mektup doğrultusunda onların mallarından zekâtlarını alıyor ve fakirlerine veriyordu. Allah Resûlü vefat edince irtidat ettiler ve zekât

vermediler. Huzeyfe bu durumu Ebû Bekir'e yazdı. Ebû Bekir de onlarla savaşmak için üzerlerine İkrime b. Ebû Cehil'i gönderdi. Onlar yine zekât vermeyi reddettiler. Bunun üzerine savaş oldu ve Allah İkrime'yi zaferle rızıklandırıp, onları hezimete uğrattı. Savaş çetin geçmişti. *Debâ* kalesine sığınmak mecburiyetinde kaldılar. Müslümanlar kalelerini de muhasara altında tutunca, sonuçta Huzeyfe b. el-Yemân el-Ezdî'nin hükmünü kabul ettiler. Onların eşrafından 100 kişi öldürüldü ve zürriyetleri köleleştirildi. Bu köleler *Medine*'ye Ebû Bekir'e gönderildi. O zaman aralarında, henüz büyüğe çağına girmemiş bir çocuk olan Ebû Sufre de vardı. Ebû Bekir onu öldürmek isteyince Ömer kendisine, "Ey Allah Resûlü'nün halifesi! Bu topluluk malları hakkında cimrilik yapmış olan bir kavimdir." dedi. Ölünceye kadar Ebû Bekir, onları serbest bırakmayıp Remle bt. el-Hâris'in evinde hapsedti. Ömer b. el-Hattâb halife olunca onları çağırdı ve kendilerine, "Nihayet, sizin durumunuz bana kaldı. Artık hürsünüz. Sizden fidye de istemiyorum. İstedığınız memlekete gidebilirsiniz." dedi. Onlar da *Medine*'den çıkıp *Basra*'ya gittiler. Bazıları kendi memleketlerine döndü. Ebû Sufre -o, Ebü'l-Mühelleb'dir- *Basra*'da kalıp oraya yerleşenlerdendir. Orada kendisinin ve çocuklarının şerefi ve mertebesi yüceldi.

3811. *Ebü'l-Acfâ es-Sülemî* ﴿أبو العجفاء السلمي﴾

Adı, Herim'dir. Ömer b. el-Hattâb'dan hadis rivayetinde bulundu.

3812. *es-Sâib b. el-Akra es-Sekafî* ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

Ömer b. el-Hattâb'dan hadis rivayetinde bulundu. Az sayıda hadis rivayet edenlerdendir.

3813. *Huceyr b. er-Rebî el-Adevî* ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

Adî b. Abdümenât b. Üd b. Tâbiha b. İlyâs İbn Mudaroğullarındandır. Ömer'den hadis rivayetinde bulundu. Az sayıda hadis rivayet edenlerdendir.

3814. *Kardeşi Hureys b. er-Rebî el-Adevî* ﴿عزوة بن سمره العنبري﴾

Hız. Ömer'den hadis rivayetinde bulundu. O da az sayıda hadis rivayet edenlerdendir.

3815. *el-Akra* ﴿الأقرع﴾

Hız. Ömer'in müezzinidir.

Hız. Ömer'in üskufu [yüksek dereceli papaz] çağırıp "Kitaplarınızda falan ibareyi^[66] buluyormusunuz?" dediğini rivayet etti. Abdullah b. Şakîk el-Ukaylî de kendisinden rivayette bulunmuştur.

3816. *Dabbe b. Mihsan el-Anezî* ﴿ضبة بن محسن العنزى﴾

Aneze b. Esed b. Rebî'a b. Nizâr'dandır. Ömer b. el-Hattâb'dan hadis rivayetinde bulundu. Az sayıda hadis rivayet edenlerdendir.

3817. *Âmir b. Abdullah b. Abdülkays* ﴿عبد الله بن الأسود السدوسي﴾

[Âmir b. Abdullah b. Abdülkays] el-Anberî. Künyesi *Ebû Amr*'dır. Künyesinin *Ebû Abdullah* olduğu da söylenmiştir. Temîmoğulları'ndandır. Ömer'den hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Amr anlattı. O Muhammed b. Vâsi'den, o da Âmir b. Abdükays'tan şunu rivayet etti:

Âmir Ömer'den 2.000 [dirhem] atâ alıyordu. Ömer, Âmir'in istemesine fırsat vermeden hemen onun atasını verirdi. Âmir ehline dönünce aldığı atâyı onların üzerine atar; onlar sayarlar ve atâda hiçbir eksiklik olmadığını görürlerdi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O Hişâm'dan, o da İbn Hassân'dan şöyle dediğini rivayet etti: İbn Sîrîn'in şöyle dediğini zannediyorum:

Âmir b. Abdükays^[67] atâsını çıkardı; bir adamı çağırıp onu taksim etmesini emretti. Adam da onu taksim etti. Adam "Bu kadar yeter!" dedi. Ancak Âmir arttırmaya devam etti. Adam, "Bu kadarı fazladır. Öyle zannediyorum ki Emîr senin ne yapacağını bildiği için sana fazla fazla vermiş." dedi. O da, "Emîrden daha güçlü veya daha haklı birisi mi var zannediyorsun?" dedi. Âmir'e, "Falan kadın, Cennet'te senin hanımıdır." denildi. Sonra o kadını araştırmaya koyuldu. Onun, kötü bir Arap ailesinin koyun güden cariyesi olduğunu gördü. Cariye onların yanına geldiği zaman ona küfrediyorlar, ona kötü davranıyorlar ve ona iki adet çörek atıyorlardı.

O da bu çöreklerden birisini ailesine götürüp onlara veriyordu. Bu cariyeye onlardan kendisine sabah yiyeceği vermelerini istediği zaman, yine ona iki çörek atarlardı, o da her ikisini de alıp ev halkına götürüp onlara veriyordu. Bu cariyeye oruç tutar ve tek bir çörekle iftar ederdi. Âmir diyor ki: Ben onu takip ettim. Uygun bir yere geldi, koyunları orada bıraktı, sonra kalkıp namaz kıldı. Namazı bitirince kendisine “Bir ihtiyacın var mı, bana söyle.” dedim. Cevaben, “Hayır, yok.” dedi. Ben ısrar edince dedi ki: “İki beyaz kefenim olup da yanımda bulunmalarını çok arzu ederdim.” Ona, “Sana niçin küfrediyorlar?” diye sordum. Bana, “Bunda benim için bir sevap olduğunu ümit ediyorum.” dedi. Sonra Âmir, o cariye'nin sahiplerinin yanına gidip onlara, “Şu cariye'nize niçin küfrediyorsunuz?” diye sordu. Onlar, “Bize bir kötülük yapmasından korkuyoruz.” dediler. Sonra oraya, o ailenin başka bir cariyesi geldi. O, çoban olan cariyeye gibi değildi ve ona küfretmiyorlardı. Âmir, “Onu bana satmaz mısınız?” dedi. Onlar, “Bize şu kadar para versen de biz onu satmayız.” dediler. Sonra Âmir gidip iki bez aldı. Çoban olan cariye'nin yanına geldiğinde, o henüz yeni vefat etmişti. Âmir, “Onun defin işlerini bana bırakın.” dedi. Onlar “Evet [bıraktık]!” dediler. Âmir de, cenaze namazını kılıp onu defnetti.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Süleyman rivayet etti; dedi ki: Bana Mâlik b. Dînâr haber verdi; dedi ki: Bana falan kişi şunu rivayet etti:

Âmir b. Abdükays geniş bir yerden geçiyordu. Aniden kendisine zulmedilen bir zimmî ile karşılaştı. Âmir ridâsını çıkarıp attı. Sonra “Ben hayatta iken Allah'ın zimmetinin korunduğunu görmeyecek miyim?” dedi ve zimmî'yi kurtardı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî anlattı; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı. O da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ma'kıl b. Yesâr'ı tanıyan ilk kişi Âmir idi. Tanışma yeri olarak Rahbe'de^[68] bir yerden bahsetti. Âmir, başkaları tarafından yakalanmış zimmî bir adamla karşılaştı. Yakalayanlarla zimmî hakkında konuşmak istedi, fakat onlar konuşmayı kabul etmediler. Bir daha onlarla konuşmayı denedi, fakat yine kabul etmediler. Sonra onlara şöyle dedi: “Siz yalan söylüyorsunuz. Allah'a yemin olsun ki, bugün siz, Allah'ın zimmetine [veya Allah Resûlü'nün (sas) zimmetine] zulmedemeyeceksiniz. Ben buna

şahidim.” Sonra inip zimmîyi onlardan kurtardı. İnsanlar şöyle diyorlardı: “Âmir et ve yağ yemez, mescitlerde namaz kılmaz, kadınlarla evlenmez, derisi başka bir insanın derisine temas etmez ve ‘Ben İbrahim gibiyim.’ der.” Ben yanına geldim, huzuruna çıktım, üzerinde kapşonlu aba türü bir elbise vardı. Kendisine şöyle dedim: “İnsanlar senin et yemediğini söylüyorlar veya iddia ediyorlar.” Fakat o, acıktığımız zaman bize bir koyun getirilmesini emretti. Koyun kesildi ve biz hep beraber etinden yedik. Ona, “İnsanlar bir şeyler konuşuyorlar, bunlar hakkında ne diyorsun?” dedim. Bana dedi ki: Yağa gelince, “Ben şuradan geleni yiyorum.” Ebû Avn elini çöle doğru uzattı ve şöyle dedi: “Dağdan alınıp getirileni yemiyorum. İnsanların mescitlerde namaz kılmadığını söylemelerine gelince; ben Cuma günü insanlarla birlikte namaz kılıyorum, sonra burada [evi işaret ederek] namaz kılmayı tercih ediyorum. Kadınlarla evlenmediğimi söylemelerine gelince; benim bir tek nefsim var, onun bana galip geleceğinden korktum. Kendimi İbrahim gibi zannettiğimi söylemelerine gelince ben böyle bir şey söylemedim. Dedim ki: Allah’tan, beni peygamberlerle, siddîklarla, şehitlerle, sâlih insanlarla birlikte kılmasını umuyorum. Onlar ne güzel arkadaştır.”

Bize Amr b. Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bana dedem es-Sabbâh b. Ebû Abde el-Anberî anlattı; dedi ki: Bana kableden ismini unuttuğum doğru ve güvenilir bir adam anlattı; dedi ki:

Bir gazvede Âmir ile birlikteydim. Gayda’nın yanına indiğimizde, eşyasını topladı, atının ipini bıraktı ve onu uzaklaştırdı. Sonra Gayda geldi. “Gece [Âmir’in] ne yapacağına bakacağım.” dedim. [Âmir] tepede bir köşeye çekilip namaz kılmaya başladı. Sabahı dua ile karşıladı. Duasında şöyle diyordu: “Allah’ım! Senden üç şey istedim, bana ikisini verdin, birini vermedin. Allah’ım! Seni sevdiğim ve arzu ettiğim gibi sana ibadet edebilmem için onu da bana ver.” Sonra fecrin aydınlığı ortalığı kapladı. Beni görünce şöyle dedi: “Demek bütün gece beni gözetledin, bu hareketinden dolayı beni rahatsız ettin ve beni üzdün.” Bana karşı sesini yükseltti. Ben de yaptığım şeyden dolayı üzüldüm. Ona, “Bu tutumunu bırak. Allah’a yemin olsun ki, Rabbinden istediğin üç şeyi bana söyleyeceksin, yoksa gece olanları insanlara anlatırım. Bundan da hoşlanmazsın.” dedim. Bana, “Yazıklar olsun sana, böyle yapma,” dedi. Ben sözümün üzerinde olduğumu söyledim. Benim rahat durmayacağımı

görünce, kendisi hayatta olduğu müddetçe kimseye söylememek şartıyla bunları söyleyebileceğini söyledi. Ben de “Senin için Allah şahidim olsun” dedim. Bunun üzerine durumu şöyle açıkladı: “Ben Rabbimden benden kadın sevgisini gidermesini istedim. Benim için dinim hakkında onlardan daha çok korktuğum bir şey yoktur. Allah’a yemin olsun ki, bir kadın mı gördüm yoksa bir duvar mı; beni pek ilgilendirmiyor. Yine Rabbimden kendisinden başka kimseden korkmamayı istedim. Allah’a yemin olsun ki, şu anda Allah’tan başka kimseden korkmuyorum. Rabbimden, gece ve gündüz istediğim gibi kendisine ibadet edebilmem için benden uykuyu alıp gidermesini istedim, fakat bu isteğimi kabul etmedi.”

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı. O da Katâde’den şöyle dediğini rivayet etti:

Âmir b. Abdullah Rabbinden kış mevsiminde temizliği kendisinden hafifletmesini istedi. Abdest suyu kendisine ısıtılmış olarak getirilirdi. Kalbinden kadınlara karşı olan isteği çıkarıp atmasını istedi. Bundan sonra bir erkekle veya bir kadınla karşılaşması arasında fark görmüyordu. Namazda iken şeytan ile kalbi arasına bir engel koymasını istedi, fakat o namazda iken buna muktedir olamıyordu. Bir gazaya katıldığı zaman şöyle denmişti: “Burası arslan yatağıdır. Bir arslanın çıkıp sana saldırmasından korkuyoruz.” O şöyle dedi: “Rabbimden, başkasından korkmaktan hayâ ederim.”

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı; dedi ki: Katâde şöyle dedi: Âmir dedi ki:

Allah’ın kendi Kitab’ındaki bir cümle, bana dünyanın tümünden sevimlidir. Kendisine, “Ey Ebû Amr! Bu cümle nedir?” diye soruldu. Dedi ki: Allah’ın beni müttakîlerden kılmasını istiyorum. Zira O şöyle buyuruyor: “**Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder.**”^[69]

Bize Kesîr b. Hişâm haber verdi; dedi ki: Bize Ca’fer b. Bürkân rivayet etti; dedi ki: Bana bir muhaddis, el-Hasan’dan şunu rivayet etti: Âmir b. Abdülkays dedi ki:

Allah’a yemin olsun ki, eğer gücüm yetseydi, kederi tek bir keder yapardım. [Bütün gayesinin Allah rızası olmasını kastediyor.] el-Hasan dedi

ki: Vallâhi, öyle yaptı.

Bize Abdullah b. Muhammed el-Kureşî haber verdi; dedi ki: Bize Abdülcebbâr b. en-Nadr[70] es-Sülemî, kendisinin şeyhlerinden birinin şöyle dediğini rivayet etti:

Âmir b. Abdullah’a şöyle denildi: “Nefsine eziyet mi ettin?” Kolunun derisini tutarak dedi ki: “Allah’a yemin olsun ki, eğer gücüm yetseydi yeryüzü, et yağının pis kokusunu çok az görürdü.”

Bize Abdullah b. Muhammed el-Kureşî haber verdi; dedi ki: Bize Ukbe b. Fedâle, tahminime göre adı Sükeyn el-Hecerî olan bir şeyhinden rivayet etti; dedi ki:

Âmir b. Abdullah bir meyve ağacının yanından geçtiği zaman şöyle derdi: “Onunla aramız kesilmiş ve yasaklanmış bir şey.”

Bize Affân b. Müslim ve Amr b. Âsım haber verdiler; dediler ki: Hammâd b. Seleme, Sâbit el-Bünânî’den rivayet etti; dedi ki: Âmir b. Abdullah dedi ki: -Affân, “amcasının iki oğluna dedi:” derken, Amr da “erkek kardeşinin iki oğluna dedi:” şeklinde rivayet etti.-

İşlerinizi Allah’a bırakın, rahat edin.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ca’fer b. Süleyman rivayet etti; dedi ki: Bize Mâlik b. Dînâr rivayet etti; dedi ki: Bana Amr b. Abdükays’ı gören birisi şöyle dedi:

Kendisine zeytinyağı getirilmesini istedi, onu eline döktü. Ca’fer bu şekilde anlattı. Birini diğerine sürttü ve şu ayeti okudu: “***Tûr-i Sînâ’da yetişen bir ağaç daha meydana getirdik ki, bu ağaç hem yağ hem de yiyenlerin ekmeğine katık edecekleri [zeytinyağı] verir.***”[71] Sonra başını ve sakalını yağladı.

Bize Hammâd b. Mes’ade haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı. O da Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

Âmir b. Abdullah el-Anberî ile bir adam arasında bir konuşma vardı. Âmir, annesinde olan bir şey sebebiyle adamı ayıpladı. Daha sonra da sözüne devam etti. Kendisine “Senin güzel bir şey yapmadığını görüyoruz.” denildi. Bunun üzerine şöyle dedi: Sizin iyi yapmadığımı gördüğünüz o kadar çok şey var ki, ben onları sizden daha iyi biliyorum.

Bize el-Hasan b. Mûsa haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be b. Haccâc anlattı. O Habîb b. eş-Şehîd’den şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Bişr’in, Sehm b. Şakîk’tan rivayetle şöyle dediğini işittim: Âmir b. Abdullah’ın yanına gittim. Şu’be dedi ki:

Bazıları Abdükays demeyi hoş görmüyorlar. Ben Âmir’in kapısında oturdum. Gusletmiş olduğu halde çıktı. Kendisine, “Kanaatimce sen gusül abdesti almaktan çok hoşlanıyorsun.” dedim. Bana, “[Evet.] Çokça guslederim. Sen ne demek istiyorsun?” dedi. “Bu konuda hadis olduğu için mi böyle yapıyorsun?” dedim. “[Evet.] Hadisi sevmiş olmam, beni böyle yapmaya sevketti.” dedi.

Bize el-Hasan b. Mûsa haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Muhammed b. Sîrîn anlattı; dedi ki:

Âmir b. Abdullah’a “Niçin evlenmedin?” diye soruldu. “Benim malım, kabiliyet ve maharetim yok; Müslüman bir kadını yanıltamam.” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb’dan, o da Ebû Kılâbe’den şunu rivayet etti:

Bir adam Âmir b. Abdükays’ın yanına gelip kendisine şöyle dedi: “Nedir bu yaptığın? Allah **“Andolsun senden önce de peygamberler gönderdik ve onlara da eşler ve çocuklar verdik.”**^[72] buyurmuyor mu?” Âmir dedi ki: Allah **“Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.”**^[73] buyurmuyor mu?

Bize Kesîr b. Hişâm haber verdi; dedi ki: Bize Ca’fer b. Bürkân anlattı; dedi ki: Bize Meymûn b. Mihrân şunu rivayet etti:

Basra valisi ona birisini göndererek, “Emîrü’l-müminîn sana neden kadınlarla evlenmediğini sormamı istedi.” dedi. Âmir, “Ben onları terk

etmedim; ancak kadınlara evlenme teklif etmede çok zayıfım.” dedi. Adam, “Peki, peynir yememenin sebebi nedir?” diye sordu. Âmir, “Ben Mecûsîlerin bulunduğu bir yerde bulunuyorum. Hiçbir Müslüman, burada, peynirde ölmüş hayvandan bir parça bulunmadığına şahitlik etmiyor ki onu yiyeyim.”^[74] dedi. Adam, “Peki, emîrlerin yanına gelmekten seni alıkoyan şey nedir?” diye sordu. Âmir, “Sizin kapılarınızın önünde hâcetlerini arzedenler çok. Onları çağırıp ihtiyaçlarını görün. Emîrlere ihtiyacı olmayanları bırakın.” dedi.

Bize Attâb b. Ziyâd haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. el-Mübârek haber verdi; dedi ki: Bize Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir haber verdi; dedi ki: Bilâl b. Sa’d bana şunu anlattı:

Âmir b. Abdükays ile ilgili olarak Ziyâd’a bazı şeyler söylendi. Birisi şöyle dedi: Şurada bir adam var; kendisine “İbrahim [Peygamber] senden daha hayırlı değildir.” denildiğinde susuyor ve kadınlarla evlenmiyor. Ziyâd, Osman’a yazdığı bir mektupta, sözü edilen adamın bir deveye bağlanıp kerhen de olsa kendisine gönderilmesini istedi. Mektup Osman’a gelince, Âmir’e bir adam gönderip dedi ki: “İbrahim senden daha hayırlı değildir.” denildiğinde, sen sükût ediyormuşsun? Âmir, “Allah’a yemin olsun ki, benim sükûtum sadece şaşkınlıktandır. Ben onu o kadar çok seviyorum ki, Cennet’e girerken ben onun ayaklarının tozu olurum.” dedi. “Kadınlarla evlenmeyi neden terk ettin?” diye sordu. Âmir, “Allah’a yemin olsun ki, ben onları terketmedim. Fakat ben biliyorum ki, ne zaman benim bir hanımım olsa, muhtemelen çocuk da olur. Çocuk olunca, kalbim dünyaya meyleder. Bunun için kadınlardan uzak kalmayı tercih ettim.” dedi. Adam onu bir devenin üzerine bağlayarak Şam’a gönderdi.

Şam’a geldiğinde, Mu’âviye onu *el-Hadrâ* sarayında misafir etti ve ona bir cariyeye gönderdi. Cariyeden de onun durumunu kendisine bildirmesini istedi. Âmir sahur vakti çıkar, hava aydınlanıncaya kadar kimse onu göremezdi. Mu’âviye ona yemeğini de gönderdi. Ondaki gelen hiçbir şeye itiraz etmezdi. Kendisine getirilen ekmek parçalarını suya koyar, onları yer ve suyu da içerdi. Sonra kalkar sabah ezanını işitinceye kadar ibadet ederdi. Sonra çıkıp gider, önceki çıkışı gibi artık kimse onu görmezdi. Mu’âviye, Osman’a durumunu anlatan bir mektup yazdı. Osman da Mu’âviye’ye bir mektup yazıp şöyle dedi: “Onu senin yanına ilk giren ve son çıkan kişi yap. Ona, on köle ve on tane de binek hayvanı ver.” Mu’âviye’ye bu mektup

ulaştığında Âmir'e bir adam gönderdi ve şöyle dedi: "Emîrû'l-Müminîn, bana sana on köle vermemi emretti." Âmir "Benim üzerimde bir şeytan var. O bana galip gelmiş; ben on taneyi nasıl bir arada tutayım?" dedi. Mu'âviye, "Sana on tane de binek hayvanı vermemi emretti." dedi. Âmir, "Benim tek bir katırım var. Kıyamet gününde ona bile fazla yük yüklediğimden dolayı Allah'ın beni sorguya çekeceğinden korkuyorum." dedi. Mu'âviye, "Bana, seni huzuruma ilk giren ve son çıkan kişi yapmamı emretti." dedi. Âmir, "Benim böyle bir şeyde gönlüm yok." dedi.

Bize Bilâl b. Sa'd, Âmir'in Rum toprağında gece gündüz bu katırına bindiğini ve gece gündüz mücahitleri taşıdığını gördüğünü rivayet etti. Yine Bilâl'in rivayet ettiğine göre o, gazi olarak ayrıldığı zaman durup arkadaşları izler, kendisine uygun bir sohbet gördüğü zaman onlara, "Efendiler! Ben sizinle, kendinizden bana üç haslet vermeniz şartıyla arkadaşlık yapmak istiyorum." derdi. Onlar, "Nedir onlar?" diye sorunca Âmir, "Sizin hizmetçiniz olacağım, fakat hiç kimse hizmet konusunda benimle münakaşa etmeyecek. Ben müezzin olacağım; fakat içinizden hiç kimse müezzinlik konusunda benimle münakaşa etmeyecek. Gücümün yettiği kadar size infakta bulunacağım." derdi. Onlar, "Evet!" deyince aralarına girerdi. İçlerinden biri bu konularda onunla münakaşa etmeye kalkıştırsa, o topluluğu terkeder, başkasına katılırdı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Süleyman anlattı; dedi ki: Bize Sa'îd el-Cüreyrî anlattı; dedi ki:

Âmir b. Abdullah bir yere gönderildiği zaman kardeşleri de ona tabi olurdu. Hurma harmanına^[75] çıktığında onlara şöyle derdi: "Ben bir davetçiyim; bana dokunmayacağınıza dair söz verin!" "Ne diyorsan söyle. Biz senden bunu bekliyorduk." derlerdi. Âmir, "Allah'm! Kim beni jurnal ederse ve bana yalan söylerse, beni bulduğum şehirden çıkarırsa ve beni kardeşlerimden ayırırsa... Allah'ım! Onların mallarını ve çocuklarını çoğalt, kendilerini sağlıklı kıl ve ömürlerini uzat."

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Abdülmelik b. Ma'n en-Nehşelî anlattı; dedi ki: Bize Mu'âz b. Mu'âz el-Anberî el-Kâdî'nin dedesi Nasr b. Hassân el-Anberî anlattı. O Ubeydullah b. el-Hasan el-Kâdî'nin dedesi Husayn b. Ebü'l-Hur el-Anberî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Şam'a geldim, Âmir b. Abdükays'ı sordum. “İşte o şuradaki ihtiyar kadının himayesinde bulunuyor.” denildi. Kadının yanına gittim, ona Âmir'i sorduğumda şöyle dedi: “O şu dağın eteğinde gece-gündüz namaz kılmaktadır. Eğer onunla görüşmek istersen iftar vaktini gözle.” Sonra yanına gittim, kendisine selam verdim. Bana, dün akşam birlikte olduğum adamın durumunu sordu. Kendi kabilesinden, ölenleri ve geride kalanları sormadı; akşam yemeğinden bahsetmedi. Âmir'e, “Ben sende farklı bir durum görüyorum.” dedim. “Nedir o?” dedi. “Bizim gözümüzden şu zamandan beri kayboldun. Akşam benimle buluşan adamı sordun.” dedim. “Seni salih bir insan olarak gördüm. Senin hangi halini sorayım?” dedi. “Kabilenden ölenleri ve geride kalanları sormadın! Benim onlarla ilişkili olduğumu biliyorsun.” dedim. “Senden bir kavmin halini neden sorayım ki: Ölenler ölmüş, ölmeyenler de ölecektir.” dedi. “Bana akşam yemeğinden söz etmedin?” dedim. “Biliyorum ki, sen emîrlerin yemeğini yersin, benim yemeğim ise sert ve katıksızdır.” dedi. Sonra mescide girdim, bir baktım ki o Ka'b'ın^[76] yanında oturuyor. Aralarında Tevrat'tan bir bölüm vardı. Ka'b onu okuyordu. Hoşuna giden bir şeye rastlayınca Ka'b onu Âmir'e açıklardı. “râ” veya “zâ” harfine benzeyen bir şekil üzerine geldiklerinde, “Ya Ebû Abdullah! Biliyor musun bu nedir?” diye sordu. “Hayır.” dedi. Ka'b, “Bu, Allah'ın kitabında bulduğum bir rüşvettir ki, gözü kör eder, kalbi kitler.” dedi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Süleyman anlattı. O da Mâlik b. Dînâr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ka'b, Âmir'i Şam'da görünce, “Bu kimdir?” diye sordu. “Âmir b. Abdükays el-Anberî el-Basrî'dir.” dediler. Ka'b, “O bu ümmetin rahibidir.” dedi.

Bize İshâk b. Ebû İsrâîl haber verdi; dedi ki: Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb es-Sahtiyânî anlattı; dedi ki:

Bu topluluk Şam'a sürgün edildiği zaman aralarında Mez'ûr, Âmir b. Abdükays ve Sa'sa'a b. Sûhân vardı. Onların suçsuz oldukları öğrenilince, Şam'dan ayrilmaları emredildi. Bazıları ayrılıp gitti, bazıları kaldı. Şam'da kalanlar arasında Mez'ûr ve Âmir de vardı. Sa'sa'a b. Sûhân ise yer değiştirenlerdendi.

Bize Ahmed b. İbrahim el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Velîd eş-Şeybânî anlattı; dedi ki: Bize Muhalled anlattı; dedi ki:

Vâsıl'ı şunu anlatırken işittim: Âmir insanlarla beraber gazaya çıktı. Müslümanlar bir yere gelip konakladılar, Âmir ise onlardan ayrılıp kiliseye gitti. Kilise kapısındaki ihtiyaç sahibi bir adama “Kimse içeri girip yanıma gelmesin.” dedi. Bir adam geldi ve “Emîr içeri girmek için izin istiyor.” dedi. Adam emîre izin verdi; o da içeri girdi. Emîr, Âmir'e yaklaşıncâ Âmir ona şöyle dedi: “Bak, Allah aşkına! Allah'ı sana hatırlatarak söylüyorum ki; Allah'tan, dünyada benden vazgeçmeni, ahirette ise benden uzak olmanı istiyorum.”

Bize Ahmed b. İbrahim el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Âmir anlattı. O da Esmâ b. Ubeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Âmir el-Anberî bir orduda bulunuyordu. Düşmanın büyüklerinden birinin cariyesi onun hissesine düştü. Âmir'e o cariyenin özellikleri söylenince, arkadaşlarına “Onu bana getirin, ben de bir adamım.” dedi. Dediği gibi yaptılar. Âmir'in bu talebinden dolayı da sevindiler. Cariye, Âmir'e getirilince “Git! Sen Allah'ın yüzü hürmetine hürsün!” dedi. Ona, “Ya Âmir! Allah'a yemin olsun ki, eğer isteseydin, sen onu şu veya şu şartlarda azat edebilirdin. “Ben mükâfatı Rabbimden bekliyorum.” dedi.

Bize Ahmed b. İbrahim el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize Esved b. Sâlim anlattı; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Sa'îd el-Cüreyrî'den şunu rivayet etti:

Bir adam rüyasında Peygamber'i (sas) gördü ve “Benim için istiğfarda bulun.” dedi. Peygamber (sas) ona “Âmir senin için istiğfarda bulunsun.” dedi. Adam, “Âmir'e gidip durumu anlattım. Öylesine duygulandı ki hıçkırarak ağladı.” dedi.

Bize Ahmed b. İbrahim el-Abdî haber verdi. O Ubeydullah b. Sevr'den şöyle dediğini rivayet etti: Bana Sa'îd b. Zeyd anlattı. O Sa'îd el-Cüreyrî'den, o da Mudârib b. Hazn et-Teymî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mu'âviye'ye, "Size gelen topluluklardan kendilerini ibadete adanmış olanları nasıl buldunuz?" diye sorduk. "Büyüklüyorlar ve tevazu kisvesi altında gizleniyor. Yalanla girip, aldatmayla çıkıyorlar. Ancak bir adam hariç. İşte o, adamdır!" dedi. "Ey Müminlerin Emîri! Kim o?" diye sorduk. "Âmir b. Abdükays." dedi.

Bize Ahmed b. İbrahim el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize Sehl b. Mahmûd anlattı; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; dedi ki: O da Ebû Musa'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Âmir şehirden çıkmak isteyince selam vermek için Mutarrif'e geldi, kapısını çaldı. Mutarrif hizmetçisine, "Bak, kim o?" dedi. Hizmetçi, "Âmir." dedi. Âmir, Mutarrif'in yanına gidip selam verdi, sonra ayrılıp gitti. Gecenin bir kısmı geçmişti ki, geri döndü, bir daha kapıyı çaldı. Mutarrif hizmetçisine, "Bak, kim o?" dedi. Hizmetçi, "Âmir." dedi. [Hizmetçi] dedi ki: Âmir, Mutarrif'in yanına gitti ve "Anam babam sana fedâ olsun, senin benden yüz çevirmen nedendir?" diye sordu. Mutarrif, "Allah'a yemin olsun ki, beni senden ancak senin sevgin yüz çevirtti." dedi. Âmir, Mutarrif'i selamladı ve ona vedâ etti. Sonra gitti. Gecenin bir kısmı geçince yine döndü ve kapıyı çaldı. Mutarrif hizmetçisine, "Bak, kim o?" dedi. Hizmetçi, "Âmir." dedi. Mutarrif çıkıp onun yanına gitti, önceden söylediği şeyleri yine ona söyledi; bu fiili üç kere tekrarladı.

Bize Ahmed b. İbrahim el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize Beşîr b. Ömer ez-Zehrânî anlattı; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı. O da Katâde'den şunu rivayet etti:

Âmir b. Abdullah'ın huzuruna çıkılınca ağlamaya başladı. Kendisine, "Seni ağlatan nedir?" diye soruldu. "Ben ölümün aniden geleceğinden veya dünya hırsından dolayı ağlamıyorum. Öğle sıcağının susuzluğu ve kış gecelerinde ibadet üzerine ağlıyorum." dedi.^[ZZ]

Bize Ahmed b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Abdüssamed b. Abdülvâris anlattı; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Humeyd b. Hilâl anlattı; dedi ki:

Âmir dedi ki: "Dünyada dört haslet vardır: Uyku, mal, kadın ve yemek. İkisinden nefsim tamamen vazgeçti. Benim mala ihtiyacım yok. Allah'a

yemin olsun ki, bir kadın gördüğümde kadın mı gördüm, duvar mı gördüm, benim için fark etmiyor. Fakat yemek ve uyku ihtiyacı hâsıl olduğu zaman bunlardan uzaklaşamıyorum. Allah’a yemin olsun ki, mücadelemlle onlara zarar veriyorum.”^[78] Râvî dedi ki: Gece olduğu zaman onu kendine gündüz yapar, gündüz olduğu zaman onu kendine gece yapar, gündüzleyin uyur ve oruç tutardı.

3818. *Ebü’l-Âliye er-Riyâhî* ﴿أبو العالية الرياحي﴾

Adı, Rufey’tir. Riyâhoğulları’ndan bir kadın onu sâibe^[79] olarak azat etmiştir.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Şu’ayb b. el-Habhâb’dan şöyle dediğini rivayet etti: Ebü’l-Âliye şöyle dedi:

Bir kadın beni azat etmek niyetiyle satın aldı. Amcasının çocukları ona, “Sen onu azat edersen *Kûfe*’ye gider, bir daha ilişkiniz kesilir.” dediler. Kadın beni mescitte bir yere getirdi, istiyorsan o yeri sana göstereyim. Kadın, “Sen sâibesin.” dedi. Râvî dedi ki: Ebü’l-Âliye bütün malını vasiyet etti.

Bize Haccâc b. Nusayr haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı. O da Ebü’l-Âliye’den şöyle dediğini rivayet etti:

“Altın, gümüş ve maldan neyi geride bıraktıysam onun üçte biri Allah yolundadır, üçte biri Peygamber’in (sas) ehline harcanacaktır, üçte biri de Müslümanların fakirleri içindir. Hanımımın hakkını verin.” Ebû Halde dedi ki: Ona, “Buna gücün yeter. Mevlaların nerede?” diye sordum. Dedi ki: Sana söyleyeceğimi söylüyorum. Ben, hatırı sayılır A’râbî bir kadının kölesi idim. Cuma günü beni karşıladı ve bana “Ey Lükâ! Nereye gidiyorsun?” dedi. Ben “Mescide gidiyorum.” dedim. “Hangi mescide?” dedi. “Büyük Cami’ye gidiyorum.” dedim. “Koş, ey Lükâ” dedi. O önden, ben de arkadan onu takip ederek yürüdük ve Mescide girdik. İmam minberde iken onunla karşı karşıya geldik. İmam elimi tuttu. Kadın, “Allah’ım! Onu kendi yanında benim için zahîre yap. Şahid olun, ey mescid ehli! O Allah için bir sâibedir. Kimsenin onun üzerinde, mâruf dışında bir hakkı yoktur.” dedi. Sonra kadın beni bırakıp gitti. Bundan sonra bir daha hiç görüşmedik.

Ebü'l-Âliye dedi ki: Sâibe; dilediği gibi hareket etme hakkına sahip olan kimsedir.

Bize Amr b. el-Hüseyim ve Yahya b. Huleyf haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki: Ebü'l-Âliye'yi şöyle derken işittim:

Biz bir köle grubuyduk. Bizden [çalışarak] sahibine ücret ödeyenler de vardı, ehline hizmet edenler de. Her gece Kur'ân'ı bir defa hatmediyorduk. Bir müddet sonra bu bize ağır gelmeye başladı ve iki gecede bir hatim yapmaya başladık. Bu da bize zor gelince üç gecede bir hatim yapar olduk. Bu da bize zor gelmeye başladı ve bazımız durumdan şikâyet etti. Biz de Allah Resûlü'nün (sas) ashâbına gittik. Onlar bize her Cuma [haftada bir] veya yedi günde bir hatim indirmemizi öğretiler. Bundan sonra namazımızı kıldık, uyuduk, bu bize zor gelmedi.

Bize Abdüssamed b. Abdülvâris haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı. O da Ebü'l-Âliye'den şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamberinizin vefatından sonra on sene kadar el-Muhkem'i okudum. Allah bana öyle iki nimet ihsan etti ki, hangisi daha üstündür bilmiyorum: İslâm'a hidâyet etmesi mi, beni Harûrî^[80] kılmaması mı?

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde haber verdi; dedi ki: Ebü'l-Âliye şöyle dedi:

Ben sahibeme hizmet eden bir köle idim. O bana Kur'ân'ı açıktan okumayı ve Arapça yazmayı öğretti.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı. O da Ebü'l-Âliye'den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü'nün (sas) ashâbından Basra'da hadis dinliyorduk. Bineklerine binip Medine'ye dönünceye kadar onların ağızlarından hadis işittik.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki: Bana Ebü'l-Âliye anlattı; dedi ki: Ömer'den en çok işittiğim söz şuydu: Allah'ım! Bize sıhhat ve âfiyet ver ve bizi affet.

Bize Yahya b. Huleyf haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki: Ebü'l-Âliye kendisine ait bir köleyi azat etti ve şunu yazdı:

Bu, benim Müslümanlardan azat ettiğim bir adamdır. Allah rızası için bu genç köleyi sâibe olarak azat ediyorum. Herkesin bildiği iyi işlerin dışında kimsenin ona bir şey yaptırmaya hakkı yoktur.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı. O da Ebü'l-Âliye'den şöyle dediğini rivayet etti:

Altmış veya yetmiş senedir sağ elimle zekerime dokunmuş değilim.

Bize Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı. O Katâde'den, o da Ebü'l-Âliye'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bana verilen iki nimetten hangisinin daha üstün olduğunu anlayamıyorum: Allah'ın bana hidayeti nasip etmesi mi, yoksa beni Harûrîlerden kılmaması mı?

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Miskîn anlattı; dedi ki: Bize Muhammed b. Vâsi anlattı. O da Ebü'l-Âliye er-Riyâhî'den şöyle dediğini rivayet etti:

İki nimetten hangisinin daha üstün olduğunu anlayamıyorum: Birincisi Allah'ın beni şerden kurtarıp İslâm'a hidayet etmesi, ikincisi Harûrî olmaktan kurtarması.

Bize Yahya b. Huleyf anlattı; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı. O da Ebü'l-Âliye'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ali (a) ve Mu'âviye zamanında tam savaşacak bir gençtim. Savaş bana en güzel yemeklerden daha sevimliydi. Hazırladığım en güzel savaş aletlerini kuşanıp yanlarına gittim. Baktım ki, birbirlerine karşı iki saf olmuşlar. O kadar çoklardı ki, safların uçları görünmüyordu. Bir grup tekbir getirdiği zaman diğeri de getiriyordu. Bir grup “Lâ ilahe illallah”^[81] dediği zaman diğeri de söylüyordu. Sonra kendi kendime düşündüm ve “Hangi grubu

kâfir, hangi grubu mümin yerine koyacağım? Beni buna zorlayan şey nedir?” dedim. Akşam olmadan dönüp onları terk ettim.

Bize Yahya b. Huleyf rivayet etti; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı. O da Ebü'l-Âliye'den şöyle dediğini rivayet etti:

Basra emîri iken İbn Abbâs'ın huzuruna girdim. Eliyle beni tutup kendine doğru çekti. Öyle ki, tahtın üzerinde onun yanında oturdum. Benî Temîm'den bir adam “O bir mevladır.” dedi. O zaman benim üzerimde on beş dirhem değerinde bir gömlek, bir ridâ ve bir sarık vardı. “Bunu nasıl yapıyorsun?” diye sordu. “On iki dirheme ham kumaşı satın alıp, ondan gömlek ve sarık yapıyorum. Gömleğin altında üç dirhem değerinde bir izâr bana kâfi geliyor. Yirmi otuz dirhem değerinde bir de ridâ elde ediyorum. Böylece elbisem tamam oluyor.” dedim.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Âliye'nin üzerinde bir pantolon gördüm. Kendisine, “Evde sana pantolon giymek yakışık alıyor mu?” diye sordum. “O erkek elbisesidir, o tesettürdür.” dedi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki: Ebü'l-Âliye'yi şöyle derken işittim:

Bir sarrâfın veya bir aşârın [vergi toplayan] kapısı önünden geçersen, onların suyunu içmiyorum.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Şu'ayb b. el-Habhâb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'l-Âliye gelir ve “Bize evde ne varsa onu yedin. Bize ikram etmek için bir şeyi satın alma hususunda kendinizi zorlamayın.” derdi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde haber verdi; dedi ki: Ebü'l-Âliye'yi şöyle derken işittim:

Abdülkerîm Ebû Ümeyye beni ziyaret etti. Üzerinde yünden bir elbise vardı. Ona, “Bu ruhban elbisesidir. Müslümanlar ziyarette bulundukları zaman güzel elbise giyerler.” dedim.

Bize Ârim b. el-Fadl haber vedi, dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize el-Muhâcir Ebû Mahled anlattı. O da Ebü'l-Âliye'den şöyle dediğini rivayet etti:

İlk günkü namazı hacıların kıldığı gibi -yani Cuma'yı tehir ederek- onun karşısında oturarak kıldım. Beni görmemesi için Allah onu kör etti. [Cuma namazı gibi cemaatla kılınması gereken namazları] Allah'tan korktuğum için onun arkasında kıldım, Fakat [cemaatla kılınması gerekmeyen namazları da] yine Allah'tan da korktuğum için onun arkasında namaz kılmadım.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da el-Muhâcir Ebû Mahled'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'l-Âliye'yi şöyle derken işittim: Bir adam, “Ben Allah için seviyorum, Allah için buğzediyorum.” derse, ona uymayın.^[82]

Bize el-Minhâl b. Bahr el-Kuşeyrî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Âliye'nin yanında oturuyordum. Kendisinin bir kölesi, bize, içi şeker dolu ve boğazı bağlı bir kese getirdi. Ebü'l-Âliye kesenin düğümünü çözdü; köleye on adet şeker verdi ve “Eğer bana ihanet ederse, bundan daha fazlasıyla ihanet etmiş olmaz. Elçilere ve hizmetçilere karşı sû-i zan etmemek için işi baştan bağlamamız emredildi.”

Bize Yahya b. Huleyf haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Âliye için bir köle satın aldım. Ebü'l-Âliye onu, benzerlerine verilen paradan iki dirhem daha fazla vermeyi şart koşmadan satın almadı. O da böyle yaptı.

Bize Yahya b. Huleyf haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki: Ebû'l-Âliye şöyle dedi:

Biz, en büyük günah olarak, bir kişinin Kur'ân'ı öğrendikten sonra onu unutup hiçbir şey hatırlayamayacak kadar uyumasını görürdük.

Bize Yahya b. Huleyf haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebû'l-Âliye'nin yanına girdiğim zaman bana bakla yemeği verdi ve “Ye! Bu, içinde bir şey olduğundan korktuğumuz bir bakla değildir. Onu kardeşim Enes b. Mâlik kendi bahçesinden toplayıp bana getirdi.” dedi. Ben, “Bu baklanın özelliği nedir?” diye sordum. “Kötü yerde biten baklanın ne durumda olduğunu sen biliyorsun.” dedi. “Nedir o?” diye sordum. “Pislik, dışkı, idrar, hayız kanı.” dedi.

Bize Yahya b. Huleyf ve Affân b. Müslim b. İbrahim haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebû'l-Âliye kendisine ait bir cariyeyi azat etti, sonra da onunla evlendi. O cariyeye Ebû'l-Âliye'nin fıtır sadakasını nasıl verdiğini sordum. Cariye, “Kendisi bir kafîz^[83] ve bizim için de ikişer mekkûk^[84] verirdi.” dedi.

Bize Yahya b. Huleyf haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebû'l-Âliye malının sadakasını Medine'ye gönderir, Peygamber'in (sas) ev halkına verir, onlar da sarfedilmesi gereken yerlere verirlerdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebû'l-Âliye'nin kefeni, Bekir b. Abdullah'ın yanında dürülmüş olarak duran düğmeli bir gömlekti. Onu her Ramazan'ın 24. gecesinde ve gününde giyer, sonra geri verirdi.

Bize Yahya b. Huleyf haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Âliye'yi hasta iken yatağının üzerine oturmuş bir yastık üzerine secde ederken gördüm.

Bize Yahya b. Huleyf haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Âliye'nin hasta iken vasiyette bulunduğuna şahit oldum. el-Hasan denilen bir adamda dirhem cinsinden alacağı vardı. "O dirhemlerle bir deve satın alın. Ben onu dirhem olarak geride bırakmayı mekruh görüyorum." dedi.

Bize Yahya b. Huleyf haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Âliye sağlıklı iken on yedi defa vasiyette bulundu ve bunun için bir zaman tayin etti. O zaman gelince, durumuna göre bazen tehir eder, bazen de hemen vasiyetin yerine getirilmesini isterdi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Şu'ayb b. el-Habhâb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'l-Âliye'nin içi tilki derisiyle astarlanmış bir abası vardı. Namaz kıldığı zaman onun yenini ters çevirirdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Âsım el-Ahvel anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Âliye, Müverrik el-İclî'ye kabrine yaprakları soyulmuş bir veya iki hurma dalı konulmasını vasiyet etti.

Bize Abdullah b. Muhammed b. Hafs et-Teymî haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Âsım el-Ahvel'den şunu rivayet etti:

Ebü'l-Âliye, vasiyetini yerine getirme görevini Müverrik el-İclî'ye tevdi etti ve kabrine iki adet yaprakları soyulmuş hurma dalı koymasını emretti. Müverrik dedi ki: Büreyde el-Eslemî de kabrine yaprakları soyulmuş iki

hurma dalı konmasını vasiyet etmişti. *Horasan* yakınlarında vefat etti. Hurma dalları ancak *Cevâlikü Hammâr*'da bulunabildi ve kabrine konuldu.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan dedi ki: Bize Ebû Halde'nin rivayet ettiğine göre:

Ebü'l-Âliye 90 yılında Şevvâl ayında bir Pazartesi günü vefat etti.

Haccâc dedi ki: Şu'be şöyle dedi:

Rüfey [Ebü'l-Âliye], Ali'ye yetişti; fakat ondan hadis dinlemedi. Başkaları şöyle dedi: "Ömer, Übey b. Ka'b ve Allah Resûlü'nün (sas) diğer sahâbîlerinden hadis dinledi." Sika ve çok hadis rivayet eden bir kişiydi.

3819. Ebû Ümeyye (أبو أمية)

Ömer b. el-Hattâb'ın kitabet yoluyla azat ettiği mevlasıdır. İsmi Abdurrahman'dır. el-Mübârek b. Fedâle b. Ebû Ümeyye'nin dedesidir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsrâîl anlattı. O da Abdülmelik b. Ebû Beşîr'den şöyle dediğini rivayet etti: Bana Fedâle b. Ebû Ümeyye anlattı. O da Ömer'in kölesi olan babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb, miktarını ve taksidini belirlediği bir miktar ûkıyye karşılığında beni mükâtebe yoluyla azat etti. Mükâtebe işlemi bitince Ömer birisini Hafsa'ya gönderip ondan 200 dirhem borç istedi. Sonra o dirhemleri bana verdi. Ben Ömer'e, "Taksitlerimin yerine onu al." dedim. Fakat o, almaktan kaçındı. Aradan iki veya üç sene kadar geçti. Sonra ben izârlık bir kumaş alıp yanına gittim. "Al, bundan kendine yatak yap." dedim. Bunu da kabul etmedi ve bana "Taksitlerini ödeme konusunda ondan faydalan." dedi. Sonra kendisinden beni zekât memuru olarak görevlendirmesini istedim. Bunu da kabul etmedi ve "Haydi git! Diğer insanlar için kâfi gelen şey sana da kâfî gelir." dedi. Ben de gittim ve Ömer'in söylediği sözü İkrime'ye anlattım. İkrime, "Allah'a yemin olsun ki, bu durum, Allah'ın Kitâb'ında "Allah'ın size vermiş olduğu malından siz de onlara verin."^[85] ayetinin bir gereğidir." dedi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Abdûlmelik b. Ebû Beşîr'den şöyle dediğini rivayet etti: Bana Fedâle b. Ebû Ümeyye anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb beni mükâtebe yoluyla azâd etti. Sonra ihsanda bulunmak üzere Hafsa'dan 200 dirhem borç istedi ve onu da bana verdi. Bu durumu İkrime'ye anlattığımda bana şöyle dedi: Bu söz, "Allah'ın size vermiş olduğu malından siz de onlara verin."^[86] ayetinin bir gereğidir.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize İsa b. Yahya el-Huzâ'î anlattı; dedi ki: İkrime'yi şöyle derken işittim:

Ömer b. el-Hattâb kendisine Ebû Ümeyye denilen kölesini mükâtebe yoluyla azâd etti. Fakat taksidi ödeme zamanı yaklaşıp Ebû Ümeyye kendisinin yanına geldiğinde şöyle dedi: "Ey Ebû Ümeyye! Bu taksidi al ve ondan faydalan. Bunun senin taksidine yetmemesinden korkarım." Ebû Ümeyye taksidi aldı ve Ömer şu ayeti okudu: "Allah'ın size vermiş olduğu malından siz de onlara verin."^[87] İkrime'nin kanaatine göre bu, İslâm'da ödenen ilk mükatebe taksididir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize el-Mübârek b. Fedâle haber verdi; dedi ki: Bana annem anlattı. O babamdan, o da dedemden rivayet etti. Yine bana Ubeydullah el-Cahderî anlattı. O babamdan, o da dedemden rivayet etti. Yine bana Meymûn b. Câbân anlattı. O amcamdan, o da dedemden şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. el-Hattâb'a mükâtebe talebinde bulundum. Bana 'Ne kadar teklif ediyorsun?' dedi. Ben "Yüz ûkıyye" dedim. Mükâtebe ücretini fazlalaştırmadı ve benimle bu para üzerinden mükâtebe yaptı. Bunun bir taksidini hemen kendi malından vermek istedi. Ancak o sırada yanında malı yoktu. Müminlerin Annesi Hafsa'ya bir adam gönderip, "Ben kölemler mükâtebe yaptım; malımdan onun ilk taksidini kendisine vermek istiyorum. Elimize bir şey geçince ödemek üzere iki yüz dirhem bana gönder." dedi. Hafsa parayı kendisine gönderdi. Ömer b. el-Hattâb o parayı sağ eliyle alırken şu ayeti okudu: "Ellerinizin altında bulunanlardan [köleler ve cariyelerden] mükâtebe yapmak isteyenlerle, eğer kendilerinde bir hayır [kabiliyet ve güvenilirlik] görüyorsanız, hemen mükâtebe yapın. Allah'ın

size vermiş olduğu malından siz de onlara verin.”^[88] Bana, “Onu al. O para sebebiyle Allah sana hayır ve bereket versin. O para sebebiyle Allah bana da hayır ve bereket versin.” dedi. Ben o para ile âzad oldum ve o paradan çok mal edindim. Sonra kendisinden *Irak*’a gitmek için izin istedim. Bana, “Ben seni mükâtebe yoluyla azâd ettim. Haydi, istediğin yere git.” dedi. Efendileriyle mükâtebe yapan bazı insanlar bana, “Emîrü’l-Müminîn’e söyle; *Irak* emîrine bizim için bir mektup yazsın, ta ki o mektup sebebiyle ikram görelim.” dediler. Esasen bunun uygun olmadığı kanaatindeydim. Fakat arkadaşlarımdan utandım ve Ömer’e gidip, “Ey Müminlerin Emîri! *Irak*’taki valinize bizim için bir mektup yazın, ta ki ondan bir ikram görelim.” dedim. Bu söz üzerine Ömer kızdı ve beni şiddetle azarladı. Aslâ küfretmedi ama daha önce beni hiçbir zaman bu kadar şiddetli azarlamamıştı. Bana, “İnsanlara zulüm mü yapmak istiyorsun?” diye sordu. “Hayır.” dedim. “Artık sen Müslümanlardan [hür] bir adamsın. Diğer insanlar için kâfi gelen şey sana da kâfi gelir.” dedi. Sonra *Irak*’a geldim. Orada çok mal kazandım ve kâr ettim. Sonra Ömer’e bir keçe ve yaygı hediye ettim. Bana iyi davrandı ve “Bu güzel bir şey.” dedi. Ben, “Ey Müminlerin Emîri! O sana hediyedir.” dedim. Hediyeyi kabul etmedi ve bana, “Mükâtebeden dolayı şu kadar borcun kaldı. Onu sat. Mükâteben konusunda ondan faydalanan.” dedi.

3820. *Sîrîn* ﴿اعشى﴾

Enes b. Mâlik el-Ensârî’nin mükâtebe yoluyla mevlasıdır. Ömer b. el-Hattâb’dan hadis rivayetinde bulundu.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Sa’îd b. Ebû Arûbe haber verdi. O Katâde’den, o da Enes b. Mâlik’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Sîrîn benimle mükâtebe yapmak istedi. Ben kabul etmedim. Sonra Ömer b. el-Hattâb’a gidip durumu ona anlattı. Ömer beni huzuruna çağırdı ve bana “Onunla mükâtebe yap.” dedi. Ben de mükâtebe yaptım.

Bize Muhammed b. Humeyd el-Abdî, o Ma’mer’den, o da Katâde’den şöyle dediğini rivayet etti:

Sîrîn, Ebû Muhammed Enes b. Mâlik'ten kitâbet anlaşması yapmasını istedi, fakat Enes buna yanaşmadı. Ömer b. el-Hattâb kamçısını kaldırdı ve “Evet! Onlarla mükâtebe yapın.” dedi. Enes de Sîrîn ile mükâtebe yaptı.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr anlattı; dedi ki: Muhammed İbn Sîrîn'i şöyle derken işittim:

Enes b. Mâlik babamla 40.000 dirhem üzerine mükâtebe yaptı ve babam onu ödedi.

Bize Ârim b. Fadl ve Affân b. Müslim haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Ubeydullah b. Ebû Bekir b. Enes'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Bizim yanımızda bu, Sîrîn'in mükâtebesidir. Bu, Enes b. Mâlik'in şu kadar bin dirhem üzerine kölesi Sîrîn ile yaptığı mükâtebedir. O köle iken, iki kişinin yaptığı işi yapardı.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

Enes b. Mâlik'in Sîrîn ile yaptığı mükâtebe belgesi, kırmızı bir sayfaya yazılmış şöyle bir vesîka idi: “Bu, Enes b. Mâlik'in kölesi Sîrîn ile yaptığı mükâtebedir.” Vesîkada mükâtebenin 10.000 dirhem ve on hizmetçi üzerine yapıldığı yazılıydı. Her sene bin dirhem verilecek ve bir hizmetçi çalışacaktı. Bekkâr dedi ki: Vesîkada mühür, sahifenin ortasında, yazı ise etrafında yer alıyordu.

Bize Mu'âz b. Mu'âz el-Anberî haber verdi; dedi ki: Bize Ali b. Süveyd b. Mencûf anlattı; dedi ki: Bize Enes b. Sîrîn anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Enes b. Mâlik benimle 20.000 dirhem üzerine mükâtebe antlaşması yaptı. Ben *Tüster*'in giriş kısmında oturuyordum. Orada önce bir elbise alıp onun ticaretini yapmaya başladım ve iyi kazanç sağladım. Enes'e gelip bütün mükâtebe bedelini vermek istedim. O alacağını toptan kabul etmedi; taksit taksit getirmemi söyledi. Ömer b. el-Hattâb'a gelip durumu anlattım. Yanımda bir miktar elbise vardı, onları görünce bana bereketle dua etti. Bana “Sen o musun?” dedi. Ben “Evet!” dedim. Enes mükâtebe bedellerini

taksit taksit almak suretiyle bana mirasçı olmak istiyordu. Sonra Ömer bir mektup yazarak mükatebe bedelinin hepsini peşin olarak almasını istedi. Enes de kabul etti.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bana babam anlattı; dedi ki:

Sîrîn, Enes b. Mâlik'e kendisinin total olduğunu ve yanında üç hanımı bulunduğunu yazdı. Enes b. Mâlik de ona *Medine*'ye gelmesini, kardeşi el-Berâ b. Mâlik'in kızını kendisiyle evlendireceğini, kızın da yanında olduğunu yazdı. Sîrîn kızı Hafsa'ya, "Sevgili kızım! Bu adamın yazdığı şeye ne diyorsun? Görüşün nedir?" diye sordu. Hafsa, "Babacığım! Onun dediğini kabul et. Allah senin şerefine şeref katacaktır." dedi. Hafsa'nın annesi de orada oturuyordu. Hemen kalkıp kızını pataklamaya başladı ve ona şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, senin boynuzlarını kıracağım. Babana bunları söylüyorsun ha!"

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Vüheyb anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb anlattı. O da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti: Bana Ümmü Hafsa anlattı; dedi ki:

Sîrîn benimle evlendiğinde Medineliler yedi gün dua ettiler. Dua edenler arasında Übey b. Ka'b da vardı. Oruçlu iken insanların yanına geldi ve herkes için dua etti.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Eyyûb, Hişâm ve Habîb b. eş-Şehîd'den, onlar da Muhammed b. Sîrîn'den şunu rivayet ettiler:

Babası Sîrîn *Medine*'de yedi gün velîme yemeği verdi. Peygamber'in (sas) ashâbı dua ettiler. Übey b. Ka'b da çağırıldı, oruçlu olduğu halde davete icabet etti, yola koyuldu ve hayır duasında bulundu.

Bize Bekkâr b. Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. Sîrîn haber verdi; dedi ki:

Sîrîn'in farklı ümmü veledlerden 23 çocuğu dünyaya geldi.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Muhammed b. Abdullah el-Ensârî'ye Muhammed b. Sîrîn'nin aslının nereden geldiğini sordum. Dedi ki: *Aynüttemr*^[89] esirlerindendir. Enes b. Mâlik'in mevlası idi. Muhammed b. Sa'd dedi ki: Birisinin şöyle dediğini duydum: O *Cercerâyâ*^[90] ahalisinden idi. Öyle zannediyorum, bunu diyen kişi onların *Cercerâyâ*'da toprakları bulunması sebebiyle konuyu karıştırmış ve hata etmiştir.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bana babam şunu haber verdi:

Sîrîn, *Cercerâyâ* şehrinde bir arazi satın aldı. Sonra o arazi, Muhammed'in ve erkek kardeşi Yahyâ'nın ellerine geçti. Sîrîn de o arazinin gelirinden pay alıyordu. O arazide üzüm bağı vardı. Onun üzümünü sıkmak istediler. Muhammed, "Sıkmayın; üzümünü yaş olarak satın." dedi. "Bu şekilde bize fazla gelir getirmez." dediler. "Onu pekmez yapın." dedi. "Ondan pekmez olmuyor." dediler. Muhammed de bağı kökledi, suya attı ve araziye sürdü.

Dediler ki: Sîrîn mâruf bir kişiydi. Ancak az sayıda hadis rivayet etmiştir. Bekkâr b. Muhammed şöyle dedi: Sîrîn'in oturduğu ve hurma ektiği yeri gördüm. Her dal bir dînâr olmak üzere oradan kırk dal aldım.

3821. *Ertabân* ﴿الأقرع﴾

Abdullah b. Dürre b. Serrâk el-Müzenî'nin mevlasıdır. O, Abdullah b. Avn b. Ertabân'ın dedesidir. Ömer b. el-Hattâb'dan hadis rivayetinde bulundu.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti: Bana babam anlattı. O da dedem Ertabân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Azâd edilir edilmez mal kazanmaya başladım. Zekâtını vermek üzere Ömer b. el-Hattâb'ın yanına vardığımda bana, "Bu nedir?" diye sordu. Ben de "Malımın zekâtı." dedim. "Senin malın mı var?" diye sordu. "Evet." dedim. "Allah malının bereketini arttırsın." dedi. "Ey Müminlerin Emîri! Çocuğum hakkında da dua etseniz!" dedim. "Senin çocuğun var mı?" diye sordu. "Olacak." dedim. "Allah malını ve çocuklarını senin hakkında hayırlı ve bereketli kılsın." dedi.

3822. *Ebû Râfi es-Sâiğ* ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Medinelidir. Sonra *Basra*'ya yerleşti. Ailesi ondan hadis rivayetinde bulundu. Medineliler ondan hiçbir şey rivayet etmediler. Çünkü o erken zamanda *Medine*'den çıkmış bulunuyordu. Kendisi Ömer b. el-Hattâb'dan ve diğerlerinden rivayette bulundu. Sika bir zattı.

Bize İshâk b. Yusuf b. el-Ezrak haber verdi. O Hişâm'dan, o da el-Hasan'dan şunu rivayet etti: Ebû Râfi şöyle dedi:

Ömer b. el-Hattâb ile birlikte iki sene namaz kıldım. Namazdan sonra hep onlarla birlikte oldum.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Ebû Bekir Ebû Gâdıra el-Anezî anlattı; dedi ki:

Bir ara *Mescid-i Haram*'da idim. [Yatsı namazına gelmek için] gecikmiş olan, beyaz sarıklı, hurma dalından yapılmış asasına dayanan yaşlı bir zat yanımdan geçti. Mescittekiler, "Bu Ebû Râfidir." dediler. Yanına gittim ve kendisine, "Ey Ebû Râfi! Rivayet ettiğin hadislerden bir kaçını bana söyle." dedim. "Âişe dedi ki: Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: "*Allah, ümmetimin hasta ve yolcu olanlarına, Ramazan ayında oruç tutmamayı tasadduk etti.*" dedi.

3823. *el-Akra* ﴿الأقرع﴾

Ömer b. el-Hattâb'ın müezzini. Ömer'den şu rivayette bulundu: Ömer, Üskuf'u^[91] çağırdı ve kendisine şöyle dedi: "Kitaplarınızda bizimle ilgili bir haber bulabiliyor musunuz?" Abdullah b. Şakîk, el-Akra'dan rivayette bulundu.

3824. *Ebû Firâs* ﴿أبو فراس﴾

Dedi ki: Ömer b. el-Hattâb bize hutbe irad ederek şöyle dedi: "Biz sizi tanıyoruz. Çünkü Peygamber (sas) aramızda idi ve vahiy bize nâzil oluyordu." Ebû Firâs az hadis rivayet eden yaşlı bir zattı.

3825. *Guneym b. Kays el-Ka'bî* ﴿بشير بن زيد الضبي﴾

Amr b. Temîmoğullarındandır. Künyesi Ebü'l-Anber'dir.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Ziyâd b. Ebû Ziyâd el-Cessâs haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Musa el-Eş'arî'nin el-Muğîre b. Şu'be'den sonra Basra'ya gelişiyile ilgili rivayet ettiği bir hadiste Ebû Kinâne el-Kureşî anlattı; dedi ki:

Üzerimizden iki ay geçmeden bizden yedi kişi Kur'ân'ı hatmederdi. Onlardan biri de Guneym b. Kays'tır. el-Eş'arî onları Ömer b. el-Hattâb'a gönderdi. Ömer'in yanına gelince onlardan her birine 2.000'er [dirhem] tahsis etti.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be haber verdi. O Âsım'dan, o da Guneym b. Kays'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, babamın Peygamber'e (sas) söylediği birkaç kelimeyi ezberledim:

Muhammed konusunda bana yazıklar olsun.

Ben, o hayatta iken oturup duruyordum.

Geceleri sabaha kadar emniyet içinde uyuyordum.

Az hadis rivayet eden sika bir zattı.

3826. Sinân b. Seleme b. el-Muhabbık el-Hüzelî

﴿سنان بن سلمة بن المحبق الهذلي﴾

Bize Haccâc b. Nusayr haber verdi; dedi ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı. O Hârûn b. Riâb el-Esedî'den şöyle dediğini rivayet etti: Bize Bahreyn Emîri olan Sinân b. Seleme anlattı; dedi ki:

Biz henüz bülûğ çağına erişmemiş çocuklar olarak Medine'de hurma ağaçlarının altından Hılâl [bozuk, zayıf] ismini verdikleri yaş hurmaları topluyorduk. Ömer ansızın yanımıza çıkageldi. Diğer çocuklar dağılıp kaçtılar. Ben ise bir yere kaçmayıp yerimde kaldım. Bana doğru geldiğinde kendisine, “Ey Müminlerin Emîri! Bunlar rüzgârın koparıp attıklarıdır.” dedim. “Göster, bakayım! Bana durum gizli kalmaz.” dedi. Sonra kucağıma baktı ve “Doğru söyledin.” dedi. “Ey Müminlerin Emîri! Şimdi onları

görüyorsunuz. Allah’a yemin olsun ki, ben tek başıma çekip gidersem, üzerime çullanırlar ve yanımdakileri alıp götürürler.” dedim. Sonra Ömer, güvenilir bir yere gelinceye kadar benimle geldi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebü’r-Rebî es-Semmân anlattı. O Hârûn b. Riâb’dan, o da Sinân b. Seleme el-Hüzelî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Çocuklarla beraber Medine’de yaş hurma toplamaya çıktık. Bir de baktım ki, Ömer b. el-Hattâb kamçısıyla geliyor. Çocuklar onu görünce etrafa dağılıp hurma ağaçlarının altına sığındılar. İzarımda yerden topladığım bir miktar yaş hurma olduğu halde yerimde kaldım. “Ey Müminlerin Emîri! Bunlar, rüzgârın koparıp attığı hurmalardır.” dedim. İzarımdaki hurmalara baktı ve beni dövmeydi. Yine “Ey Müminlerin Emîri! Etrafımızdaki çocuklar bendeki hurmaları zorla alacaklar.” dedim. “Asla. Hadi, yürü.” dedi ve benimle evime kadar geldi.

3827. Umeyr b. Atıyye el-Leysî ﴿عمارة بن أحر المازني﴾

Bize Ahmed b. İshâk el-Hadramî haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâhid b. Ziyâd anlattı; dedi ki: Bize Âsım el-Ahvel anlattı; dedi ki: Bize Umeyr b. Atıyye el-Leysî anlattı; dedi ki:

Ömer b. el-Hattâb’a gidip, “Ey Müminlerin Emîri! Elini uzat. Allah onları yükseltti. Sana, Allah ve Resûlü’nün sünneti üzerine biat ediyorum.” dedim. Gülerek ellerini uzattı ve “O, bizim size, sizin de bize karşı sorumluluğudur.” dedi.

3828. Abbâd el-Asarî ﴿عباد العصري﴾

Asar, Abdülkays’ın bir boyudur. Ömer’den hadis rivayetinde bulundu.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Ömer b. el-Velîd eş-Şennî haber verdi. O da Şihâb b. Abbâd el-Asarî’den şöyle dediğini rivayet etti: Babam bana anlattı; dedi ki:

Biz Arafat’ta iken Ömer b. el-Hattâb bizim önümüzde vakfe yaptı ve “Bu çadır kimin?” diye sordu. “Abdülkays’ındır.” dediler. Ömer onlar için

istiğfarda bulundu ve sonra şöyle dedi: “Bu, hacc-ı ekber günüdür. Kimse oruç tutmasın.”

3829. Husayn b. Ebü'l-Hur b. Mâlik ﴿علقمة بن الحويرث الغفاري﴾

[Husayn b. Ebü'l-Hur b. Mâlik] b. el-Haşhâş b. Gıyâs b. el-Hâris b. Huleyf b. el-Hâris b. Mücfir b. Ka'b b. el-Anber b. Amr b. Temîm.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki:

Husayn b. Ebü'l-Hurr, Ömer b. el-Hattâb'ın Meysân'a görevlendirdiği amiliydi. Haccâc dönemine kadar bu görevini sürdürdü. Haccâc önce onu öldürmeyi düşündü, fakat sonra, “Öldürüp de onu halkın nazarında büyütmenin. Ölünceye kadar hapse atın.” dedi. Sonuçta ölünceye kadar onu hapiste tuttu. Husayn, Basralıların kadısı Ubeydullah b. el-Hasan'ın dedesidir.

3830. Ebü'l-Mühelleb el-Cermî ﴿بريدة بن الحبيب﴾

O, Abdurrahman b. Mu'âviye'dir. Ebû Kılâbe el-Cermî'nin amcasıdır. Ömer ve Osman'dan hadis rivayetinde bulundu. Rivayeti az olan sikâ bir zattır.

3831. Gâdıra b. Urve b. Semüre ﴿غاضرة بن عروة بن سبرة﴾

Gâdıra b. Urve b. Semüre b. Amr el-Anberî'dir. Adî b. Cündeboğullarından bir adamdır. Ömer'den hadis rivayetinde bulundu.

Bize Ârim b. Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Ebû Kılâbe'nin bazı kitaplarında şunu okudum: “Ömer b. el-Hattâb'dan Ebû Musa'ya... Gâdıra b. Urve b. Semüre b. Amr el-Anberî ile birlikte sana birkaç mektup gönderdim. Şu zamana kadar sana gelirse ona 200 dirhem ver. Şu zamandan sonra gelirse, ona hiçbir şey verme. Yanınıza hangi gün geldiğini bana yaz.”

3832. Abdullah b. Şakîk el-Ukaylî ﴿عبد الله بن شقيق العقيلي﴾

Şöyle diyerek Ömer b. el-Hattâb'dan rivayette bulundu: Biz Ömer'in kapısında oturuyorduk. Bizimle birlikte Ebû Zer de vardı. O, "Ben oruçluyum" dedi; sonra Ömer'den izin isterek ayrıldı ve akşam olunca gelip yemeğini yedi.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî anlattı; dedi ki: O da Hâlid el-Hazzâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Kılâbe, Abdullah b. Şakîk'ten söz ederek, "O ne güzel adamdır! Keşke kökeni de Arap olsaydı." dedi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Bişr b. Kesîr el-Esedî anlattı; dedi ki: Abdullah b. Şakîk'in üzerinde çevresi ipekli bir elbise gördüm. Dediler ki:

"Abdullah b. Şakîk, Osman taraftarı idi." Hadis konusunda sika bir zattı. Birçok sahih hadis rivayet etmiştir. Haccâc b. Yusuf'un Irak'ta vali olduğu sırada vefat etti.

3833. el-Müseyyeb b. Dârim ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Ömer b. el-Hattâb'dan hadis rivayetinde bulundu. Basralılar da kendisinden hadis rivayet etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde haber verdi; dedi ki: Bize el-Müseyyeb b. Dârim anlattı; dedi ki:

Ömer'i elinde bir kamçı varken gördüm. Başındaki örtü düşünceye kadar kamçıyla bir cariyenin başına vurdu ve "Neden cariyeye hür kadına benzesin?" dedi. [\[92\]](#)

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde haber verdi; dedi ki: Bize el-Müseyyeb b. Dârim rivayet etti; dedi ki:

Ben Ömer'i, "Neden devene güç yetiremeyeceği yükü yüklüyorsun?" deyip deveciyi döverken gördüm.

3834. Şüveys b. Hayyâş^[93] ﴿شويس بن حياش﴾

[Şüveys b. Hayyâş] Ebü'r-Rukâd el-Adevî. Adî b. Abdümenât b. Üd b. Tâbihaoğulları'ndandır. Ömer'den hadis rivayetinde bulundu ve onun hilafeti zamanında yapılan savaşlara katıldı.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize İshâk b. Osman el-Kureşî anlattı; dedi ki: Bize Şüveys el-Adevî anlattı; dedi ki:

Biz Ömer b. el-Hattâb ile birlikte öğle namazını kıldıktan sonra biraz yolumuza devam edip kaylûle^[94] yapıyorduk.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Keysân haber verdi; dedi ki: Bize Şüveys b. Ebü'r-Rukâd el-Adevî anlattı; dedi ki:

Ömer zamanında Meysân^[95] vaşına katıldım. 2002 dirhem aldım ve bir cariyeye esir ettim. “Elinizde bulunan Meysân esirlerini serbest bırakın.” talimatını ihtiva eden Ömer'in mektubu bize ulaşınca kadar o cariyeye ile cimâda bulundum. Ben de elimdeki cariyeyi geri verdim. Allah'a yemin olsun ki, o cariyeyi hamile olarak mı, yoksa hamile olmaksızın mı bıraktım, bilmiyorum. Allah'a yemin olsun ki, bilmiyorum! Benim sulbümünden Meysânlı kadın ve erkeklerin olmasından korkuyorum.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Âsım el-Ahvel haber verdi. O da Şüveys Ebü'r-Rukâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer zamanında bir-iki dirhem [atıyye] verilirdi, biz de onu alırdık.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Sa'îd el-Cüreyrî'yi şöyle derken işittim:

İkinci namazını Adîoğulları'nın mescidinde Şüveys'in yanında kıldım. O, Ömer b. el-Hattâb zamanında iki dirhem [atıyye] alanlardandı.

3835. Husayn b. Hudeyr^[96] ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Ömer b. el-Hattâb'dan hadis rivayetinde bulundu. Husayn [b. Hudeyr], az hadis rivayet eden bir zattı.

3836. *Ebû Sa'îd* ﴿أبو سعيد﴾

Ebû Esîd el-Ensârî'nin mevlasıdır. Ömer ve Ali'den hadis rivayetinde bulundu.

3837. *Hittân b. Abdullah er-Rekâşî* ﴿حطان بن عبد الله الرقاشى﴾

Ömer ve Ali'den hadis rivayetinde bulundu. Bişr b. Mervân'ın Irak'ta vali olduğu sırada Abdülmelik b. Mervân'ın halifeliği zamanında vefat etti. Az hadis rivayet eden sikâ bir zattı.

3838. *İyâs b. Katâde b. Evfâ* ﴿إياس بن قتادة بن أوفى﴾

[İyâs b. Katâde b. Evfâ] b. Mev'ele b. Utbe b. Mülâdis b. Abşems b. Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm. Annesi el-Fârî'a bt. Himyerî b. Ubâde b. en-Nezzâl b. Mürre'dir. Babası Katâde b. Evfâ'nın Peygamber ile sohbeti vardı. İyâs, Ömer'dan hadis rivayetinde bulundu. Az hadis rivayet eden sikâ bir zattı.

3839. *Câbir veya Cüveybir el-Abdî* ﴿إياس بن قتادة بن أوفى﴾

Ömer b. el-Hattâb'dan hadis rivayetinde bulundu. Az hadis rivayet eden bir zattı.

3840. *Cerâd b. Şübayt* ﴿أبو مریم الحنفی﴾



[52] Ahvaz, İran'da Basra Körfezi'nin yaklaşık 120 km. kuzeyinde, Huzistan'ın eski başkenti olan bir şehirdir. Karun ırmağı kıyısında kurulmuş olan şehir, günümüzde Bender Şahpur petrol alanları yakınındaki önemli petrol üretim merkezlerinden birisi konumundadır (M).

[53] Nisâ 4/3.

[54] Bundan dolayı el-Ahnef lakabıyla meşhur olmuştur (E).

[55] Leiden neşrinde "Hasen [Güzel]" şeklindedir. Doğrusu *Târîhu'l-İslâm*'dan tespit edilmiştir.

[56] Söz, ganimet paylaşımıyla ilgilidir (M).

[57] “Ebü’l-Muhayyis” ismi Leiden neşrinde “Ebü’l-Muhayyiş” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve İbn Asâkir’den tespit edilmiştir.

[58] “min Abdi’l-melik” ifadesi Leiden neşrinden “min inde’l-melik [Melik’ten]” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve *Muhtasar*’ında geçtiği gibi İbn Asâkir’den tespit edilmiştir (I, 136).

[59] “Kureyr” adı, Leiden neşrinde “Kudeyr” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed ve *et-Takrîb*’den tespit edilmiştir.

[60] Leiden neşrinde “er-ricâl [adamlar]” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve *Siyerü a’lâmi’n-nübelâ*’dan (IV, 176) tespit edilmiştir.

[61] Bakara 2/152.

[62] Mü’min (Gâfir) 40/60.

[63] “Hıls [حلس]” ismi III. Ahmed nüshasından alınmıştır. el-Mizzî’de de aynı şekilde geçmektedir. Leiden neşrinde ise “Hıls [حلس]” şeklinde kaydedilmiştir.

[64] Atâ neşrinde “Nüfâte” şeklinde yazılmıştır (E).

[65] Sâd 38/20.

[66] Atâ neşrinde (VII, 72) burada asıl metinde noksanlık olduğunu ifade etmektedir (E).

[67] Bazı âlimlerin babası ya genç yaşta vefat ettiği veya dedesi daha çok meşhur olduğu için doğrudan dedelerine nisbet edilmişlerdir. Nitekim burada da Âmir, babası Abdullah yerine dedesi Abdülkays’a nisbet edilmiştir. Bu nisbetin sebebini bilmiyoruz. Ahmed b. Hanbel’in babasının genç yaşta ölüp daha çok dedesinin tanınınıp ona nisbet edilmesi gibi, Âmir de bu sebeple dedesine nisbet edilmiş olabilir. Ancak Âmir’in aşağıda olduğu gibi babasına da nisbet edildiği görülmektedir (M).

[68] Rahbe, günümüzde Lübnan’ın kuzeyinde, Suriye sınırına yakın bir yerde bulunan şehrin adıdır (M).

[69] Mâide 5/27.

[70] Leiden neşrinde “Nasr” şeklindedir.

[71] Mü’minûn 23/20.

[72] Ra’d 13/38.

[73] Zâriyât 51/56.

[74] Muhtemelen Mecûsîler, peynir mayasını ölü hayvandan elde ediyorlardı (M).

[75] “felemmâ kâne bi-zahri’l-mirbed” ibaresi Leiden neşrinde “fe-kâne yüzhirü’l-mürted” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasında ve İbn Manzûr’un yer verdiği gibi (XI, 277) İbn Asâkir’in *Târîh*’inden tespit edilmiştir. [Metinde geçen “mirbed” kelimesi, “hurma kurutulan yer ve deve ağılı” anlamlarına gelir (E).

[76] Burada adı geçen zat Ka’b b. Ahbâr’dır (M).

[77] Aşırı susuzluk ve soğuk sebebiyle ibadete devam edememekten şikâyet ediyor (M).

[78] Leiden neşrinde ibare, “Vallahi le-adribü bihimâ” şeklindedir. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve *Muhtasaru Târîhi Dimaşk*’tan (XI, 278) tespit edilmiştir.

[79] Câhiliye devrinde, adak ya da on batın dışı doğurması sebebiyle salıverilen deveye sâibe denirdi. İnsanlar için kullanıldığı zaman, sahibinin kimseye temlik etmeden Allah rızası için iyi şeyleri yapmak üzere serbest bıraktığı köle anlamına gelir (M).

[80] *Harûra*’da Hz. Ali’ye karşı Hârîcî grubunda yer alan kişilere Harûrî denir (M).

[81] Metinde geçen “hellele [tehlîl getirdi, ‘Lâ ilâhe illallah’ dedi]” fiili Leiden neşrinde “heleke [helâk oldu]” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshası ve ez-Zehebî’nin *Siyerü a’lâmi’n-nübelâ*’da İbn Sa’d’dan naklettiği rivayetten tespit edilmiştir.

[82] Böyle dediği halde bu sözünde samimi olmayanları kastediyor (M).

[83] On iki sâ’lık bir ölçektir (M).

[84] Bir buçuk sâ’ alan bir ölçü birimi (M).

[85] Nûr 24/33.

[86] Nûr 24/33.

[87] Nûr 24/33.

[88] Nûr 24/33.

[89] Aynüttemr, Suriye-Arabistan çölünün birleştiği yerde kurulmuş ve ticaret kervanlarının uğrak yeri olan önemli bir şehirdir. Hâlid b. Velîd tarafından fethedilmiştir. Böylece Basra körfezinden Aynüttemr’e Fırat nehri boyunca uzanan topraklar müslümanların eline geçmiştir (M).

[90] Irak’ta Bağdat vilayetine bağlı bir yerleşim merkezidir. Katol nehri yüzlerce kasabayı sulayarak geçtikten sonra Cercerâyâ köyünden ayağı iner ve Dicle’ye karışır (M).

[91] Hristiyanlıkta papazlığın bir üst makamı (M).

[92] Abdürrezzâk ve Beyhakî bu sözü Hz. Ömer'den rivayet etmişlerdir. Zeylaî bu rivâyet hakkında “gariptir” demiştir. *Kütüb-i Sitte*'de sahâbeden pek çok rivayet nakledilmiş olmakla birlikte bu rivayet *Kütüb-i Sitte*'de bulunmamaktadır. Zâhirîlerin ve az sayıdaki bazı âlimlerin dışında cumhûrun görüşü, câriyenin avret yerinin erkeğinki gibi olduğudur. Cahiliye döneminde örtünmenin kadınlar için hürlük ya da cariyelik konumlarını belirleyen bir simge olduğunu söylemek mümkündür. Örtünün hür kadınları bazı serserilerin sarkıntılıklarından korumak gibi bir fonksiyonu da vardır. Bu sebeple Cenab-ı Allah, Peygamber eşlerinin, kızlarının ve İslâm'ı kabul etmiş tüm mümin kadınların, dışarıya çıktıklarında dış giysilerini üzerlerine almalarını emretmiştir (Ahzâb 33/59). Örtülmesi emredilenler hür kadınlardır. Bu emrin cariyeleri kapsamaması onların örtünemeyeceği anlamına gelmez. Tarihsel olarak cariyelerin yarım da olsa başını örterek dolaştıkları görülmektedir. Hz. Ömer'in cariyeyi dövmesi başını örttüğü için değil, kendisinin de açıkça ifade ettiği gibi hür kadına benzemeye çalışmasından dolayıdır.

[93] “Hayyâş” adı, Leiden neşrinde “Cebbâş” şeklinde yanlış yazılmıştır. el-Mizzî'de geçen kayda dayanarak ismi böyle kaydettim.

[94] Öğle uykusu

[95] Meysân, Irak'ın güneyinde Basra ve Vâsıt arasında bulunan bir bölgenin adıdır. Bölgede birçok köy ve hurmalık bulunmaktadır. Üzeyr Aleyhiselâm'ın kabri de bu bölgedeki köylerden birindedir. Meysân Hz. Ömer zamanında h. 14 senesinde Utbe b. Gazvân tarafından fethedilmiştir (M).

[96] “Hudeyr” ismi Leiden neşrinde “Cüreyr” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve İbn Hibbân'ın *Sikât*'ından tespit edilmiştir.

BU TABAKADAN “BİZE ÖMER B. EL-HATTÂB’IN MEKTUBU GELDİ” DEYİP, ÖMER’İN EBÛ MÛSA EL-EŞ’ARÎ, EL-MUĞÎRE B. ŞU’BE VE DİĞERLERİNE YAZDIKLARINI RİVAYET EDENLER

Bunların hepsi Ömer b. el-Hattâb zamanında meydana gelen çeşitli savaşlara katılmışlardır

3841. *el-Fudayl b. Zeyd er-Rekâşî* ﴿الفضیل بن زید الرقاشی﴾

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Süfyân’dan, o da Âsım’dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Fudayl b. Zeyd, Ömer b. el-Hattâb’ın emîrliğinde yedi gazada savaştı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Sâbit b. Zeyd Ebû Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Âsım el-Ahvel anlattı. O da el-Fudayl b. Zeyd er-Rekâşî’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Fudayl, Ömer b. el-Hattâb’ın emîrliğinde yedi gazada savaşmıştı. el-Fudayl şöyle diyordu: “Ömer b. el-Hattâb bize yazdı.” O, Abdullah b. Muğaffel ve diğerlerinden hadis rivayetinde bulundu.

3842. *el-Mühelleb b. Ebû Sufre el-Atekî* ﴿المهلب بن أبي صفرة العتکی﴾

Ebû Sufre’nın ismi, Zâlim b. Serrâk idi. el-Mühelleb’in künyesi ise Ebû Sa’îd’dir. Ömer zamanına yetişti, fakat ondan hiçbir şey rivayet etmedi. Semüre b. Cündeb ve diğerlerinden hadis rivayetinde bulundu. *Horasan*’da valilik yaptı. Abdülmelik b. Mervân’ın halifeliğı zamanında 83 senesinde *Mervürrûz*’da^[97] vefat etti. Kendisinden sonra *Horasan*’da yerine oğlu Yezîd b. el-Mühelleb b. Ebû Sufre’nin vali olmasını istedi. el-Haccâc b. Yusuf da bunu onayladı.

3843. Becâle b. Abede ﴿بجالة بن عبدة﴾

Cez b. Mu'âviye'nin kâtibidir. el-Ahnef b. Kays'ın amcasıdır. [Becâle] dedi ki: Bize Ömer'in, "Sihir yapan kadın ve erkeği öldürün." şeklinde emri ve Mecûsîleri kapsayan mektubu geldi.

3844. Ebû Katâde el-Adevî ﴿شويس بن حياش﴾

Adı, Temîm b. Nezîr'dir. Az hadis rivayet eden sika bir zattı.

3845. Ebü'd-Dehmâ el-Adevî ﴿أبو الدهماء العدوى﴾

Adı, Kırfe b. Beyhes'tir. Az hadis rivayet eden sika bir zattı. İmrân b. Husayn'dan hadis rivayetinde bulundu. Bazı hadislerde ismi Mâlik b. Sehm olarak geçer.

3846. Ebû Zeyneb ﴿أبو صفية﴾

Bize Abdülmelik b. Amr Ebû Âmir el-Gakadî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da Âsım'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer zamanında gazaya iştirak eden Ebû Zeyneb'in şöyle dediğini işittim: Biz gaza yaparken, Ebû Bekre, Ebû Berze ve Abdurrahman b. Semüre ile birlikte meyve ağaçlarından yedik.

3847. Ebû Kinâne el-Kureşî ﴿شويس بن حياش﴾

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Ziyâd b. Ebû Ziyâd el-Cessâs haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Kinâne el-Kureşî anlattı; dedi ki:

Ömer bir mektup yazıp onu [Ebû Musa] el-Eş'arî ile el-Muğîre b. Şu'be'ye gönderdi. Mektupta şöyle yazıyordu: "Bana, ondan önce ölmüş olmanın senin için daha hayırlı olduğu işler yaptığın haberi ulaştı." Yine Ebû Kinâne el-Kureşî dedi ki: Ömer, Ebû Musa [el-Eş'arî]'ye de bir mektup yazdı ve ondan, Kur'ân'ı zâhiren [ezberden] okuyanların isimlerini kendisine bildirmesini istedi.

3848. Kays b. Ubâd el-Kaysî ﴿قيس بن عباد القيسى﴾

Bize Vekî b. el-Cerrâh ve Abdüssamed b. Abdülvâris b. Sa'îd anlattılar. Onlar İyâs b. Dağfel'den, o Abdullah b. Kays b. Ubâd'dan, o da babasından şunu rivayet etti:

Kays şöyle bir vasiyette bulundu: “Beni sarı çevrimli olan bürdemle kefenleyin. Tabutumu, üzerinde namaz kıldığım beyaz elbise ile örtün. Beni mezarın yanına koyduğunuz zaman, kefenin cesedimden sarkan kısmını kesin. Sonra mezara emanet edin.” Vekî dedi ki: Kefenden yere sarkan kısmının kesilmesini kastediyor.^[98]

O, az hadis rivayet eden sika bir râvîydi.

3849. Herim b. Hayyân el-Abdî ﴿أسامة بن عمير الهذلي﴾

İbadete düşkün, faziletli ve sika bir zattı. el-Hasan el-Basrî kendisinden hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Hişâm'dan, o el-Hasan'dan, o da Herim b. Hayyân'dan şunu rivayet etti:

Öyle bir zamandan Allah'a sığınırım ki, o zaman insanların küçükleri azar, büyükleri de uzun yaşayacağını ümid eder. Hâlbuki günbegün ecelleri yaklaşmaktadır. Ona “Bize bir tavsiyede bulun.” dediler. O da “Bakara suresinin sonlarını okumanızı tavsiye ederim.” dedi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Seyf b. Hârûn el-Bürcümî anlattı. O da Mansûr b. Müslim b. Sâbûr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bana Benî Harâm'dan yaşlı bir zat, o da Herim b. Hayyân el-Abdî'den rivayet etti; dedi ki: *Basra'*ya geldim. Orada *Fırat* nehrinin kenarında Üveys el-Karanî ile karşılaştım, ayakkabısı yoktu. Ona “Ey Kardeşim! Nasılsın? Ey Üveys! Nasılsın?” dedim. O da bana “Ey Kardeşim! Nasılsın?” dedi. Ona, “Bana hadis rivayet et.” dedim. Bana, “Bir muhaddis, bir kıssacı veya bir müftü olmak suretiyle nefsim bu kapıyı açmaktan hoşlanmıyorum.” dedi. Sonra elimi tuttu ve ağladı. Ona, “Bana [Kur'ân'dan bir şeyler] oku.” dedim. O da “**E'ûzü bi's-Semî'i'l-Alîmi mine's-şeytânî'r-racîm.** [Kovulmuş şeytandan her şeyi bilen ve işiten Allah'a sığınırım.]”

diyerek okumaya başladı: **“Ha, Mim. Apaçık olan Kitab’a andolsun ki, Biz onu (Kur’an’ı) mubarek bir gecede indirdik. Kuskusuz biz uyarıcıyızdır. Her hikmetli işe o gecede hükmedilir. (Yani) katımızdan (verilen her) emir. Çünkü biz, peygamberler göndermekteyiz. Senin Rabb’inin acıması gereği olarak (gönderdiğimiz elçilere o gece emirlerimizi bir bir açıklar, vahiylerimizi bildiririz). Doğrusu o işitendir, bilendir.”**^[99] Sonra bayıldı; kendine geldiğinde “Yalnızlık benim için daha sevimlidir.” dedi.

Bize Yusuf b. el-Garik haber verdi; dedi ki: Bize Eyyûb b. Hût haber verdi. O Humeyd b. Hilâl’den, o da Herim b. Hayyân’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ondan kaçanın uyuduğu Cehennem gibisini; talibinin uyuduğu Cennet gibisini görmedim. ^[100]

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Ebû İmrân el-Cevnî şunu anlattı:

Herim b. Hayyân bir dolunay gecesinde yanımıza çıkageldi. O anda bekçisi tahrîc oyunu^[101] oynuyordu. Onu çağırdı ve “Yarın oruç tut.” dedi. Üç gece aynı şekilde yaptı. Sonra, “Şimdi git, tahrîc oyna.” dedi. Ebû İmrân el-Cevnî dedi ki: Herim, Ömer b. el-Hattâb’ın zekât memuru idi.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize Sa’îd b. Ebû Arûbe haber verdi. O da Katâde’den şunu rivayet etti:

Katâde’ye ulaştığına göre Herim b. Hayyân’a “Bize vasiyette bulun.” denmiş; o da “Ben nasıl vasiyet edeceğimi bilmiyorum. Fakat siz zırhımı satın, onun parasıyla borcumu ödeyin. Eğer [borcumun ödenmesi için] bu para yetmezse, atımı satın borcumu ödeyin. Eğer bu da yetmezse kölemi satın. Ben size Nahl suresinin son ayetlerini okumanızı tavsiye ederim” dedi ve Nahl sûresinin 125. ayetinden **“[Resûlüm!] Sen Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütlerle çağır...”**,^[102] surenin son ayeti olan **“Şüphesiz ki Allah, [kötülükten] sakınanlar ve güzel amel edenlerle beraberdir.”**^[103] ayetine kadar olan ayetleri okudu.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm haber verdi. O da el-Hasan’dan şöyle dediğini rivayet etti:

“İmam hutbe okurken bir adamın ihtiyacı ağır bassa; adam burnunu tutsun, imam da onun çıkması için işaret etsin.” Yine dedi ki: Bir adam ailesine dönmek istiyordu. Kalkıp Herim b. Hayyân’ın yanına gitti. Herim o esnada hutbe okuyordu. Hutbe esnasında bu adam burnunu tuttu. Herim de ona çıkıp gitmesi için işaret etti. Adam çıkıp ailesinin yanına gitti ve onlarla birlikte kaldı. Sonra geldi. Herim ona, “Neredeydin?” diye sordu. Adam, “Ailemin yanındaydım.” dedi. Herim, “Peki, izinli olarak mı gittin?” diye sordu. Adam, “Evet. Senden izin istemeye geldiğimde hutbe okuyordun. Ben de burnumu tuttum. Bunun üzerine bana çıkıp gitmem için işaret ettin.” Herim “Demek, sen bunu bahane yaptın?” veya “bunu def-i hacet ihtiyacına benzettin?” dedi ve sözüne şöyle devam etti: “Allah’ım! Kötü adamları kötü zamanlara tehir et. Allah’ım! Öyle bir zamandan sana sığınırım ki, o zaman, insanların küçükleri azar, büyükleri de [gelecek hakkında] ümid içindedir. Hâlbuki günbegün ecelleri yaklaşmaktadır.”

Bize Ebû Abdullah el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize Sehl b. Mahmûd anlattı; dedi ki: Bize Abdülazîz el-Ammî anlattı. O Ebû İmrân el-Cevnî’den, o da Herim b. Hayyân’dan şunu rivayet etti:

Herim, “Fasık olan âlimden sakının.” demişti. Onun bu sözü Ömer b. el-Hattâb’a ulaştığında, Ömer bu sözden endişeye kapıldı ve ona “fasık âlim” sözüyle neyi kastettiğini sordu. Herim de Ömer’e bir mektup yazarak şöyle dedi: “Ey Müminlerin Emîri! Ben bu sözle sadece hayırlı bir şeyi kastettim. Bazen imam bir şeyi doğru söyler, fakat tersini yapar. Böylece insanların doğru ile yanlış karıştırmalarına sebebiyet verir. İnsanlar da bu sebeple dalâlete sürüklenirler.”

Bize Ebû Abdullah el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize Seyyâr anlattı. O Ca’fer b. Süleyman’dan, o da Mâlik b. Dînâr’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Herim b. Hayyân bir yere vali tayin edildi. O yer halkının kendisini karşılamaya geleceklerini biliyordu. [O yerin girişinde] kendisi ile karşılamaya gelenler arasında büyük bir ateş yakılmasını emretti. İnsanlar gelip uzaktan kendisine selam verdiler. Herim onlara, “Merhaba, yaklaşın!” dedi. Onlar da, “Allah’a yemin olsun ki, sana yaklaşmaya gücümüz yetmez. Bizimle senin aranda ateş engel oluşturmuştur.” dediler. Herim de onlara,

“Siz beni bundan daha yakıcı bir ateşi olan Cehennem ateşine atmak istiyorsunuz.” dedi. Sonra halk arkasını dönüp gitti.

Bize Ahmed b. Ebû İshâk haber verdi. O da Muhalled b. Hüseyin’den şöyle dediğini rivayet etti: Hişâm’ın, el-Hasan’dan şunu rivayet ettiğini işittim:

Herim b. Hayyân bir gazada vefat etti. O bir yaz günüydü. Defin işi bittikten sonra bir bulut parçası zuhur etti. Bu buluttan kabrin üzerine yağmur yağdı. Fakat bu yağmur kabrin dışına taşmadı, kabrin dışına bir damla dahi düşmedi. Sonra bulut çıktığı yere gidip geri döndü.

Bize Ahmed b. Ebû İshâk haber verdi. O Nûh b. Kays’dan şöyle dediğini rivayet etti: Bize Avn b. Ebû Şeddâd anlattı. O bir adamdan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Bir yaz gününde Herim b. Hayyân’ın cenazesini defin için çıkmıştık. Kabrin başından ayrıldığımız zaman bir bulut zuhur etti ve bu buluttan sadece kabrin üstüne ve çevresine yağmur yağdı. Sonra bulut ayrılıp gitti.

Bize Ahmed b. Ebû İshâk haber verdi. O Damre b. Rebî’a’dan, o es-Serî b. Yahya’dan, o da Katâde’den şöyle dediğini rivayet etti:

Herim b. Hayyân’ın vefat ettiği gün kabri üstüne yağmur yağdı ve aynı gün üzerinde otlar yeşerdi.

3850. Sıla b. Eşyem el-Adevî ﴿ضبة بن محسن العنزی﴾

Benî Adî b. Abdümenât b. Üd b. Tâbiha b. İlyâs b. Mudar’dandır. Künyesi *Ebü’s-Sahbâ*’dır. Sika bir râvi idi. Fazilet ve verâ sahibi bir zattı.

Bize Attâb b. Ziyâd haber verdi. O da Abdullah b. Abdülmelik’ten şöyle dediğini rivayet etti: Bize Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir’in haber verdiğine göre kendisine Allah Resûlü’nün şöyle dediği ulaştı:

“Ümmetimin içinde kendisine Sıla denilen bir adam olacak. Onun şefaati sebebiyle şu kadar adam Cennet’e girecektir.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Zürayk b. Ebû Zürayk anlattı; dedi ki: Bize Ebü's-Selîl el-Kaysî anlattı; dedi ki:

Sıla el-Adevî'nin yanına gidip kendisine, “Ey Sıla! Allah'ın sana öğrettiği şeyden bana da öğret.” dedim. Bana, “Sen de benim gibisin, veya bana benzersin. Allah Resûlü'nün ashâbının yanına geldiğim gün, onlardan ilim öğreniyordum.” dedi. Ben, “Allah'ın sana öğrettiğinden bana da öğret.” dedim. Bana, “Samimi olarak Kur'ân'a inan. Müslümanlara doğru yolu göster. Mümkün olduğu kadar çokça Allah'a dua et. Sakın Cahiliye körlüğü üzere öldürülenlerden olma. Çünkü ben [böyle] bir adamın ayağını mı, yoksa bir domuzun ayağını mı çekip koparıyorum, aldırış etmem. ‘Biz müminiz.’ deyip de kalplerinde imandan bir şey olmayan ve hepsi de Harûrî^[104] olan bir topluluktan kaçın.” dedi. Bu sözü üç kere söyledi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Sâbit b. Yezîd anlattı; dedi ki: Bize Âsım el-Ahvel anlattı. O da el-Fudayl b. Yezîd'den şöyle dediğini rivayet etti: Sıla b. el-Eşyem yanıma geldi ve şöyle dedi:

İnsanlar arasında dilleriyle şehadet getirenlerin sayısı arttı. Sen, Allah'ın ve insanlar arasında ilim sahibi olanların seni tasdik edeceği şekilde şehadet et: Yani “Allah birdir, Samed'tir, doğmamış ve doğurmamıştır. Onun bir benzeri yoktur” şeklinde şehadet et.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Sıla şöyle dedi: “Ben hangi günümde daha sevinçli olduğumu, hangi günümde daha güneş doğmadan Allah'ı zikretmeye başladığımı veya hangi günümde bazı ihtiyaçlarım için çıkıp da Allah'ı zikretmenin bana sevimli geldiğini bilmiyorum.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Sâbit el-Bünânî şunu haber verdi:

Sıla b. Eşyem ve arkadaşlarına uğrayan bir genç, elbisesini aşağıya çekmişti. Sıla'nın arkadaşları sözleriyle onu sert bir şekilde eleştirmeye başladılar. Sıla, “Onu bırakın. Onun yaptığının cevabını ben verebilirim.” dedi. Sonra gence, “Ey kardeşimin oğlu! Benim senden bir ricam var.” dedi.

Genç, “Rican nedir?” dedi. Sıla, “İzârını^[105] yerden kaldırmanı istiyorum.” dedi. Genç, “Evet. Başım gözüm üstüne!” dedi. Genç izârını kaldırdı, Sıla da arkadaşlarına şöyle dedi: “Bu durum sizin yapmayı istediğiniz şeyden daha iyidir. Eğer ona eziyet edip sövseydiniz; o da size söverdi.”

Bize Abdullah b. Amr Ebû Mu’ammer el-Minkarî haber verdi; dedi ki: Bize Abdülvâris b. Sa’îd anlattı; dedi ki: Bize İshâk b. Süveyd anlattı; dedi ki: Bana Mu’âze el-Adeviyye şunu anlattı:

Sıla, halkın Râmehürmüz ve civarına sürgün edildiği sıralarda yola çıktı. Mu’âze dedi ki: Sıla’nın yiyeceği tükenmiş, çok acıkmıştı. Sonunda yük taşıyan bir Mecusîye rastladı ve ona “Yanında yiyecek var mı?” diye sordu. Adam “Evet.” deyince, Sıla “Yükünü indir ve bana yiyecek ver.” dedi. Adam, “Ey Allah’ın kulu! Ben yoksul bir adamım, falan köye gidiyorum. Sadece bana yetecek kadar yiyecek var.” dedi. Sıla, o adamdan ümidini kesip gitti. Ondan bir miktar ayrıldıktan sonra pişman oldu ve “[Bununla birlikte] ondan bir şey alsaydım, o bana helal olurdu.” dedi. Mu’âze dedi ki: Sonra yük taşıyan başka bir Mecusîye rastladı. Ona da “Yanında yiyecek var mı?” diye sordu. O da “Var!” dedi. Sıla, “Öyleyse yükünü indir ve bana yiyecek ver.” dedi. Bu adam da diğeri gibi, “Ey Allah’ın kulu! Ben yoksul bir adamım, falan köye gidiyorum. Sadece bana yetecek kadar yiyecek var.” dedi. Sıla, “Bundan bana, ancak evvelki adamın yiyeceğinden helal olan miktar helal olur.” dedi ve ondan da ayrıldı. Mu’âze dedi ki: Sonra yük taşıyan üçüncü bir adama rastladı. Ona da aynı şeyleri söyledi. Ondan da ümidini kesip ayrıldı ve şöyle dedi: “Bundan bana ancak evvelki iki adamın yiyeceğinden helal olan miktar helal olur.” Mu’âze dedi ki: Sıla o adamı da terk etti. Sonra o, sağa ve sola dönülemeyecek kadar dar bir yerden geçerken gökten bir ses işitti. Bineği bu sestten ürktü. Geriye doğru baktığında, arkada oraya nasıl geldiğini bilmediği dürülü bir örtü gördü. Eğer o örtü, önünde olsaydı, bunun ne olduğunu ve oraya nasıl geldiğini görebilirdi. Bineğinden inip onu geri çevirmek istedi, fakat yerin darlığı sebebiyle hayvanı çeviremedi. Hayvanın ayaklarının yanından uzanıp onu aldı. Dürülü bezi açıp baktığında içinde bir miktar yaş hurma olduğunu gördü. Doyuncaya kadar ondan yedi. Daha sonra bir rahibin yanına inip konakladı. Rahip ona misafirlere ikram edilen yemekten getirdi, fakat o bunu yemedi. Rahip, “Ey Allah’ın kulu! Neden benim verdiğim yemeği yemekten çekiniyorsun? Görüyorum ki yanında bir ağırlık ve yiyecek

bulunmuyor.” dedi. Sıla, “Evet, öyle. Fakat benim başımdan şöyle şöyle bir olay geçti.” dedi. Rahip, “Ondan geriye kalan bir şey var mı?” diye sordu. Sıla, “Evet, var.” dedi. Rahip, “Ondan bana biraz ver.” dedi. Sıla, rahibe ondan bir parça verdi. Rahip, “Ey Allah’ın kulu! Sen Allah tarafından doyurulmuşsun. Görmüyor musun, hurmalar soyulmuş, üzerlerinde hiçbir şey bulunmuyor. Ayrıca şimdi yaş hurma zamanı değil.” dedi. Mu’âze dedi ki: Sıla, bize de o yiyecekten bir parça getirmişti. Bir müddet öylece yanımızda kaldı. Fakat sonradan nasıl kaybolup gittiğini bilmiyorum.

İshâk dedi ki: [Metinde geçen] es-Sib [ince bez, elbise], *es-Sebîbe*’den gelir. Abdullah b. Amr da şairin şöyle dediğini naklediyor:

*Dikkat et ey Ümmü’l-Esved [siyahlığın annesi]! Kapladı...
Başımın rengini yeni bir örtü [sib].*

*Eğer gençlik satılan bir şey olsaydı,
Verirdim, istediğin fiyatı...*

*Fakat yuvarlanınca, gençlik bir uçurumun kenarından,
Mümkün değildir artık onu geri istemek.*

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O Yunus’dan, o da el-Hasan’dan şöyle dediğini rivayet etti: Ebü’s-Sahbâ Sıla b. Eşyem şöyle dedi:

Helal zannederek dünyayı istedim; ancak bir avuç helal lokmadan başka dünya namına bir şey bulamadım. Ben dünyaya yar olmadım; o da bana karışmadı. Durum böyle olunca nefsim dedim ki: “Ey nefsim! Sana kâfi miktarda rızık verildi, yaşamana bak.” O da yaşadı ve bana tuzak kurmadı.

Bize Affân ve bir başkası haber verdi. Onlar Ca’fer b. Süleyman’dan, o Yezîd er-Rişk’ten, o da Mu’âze’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü’s-Sahbâ yatağına emekleyerek ve sürüklenerek gidecek hale düşünceye kadar namaz kılardı veya namazı bitirdiğinde yatağına ancak emekleyerek ve sürüklenerek gidebilirdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Sâbit şunu haber verdi:

Sıla b. Eşyem'in bir erkek kardeşi vefat etmişti. Bir adam Sıla'nın yanına geldiğinde onu yemek yerken gördü ve "Ey Ebü's-Sahbâ! Kardeşin öldü" dedi. Sıla ona, "Gel sen de ye. Heyhât! Önceden bize ölüm haberi verildi. Yaklaş, sen de ye. Heyhât! Önceden bize ölüm haberi verildi. Yaklaş, ye." dedi. Adam, "Benden önce ölüm haberini sana kim verdi?" diye sordu. Sıla dedi ki: Şanı yüce olan Allah şöyle buyuruyor: "**Muhakkak, sen de öleceksin, onlar da ölecekler!**"^[106]

Bize Affân b. Müslim ve Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdiler; dediler ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı. O da Humeyd b. Hilâl'den şöyle dediğini rivayet etti: Sıla b. Eşyem şöyle dedi:

Rüyada gördüm ki, sanki bir topluluk içinde bulunuyorum. Bir adam kılıcını sıyırmış, arkamızdan geliyordu. Bizden kime yetişirse, onun başını kesiyor ve baş yere düşüyordu. Sonra başı kesilen kişi, başını alıp yerine koyuyor ve o kişi eski haline geliyordu. Hep, ne zaman beni yakalayıp bana da aynı şeyi yapacağını gözledim durdum. Nitekim beni de yakalayıp başımı kesti, başım yere düştü. Başımı elime aldığım zaman, ona bakıp saçlarımdan topraklarını silkeliyordum. Sonra başımı yerine koydum. Durum eskisi gibi oldu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Bize Humeyd b. Hilâl anlattı; dedi ki:

Sıla b. Eşyem beraberinde oğlu ve kabilesinden bir A'râbî olduğu halde bir ordu ile birlikte çıktı. A'râbî ona dedi ki: "Ey Ebü's-Sahbâ! Seni rüyamda gördüm. Sanki koyu gölgeli bir ağacın altına gittin. Orada üç adet petek bal buldun. Onlardan birisini bana verdin, ikisini yanında tuttun. Onlardan birini de neden aramızda taksim etmiyor diye içimden geçirdim." Sonra düşman bize kadar geldi. Sıla oğluna "Öne çık." dedi. O da öne çıktı ve öldürüldü. Sonra Sıla ve A'râbî de öldürüldü.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Sâbit'ten şunu rivayet etti:

Sıla b. Eşyem oğluyla birlikte bir savaşta bulunuyordu. Oğluna "Ey oğlum! İleri çık ve savaş; ben seni koruyacağım!" dedi. Oğlu öldürülünceye kadar savaştı. Sonra Sıla önce çıktı ve savaştı. O da öldürüldü. Kadınlar,

hanımı Mu'âze'nin etrafında toplandığında onlara şöyle dedi: "Eğer siz beni kutlamak için geldiyseniz, hepinize merhaba, hoş geldiniz! Eğer bundan başka bir maksatla geldiyseniz, haydi geri dönüp gidin." Dediler ki: "Sıla, el-Haccâc b. Yusuf'un Irak valiliğinin ilk senelerinde meydana gelen bir gazada şehid edilmişti."

3851. *Ebû Recâ el-Utâridî* ﴿أبو رجاء العطاردي﴾

Benî Temîm'dendir. İsmi konusunda bize farklı rivayetler gelmiştir. Yezîd b. Hârûn, isminin İmrân b. Teym olduğunu söylüyor. Bir başkası, İmrân b. Milhân; bir diğeri ise Utârid b. Berz olduğunu söylemiştir.

Bize Abdûlmelik b. Kureyb haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Amr b. el-Alâ haber verdi; dedi ki:

Ebû Recâ el-Utâridî'ye ne düşündüğünü sordum. "Bestâm b. Kays öldürüldü." dedi. Sonra şu beyti okudu ve onunla ölünün iyi tarafını anmış oldu:

*Elinden gelen çabayı gösterdi, mağlup edilmedi.
Sanki alnı parlak bir kılıç gibiydi.*

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû'l-Hâris el-Kirmânî anlattı; dedi ki: Ebû Recâ el-Utâridî'nin şöyle dediğini işittim:

Peygamber'e yetiştim. O zaman, bıyıkları yeni terlemiş bir gençtim.

Bize Haccâc b. Nusayr haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebû Recâ'ya "Hz. Muhammed (sas) peygamber olarak gönderildiği zaman sen ne yapıyordun?" diye sordum. O da bana, ailesinin develerini güttüğünü söyledi. Ona "Sizi ondan ne uzaklaştırdı?" dedim. "Bize denildi ki, Araplar arasından bir adam, bize peygamber olarak gönderilmiş; fakat o, kendisine itaat edenlerin dışındaki insanları öldürüyormuş. Ona nasıl itaat edileceğini bilmiyordum. Biz de, Benî Sa'd kabilesinin kumluğunu geçinceye kadar kaçtık." dedi.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize babam anlattı; dedi ki: Ebû Recâ el-Utâridî'yi şöyle derken işittim:

Kendisine *Sened* denilen bize ait bir suyun başında iken, bize Peygamber'in (sas) emri ulaştı. Biz de develerimizle birlikte ağaçların bulunduğu tarafa doğru koşarak çıktık. Rivayet edildiğine göre Ebû Recâ kan içmişti. Kendisine "Tadı nasıldı?" diye sorulduğunda "Tatlı ve lezzetli idi." diye cevap vermişti.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Selm b. Zerîr rivayet etti; dedi ki: Ebû Recâ'yı şöyle derken işittim:

Allah Resûlü (sas) peygamber olarak gönderildiğinde ailemin develerini güdüyor; onların sıkıntılarının üstesinden geliyordum. Allah Resûlü (sas) peygamber olarak gönderilince, yerimizden ayrılıp kaçtık ve çölde bir yere geldik. Akşam olduğu zaman aynı şekilde yapardık. Sonra şeyhimiz, "Gece vakti cinlerin şerrinden bu vadinin azizine sığınırız." dedi. Biz de onun söylediklerini tekrar ettik. [Râvî] dedi ki: Bize uzun bir hadis anlattı. Ebû Recâ dedi ki: Sonra bize denildi ki o zatın yolu, "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed onun kulu ve Resûlüdür", şeklindeki şehadet etmektir. Kim bu şekilde şehadette bulunursa kanından ve malından emin olur. Biz de dönüp İslâm'a girdik. Selm dedi ki: Ebû Recâ bazen şöyle derdi: Bana göre şu ayet, benim ve arkadaşlarım hakkında nâzil oldu: **"Şu da gerçek ki, insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazı kimselere sınırlardı da, onların taşkınlıklarını arttırırlardı."**^[107]

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize babam anlattı; dedi ki:

Ebû Recâ'yı saçı ve sakalı beyazlamış olarak gördüm.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bana Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebû Recâyı, sakalını sarıya boyamış olarak gördüm.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Eşheb şunu anlattı:

Ebû Recâ, Ramazan ayının her on gecesinde Kur'ân'ı bir kere hatmederdi.

Dediler ki: Ebû Recâ, Osman, Ali ve diğerlerinden hadis rivayetinde bulundu. Hadis'te sika bir râvî idi. Ayrıca o, hadis rivayetinde de bulunmuştur. Kur'ân'ı iyi bilirdi. Kırk sene boyunca kavminin mescidinde onlara imamlık yaptı. Onun vefatından sonra yine kırk sene boyunca Ebü'l-Eşheb Ca'fer b. Hayyân kavmine imamlık yaptı. Bazı rivayetlere göre Ebû Recâ, Ömer b. Abdülazîz'ih halifeliği zamanında vefat etti.

Muhammed b. Ömer ise şöyle dedi: O, 117 senesinde vefat etti. Bana göre bu, hatadır.

Bize Mu'âz b. Mu'âz ve Müslim b. İbrahim haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ı, merkebinin üzerinde Ebû Recâ el-Utâridî'nin cenaze namazını kılarken gördüm. Müslim "İmam tekbir getirirken" sözünü ilave etti.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ben, el-Hasan'ı, merkebe binmiş ve oğlu da merkebi tutar vaziyette iken, Ebû Recâ'nın cenaze namazını kılarken gördüm. Ebû Halde'ye, "Bir rahatsızlığı mı vardı?" diye sordum. "Hayır! Fakat yaşlıydı." dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Bekkâr b. es-Sakr anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ı, Ebû Recâ el-Utâridî'nin kabrinin etrafında otururken gördüm. Kabrin üzerine beyaz bir bez örtülmüştü. Kabirden ayrılınca kadar o bezi değiştirmede. el-Ferez dak da önünde oturuyordu. el-Ferez dak dedi ki: "Ey Ebû Sa'îd! Bunlar ne diyor, biliyor musun? 'Bugün kabrin başında Basralıların en hayırlısı ve en şerlisi oturdu.' diyorlar." el-Hasan, "Bununla kimi kastediyorlar?" diye sordu. el-Ferez dak, "Benimle seni kastediyorlar." dedi. el-Hasan, "Ey Ebû Firâs! Ben Basralıların en hayırlısı değilim, sen de en şerlisi değilsin. Fakat sen bana söyle; bu yatak için ne hazırladın?" dedi. -Bunu söylerken kabri işaret ediyordu-. el-Ferez dak, "Ey Ebû Sa'îd! Çok hayır hazırladım." dedi. el-Hasan, "Nedir o?" diye sordu. el-Ferez dak,

“Seksen yıldan beri Allah’tan başka ilah olmadığına şehadet etmek.” dedi. el-Hasan, “Ey Ebû Firâs! Çok hayır hazırlamışsın.” dedi.

Bize Sa’îd b. Âmir haber verdi; dedi ki:

Ebû Recâ el-Utâridî vefat ettiğinde el-Ferezdak şöyle demişti:

Görmez misin ki, insanların büyüğü vefat etti.

O, Muhammed’in peygamber olarak gönderilmesinden önce yaşamıştı.

3852. Dağfel b. Hanzale es-Sedûsî ﴿الحكم بن أبي العاص الثقفي﴾

Hiz. Peygamber’e (sas) ulaştı, fakat ondan herhangi bir hadis rivayet etmedi. Mu’âviye b. Ebû Süfyân’a elçi olarak gönderildi. Hadis ve neseb konularında bilgisi ve konuyla ilgili rivayetleri vardı.

3853. Şihâb el-Anberî ﴿عتبة بن غزوان﴾

O, Ebû Habîb b. Şihâb’dır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Sa’îd el-Kattân anlattı; dedi ki: Bana Habîb b. Şihâb anlattı; dedi ki: Bana babam anlattı; dedi ki:

Ben Tüster kapısında ilk ateş yakan kişiyim.

3854. İyâs b. Katâde b. Evfâ ﴿إياس بن قتادة بن أوفى﴾

Benî Abşems b. Sa’d b. Zeydümenât b. Temîm’dendir. Annesi, el-Fâri’a bt. Himyerî b. Ubâde b. Nezzâl b. Mürre’dır. Katâde b. Evfâ’nın Resûlullah (sas) ile sohbeti olmuştur. İyâs, kavminin önde gelenlerindendi.

Bana Mu’temir b. Süleyman’dan haber verildi. O da Seleme b. Alkame’den şöyle dediğini rivayet etti:

İyâs b. Katâde sarık sarar ve Bişr b. Mervân gibi olmayı arzu ederdi. Aynaya baktı, çenesinde sakalının beyazlığını gördü. “Ey cariyeye! Şunu yol!” dedi. Cariye de onu yoldu. Bu sefer başka bir beyaz kıl gördü. Sonra, “Bakın kapıda kavmimden kim var?” dedi. Onun yanına getirildiler. Onlara,

“Ey Temîmoğulları! Size gençliğimi verdim. Siz de bana yaşlılığımı verin. Bana ihtiyaçların yükleneceği şeyi gösteriniz. Ölüm bana yaklaşıyor.” [Râvî] dedi ki: Sonra sarığını çözdü, insanlardan uzaklaştı. Kavmine ezan okur, Rabbine ibadet ederdi. Ölünceye kadar hiçbir sultana hıyanet etmedi.

Râvî dedi ki: Ziyâd b. Melîh’ten el-Cüşemî’den işittim. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Bir Cuma günü İyâs b. Katâde mescitten çıktı, ona binmesi için kendi merkebinin yaklaştırdılar. Binmekte zorlanınca, beyaz saçlarına baktı ve “Sana merhaba! Uzun zamandır seni bekliyordum!” dedi. Sonra oradan ayrıldı, sağ tarafına uzandı. Abdülmelik b. Mervân’ın hilafeti zamanında vefat etti.

[97] Mervürrûz veya Merverrûz, Horasan bölgesinde Murgâb nehrinin yukarı kesiminde yer alan bir şehirdir. Horasan’ın içinden geçerek önce Mervürrûz’a ve Tâlikan’a, oradan da Ceyhun Nehri’ni geçerek Fergana’ya ulaşılır (M).

[98] Hayatta iken elbisenin sarkan kısmı yere sürünerek yürümek mekruh sayıldığı için, kefenin de o hale benzememesini istiyor (M).

[99] Duhân 44/1-3.

[100] Yani “Cehennem kendisinden kaçılması gereken, Cennet de talep edilmesi gereken yerdir. Fakat kaçması gereken de, tâlipli olan da uyuyor” demek istemektedir (M).

[101] Arap gençlerinin oynadığı bir oyun. Biri elinde bir şey saklar ve diğerlerine “Elimdekini bilin bakalım!” derdi (Muhakkikin notu).

[102] Nahl 16/125.

[103] Nahl 16/128.

[104] Harûra mevkiinde Hz. Ali’yle savaşılan Hâriciler ile bunlara tabi olanlara Harûrî denir (M).

[105] Bedenin belden aşağısını örten elbise (M).

[106] Zümer 39/30.

[107] Cin 72/6.

**OSMAN, ALİ, TALHA, EZ-ZÜBEYR,
ÜBEY B. KA'B, EBÛ MUSA EL-EŞ'ARÎ
VE DİĞERLERİNDEN HADİS
RİVAYETİNDE BULUNANLARDAN:**



İKİNCİ TABAKA

3855. Mutarrif b. Abdullah b. eş-Şıhhîr ﴿مطرف بن عبد الله بن الشخير﴾

[Mutarrif b. Abdullah b. eş-Şıhhîr] b. Avf b. Ka'b b. Vakdân b. el-Harîş b. Ka'b b. Rebî'a b. Âmir b. Sa'sa'a. Künyesi *Ebû Abdullah*'tır. Osman, Ali, Übey, Ebû Zer ve babasından hadis rivayetinde bulundu. Sika bir râvî olup, verâ ve fazilet sahibi, hadis rivayetini seven, akıllı ve edepli bir zattı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bana Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Bize Gaylân b. Cerîr anlattı. O da Mutarrif'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Ben cemaate, elbisesinin eteği üzerine oturan ihtiyaç sahibi bir yetimden daha çok muhtacım.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti: Mutarrif şöyle dedi:

İşlerin hayırlı olanı orta olanlarıdır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme ve Bükeyr b. Ebû's-Sümayt anlattılar; dediler ki: Bize Katâde anlattı. O da Mutarrif'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Bana ilmin fazileti, ibadetin faziletinden daha sevimli geliyor. Dininiz bakımından en hayırlı olanınız ise verâ sahibi olanınızdır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Sâbit'ten, o da Mutarrif'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Sen hidayette olmak istediğın müddetçe fitne sana gelmez. Fakat bazen mü'min nefsiyle mücadele etsin diye fitneler üzerine gelebilir.

Bize Affân b. Müslim ve Ravh b. Ubâde haber verdiler; dediler ki: Bize Hemmâm b. Yahya anlattı; dedi ki: Katâde'nin şöyle dediğini işittim:

Fitne ortaya çıktığı zaman Mutarrif insanları ondan yasaklar, kendisi de kaçardı. el-Hasan da insanları fitneye karışmaktan meneder ve fitne zamanında ortaya çıkmazdı. Mutarrif dedi ki: “el-Hasan'ı insanları selden dolayı uyaran ve selin önünde duran bir adama benzetirim.”

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Abdülmelik b. Şeddâd anlattı; dedi ki: Bize Sâbit el-Bünânî şunu anlattı: Mutarrif b. Abdullah şöyle dedi:

Dokuz veya yedi sene İbnü'z-Zübeyr fitnesinin olduğu günlerde yaşadım. O süre içinde ne bir haber aldım, ne de bir haber sordum.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Ukayl Beşîr b. Ukbe anlattı; dedi ki:

Yezîd b. Abdullah b. eş-Şıhhîr Ebü'l-Alâ'ya, “İnsanlar ayaklandığı zaman Mutarrif ne yapardı?” diye sordum. “Evine çekilir, ortalık yatışıncaya kadar Cuma ve cemaate dahi çıkıp aralarına karışmazdı.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Vüheyb anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb anlattı; dedi ki:

Mutarrif şöyle dedi: “Akitlerde bir güvence almam, kayırılmamdan daha güzeldir.” Bir de şöyle dedi: “Fazla meşakkat çekmeyi, aldatılmaya tercih ediyorum.”

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize babam rivayet etti; dedi ki: Humeyd b. Hilâl'i şöyle derken işittim:

İbnü'l-Eş'as zamanında bazı insanlar Mutarrif b. Abdullah'a gelip kendisini el-Haccâc ile savaşmaya davet ettiler. Bu hususta fazla ısrar

edince onlara şöyle dedi: “Beni davet ettiğiniz şeyin Allah yolunda cihattan daha fazla bir şey olduğunu düşünüyor musunuz?” “Hayır.” dediler. Mutarrif dedi: “Ben kendimi, içine düşüp helak olacağım şey ile bana gelecek olan fazilet arasında tehlikeye atmam.”

Bize Vehb b. Cerîr rivayet etti; dedi ki: Bize babam anlattı; dedi ki: Humeyd b. Hilâl’i şöyle derken işittim:

el-Harûriyye, Mutarrif b. Abdullah’ı kendi görüşlerine davet ediyorlardı. Mutarrif onlara dedi: “Ey falan kişiler! Benim iki canım olsaydı, birisiyle size tabi olur, diğerini yanımda tutardım. Eğer sizin dediğiniz şey hidayet ise, birisiyle ona uyardım; eğer dediğiniz şey dalâlet ise, bir can helak olurdu, elimde bir can kalırdı. Fakat benim tek bir canım var. Onu da tehlikeye sokmaktan hoşlanmıyorum.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O el-Cüreyrî’den, o da Mutarrif’ten şöyle dediğini rivayet etti:

İmrân b. Husayn bana şöyle dedi: “Dikkat et! Öyle bir söz söyleyeceğim ki, Allah’tan ümid ederim o söz, toplum içinde fayda verir. Ben seni, toplumu seven bir kişi olarak görüyorum.” Ben, “Elbette ben tek başına oturmayı değil, cemaat içinde bulunmayı şiddetle arzu ediyorum. Çünkü cemaat olduğu zaman kendimi buluyorum.” dedim.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı. O da Sâbit’ten şöyle dediğini rivayet etti: Mutarrif b. Abdullah şöyle dedi:

İnsanlara akıldan daha üstün bir şey verilmemiştir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Bize Gaylân b. Cerîr anlattı. O da Mutarrif’ten şöyle dediğini rivayet etti:

İnsanların akılları zamanlarının takdir ve hükmüne göredir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Gaylân’dan Mutarrif’in şöyle dediğini işittim:

Sanki insanların kalpleri bizimle birlikte değil, sözler de bizden başkasını kastediyor. [\[108\]](#)

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Sâbit haber verdi. O da Mutarrif'ten şunu söylediğini rivayet etti:

Sağlık ve afiyet üzere olmam, benim için, bir belaya giriftar olup da sabretmemden daha sevimlidir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Gaylân'dan Mutarrif'in şöyle dediğini işittim:

Eğer nefsimi övmüş olsaydım, bu hareketim insanlara ulaşır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne haber verdi. O da Katâde'den şöyle dediğini rivayet etti:

Mutarrif, Ziyâd'ın veya İbn Ziyâd'ın huzuruna girdi. -Râvi Ebû Avâne ikisi arasında şüpheyi düşürdü.- Ziyâd [veya İbn Ziyâd] onu kapıda bekletti. Mutarrif, “Emîrden ayrıldığımdan beri, Allah'ın beni kaldırması hariç, kimseye yan tarafımı kaldırmadım.” dedi. [Râvî] dedi ki: Mutarrif şöyle diyordu: “Kinayeli sözler arasında, yalandan daha geniş sözler vardır.”

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Akîl anlattı; dedi ki: Bize Yezîd anlattı; dedi ki:

Mutarrif bazen evden çıkardı. Cuma günleri Cuma namazı kılmak üzere mescide giderdi. Bir gece çıkıp yürümüş; sabah aydınlığı ortaya çıkmaya başladığı zaman kamçısının başından bir nur yayılmıştı. O nur iki kısımdan oluşuyordu. Oğlu Abdullah'a -oğlu onun arkasındaydı- şöyle dedi: “Ey Abdullah! Sabah olduğunda insanlara bunu anlatsam, insanlar beni tasdik ederler mi, ne dersin?” Fakat sabah olunca o nur gitti.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı. O da Gaylân'dan şunu rivayet etti:

Mutarrif sürekli eşyasını toplardı, sürekli göçe hazır.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn haber verdi. O da Gaylân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Taûn hastalığı çıktığı zaman Mutarrif uzaklaşıp bir köşeye çekilirdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Bize Gaylân b. Cerîr anlattı; dedi ki:

Mutarrif kapşonlu dış elbise ve kenarları ipekli elbise giyerdi. Ata biner, Sultan'ı ziyaret ederdi. Fakat sen ona baktığın zaman, gönlünü aydınlatan bir şeye bakmış olurdun.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Mutarrif'in torunu Sâfiye bt. Abdullah anlattı; dedi ki:

Mutarrif b. Abdullah'ın üzerinde bir Katarî hırka gördüm. Yine onu, saçını ve sakalını kına ve ketemle boyarken, yuvarlak kazan şeklinde veya biraz daha büyük tunçtan yapılmış su kabından abdest alırken gördüm. Bununla birlikte her zaman yolculuğa hazırды.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bana Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Bize Gaylân anlattı. O da Mutarrif'in şöyle dediğini rivayet etti:

“Yemeğini, ona karşı iştahı olmayan kişiye yedirme.” Mehdî dedi ki: Bu sözle o hadis rivayet etmeyi kastediyordu.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Bişr b. Kesîr Ebû Talha el-Esedî anlattı; dedi ki: Bize Mutarrif b. Abdullah eş-Şihhîr'in hanımı şunu anlattı:

Mutarrif, onu 30.000 dirhem, bir katır, bir kadife elbise, bir kayne ve bir eğer mihr karşılığında nikâhladı. Bişr, “Kayne nedir?” diye sordu. Mutarrif'in hanımı, “Kuaför olan cariye.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki:

Gaylân'ın kanaatine göre Mutarrif, peşin olarak teslim edilen 20.000 dirhem mihr karşılığında bir hanımla evlenmişti.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Mutarrif b. eş-Şihhîr'in mevlası Hukeyme bt. Mes'ûd anlattı; dedi ki:

Bana Mutarrif'in mevlası olan annem Dürre anlattı. Mutarrif her zaman göçe hazırды. [Râvî] dedi ki: Mutarrif'i üsr tutmuştu. Üsr, bevl edememe hastalığıdır. Mutarrif, "Oğlumu bana çağırın" dedi. Oğlunu çağırdılar, o da üzerine vasiyet ayetini okudu: "**Gerçek olan, Rabbinden gelendir. O halde kuşkulananlardan olma.**"^[109] Sonra oğlu çıkıp bir doktor getirdi. Mutarrif, "Oğlum, bu nedir?" diye sordu. Oğlu, "Doktor." dedi. Mutarrif ona, "Üzerime bir muska veya boncuk takmak sana zor mu geliyor?" diye sordu. [Dürre] dedi ki: Mutarrif iki oğluna, "Gidip benim için kabir kazın." dedi. Onlar da gidip bir kabir kazdılar. Sonra, "Beni kabrime götürün." dedi. Çocukları onu kabrine götürdüler. Mutarrif orada dua etti, sonra onu evine getirdiler.

Bize Süleyman b. Ebû Dâvud et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O Ebü't-Teyyâh'tan, o da Yezîd b. Abdullah eş-Şihhîr'den şunu rivayet etti:

Kardeşi [Mutarrif] kendisine "cenazesinde hiç kimse ezan okumasın"^[110] diye vasiyette bulunmuştu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn, Amr b. el-Heysem ve Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Mutarrif'i sakalını safranla sarıya boyarken gördüm.

Dediler ki: Mutarrif, insanları helak eden taûn hastalığından sonra el-Haccâc b. Yusuf'un Irak valiliği zamanında vefat etti. Taûn, 87 senesinde el-Velîd b. Abdülmelik b. Mervân zamanında ortaya çıkmıştı.

Bize Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Melîh anlattı; dedi ki: Bana Basralılardan bir adam anlattı. O da Sâbit el-Bünânî ile -ismini zikrettiği- başka bir adamdan şunu rivayet etti:

Mutarrif b. Abdullah b. eş-Şihhîr baygın vaziyette iken, onun yanına girdiler. [Râvî] dedi ki: Kendisinden üç nur ortaya çıkıp yayılmıştı. Bir nur başından, bir nur ortasından, bir nur da ayaklarından. O nur bizi dehşete düşürdü. Ayıldığında kendisine “Ey Abdullah! Kendini nasıl hissediyorsun?” dedik. “İyi.” dedi. Biz, “Sende bizi şaşırtan bir şey gördük.” dedik. “O nedir?” dedi. “Senden çıkıp yayılan nurlar.” dedik. “Gerçekten bunu gördünüz mü?” diye sordu. “Evet.” dedik. “Bu Secde suresidir. O, yirmi dokuz ayettir. Surenin baş kısmı, başımdan çıkıp yayılır, ortası bedenimin ortasından, son kısmı da ayaklarımdan. O nurlar bana şefaathetmek için yükseldi. Bu Allah’ın bir lütfudur ki, beni koruyor.” dedi.

3856. Utey b. Zeyd b. Damre ﴿عق بن زيد بن ضمرة﴾

[Utey b. Zeyd b. Damre] b. Yezîd b. Şibl b. Hayyân b. el-Hâris b. Amr b. Ka’b b. Abdüşems b. Sa’îd b. Zeydümenât b. Temîm. O el-Münakka b. el-Husayn’ın ve Müslim b. Nezâr b. Yezîd b. Şibl’in amcasının oğludur. Utey, az hadis rivayet eden sika bir râvî idi. Übey b. Ka’b ve diğerlerinden hadis rivayetinde bulundu.

3857. Ukbe b. Suhbân er-Râsibî ﴿ميمون بن سباز الأسلع﴾

Ezd kabilesinin eşrafındandır. el-Haccâc’ın Irak valiliğinin ilk senelerinde vefat etti. Sika bir râvî idi. Kendisinden rivayet edilen bazı hadisler vardır.

3858. Humeyd b. Abdurrahman el-Himyerî ﴿حميد بن عبد الرحمن الحميرى﴾

Sika bir râvî idi. Kendisinden rivayet edilen bazı hadisler vardır. Ali’den (a) hadis rivayetinde bulundu.

Bize Haccâc b. Muhammed el-A’ver haber verdi. O Şu’be’den, o Mansûr b. Zâzân’dan, o da İbn Sîrîn’den şöyle dediğini rivayet etti:

Humeyd b. Abdurrahman, ölümünden on sene önce Basralıların, fıkıhı en çok bilen âlimi idi.

3859. Safvân b. Muhriz el-Mâzinî ﴿إياس بن قتادة بن أوفى﴾

Benî Temîm’dendir. Sika bir râvî idi. Verâ sahibi faziletli bir zattı.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize el-Hişâm anlattı. O da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Safvân b. Muhriz'in bir delhizi vardı. Oradan sadece namaz için çıkardı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Bize Gaylân b. Cerîr anlattı. O da Safvân b. Muhriz'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kendisi ve kardeşleri toplanıp sohbet ediyorlardı. Ancak bu sohbette kalplerde bir incelik oluşmuyordu. Nihayet kardeşleri Safvân'a, "Ey Safvân! Arkadaşlarından bize bahset." dediklerinde o "el-Hamdü lillahi" diye söze başladığında cemaatin kalpleri incelmeye, gözlerinden akan yaş, kırbadan çıkıp akan su gibi akmaya başladı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bana Ca'fer b. Süleyman rivayet etti; dedi ki: el-Mu'allâ b. Ziyâd'ı şöyle derken işittim:

Safvân b. Muhriz'in bir delhizi vardı. Orada ağlardı. Safvân şöyle derdi: "Şehadet mekânını görüyorum. Keşke nefsim de beni izlese."

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bana Ca'fer b. Süleyman anlattı; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı. O da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti: Safvân b. Muhriz şöyle dedi:

Ekmek yediğim zaman neslimden gelecek olanlara yardım ediyorum, bir bardak su içtiğim zaman da dünya ve ehline afiyet olsun.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Sâbit'ten şunu rivayet etti:

Safvân b. Muhriz'in kendisine ait bir asası vardı. Bir gün bu asa kırıldı. Ona, "Asayı tamir etmeyecek misin?" diye soruldu. Safvân, "Onu bırakın; yarın ben öleceğim." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Sâbit haber verdi; dedi ki:

Ben ve el-Hasan, hasta ziyaretinde bulunmak için Safvân b. Muhriz'e gittik. Karşımıza oğlu çıktı ve şöyle dedi: "Şimdi o, şiddetli karın sancısı çekiyor; bu durumda yanına giremezsiniz." el-Hasan, "Allah'ın babanın etinden ve kanından bir şey alarak hatalarını affetmesi, sevap almadan bir bütün olarak kabre girip yerin onu yemesinden daha hayırlıdır." dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Muhammed b. Vâsi'den, o da Safvân b. Muhriz'den şunu rivayet etti:

Muhriz mescitte birbirleriyle düşmanca münakaşa eden bir topluluk gördü. Kalktı, elbisesini silkeledi ve "Siz ne kavgacı insanlarsınız!" dedi.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize Avf b. Hâlid el-Ahdeb haber verdi; dedi ki: Safvân b. Muhriz ölüm esnasında ailesine şöyle dedi:

Biliyorsunuz ki, bizim inancımız ve görüşümüz, Allah Resûlü'nün inanç ve görüşüdür. Bizden, bağırıp çağıran ve sözle inciten, başkasına zarar veren ve her şeyi kırıp döken hiç kimse olmasın.

Dediler ki: Safvân, Bişr b. Mervân'ın valiliği sırasında *Basra*'da vefat etti.

3860. Humrân b. Ebân ﴿أنس بن مالك﴾

Osman b. Affân'ın mevlasıdır. Hâlid b. el-Velîd'in *Medine*'ye gönderdiği Aynüttemr esirlerinden idi. Nesli en-Nemr b. Kâsit'a kadar uzanır. Hadis rivayetinde bulundu. Onun *Basra*'ya geliş sebebi, Osman'ın bazı sırlarını ifşa etmiş olmasıdır. Bu durum Osman'a ulaştı, ona "Artık bu beldede kalamazsın." demişti. O da *Basra*'ya göçtü ve orada kendisi için mülk edindi. Orada kendi neslinden gelen çocukları yaşamaya devam etmektedir.

3861. Ebü'l-Helâl el-Atekî ﴿بريدة بن الحبيب﴾

Adı, Zürâre b. Rebî'a'dır. Ezd kabilesindendir. Osman'dan hadis rivayetinde bulundu. İnşaallah, sika bir râvî idi.

3862. Amîre b. Yesribî ﴿عتبة بن غزوان﴾

Ka'b b. Sûr el-Ezdî'den sonra *Basra* kâdılığı yaptı. Az hadis rivayet etmekle biliniirdi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebân b. Yezîd anlattı; dedi ki: Bize Enes b. Sîrîn şunu anlattı:

Amîre b. Yesribî, *Basra* kadısı idi.

3863. Hılâs b. Amr el-Hecerî ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

Ali (a) ve Ammâr b. Yâsir'den hadis rivayetinde bulundu. Önceleri çok hadis rivayet ediyordu. Kendisinin bir hadis sayfası [kitabı] olup ondan rivayet ederdi.

Bize Abdullah b. Musa haber verdi. O İsrâîl'den, o Abdullah b. el-Muhtâr'dan, o Mâlik b. Dînâr'dan, o da Hılâs b. Amr'dan şunu rivayet etti:

[Hılâs,] Ammâr b. Yâsir'e, "Gecenin başında veya sonunda vitir namazını nasıl kılıyorsun?" diye sordu. Ammâr, "Ben gecenin ilk bölümünde vitir namazını kılıyorum. Sonra uyuyorum. Uyandıktan sonra da Allah'ın dilediği kadar iki rek'at namaz kılıyorum." dedi.

3864. el-Heyyâc b. İmrân el-Bürcümî ﴿مجالد بن مسعود السلمى﴾

Benî Temîm'dendir. el-Hasan el-Basrî, İmrân b. Husayn yoluyla kendisinden müste hadisini rivayet etmiştir. Az hadis rivayet eden sika bir zattı.

3865. Zûrâre b. Evfâ el-Hareşî

el-Harîş b. Ka'b b. Rebî'a b. Âmir b. Sa'sa'aoğulları'ndandır. Künyesi *Ebû Hâcib*'dir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı. O da Katâde'den şunu rivayet etti:

Zûrâre b. Evfâ, *Basra* kadısı idi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı. O da Âişe bt. Damre'den şunu rivayet etti:

Zürâre b. Evfâ, kendi evinde öğle ve ikindi namazını kılar; sonra Cuma namazını kılmak için el-Haccâc'ın yanına giderdi.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Zürâre b. Evfâ'nın sakalını sarıya boyadığını gördüm.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed'i Zürâre b. Evfâ'nın cenazesinde ayakta iken gördüm. Mezara konuncaya kadar gölgeyi takip etti. Eyyûb, kendisine aslı üzere olmayan bir hadis ulaştığını söyledi.

Dediler ki: Zürâre b. Evfâ, el-Velîd b. Abdûlmek'in hilafeti zamanında 73. senede aniden vefat etti. Sika bir râvî idi. Bazı hadisleri rivayet etmiştir.

Bize İshâk b. Ebû İsrâîl haber verdi; dedi ki: Bize Attâb b. el-Müsennâ el-Kuşeyrî anlattı. O da Behz b. Hakîm'den şunu rivayet etti:

Zürâre b. Evfâ, bir sabah namazında Benî Kuşeyr Mescidi'nde kendilerine imamlık yaptı. Namazda kıraatta bulunurken **“O sura üfürüldüğü zaman var ya! İşte o gün zorlu bir gündür. Kâfirler için [hiç de] kolay değildir.”**^[111] ayetine geldiği zaman aniden ölüp yere düştü.

Behz dedi ki: Ben onu taşıyanlardandım.

3866. Hişâm b. Hübeyre ed-Dabbî

Basra'da kâdılık yaptı. Hadisi az rivayet etmekle bilinirdi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Vüheyb anlattı. O Dâvûd'dan, o da Âmir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hişâm b. Hübeyre'nin Şüreyh'e yazdığı mektubu okudum. Orada şöyle yazıyordu: “Yaşım genç ve bilgim sizden çok az olduğu halde kadı olarak

tayin edildim. Sizin gibi birisiyle müşavere etme ihtiyacım var.” [Râvî] dedi ki: Hişâm b. Hübeyre, Abdülmelik b. Mervân’ın halifelîği zamanında el-Haccâc b. Yusuf’un *Irak* valiliğinin başlarında vefat etti.

3867. Ebü’s-Sevvâr el-Adevî

Adî b. Zeydümenât b. Üd b. Tâbiha b. İlyâs b. Mudaroğullarındandır. Ebü’s-Sevvâr el-Adevî’nin ismi, Hassân b. Hureys’tir. Sika bir zattı. Ali, İmrân b. Husayn ve başkalarından hadis rivayetinde bulundu.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı; dedi ki:

Ebü’s-Sevar, el-Haccâc zamanında önde gelen âlimlerdendi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Müslim b. İbrahim haber verdiler. Onlar Kurre’den, o da Humeyd b. Hilâl’den şöyle dediğini rivayet etti: Ebü’s-Sevvâr şöyle dedi:

Allah’a yemin olsun ki, bu falcı kadının bana bir şeyler söylemesi yerine keşke göz bebeklerim avucuma düşseydi.

Müslim rivayetinde şöyle dedi: Bu kadını emîrin kapısına kadar götürdü, sonra orada bıraktı.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebü’s-Sevvâr’ın üzerinde demir bir yüzük gördüm.

Bize Amr b. el-Heysem, Yahya b. Huleyf b. Ukbe ve Ebû Nu’aym el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebü’s-Sevvâr’ın sakalını sarıya boyadığını gördüm.

3868. Ebû Temîme el-Hüceymî

Temîmoğulları’ndandır. İsmi, Tarîf b. Mücâlid’dir. İnşaaallah sika bir zattı. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır. Muhammed b. Ömer^[112] şöyle

dedi: Süleyman b. Abdülmelik'in halifeliği zamanında 97 senesinde vefat etti.

3869. Kasâme b. Züheyr el-Mâzinî

Temîmoğulları'ndandır. İnşallah sika bir zattı. Irak'ta Haccâc b. Yusuf'un valiliği zamanında vefat etti.

3870. el-Kâsım b. Rebî'a

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Hârûn b. Temîm anlattı. O da el-Hasan'dan şunu rivayet etti:

Kâsım'a nesebiyle ilgili bir şey sorulduğu zaman "el-Kâsım b. Rebî'a olarak bilmeniz size kâfidir." derdi.

3871. Meymûn b. Siyâh

Bize İsmail b. Abdullah b. Hâlid el-Yeşkürî haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Süleym anlattı. O da Kehmes b. Abdullah'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Meymûn b. Siyâh'ı işittim. el-Hasan'dan yaşça daha büyüktü. el-Hasan'ın ulaşmadığı pek çok kimseye ulaşmıştı. Onun şöyle dediğini duydum: "Benim yanımda içine düştükleri şey sebebiyle şu halifelerden falan kişiyi tenkid edip duruyorsunuz. Ben de onlar hakkında ne iyi, ne de kötü bir şey söylemeyip evime dönüp gidiyorum. Evimde uykuda iken şöyle bir rüya gördüm: Sanki benim önümde dağılmaya yüz tutmuş, kokuşmuş, simsiyah bir ölü eti vardı. Bir adam o leşi başımın hizasına kadar kaldırıyor ve bana "Ye!" diyordu. Ben de "Ey Allah'ın kulu! Onu neden yiyeyim?" diyordum. Bana, "Falan kişi senin yanında gıybet edildiği için." dedi. O adama, "Ben onun hakkında hayır veya şer, bir şey söylemedim ki!" dedim. O da bana "Fakat sen, yanında söylenen sözleri işittin ve buna razı oldun." dedi.

3872. Ebû Gallâb Yunus b. Cübeyr el-Bâhilî

Sika bir zattı. Enes b. Mâlik'ten önce vefat etti ve cenaze namazını Enes'in kıldırmasını vasiyet etti.

3873. As'as b. Selâme

Künyesi Ebû Sufre'dir. el-Hâris b. Ka'boğullarındandır.

Bize Abdullah b. Muhammed et-Teymî haber verdi; dedi ki: Bize künyesi Ebü'l-Halîl olan yaşlı bir zat şunu anlattı:

As'as b. Selâme'nin künyesi Ebû Sufre'dir. O, el-Hâris b. Ka'boğulları'ndan bir adamdır. Bir gün çıkıp Beyt-i Şerîf'e gitti. Orada arkadaşlarından hiç kimseyi göremedi ve "Arkadaşlarımı göremiyorum. Hâlbuki ben onlar için Vâkıa suresini hazırlamıştım." dedi. Kendisine, "Ey Ebû Sufre! Biz senin kardeşlerin değil miyiz?" diye soruldu. "Evet! Fakat kardeşten kardeşe fark var." dedi.

Bize el-Hasan b. Musa el-Eşyeb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Sâbit el-Bünânî'den, o da As'as b. Selâme'den şunu rivayet etti:

As'as, "Gelin, bugün zor bir iş yaparak tecrübe kazanalım." dedi. Zor bir iş ile "nâbb"ı kastetmişti. [Râvî] dedi ki: Tek olan şeye "nâb"^[113] denir.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Sâbit el-Bünânî'den şunu rivayet etti:

As'as b. Selâme bir kabrin başında oturmuş şöyle diyordu: "Bir beyit şiir okuyacağım." Kendisine, "Ey Ebû Sufre! Sen kabrin başında şiir mi okuyorsun?" diye soruldu. "Ben, onu söyleyeceğim." dedi ve şu beyiti okudu.

*Eğer kabirden kurtulursan büyük bir yükten kurtulmuş olursun.
Aksi takdirde, seni kurtarma işinin altından kalkamayacağım.*

3874. Ziyâd b. Matar b. Şüreyh el-Adevî ﴿هشام بن عامر بن أمية بن زيد﴾

Adî b. Abdümenât b. Üd b. Tâbihaoğullarındandır.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O İshâk b. Süveyd'den, o da el-Alâ b. Ziyâd'dan şunu rivayet etti:

Babası Ziyâd b. Matar şöyle bir vasiyette bulunmuştu: “Başıma bir şey gelirse, Basralı fakihlerin size neyi emrettiklerine bakın ve onu yapın.” Biz de sorduk. Onlar, beşte bir [humus] üzerinde ittifak ettiler.

3875. Vâlân b. Kırfe el-Adevî

Huzeyfe b. el-Yemân’dan hadis rivayetinde bulundu. Ondan da Ebû Hüneyde el-Adevî hadis rivayet etti.

3876. Abdullah b. Ebû Utbe

Ebü’d-Derdâ, Ebû Sa’îd el-Hudrî, Câbir b. Abdullah ve Peygamber’in (sas) ashâbından diğer kişilerle yolculuk yaptı.

3877. Ukbe b. Evs es-Sedûsî

Muhammed b. Sîrîn ondan hadis rivayet etti. Az hadis rivayet eden sika bir zattı.

3878. Amr b. Vehb es-Sekafî

Muhammed b. Sîrîn ondan hadis rivayet etti. Az hadis rivayet eden sika bir zattı.

3879. Ebû Şeyh el-Hünâî

Ezd kabilesindendir. İsmi Hayvân b. Hâlid’dir. Sika bir zattı. Rivayet ettiği bazı hadisler vardır. el-Hasan’dan önce vefat etti.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı. O da Muhammed b. Sîrîn’den şunu rivayet etti:

İbn Ziyâd unutkanlık hastalığına tutulmuştu. Ebû Şeyh el-Hünâî’ye namazda kendisini uyarmasını emretmiştir.

3880. Hudayn b. el-Münzir er-Rekâsî

3881. İmrân b. Hittân es-Sedûsî

Şâir idi. Ebû Musa el-Eş'arî, Âişe ve diğerlerinden hadis rivayetinde bulundu.

3882. Yezîd b. Abdullah b. eş-Şihhîr

[Yezîd b. Abdullah b. eş-Şihhîr] b. Avf b. Ka'b b. Vakdân b. el-Harîş. Künyesi Ebü'l-Alâ'dır.

Bize İbrahim b. Muhammed b. 'Ar'ara b. el-Birind haber verdi. O Yahya b. Sa'îd[114] el-Kattân'dan, o da Ebû Akîl'den şöyle dediğini rivayet etti: Ebü'l-Alâ şöyle dedi:

Ben el-Hasan'dan on yaş büyüğüm. Mutarrif de benden on yaş büyüktür.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Ebû Sâlih el-Ukaylî anlattı; dedi ki:

Yezîd b. Abdullah b. eş-Şihhîr kendinden geçinceye kadar Kur'ân'ı okumaya devam ederdi.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Sa'îd el-Cüreyrî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'l-Alâ Yezîd b. Abdullah b. eş-Şihhîr, Mushaf'ı okuyordu. Mutarrif ona, "Bu günden sonra bize Mushaf'ını okuma." dedi.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan ve Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Alâ'yı sakalını sarıya boyamış olarak gördüm.

Bize Ârim b. el-Fadl ve Müslim b. İbrahim haber verdiler; dediler ki: Bize A'yen b. Abdullah Ebû Hafs el-Ukaylî anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Melîh el-Hüzelî bana uğradı. O zaman ben, Yezîd b. Abdullah b. eş-Şihhîr Ebü'l-Alâ'nın kefenini dikiyordum. "Ona, dirilerin elbiselerinde olduğu gibi düğmeler dik." dedi. Muhammed b. Ömer dedi ki: Ebü'l-Alâ, Basra'da 111 senesinde vefat etti. Başkaları şöyle dedi: Ömer b.

Hübeyre'nin valiliği zamanında vefat etti. Sika bir zattı. Kendisinden sahih olarak rivayet edilen hadisler vardır.



[108] İnsanların konuştukları bizim manevî âlemimizle hiç ilgili değil (M).

[109] Bakara 2/147.

[110] Öldüğünü bu şekilde haber vermesin (M).

[111] Müddessir 74/8-10.

[112] “Muhammed b. Ömer” adı, Leiden neşrinde “Muhammed b. Amr” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve *Tehzîbü'l-Kemâl*'den (XIII, 382) tespit edilmiştir.

[113] Metindeki “dırs” kelimesini “zor bir iş yaparak tecrübe kazamak” şeklinde tercüme ettik. Buradaki “zor iş” muhtemelen kavranması zor bir bilgidir. Râvînin açıklamasına göre bu iş bir tane olunca ona “nâbb” (Tek b değil, çift bb ile) deniyormuş (M).

[114] Çeviriye esas aldığımız neşir ile Atâ neşrinde bu isim Sa'd şeklinde yazılmıştır. Ancak hem kitabın birçok yerinde Sa'îd şeklinde yazılmıştır.

**İKİNCİ TABAKADAN
İMRÂN B. HUSAYN, EBÛ HÜREYRE, EBÛ
BEKRE, EBÛ BERZE, MA’KİL B. YESÂR,
ABDULLAH B. EL-MUĞAFFEL, [115] İBN
ÖMER, İBN ABBÂS, ENES B. MÂLİK VE
DİĞERLERİNDEN HADİS RİVAYETİNDE
BULUNUP YAŞI ÖNCEKİLERDEN DAHA
KÜÇÜK OLANLAR**



3883. *el-Hasan b. Ebü’l-Hasan* ﴿عمارة بن أحر المازني﴾

Ebü’l-Hasan’ın adı Yesâr’dır. Onun *Medine*’ye getirilen *Meysân* [116] esirlerinden olduğu söylenir. Enes b. Mâlik’in teyzesi er-Rübeyyi bt. en-Nadr kendisini satın almış, sonra da azat etmişti. el-Hasan’ın şöyle dediği rivayet olunur: “Ebeveynim, Neccâroğulları’ndan bir adamın kölesi idiler. Bu adam Ensâr’dan Selimeoğulları’ndan bir kadınla evlendi. Adam ebeveynimi bu kadına mihr olarak verdi. Kadın da onları azat etti.”

Denilir ki: el-Hasan’ın annesi, Peygamber’in (sas) hanımı Ümmü Seleme’nin cariyesi idi. el-Hasan da, Ömer b. el-Hattâb’ın hilafetinin sona ermesinden iki sene önce *Medine*’de doğdu. Anlatıldığına göre Hasan bebek iken annesi gözden kaybolup uzaklarda olduğu durumlarda ağladığı anlarda, Ümmü Seleme de ona memelerini verirdi. Böylece annesi gelinceye kadar onu oyalardı. Annesi gelince de onu annesine verir, annesini emmeye başlardı. el-Hasan’daki hikmet ve fesahatın bunun bereketi olduğu ifade edilir. el-Hasan, *Vâdilkurâ*’da yetişti. Fasîh bir zattı.

İsmail b. İbrahim, Yunus’tan, o da el-Hasan’dan şunu rivayet etti:

el-Hasan dedi ki: Haccâc, “Ey Hasan! Sen ne zaman doğdun?” diye sordu. Ben, “Ömer’in hilafetinin bitiminden iki sene önce.” dedim. “Allah’a yemin olsun ki, senin gözün yaşından daha büyüktür.” dedi.

Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Hâlid b. Abdurrahman b. Bükeyr'den şunu rivayet etti:

el-Hasan bize dedi ki: “Osman’ı ayakta ve oturarak hutbe okurken gördüm. O zaman on beş yaşlarında idim.”

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O Şu’ayb b. el-Habhâb’dan, o da el-Hasan’dan şunu rivayet etti:

el-Hasan, Osman b. Affân’ı ibrikten üzerine su dökerken görmüştü.

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Recâ haber verdi. O da el-Hasan’dan şunu rivayet etti:

el-Hasan’a, “Ey Ebû Sa’îd! *Medine*’de kendini ne zaman bildin?”^[117] diye sordum. “Sıffîn gecelerinde.” dedi. “Ne zaman ihtilam oldun?” diye sordum. “Sıffîn’den bir sene sonra.” dedi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Bize göre doğru olan şudur: Osman’ın öldürüldüğü gün el-Hasan 14 yaşındaydı. Onu gördü, ondan hadis dinledi ve hadis rivayetinde bulundu. Ayrıca İmrân b. Husayn, Semüre b. Cündeb, Ebû Hüreyre, İbn Ömer, İbn Abbâs, Amr b. Tağlib, el-Esved b. Serî, Cündeb b. Abdullah ve Sa’sa’a b. Mu’âviye’den hadis rivayetinde bulundu. Sa’sa’a da, Ebû Zer’den hadis rivayet etti. el-Hasan, Abdurrahman b. Semüre’den onunla birlikte üç yıl boyunca *Kabil*, *el-Endükân*,^[118] *el-Endeğân*^[119] ve *Zâbulistân*^[120] gazalarına katıldığını rivayet etti.

Yahya b. Sa’îd el-Kattân, el-Hasan’ın Semüre’den rivayet ettiği hadisler hakkında “İşittiğime göre onlar bir kitaptan rivayet edildi.” demiştir.

Dediler ki: el-Hasan, yüksek ruhlu, ahlakî faziletleri üzerinde toplayan, âlim, fakîh, sika, güvenilir, âbid, kendini ibadete vermiş, ilmi çok,^[121] fasîh, güzel ve örnek bir şahsiyetti. Rivayet ettiği hadislerden bazılarının isnadını zikretmiştir. İşittiği râvîlerden rivayet ettiği hadisler delildir. Sahâbeyi atlayarak irsal yoluyla rivayet ettiği hadisler delil değildir. *Mekke*’ye geldi. Onu orada bir kanepenin üstüne oturtular. İnsanlar etrafına toplandı. O da onlara hadis rivayetinde bulundu. Gelenler arasında Mücâhid, Atâ, Tâvûs ve Amr b. Şu’ayb vardı. Dediler (veya bazıları) dedi ki: Asla bu zat gibisini görmedik.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Ebû Arûbe anlattı. O Katâde'den, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Allah'ın ilim ehlerinden aldığı misak olmasaydı, sorduğunuz çoğu şey hakkında bir şey söylemezdim.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr anlattı; dedi ki: el-Hasan'ı şöyle derken işittim: Ebû Hüreyre'yi şöyle derken işittim:

“Abdest, ateşin değiştirdiği şeyden dolayıdır.”
el-Hasan dedi: Bir daha ebediyyen onu bırakmadım.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl Muhammed b. Süleym anlattı; dedi ki: el-Hasan'ı şöyle derken işittim:

Allah'ın Peygamber'i Musa örtünerek yıkanıyordu. Abdullah b. Büreyde kendisine “Ey Ebû Sa'îd! Bunu kimden işittin?” diye sordu. “Onu Ebû Hüreyre'den işittim.” dedi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Rebî'a b. Külsûm anlattı; dedi ki:

Bir adamın el-Hasan'a şöyle dediğini işittim: “Ey Ebû Sa'îd! Cuma günü tozlu-topraklı yağmur yağdı.” el-Hasan gusletmenin dışında bu suyu kullanmadı. Bu cevaba rağmen adam bu su ile gusletmekten kaçınıncı el-Hasan ona şöyle dedi: Ebû Hüreyre bize şunu rivayet etti; dedi ki: Allah Resûlü benden üç konuda söz aldı: “Cuma günü gusletmek, gece uyumadan önce vitir namazı kılmak, her ay üç gün oruç tutmak.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Vüheyb anlattı. O Eyyûb ve Hammâd'dan, onlar Ali b. Zeyd b. Cüd'ân'dan ve başka biri, Şu'be'den, o da Yunus'tan şöyle dediklerini rivayet ettiler:

el-Hasan, Ebû Hüreyre'den hiçbir şey işitmedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

el-Hasan, hadisi bazen lafzen, bazen de mâna ile rivayet ediyordu.

Bize Affân ve Musa b. İsmail haber verdiler; dediler ki: Bize Cerîr b. Hâzim anlattı; dedi ki:

el-Hasan bize hadisi değişik şekillerde rivayet ediyordu. Hadiste bazen ziyadelik, bazen de noksanlık yapardı. Fakat mâna aynı olurdu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî -İbn Meymûn'u kastediyor- anlattı; dedi ki: Bize Gaylân b. Cerîr anlattı; dedi ki:

el-Hasan'a, "Ey Ebû Sa'îd! Bir adam hadis dinliyor, sonra o hadisi rivayet ederken lafzen rivayet etme konusunda titizlik göstermiyor; kimi ziyade, kimi noksan yapıyor." dedim. el-Hasan, "Lafzen tam olarak rivayet etmeye kimin gücü yeter ki!" dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Humeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

"el-Hasan'ın bilgisi şunun gibi bir kitaptaydı." Affân bunu söylerken, iki şehadet parmağı ile iki baş parmağını paralel hale getirdi. [\[122\]](#)

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki:

Katâde'ye, "el-Hasan kimden çekiniyordu? Çünkü sadece sultanın yanında hul'a [\[123\]](#) cevaz veriyordu." dedim. "Ziyâd'dan çekiniyordu." dedi.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Yezîd er-Rişk'ten şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan kâdılığa tayin edildi.

Bize Mu'âz b. Mu'âz haber verdi; dedi ki: Bize Ömer b. Ebû Zâide anlattı; dedi ki:

Kûfe kadısından İyâs b. Mu'âviye'ye bir mektup getirdim. Onu getirdiğim zaman kâdılıktan azledilmiş, yerine el-Hasan kadı tayin edilmişti. Dolayısıyla mektubu ona verdim. O da mektubu kabul etti. Bu konuda^[124] bana bir delil sormadı.

Bize Sa'îd b. Âmir haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Yahya anlattı. O da Katâde'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan bize *Bedir* ashâbından herhangi birinin rivayet ettiği bir hadisi rivayet etmedi.

Bize Abdüssamed b. Abdülvâris haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ı gördüm. Namaz kılmak üzere kalktığı zaman insanlar üzerine üşüşürlerdi. "Bu insanları engellemek lazım." dedi. el-Hasan, Mescid'in sonundaki eski minarenin dibinde oturuyordu.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Akîl anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ın yüzüğünü sol elinde gördüm.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mu'âz b. Mu'âz anlattı. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan'ın yüzüğünde bazı çizgiler vardı.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr haber verdi; dedi ki:

el-Hasan'ın yüzüğünü sol elinde gördüm. Tamamı gümüşlendi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Abbâd b. Râşid anlattı; dedi ki: el-Hasan'ı ayakkabılarını giymiş olarak namaz kılarken gördüm.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Ebû Arûbe haber verdi; dedi ki:

el-Hasan'ı sakalını sarıya boşamış olarak gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn, Amr b. el-Heysem ve Yahya b. Huleyf haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ı sakalını sarıya boşamış olarak gördüm.

Bize Yahya b. Abbâd haber verdi; dedi ki: Bize Umâre b. Zâzân anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ı gördüm; sakalı sarıydı.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebân el-Attâr anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ı sakalını sarıya boşamış olarak gördüm.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr anlattı; dedi ki:

Bazı insanlar bıyıklarını kısalttıkları halde, el-Hasan bıyıklarını onlar gibi kısaltmıyordu.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Miskîn anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ı, iki elini boyun şalının [taylesân] içine sokmuş halde namaz kılarken gördüm.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Kurre anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ın yüzüğünün gümüş bir halkadan ibaret olduğunu gördüm.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ın üzerinde, halkın bildiği Sa'îdî bir elbise ve siyah bir sarık gördüm.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ın üzerinde siyah bir sarık gördüm.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Mübârek b. Fedâle anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ı namaz kılarken şalını sol tarafına koymuş olarak gördüm.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı. O da Katâde'den şunu rivayet etti:

el-Hasan lamba yakmazdı.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Abdülmümin es-Sedûsî anlattı; dedi ki:

Mescitte iken el-Hasan'ın üzerinde puanları ipekten olan Kürdî bir taylasan [şal] gördüm.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; dedi ki:

Bir kişi bana el-Hasan'ın, gömleğinin ayak bileklerine kadar uzandığını gördüğünü söyledi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize İsa b. Abdurrahman anlattı; dedi ki:

el-Hasan el-Basrî'nin üzerinde, ucu arkasından sarkan siyah bir sarık, bir gömlek, bir de onunla örtüldüğü küçük ve geniş bir hırka gördüm.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Hureys b. es-Sâib anlattı. O da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben Osman b. Affân'ın halifeliği zamanında Peygamber'in hanımlarının odalarına giriyordum. Elimi yukarı kaldırdığımda elim tavana değiyordu.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize babam anlattı; dedi ki: Humayd b. Hilâl'i şöyle derken işittim:

Ebû Katâde, el-Hasan b. Ebü'l-Hasan'ı kastederek “Bu yaşlı zatın değerini bilin. Allah'a yemin olsun ki, görüşü Ömer b. el-Hattâb'ın görüşüne çok benzeyen başka zat görmedim.” derdi.

Bize Musa b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki: Bize Muhammed b. Abdullah b. Ebû Ya'kûb anlattı; dedi ki: Müverrik'i şöyle derken işittim:

Ebû Katâde el-Adevî bana dedi ki: “Bu yaşlı zatın değerini bil. Onun bilgisini ve görüşünü alın. Allah'a yemin olsun ki, görüşü Ömer b. el-Hattâb'ın görüşüne çok benzeyen başka bir zat görmedim.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Ali b. Zeyd haber verdi; dedi ki:

Urve b. ez-Zübeyr, Yahya b. Ca'de ve el-Kâsım'a ulaştım. Fakat onlarda el-Hasan'da gördüğümü göremedim. Hasan, Peygamber'i (sas) (görmeyip, sadece) ashâbına ulaşmış olmakla birlikte o, Sahâbenin dahi görüşüne ihtiyaç duyduğu bir adamdı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Ukbe b. Ebû Sübeyt er-Râsibî anlattı; dedi ki: Yanıma Bilâl b. Ebû Bürde geldi ve el-Hasan'dan bahsetmeye başladı. Bilâl bana dedi ki: Ebû Bürde'nin şöyle dediğini işittim:

Hiz. Peygamber (sas) ile sohbeti olmadığı halde, Allah Resûlü'nün ashâbına bu yaşlı zattan -el-Hasan'ı kastediyor- daha çok benzeyen birisini görmedim.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Miskîn anlattı; dedi ki: Bize bir adam anlattı. O da Abdullah b. Âmir eş-Şa'bî'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Hübeyre ve eş-Şa'bî, el-Hasan'ı ziyarete gittiler ve orada karşılaştılar. Âmir onu tanıyordu. Dönüşte oğlu kendisine şöyle dedi: “Ey Babacığım!

Sen bu yaşlı zata öyle muamele ediyorsun ki, daha önce hiç kimseye böyle muamele ettiğini görmedim.” Âmir, “Ey Oğlum! Ben Peygamber’in 70 sahabîsine ulaştım. Bu yaşlı zattan daha çok onlara benzeyen birisini görmedim.”

Bize el-Mu’allâ b. Esed haber verdi; dedi ki: Bize Abdülazîz b. el-Muhtâr anlattı. O da Mansûr el-Gudânî’den şöyle dediğini rivayet etti:

eş-Şa’bî, el-Hasan’ı şu ifadelerle anlattı: “Bu belde ahalisi içinde ondan daha faziletli birini görmedim.”

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Züheyr b. Mu’âviye Ebû Hayseme’yi şöyle derken işittim: Bize Ebû İshâk el-Hemdânî anlattı; dedi ki:

Hasan el-Basrî, Allah Resûlü’nün ashâbına benzerdi.

Bize Kâbisa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Yunus’tan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan hüzünlü bir adamdı. İbn Mes’ûd ise mizah sahibi güleç bir zattı.

Bize el-Hasan b. Musa el-Eşyeb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Humeyd ve Yunus b. Ubeyd’den şöyle dediklerini rivayet etti:

Biz fakihleri gördük. Fakat el-Hasan gibi bütün ilimleri şahsında toplayan birisini görmedik.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Yunus anlattı; dedi ki:

el-Hasan mükâfatını Allah’tan bekleyerek konuşur, Muhammed [b. Sîrîn] de mükâfatını Allah’tan bekleyerek sükût ederdi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize el-Kâsım b. el-Fadl anlattı; dedi ki: Amr b. Mürre’nin şöyle dediğini işittim:

Ben, Basralılardan sadece şu iki zata imreniyorum: el-Hasan [el-Basrî] ve Muhammed [b. Sîrîn].

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Miskîn anlattı; dedi ki: Katâde'nin şöyle dediğini işittim:

İnsanlar arasında haram ve helâlî en çok bilen kişi el-Hasan idi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd anlattı. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şu iki kişiden daha cömert olanı görmedim: el-Hasan ve İbn Sîrîn. Fakat el-Hasan bu konuda daha ısrarcı idi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Yunus'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Allah'a yemin olsun ki, fiten ve ceza hukuku [dimâ] konularında el-Hasan âlimlerin reisi idi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbnü'l-Eş'as'a, "Hz. Âişe'nin devesinin etrafındakiler öldürüldüğü gibi, senin de etrafında bulunanların öldürülmesi seni sevindirirse, sen de el-Hasan'ı ortaya çıkar." denildi. Bunun için el-Hasan'a birisini gönderdi. Fakat o bunu hoş karşılamadı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleym b. Ahdar anlattı; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

İbnü'l-Eş'as ortaya çıktığı zaman ona tabi olma konusunda insanlar yavaş davrandılar ve geri durdular. Ona dediler ki: -el-Hasan'ı kastederek- "Şu yaşlı zatı sahaya çıkarıp ortaya koy." İbn Avn dedi ki: "Onu, iki köprü arasında gördüm. Başında siyah bir sarık vardı. İnsanlar onun orada bulunduğu farkında değillerdi. Bir yere gelince kendisini nehre attı. İnsanlardan ancak bu şekilde kurtulabilmişti. Fakat o gün neredeyse ölecekti."

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Miskîn anlattı; dedi ki: Bana Süleyman b. Ali er-Rebe'î anlattı; dedi ki:

İbnü'l-Eş'as fitnesi ortaya çıktığı zaman el-Haccâc b. Yusuf ile savaşmak durumunda kalmıştı. Ukbe b. Abdülğâfir, Ebü'l-Cevzâ ve Abdullah b. Gâlib gibi kendi gruplarının büyükleri olan kişiler koşup el-Hasan'ın yanına gidip ona şöyle dediler: “Ey Ebû Sa'îd! Dökülmesi haram olan kanı döken, haram olan malı alan, namazı terk eden ve daha buna benzer nice fiiller işleyen âsi bir toplulukla savaşmaya ne dersin?” el-Haccâc'ın yaptığı işleri bir bir sayıp döktüler. el-Hasan dedi ki: “Onunla savaşmamanız gerektiği görüşündeyim. Eğer onun cezası Allah tarafından verilecekse, siz kılıçlarınızla Allah'ın cezasını geri çeviremezsiniz. Eğer o bir belâ ise **“Allah hükmünü verinceye kadar sabredin. O hüküm verenlerin en iyisidir.”**^[125] Bu söz üzerine huzurundan çıkıp “Bu Mecusî kâfire^[126] mi uyacağız?” diyerek oradan ayrıldılar. Bunlar bir Arap topluluğu idi.

Dediler ki: Bu kişiler sonrada İbnü'l-Eş 'as'a katıldı. Râvî [Süleyman] diyor ki: Hepsi de öldürüldü.

Süleyman dedi ki: Bana Mürre b. Zübâb Ebü'l-Mu'azzel haber verdi; dedi ki:

Bir hendek içine atılıp can çekişmekte olan Ukbe b. Abdülğâfir'in yanına gittiğimde bana şöyle dedi: “Ey Ebü'l-Mu'azzel! Dünya da yok, ahiret de yok.”

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Şebîb b. Aclân el-Hanefî anlattı; dedi ki: Bana Selm b. Ebü'z-Zeyyâl haber verdi; dedi ki:

-O ve Şamlılardan bir grup insan da dinlerken- bir adam el-Hasan'a, “Ey Ebû Sa'îd! Yezîd b. el-Mühelleb ve İbnü'l-Eş'as fitneleri gibi fitneler hakkında ne diyorsun?” diye sordu. “Ne onlarla ve ne de bunlarla birlikte olma.” dedi. Şamlılardan bir adam, “Ey Ebû Sa'îd! Müminlerin Emîri ile de mi?” diye sordu. el-Hasan kızdı. Elini sallayarak dedi ki: “Ey Ebû Sa'îd! Emîrü'l-Müminîn ile de mi? Evet! Emîrü'l-Müminîn ile de birlikte olma.”

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Ebü't-Teyyâh'tan şöyle dediğini rivayet etti:

İbnü'l-Eş'as kendilerine geldiğinde el-Hasan ve Sa'îd b. Ebü'l-Hasan'ı gördüm. el-Hasan, el-Haccâc'a karşı isyan etmekten onları menedip bu işe karışmamalarını emrederken; Sa'îd b. Ebü'l-Hasan ise isyana teşvik ediyordu. el-Hasan'ın sözleri hakkında Sa'îd şöyle dedi: "Yarın Şamlılarla karşılaştığımızda, onlar hakkında ne düşünüyorsun? Biz dedik ki: Allah'a yemin olsun ki, Emîrü'l-Müminîn bizi terk etmedi, biz de onu terk etmeyi istemiyoruz. Fakat biz, el-Haccâc'ı üzerimize vali yapmasından memnun değiliz, onu azletsin." Sa'îd sözlerini bitirince el-Hasan Allah'a hamd ve senadan sonra söze başladı: "Ey İnsanlar! Allah'a yemin olsun ki, el-Haccâc, Allah'ın size musallat ettiği bir cezadır. Allah'ın cezasına kılıçla karşılık vermeyin. Size sakın olmanızı ve Allah'a yalvarmanızı tavsiye ediyorum. Benim Şamlılar hakkında sorduğun kanaat ve düşüncelerime gelince, eğer onlar gelirse; el-Haccâc onlara dünyalarını yedirecek, onlar da hiçbir şey yapamadan bineklerine binip gideceklerdir. Benim kanaatim böyledir."

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Ömer[127] b. Yezîd el-Abdî anlattı; dedi ki: el-Hasan'ı şöyle derken işittim:

Keşke insanlar sultanları tarafından bir belaya düştükleri zaman huzur ortamı geri gelinceye kadar sabretseler. Fakat kılıçlarına sarılıp onlara dayanıyorlar. Allah'a yemin olsun ki, bunlar asla iyi bir günü bulamayacaklardır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleym b. Ahdar anlattı; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

İbnü'l-Eş'as ile beraber oluncaya kadar Basralılar nezdinde Müslim b. Yesâr'ın değeri el-Hasan'dan daha yüksekti.^[128] el-Hasan bu olaylara karışmadı. Bundan sonra Ebû Sa'îd'in halk nezdindeki itibarı artmaya ve Müslim'in itibarı düşmeye başladı.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize el-Kâsım b. el-Fadl anlattı; dedi ki:

el-Hasan b. Ebü'l-Hasan'ı, İbnü'l-Eş'as'ın minberinin dibinde otururken gördüm.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize el-Haccâc el-Esved anlattı; dedi ki: Adamın biri temennide bulunarak şöyle dedi:

Keşke bende el-Hasan'ın zühdü, İbn Sîrîn ve Ubâde b. Âmir b. Abdülkays'ın verâi, Sa'îd b. el-Müseyyeb'in fıkhi olsaydı!" Bu adam Mutarrif'i de bir şey ile hatırlamıştı. Ancak Ravh onu hafızasında tutamadı. İnsanlar araştırma yaptılar. Bunların hepsinin tam olarak el-Hasan'da bulunduğunu gördüler.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hâtim b. Verdân anlattı; dedi ki:

Bir adam Eyyûb'a bir şeyler soruyor, ben de işitiyordum. Adam "el-Hasan'ın hadisi" diyor ve gülüyordu. Eyyûb bu adama öylesine kızdı ki, yüzü kızardı ve ona, "Seni güldüren şey nedir?" diye sordu. Adam, "Bir şey yok." dedi. Eyyûb, "Sen iyi bir şey için gülmüyorsun. Allah'a yemin olsun ki, senin şu iki gözün ondan daha fakih birisini görmemiştir." dedi.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da el-Cüreyrî'den şunu rivayet etti:

Ebû Seleme b. Abdurrahman, el-Hasan b. Ebü'l-Hasan'a "İnsanlara verdiğin fetvayı Peygamber'den sana gelen hadislerle mi veriyorsun, yoksa kendi görüşünle mi?" diye sordu. el-Hasan, "Vallahi, hayır! Verdiğimiz her fetva bize gelen rivayetlere dayanmaktadır. Fakat bizim görüşümüz de, onlar için kendi görüşlerinden daha faydalıdır." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Zürayk b. Ebû Zürayk anlattı; dedi ki: el-Hasan'ı şöyle derken işittim:

Fitnenin geliş emareleri görüldüğü zaman her âlim fitnenin geleceğini anlar, fakat gittikten sonra gittiğini cahiller de bilir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı. O da Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Biz, el-Hasan'ın evinin damında oturuyorduk. el-Haccâc da o zamanlarda yapacağı şeyleri yapmıştı. Süleyman dedi ki: "el-Haccâc Müslümanları

Basra'dan çıkardı. O esnada Sa'îd b. Ebü'l-Hasan yanımıza geldi ve 'Biz de hapsin dışında kalabilmek için oturup buna karar veriyoruz.' dedi. el-Hasan onun dediklerini kabul etmedi ve söylediklerini hoş karşılamadı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb haber verdi; dedi ki:

el-Hasan'ı rüyada prangaya vurulmuş olarak gördüm.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Sâbit'ten, o da el-Alâ b. Ziyâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan'ın duasını işitinceye kadar hiç kimsenin duasına severek ve hoşuma giderek "âmîn" demek içimden gelmedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı. O da Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti: Mutarriif dedi ki:

el-Hasan'ın duasını işitinceye kadar hiç kimsenin duasına severek ve hoşuma giderek "âmîn" demek içimden gelmedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Humeyd ve Yunus'u şöyle derken işittim:

İlim ve ahlâkî faziletleri el-Hasan'dan daha fazla üzerinde toplamış birine ulaşmadık.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleym b. Ahdar anlattı. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan'ın sözü, Rü'be b. el-Accâc'ın sözüne benziyordu.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Nûh b. Kays anlattı; dedi ki: Bize Yunus b. Müslim anlattı; dedi ki:

Bir adam el-Hasan'a, "Ey Ebû Sa'îd!" dedi. el-Hasan ona, "Sana nerede yemek yedirildi?" dedi. Adam, "Übülle'de." diye cevap verdi. el-Hasan, "Oradan geldin!" dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. İbrahim anlattı; dedi ki: Bize Yunus anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Ebü'l-Hasan bir gün, "Ben insanların en halis Arabıyım!" dedi. el-Hasan, "Sen mi?" dedi. "Evet! Beni bir kelime ile kınamaya gücün yetiyorsa [yap]." dedi. el-Hasan, "İşte bu!"^[129] dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize el-Eş'as anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ın yanına geldiğimiz zaman kendi aramızda [dünya ile ilgili] ne bir haber sorarız, ne de bir şeyden haber veririz. Sohbetimiz sadece ahiretle ilgili konular üzerinde olur. Fakat Muhammed b. Sîrîn'in yanına gittiğimiz zaman birbirimize her türlü haberi [siyasî olayları], hatta şiiri dahi sorardık.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Yezîd b. İbrahim anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ı, vaaz esnasında yapmış olduğu duada ellerini tersine çevirerek dua ederken gördüm.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Humeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan her gün yarım dirheme et satın alırdı. Humeyd diyor ki: el-Hasan'ın çorbasının kokusundan daha güzel bir koku asla koklamış değilim.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

-Onu sultanla korkutuncaya kadar- kader konusunda onunla birkaç kez karşı karşıya gelip münakaşa ettik. "Bu günden sonra artık o konuya dönmüyorum." dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Kimse el-Hasan'ı ayıplayacak bir şey bulamaz. Tek ayıplayacağı şey sultandan çekinmesidir.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan'a ulaştım. Allah'a yemin olsun ki, artık o, kader konusunda bir şey söylemiyor.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki:

Humeyd ve Eyyûb'u birlikte konuşurken gördüm. Humeyd, Eyyûb'a şöyle diyordu: "İsterim ki, bütün zarar ve ziyan aramızda taksim edile." el-Hasan onların konuştukları konudan hiç bahsetmiyordu. Eyyûb dedi ki: "Yani kader konusunda."

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Mu'temir anlattı; dedi ki: Babam şöyle diyordu:

el-Hasan, Basra'nın yaşlı şeyhi ve Basra'nın ilk gencidir.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Gâlib anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ı merkebime bindirerek mescitten evine götürdüm. Kendisini takip eden bir topluluğun mevcut olduğunu görünce şöyle dedi: "Bunlar hiç kimsenin kalbindeki imanı kurtaramaz. Keşke mümin, nefesine dönse de onu tanısa."

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Müreccâ b. Recâ anlattı; dedi ki: Bize Gâlib anlattı; dedi ki:

Bir gün el-Hasan mescitten çıkınca merkebi çalınmıştı. Sonra benim merkehim getirildi, ona bindi. Merkep, binen kişinin ayağını ısıırırdı. el-Hasan'a da aynısını yapacağından korktum. Merkebin yularından tuttum. Bana, "Bu senin merkebin mi?" diye sordu. "Evet." dedim. "Arkasında insanlar yürüyor mu?" diye sordu; ardından şöyle dedi: "Baban olmayasica!

Bu adamların ayak sesleri zayıf bir insanın kalbindeki imanı kurtarmaz. Allah’a yemin olsun ki, keşke Müslüman -veya Mümin dedi, -Müreccâ hangi kelimeyi kullandığı hususunda şüpheyeye düştü- kendi nefesine dönseydi de, yanında [kendini kurtaracak] bir şey olmadığını bilseydi! Fakat kendinde bir şey olduğunu zannetmesi, hızlı bir şekilde kalbinin fesada gitmesine sebeptir.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Yezîd b. Hâzim anlattı; dedi ki: el-Hasan’ı şöyle derken işittim:

Bir kişinin arkasından gelenlerin çok olması, ahmakları havaya sokar.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Miskîn anlattı; dedi ki: el-Hasan’ı şöyle derken işittim:

Bu dünyayı alçaltın, değer vermeyin. Allah’a yemin olsun ki, siz ona değer vermediğiniz sürece o alçalacaktır.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Gâlib el-Kattân anlattı; dedi ki:

Bir gün el-Hasan’ın yanındaydık. O zaman yanında İyâs b. Mu’âviye ve Yezîd b. Meryem de vardı. Bir mesele sorulduğu zaman İyâs, el-Hasan’dan önce davranıp cevap verirdi. Sonra soru el-Hasan’a soruluyordu. Böylece el-Hasan’ın diğerlerinden üstünlüğünü anlardık. el-Hasan’a, balın sâ ile tartılmasını caiz görüp görmediği soruldu. İyâs, “Caizdir.” dedi: el-Hasan, “Bazen caizdir, bazen değildir. Bazen adamın bir arkadaşı olur; o zaman caizdir. Bazen adam ahmak ve beceriksiz olur; o zaman da caiz değildir.” [Râvî] dedi ki: el-Hasan’ın onlara karşı üstünlüğü, şahinin serçelere üstünlüğü gibidir.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Yezîd b. Avâne anlattı; dedi ki: Mücâşioğulları’nın şeyhi Ebû Şeddâd ondan övgüyle bahsederek dedi ki:

Kendisinin yanında, yün giyen kişilerden bahsedildiği zaman el-Hasan’ın şöyle dediğini işittim: “Kalplerinde kibri gizleyip tevazuyu giydikleri

elbiselerinde gösterdiler. Onlar giydikleri elbiselerle öyle gurur içindedirler ki, Allah'a yemin olsun, iyi giyinmeyi seven birisi yeni bir elbiseyi giydiğinde o kadar hoşuna gitmez.”

Bize Abdurrahman b. Ca'fer er-Rakkî haber verdi. O Ubeydullah b. Amr'dan, o da Külsûm b. Cevşen'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam el-Hasan'ın yanına geldi; onun yanında lezzetli bir yemek kokusu hissetti ve “Ey Ebû Sa'îd! Senin yemeğinin kokusu çok güzel.” dedi. el-Hasan, “Evet, öyle. Çünkü benim ekmeğim Mâlik, ekmeğin sahanı ise Ferkad'dır.” dedi.

Bize Ubeydullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Amr anlattı. O da Külsûm b. Cevşen'den şöyle dediğini rivayet etti:

Dışarı çıktığında el-Hasan'ın üzerinde Yemenî bir cübbe ile Yemenî bir gömlek vardı. Ferkad onu bu şekilde görünce Farsça olarak kendisine, “Ya Üstâd! Senin gibisine böyle giyinmek yakışır.” dedi. el-Hasan, “Ey annemin oğlu Ferkad! Bilmez misin ki Cehennem ehlinin çoğu giyime önem verenlerdir.” dedi.

Bize Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Amr anlattı. O da Külsûm b. Cevşen'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adam el-Hasan'dan kendisine yardım etmesini istedi; o da onunla birlikte çıktı. Adam dedi ki: Ben İbn Sîrîn ve Ferkad'dan yardım istedim, onlar bana, “Şimdi biz cenaze namazı kılacağız, sonra seninle birlikte çıkarız.” dediler. el-Hasan, “Onlar seninle birlikte yürüselerdi, daha hayırlı bir iş yapmış olurlardı.” dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Utbe b. Yakzân anlattı; dedi ki:

Biz el-Hasan'ın yanında otururken yanında birkaç genç vardı; ona bir şey sormayıp birbirlerine bakıyorlardı. el-Hasan, “Onları hayrette bırakan nedir? Onları hayrette bırakan nedir? Onlar bir şey kaybetmediler ki!” dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Kurre anlattı; dedi ki: el-Hasan'ın şöyle dediğini işittim:

Bazen, dünyadan başka bir şey düşünmeyen kimseler bizim meclisimizde halka olup bizimle birlikte oturuyorlar [ve bizim söylemediğimiz şeyleri bize maledip söylüyorlar]. Allah'ın rahmeti, bizim söylemediğimiz şeyi, bize isnad etmeyen kişi üzerine olsun!

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim anlattı; dedi ki:

Günün yarısı geçinceye kadar el-Hasan ile birlikteydik. Oğlu bize, “Şeyhi rahat bırakın. Artık ona sıkıntı vermeye başladınız. Bugün o, ne bir şey yedi ne de içti.” dedi. el-Hasan oğlunu azarladı ve şöyle dedi: “Onlara ilişme! Onları bırak! Allah’a yemin olsun ki, onları görmekten benim için daha sevimli bir şey yoktur. Müslümanlardan öyleleri vardır ki, kardeşini ziyaret eder, uyku onları engelleyinceye kadar konuşurlar, Allah'ı zikrederler ve rablerine hamd ederler.”

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim anlattı; dedi ki:

el-Hasan'ın yanında bulunuyorduk. Ne zaman yanımıza bir insan gelip de “Selâmün aleyküm” derse, el-Hasan da “Selâmün aleyküm” derdi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Amr b. Ubeyd şöyle dedi:

Biz el-Hasan'ın ilmini ancak kızgınlık anında alırdık.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize İsa b. Minhâl anlattı. O da Gâlib'den şöyle dediğini rivayet etti: el-Hasan şöyle dedi:

Fiilini sözüne takdim eden övülür; sözünü fiiline takdim eden kınanır. ^[130]
Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Sâbit'ten, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti: Müminin dişlerini gösterecek şekilde gülmesi kalbinin gafletindendir.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: İbn Ebû Urve'den rivayetle Yezîd b. Zürey'in şöyle dediğini işittim: -Muhammed b. Sa'd dedi ki: Kanaatimce Yezîd, İbn Ebû Urve'den değil, Katâde'den rivayet etmiştir.-

Benim açımdan dört kişi bir konuda birleştikten sonra başkalarının ne dediğine bakmam ve onlara muhalefet eden de beni pek ilgilendirmez: Bu kişiler el-Hasan, Sa'îd b. el-Müseyyeb, İbrahim [en-Neha'î] ve Atâ'dır. Bunlardan her biri bulundukları şehrin imamlarıdır.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Hişâm'dan şunu rivayet etti:

Atâ'ya bir şey soruldu ve “Bilmiyorum.” dedi. Ona “el-Hasan şöyle, şöyle diyor.” denildiğinde “Allah’a yemin olsun ki, benim bir tarafımda el-Hasan’ın kalbi gibi bir kalp bulunmuyor.” dedi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Humeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Biz Mekke’de iken Şa’bî bana dedi ki: “Ben, el-Hasan ile yalnız kalmaktan hoşlanıyordum. İkimiz bir evde iken bu durumu kendisine söyledim. Bana ‘O dilediği zaman’ dedi.” Ben kapıda iken Şâ’bî geldi, ben de ona “Onun yanına git; çünkü o şimdi evde tek başına bulunuyor.” dedim. Şa’bî “Senin de benimle birlikte gelmeni istiyorum” dedi. İçeri girdiğimde el-Hasan’ı kibleye karşı yönelmiş vaziyette şöyle derken gördüm: “Ey Adem oğlu! Sen yoktun, varlık âlemine çıkarıldın. İstedin sana verildi; senden istendi, fakat sen vermedin. Ne kötü bir iş yaptın!” Sonra gidiyor, sonra dönüyor, sonra şöyle diyordu: “Ey Adem oğlu! Sen yoktun, varlık âlemine çıkarıldın. İstedin sana verildi; senden istendi, fakat sen vermedin. Ne kötü bir iş yaptın!” Sonra yine gidiyor... Bu sözü defalarca tekrarlıyordu. Sonra Şa’bî bana doğru yöneldi ve “Ey Falan! Bu bu yaşlı zat, arzu ettiğimiz hal üzere değildir. Haydi git!” dedi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Bize Yunus b. Ubeyd anlattı; dedi ki:

el-Hasan atâsını aldı ve onu taksim edip dağıtmaya başladı. Ailesi ona kendilerinin bir ihtiyacı olduğunu hatırlattı. O da onlara, “Atâdan geri kalan size yeter. Atâda hayır yoktur, onunla ancak benim yaptığım şey yapılır.” dedi.

Bize Âffân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Humeyd’den, o da el-Hasan’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Çok gülmek kalbi öldüren şeylerdendir.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Muhammed b. ez-Zübeyr’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. Abdülazîz, bana el-Hasan’ın fizikî yapısını, yeyip içtiği şeyleri ve giydiği elbiseleri sordu ve “Bana haber verildiğine göre o, Harakânî bir sarık giyermiş.” dedi. “Evet.” dedim. “Fakat o belli bir kavmin giysisi!” dedi. Sonra, “Ben onu Adî bir elbise giymiş olarak gördüm.” dedi. “Evet.” dedim. Sonra bana onun meclisinden sordu ve “Sen onun yanında iken onu yemek yerken gördün mü?” dedi. Ben, “Bir gün bir tabak yemek getirilmişti. Ondan bir firsık [kırtık] aldı ve onu ısırdı. Sonra da onu geri verdi.” dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Sehl b. Husayn b. Müslim el-Bâhilî anlattı. O Ebû Kaz’a el-Bâhilî’den şöyle dediğini rivayet etti:

“el-Hasan’ın yanında gördüm.” diyerek babanın kendisine göndermiş olduğu kölelerin sayısını zikretti.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hurre anlattı; dedi ki:

el-Hasan bir konuda hüküm verdiği zaman bunun karşılığında herhangi bir ücret almazdı.

Bize Ya’kûb b. İshâk el-Hadramî haber verdi; dedi ki: Bize Ukbe b. Hâlid el-Abdî anlattı; dedi ki: el-Hasan’ı şöyle derken işittim:

İnsanlar ve samimi dostlar gitti. Şimdi birtakım sesler işitiyoruz, fakat samimî bir dost görmüyoruz.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Mindel anlattı. O da Ebû Mâlik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan'a el-Haccâc'a isyan edip onu kılıçla değiştirmesi istendiği zaman şöyle dedi: "Allah onları tövbe ile değiştirir, kılıç ile değil."

Bize Halef b. Temîm haber verdi; dedi ki: Bize Zâide anlattı. O Hişâm'dan, o da el-Hasan ve Muhammed'den şöyle dediklerini rivayet etti:

Hevâ ehliyle birlikte oturmayın, onlarla münakaşa etmeyin ve onlardan bir şey dinlemeyin.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Ebû Bekir b. Abbâs'ı şöyle derken işittim:

el-Hasan çokça vaaz ü nasihatta bulunurdu. Hasan'ın vaazında ne söylediğini kesin olarak bilmiyorum. Ancak şunu söylediğini çok iyi hatırlıyorum: "Biz bir ev dolusu insandık ve onun her söylediğini kalabalıktan dolayı işitemiyorduk."

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı. O Muhammed b. ez-Zübeyr'den, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Yanına oğlu gelmişti, ona adamı sordu. Çocuğu "Evet" dedi. Bu adam evlenmek maksadıyla kızını istemişti. el-Hasan, "Bu kişi o azat edilmiş olan köle değil mi?" diye sordu. Oğlu, "Evet. Arkadaşları onun böyle olduğunu biliyorlar. el-Hasan, "Git, onu evlendir. Sana ne kadar [mihir] verdi?" dedi. Oğlu, "Bana 10.000 dirhem verdi." dedi. el-Hasan, "Sen ondan 10.000 dirhem aldığın zaman geride ne kalır? Ona 6.000 dirhem bırak, kendin 4.000 dirhem al." dedi. Bir adam ona, "Ey Ebû Sa'îd! Benim yanımda onun 100.000 dirhemi var." dedi. el-Hasan, "100.000 dirhem mi?" diye sordu. Adam, "Evet, 100.000 dirhem." dedi. el-Hasan, "Hayır! Allah'a yemin olsun ki, bu işte bir hayır yoktur, kızı onunla evlendirme." dedi. Sonra kızın

annesi geldi ve “Ne demek? Sen Allah’ın bize doğru yönlendirdiği rızık haram mı kılıyorsun?” dedi. el-Hasan, “Ey kaba kadın, haydi çık git!” dedi. Ben onu uzun boylu yaşlı bir kadın olarak hatırlıyorum.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân haber verdi; dedi ki:

Mesleme b. Abdülmelik, el-Hasan’a bir cübbe ve nakışlı siyah bir elbise gönderdi. Onları kabul etti. Çoğu zaman ben onu mescitte, o elbiseyi cübbenin üzerine sarkıtmış olarak görürdüm.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki: Bize babam anlattı; dedi ki:

Ben el-Hasan’ı namaz kılarken gördüm. Üzerinde deseni çok siyah bir elbise vardı. Secde ettiği zaman elleri içinde kalıp görünmüyordu.

Bize Ebû Âmir b. el-Akadî haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki:

İnsanlar arasına çıktığı zaman el-Hasan yaz-kış sarığını giyerdi.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Umâre b. Zâzân anlattı; dedi ki:

el-Hasan’ı, üzerinde ketenden yapılmış şatavî bir gömlek, sırtı giyilmiş bir hırka, üstüne atılmış bir cübbe ve başa giyilmiş mavi bir sarık ile gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Bedr b. Osman anlattı; dedi ki:

el-Hasan b. Ebü’l-Hasan’ın üzerinde siyah bir sarık gördüm.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre rivayet etti; dedi ki:

Ben el-Hasan’ın Yemen yapımı elbiseler, şallar ve sarıklar giydiğini gördüm.

Bize Vekî haber verdi. O da Dînâr b. Ebû Ömer'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben el-Hasan'ın üzerinde siyah bir sarık gördüm.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi. O da Muhammed b. Amr el-Ensârî'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan'ın yüzüğünü sol eline takmış olduğunu gördüm.

Bana Muhammed b. el-Hasan el-Vâsıtî'den haber verildiğine göre o şöyle dedi:

Avf'ın bize haber verdiğine göre bir adam el-Hasan'a bir soru sorup şöyle demiş: "Ey Ebû Sa'îd! Evim uzaktır. İhtilaf beni kahrediyor. Duyduğum bazı hadisler var. Eğer okumamda bir sakınca görmüyorsan, onları sana okuyayım." el-Hasan, "Bana okuyacağın şeyler beni ilgilendirmez. Ancak ben sana onların benim rivayet ettiğim hadis olup olmadığını söylerim." dedi. Adam, "Ey Ebû Sa'îd! "Bana el-Hasan rivayet etti," diyeyim mi?" dedi. el-Hasan, "Evet, 'el-Hasan bana rivayet etti.' de." dedi.

Yahya b. Ebû Bükeyr dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Humeyd'den şunu rivayet etti:

O adam el-Hasan'ın kitaplarını almış ve onların bir kopyasını kendisi için yazmıştı. Sonra onları el-Hasan'a geri vermişti.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Humeyd b. Mihrân anlattı; dedi ki: Bize Ebû Târik es-Sa'dî anlattı; dedi ki:

Ben ölümü esnasında el-Hasan'a şahid oldum. Bir yazıcıya şöyle vasiyet ediyordu: "Yaz! Bu, el-Hasan b. Ebü'l-Hasan'ın şehadet ettiği şeydir. O, şehadet ediyor ki, Allah'tan başka İlah yoktur ve Muhammed Allah'ın Resûlü'dür. Kim ölürken bu şekilde şehadet getirirse Cennet'e girer."

Mu'âz b. Cebel'den rivayet edildiğine göre o da ölümü esnasında bu şekilde şehadet etmiş, Allah Resûlü'nden de aynı şey rivayet edilmiştir.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Urve b. ez-Zübeyr'in mevlası Abdülvâhid b. Meymûn anlattı; dedi ki:

Bir adam İbn Sîrîn'e şöyle dedi: "Rüyada sanki bir kuşun mescitteki en güzel çakılı aldığını gördüm.^[131]" İbn Sîrîn dedi ki: "Eğer rüyan sadık ise, el-Hasan öldü demektir." [Râvî] dedi ki: Çok zaman geçmedi, el-Hasan vefat etti.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı. O da Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Hastalığı sırasında el-Hasan'ın yanına gittim. Ben kendisinden işitmedim; ama oğlu bana onun istircâda bulunduğunu, yani "İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râci'ûn" dediğini anlatmaya çalışıyordu.

Bize Mu'âz b. Hâni haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Miskîn anlattı; dedi ki:

Hasta iken el-Hasan'ın yanına vardık. Bir an durduktan sonra bize şöyle dedi: "Eğer Âdemoğlu'nun sağlığından bir şey alınırsa, işte o gün hastalandığı gündür."

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki:

Katâde'nin evinde otururken, bize el-Hasan'ın vefat ettiği haber geldi. Ben, "İlme batırılıp çıkarılmıştı." dedim. Katâde, "Allah'a yemin olsun ki, hayır! Ancak o, ilmi kendinde yerleştirdi ve içselleştirdi. Allah'a yemin olsun ki, el-Hasan'a ancak Harûrî olanlar buğzederler." dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Sehl b. Husayn b. Müslim el-Bâhilî rivayet etti; dedi ki:

Babasının kitaplarını benimle göndermesi için Abdullah b. el-Hasan b. Ebü'l-Hasan'a gönderildim. Abdullah kitapların benimle gönderilmesini kabul etti. Fakat kitaplar ağır olduğu için bana "Onları benim için topla." dedi. Ben de kitapları bir araya getirdim. Onları ne yapacağını bilmiyordum. Kitapları onun yanına getirince hizmetçisine, "Bunları

tandırın yanına götür.” dedi. Sonra cariyesine bunları yakmasını emretti. Kitapların biri hariç diğerleri yakıldı. Abdullah da götürmek üzere sadece bu kitabı bana verdi. Daha sonra tekrar Abdullah ile buluştum. Abdullah bana elçinin haber verdiği şeyin aynısını sözlü olarak ifade etti.

Bize el-Mu'allâ b. Esed haber verdi; dedi ki: Bize Abdülmümin Ebû Ubeyde rivayet etti; dedi ki:

Bir adamın el-Hasan'a şunu sorduğunu duydum: “Ey Ebû Sa'îd! Hiç gazaya katıldın mı?” “Evet. Abdurrahman b. Semüre ile birlikte Kâbil savaşına katıldım.” dedi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Humeyd anlattı; dedi ki:

el-Hasan sadece iki defa haccetti. Birisi gençliğinde, diğeri ise ömrünün sonlarında idi.

Bize Ahmed b. Muhammed b. el-Velîd el-Ezrakî haber verdi; dedi ki: Bize Abdurrahman b. Ebû'r-Ricâl anlattı. O da Gufre'nin mevlası Ömer'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ehl-i kader, el-Hasan b. Ebû'l-Hasan'ın mezhebini benimsiyorlardı. Hâlbuki el-Hasan'ın görüşü onlara muhalifti. O şöyle diyordu: “Ey Âdemoğlu! Allah'ın hoşlanmadığı bir şeyle hiç kimseyi razı etmeye çalışma. Allah'a isyan olan yerde hiç kimseye itaat etme. Allah'ın övgüsüne layık olan seviyenin üstünde hiç kimseyi övme. Allah'ın sana vermediği bir şey hususunda hiç kimseyi kötüleme. Allah bütün yaratılmışları yaratandır. Mahlukât da Allah'ın onları yarattığı şey [kanun] üzere varlığını devam ettirmektedir. Kim hırsı ile rızkını arttıracakını zannediyorsa, hırsıyla ömrünü uzatsın veya rengini değıştirsın yahut uzuvlarında ya da parmaklarında bir fazlalık yapsın!”

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Sâhibü't-tayâlise Şu'ayb'ı şöyle derken işittim:

el-Hasan'ı Kur'ân okurken gördüm. Gözyaşları sakalından aşağı akıncaya kadar ağlardı.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı. O da Katâde'den şunu rivayet etti:

el-Hasan geceleri lamba yakmıyordu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî anlattı; dedi ki: Ben el-Hasan'ın kapısının önünde bulunuyordum. Ailelesinin yanına girince onlara “es-Selâmü aleyküm” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize -el-Hasan'ın kardeşinin oğlu- Yahya b. Sa'îd anlattı; dedi ki:

İşte maharet kazanınca, “Ey Amca! Mu'allim bir şeyler istiyor.” dedim. el-Hasan, “Onlar [eskiden] bir şey almıyorlardı.” dedi. Sonra sözüne devam etti: “Ona beş dirhem ver.” Ben yine muallimin bir şeyler istediğini söyledim. Sonra dedi ki: “Hadi ona on dirhem ver.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Zürayk b. Rudayh anlattı; dedi ki: el-Hasan şöyle derdi:

Ey Âdemoğlu! ‘Ben zamanında şöyle yapardım.’ diyenlerden olmayın.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm anlattı. O da Katâde'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan ile birlikte ekilmeyen arazi üzerinde namaz kılardık. el-Hasan her sene kurban bayramının ilk gününde başını tıraş ederdi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki:

el-Hasan sözünü bitirdikten sonra şöyle demeyi arzu ederdi: “Allah'ım! Kalplerimizde, şirkten, kibirden, nifaktan, riyadan, şöhret duygusundan, töhmetten ve dinin hakkında şüpheyi düşmekten bir şey varsa onu görüyorsun. Ey Kalpleri değiştiren Yüce Zat! Kalplerimizi senin dinin üzerine sabit kıl. Dinimiz olan İslâm'ı da kâim eyle.”

Bize el-Hasan b. Ebû Musa haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Hâlid b. Rebâh[132] şunu anlattı:

Enes b. Mâlik'e bir mesele sorulduğunda şöyle demişti: “Sizin efendimiz el-Hasan’a gitmeniz gerekir; gidin ona sorun.” Enes’e, “Ey Ebû Hamza! Biz sana soruyoruz. Sen ise ‘Gidin, efendimiz el-Hasan’a sorun.’ diyorsun!” dediler. Enes, “Biz de, o da hadisleri dinledik. Fakat o hadisleri iyice ezberledi, biz ise unuttuk.” dedi.

Bize Haccâc b. Nusayr haber verdi; dedi ki: Bize Umâre b. Mihrân anlattı; dedi ki:

el-Hasan’a, “Neden ümeranın yanına gidip onlara emr-i bi’l-marûf, nehy-i ani’l-münker yapmıyorsun?” denildi. “Müminin nefsinin zelil etmesi gerekmez. Onların kılıçları bizim dillerimizin önünde gidiyor. Biz konuştuğumuz zaman onlar kılıçlarıyla şöyle şöyle derler.” dedi. Bunu söylerken eliyle vurma işareti yapıyordu.

Bize Haccâc haber verdi. O Umâre’den, o da el-Hasan’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Şüphesiz dünyanın bir sonu vardır. Umâre, “Sözü ameline tam olarak uyan kişi olarak el-Hasan’dan başkasını görmedim.” dedi.

Bize Haccâc haber verdi; dedi ki: Bize Umâre anlattı; dedi ki:

Biz el-Hasan ile birlikte iken yanımıza Ferkad geldi. O hurma tatlısı yiyordu. Ferkad, “Gel, sen de ye.” dedi. Umâre, “Onun şükrünü eda edemeyeceğimden korkuyorum.” dedi. Bunun üzerine el-Hasan şöyle dedi: “Sana yazıklar olsun! Yani sen soğuk suyun şükrünü eda edebiliyorsun!”

Bize Haccâc haber verdi. O Umâre’den, o da el-Hasan’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bir genç bir ibadeti ifa ettiği zaman, biz onun düşüncesini değil, amelinin biliyoruz. İşte bu faydalı ilimdir.

Bize Haccâc haber verdi; dedi ki: Bize Umâre anlattı; dedi ki:

el-Hasan bana, Kur'ân okurken çeşitli sesler çıkarmayı mekruh gördüğünü, bunun şarkı nağmesinden ibaret olduğunu söyledi.

Bize Haccâc haber verdi; dedi ki: Bize Umâre anlattı. O da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İnsanlara sûizan etmekten sakının.

Bize Sa'îd b. Muhammed es-Sekafî haber verdi. O da er-Rebî b. Sabîh'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Bir kimse yüzüne karşı onu övdüğünde bundan hoşlanmazdı. Fakat birisi ona dua etse, bundan dolayı sevinç duyardı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Gâlib el-Kattân anlattı; dedi ki:

el-Hasan'a Abdülmelik b. Beşîr'in mektubunu götürdüğüm zaman bana, "Onu oku." dedi. Bunun üzerine mektubu okudum. İçerisinde dua vardı. Bundan dolayı el-Hasan şöyle dedi: "Senin bazı kardeşlerin vardır ki, onları senin annen doğurmamıştır."

Bize Ali b. Abdülhamîd el-Ma'nî haber verdi; dedi ki: Bize İmrân b. Hâlid el-Huzâ'î anlattı. O da ismini zikrettiği bir adamın şöyle dediğini rivayet etti:

Matar, el-Hasan'a bir mesele sordu ve "Fakîhler senin görüşlerine aykırı görüşler serdediyorlar." dedi. el-Hasan, "Matar, annen seni kaybetseydi ya! Sen hiç fakîh gördün mü? Sen fakîh nedir bilir misin? Fakîh, verâ sahibi zâhid bir kimse olup kendisinden üstün olanı üzmez ve onu rahatsız etmez, kendisinden aşağı olanla da alay etmez. Allah'ın öğrettiği ilim üzerine dünya malını koymaz." dedi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Ebû Bekir b. Ayyâş'ı şöyle derken işittim:

el-Hasan bir cenaze gördüğü zaman şöyle derdi: "Beni, süratle geçip giden bir karartı olarak yaratmayan Allah'a hamd olsun." [Râvî] dedi ki:

Artık o gün bir şey konuşmazdı.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr anlattı; dedi ki:

el-Hasan 110 senesinde vefat etti. İsmail b. Uleyye, Receb ayında vefat ettiğini söyledi. el-Hasan, Muhammed b. Sîrîn'den 100 gün önce vefat etmişti.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

el-Hasan Cuma gecesi vefat etti. Onu Eyyûb ve Humeyd et-Tavîl gasletti. İnsanlar dağılıp gittikten sonra evden çıkarıldı. Babam beni onunla birlikte götürdü. Mu'âz b. Mu'âz ise şöyle dedi: "el-Hasan, Muhammed'den 10 yaş daha büyüktü."

3884. Sa'îd b. Ebü'l-Hasan ﴿سعيد بن أبي الحسن﴾

el-Hasan'dan daha küçüktü. Kendisi hadis rivayetinde bulunduğu gibi, ondan da hadis rivayet edenler oldu.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan ve Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Ben Sa'îd b. Ebü'l-Hasan'ı sakalını sarıya boyamış olarak gördüm.

Bize el-Fadl b. Anbese ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Yunus b. Ubeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Ebü'l-Hasan ölünce, el-Hasan çok üzüldü. Söz söylemekten ve hadis rivayetinde bulunmaktan kesildi. Kendi meclisinde oturanlar ve ondan hadis dinleyenler dahi bu durumun farkına varmışlardı. Ne zaman birisi bu konuda bir şey söylese şöyle derdi: "Ya'kûb'a hüznün ve üzüntüyü ar kılmayan Allah'a hamdolsun." Sonra şöyle derdi: "Ayrıcı memleket ne kötüdür."

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mübârek b. Fedâle anlattı; dedi ki:

Kardeşi vefat ettiği zaman biz el-Hasan'ın evine gittik. Kendisi ağlıyordu. Ebû Bekir b. Abdullah yanına girdi, kendisine taziyede bulundu ve şöyle dedi: “Ey Ebû Sa’îd! İnsanlara her şeyi öğreten sensin. Şimdi insanlar seni bu şekilde ağlarken görüyorlar, memleketlerine gittikleri zaman da “Biz el-Hasan’ı kendisine bir musibet isabet ettiği zaman ağlarken gördük.” diyorlar. İnsanlar, senin bu halini diğer insanlara karşı delil ve hüccet olarak kullanıyorlar.” Bunun üzerine el-Hasan hamd ve senada bulunarak şöyle dedi: “Allah’a hamdolsun ki, acıma duygusunu insanların kalbine koymuş. Bu his sebebiyle insanların bir kısmı diğer kısmına merhamet eder; göz gözyaşı döker, kalp hüznolenir. Bunda bir sabırsızlık ve şikâyet yoktur. Sabırsızlık ve şikâyet, dil ve elle olandır. Allah Ya’kûb’un üzüntüsünü onun hakkında bir günah olarak saymadı ve şöyle buyurdu: “**Kederini içine gömmesi yüzünden gözlerine boz geldi.**”^[133] Allah, Sa’îd b. Ebü’l-Hasan’a rahmet eylesin.” Ona çokça dua ettikten sonra şöyle dedi: “Yeryüzünde başıma gelen hiçbir belâ ve sıkıntı yoktur ki, Sa’îd, o belâlardan beni korumak için elinden geleni yapmış olmasın.”

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

el-Hasan, kardeşi Sa’îd b. Ebü’l-Hasan’a ölünce ona ait işlemeli kapşonlu bir dış elbise satmam için bana verdi. O zaman çok üzüntülü ve kederliydi. Kapşonlu dış elbiseye en çok 24 dirhem verdiler. Kendisine gidip, “Onu satın alabilir miyim?” dedim. Bana “Sen daha iyi bilirsin. Fakat ben onu senin üzerinde görmek istemem.” dedi. “Yanına geldiğim zaman onu giymem.” dedim. Sonra onu giydim, onunla Benî Adî Mescidi’ne gittim. Orada namaz kıldım. Benî Adî’den bir kadın bana gelip, “Ey İbn Avn! Seni böyle bir elbise giyerken hiç görmemiştım.” dedi. Bu sözden sonra kalbime bir şeyler oldu. Sonra Muhammed b. Sîrîn’e gittim. Durumu ona anlattım. Bana, “Benden o kadına selam söyle ve ona, Peygamber’in ashâbından bir adamın 1.000 dirheme bir elbise satın alıp giydiğini, ancak onu sadece namazda giydiğini bildir.” dedi.

[Râvîler] dediler ki: Sa’îd b. Ebü’l-Hasan 100 senesinden önce vefat etmişti.

3885. Câbir b. Zeyd el-Ezdî ﴿عقبة بن مالك الليثي﴾

Künyesi Ebü's-Şâ'sâ'dır.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Hâlid b. Yezîd el-Hedâdî haber verdi. O da Hayyân el-A'rec'den veya Sâlih ed-Dehhân'dan rivayet ettiği bir hadiste şunu rivayet etti:

Câbir b. Zeyd'in bir gözü görmüyordu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Muhammed[134] b. Fedâ'dan, o da İyâs'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Basra'ya gittiğimde, orasının müftüsü Umân ehlinden Câbir b. Zeyd adlı kişi idi.

Süfyân, Amr'dan rivayetle dedi ki:

Ben, Ebü's-Şâ'sâ'dan daha âlim birisini görmedim.

Süfyân, Amr'dan, o da Atâ'dan rivayet etti; dedi ki: İbn Abbâs'ı şöyle derken işittim:

Basralılar Câbir b. Zeyd'in görüşüne uysalardı, onlara Allah'ın kitabındaki ilmi daha geniş bir şekilde anlatırdı.

Yahya b. Sa'îd el-Kattân, Süleyman et-Teymî'den rivayetle şöyle dedi:

el-Hasan gazaya çıktığında burada insanların müftülüğünü Câbir b. Zeyd yapıyordu. el-Hasan gazadan dönünce yine o fetva vermeye başladı.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Bir gün Eyyûb, Câbir b. Zeyd'in sohbetini açtı ve onun fıkına hayran olduğunu söyledi.

Bize Süleyman b. Harb ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Eyyûb’a “Câbir b. Zeyd’i gördün mü?” diye soruldu. “Evet. O akıllı bir zattı. O akıllı bir zattı. O akıllı bir zattı.” dedi. Ârim rivayetinde dedi ki: Haddini bilen bir adamdı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim anlattı; dedi ki: İyâs b. Mu’âviye’nin şöyle dediğini işittim:

Basra’ya geldiğimde Câbir b. Zeyd’den başka onlara fetva veren birisi yoktu.

Bize Hafs b. Ömer el-Havdî haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Yahya anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı; dedi ki:

Câbir b. Zeyd hapse atıldığında kendisine gidip hünsanın nasıl mirasçı olacağını sordular. O da şöyle dedi: “Hem beni hapsediyorsunuz, hem de benden fetva istiyorsunuz! Ona bakın. Hangisinden bevlediyorsa, ona göre mirasçı yapın.”

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Haccâc b. Ebû Uyeyne anlattı. O da Hind’den şöyle dediğini rivayet etti:

Taun hastalığından dolayı Irak’a kaçtık. Orada Câbir b. Zeyd merkeb üzerinde bize doğru gelerek şöyle demişti: Sizi arzu eden şey, size ne kadar da yakın!

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Haccâc b. Ebû Uyeyne anlattı. O da Câbir b. Zeyd’in şöyle dediğini rivayet etti:

Ömrümün 60 senesi geçti. Bu süre içinde çok şeyler kazandım; çok nimetlere mazhar oldum. Yapmış olduğum hayırlar hariç, şimdi benim ayakkabılarım, benim yanımda bütün bunlardan daha değerlidir.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Amr b. Dînâr'ın şöyle dediğini rivayet etti:

Câbir b. Zeyd'e, "İnsanlar senden işittikleri şeyi yazıyorlar." denildi. Câbir, "Onlar sadece Allah rızası için yazıyorlar." dedi. Affân, "Ben ondan kuşluk vaktinde ayrılıyorum." dedi. Ârim, "Ben, onun yanından kuşluk vakti dönüyorum." dedi.

Bize Affân ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Yahya b. Atîk'ın şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed b. Sîrîn'in yanında, Câbir b. Zeyd'in bahsi geçtiği zaman onun hakkında şöyle dedi: "Allah'ın rahmeti üzerine olsun. O para karşısında [sağlam] bir Müslümandı."

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Bürcân anlattı; dedi ki:

Ebü's-Şa'sâ Câbir b. Zeyd'i haccını ifa ettikten sonra yürüyerek 11-12 günde geldiğini gördüm.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize el-Kâsım b. el-Fadl el-Huddânî anlattı; dedi ki:

Câbir b. Zeyd'i başı ve sakalı beyazlamış olarak gördüm.

Bize Amr b. el-Heysem haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Câbir b. Zeyd'i sakalını sarıya boyamış olarak gördüm.

Bize Sa'îd b. Âmir ve Affân b. Müslim haber verdiler; dediler ki: Bize Hemmâm anlattı. O Katâde'den, o da Azre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Câbir b. Zeyd'e İbâdiyye^[135] mezhebi mensuplarının onu kendilerinden kabul ettiklerini söyledim. "Onlardan Allah'a sığınırım." dedi. Sa'îd de rivayetinde dedi ki: "O ölmek üzere iken ben de kendisine aynı şeyi söyledim."

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Hişâm'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Câbir b. Zeyd onların dedikleri şeyden uzaktı. Ârim dedi ki: "İbâdiyye onu kendilerine yamamaya çalışıyordu."

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Dâvûd b. Ebü'l-Kassâf anlattı. O da Azre el-Kûfî'nin şöyle dediğini rivayet etti:

Câbir b. Zeyd'in yanına gidip kendisine, "Bunlar seni kendilerine yamamaya çalışıyorlar." dedim. "Onlardan Allah'a sığınırım." dedi.

Bize Abdüssamed b. Abdülvâris b. Sa'îd haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Yahya anlattı. O da Sâbit el-Bünânî'nin şöyle dediğini rivayet etti:

Câbir b. Zeyd'in yanına gittiğimde ağırlaşmıştı. Kendisine "Ne arzu ediyorsun?" dedim. "el-Hasan'ı görmek istiyorum." dedi. Oradan çıkıp el-Hasan'ın yanına geldim. O sırada Ebû Huleyfe'nin evinde bulunuyordu. Durumu kendisine anlattım. "Haydi ona gidelim" dedi. "Sizin hakkınızda endişe ediyorum." dedim. "Allah onların gözlerini benden çevirecektir." dedi. Sonra yürüyerek Câbir'in yanına gittik. el-Hasan, "Ey Ebü's-Şa'sâ! Lâilâhe illallah de." dedi. Arkasından "...**Rabbinin bazı ayetleri geldiği gün...**"^[136] ayetini okudu. Sonra da "İbâdiyye seni dost kabul ediyorlar." dedi. Câbir, "Onlardan Allah'a sığınırım." dedi. el-Hasan, "Ehlü'n-nehr^[137] hakkında ne diyorsun?" dedi. Câbir, "Onlardan Allah'a sığınırım." dedi. Daha sonra birlikte yanından ayrıldık.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Habîb b. eş-Şehîd'den, o da Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti: Kendisi bazı şeylerden şikayette bulunurken Câbir b. Zeyd'e, "Ne arzu edersin?" denildi. O da "el-Hasan'ı görmek isterim." dedi. [Râvî] dedi ki: Sâbit hemen el-Hasan'a koşup gitti. O sırada Ebû Huleyfe'nin evinde

gizleniyordu. Sonra birlikte Câbir'in evine geldiler. Câbir, "Beni oturtun." dedi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Nûh b. Kays haber verdi. O İsmâ b. Sâlim'den, o da Sâbit el-Bünânî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Huleyfe'nin evinde gizlenmekte olan el-Hasan'ın yanına geldim. Kendisine "Kardeşin Câbir b. Zeyd ölmek üzere" dedim. "Haydi yavaş yavaş yürüyerek gidelim." dedi. Sonra akşam olunca katırını getirtti. Katıra bindi. Ben de arkasına bindim. el-Hasan, Câbir'in evine geldi ve seher vaktine kadar oradan ayrılmadı. Sabaha kadar vefat etmeyeceğinden endişelenince el-Hasan kalkıp üzerine dört tekbir getirdi ve ona dua etti. Sonra da oradan ayrıldı.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi. O Ebû Hilâl'den, o da Hayyân el-A'rec veya Ebû's-Salt ed-Dehhân'dan rivayet ettiğine göre -Ebû Hilâl burada kimden duyduğu konusunda şüpheye düştü:-

Câbir b. Zeyd kendisini hanımının gasletmesini vasiyet etmişti.

Muhammed b. Ömer ve diğerleri dediler ki: Câbir b. Zeyd 103 senesinde vefat etti. Ebû Nu'aym dedi ki: Câbir, Cuma günü Enes b. Mâlik ile birlikte 93 senesinde vefat etti.

Muhammed dedi ki: Bu her ikisi hakkında Ebû Nu'aym'ın bir hatası ve yanlışlığıdır. Câbir b. Zeyd'in 103 senesinde vefat ettiğine dair ittifak vardır. Enes ise 91 senesinde vefat etti.

3886. Ebû Kılâbe el-Cermî (قيصة بن وقاص)

Adı, Abdullah b. Zeyd'dir. Çok hadis rivayet eden sika bir râvî idi. Divan kaydı Şam'da bulunuyordu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Ebû Kılâbe'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ona, "Hangi insan daha zengindir?" diye soruldu. Ebû Kılâbe, "Verilene razı olan!" dedi. Yine "Hangi insan daha bilgilidir?" diye soruldu. Ebû

Kılâbe, “Diğer insanların ilminden kendi bilgisine bir şeyler katan kişi.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Eyyûb’un Ebû Kılâbe hakkında şöyle dediğini duydum:

Allah’a yemin olsun ki, akıllı fakihlerden biriydi.

Bize Affân b. Müslim, Süleyman b. Harb ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb’un şöyle dediğini rivayet etti: Müslim b. Yesâr dedi ki:

Eğer Ebû Kılâbe Acemlerden biri olsaydı, mûbez-i mûbezân yani kâdı’l-kudât olurdu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Sâbit b. Yezîd anlattı; dedi ki: Âsım, Ebû Kılâbe’nin şöyle dediğini rivayet etti:

İnsanlar bir kişiyi, o kişinin kendisini bildiğinden daha iyi biliyorlarsa, bu kişi helak olmaya layıktır. Fakat bir kişi kendisini insanlardan daha iyi biliyorsa, bu kişi de kurtulmaya daha layıktır.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben onu hüküm verme konusunda insanların en bilgilisi olarak, hüküm vermekten en çok kaçanı, hüküm vermekten en çok hoşlanmayan âlimi gördüm. Basra’da Ebû Kılâbe’den daha büyük bir kadıya rastlamadım. Muhammed’in^[138] durumu nedir, bilmiyorum. Keşke bana haber verilseydi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hâtim b. Verdân anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb anlattı; dedi ki:

Ebû Kılâbe’den kâdı olması istendi. O kaçıp Şam’a gitti. Bir müddet orada ikamet etti, sonra Basra’ya geri döndü. Kendisine, “Keşke kâdılığı kabul edip insanlar arasında adaletle hüküm verseydin. Bunun senin hakkında daha sevaplı bir iş olduğunu düşünüyorum.” dedim. Bana, “Ey

Eyyûb! Gemi denizde batarsa, yüzme bilmek ne kadar kurtuluş ümidi olur?” dedi.

Bize Süleyman b. Harb rivayet etti; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Ebû Huşeyne Sâhibü’z-Ziyâdî’nin şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed b. Sîrîn’in yanında Ebû Kılâbe’den bahsedildiği zaman onun hakkında şöyle dedi: “O zat gerçekten benim kardeşimdir.”

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ayyâş anlattı; dedi ki: Bize Amr b. Meymûn anlattı. O da Ebû Kılâbe’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer b. Abdülazîz kendisinin yanına gelince, “Ey Ebû Kılâbe! Bana hadis rivayet et.” demiş. Ebû Kılâbe, “Ey Müminlerin Emîri! Hadis rivayetinden hoşlanmıyorum, fakat suskun kalmaktan da hoşlanmıyorum.” Diye cevap vermiş.

Bize Muhammed b. Mus’ab el-Karkasânî haber verdi; dedi ki: Bize el-Evzâ’î anlattı. O Mahled’ten, o Eyyûb’dan, o da Ebû Kılâbe’den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir adama hadis rivayet ettiğin zaman, “Bizi bununla meşgul etme, bize Allah’ın Kitabı’nı getir.” derse, bil ki o sapıktır.

Bize Abdullah b. Ca’fer haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Amr anlattı. Yine bize Affân b. Müslim ve Ahmed b. İshâk haber verdiler. Onlar Vüheyb’den, o Eyyûb’dan, o da Ebû Kılâbe’den anlattı; dedi ki:

Bir kişinin bidat olarak ortaya koyduğu şey, kılıcı hak etmiştir.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb’dan şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Kılâbe dedi ki:

Hevâ ehli, dalâlet ehlidir. Onların doğruca Cehennem’e gidecekleri kanaatindeyim. Hevalarına uymaları onları cesaretlendirdi. Onlardan hiç biri bir görüşü kabul etmez. Öyle sözler söylerler ki, bu problemi kılıçtan başka bir şey çözmez. Nifak da çeşit çeşittir. Sonra şu ayetleri okuyarak

münafıkların çeşitlerini saydı: “**Onlardan Allah ile ahit yapanlar**”^[139] bir sınıftır; “[**Peygamber, her söyleneni dinleyen**] **bir kulaktır, diyerek onu incitenler**”^[140] bir sınıftır; “**Onlardan sadakaların [taksimi] hususunda seni ayıplayanlar**”^[141] daha başka bir sınıftır. Münafıkların görüşleri birbirlerinden farklı olmakla birlikte savaş konusunda birleşmişlerdir. Onların doğruca Cehennem’e gidecekleri kanaatindeyim.” Eyyûb, Ebû Kılâbe’yi kastederek şöyle dedi: “Allah’a yemin olsun ki, fakihler içinden anlayışlı ve gönül sahibi kimseler vardır.”

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb’dan, o da Ebû Kılâbe’den şöyle dediğini rivayet etti:

Medine’de üç gün ikamet ettim. Orada, bir adamdan bana ulaşan bir hadisten başka ihtiyacım yoktu. Adam gelip kendisine bu hadisi soruncaya kadar orada ikamet ettim.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Bişr b. el-Mufaddal anlattı; dedi ki: Bize Hâlid anlattı; dedi ki:

Ebû Kılâbe’nin yanına giderdik. Bize üç hadis rivayet ettiği zaman “Çok hadis rivayet ettim.” derdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Vüheyb anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb anlattı. O da Gaylân b. Cerîr’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Kılâbe ile birlikte Mekke’ye gitmek istedim ve bu konuda izin istemek üzere kendisine, “Geleyim mi?” diye sordum. Bana, “Harûrî değilsen, evet.” dedi.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Humeyd’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ayakkabı imalatçıları Ebû Kılâbe’ye geldiklerinde onlara, “Bana bir kâğıdın üzerine [mitraf] onun uzunluğunu, genişliğini ve diğer özelliklerini yazın.” derdi. Onlar bu şekilde tarif edilmiş olan ayakkabıyı getirince, onu satın alırdı.

Bize Şebâbe b. Sevvâr haber verdi; dedi ki: Bize Ukbe b. Ebü's-Sahbâ anlattı. O da Ebû Kılâbe'den şunu rivayet etti:

O, [Saçını ve sakalını] siyah kına ile boyardı.

Bize Süleyman b. Harb ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Kılâbe, Şam'da hastalandı. Ömer b. Abdülazîz kendisini ziyarete gelip kalkacağı sırada, “Ey Ebû Kılâbe! Bize mânen yardımcı ol; münafıklar bizim yüzümüzden sevinmesinler.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şunu rivayet etti:

Ebü'l-Âliye, Ebû Kılâbe'nin yanına geldiğinde ona, “Ey Ebû Kılâbe! Bize mânen yardımcı ol; münafıklar bizim yüzümüzden sevinmesinler.” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Ebû Kılâbe şöyle bir vasiyette bulundu: “Ölümümden sonra kitaplarımı, hayatta ise Eyyûb'a verin, hayatta değilse yakın.”

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Ebû Kılâbe, Şam'da Deyrâyâ'da vefat etti. Şam [divanını] kayıtlıydı. 104 veya 105 senesinde vefat etti.

3887. Müslim b. Yesâr ﴿مالك بن حيدة﴾

Künyesi *Ebû Abdullah*'tır. Kureyş'ten Talha b. Ubeydullah et-Teymî'nin mevlasıdır.

Bize Muhammed b. Ubeydullah et-Teymî haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Humeyd'den şunu rivayet etti:

Müslim b. Yesâr evinde ayakta namaz kılarken yan tarafı tutuştu. Fakat ateş söndürülünceye kadar bunu hissetmedi.

Ezher es-Sem'ân, İbn Avn'dan rivayet etti; dedi ki:

Onun yaşadığı zamanda Müslim b. Yesâr'dan daha faziletli biri yoktu.

Bize Zeyd b. el-Hubâb, Abdülhamîd b. Abdullah b. Müslim b. Yesâr'dan rivayet etti; dedi ki: Babam bana şunu rivayet etti:

Babası [Müslim] eve girdiği zaman, kendilerinin [çocukların] gürültüsü duyulmazdı. Fakat o namaz kılmaya başladığı zaman gürültü yaparlar ve gülerlerdi.

Bize Attâb b. Abdullah b. el-Mübârek haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Hayyân haber verdi; dedi ki:

Müslim b. Yesâr'a namazda iken etrafında olan-biteni hiç duymadığı ve hissetmediği söylendiğinde şöyle dedi: “Siz benim kalbimin nerede olduğunu biliyor musunuz?”

Bize Mu'âz b. Mu'âz haber verdi. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Müslim b. Yesâr'ı namaz kılarken gördüm. Sanki o bir kazık gibiydi. Bir o adamın, bir bu adamın üstüne doğru sallanmıyor ve elbisesinde bir hareket gözlenmiyordu.

Bize Ubeydullah b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Âsım el-Ahvel'den, o da Ebû Kılâbe'den şöyle dediğini rivayet etti:

Müslim b. Yesâr'a namazda huşu konusunu sordum. “Bakışını secde ettiğin yere dikmelisin.” dedi.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Sâbit anlattı. O da Müslim b. Yesâr'ın şöyle dediğini rivayet etti:

Bir kişinin Allah'ın kerih gördüğü bir şeyi iman gereğince terk etmemesini anlayamıyorum.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize el-Mübârek anlattı; dedi ki:

Abdullah b. Müslim, Allah Resûlü'nün hurma ile iftar ettiği kendisine [Müslim'e] ulaştığı için babasının da hurma ile iftar ettiğini rivayet etti.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Sâbit, Müslim b. Yesâr'ın şöyle dediğini rivayet etti:

İlmim hakkında, içinde Allah sevgisi olmayan bir şeyin karışıp da onu ifsad etmesinden korktuğum kadar hiçbir şeyden korkmuyorum.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mübârek anlattı; dedi ki: Abdullah b. Müslim b. Yesâr babasının şöyle dediğini anlattı:

“Doğru olan bir kişiye lânet etmek yakışmaz. Bir şeye lânet ettiğim zaman onu evimde bırakmazdım.” Hiç kimseye küfretmezdi. Kızdığı zaman söylediği en ağır söz “Benden uzak ol!” şeklindeydi. Bunu söylediği zaman bilinirdi ki, bundan öte bir şey kalmamıştır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize el-Mübârek b. Fedâle anlattı; dedi ki: Bana Abdullah b. Müslim anlattı; dedi ki:

Müslim b. Yesâr'a gemide oturarak namaz kılmanın hükmü sorulduğu zaman, “Ben bunu mekruh görüyorum.” veya “Hastalık hali olmaksızın Allah'ın beni oturarak namaz kıldığımı görmesinden hiç hoşlanmam.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize el-Mübârek anlattı; dedi ki: Abdullah b. Müslim bana babasının şöyle dediğini anlattı:

Sağ elimle avret yerlerime değmeyi kerih görürüm. Çünkü o elimle Kitab'ımı tutmayı arzu ederim.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Muhammed b. Müslim b. Yesâr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Münakaşa etmekten sakının. Çünkü o, âlimin cehalet saati olup şeytan bu sebeple onun ayağının kaymasını ister.

Muhammed dedi ki: Bu kavgadır, bu kavgadır.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Habîb'den yani İbü'sş-Şehîd'den, o da bazı arkadaşlarından şunu rivayet etti:

Müslim b. Yesâr mescide uğradı, müezzin de ezan okudu. Bunun üzerine Müslim geri döndü. Müezzin ona, “Seni geri döndüren şey nedir?” dediğinde, “Sen, beni geri döndürdün.” dedi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Avn b. Musa anlattı; dedi ki: Bize Abdullah b. Müslim b. Yesâr anlattı; dedi ki:

Babamın namaz kılmayan bir kölesi vardı. Onu dövmez, fakat şöyle derdi: “Ona ne yapacağımı bilmiyorum. O bana çalışması ve gayretiyle galip geldi.”

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Eyyûb, İbnü'l-Eş'as ile birlikte [savaşa] çıkan kurrâdan söz edilince şöyle dedi:

Kurrâdan savaşıp da öldürülen herkesin savaşmasına imrenmeyen kimse kalmadı. O savaşlarda öldürülmeyip de kurtulanlar, onlardan olmadıklarına çok pişman oldular.

Bize Affân b. Müslim ve Süleyman b. Harb haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Ebû Kılâbe'den şunu rivayet etti:

Müslim b. Yesâr ona [Ebû Kılâbe'ye] Mekke'ye kadar arkadaşlık etti. Ebû Kılâbe dedi ki: Fitneden bahsederek Müslim bana dedi ki: “Allah'ın nimetinden dolayı sevinçliyim. Ben o fitnelerde tek bir ok atmadım, hiç kimseyi mızrakla yaralamadım ve hiçbir kimseye kılıçla vurmadım.” Ebû Kılâbe dedi ki: Ona, “Ey Ebû Abdullah! Peki, senin bu safta durduğunu gören ne yapsın?” diye sordum. Müslim dedi ki: “İşte bu Müslim b. Yesâr'dır. Allah'a yemin olsun ki, ben ancak hak üzere iken burada

durdum.” Sonra öne çıktı ve öldürülünceye kadar savaştı. [Râvî] dedi ki: Bunun üzerine Ebû Kılâbe ağladı. Öyle ağladı ki keşke ona bunu söylemeseydim diye temenni ettim.

Râvîler dediler ki: Müslim sika, fâzıl, âbid, verâ sahibi bir zattı. Onlara göre mevkii el-Hasan’dan daha yüksekti. Abdurrahman b. Muhammed b. el-Eş’as ile birlikte [savaşa] çıktı. Bu durum onu insanların gözünden düşürdü; el-Hasan’ın ise onların nezdindeki makamını yükseltti.

Râvîler dediler ki: Müslim b. Yesâr, Ömer b. Abdülazîz’in hilafeti zamanında 100 veya 101 senesinde vefat etti.

3888. Cübeyr b. Hayye [142] ﴿جبر بن حية﴾

O, Ebû Ziyâd b. Cübeyr’dir. el-Muğîre b. Şu’be’den hadis rivayetinde bulundu.

3889. Hayyân b. Umeyr el-Kaysî ﴿إياس بن قتادة بن أوفى﴾

Künyesi, *Ebü’l-Alâ*’dır. Az hadis rivayet eden sika bir râvî idi. İbn Abbâs, Abdullah b. ez-Zübeyr ve Abdurrahman b. Semüre’den hadis rivayet etti.

3890. Ebû Medîne es-Sedûsî ﴿أبو العجفاء السلمي﴾

Adı Abdullah b. Husayn’dır. Az hadis rivayet eden bir râvîdir. Abdullah b. Abbâs ve Abdullah b. ez-Zübeyr’den hadis rivayet etti.

3891. Hâlid b. Gallâk el-Absî ﴿أحمد بن جزء السدوسي﴾

Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3892. Mudârib b. Hazn ﴿مجاهع بن مسعود﴾

Mâzinoğulları’ndandır. Az hadis rivayet eden bir râvî idi. Ebû Hüreyre’den hadis rivayetinde bulundu.

3893. Abdullah b. Ebû Bekre ﴿عبد الله بن أبي بكرة﴾

Annesi Sa’d b. Zeydümenât b. Temîmoğulları’ndan, Sarîmoğulları’ndandır. Abdullah, babası Ebû Bekre, *Basra*’ya gelip yerleşmeden önce, *Bahreyn*’de dünyaya gelmişti.

Ebû Bekre, *Basra*'ya geldiğinde yaşlı idi ve çocuklarından bir yardım görmedi. Vefatına kadar Ebû Bekre'nin kız ve erkek olarak 40 çocuğu olmuştu. Onlardan yedi tanesi kendisinden sonra yaşamaya devam etti. Abdullah b. Ebû Bekre de babasının vefatından sonra yaşayanlardan biridir.

3894. Ubeydullah b. Ebû Bekre ﴿عبيد الله بن أبي بكر﴾

Annesi, İclogulları'ndan Hevle bt. Galîz idi. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı. O da Ebû Hamza'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bu şekilde abdest alan ilk kişi olarak *Basra*'da Ubeydullah b. Ebû Bekre'yi gördük. Biz, “Bakınız, bu Habeşî zat su ile istincada bulunuyor.” diyorduk. Râvîler dediler ki: Ubeydullah b. Ebû Bekre, Ziyâd b. Ebû Süyfân zamanında *Sicistân* valiliği yaptı. Kendisinin vefatından sonra *Basra*'da nesli devam etti.

3895. Abdurrahman b. Ebû Bekre ﴿عبد الرحمن بن أبي بكر﴾

Basra'da doğan ilk çocuktur. Ailesi o gün birçok deve kesti. O zaman onlar *Hureybe* mevkiinde bulunuyorlardı. O gün yedirdikleri yemekler Basralıları doyurmaya kâfi geldi. Yaklaşık 300 kişi idiler. Sika bir zattı. Kendisi hadis rivayet ettiği gibi ondan da rivayette bulunulmuştur. Abdurrahman'ın annesi Hevle bt. Galîz İclogulları'ndandır. Abdurrahman'ın vefatından sonra nesli *Basra*'da devam etmiştir.

3896. Abdülazîz b. Ebû Bekre ﴿عبد العزيز بن أبي بكر﴾

Annesi ümmü veledir. Hadis rivayetinde bulundu. Kendisinden rivayet edilen bazı hadisler vardır. Abdülazîz'in vefatından sonra nesli *Basra*'da devam etmiştir.

3897. Müslim b. Ebû Bekre ﴿أبو رجاء العطاردي﴾

Ondan bazı hadisler rivayet edildi. Vefatından sonra nesli *Basra*'da devam etmiştir.

3898. Revvâd b. Ebû Bekre ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

Vefatından sonra nesli *Basra*'da devam etmiştir.

3899. Yezîd b. Ebû Bekre ﴿شويس بن حياش﴾

3900. Utbe b. Ebû Bekre ﴿الحارث بن أقيش﴾

3901. en-Nadr b. Enes b. Mâlik ﴿ميمون بن سباز الأسلع﴾

[en-Nadr b. Enes b. Mâlik] b. en-Nadr b. Damdam b. Zeyd b. Harâm b. Cündeb b. Âmir b. Ganm b. Adî b. en-Neccâr. Annesi ümmü veledir. Sika bir zat olup kendisinden rivayet edilen hadisler vardır. el-Hasan'dan önce vefat etti.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Harb b. Meymûn el-Ensârî anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn, en-Nadr b. Enes'i gaslederken el-Hasan da orada hazır bulunmuştu. Ben onlara bir şeyler veriyordum. Muhammed bana, "Haydi yaygıyı getir." dedi. Ben kırmızı bir yaygı getirdim. Muhammed, "Bu, Karun'un süsüdür." dedi. el-Hasan ona, "Evet." dedi. Muhammed bana, "Haydi, başka bir şey getir." dedi. Ben de yeşil bir yaygı getirdim. Onlar da onu ona sardılar.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize el-Esved, yani İbn Şeybân anlattı; dedi ki:

el-Hasan b. Ebü'l-Hasan, en-Nadr b. Enes'in cenazesinde bulunmuştu. Orada el-Eş'as b. Eslem el-İclî de vardı ve el-Hasan'a, "Ey Ebû Sa'îd! Cenazede hiçbir ses işitmemem beni hayrete düşürüyor." dedi. el-Hasan iki defa şu sözü tekrar etti: "Hayrın iki sahibi vardır. Hayrın iki sahibi vardır."^[143] O gün Musa b. Enes, en-Nadr b. Enes'in kabrinde ikinci namazını kıldı. [İbn Sa'd] dedi ki: el-Esved b. Şeybân'ın zannına göre genişçe kazılmış bir kabir idi.

Bize Haccâc b. Nusayr haber verdi; dedi ki: Bize el-Esved b. Şeybân haber verdi; dedi ki:

O gün Musa b. Enes'i, en-Nadr'ın kabrinde namaz kılarken gördüm. Üzerinde kırmızı bir cübbe vardı, fakat gömlek yoktu.

3902. Abdullah b. Enes b. Mâlik ﴿عَبْدُ اللَّهِ بْنِ شَقِيقِ الْعَقِيلِيِّ﴾

Annesi, el-Fâri'a bt. el-Müsennâ b. Hârise b. Seleme b. Damdam b. Mürre eş-Şeybânî'dir. Az hadis rivayet eden sika bir râvî idi.

3903. Musa b. Enes b. Mâlik ﴿النَّمِرُ بْنُ تَوَلَبِ بْنِ أَقِيْشٍ﴾

[Musa b. Enes b. Mâlik] b. en-Nadr. Annesi Yemenlidir. Az hadis rivayet eden sika bir râvî idi.

3904. Mâlik b. Enes b. Mâlik ﴿عَمْرُو بْنُ تَغْلِبِ النَّمْرِيِّ﴾

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı; dedi ki: Bize Muhammed anlattı; dedi ki:

Bahreyn'de bulunuyorduk. Mâlik b. Enes b. Mâlik ve Enes b. Sîrîn de bizimle birlikteydi. Ben hastalandım ve hastalığım ağırlaştı. Altı gün, gece-gündüz baygın vaziyette kaldım. Mâlik b. Enes, Bahreyn'de bulunan bütün doktorları bana getirdi. Benim aklım başımda değildi. Onlar bana bakıp şöyle demeye başladılar: "Başını tıraş edip dağlayacağız." Hişâm dedi ki: "Muhammed'in saçı güzeldi." Mâlik dedi ki: "Ben Muhammed'in saçının ateşte yanmasına ve toprağa gömülmesine razı olmam; ancak cesediyle birlikte toprağa girerse, o başka." [Hişâm] dedi ki: "Mâlik b. Enes b. Mâlik'in, hastalığında Muhammed'i tekrar ziyaret edip etmediği zikredilmedi.

3905. Muhammed b. Sîrîn ﴿الْعَبَّاسُ السَّلْمِيُّ﴾

Künyesi, *Ebû Bekir*'dir. Enes b. Mâlik'in mevlasıdır. Sika, güvenilir, yüksek ahlak sahibi, fakîh, ilmi geniş bir imam ve vera sahibi bir zattı. Kendisinde sağırılık vardı.

Muhammed b. Abdullah el-Ensârî'ye, Muhammed b. Sîrîn'in aslının nereden geldiğini sordum; bana, *Aynüttemr* esirlerinden ve Enes b. Mâlik'in mevlalarından olduğunu söyledi.

Bize Hâlid b. Hıdâş haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Enes b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed b. Sîrîn, Osman'ın halifeliğinin sondan ikinci senesinde dünyaya geldi. Ben ise Osman'ın halifeliğinin sondan birinci senesinde doğdum.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bana babam şunu anlattı:

Muhammed b. Sîrîn'in annesi Safiyye, Ebû Bekir b. Ebû Kuhâfe'nin mevlası idi. Peygamber'in (sas) üç hanımı onu güzel kokularla kokuladı, onun için dua ettiler. *Bedir* savaşına katılmış olan on sekiz Sahâbe onun düğününde hazır bulundu. Übey b. Ka'b da onlardan biriydi. O dua ediyor, diğer Sahâbîler âmin diyorlardı. Bekkâr b. Muhammed dedi ki: Muhammed b. Sîrîn'in tek hanımdan 30 çocuğu dünyaya geldi. Fakat onlardan Abdullah b. Muhammed'den başkası geride kalmadı. [\[144\]](#)

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Abdülmelik b. Ebû Süleyman haber verdi. O da Enes b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Biz altı kardeş otururken Zeyd b. Sâbit yanımıza geldi. Aralarında Muhammed de vardı. O, "İsterseniz hepsinin annelerini size söyleyeyim; Şu ve şu bir anneden, şu ve şu bir anneden, şu ve şu bir anneden." dedi. Kardeşlerinin annelerini sayarken bir hata yapmadı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki:

Annem, Hişâm b. Hassân'a, "Muhammed, Peygamber'in (sas) hangi sahâbîlerinden hadis rivayetinde bulunuyor?" diye sordu. "İbn Ömer ve Ebû Hüreyre'den." dedi. Annem, "Onlardan rivayet ettiği hadisleri işitmiş mi?" diye sordu. "Evet." dedi.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Süleym b. Ahdar anlattı. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed, Ebû Hüreyre'den sadece üç hadisi merfu olarak rivayet etti: Birincisi, "Peygamber (sas) yatsının iki namazından birini kıldı..."; ikincisi, "Yemenliler geldi..." şeklinde başlayan hadistir. Üçüncüsünü ise Süleyman unuttu.

Abdürrezzak, Ma'mer'den, o Eyyûb'dan, o da Muhammed'den rivayet etti; dedi ki:

Ben bir hadisi on kişiden dinliyordum; lafızlar farklı, fakat mâna aynı idi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Muhammed hadisi kendi lafzıyla rivayet ediyordu.

Bana Ümeyye b. Hâlid'den rivayetle haber verildi. O da Şu'be'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hâlid el-Hazzâ dedi ki: "Her şey!" Muhammed dedi ki: "Bana İbn Abbâs'tan haber verildi." Onu, el-Muhtâr'ın valiliği günlerinde, Kûfe'de karşılaştıkları zaman İkrime'den işitti.

Dediler ki: Ayrıca Muhammed, Zeyd b. Sâbit, Enes b. Mâlik, Yahya b. el-Cezzâr, Şüreyh ve diğerlerinden de hadis rivayetinde bulundu.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Serî b. Yahya anlattı; dedi ki: İbn Sîrîn'i şöyle derken işittim:

Allah, Şüreyh'e rahmet etsin, keşke Allah beni onun makamına yaklaştırsa!

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî anlattı. O İbn Avn'dan, o da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bu ilim^[145] dindir. Onu kimden aldığınıza iyi bakın.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn, hadis rivayetinde bulunduğu zaman bir şeyden korkuyor ve yasaklanmış bir şeyi yapıyormuş gibi olurdu.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki: Muhammed b. Sîrîn dedi ki:

“Kitaplardan [yazılı hadis metinlerinden] sakının. Sizden öncekiler bu yüzden gurura kapıldılar.” veya şöyle dedi: “Sizden öncekiler kitaplar yoluyla sapıklığa düştü.” Bekkâr dedi ki: Dedem, babam ve İbn Avn’dan hiç birisinin, bir hadisin tamamının yazılı bulunduğu yazılı bir metni ve kitabı bulunmuyordu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Süleym b. Ahdar anlattı; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki: Muhammed’in şöyle söylediğini işittim:

Eğer kitap edinmiş olsaydım, Peygamber’in (sas) mektuplarını edinirdim.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Yahya b. Atîk’ten şunu rivayet etti:

Muhammed b. Sîrîn, hıfzedildiği zaman onu imha etmek şartıyla hadisi yazmakta bir sakınca görmezdi. [\[146\]](#)

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Şu’ayb’dan şöyle dediğini rivayet etti: eş-Şa’bî bize şöyle dedi:

Bu sağır zata -Muhammed b. Sîrîn’i kastediyor- sıkıca sarılmanız lazım.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Gâlib el-Kattân’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed’in yumuşak huyluluğunu alın; el-Hasan’ın gazabını ve kızgınlığını almayın.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr Ebû Sehl el-Ensârî anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn'in [besmelenin yazılmasında] "ba" harfini yazdıktan sonra "sin" harfini yazmak için tâ "mim" harfine kadar [çizgi şeklinde] uzatılmasını mekruh görüyordu. Kendisi "bismillah" diye yazar. Sonra "Yazdığımı oku" der ve arkasından bunun hakkında ağır sözler söylerdi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn'nin "Bismillâhirrahmânirrahîm li-fülân" yazılmasını mekruh gördüğü, "Bismillâhirrahmânirrahîm min fülân ilâ fülân, yazın!" dediğini işittim.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Yahya b. Atîk'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed, bir adamın ayakkabılarına tükürüğüyle bir şeyler yazdığını görünce ona, "Ayakkabını yalamaktan zevk mi duyuyorsun?" dedi. Adam da ayakkabıyı elinden attı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize İbn Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Yunus anlattı; dedi ki:

el-Hasan mükâfatını Allah'tan bekleyerek konuştu; Muhammed de mükâfatını Allah'tan bekleyerek sustu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize el-Eş'as anlattı. O da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Birlikte oturduğumuz zaman o bize hadis rivayet eder ve karşılıklı sohbet ederiz. Bazen güler, bazen haber sorardı. Fakat fıkıh ve helal-haram gibi konular sorulduğunda yüzünün rengi öylesine değişirdi ki, sanki o biraz önceki Muhammed değildi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki:

Muhammed'i bir adamla birlikte gördüm; ona şöyle diyordu: Senin ne istediğini biliyorum. Münakaşa etmeyi senden daha iyi biliyorum. Ama

seninle münakaşa etmek istemiyorum.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Âsım el-Ahvel anlattı; dedi ki: Müverrik el-İclî'nin şöyle dediğini işittim:

Veraında daha çok fakîh olan, fıkında da daha çok verâ sahibi olan kişi olarak Muhammed'den başkasını görmedim.

Ebû Kılâbe dedi ki: Dilediğiniz kadar onun hakkında inceleme ve araştırma yapın. Sonuçta, içinde en çok verâ sahibi olan ve nefesine hâkim olan kişinin o olduğunu göreceksiniz.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn'in kendisiyle konuşan bir adama şöyle dediğini işittim: "Ben o siyah adamı görmedim." Sonra ekledi: "Esağfirullah! Görüyorsun ya, şimdi ben o adamın gıybetini yapmış oldum."

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Talk[147] b. Vehb et-Tâhî anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn'in yanına gidip bir şikâyetini kendisine arzedince şöyle dedi: "Falana git. Ondan gerekli ilacı iste. Çünkü o tıp ilminde iyidir." Sonra, "Fakat sen filana git. O diğerinden daha bilgilidir." dedi. Sonra, "Esağfirullah! Görüyorsun ya, şimdi ben onun gıybetini yapmış oldum." dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Hişâm'dan şöyle dediğini rivayet etti: Muhammed'in şöyle dediğini işittim:

Ne iyilik, ne de kötülük, hiçbir şey hakkında hiçbir kimseye asla hased etmedim.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti: Muhammed dedi ki:

Eğer ölçme-tartma meylim olsaydı, yemezdim. [\[148\]](#)

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Hişâm anlattı; dedi ki: Muhammed şöyle dedi:

Ben yiyeceğimi tartıyorum.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Osman el-Bettî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bu çevrede hüküm verme konusunda Muhammed b. Sîrîn'den daha bilgili birisi yoktu.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki: Kendisine müracaat ettiğim bir konuda Muhammed şöyle dedi:

Ben, "Onda bir beis yoktur." demiyorum; "Onda bir beis olduğunu bilmiyorum." diyorum.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bana kendisine güvendiğim ve doğruluklarını tasdik ettiğim başka biri, Sevvâr b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed ve el-Hasan, bu şehrin Arap ve mevâlîden olan ahalisinin iki efendisidir.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki: Muhammed şöyle dedi:

Eğer konuşan kişi, söylediği sözün aleyhine delil olarak yazıldığını bilseydi az konuşurdu.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb haber verdi; dedi ki:

İbn Sîrîn'i rüyada Cennet listesine yazılmış olarak gördüm.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Hişâm b. Hassân'dan, o da ailesinden

olan bir kişiden -Muhammed'i kastederek- şöyle dediğini rivayet etti:

Hangi şey ona şüpheli gelmişse, onu dünyaya geldiği andan itibaren terk etti.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Yahya b. Atîk'ten şunu rivayet etti:

Bir bedevî İbn Sîrîn'in huzuruna çıktı ve ona dinle ilgili bazı şeyleri sormaya başladı. O da adama cevap veriyordu. Selm b. Kuteybe de oradaydı. Adam, "Ona kader hakkında ne düşündüğünü sor." dedi. İbn Kuteybe, "Ey Ebû Bekir! Kader hakkında ne diyorsun?" diye sordu. İbn Sîrîn, "Sana hangi topluluk bunu bana sormanı emretti?" dedi. Sonra bir müddet sustu ve sözüne devam etti: "Şeytanın hiç kimse üzerinde gücü ve kudreti yoktur, fakat kim ona itaat ederse, onu helâka götürür."

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. Yine bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi. (Son iki râvî) dediler ki:

Bize İbn Avn anlattı; dedi ki: Bir adam Muhammed'e gelip ona kaderden söz etti. Muhammed "**Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.**"^[149] ayetini okudu. Elinin iki parmağını iki kulağına koydu ve "Sen mi benim yanımdan çıkıp gideceksin, yoksa ben mi senin yanımdan çıkıp gideyim?" dedi. Adam onun yanımdan ayrıldıktan sonra, "Kalbim benim elimde değil. Kalbime, onu oradan çıkarmaya gücümün yetmeyeceği bir şey üflenmesinden korktum. O kişinin sözünü işitmeseydim benim için çok daha iyi olurdu." dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb ve Hişâm'dan şöyle dediklerini rivayet etti:

Ehl-i kıble için ümid ve korku bakımından İbn Sîrîn'den daha büyük birisini görmedik.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Enes b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed'e iki hadis ulaştığında mutlaka onlardan daha ağır olanı alırdı. Daha ağır olanıyla amel etmeye güç yettiği halde, daha hafif olanla amel etmekte de bir beis görmezdi.

Bize Ârim b. el-Fadl ve Affân haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti: Ebû Kılâbe dedi ki:

Hangimiz Muhammed'in güç yetirdiğine güç yetirebilir? Muhammed mızrağın ucu gibi bir şeye biniyordu.^[150]

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Muhammed, kılıcın ağzı gibi keskin bir şeye biniyordu.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bana babam şunu anlattı:

Babam, Cercerâyâ^[151] şehrindeki bu araziyi satın aldı. Arazi Muhammed ile kardeşi Yahya'nın elindeydi. Arazinin haracı alındı. Arazide üzüm vardı. Onlar üzümü sıkmak isteyince Muhammed, "Onu sıkmayın, yaş olarak satın." dedi. Onlar, "Bu üzüm yaş olarak satılmıyor." dediler. Muhammed, "Öyleyse ondan pekmez yapın." dedi. Onlar, "Ondan pekmez de yapılmıyor." dediler. Bunun üzerine Muhammed bağı kökledi, suya attı ve bağı bozdu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı; dedi ki: Bana Hafsa bt. Sîrîn anlattı; dedi ki:

Muhammed'in annesi Hicazlı bir kadındı. Boyadan hoşlanıyordu. Muhammed annesi için elbise aldığı zaman, erken yıpranacağına bakmaksızın en yumuşak elbiseyi satın alırdı. Bayram günü geldiği zaman da her bayram onun elbisesini boyardı. Onun annesine karşı sesini yükselttiğini asla görmedim. Annesiyle konuştuğu zaman çok önem vererek onunla konuşurdu.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn şunu anlattı:

Annesinin yanında iken, Muhammed'i tanımayan bir adam onu görse, annesinin yanında çok hafif sesle konuşmasından dolayı onun hasta olduğunu zannederdi. Muhammed b. Abdullah el-Ensârî'ye Muhammed b. Sîrîn'in hapsedilmesine sebep olan borcu sordum; dedi ki: 40.000 dirheme yiyecek satın almıştı. Sonra ona, satın aldığı yiyecek maddesinde kendisinin kerih gördüğü bir şeyin olduğu söylendi. O da yiyeceği öylece bıraktı veya tasadduk etti. Böylece borç üzerinde kaldı. Bu sebeple hapsedildi. Onu bir kadın hapsettirmişti. Onu hapseden de Mâlik b. el-Münzir^[152] idi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize babam şunu anlattı:

Muhammed b. Sîrîn, Ümmü Muhammed bt. Abdullah b. Osman b. Ebü'l-Âs es-Sekafî'ye bir cariyeye sattı. Kadın onu Muhammed'e geri verdi ve bu cariyenin kendisine eziyet ettiğinden şikâyet etti. Muhammed de onu aldı; fakat onun parasını infak etmişti. İşte Muhammed bu cariyeye sebebiyle hapsedilmişti. Selm b. Ziyâd bu cariyeye ile evlendi, o da onu *Horasan*'a götürdü. Bu cariyenin babasının lakabı Kirkire idi.

Bize Amr b. el-Heysem haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı. O da Katâde'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Sîrîn hapiste iken, kendisini ziyarete gittim. Bir adama şiir yazdırıyordu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O İbn Avn'dan, o da Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömrüme yemin olsun ki, ben meşhur edildim.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Sâbit el-Bünânî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed b. Sîrîn bana şöyle dedi: “Ey Ebû Muhammed! Beni senin meclisine gelmekten engelleyen tek şey, şöhret engelidir. Bela hiç üzerimden eksik olmadı. Öyle ki sakalımdan tutuldum ve yüksek bir yere oturtuldum. ‘Bu adam, insanların mallarını yiyen ve insanların parası kendisinde borç olarak kalan Muhammed b. Sîrîn’dir.’ denildi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı; dedi ki: O Hişâm’dan, o da İbn Sîrîn’den şunu rivayet etti:

Ölçekle satılan bir yiyecek maddesi satın aldı. Ondandır 80.000 dirhem kâr etti. Yaptığı bu ticaretten dolayı kalbinde vesvese meydana geldi ve her şeyi terk etti. Hişâm dedi ki: Allah’a yemin olsun ki, kalbine gelen şey de faiz değildi.

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bana babam Huleyf b. Ukbe dedi ki:

İbn Sîrîn tek başına tesbih çekerekdi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Şihâb anlattı; dedi ki: Bana Osman el-Bettî haber verdi; dedi ki:

İbn Sîrîn’in yanına gittiğimde bana, “Ey Osman! İnsanlar kader hakkında ne diyorlar?” diye sordu. Ben, “İnsanlardan bazıları onu kabul ediyor, bazıları da sana ulaştığı gibi ‘O nedir?’ diyor.” dedim. “Neden kaderi bana havale ediyorsun? Allah kimin hakkında hayır murad ederse, onu itaatine muvaffak kılar ve ona amelleri sevdirebilir. Allah bir kişiye hayrın dışında bir şey murad ederse, Allah zâlim olmadan, o kişinin kesbi sebebiyle ona azap eder.” dedi.

Bize el-Mu’allâ b. Esed haber verdi; dedi ki: Bize Abdülazîz b. el-Muhtâr anlattı. O da Hâlid el-Hazzâ’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed b. Sîrîn, bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı. Fakat oruç tutmadığı günün Şaban veya Ramazan ayından olduğu hususunda kendisinde bir şüphe hâsıl olursa, o günü oruçla geçirirdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Eyyûb ve Hişâm'dan şunu rivayet etti:

İbn Sîrîn bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Enes b. Sîrîn haber verdi; dedi ki:

Muhammed'in yedi virdi vardı. Geceleyin onlardan birisini okuyamasa, gündüz okurdu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da İbn Avn'dan şunu rivayet etti:

Muhammed her gün gusûl abdesti alırdı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti: Muhammed dedi ki:

Nefsim bana, yüklemesini istemediğim bazı şeyleri yükledi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O İbn Avn'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben şiddetli bir imtihan içindeyim. Doymak istiyorum, doyamıyorum; suya kanmak istiyorum, fakat kanamıyorum.

Bize Ârim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O İbn Avn'dan, o da Muhammed'den rivayet etti:

“Bir de Allah, iman edenleri temize çıkarmak, kâfirleri de helak etmek ister.”^[153] ayetini okudu ve dedi: Allah'ım! Bizi temize çıkar, bizi kâfirlerden eyleme.

Bize Ezher b. Sa'd es-Semmân haber verdi. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti: Bir adam Muhammed'in yanında kötü bir sıfatla anılınca, Muhammed onu, bildiği en güzel sıfatla anardı.

Bize Ezher haber verdi. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bazı insanlar Muhammed'e gelip, "Sana küfrettik. Bize hakkını helal et." dediler. Muhammed, "Allah'ın haram kıldığı bir şeyi ben size helal kılmam." dedi.

Bize Ezher haber verdi. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed uyuduğu zaman, yüzünü kibleye karşı çevirirdi. Bazen de sırtüstü uzanarak yatardı.

Bize Ezher es-Semmân haber verdi. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Bayram gününde Muhammed'e geldiğimde yaptığı şey beni şaşırtmadı. O gün bana meyveli bir tatlı veya paluza ikram etmişti. ^[154] [Râvî] dedi ki: Muhammed bunları yiyerek idrarla ilgili sorununu tedavi etmeye çalışırdı. ^[155]

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Bayram günü kendisine geldiğimizde mutlaka bize hurma tatlısı veya pelte yedirirdi. Sadaka-i fıtrın verilmesini emretmedikçe Ramazan bayramında evden çıkmazdı. Sadaka-i fıtr güzelce hazırlanır ve büyük camiye gönderilirdi. Sonra bayram namazı için çıkardı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Avn anlattı; dedi ki:

Muhammed Kur'ân'ı indirildiği gibi okumayı severdi. Önce biraz okuyup, sonra birileriyle konuşup, daha sonra tekrar okumaya dönmeyi kerih görürdü.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Hişâm anlattı. O da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Birisiyle vedalaşıp ayrıldığı zaman şöyle derdi: “Allah’tan kork. Helal olan şeyden senin için takdir olunanı iste. Eğer haram olanı alırsan, senin için takdir olunan şeyin çoğuna kavuşamazsın.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Hişâm anlattı. O da Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

“Müslüman, paranın yanında Müslüman olandır.” derlerdi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn, beni alır, yanında dükkânına götürürdü. Biz dükkânda iken insanlar alış-verişe gelirdi. Onlara çeşitli malları gösterip şöyle derdi: “İsterseniz sizin için bu malları evinize göndereyim.” Râvî dedi ki: O malları evlerine gönderdi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn, bir malı ödünç almak istediği zaman onu bir şeyle ölçer ve mühürlerdi. Onu geri verdiği zaman onu aynı ölçüyle ölçer ve sahibine teslim ederdi. Muhammed dedi ki: Ölçü bazen fazla bazen eksik olur.

Bize Muhammed b. es-Salt haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Küdeyne anlattı. O da Abdullah b. Avn’dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Sîrîn’in eline zâif veya settûk denilen ayarı düşük dirhem bulunduğu zaman onlarla bir şey satın almazdı. Öldüğü gün yanında 500 settûk ve zâif para vardı.

Bize Kesîr b. Hişâm haber verdi; dedi ki: Bize Ca’fer b. Bürkân anlattı; dedi ki: Bize Meymûn b. Mihrân anlattı; dedi ki:

Kûfe’ye geldim. Bez almak istiyordum. Muhammed b. Sîrîn’e gittim. O zaman Kûfe’de bulunuyordu. Kendisiyle pazarlık ettim. Bana elbise

çeşitlerinden birini sattığı zaman, “Razı oldun mu?” dedi. Ben “Evet!” dedim. Aynı sözü bana üç kere söyledi. Sonra iki adam çağırdı. Onları alış-verişimize şahit tuttu. Sonra, “Eşyanı al götür.” dedi. O, şu Haccâciyye dirhemleriyle^[156] alış-veriş yapmıyordu. Onun gûnahtan titizlikte sakındığını görünce, elbise sardığım bezlere varıncaya kadar ihtiyacım olan her şeyi ondan satın almaya devam ettim.

Bize el-Hasan b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn’i evden çıkıp mescide giderken üst elbisesini giymiş olarak, mescitte oturduğu zaman ise omuzlarının üstüne atmış olarak gördüm.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Yahya b. Atîk’ten, o da Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

Sa’îd b. Cübeyr [Haccâc’a muhalefet etmesi sebebiyle] yaptıklarından dolayı [cezalandırılmaktan] korkuyordu. Sonra Mekke’ye gelerek burada insanlara fetva verdi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Yahya b. Atîk’ten, o da Muhammed’den şunu rivayet etti:

Kendisi, [mirası] bölüştürme işi yapanlara^[157] ücret verilmesini şart koşmayı ve herhangi bir konuda hüküm verenlere hüküm vermeleri sebebiyle ücret verilmesini mekruh görürdü.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mu’âz anlattı. O da İbn Avn’dan şunu rivayet etti:

Ömer b. Abdülazîz, el-Hasan’a [para] gönderdi; el-Hasan bunu kabul etti. İbn Sîrîn’e de [para] gönderdi; fakat o bunu kabul etmedi.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Hişâm b. Hassân çocuklarını sünnet ettirmişti. el-Mühelleb ailesinin ileri gelenlerini de çağırmişti. Muhammed’e, “Ebû Abdullah’ın yaptığını görmüyor musun?” diye soruldu. “Ebû Abdullah’ı cimrilikle itham etmeyin!^[158] Ebû Abdullah’ı cimrilikle itham etmeyin!” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Gâlib’den şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed’e geldim. Şakacılığını^[159] anlattı; sonra ona Hişâm’ı sordum. “Dün öldü. Haberin olmadı mı?” dedi. Ben, “**Biz Allah’ın kullarıyız ve biz O’na döneceğiz.**”^[160] dedim. O da güldü.^[161]

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki:

Abdest alırken Muhammed’i, iki ayağını baldırlarının adalesine kadar yıkarken gördüm.

Bize Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı; dedi ki:

Muhammed’i, namaz kıldığı yeri elbisesiyle süpürürken gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Müslim haber verdiler; dediler ki: Bize Kurre anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn’in yüzüğünde nakış olarak kendisinin künyesi olan Ebû Bekir yazısı vardı.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm şunu rivayet etti:

Muhammed’in yüzüğünün nakşı, künyesi olan Ebû Bekir idi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Hişâm’dan şunu rivayet etti:

Muhammed’in yüzüğünün nakşı [daha önceki rivayette geçtiği] gibiydi.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki:

İbn Sîrîn'de, sol eline taktığı gümüş bir yüzük gördüm.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi. O da İbn Avn'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Hübeyre'nin yanına gitmek üzere çıktığı zaman ben de Muhammed ile birlikte çıktım. Namaz vakti olunca bana, "Öne geç ve bize namaz kıldır." dedi. Ben de namazı kıldırardım, sonra kendisine, "Sen 'Kur'ân'ı ezberleyen kişi imam olsun.' demedin mi? Beni nasıl öne geçiriyorsun?" dedim. Muhammed'in kendisi için kerih gördüğü bir şeyi yaptığını ona söyledim ve bunu ona hatırlattım. Bana, "Ben insanların, 'İnsanlara imamlık yapan bu kişi Muhammed'dir.' demelerinden hoşlanmadığım için öne geçip imamlık yapmayı kerih gördüm." dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı. O da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Cuma namazına giderken insanların omuzlarını çiğneye çiğneye ön tarafa geçmeyi âlimler kerih görüyorlardı.

Denildi ki: İbn Sîrîn insanların omuzuna basa basa ön tarafa geçer. İbn Sîrîn, "Ben insanların omuzlarına basmam; fakat camiye gelirim, beni tanırlar, benim için yol açarlar, ben de ön tarafa geçerim." dedi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

Ben *el-Ma'arrâ*^[162] dağlarının tepelerindeki evlerinde Muhammed b. Sîrîn'in, Enes'in ve Hafsa'nın mescid olarak kullandıkları odalarını gördüm, çocuklar dâhil kimse oraya girmiyordu.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Habîb b. eş-Şehîd'den, o da Sâbit el-Bünânî'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan'ın bir kızı vefat etti. İçinden acı çekiyordu. Yanına geldiğimde "Şöyle yapın! Şöyle yapın!" diyordu. Kızının cenaze namazını kıldırırmam

için bana emir vereceğini umdum. Fakat o “Onu kefenleyip hazırladığınız zaman, gidip Muhammed b. Sîrîn’e haber verin, namazını o kıldırsın.” dedi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr anlattı; dedi ki: Muhammed b. Sîrîn’i şöyle derken işittim:

Ben büyüyüp adam olduktan sonra kendim için akîka kurbanı olmak üzere bir Buhtiyye^[163] kestim.

Bize Ebû Üsâme haber verdi. O da Mehdî b. Meymûn’dan şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Sîrîn’i şal [taylesan] giymiş olarak gördüm. Ayrıca o kışları beyaz bir elbise, beyaz bir sarık ve bir aba giyerdi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Selmân b. el-Muğîre anlattı; dedi ki:

İbn Sîrîn’i Yemen işi elbiseler, şallar ve sarıklar giymiş olduğu halde gördüm.

Bize Yahya b. Huleyf haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn’i, Lâtî beyaz bir sarıkla gördüm. Sarığının ucu arkasından sarkıyordu.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Ebû’l-Eşheb anlattı; dedi ki:

Sîrîn’in üzerinde ketenden yapılmış bir elbise gördüm.

Bize Ma’n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr anlattı. O da Muhammed b. Sîrîn’den Enes b. Mâlik’in şunu söylediğini zikrettiğini rivayet etti:

Ona Allah Resûlü’nün (sas) nasıl boyandığını sordum. “Allah Resûlü’nün nasıl boyandığı hakkında bana bir bilgi ulaşmadı. Ancak Ebû Bekir kına ve

ketem ile boyanıyordu.” dedi. İbn Sîrîn dedi ki: Ben de o günden sonra kına ve ketem ile boyandım.

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki:

İbn Sîrîn’i, sarı renkli kına ile kınalanmış olarak gördüm.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Ka’b anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn ayakkabıcıya kendisi için bir mest yapılmasını ısmarladığı zaman şöyle derdi: “İpliği kendi tükrüğünle ıslatmayacaksın.”

Bize Ma’n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr anlattı; dedi ki:

İbn Sîrîn’i, bazı insanların bıyıklarını iyice kısaltmış oldukları gibi fazla kısaltmadığını gördüm.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bana Humeyd şunu haber verdi:

Muhammed b. Sîrîn, Ebû Mahfûz Süveyd’e, kendisine kefen olmak üzere şal hazırlamasını emretti.

Bize Abdülvehhâb b. Atâ haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki: İbn Sîrîn’in vasiyeti şöyleydi:

Muhammed b. Ebû Amre’nin, çocuklarına ve ailesine Allah’tan korkmalarını, aralarında anlaşmazlığa düşmeyip iyi geçinmelerini, eğer mümin iseler Allah’a ve Resûlü’ne itaat etmelerini” vasiyet ettiğini; yine İbn Ebû Amre’nin oğullarına, İbrahim’in (a) ve Ya’kûb’un (a) oğullarına “Oğullarım! Allah sizin için bu dini seçti; o halde sadece Müslümanlar olarak ölünüz.”^[164] şeklinde vasiyet ettiği gibi vasiyet ettiğini hatırlattı. Ayrıca çocuklarına dinde Ensâr’ın kardeşleri ve mevlâları oldukları iddiasında bulunmamalarını; kötü söz ve işten uzak durmanın, sıdk ve doğruluğun daha hayırlı ve baki olduğunu, bunların zina ve yalancılıktan

daha üstün olduğunu vasiyet etti ve ekledi: “Vasiyetimi değiştirmeden önce bana bir şey olursa, vasiyetim budur.”

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bana babam anlattı. O da babası Abdullah b. Muhammed b. Sîrîn'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ne zaman babamın borcuna kefil olsam, bana şöyle derdi: “Vefâ mı?” Ben “Vefâ!” derdim; o da bana dua ederdi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bana babam anlattı; dedi ki:

Abdullah b. Muhammed b. Sîrîn, babasının 30.000 dirhem tutarındaki borcunu ödedi. Abdullah b. Muhammed öldüğü zaman, 300.000 dirhem veya bu civarda değeri olan bir malı bize bırakmıştı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Muhammed'den şunu rivayet etti:

Muhammed, ölünün kefenlenmesi için üç kat bez kullanılmasını ve bunlara sarılmasını emrederdi. [\[165\]](#)

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Hîşâm'dan, o da Muhammed'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kendi kefeni için üç kat bez kullanılmasını, bunun üzerine fazladan bir bez kullanılmamasını emretti. Eyyûb dedi ki: Muhammed'in bu şekilde kefenlenmesini ben yaptım.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Muhammed Cuma günü vefat etti. Onu Eyyûb ve İbn Avn gasletti. Onlarla birlikte daha kimlerin olduğunu hatırlamıyorum.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Amr haber verdi. Muhammed b. Sa'd dedi ki: Ayrıca bana Hüseyim'den rivayetle

haber verildi. O da Mansûr'dan rivayet etti. [Muhammed ve Mansûr] dediler ki:

Muhammed b. Sîrîn el-Hasan'ın vefatından 100 gün sonra 110 senesinde vefat etti.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn vefat ettiği zaman seksen yaşın üzerindeydi.

3906. Ma'bed b. Sîrîn ﴿عتبة بن غزوان﴾

Muhammed b. Sîrîn'den daha yaşlı idi. Kardeşlerinin en yaşlısıydı. Sika bir râvî idi. İbn Ebû Sa'îd el-Hudrî'den hadis dinlemiş olup rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Babam bana anlattı; dedi ki:

Ma'bed b. Sîrîn, Enes b. Sîrîn, Amre bt. Sîrîn ve Sevde bt. Sîrîn Enes b. Mâlik'in ümmü veledi olan bir annedendir. Enes, bu çocukların annesini Sîrîn'e vermiş ve ona nikâhlamıştı. Enes b. Mâlik'in bu cariyeden Ma'bed ve Ümmü Harâm isimli iki çocuğu vardı.

3907. Yahya b. Sîrîn ﴿يحيى بن سيرين﴾

Muhammed b. Sîrîn'in ana-baba bir kardeşidir. Her ikisinin de annesi Safiyye'dir.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

Bana ulaşan bilgiye göre Sîrîn, oğullarını Ebû Hüreyre'ye gönderdi. Geldiklerinde, hadisleri en iyi ezberleyen Yahya olduğu görüldü. Hıfzının iyi olması sebebiyle künyesini de *Ebû Hüreyre* verdi. Yahya, az hadis rivayet eden sika bir râvî idi. *Cercerâyâ*'da vefat etti. Kabri halen oradadır. Muhammed b. Sîrîn'den önce vefat etmişti.

Bize Hafs b. Gıyâs haber verdi; dedi ki: Bize Âsım el-Ahvel anlattı. O da Hafsa bt. Sîrîn'in şöyle dediğini rivayet etti:

Enes bana, “Yahya b. Sîrîn hangi sebepten dolayı öldü?” diye sordu. Ben, “Taûndan öldü.” dedim. Enes, “Taûn, her Müslüman için şehâdetir.” dedi.

3908. Enes b. Sîrîn ﴿مالك بن حيدة﴾

Künyesi *Ebû Hamza*’dır. Kendisine Enes b. Mâlik’in ismi verildi ve onun künyesiyle künyelendirildi. Hammâd b. Zeyd’in bazı rivayetlerinde künyesi *Ebû Mûsa* şeklinde geçer. Az hadis rivayet eden sika bir râvî idi.

Bize Sa’îd b. Âmir haber verdi. O Esmâ b. Ubeyd’den, o da Enes b. Sîrîn’den şöyle dediğini rivayet etti:

Doğduğum zaman babam hemen Enes b. Mâlik’e gitmiş, o da bana kendi ismini ve kendi künyesini koymuş.

Bize Hâlid b. Hıdâş haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Enes b. Sîrîn’den şöyle dediğini rivayet etti:

Osman b. Affân’ın halifeliğinin bitişinden bir sene önce doğdum.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Ebü’l-Avvâm anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı; dedi ki:

İbnü’z-Zübeyr, Enes b. Mâlik’i *Basra*’ya vali tayin etti ve ona mevlası Enes b. Sîrîn’i gönderdi. Enes de onu el-Übülle üzerine tahsildar tayin etti. Enes b. Sîrîn, “Beni âşir^[166] mi yapmak istiyorsun?” diye sordu. Enes b. Mâlik, “Ömer b. el-Hattâb’ın mektubuna razı olmaz mısınız?” dedi. Katâde dedi ki: Enes b. Mâlik, Ömer’in mektubunu çıkardı. Orada şunlar yazılıydı: “Müslüman tüccarlardan her 40 dirhemden bir dirhem, ehl-i zimmet olan tüccarlardan her 20 dirhemden bir dirhem, ehl-i harb olan tüccarlardan her on dirhemden bir dirhem alınacak.” Enes b. Sîrîn, Muhammed b. Sîrîn’den sonra vefat etti.

3909. Ebû Nadre ﴿أبو صفية﴾

Adı, el-Münzir b. Mâlik b. Kuta’a’dır. el-Aveka kabilesindendir. Bu kabile Abdülkays’ın bir batınıdır. İnşallah sika bir râvî idi. Çok hadis rivayet etmişti. Herkes onunla ihticac etmemiştir.

Bize Yahya b. Sa'îd el-Kattân, Şu'be'den rivayet etti, dedi ki:

Süleyman et-Teymî ve İbn Avn bana gelip annemle ilgili olarak taziyede bulundular. Süleyman “Ebû Nadre bize hadis rivayetinde bulundu.” diyor. İbn Avn, “Ben Ebû Nadre’yi gördüm” diyor. Süleyman ise “Ben onu görmedim.” diyor.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Hâlid b. Harmele, yani Ebû Nadre’nin amcasının oğlu olan Ebû Harmele dedi ki: Bana el-Müessire bt. Erbed[167].şunu anlattı:

Ebû Nadre, eşi Zeyneb ile birlikte Horasan’da gazaya çıktı.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Sâlih b. Râşid anlattı; dedi ki:

Ebû Nadre’yi, sakalını, sarı kınayla boyamış olarak gördüm.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize el-Eşheb anlattı; dedi ki:

Bazen Ebû Nadre’yi sakalını sarıya boyamış olarak görürdüm.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Sâlih b. Râşid anlattı; dedi ki: Ebû Nadre’nin üzerinde siyah bir sarık gördüm.

Bize Affân b. Müslim ve Müslim b. İbrahim haber verdiler; dediler ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki:

Ebû Nadre vefat ettiği zaman, onun cenaze namazını bize el-Hasan kıldırdı. Öğle vakti olduğunda musallâda bize öğle namazını yine el-Hasan kıldırdı. Önünde sûtire yoktu, sağında ve solunda kabirler vardı. [Râvî] dedi ki: Ebû Nadre, Ömer b. Hübeyre’nin valiliği sırasında vefat etti.

3910. Sa’d b. Hişâm b. Âmir el-Ensârî ﴿عياض بن حمار بن محمد بن سفيان﴾

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Ali b. Zeyd’den şöyle dediğini rivayet etti: Zürâre b. Evfâ, el-Hasan ve Ebû Nadre’den işittim; onlar Sa’d b. Hişâm b. Âmir’in şöyle dediğini rivayet ettiler:

Âişe'nin huzuruna girdim ve ona kendimi tanıttım. Bana, “Uhud savaşında öldürülenin oğlusun, öyle mi?” diye sordu. Ben, “Evet.” dedim. [Râvîler] dediler ki: Sa'd b. Hişâm inşaallah sika bir râvî idi.

3911. Alkame b. Abdullah el-Müzenî ﴿علقمة بن عبد الله المزني﴾

Az hadis rivayet eden sika bir râvî idi. Ömer b. Abdülazîz'in hilafeti zamanında vefat etti.

3912. Bekir b. Abdullah el-Müzenî ﴿بكر بن عبد الله المزني﴾

Alkame'nin kardeşi değildir. Çok hadis rivayet eden, sika, sebt [sağlam], güvenilir ve hüccet bir râvî idi. Aynı zamanda fakih idi. el-Hattâb b. Cübeyr b. Hayye es-Sekafî, onun anne-bir kardeşidir.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Mu'temir anlattı; dedi ki:

Babam şöyle diyordu: el-Hasan Basra'nın yaşlı ve olgun kişisi, Bekir ise delikanlısıdır.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Bekir anlattı; dedi ki:

Bana kızkardeşim Ümmü Abdullah bt. Bekir, babası Bekir'in şöyle dediğini işittiğini anlattı. Kendi kendime kaderden bahseden kişileri dinlememeye ve kalkıp iki rekât namaz kılmaya karar verdim.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Bekir b. Abdullah el-Müzenî anlattı; dedi ki: Bana Ebû Abdullah anlattı. O da babamdan şunu rivayet etti:

Babam Arafat'ta vakfe yaparken duygulanmış ve “Ben Arafat'ta onların arasında vakfe yapıyor olmasaydım, vakfe yapanların hepsinin affedildiğini söylerdim.” demiş.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Müreccâ b. Vedâ[168] anlattı; dedi ki: Bize Gâlib el-Kattân anlattı; dedi ki: Bekir el-Müzenî şöyle diyordu:

İsabet ettiğinde sevap alamadığın, hata ettiğinde ise yalan söylemiş olduğun sözden kaçın. Çünkü bu, kardeşine karşı sû-i zandır.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Ebû Dâvûd anlattı; dedi ki: Bekir b. Abdullah el-Müzenî'yi şöyle derken işittim:

Birisiyle arkadaş olmak istediğin zaman, onunla uzun süren bir yolculuğa çık. Uzun mesafeli yolda onun iyi bir kimse olduğunu anlamadıkça, onunla arkadaş olma. Bunu yapmadıkça o, senin gerçek arkadaşın değildir. Arkadaşın küçük abdest ihtiyacını görüyor iken onun yanında oturma; o ihtiyacını giderinceye kadar senin arkadaşın değildir. [Râvî] dedi ki: el-Hasan, Bekir'e el-Mükeyyis [zeki, kurnaz] ismini vermişti.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl haber verdi. O Gâlib'den, o da Bekir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bana kâdılık teklifi yapıldığında onlara şöyle dedim: “Şimdi size öyle bir haber vereceğim ki, onu iyi dinleyin: Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki, benim kâdılık yapacak kadar bir bilgim yok. Eğer ben doğru söylüyorsam, bu durumda beni kadı yapamazsınız; eğer yalan söylüyorsam, yalancı bir kişinin de kadı yapılamayacağı aşikârdır.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mu'temir anlattı; dedi ki: Bize Humeyd et-Tavîl anlattı. O da Bekir'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben zenginler gibi yaşamak, fakirler gibi ölmek istiyorum. [Râvî] dedi ki: O, zenginler gibi elbise giyer, sonra fakirlerin yanına gelir, onlarla beraber oturup hadis rivayetinde bulunur ve şöyle derdi: Onlar bundan hoşlanıyorlar.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Mu'temir anlattı; dedi ki: Babamı şunu anlatırken duydum:

Bekir b. Abdullah'ın elbisesi 4.000 dirhem kıymetindeydi. Annesi varlık sahibi bir kadındı. Onun, malı çok olan bir kocası vardı. Bu adamın hanımı kendisinden herhangi bir şey istediği zaman ona “Hayır!” demekten hoşlanmazdı.

Bize Abdullah b. Ca'fer haber verdi; dedi ki: Bize Ubeydullah b. Amr anlattı. O da Külsûm b. Cevşen'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bekir b. Abdullah, 400 dirheme bir kumaş satın aldı. Onu terziye götürdü. Onu kesip biçmek istediğinde üzerine toprak serpmeye teşebbüsünde bulundu. Bunun üzerine Bekir ona “Elbiseyi bildiğin gibi yap, ama kâfurla.” dedi. Terzi de kâfurunu ufalayıp üzerine serpti.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Utbe b. Abdullah el-Anberî anlattı; dedi ki: Bekir b. Abdullah el-Müzenî'nin dua ederken şöyle dediğini işittim:

“Arzu ettiklerimi yapmaya ve nefsim için kerih gördüklerimi de defetmeye gücüm yok. Benim işim başkasının elindedir. Benden daha çok muhtaç durumda olan birisi yok.” Sonra “Ey Âdemoğlu! Öyle bir ümit içinde bulun ki Allah'ın mekr ve gazabından emin olmayasın. Öyle bir korku içinde ol ki, Allah'ın rahmetinden ümidini kesmeylesin.” dedi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Eşheb anlattı; dedi ki: Bekir b. Abdullah'ı şöyle dua ederken işittim:

Allah'ım! Bize fazlından öyle bir rızık ver ki, o rızık bizim sana olan şükürümüzü, fakr ve ihtiyacımızı arttırsın; o rızık, bizi senden başkasına el açmaktan uzak tutsun ve iffetli kılsın.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki:

Cuma günü olduğu zaman insanlar Bekir'in huzuruna çıkıp onun için hasta ziyaretinde bulunurlar ve onun yanında otururlardı. Bekir de onlara şöyle derdi: “Hasta ziyareti hasta olana yapılır, sıhhatli olan da ziyaret edilir.”

Bize Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Ziyâd b. Ebû Müslim Ebû Ömer anlattı; dedi ki:

Bekir b. Abdullah'ı [saçını-sakalını] siyaha boyamış olarak gördüm.

Bize Müemmel b. İsmail haber verdi; dedi ki:

Bekir b. Abdullah 106 senesinde vefat etti.

[İbn Sa'd] dedi ki: Başkalarının şöyle dediğini duydum: 108 senesinde vefat etti. Bize göre bu haber daha sahihtir.

Bize Ali b. Muhammed haber verdi. O da Mübârek b. Fedâle'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Hasan, Bekir b. Muhammed'in cenazesinde hazır bulundu. Bir merkebin üzerinde bulunuyordu. İnsanların izdihama sebep olduklarını görünce, "Kazandığınız sevaptan daha fazla günah işliyorsunuz." dedi. İnsanlar cenazeyi taşımak için bekliyorlar, fakat onu taşıma imkânı bulunca da birbirlerine sıkıntı veriyorlardı.

3913. Ebû Abdullah el-Cesrî ﴿عبد الله بن أبي بكر﴾

Cesr, Aneze kabilesinin bir koludur. Ebû Abdullah az hadis rivayet eden ve marûf olan bir râvî idi. Ma'kıl b. Yesâr'dan hadis rivayetinde bulundu.

3914. Sinân b. Seleme ﴿حرمة العنبري﴾

[Sinân b. Seleme] b. el-Muhabbık el-Hüzelî. Az hadis rivayet eden ve marûf olan bir râvîdir. el-Haccâc b. Yusuf'un Irak valiliğinin son zamanlarında vefat etti.

3915. Kardeşi Musa b. Seleme ﴿أسمر بن مضر﴾

[Musa b. Seleme] b. el-Muhabbık el-Hüzelî. Az hadis rivayet edenlerdendir. Kendisi İbn Abbâs'dan, ondan da Katâde hadis rivayetinde bulundu.

3916. Abdullah b. Rebâh el-Ensârî ﴿عبد الله بن الأسود السدوسي﴾

Sika bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize el-Esved b. Şeybân es-Sedûsî anlattı. O da Hâlid b. Sümeyr es-Sedûsî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Rebâh el-Ensârî, bizim yanımıza, *Basra*'ya geldiği zaman, Ensâr onun fakih bir kişi olduğunu söylüyordu.

3917. Abdullah b. es-Sâmit ﴿عبد الله بن الصامت﴾

Ebû Zer el-Gıfârî'nin kardeşinin oğludur. Künyesi *Ebü'n-Nadr*'dır. Sika bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

3918. Ebû Sa'îd er-Rekâşî ﴿قيصة بن المخارق﴾

Adı, Kays'tır. Ebû Sâsân Husayn b. el-Münzir er-Rekâşî'nin mevlasıdır. Ebû Sa'îd, az hadis rivayet eden bir râvî idi. İbn Abbâs'tan hadis rivayetinde bulunmuştur.

3919. el-Hakem b. el-A'rec ﴿الحكم بن الأعرج﴾

İbn Abbâs'tan hadis rivayetinde bulundu. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

3920. Üneys Ebü'l-Uryân ﴿الأحنف بن قيس﴾

Şi'b'de ^[169] Muhammed b. Ali b. el-Hanefiyye ile beraberdi.

3921. Ebû Lebîd ﴿أبو لبيد﴾

Adı, Limâze b. Zebbâr el-Ezdî, sonra el-Cehdamî'dir. Ali'den hadis dinledi. Sika bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

3922. Müverrik b. el-Müşemric el-İclî ﴿عباد بن شرحبيل اليشكري﴾

Künyesi *Ebü'l-Mu'temir*'dir. Sika ve âbid bir zattı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Süleyman anlattı; dedi ki: Bize el-Mu'allâ b. Ziyâd anlattı; dedi ki: Müverrik el-İclî şöyle dedi:

On seneden beri istediğim bir şey var. Ancak onu elde edemedim. Bununla birlikte asla talebimden vazgeçmiyorum. el-Mu'allâ, “Ey Ebü'l-Mu'temir! O şey nedir?” diye sordu. “Beni ilgilendirmeyen şey karşısında susmak.” dedi.

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı; dedi ki:

Müverrik el-İclî, “Susmayı on senede öğrendim.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Yezîd eş-Şennî el-A’reç anlattı; dedi ki: Müverrik’ı şöyle derken işittim:

Ben az kızan bir insanım. Bazen sene geçer, hiç kızmam. Kızdığım zaman söylediğim şeyler de çok azdır. Sükûnete kavuştuğum zaman pişman olacağım şeyi kızgınlık halinde çok az söylemişimdir.

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı. O da Müverrik el-İclî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Sükûnet halinde pişman olacağım hiçbir şeyi kızgınlık halimde asla söylemiş değilim.

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı. O da Müverrik el-İclî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben asla gazap hissiyle dolmadım. Yirmi veya yirmi küsûr senedir bir ihtiyacımı Allah’a arz ediyorum. O konuda benden aracı istemedi, ben de dua etmekten hiç bıkmıyıp usanmadım.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Hişâm b. Hassân’dan, o da Hafsa’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Müverrik bize geldiğinde ona “Ailen nasıl?” diye soruyorduk. O da “Vallâhi onlar, varlık içinde olanlardır.” diyordu:

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ca’fer b. Süleyman anlattı; dedi ki: Bize Hişâm anlattı. O da Hafsa bt. Sîrîn’den şöyle dediğini rivayet etti:

Müverrik bizi ziyaret ederdi. Bir gün bizi ziyaret edip bize selam vermiş, ben de selamına karşılık vermiştim. Sonra ona bir şeyler sordum, o da bana

bir şeyler sordu. Ona, “Ailen nasıl? Çocukların nasıl?” diye sordum. “Onlar bolluk içindedirler.” dedi. “Rabbin olan Allah’a hamdet.” dedim. “Allah’a yemin olsun ki, onların bir felaketle imtihan edileceklerinden korkuyorum.” dedi.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Ca’fer b. Süleyman anlattı; dedi ki: Bize Sa’îd el-Cüreyrî anlattı; dedi ki:

Müverrik el-İclî kabilenin meclisine uğradı ve onlara selam verdi. Onlar da selamına karşılık verdiler. Kableden bir adam ona, “Senin her halin böyle iyi midir?” diye sordu. “Keşke onda biri iyi olsa!” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Sâbit b. Yezîd anlattı. O Âsım’dan, o da Müverrik’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Onların sözleri üstü kapalı sözler kabilindendi.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Yezîd b. A’rec eş-Şennî şunu anlattı:

Bir adam Müverrik el-İclî’ye, “Ey Ebü’l-Mu’temir! Nefsimi sana şikâyet ediyorum. Ben [nafile] namaz kılmaya ve [nafile] oruç tutmaya güç yetiremiyorum.” dedi. Müverrik, “Nefsinin aleyhinde ne kötü senada bulunuyorsun! Hayır karşısında zayıf olduğun zaman, şer karşısında da zayıf ol. Uyku basınca ben de uyurum.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Yahya anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı; dedi ki: Müverrik şöyle dedi:

Dünyada, mümin[i anlatmak] için, denizde bir tahtanın üzerinde olup Allah’ın kendisini kurtaracağını ümid ederek “Ya Rabbi! Ya Rabbi!” diyen bir adamdan daha iyi bir örnek bulamadım.

Bize Kesîr b. Hişâm haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Ebü’t-Teyyâh’tan, o da Müverrik el-İclî’den şöyle dediğini rivayet etti:

İnsanlar Allah’a itaat etmekten uzaklaştıklarında O’na itaat üzerine sınımsız sarılmış olan kişi, kaçtıktan sonra hücumu geçen kişi gibidir.

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hassân anlattı; dedi ki: Müverrik şöyle dedi:

Ailemden birisi için ölüm hayırlıysa, onun ölmesini isterim.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Cemîl b. Mürre’den, o Müverrik’ten şöyle dediğini rivayet etti:

Yeryüzünde bir kişinin ölümünde hayır varsa, onun ölmesini isterim. Hammâd dedi ki: Bu sözü söylediğinde annesi hayattaydı.

Bize Affân haber verdi; dedi ki:

Babam bana Müverrik’in annesinin bitlerini ayıkladığını anlattı.

Bize Sa’îd b. Âmir haber verdi. O da Musa Ebû Muhammed’den şöyle dediğini rivayet etti:

Müverrik bazen kardeşlerinin yanına gider, onlara bir miktar para bırakır ve şöyle “Dönüp alıncaya kadar onu iyi tutun.” derdi. Çıkarken de şöyle derdi: “Ondan istediğiniz kadar harcayın, helaldir.”

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Cemîl b. Mürre’den şöyle dediğini rivayet etti:

Müverrik, bizim Basra’daki evimize bir kese para getirir ve şöyle derdi: “Bunu yanınızda bizim için muhafaza edin. Fakat ona ihtiyacınız olursa ondan harcama yapın.” Bu, onun kese ile ilgili son sözü olurdu.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Ca’fer b. Süleyman anlattı; dedi ki: Bize arkadaşlarımızdan biri anlattı; dedi ki:

Müverrik el-İclî ticaret yapar ve kâr ederdi. Üzerinden bir hafta geçmeden o maldan yanında hiçbir şey kalmaz, hepsini tasadduk ederdi. Kardeşiyle karşılaşır; ona 400, 500, 300 dirhem verir ve “Bu, bizim için senin yanında

kalsın, ihtiyacımız olunca bize verirsin.” derdi. Daha sonra kardeşiyle karşılaştı; “Nasıl dilerse öyle yap.” derdi. En sonunda da “Bizim ona ihtiyacımız yok. Allah’a yemin olsun ki, onu ebediyen almam, istediğin gibi harca.” derdi.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Kureş b. Hayyân anlattı; dedi ki: Bana da kendisine Meymûne bt. Mez’ûr denilen bir kadın anlattı; dedi ki:

Müverrik el-İclî bize uğradı. Bizim bir kölemiz küçük bir tencere içinde kendisine yumurta pişirdi. Müverrik ona “Bu tencere nedir?” diye sordu. Köle, “Benim yanımda rehindir.” dedi. Müverrik ona, “Bu yumurtayı yemekten beni müstağni kılmaya gücün yeter mi?” dedi. Kadın dedi: [Bu sözüyle] rehini kullanmayı kerih görmüş oluyordu.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki:

Bize Gaylân b. Cerîr anlattı. O Müverrik el-İclî’nin, deh yâzdeh [10-11] ve deh düvâzdeh^[170] [10-12] şeklinde murabaha alış-verişini kerih gördüğünü rivayet etti:

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Gaylân b. Cerîr’den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Haccâc, Müverrik el-İclî’yi hapse attı. Mutarrif benimle karşılaştığında, “Arkadaşınıza ne yaptınız?” diye sordu. Ona, “Hapistedir.” dedim. Bana, “Gel ona dua edelim.” dedi. Mutarrif ona dua etti, biz de duasına âmîn dedik. Akşam olunca el-Haccâc dışarı çıkıp bir yere oturdu ve insanların huzuruna çıkmalarına izin verdi. İnsanlar da onun huzuruna çıktılar. Müverrik’in babası da bu insanlardan biriydi. el-Haccâc bekçiyi çağırdı ve “Bu yaşlıyla birlikte hapishaneye git, oğlunu ona teslim et.” dedi.

[Kaynağımız olan âlimler] dediler ki: Müverrik, Ömer b. Hübeyre’nin Irak valiliği zamanında vefat etti.

Adı, Lâhık b. Humeyd es-Sedûsî'dir. Sika bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır. Ömer b. Abdülazîz'in halifeliği sırasında el-Hasan el-Basrî'den önce vefat etti.

3924. Abdülmelik b. Ya'lâ el-Leysî ﴿حفص بن أبي العاص الشاعر﴾

el-Hasan'dan önce Basra kadısı idi. Ömer b. Abdülazîz'in halifeliği sırasında vefat etti.

3925. Gazvân b. Gazvân er-Rekâşî ﴿عمران بن الحصين بن عبيد﴾

Fazilet ve hayır sahibi âbid bir zattı.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Sâbit'ten, o da Enes'ten şunu rivayet etti: Gazvân gülmezdi. Bu yüzden Ebû Mûsa ona, "Ey Gazvân! Bana senin hiç gülmediğin haberi ulaştı." dedi. Bunun üzerine Gazvân, "Âhâ Âhâ! Bunu ne yapayım?" dedi.

Bize Rib'î b. İbrahim haber verdi. O Sellâm b. Ebû Mutî'den, o da Yunus b. Ubeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Gazvân er-Rekâşî, Kur'ân'ı mushaftan çokça okuyordu. Onun yaşlı ve cahil bir annesi vardı. Bir gün Gazvân'a, "Ey Gazvân! Onun içinde Cahiliye zamanında kaybolmuş olan devemizi mi buluyorsun?" dedi. Gazvân bu sözden hoşlanmadığı halde hoşlanmamış gibi hareket etmedi ve annesini azarlamadı. Annesine, "Ey anne! Allah'a yemin olsun! Onda güzel bir vaad buluyorum." dedi.

Bize Yahya b. Râşid haber verdi; dedi ki: Bize Osman b. Abdülhamîd er-Rekâşî anlattı; dedi ki: Yaşlılarımızın şöyle dediklerini işitiyordum:

Gazvân 40 sene gülmedi. Gazvân bir gazada savaşıyordu. Arkadaşları geri döndüğünde, annesi onları karşıladı ve "Gazvân'ı tanıyor musunuz?" diye sordu. "Nasıl tanımayız, ey yaşlı kadın! O kavminin efendisidir." dediler.

3926. el-Alâ b. Ziyâd b. Matar b. Şüreyh el-Adevî

﴿العلاء بن زياد بن مطر بن شريح العدوي﴾

Adî b. Abdümenât b. Üd b. Tâbiha b. İlyâs b. Mudaroğulları'ndandır. Sika bir zattı. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O İshâk b. Süveyd'ten, o da el-Alâ b. Ziyâd'dan şunu rivayet etti:

Babası Ziyâd b. Matar şöyle vasiyette bulunmuştu: “Bana bir şey olursa [ölürsem], bakın, Basralıların fakihleri neyi emrediyorsa onu yapın.” Biz de fakihlere sorduk; vasiyette humus^[171] üzerinde ittifak ettiler.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Halde anlattı; dedi ki: el-Alâ b. Ziyâd'ı sakalını sarıya boyamış olarak gördüm. [Râvî] dedi ki:

el-Alâ, el-Haccâc b. Yusuf'un Irak valiliği sırasında vefat etti.

3927. Hanzale b. Sevâde ﴿الحارث بن أقيش﴾

Ali'yi (a) gördü. Sakalı sarıydı.

3928. Rüfey Ebû Kesîre^[172] ﴿حرمة العنبري﴾

Hiz. Ali'den (r) hadis dinledi.

3929. Ömer b. Câvân ﴿عتبة بن غزوان﴾

Sa'd b. Zeydümenât b. Temîmoğulları'ndan biridir. Ebû Avâne bir rivayetinde onu Amr b. Câvân şeklinde anmaktadır.

3930. Ebû Ne'âme el-Hanefî ﴿سلمة بن المحيق﴾

Adı, Kays b. Abâye'dir. el-Cüreyrî ve el-Kehmes ondan hadis rivayetinde bulunmuştur.

3931. Ebû Ne'âme es-Sa'dî ﴿أبو نعام السعدي﴾

Adı, Abdürabbih'tir. Eyyûb, Hammâd b. Seleme ve Şu'be ondan hadis rivayetinde bulunmuştur.

3932. Ebû Ne'âme es-Sa'dî ﴿أبو نعام السعدى﴾

Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm'dendir. Adı, Avf b. Kays b. Husayn b. Yezîd olup Utey b. Damre b. Yezîd'in amcasının oğludur.

3933. Ebû Mus'ab el-Mâzinî ﴿الحكم بن الأعرج﴾

Adı, Hilâl b. Yezîd'tir. Ebû Hüreyre'den hadis rivayetinde bulunmuştur.

3934. Ebû Hibere ed-Duba'î ﴿الحارث بن أقيش﴾

Adı, Şîha^[173] b. Abdullah'tır. Ali b. Ebû Tâlib'den (a) hadis rivayetinde bulundu. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3935. Ebü'l-Melîh el-Hüzelî ﴿أبو المليح الهذلى﴾

Adı, Âmir b. Üsâme b. Umeyr'dir. Sika bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır. Eyyûb ve diğerleri ondan hadis rivayetinde bulundu. 112 senesinde vefat etti.

Bana Ebü'l-Melîh'in çocuklarından birisi haber verdi; dedi ki:

Ebü'l-Melîh, el-Hasan'dan bir yıl veya ona yakın bir zaman önce vefat etti. el-Hasan da cenaze törenine katıldı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Vüheyb anlattı; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı. O da Ebü'l-Melîh'ten şunu rivayet etti:

Kendisi el-Übülle'ye âmil olarak görevlendirilmişti. Cuma namazlarını Basra'da kılardı.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Ukbe b. Ebü's-Sahbâ haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Âliye el-Kaysî şunu anlattı:

Ebü'l-Melîh el-Hüzelî, öldüğü zaman bıyıklarının ve tırnaklarının kısaltılmasını vasiyet etti.

3936. Yezîd b. Hürmüz el-Fârisî ﴿أحمد بن جزء السدوسي﴾

Devslilerin mevlasıdır. el-Harre savaşında mevâlînin reisi idi. İnşaallah sika bir râvî idi.

3937. Umeyr b. İshâk ﴿أبو مريم السلولى﴾

Medinelidir. Sonra Basra'ya gidip oraya yerleşti. İbn Avn ve diğerleri gibi bazı Basralılar ondan hadis rivayet ettiler. Ancak Medineliler ondan bir şey rivayet etmediler. Umeyr b. İshâk, Ebû Hüreyre ve diğerlerinden hadis rivayet etti.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki: Biz İbn Avn anlattı. O da Umeyr b. İshâk'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Benim, Peygamber'in (sas) ashâbından ulaştıklarım, benden önce yaşamış olan atalarımın gördüklerimden daha fazlaydı. Davranış bakımından onlardan daha yumuşak davranan ve bir işi en az zorlukla çözmeye çalışan başka bir topluluk görmedim.

3938. Ebû Yezîd el-Medenî ﴿أبو يزيد المدنى﴾

Medinelidir. Sonra Basra'ya gitti. Avf ve diğerleri gibi bazı Basralılar ondan hadis rivayet etti. O da İbn Abbâs ve diğerlerinden hadis rivayetinde bulundu.

3939. Mu'âviye b. Kurre b. İyâs ﴿سليم بن جابر الهجيمى﴾

[Mu'âviye b. Kurre b. İyâs] b. Hilâl b. Riâb b. Ubeyd b. Süvâe b. Sâriye b. Zübyân b. Sa'lebe b. Süleym b. Evs b. Müzeyne. Künyesi Ebû İyâs'tır. Sika bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Hâlid el-Hazzâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mu'âviye b. Kurre'ye "Çocuğuna karşı duyguların nasıl?" diye soruldu. O da "Çocuk ne güzel şeydir; dünya işim için bana kâfi gelir, ahiretim için de beni yönlendirir." dedi.

3940. Abdullah b. Büreyde b. el-Husayb el-Eslemî

﴿عبد الله بن بريدة بن الحصيب الأسلمى﴾

Bize Ya'kûb b. İbrahim b. Kesîr el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Tümeyle Yahya b. Vâdih anlattı. O Rumeyh[174] b. Hilâl et-Tâî'den, o

da Abdullah b. Büreyde'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ömer'in halifeliğinin 3. senesinde doğdum. [Râvî] dedi ki: O ve kardeşi Süleyman, aynı batından ikiz olarak doğdular. Abdullah dedi ki: "Bizim bir kölemiz, o sırada Ömer b. el-Hattâb'ın yanında oturmakta olan babama gidip -Abdullah'ı kastederek- "Senin bir erkek çocuğun doğdu." dedi. Babam da ona "Sen hürsün!" dedi. Sonra başka bir kölemiz gidip babama yine "Senin bir erkek çocuğun dünyaya geldi." dedi. Babam, "Senden önce falan kişi bana bunu haber verdi." dedi. Köle, "O başka çocuk içindi." dedi. Ömer, "Ve bu!" dedi. Yani "Bunu da azat et!" demek istiyordu.

Bize Ya'lâ b. Ubeyd haber verdi; dedi ki: Bize Sâlih b. Hayyân şunu anlattı:

İbn Büreyde'nin künyesi *Ebû Sehl* idi. [Râvîler] dediler ki: Abdullah b. Büreyde, babasından ve Abdullah b. Ömer'den hadis rivayetinde bulundu.

3941. Kardeşi Süleyman b. Büreyde ﴿شويس بن حياش﴾

[Süleyman b. Büreyde] b. el-Husayb el-Eslemî. Babasından hadis rivayetinde bulundu. Vekî dedi ki: Süleyman b. Büreyde'nin rivayet ettiği hadisler, kardeşinin rivayetlerine göre daha sahih ve daha güvenilirdir.

3942. Yusuf b. Mihrân ﴿شويس بن حياش﴾

İbn Abbâs'tan hadis rivayet etti. Sika bir râvî idi.

Bize Affân haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Ali b. Zeyd'den şunu rivayet etti: Yusuf b. Mihrân dedi ki:

Onun hıfzı, Amr b. Dînâr'ın hıfzına benzerdi.

3943. Ebü'l-Celd el-Cevnî ﴿سلمة بن المحبق﴾

Cevn, Ezd kabilesinin bir koludur. Adı, Ceylân b. Ferve'dir. Sika bir râvî idi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebân anlattı; dedi ki: Bize Ebû İmrân anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Celd kitapları^[175] okurdu.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Meymûne bt. Ebü'l-Celd'in şöyle dediğini rivayet etti:

Babam her yedi günde bir Kur'ân'ı hatmederdi. Tevrat'ı ise yüzünden okumak suretiyle altı günde hatmederdi. Tevrat'ı hatmettiği gün, insanlara süt dağıtır ve şöyle derdi: “Denilir ki, onu hatmedince rahmet iner.”^[176]

3944. Ebû Hassân el-A'rec ﴿أبو رجاء العطاردي﴾

Adı, Müslim'dir. İnşaallah sika bir râvî idi.

3945. Ebü's-Selîl el-Kaysî ﴿أبو السليل القيسي﴾

Adı, Dureyb b. Nukayr'dır. Kays b. Sa'lebeoğulları'ndandır. İnşaallah sika bir râvî idi.

3946. Büşeyr b. Ka'b el-Adevî ﴿رافع بن عمرو الغفاري﴾

İNşaallah sika bir râvî idi.

3947. Beşîr b. Nehîk es-Sedûsî ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

Sika bir râvî idi. Ebû Hüreyre ve Beşîr b. el-Hashâsiyye'den hadis rivayetinde bulundu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Sa'îd el-Kattân anlattı; dedi ki: Bize İmrân b. Hudeyr anlattı; dedi ki: Bize Ebû Miclez anlattı. O da Beşîr b. Nehîk'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Hadisleri yazdığım kitabımla birlikte Ebû Hüreyre'ye gittim. Kitabı ona okudum ve “Bunlar senden işittiğim hadislerdir.” dedim. O da “Evet!” dedi.

3948. Hâlid b. Sümeyr^[177] ﴿خالد بن سمير﴾

3949. Ebü'l-Cevzâ er-Reba'î ﴿بريدة بن الحبيب﴾

Bize Affân b. Müslim haber verdi. O Sa'îd b. Zeyd'den, o da Amr b. Mâlik en-Nükrî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'l-Cevzâ'nın ismi, Evs b. Hâlid er-Reba'î'dir.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Müstemir b. er-Reyyân anlattı; dedi ki:

Ebü'l-Cevzâ er-Reba'î'yi sakalını sarıya boyamış olarak gördüm.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Amr b. Mâlik en-Nükrî anlattı; dedi ki: Babamın şunu anlattığını işittim:

Ebü'l-Cevzâ asla hiçbir şeye lanet etmedi ve lanet edilen şeyi de yemedi. Tandırda yanan yemeğe lanet etmesinler diye hizmetçilere ayda bir-iki dirhem fazla ücret verirdi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Amr anlattı; dedi ki: Babamın şunu anlattığını işittim:

Ebü'l-Cevzâ insanların en hassas olanlarındandı. Onun iki ayrı elbisesi vardı. Birini sadece namaz kılmak için, diğerini ise sadece tuvalete gitmek için giyerdi. Sonra ben onun üzerinde iki tane Merv işi elbise gördüm ve kendisine “Ey Ebü'l-Cevzâ! Bu nedir?” diye sordum. “Duruma baktım; iki elbise kullanmanın daha uygun olduğunu gördüm.” dedi.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Amr anlattı; dedi ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Ebü'l-Cevzâ'nın şöyle dediğini işittim:

Heva ehlinden birine komşu olmaktansa, evimin etrafına komşu olarak maymun ve domuzların doldurulmasını daha çok tercih ederim.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Amr'dan, o da Ebü'l-Cevzâ'dan rivayet etti:

Ebü'l-Cevzâ heva ehlinin durumundan bahsettikten sonra “Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki, heva ehlinden birine komşu olmaktansa,

evimin etrafına komşu olarak maymun ve domuzların doldurulmasını daha çok tercih ederim.” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Amr’dan, o da Ebü’l-Cevzâ’dan rivayet etti. Ebü’l-Cevzâ dedi ki:

Herhangi bir şeye asla lanet etmedim, lanet edilen şeyi asla yemedim. Hiçbir kimseyle, asla yemin ederek münazara ve münakaşa etmedim.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Sa’îd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Amr b. Mâlik şunu anlattı:

Ebü’l-Cevzâ asla bir şeyi lanetlemez, asla lanetlenen bir şeyden yemezdi. Asla bir adamı yalanlamaz; asla dükkânların önünde oturmazdı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Amr b. Mâlik’ten, o da Ebü’l-Cevzâ’dan şöyle dediğini rivayet etti:

“İbn Abbâs’a on iki sene evinde komşuluk yaptım. Bu süre esnasında Kur’ân’dan ona sormadığım ayet kalmadı.” [Ravîler] dediler ki: Ebü’l-Cevzâ, Abdurrahman b. Muhammed b. el-Eş’as’ın taraftarı olarak onunla birlikte isyana katıldı ve *el-Cemâcim*^[178] savaşında seksen üç senesinde öldürüldü.

3950. Abdullah b. Gâlib ﴿عبد الله بن غالب﴾

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize el-Kâsım b. el-Fadl anlattı; dedi ki:

Abdullah b. Gâlib’in, İbnü’l-Eş’as’ın yanına geldiğini gördüm. O zaman İbnü’l-Eş’as, Zâviye’de kendine ait demirden yapılmış bir minberin üzerinde, kefenlenmiş ve güzel kokular sürünmüş kırk adamın ortasında oturuyordu. Her adamın yanında kılıcı ve kalkanı da vardı. Abdullah b. Gâlib, İbnü’l-Eş’as’a yönelerek şöyle dedi: “Elini uzat! Sana ne üzerine biat edelim?” İbnü’l-Eş’as, “Allah’ın Kitab’ı ve Peygamberinin Sünnet’i üzerine.” dedi. Abdullah elini onun eli üzerine koydu, sonra kalkanını attı

ve “Hayır! Allah’a yemin olsun ki, benimle Şamlılar arasına bugün kalkan koymayacağım.” dedi. [Râvî] dedi ki: Sonra öldürülünceye kadar savaştı.

3951. Ukbe b. Abdülğâfir ﴿بشير بن الخصاصة﴾

Künyesi, *Ebû Nehâr*’dır. el-Ezd’in Benî Avz kolundandır.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Bize Sâbit anlattı; dedi ki:

Ukbe b. Abdülğâfir’den daha çok, onun uğrunda Allah’a kavuşmaktan hoşlanacağım kimse yoktu. Fitne zuhur edip de kendisine geldiğimizde “Sizi tanımıyorum.” dedi.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize el-Mu’allâ b. Ziyâd el-Kurdûsî anlattı; dedi ki: Bize Mürre b. ed-Debbâb anlattı; dedi ki:

İnsanlar yenilgiye uğrayıp Ukbe b. Abdülğâfir de yaralı olarak bir hendeğe atılmış iken yanından geçerken bana, “Ey Ebü’l-Mu’azzel! Ey Ebü’l-Mu’azzel!” diye seslendi. Ona doğru yöneldiğimde, “Dünya da gitti, ahiret de...” dedi. Bu, İbnü’l-Eş’as’ın savaşında oldu. [Râvî] dedi ki: Süleyman b. Harb’den başkası şöyle dedi: Ukbe b. Abdülğâfir, İbnü’l-Eş’as savaşında seksen üç senesinde öldürüldü.

3952. Ebü’l-Mütevekkil en-Nâcî ﴿أبو رجاء العطاردي﴾

Adı, Ali b. Dâvûd’dur.

3953. Ebü’s-Sıddîk en-Nâcî ﴿بشير بن الخصاصة﴾

İsmi, Bekir b. Amr’dır. Hadisçiler onun rivayet ettiği hadisler hakkında ileri-geri konuşmuşlar ve rivayetlerini kabul etmemişlerdir.

3954. Ebû Hüneyde el-Adevî

Adı, el-Berrâ b. Nevfel’dır. Az hadis rivayet eden ve iyi bilinen bir râvî idi.

3955. Ebû Eyyûb el-Ezdî

[Ebû Eyyûb el-Ezdî] sonra el-Merâğî olarak bilinir. Adı, Yahya b. Mâlik'tir. Sika ve güvenilir bir râvî idi. Katâde ondan hadis rivayetinde bulundu.

3956. Ebû Harb b. Ebü'l-Esved ed-Düelî

Bilinen bir râvî idi. Rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

3957. Ebü'l-Verd b. Sümâme

[Ebü'l-Verd b. Sümâme] b. Hazn el-Kuşeyrî. İyi bilinen ve az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3958. Ebû Sâlih el-Basrî

Adı, Mîzân'dır. Az hadis rivayet eden bir râvî idi. Süleyman et-Teymî, Hâlid el-Hazzâ ve Ebû Halde ondan hadis rivayetinde bulunmuştur.

3959. Ebû Sâlih

Yahya b. Ebû Kesîr'in kendisinden rivayette bulunduğu kişidir. İsmi, Kaylûye'dir.

3960. Vâkı b. Sahbân

Katâde, kendisinden hadis rivayetinde bulunmuştur. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3961. Hayyân b. Umeyr el-Kaysî ﴿إياس بن قتادة بن أوفى﴾

Künyesi Ebü'l-Alâ'dır. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3962. Ebü'z-Zenbâ

Adı, Sadaka b. Sâlih'tir.

3963. Kinâne b. Nu'aym el-Adevî

Bilinen ve inşaallah sika bir râvî idi.

3964. Talk b. Habîb el-Anezî

Basralı olup Mekke'ye yerleşmiştir. Kendisi Mürcie'den idi. İnşaallah sika bir râvîdir. İbn Abbâs ve Câbir b. Abdullah'tan hadis rivayetinde bulundu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'dan, o da Yusuf b. el-Hâris'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Talk b. Habîb ile Humeyd b. Abdurrahman el-Himyerî'yi birlikte gördüm. Humeyd şöyle diyordu: “Ey Talk! Görüyorum ki saçın-sakalın ağarmış!” Talk, “Evet! Allah onları bana mübarek kılsın.” dedi.

Bize Muhammed b. Rebî'a el-Kilâbî haber verdi. O da Abdullah b. Habîb b. Ebû Sâbit'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Talk b. Habîb, annesinin bakımını dikkatle yapıyordu.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O da Eyyûb'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'îd b. Cübeyr bana, “Talk'ın meclisinde oturma.” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Eyyûb anlattı; dedi ki:

Sa'îd b. Cübeyr beni Talk b. Habîb'in meclisinde otururken gördü ve bana, “Bir daha onun meclisinde oturduğunu görmeyeyim! Onun meclisinde oturma!” dedi. [Râvî] dedi ki: Talk, Mürcie görüşüne yönelmişti.

3965. Abdurrahman b. Cevşen el-Gatafânî

O, Ebû Uyeyne b. Abdurrahman'dır.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Uyeyne b. Abdurrahman b. Cevşen anlattı. O da babasından -Basra Mescidi'ni kasdederek- şöyle dediğini rivayet etti:

“Bu mescitte, Peygamber’in (sas) ashâbından on sekiz kişiye ulaştım.” dedi.

3966. *Talha b. Ubeydullah b. Küreyz el-Huzâ’î*

Az hadis rivayet eden bir râvî idi.



[115] Leiden neşrinde “Abdullah b. Ma’kıl” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve el-Mizzî’den (VI, 98) tespit edilmiştir.

[116] Meysân, Irak’ın güneyinde Basra ve Vâsıt arasında bulunan bir bölgenin adıdır. Bölgede birçok köy ve hurmalık bulunmaktadır. Üzeyr Aleyhiselâm’ın kabri de bu bölgedeki köylerden birindedir. Meysân Hz. Ömer zamanında h. 14 senesinde Utbe b. Gazvân tarafından fethedilmiştir (M).

[117] Doğru ile yanlış ne zaman ayırmaya başladın? (M).

[118] İran’ın Razavî Horasan Eyaleti’nde Türkmenistan sınırında bulunan Serahs şehrinin bir köyüdür. Çok eski ve meşhur bir kent olan Serahs, tarihî İpek yolu üzerinde önemli bir bilim merkeziydi. Sûfî Ahme el-Hammâdî’nin kabri burada bulunmaktadır (M).

[119] Eğer *el-Endükân*’ın farklı bir telaffuzundan ibaret değilse, burası da Serahs civarında bir köy olmalıdır (M).

[120] Afganistan’la İran toprakları arasında kalan tarihi bölgeye Zâbulistân denilir. Hindukuş Dağları’nın eteğinde kalan Zâbul vilayeti adını bu tarihi bölgeden almıştır. (M).

[121] Metinde geçen “kesîr” kelimesi yerine Leiden neşrinde “kebîr [büyük]” şeklinde geçmektedir. Doğrusu III. Ahmed nüshasından ve İbn Sa’d’dan nakilde bulunan el-Mizzî’den tespit edilmiştir.

[122] Affân bu hareketiyle kitabın kalınlığını işaret etmiştir (M).

[123] Bir kişinin eşini mal karşılığında boşaması (M).

[124] Mektubun kime ait olduğu konusunda (M).

[125] A’râf 7/87.

[126] İslâm öncesi kökenine ve Arap olmadığına yapılan bir atıftır. Müslüman olmadığı anlamında kullanılmamıştır (E).

[127] “Ömer” adı Leiden neşrinde “Amr” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshasından, el-Buhârî’nin *et-Târîhu’l-kebîr*’i ve İbn

Hibbân'ın *es-Sikât*'ından tespit edilmiştir.

[128] Müslim, İbnü'l-Eş'as'tan yana tavır takınırken, el-Hasan onun desteklenmemesini istemişti (M).

[129] “Bu sözün seni kınamaya yeter!” demek istiyor (E).

[130] Konuşmak yerine bir problemi fiiliyle çözen kişi, övgüye layıktır; fiiliyle bir problemi çözmek yerine sadece konuşan kişi ise yerilir (M).

[131] Leiden neşrinde geçen metin, “sanki bir kuşun mescitte Hasan'ın çakılını aldığını gördüm.” şeklindedir. Doğrusu III. Ahmed nüshasından tespit edilmiştir.

[132] “Rebâh” ismi Leiden neşrinde “Riyâh” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed nüshası ve el-Mizzî'den (VI, 104) tespit edilmiştir.

[133] Yusuf 12/84.

[134] III. Ahmed nüshasında ve Leiden neşrinde “Hâlid” şeklinde yazılmıştır. Ancak Leiden neşrindeki dipnotlardaki kaydı esas aldım. *et-Takrîb*, *el-Müştebeh*'te adı sadece “Muhammed b. Fedâ” şeklinde geçmektedir. el-Mizzî'de ise (XXVI, 277) “Hâlid b. Fedâ'nın kardeşi Muhammed b. Fedâ. Ondan Hammâd b. Zeyd rivayet etti.” şeklinde yazılmıştır.

[135] Trablusgarb'lı Abdullah b. İbâd et-Temîmî'ye (ö.140/757) mensup bir Hâricî fırkasıdır. Bu fırka, Hz. Ali ve sahâbenin çoğunluğunu tekfir ettikleri gibi, kendilerine muhalif olan ehl-i kibleyi de tekfir ederler. “Büyük günah işleyenler muvahhiddir, fakat mümin değildir” derler. Zaman içinde bu fırkanın biraz daha yumuşadığı görülmüştür (M).

[136] En'âm 8/158.

[137] *Nehrevân*'da Hz. Ali ile savaştıkları için Hâricîler için kullanılan bir isimdir.

[138] Muhammed b. Sîrîn'i kastediyor.

[139] Tevbe 9/75.

[140] Tevbe 9/61.

[141] Tevbe 9/58.

[142] Leiden neşrinde “Cübeyr b. Ebû Hayye” şeklinde, III. Ahmed nüshasında “Cübeyr b. Habbe” şeklinde yazılmıştır. *et-Takrîb*'de geçtiği şekliyle “Hayye” olarak kaydettim. el-Mizzî'de de aynı şekilde geçmektedir.

[143] Yapılan iyiliğin iki tarafa fayda vereceği vurgulanıyor (M).

[144] Hepsi babalarından önce öldüler (M).

[145] Burada ilim kavramıyla kastedilen Hz. Peygamber'den (sas) rivayet edilen hadislerdir (M).

[146] Hz. Peygamber'den (sas) hadislerin yazılmasını hem yasaklayan hem de buna izin veren ve görünüşte birbiriyle çelişen hadisler nakledilmiştir. Bazı âlimler yasaklayan, bazıları izin veren hadislerle amel etmişler; bazıları ise orta yolu tutmuşlardır. Muhammed b. Sîrîn orta yolu tutanlardandır. İbn Sîrîn, hadisin ezberlenmek için yazılmasına izin verildiği, ezberlendikten sonra da yasaklayan hadisleri dikkate alarak yazının imha edilmesi gerektiği kanaatindeydi. Genel kanaate göre Hz. Peygamber'in hadisleri yazmayı yasaklaması, hadislerin Kur'an'la karıştırılması ve Kur'an'ın önüne geçirilmesi endişesinden kaynaklanmaktadır. Bu endişe ortadan kalktıktan sonra hadis yazımında bir beis görülmemiştir (M).

[147] Buhârî'nin *Târîh*'inde "Tûk" şeklinde yazılmıştır.

[148] Dünya malına ve ufak-tefek şeylere önem vermediğini vurgulamak istiyor (M).

[149] Nahl 16/90.

[150] "Amel etmedeki ölçüsü çok hassastı; en ağır yükümlülüğü getiren mânâyı tercih ederdi" anlamına gelen bir deyimdir (M).

[151] Irak'ta Bağdat vilayetine bağlı bir yerleşim merkezidir. Katol nehri yüzlerce kasabayı sulayarak geçtikten sonra Cerçerâyâ köyünden ayağı iner ve Dicle'ye karışır (M).

[152] Atâ neşrinde (VII, 148) "Mâlik b. Dînâr" şeklinde yazılmıştır (E).

[153] Âl-i İmrân 3/141.

[154] "Çünkü her bayramda bunları bana ikram ederdi." (M).

[155] Prostatını rahatlatırdı (M).

[156] Irak valisi Haccâc tarafından darp edilen dirhemler (E).

[157] Mirası paylaşırına "kassâm" denir (E).

[158] Leiden neşrinde ibare "lâ tencilû [eleştirmeyin]" şeklindedir.

[159] III. Ahmed nüshasında "müzâhahü" şeklinde geçen ifade Leiden neşrinde "mizâcehü [mizacı]" şeklinde yazılmıştır.

[160] Bakara 2/156.

[161] Şaka yapmış (E).

[162] Günümüzde Ma'arratü'n-Nu'mân, Suriye'nin kuzeybatısında İdlib iline bağlı olan bir kasabadır (M).

[163] Buhtiyîye, uzun boyunlu el-Buht devlerinin dişileridir.

[164] Bakara 2/132.

[165] Erkeğin kefeni, biri gömlek (kamîs), biri belden aşağısını örten peştemal (izâr) ve biri de bütün bedeni saran (lifâfe) yensiz ve yakasız, etrafı dikişsiz üç kat bez; kadının kefeni ise bu üç kata ilâve olarak bir baş örtüsü ve bir de göğüs örtüsü olmak üzere beş kat bezdir. Sünnet’i uygun kefenlenme için gerekli olan parça sayısı bunlardan ibarettir (M).

[166] Uşûr toplayan görevli (E).

[167] Bu isim, III. Ahmed nüshasında böyledir. Leiden neşrinde ise “Erbek” şeklinde geçmektedir.

[168] III. Ahmed nüshasında “Vedâ ()” şeklindedir. el-Müştebeh’te de aynı şekilde geçmektedir. Leiden neşrinde ise “Vâdi ()” şeklinde yazılmıştır.

[169] Vadi anlamındadır (E).

[170] Burada zikredilen sayılar Farsçadır.

[171] Beşte bir (M).

[172] Atâ neşrinde (VII, 163) “Ebû Kebîr” şeklinde geçmektedir (E).

[173] III. Ahmed nüshasında “Şîha ()” şeklinde yazılmıştır. Buhârî’nin *et-Târîhu’l-kebîr*’inde de bu şekilde kaydedilmiştir. Leiden neşrinde ise yanlış olarak “Şeyha ()” şeklinde yazılmıştır.

[174] Atâ neşrinde (VII, 165) “Rubeyh” şeklinde yazılmıştır (E).

[175] Buradaki “kitaplar”dan kasıt mukaddes kitaplardır (M).

[176] Geçmişte mukaddes kitapları okuyan alimlerimiz vardı. *Ebü’l-Celd* gibi bazı âlimlerin tam olarak olmasa bile bir derece Tevrat’ın okunması sebebiyle rahmetin ineceğine inandıkları da anlaşılmaktadır. Ancak burada şeker dağıtma işini sadece Tevrat’ı hatmettiği için değil, aynı zamanda Kur’an’ı da hatmettiği için yaptığı anlaşılmaktadır. Geçmiş âlimlerimiz tarafından Tevrat ve onun şerhleri okunmasaydı kitaplarımızda İsrâiliyat tabir ettiğimiz bu kadar malumat bulunmazdı. İsrailiyât’ın hepsi Ka’bu’l-Ahbâr gibi birkaç mühtedî eliyle İslâm’a geçmiş değildir (M).

[177] Bu şekilde hakkında bilgi verilmeden zikredilmiştir.

[178] Kaynaklarda daha çok *Deyrû’l-cemâcim* şeklinde geçer. *Deyrûl-cemâcim*, Irak’ta Haccâc’ın, isyan eden Sicistan valisi Abdurrahman b. Muhammed b. Eş’as’ı 702 yılında ağır yenilgiye uğrattığı yerin adıdır (M).

ÜÇÜNCÜ TABAKA



3967. *Katâde b. Di'âme es-Sedûsî* ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

Künyesi *Ebü'l-Hattâb*'dır. Sika, güvenilir ve hadiste hüccet olan bir râvî idi. Kaderle ilgili bazı şeyler söylüyordu.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Katâde'yi şöyle derken işittim:

Küçüklükte yapılan hıfz, taşa nakış işlemek gibidir.

Abdüssamed b. Abdülvâris dedi ki: Bize Ebû Hilâl rivayet etti; dedi ki:

Katâde'ye bir mesele sordum, "Bilmiyorum." dedi. Ben de ona "Kendi reyinle bir şey söyle." dedim. "Ben kırk seneden beri re'yimle bir şey söylemiş değilim." dedi. "Kırk sene önce kaç yaşındaydın?" diye sordum. "On beş yaşında." dedi.

Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Şu'be'den rivayetle şöyle dedi:

Ben Katâde'nin hadisi rivayet metodunu biliyorum. O doğrudan dinleyip işittiği hadisleri "Bize Enes b. Mâlik anlattı, bize el-Hasan anlattı, bize Sa'îd anlattı, bize Mutarrif anlattı" diyerek rivayet ederdi. Doğrudan dinleyip işitmediği hadisleri de "Sa'îd b. Cübeyr dedi ki, Ebû Kılâbe dedi ki" şeklinde rivayet ederdi.

Abdürrezzâk, Ma'mer'den rivayetle şöyle dedi: Katâde dedi ki:

el-Hasan'ın meclisinde on iki sene oturdum. Üç sene onunla birlikte sabah namazını kıldım. "Benim bir benzerim, kendisi gibi birinden hadis aldı." dedi.

Ma'mer dedi ki: Katâde şöyle dedi:

Hadisi, aynı mecliste râvîsine okuduğun zaman hadisin nurunu gidermiş olursun. Ben hadis aldığım hiçbir râvîye işittiğim hadisi tekrarlatmadım.

Ma'mer dedi ki: Katâde, Sa'îd b. Ebû Arûbe'ye "Ey Ebü'n-Nadr! Mushafı al." dedi. Sonra ona Bakara suresini okudu. Okurken tek bir harf hatası yapmadı. "Ey Ebü'n-Nadr! Sağlam yaptım mı?" diye sordu. Sa'îd, "Evet." dedi. Katâde, "Câbir b. Abdullah'ın sahifesini, Bakara suresinden daha iyi ezbere biliyorum." dedi. Râvî dedi ki: [Câbir'in sahifesi] ona okunmuştu.

Ma'mer dedi ki: ez-Zührî'ye "Sana göre Katâde mi, yoksa Mekhûl mü daha bilgilidir?" diye soruldu. "Katâde daha bilgilidir. Mekhûl'ün bilgisi onun yanında çok azdı." dedi.

Ma'mer dedi ki: Katâde ile birlikte oturuyorduk. Ona bazı hadislerin senetlerini soruyordum. Onun etrafındaki yaşlı kişiler bana, "Vazgeç bu işten! Ebü'l-Hattâb senettir." deyip bu konuda daha fazla soru sormamı engellerlerdi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki:

Katâde'ye "Ey Ebü'l-Hattâb! İşittiğimiz her şeyi yazalım mı?" denildi. Katâde de "Seni yazmaktan hiç kimse menetmiyor. Latîf ve Habîr olan Allah da sana, yazdığını haber veriyor." dedi ve şu ayeti okudu: **"Onlar hakkındaki bilgi, Rabbimin yanında bulunan bir Kitap'ta bulunur. Rabbim ne yanılır, ne de unuttur."**^[179]

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Miskîn anlattı; dedi ki: Bana İmrân b. Abdullah anlattı; dedi ki:

Katâde, Sa'îd b. el-Müseyyeb'in yanına geldiğinde günlerce ona soru sorardı. Bir ara Sa'îd ona, "Bana her sorduğunu ezberleyip muhafaza edebiliyor musun?" diye sordu. "Evet. Sana şunu sordum, bana şöyle dedin; falan konuyu sordum, bana şöyle cevap verdin; el-Hasan da o konuda böyle demişti." dedi. Bu şekilde ondan işittiği pek çok hadisi ardı ardına söyledi. Sonra Sa'îd, "Allah'ın, senin gibi hıfz sahibi olan başka birisini yaratmış olduğunu zannetmiyorum." dedi.

Sellâm b. Miskîn dedi ki: Sa'îd b. Ebû Arûbe'ye hangi hadisi rivayet etsem, o da bana aynı hadisi rivayet ederdi.

Sellâm dedi ki: Katâde, el-Hasan [el-Basrî] ve diğerlerinden öğrendiği meseleleri, Sa'îd b. el-Müseyyeb'e de sorardı.

Abdürrezzâk, Ma'mer'den, o da Katâde'den rivayetle şöyle dedi:

Katâde, Sa'îd b. el-Müseyyeb'in yanında sekiz gün kaldı. Sa'îd sekizinci gün kendisine “Ey âmâ! Artık git; çünkü beni tükettin.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki:

Katâde, Sa'îd b. el-Müseyyeb'in sözü üzerine kıyas yapar, sonra onu Sa'îd b. el-Müseyyeb'den rivayet ederdi. Ancak bu tür rivayetleri çok azdı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Hemmâm bize şöyle dedi:

Hadisi düzgün ve hatasız rivayet edin. Çünkü Katâde, hadisi rivayet ederken gramer kuralları bakımından hata yapmaz ve şöyle derdi: “Rivayet ettiğim hadiste dil hatası görürseniz, onu düzeltin.”

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki:

Katâde'nin yanına gittiğimiz zaman bize “Peygamber'den (sas) bize ulaştı, Ömer'den bize ulaştı, Ali'den bize ulaştı” der, rivayetin isnadını zikretmezdi. Hammâd b. Ebû Süleyman *Basra*'ya gelince, “Bize İbrahim, o falandan, o da falandan anlattı” demeye başladı. Bu durum Katâde'ye ulaşınca, o da “Mutarrif'e sordum, Sa'îd b. el-Müseyyeb'e sordum, bize Enes b. Mâlik anlattı” şeklinde isnadı zikrederek hadis rivayetinde bulunmaya başladı.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Kurre b. Hâlid anlattı; dedi ki:

Katâde'nin yüzüğünü sol elinde gördüm.

Bize Muhammed b. Amr haber verdi; dedi ki: Bana İsmail b. Uleyye haber verdi; dedi ki:

Katâde 118 senesinde vefat etti.

Bize Muhammed b. Amr haber verdi; dedi ki: Bana Sa'îd b. Beşîr haber verdi; dedi ki:

Katâde 117 senesinde vefat etti. Muhammed b. Sa'd ve Musa b. İsmail de böyle dedi.

3968. Humeyd b. Hilâl el-Adevî ﴿أحمر بن جزء السدوسي﴾

Künyesi *Ebû Nasr*'dır. Sika bir râvî idi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Ebû Hilâl'i şöyle derken işittim:

Katâde şöyle derdi: "Bu şehirde Humeyd b. Hilâl'den daha bilgili birisini görmedim." Muhammed [b. Sîrîn]'i ve el-Hasan [el-Basrî]'yi de istisna etmedi. Ancak çiftçilik zarar verdi. Yani o, Ahvaz^[180] bölgesinde *Dûlâb* denilen yerde çiftçilik yapıyordu.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki:

Humeyd b. Hilâl'i, cübbesini sağ omuzuna atmış, boynunda bir şal ve çeşitli sarıklar giydiği halde gördüm. [Ravîler] dediler ki: Humeyd b. Hilâl, Hâlid b. Abdullah'ın *Irak* valiliği zamanında vefat etti.

3969. Sâbit b. Eslem el-Bünânî ﴿عمارة بن أحر المازني﴾

Bünâne'ye mensup bir kişidir. Bünâne de Kureş'in bir koludur. Künyesi *Ebû Muhammed*'dir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Babamın şöyle dediğini işittim:

Enes dedi ki - Babam Enes'i görmemişti-: Her şeyin bir anahtarı vardır. Sâbit de, hayrın anahtarlarındandır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bana Humeyd haber verdi; dedi ki:

Sâbit ile birlikte Enes'in yanına giderdik. Sâbit ne zaman mescide uğrasa, orada namaz kıldırđı. Enes'in yanına gittiğimizde bize, "Sâbit nerede? Sâbit, kendisini sevdiğim gayretli bir kişidir." derdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Sâbit haber verdi; dedi ki:

Enes'in huzuruna girdiğimizde bize şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, sizin her birinizi kendi çocuklarım kadar seviyorum. Ancak kendi çocuklarımdan sizde olan özelliklere sahip olanı biraz daha fazla seviyorum."

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Sâbit dedi ki:

Küçük bir günah işleyip de ondan kurtulmak için Allah'a istiğfarda bulunmamaktansa, büyük bir günahı işleyip ondan tamamen kurtuluncaya kadar Allah'a istiğfarda bulunmayı daha çok tercih ederim.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Sâbit'i şöyle derken işittim:

Bir kişide ne kadar hayırlı ve güzel hasletler bulunursa bulunsun, onda namaz ve oruç hasleti bulunmadığı müddetçe, o kişi âbid sayılmaz. Allah'a yemin olsun ki, bu iki şey, âbidin eti ve kanıdır.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki: Sâbit'i şöyle derken işittim:

Allah'a yemin olsun ki, ibadet etmek, ağır yük taşımaktan daha ağır bir görevdir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki:

Sâbit ve Humeyd, Kadir Gecesi olduğu ümid edilen şu gecede guslederler, koku sürünürler, mescidi de esansla güzel kokulu hale getirmeyi severlerdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme şunu anlattı:

Sâbit şu ayeti okurdu, vay başına gelenlere!: “**Seni önce topraktan, sonra bir nutfeden yaratan, daha sonra seni bir adam biçimine sokan Rabbini inkâr mı ettin?**”^[181] O, gece namazı kılarken sesli sesli ağlar ve bu ayeti tekrarlardı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Sâbit’in şöyle dediğini rivayet etti:

“Kim ölümü çokça hatırlarsa, bu durum onun amelinde görülür.” denirdi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Sâbit’i şöyle derken işittim:

el-Hasan’a yaptıklarınızı bana yapmasaydınız, size neşeyle hadis rivayet ederdim. [Râvî] dedi ki: Onu kaylûleden^[182] de, gece uykusundan da menetmişlerdi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki:

Sâbit el-Bünânî’yi cübbesini sağ omuzuna atmış, omuzunda bir şal ve sarık giymiş olarak gördüm.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O da Sâbit’in şöyle dediğini rivayet etti:

Ben bir kimsenin kabrinde namaz kılmadım; siz de benim kabrimde namaz kılmayın.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Humeyd’den şöyle dediğini rivayet etti: Bana Sâbit el-Bünânî dedi ki:

Beni gaslet[yıka], fakat derimi incitme.

Humeyd dedi ki: Sâbit hadis konusunda sika ve güvenilir bir râvî idi. Hâlid b. Abdullah'ın Irak valiliği sırasında vefat etti.

3970. *Bişr b. Harb* ﴿معقل بن يسار﴾

Künyesi *Ebû Amr*'dır. Ezd kabilesinin en-Nedebî koluna mensuptur.

Bize Yahya b. Abbâd ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Bişr b. Harb'den şöyle dediğini rivayet etti:

İbn Ömer'e, "Yüzüğüme Allah'ın Kitabı'ndan bir şeyi nakşet." dedim. Bana, "Allah'ın Kitabı'ndan vazgeç; böyle yapman senin için doğru bir şey değildir." deyince; ben de yüzüğüme "Bişr b. Harb" yazısını yazdırdım.

[Râvîler] dediler ki: Bişr b. Harb, Râfi b. Hadîc, Ebû Sa'îd el-Hudrî ve Semüre'den hadis rivayet etti. Ancak hadis rivayetinde zayıf bir kişi sayılmıştır. Yusuf b. Ömer'in Irak valiliği sırasında vefat etti.

3971. *İyâs b. Mu'âviye b. Kurre* ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

[İyâs b. Mu'âviye b. Kurre] b. İyâs b. Hilâl b. Riâb b. Ubeyd b. Süvâe b. Sâriye b. Zübyân b. Sa'lebe b. Süleym b. Evs b. Müzeyne. Künyesi *Ebû Vâsile*'dir. Sika bir râvî idi. Basra kâdılığı yaptı. Kendisinin rivayet ettiği pek çok hadis vardır. Zamanının âkil, zeki, anlayışlı ve maharetli adamlarından biriydi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Humeyd haber verdi; dedi ki:

İyâs kâdılığa tayin edilip de, el-Hasan [el-Basrî] onun yanına geldiğinde, İyâs ağlamıştı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O İbn Avn'ın şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed [b. Sîrîn]'in yanında, İyâs'tan bahsedince şöyle dedi: "O, anlayışlı bir zattı."

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O da Hâlid el-Hazzâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Mu'âviye b. Kurre'ye, "Oğlun nasıl bir kişidir?" diye sorulduğunda, şöyle dedi: "Evet. Oğlum dünyam için bana kâfidir, âhiretim için de beni sorumluluktan kurtarmıştır."

Bize Süleyman b. Harb anlattı; dedi ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Dâvûd b. Ebû Hind anlattı; dedi ki: İyâs b. Mu'âviye şöyle dedi:

Kim ayıbını bilmezse o ahmaktır. Ona, "Ey Ebû Vâsile! Senin ayıbın nedir?" diye sordular. "Çok konuşmak." dedi.

Bize Abdullah b. Muhammed b. Ebû'l-Esved haber verdi ve bize Ömer b. Ali el-Mukaddemî anlattı. Onlar Süfyân b. Hüseyin'in şöyle dediğini rivayet ettiler:

İyâs b. Mu'âviye Vâsıt'a geldiği zaman, Vâsıtlılar "Basrî geldi, Basrî geldi." demeye başladılar. İbn Şübrüme geldi, İyâs'ın önüne oturdu. Kendisine sormak üzere önceden birçok mesele hazırlamıştı. "Size soru sormam için bana izin verir misiniz?" dedi. İyâs, "Ben senden rahatsız olmuyorum ki benden izin isteyesin. Konuşana karşı çıkıp inatçılık etmez, oturana da eziyet vermezsen, sor." dedi. Sonra İyâs'a yetmiş küsur mesele sordu. O gün sadece üç veya dört meselede ihtilafa düştüler. Bu konularda İyâs, İbn Şübrüme'nin görüşünü kabul etmeyip şöyle dedi: "Ey İbn Şübrüme! Sen Kur'ân'ı okudun mu?" İbn Şübrüme, "Evet. Başından sonuna kadar." dedi. İyâs dedi ki: 'Bugün sizin için dininizi kemâle erdirdim ve üzerinize olan nimetimi tamamladım.' ^[183] ayetini de okudun mu?" İbn Şübrüme, "Evet. Okudum; öncesini de sonrasını da." dedi. İyâs, "Orada Âl-i Şübrüme'nin karşı şüpheyi düşeceği herhangi bir şey buldun mu?" dedi. İbn Şübrüme, "Hayır." dedi. Bunun üzerine İyâs, "Şüphesiz ibadet esaslarının [nüsük] birtakım fûrûâtı vardır." dedi. Sonra oruç, namaz, hac ve cihattan bahsetti ve sözüne şöyle devam etti: "Ben sana, ibadet esaslarıyla ilgili olarak senin gücün dâhilinde olan ve senin için her şeyden daha güzel olan bir şeyi bildiriyorum: O şey, rey konusunda detaylı bir araştırma yapmandır."

Bize Ali b. Muhammed el-Kureşî haber verdi; dedi ki:

Yusuf b. Ömer, İyâs b. Mu'âviye'ye yetişti ve Yusuf ona sopa vurdurdu.

3972. el-Ezrak b. Kays el-Hârisî ﴿ميمون بن سباز الأسلع﴾

el-Hâris b. Ka'boğulları'ndandır. İnşaallah sika bir râvî idi.

3973. Âsım el-Cahderî ﴿الأحف بن قيس﴾

Kays b. Sa'lebeoğulları'ndandır.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Hâlid el-Hazzâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İyâs tek başına Âsım el-Cahderî'nin şahitliğiyle hüküm verince adam, "Benim hakkımda tek bir adamın şahitliğiyle mi hüküm veriyorsun?" dedi. İyâs, "O Âsım'dır, O Âsım'dır, O Âsım'dır." dedi.

3974. Ebû Cemre ed-Duba'î ﴿قيصة بن وقاص﴾

Adı, Nasr b. İmrân'dır. Sika bir râvî idi. Yusuf b. Ömer'in Irak valiliği sırasında vefat etti.

3975. Ebü'l-Minhâl ﴿أبو المنهال﴾

Adı, Seyyâr b. Selâme'dir. Kays b. Sa'lebeoğulları'ndandır. Sika bir râvî idi.

3976. Ebü'l-Kamûs ﴿نمير الخزاعي﴾

Adı, Zeyd b. Ali'dir. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3977. Ebü'l-Hezhâz el-İ'clî ﴿أبو رفاعه العدوى﴾

Adı, Nasr b. Ziyâd b. Abbâd'dır. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3978. Ebû Hâcib ﴿أبو حاجب﴾

Adı, Sevâde b. Âsım'dır.

3979. *Ebû Mürâye el-İclî* ﴿الحارث بن أقيش﴾

Adı, Abdullah b. Amr'dır. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3980. *Ebü'l-Vâzi er-Râsibî* ﴿أبو السليل القيسى﴾

Adı, Câbir b. Amr'dır. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3981. *Ebû Mâviye* ﴿أبو ماوية﴾

Adı, Hureys b. Mâlik'tir. Bazıları isminin, Mâlik b. Hureys el-Üseyyidî olduğunu söylediler.

3982. *Ebü'l-Âliye el-Berrâ* ﴿أسمر بن مضر﴾

Adı, Ziyâd b. Feyrûz'dur. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3983. *Ebü'l-Bezrî* ﴿أبو عسيب﴾

Adı, Yezîd b. Utârid'dir. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3984. *Ebû Beşâme* ﴿أبو بشامة﴾

Adı, Minkar'dır.

3985. *Ebü'l-Halîl* ﴿أبو الحليل﴾

Adı, Sâlih b. Ebû Meryem'dir. Sika bir râvî idi.

3986. *Ebû Hüneyde el-Mâzinî* ﴿مالك بن حيدة﴾

Adı, Hureys b. Mâlik'tir. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3987. *Ebû Gâlib er-Râsibî* ﴿أبو نعام السعدى﴾

Ebû Ümâme el-Bâhilî'nin arkadaşıdır. İsmi, Sa'îd b. el-Hazevver'dir. Birisinin, onun isminin Nâfi olduğunu söylediğini duydum. Zayıf bir râvî olup hadisi münkerdir.

3988. *Ebû Nevfel b. Müslim b. Amr* ﴿أبو نوفل بن مسلم بن عمرو﴾

[Ebû Nevfel b. Müslim b. Amr] b. Ebû Akreb el-Kinânî. Ureyc b. Bekroğulları'ndandır. İsmi, Ebû Nevfel Mu'âviye'dir. İnşaallah sika bir râvî idi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize el-Esved b. Şeybân anlattı; dedi ki: Ebû Nevfel b. Ebû Akreb'in şöyle dediğini işittim:

Babam Allah Resûlü'ne (sas) orucu sordu. Bu sorunun cevabı, Allah Resûlü'nün babama olan en son emri olmuştu: "Her ay üç gün oruç tut."

3989. Ebû İmrân el-Cevnî ﴿مجاهع بن مسعود﴾

Adı, Abdülmelik b. Habîb'dir. Sika bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

3990. Ebü't-Teyyâh ed-Duba'î ﴿قيصة بن المخارق﴾

Adı, Yezîd b. Humeyd'dir. Sika bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

3991. Ebü'l-Mühezzim ﴿أبو صفية﴾

Adı, Yezîd b. Süfyân'dır. Hammâd b. Seleme kendisinden hadis rivayet etmiştir. Şu'be onun zayıf bir râvî olduğunu söylemiştir.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Şu'be'nin şöyle dediğini işittim:

Ebü'l-Mühezzim'i, Sâbit el-Bünânî Mescidi'nde toplumdan uzaklaşmış bir şekilde gördüm. Kim kendisine birkaç kuruş [fels] verirse, ona yetmiş hadis rivayet ederdi.

3992. Ebû Reyhâne ﴿أبو فراس﴾

Adı, Abdullah b. Matar'dır. İbn Ömer'den hadis rivayet etti. Kendisinin rivayet ettiği başka hadisler de vardır.

3993. Muhammed b. Ziyâd ﴿ميسرة الفجر﴾

3994. Sümâme b. Abdullah ﴿ثَمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ﴾

[Sümâme b. Abdullah] b. Enes b. Mâlik. Annesi, Kebşe bt. Fülân eş-Şeybâniyye'dir. Sümâme, az hadis rivayet eden bir râvî idi.

3995. el-Müsennâ b. Abdullah ﴿الْمُسَنَّى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ﴾

[el-Müsennâ b. Abdullah] b. Enes b. Mâlik. Sümâme'nin erkek kardeşidir. Annesi yine Kebşe'dir. el-Müsennâ, annesi tarafından babasının dedesi sebebiyle el-Müsennâ b. Hârise eş-Şeybânî şeklinde de isimlendirilmiştir.

3996. Abdullah b. Müslim b. Yesâr ﴿عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَعْرُضِ الْبَاهِلِيِّ﴾

Talha b. Ubeydullah et-Teymî'nin mevlasıdır.

3997. Abdullah b. Muhammed b. Sîrîn ﴿عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ﴾

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Abdullah b. Muhammed b. Sîrîn, 140 senesinin Receb ayında vefat etti. O zaman altmış altı yaşında idi.

3998. Zeyd b. el-Havârî ﴿زَيْدُ بْنُ أَبِي زَيْدٍ﴾

[Zeyd b. el-Havârî] el-Ammî. Künyesi Ebü'l-Havârî'dir. Hadiste zayıf bir râvî idi.

3999. Büdeyl b. Meysere el-Ukaylî ﴿عَمْرُو بْنُ تَغْلِبِ النَّمَرِيِّ﴾

Sika bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

4000. Gaylân b. Cerîr el-Atekî ﴿عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي بَكْرَةَ﴾

Sika bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

4001. Amr b. Sa'id ﴿أَبُو مَرْيَمَ الْحَنْفِيِّ﴾

Sakîf kabilesinin mevlasıdır. Sika bir râvî idi. Yunus b. Ubeyd, ondan hadis rivayet etmiştir.

4002. Abdullah b. el-Hâris ﴿عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَارِثِ﴾

[Abdullah b. el-Hâris] b. Muhammed. Muhammed b. Sîrîn'i sünnet eden kişidir. Az hadis rivayet eden bir râvî idi.

4003. *Tevbe el-Anberî* ﴿توبة العنبري﴾

Künyesi *Ebü'l-Müverri*'dir.

Bize İshâk b. İbrahim b. el-Müverri b. Tevbe el-Anberî haber verdi; dedi ki:

O, Tevbe b. Keysân b. Ebü'l-Esed'dir. Baba tarafı Sicistânlıdır. Tevbe, *Yemâme*'de doğdu ve orada yetişti. Sonra *Basra*'ya geldi. O, Benî el-Anber b. Amr b. Temîm'in Adî b. Cündeboğulları'ndan Eyyûb b. Ezher el-Adevî'nin mevlasıdır. Tevbe'nin annesi ise, bizzat Benî Nümejr b. Âmir'den Taybe^[184] bt. Yezîd b. Ukayl b. Dabbe'dir. Tevbe, Süleyman b. Abdülmelik'in huzuruna çıktığında, Süleyman onun neye ihtiyacı olduğunu sormuş, sonra da Tevbe'ye iki tartı atâ bağlatmış, *Basra*'da bir hamam yapmasına ve bâdiyede de bir kuyu açmasına izin vermiştir. O zaman bu işler halifenin izniyle yapıldı. Tevbe, Benî el-Anber er-Râbiye Mahallesi'nde kendi evinin yanında bir hamam yaptı. Bâdiyede de *Hırnık* denen mevkide bir kuyu kazdı. *Hırnık* ile *Basra* arası üç merhale idi. Sonra Tevbe, halife iken Ömer b. Abdülazîz'in huzuruna da çıktı.

İshâk b. İbrahim b. el-Müverri dedi ki: Bana Habbâb b. Abdülekber el-Anberî anlattı. O da Tevbe el-Anberî'den şunu rivayet etti:

Ömer b. Abdülazîz'in huzuruna çıktığı zaman, üzerlerinde yer yer yırtılmış olan gömlekleri olduğu halde kız çocuklarını onun etrafında oynarken gördü.

İshâk b. İbrahim dedi ki: Tevbe, Hişâm b. Abdülmelik'in huzuruna çıktığında Hişâm onu *Horasan*'da Esed b. Abdullah'ın icraatlarını denetlemek üzere görevlendirdi. Sonra onu *Irak*'a gönderdi; Yusuf b. Ömer de onu önce *Sâbûr*'a, daha sonra *Ahvaz*'a vali tayin etti. Yusuf görevinden azledildiğinde Tevbe, *Ahvaz* valisi idi. İbrahim diyor ki: Benî el-Anber'den bazı adamlar Tevbe'yi kendilerine bazı imkânlar tanıması konusunda sıkıştırdılar; fakat o kimseye bir imkân tanımadı. Aynı şekilde dayı tarafı olan Benî Nümejr de kendileri için bir imkân hazırlamasını istediler; ancak bu taraftan da kimseye bir imkân hazırlamadı. O, çölü seven bir kimseydi.

Dabu'da vefat etti ve buraya defnedildi. *Dabu*, *Basra*'ya iki günlük mesafede olan bir yerdir. Vefat ettiği gün, yetmiş dört yaşındaydı.

4004. *Muhammed b. Vâsi b. Câbir* ﴿عمرو بن تغلب النمری﴾

[Muhammed b. Vâsi b. Câbir] b. el-Ahnes b. Âiz^[185] b. Hârice b. Ziyâd b. Şüms. Amr b. Nasr b. el-Ezd'in çocuklarındandır. Ziyâd b. Şümsoğulları *Basra*'da dört ayrı mahallede ikamet ediyordu. Bunlardan birincisi, *Bünâne* hizasına denk gelen el-*Bâtına*'da idi. Bu mahallede eş-Şa'îrâoğulları'ndan çok insan vardı. Bunlara eş-Şa'ârûn^[186] denirdi. Bunlar ip eğirmekle meşgul olan bir topluluk olup bilinen bir nesepleri yoktu. İkinci mahalle, Guberoğulları hizasındadır. Üçüncü mahalle, *Hedâd*^[187] hizasındadır. Dördüncü mahalle, *el-Hureybe*'dedir. Bütün bunları bize, Mahrûm b. Ahmed b. Abdurrahman b. Abdurrahman b. Muhammed b. Vâsi haber verdi. Muhammed'in künyesi, *Ebû Abdullah*'tır. el-Hasan [el-Basrî]'den yirmi sene sonra vefat etti. Buna göre onun, 120 senesinde vefat etmiş olması gerekir.

Bize Ubeydullah b. Muhammed b. Hafs et-Teymî haber verdi; dedi ki: Bize Sellâm b. Ebû Mutî anlattı; dedi ki:

Bir gün bir adam Eyyûb'a bir hadis rivayet etti. Eyyûb adama "Bu hadisi kimden dinledin?" dedi. Adam, "Bana bu hadisi, Muhammed b. Vâsi rivayet etti." dedi. Eyyûb önce "Ne güzel!" dedi; sonra da "O kimden rivayet etmiş?" diye sordu. Adam "Falandan" deyince, Eyyûb "Bu hadisi rivayet etme!" dedi.

Bize Ubeydullah b. Muhammed el-Kureşî et-Teymî haber verdi; dedi ki: Bana Sa'îd b. Âmir anlattı; dedi ki:

Muhammed b. Vâsi'nin oğlu ile bir adam arasında bir şey vardı. Muhammed'in oğlu, adamı babasına şikâyet etti. Muhammed oğluna birisini gönderip ona dedi ki: "Sen nesen? Allah'a yemin olsun ki, ben anneni 300 dirheme satın aldım [Sen bir cariyenin oğlusun]. Babana gelince, Allah Müslümanlar arasında onun gibisini çoğaltmasın!" Sa'îd b. Âmir dedi ki: Biz diyoruz ki, bilakis. Allah, Müslümanlar arasında onun gibisini çoğaltsın.

Bize Ubeydullah b. Muhammed el-Kureşî et-Teymî haber verdi; dedi ki: Bana -Hârûn b. Riâb'ın kızının oğlu olan- Hârûn b. el-Cerrâh anlattı. Ubeydullah dedi ki: Bana Sa'îd b. Âmir ve diğer birisi rivayet etti. Bazıları daha başka râvîleri de katarak dediler ki:

Muhammed b. Vâsi'nin hastalığı ağırlaşınca arkadaşları yanına geldi. Hemen arkalarından Hârûn b. Riâb de gelmişti. Oradakiler, "Hârûn Ebü'l-Hasan geldi. Onun için yer açın!" deyip onun için yer açtılar. Hârûn da açılan yere oturdu. Topluluk Muhammed'in iyi ve güzel hasletlerini söylemeye başlamıştı. O sırada Muhammed baygın vaziyetteydi. Bir ara kendine geldi ve konuşulanları işitti. Bunun üzerine şu ayeti okudu: **"Suçlular, simalarından tanınır, perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar."**^[188] Ayaklarımın ve perçemlerimin bir araya getirilip Cehennem'e atılmamı, Allah'tan başka kimse engelleyemez. Allah'a yemin olsun ki, siz bir şey söyleyemezsiniz. Ey kardeşlerim! Artık ben götürülüyorum ve sizden ayrılıyorum. Bundan sonra ya Cehennem'e, ya da Allah'ın affına"

4005. İshâk b. Süveyd el-Adevî ﴿إسحاق بن سويد العدوي﴾

İnşaallah sika bir râvî idi. Ebü'l-Abbâs'ın halifeliliğinin başlarında 131 senesinde taun salgınında vefat etti.

4006. Ferkâd b. Ya'kûb es-Sebahî ﴿إسحاق بن سويد العدوي﴾

Künyesi *Ebû Ya'kûb*'dur. Zayıf bir râvî olup hadisi münkerdir.

4007. Mâlik b. Dînâr ﴿يحيى بن سيرين﴾

Künyesi *Ebû Yahya*'dır. Sâme b. Lüeyoğulları'ndan bir kadının mevlasıdır. Az hadis rivayet eden sika bir râvî idi. Mushaf yazardı. Tâun salgınından bir müddet önce vefat etti. Tâun salgını, 131 senesinde olmuştu.

4008. Kesîr b. Şinzîr el-Mâzinî ﴿قيس بن عباد القيسي﴾

İnşaallah sika bir râvî idi. Atâ'dan hadis rivayet etmiştir.

4009. Vâsıl ﴿أعشى﴾

Ebû Uyeyne b. el-Mühelleb'in mevlasıdır. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır.

4010. *Hârûn b. Riâb* ﴿هارون بن رئاب﴾

Üseyd b. Amr b. Temîmoğulları'ndandır. Künyesi Ebü'l-Hasan'dır. Az hadis rivayet eden sika bir râvî idi.

Süfyân b. Uyeyne dedi ki: Bize Hârûn b. Riâb rivayet etti, o zühdü[nü] gizlerdi.

4011. *Külsûm b. Cebr* ﴿أبو يزيد المدني﴾

Bilinen bir râvî idi. Kendisinin rivayet ettiği bazı hadisler vardır. Sa'îd b. Cübeyr ve Müslim b. Yesâr'dan hadis rivayet etti.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Rebî'a b. Külsûm şunu anlattı:

Babası Külsûm b. Cebr'in künyesi *Ebû Muhammed* idi.

4012. *Abdullah b. Mutarrif* ﴿عبد الله بن مطرف﴾

[Abdullah b. Mutarrif] b. eş-Şihhîr b. Avf b. Ka'b b. Vakdân b. el-Harîş b. Ka'b b. Rebî'a b. Âmir b. Sa'sa'a.

Bize Affân b. Müslim ve Müslim b. İbrahim haber verdiler. Onlar Bükeyr b. Ebü's-Semî't'in şöyle dediğini rivayet ettiler: Bize Katâde şunu anlattı:

Abdullah b. Mutarrif b. eş-Şihhîr'in künyesi *Ebû Cez* idi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Süleyman anlattı; dedi ki: Sâbit el-Bünânî'yi şöyle derken işittim:

Abdullah b. Mutarrif öldüğünde, üzerinde güzel bir elbise olduğu halde Mutarrif yürüyerek kavminin huzuruna çıktı. Kavmi ona kızıp, “Ey Ebû Abdullah! Oğlun Abdullah öldüğü halde, sen bu elbiseler içinde koku sürünmüş olarak mı huzurumuza çıkıyorsun?” dediler. Mutarrif dedi ki: “Musîbete karşı boyun mu eğeyim? Bir musibete düşmem halinde Allah

bana üç haslet [müjde] vaat etmiştir. Onlardan her bir haslet, benim için, bütün dünyadan daha sevimlidir. Allah buyurdu ki: **‘O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah’ın kullarıyız ve biz O’na döneceğiz, derler. İşte Rablerinden başışlamalar ve rahmet hep onlarıdır. Ve doğru yolu bulanlar da onlardır.’**^[189] Bundan sonra hâlâ musîbete karşı boyun eğeyim mi?”

Sâbit dedi ki: Mutarrif şöyle dedi:

Ahirette bana bir bardak suyun verilmesini, bütün dünyanın benden alınmasına tercih ederim.”

4013. Yahyâ b. Selm el-Bekkâ ﴿يحيى بن سلم البكاء﴾

İnşaallah sika bir râvî idi

4014. Atâ b. Ebû Meymûne ﴿عثمان بن أبي العاص﴾

Kaderiyyeci görüşe sahipti. Basra’da tâûn salgınından sonra 131 senesinde vefat etti.

4015. Yezîd er-Rişk ed-Duba’î ﴿عمارة بن أحرر المازني﴾

Sika bir râvî idi.

4016. Yezîd b. Ebân er-Rekâşî ﴿قيس بن عباد القيسی﴾

Kaderiyye görüşüne sahip zayıf bir râvî idi.

4017. Abdülazîz b. Suheyb ﴿ضبة بن محسن العنزی﴾

Kendisine Abdülazîz b. el-Abd da denirdi. Enes b. Mâlik’in mevlasıdır. Sika bir râvî idi.

4018. Ebû Hârûn el-Abdî ﴿بريدة بن الحبيب﴾

İsmi, Umâre b. Cüveyn’dir. Hadiste zayıf bir râvî idi. Ebû Sa’îd el-Hudrî’den hadis rivayetinde bulundu.

4019. Musa b. Sâlim Ebû Cehdam ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

Benî Hâşim'in mevlasıdır. Abdullah b. Ubeydullah b. el-Abbâs'tan hadis rivayetinde bulundu. Abdullah b. Ubeydullah da, Abdullah b. Abbâs'tan bazı hadisler rivayet etmiştir.

4020. *Ebû Recâ* ﴿أبو معاوية﴾

Ebû Kılâbe'nin mevlasıdır. İsmi, Selmân'dır.



[179] Tâhâ 20/52.

[180] Ahvaz, İran'da Basra Körfezi'nin yaklaşık 120 km. kuzeyinde, Huzistan'ın eski başkenti olan bir şehirdir. Karun Irmağı kıyısında kurulmuş olan şehir, günümüzde Bender Şahpur petrol alanları yakınındaki önemli petrol üretim merkezlerinden birisi konumundadır (M).

[181] Kehf 18/37.

[182] Öğlen uykusu (M).

[183] Mâide 5/3.

[184] Taybe (ط), Leiden neşrinde "Zabye (ط)" şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed ve İbn Sa'd'dan nakleden el-Mizzî'den tespit edilmiştir.

[185] III. Ahmed nüshasında Âiz şeklinde yazılmıştır. el-Mizzî'de de böyledir. Leiden neşrinde ise Âbid şeklinde yazılmıştır.

[186] Keçi kılından çadır örtüsü yapanlar anlamındadır. Arpa satanlar anlamında değildir.

[187] et-Tâc'da tekid edildiği üzere Yemenî bir kabilenin adıdır.

[188] Rahmân 55/41.

[189] Bakara 2/156-7.

DÖRDÜNCÜ TABAKA



4021. Eyyûb b. Ebû Temîme es-Sahtiyânî ﴿أَيُّوبُ بْنُ أَبِي تَمِيمَةَ السَّحْتِيَّانِي﴾

Künyesi *Ebû Bekir*'dir. Aneze kabilesinin mevlâsıdır. Ebû Temîme'nin ismi Keysân'dır. Eyyûb hadiste sika ve sebt [sağlam] bir râvî idi. Şahsiyet olarak da bütün güzel hasletleri üzerinde toplamış, adaletli ve verâ sahibi bir zattı. İlmi çoktu. İlimde hüccet sayılırdı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Eyyûb, tâûn salgınından bir sene önce dünyaya geldi.

Ârim'den başka birisi dedi ki:

[el-Cârif denen] tâûn salgını, 69 yılında^[190] oldu.

Bize Affân b. Müslim ve Ârim b. el-Fadl haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Bize Meymûn Ebû Abdullah anlattı; dedi ki:

Biz, yanında Eyyûb olduğu halde el-Hasan [el-Basrî]'nin yanında oturuyorduk. Eyyûb ona bir şey sordu. Sonra Eyyûb kalktı, el-Hasan da ona uyup kalktı. Neredeyse sesi işitilmeyecek kadar uzaklaşmıştı ki, Eyyûb şöyle dedi: “Bu, gençlerin efendisidir.”

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Ebû Hisbe'nin^[191] şöyle dediğini rivayet etti:

Bir gün Muhammed [b. Sîrîn] bize, bir hadis rivayet ettiğinde dinleyenler, “Ey Ebû Bekir! Bunu kimden rivayet ediyorsun?” diye sordular. “Onu bana Eyyûb es-Sahtiyânî rivayet etti. Sana da onu böylece ezberleyip muhafaza etmek düşer.” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O da Eyyûb'un şöyle dediğini rivayet etti:

Muhammed vasiyetini okuyunca gidip bir köşeye çekildim. Bana, “Yaklaş, çünkü sana karşı sır saklamak yoktur.” dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

“Bilmiyorum” sözünü Eyyûb ve Yunus'tan daha fazla kullanan başka bir kimse görmedim. İbn Avn'a gelince, o acaip bir adamdı.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Bir adam Eyyûb'a bir şey sorduğu zaman, Eyyûb adamın sorusunu tekrar etmesini isterdi. Eğer adam sorusunu ilk önce söylediği şekilde sorabilirse, o adama cevap verirdi. Eğer adam ikinci kez sorduğunda sorusunu karıştırırsa, ona cevap vermezdi.

Bize İsmail b. Abdullah b. Zürâre el-Cermî haber verdi; dedi ki: Bize Damre anlattı; dedi ki: Bize İbn Şevzeb anlattı; dedi ki:

Eyyûb es-Sahtiyânî'ye bir şey sorulup da, buna verecek bir cevabı bulunmazsa, “İlim ehline sor.” derdi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Eyyûb şöyle dedi:

Şöyle bir durumdan kim kurtulabilir ki? Kişi, bir söz söyler, sonra bu söz sebebiyle cemaat içinde bir yer edindiğini zanneder. İşte bu durum kalbini bozar.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Adamın biri Eyyûb'a bir şey sordu; o da “Bu konuda bana bir şey ulaşmadı.” dedi. Sonra ona, “Bu konuda reyinle hüküm ver.” dedi. Bu sefer Eyyûb, kendisine reyin de ulaşmadığını söyledi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Eyyûb ve İbn Avn'dan sadece hadis konusunda korkuyorum.

Ârim dedi ki: Bu durumu Yahya b. Sa'îd'e söylediğim zaman bana şöyle dedi: "Ben de hadis konusunda sadece Süfyân'dan korkuyorum."

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

"Fakihlerimiz Eyyûb, Yunus ve İbn Avn'dır." Ârim dedi ki: Bu durumu İbn Dâvûd'a anlattığım zaman şöyle dedi: "Süfyân es-Sevrî dedi ki: Fıkıhçılarımız, İbn Ebû Leylâ ve İbn Şübrûme'dir."

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Kur'ân kıraatından sonra Eyyûb'a bir kerelik su ikram etmiş olsan, o seni tanır. Saçı sık idi ve senede bir defa tıraş olurdu. Bazen saçı o kadar çok uzardı ki, onu şu şekilde öreri, sanki ayırırdı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki:

Eyyûb'un saçı çoktu ve senede bir kere tıraş olurdu.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Hammâd b. Zeyd'in şöyle dediğini işittim: Eyyûb dedi ki:

Bir topluluk yükselmek ister, fakat Allah onların yükselmesine engel olur ve onları alçaltır. Diğer bir kavim de düşük bir seviyede yaşamak ister, fakat Allah onların böyle yaşamalarına engel olur ve onları yükseltir.

[Hammâd b. Zeyd] dedi ki: Eyyûb beni tutup uzak bir yoldan götürmeye çalışırdı. Ben "Şu yol daha yakındır." dediğimde, bana "Şu oturan insan topluluklarından kaçıyorum." derdi. Eyyûb onlara selam verdiğinde, onun selamına, başkalarının selamına verdikleri karşılıktan daha yüksek bir şekilde karşılık verirler, Eyyûb da şöyle derdi: "Allah'ım! Sen biliyorsun ki, ben bunu istemiyorum. Allah'ım! Sen biliyorsun ki ben bunu istemiyorum."

O zamanlarda insanlar, böbürlenmek maksadıyla gömleklerini yukarı çekerlerdi. Eyyûb ise gömleğini aşağı bırakır ve sürüklerdi.

Abdürrezzak, Ma'bed'in şöyle dediğini rivayet etti:

Eyyûb'un üzerinde onu salıp bıraktığı bir gömlek gördüm. Bu durumu kendisine sorunca şöyle dedi: "Ey Ebû Urve! Geçmişte şöhret [moda], gömlek eteğini uzatmaktaydı. Bugün için ise şöhret [moda], kısa bırakılıp toplanmasındadır."

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

O, cenazeye, ben de çarşıya giderken Eyyûb ile karşılaştım. Dönüp onunla birlikte gitmek istedim. Bana "Çarşına git!" dedi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize er-Rebî b. Müslim rivayet etti; dedi ki:

Eyyûb es-Sahtiyânî ile birlikte yolculuk yaptık. *el-Ebtah'*^[192] geldiğimiz zaman üzerinde ketenden yapılmış kalın bir elbise olan iri cüsseli bir adam "İçinizde Eyyûb b. Ebû Temîme'yi tanıyan var mı?" diyerek, Basralı adamların peşine takıldı. Ben Eyyûb'a, "Bu adam seninle görüşmek istiyor." dedim. Eyyûb onu görünce, ona doğru koştu, sonra kucaklaştılar. Kendisine bu adamın kim olduğunu sorduğumda "Bu, Sâlim b. Abdullah b. Amr'dır." dedi.

Bize Amr b. Âsım haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. el-Muğîre anlattı; dedi ki:

Humeyd b. Hilâl, Eyyûb es-Sahtiyânî ve Yunus b. Ubeyd ile birlikteydik. Evine gitmek üzere önce Humeyd kalktı; Eyyûb ve Yunus da onu takip ettiler. Humeyd b. Hilâl'in yüzünde bir üzüntü ve keder olduğunu gördüm. Bana doğru yöneldi ve şöyle dedi: -Hasan el-Basrî ve Muhammed b. Sîrîn'i kastederek- "Bu iki zat vefat edecek olsa, -Eyyûb ve Yunus'u kastederek- onların yerine şu iki zat gelir." Ben, "Biz de ikisi hakkında öyle düşünüyoruz." dedim. Bunun üzerine Humeyd, "Fakat görmüyor musun, ikisi de bana tabi oluyorlar?" dedi. Bu durumu hiç hoş karşılamadı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Ehl-i kibleyi, Eyyûb ve İbn Avn'dan daha çok arzulayan birini görmedim.

Bize Ârim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Kendileriyle karşılaştığı zaman, insanlara karşı Eyyûb'dan daha güleryüzlü ve mütebessim birisini görmedim. Hârûn b. Riâb ise acaip bir adamdı.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'un şöyle dedini rivayet etti:

Dinde 'kader' diye bir şey olduğunu bilmiyorum.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Eyyûb "Kişinin zühdünü izhar etmektense, gizlemesi daha hayırlıdır." dedi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Ben Eyyûb ile birlikte yürürken beni farklı yollara götürürdü. Aslında ben de insanların kendisine "İşte bu Eyyûb'dur." demesinden nasıl kaçacak diye hayret ederdim.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Bişr b. el-Mufaddal anlattı; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Muhammed [b. Sîrîn] vefat ettiği zaman, "Kimimiz kaldı?" diye düşündük; sonra da "Bizim Eyyûb'umuz var!" dedik.

Bize Haccâc haber verdi. O da Şu'be'den şöyle dediğini rivayet etti: Eyyûb dedi ki:

İnsanlar benden bahsediyor; fakat ben, insanların benden bahsetmesinden hoşlanmıyorum.

Haccâc dedi ki: Bir ihtiyacı gidermek üzere çok kez Eyyûb ile birlikte yürüyüp gittim. Ben, onunla birlikte yürümek istiyordum, o da beni bırakmıyordu. Tanınmasın ve bilinmesin diye oralara buralara girip-çıkmaq suretiyle yolumuza devam ederdik.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Eyyûb'un şöyle dediğini rivayet etti:

Yeryüzünde benim için oğlum Bekir'den daha sevimlisi yoktur. -Hişâm veya bazı halifeleri kastederek- Onların bana gelmesindense, oğlumu defnetmek daha güzeldir.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Eyyûb'un bazı komşularının bana anlattığına göre Eyyûb'un su kabı Ramazan günlerinde sabaha kadar komşuları arasında dönüp dolaşırdı. [\[193\]](#)

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Mekke'den çıkma niyetine girince Eyyûb bana şöyle dedi: "İçinde deveye yem verebilmem için bana bir kubeytıyye [elbise] veya bir çuval veya bir torba satın al." Geldiğinde, onu, gömleğinin altında giymiş olarak gördüm. Bunun üzerine durumu fark etti ve dedi ki: "Bunun görünmemesi, beni görünmesinden daha çok memnun ederdi."

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Eyyûb'un kırmızı bir hırkası vardı. İhrama girdiği zaman onu giyerdi. Onu kefen olarak hazırlamıştı. Ramazan ayının 23. ve 24. geceleri olduğu zaman yine bunu giyerdi. Bir gece hanımı, "Eyyûb geceleyin sarı renkli bir elbise ile çıktı." dedi. Hammâd dedi ki: Mekke'de heybesi çalındı. Kefen olmak üzere hazırlamış olduğu hırkası da bunun içindeydi. O da bu şekilde gitti.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Bazen bir adam Eyyûb'un yanında oturur; fakat Eyyûb'un kendisini tanıdığı kanaatinde olmazdı. Fakat o adam hastalanır veya bir ölüsü olursa, Eyyûb onu ziyaret eder; böylece adam, Eyyûb'un nezdinde insanların en değerlisi olduğuna inanırdı.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Ya'lâ b. Hakîm Şam'da vefat etti. O Sakîf'in mevlâsı idi. Evi şu mahallede bizim yanımızda bulunuyordu. O öldükten sonra akraba olarak geride sadece annesi kalmıştı. Eyyûb, üç gün annesin kapısı önünde oturdu. Biz de gelip onun yanında toplanırdık. Eyyûb ölünceye kadar onun evine gidip gelirdik. Hatta bazen güneş batıncaya kadar onun yanında kalırdık.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Biz Eyyûb'a, "Şu şu konularda Muhammed [b. Sîrîn]'in ne dediğini işittin mi?" diye sorardık. "Böyle böyle." derdi. Biz, "Onu bize anlat." derdik. O, "Duyduklarınızı kabul etmiyor musunuz?" derdi. Biz, "Duyduklarımız bize yeterli mi?" derdik. O, "Evet." derdi.

Yahya b. Sa'îd, Şu'be'den rivayetle şöyle dedi:

Eyyûb'a hadis okumayı sordum. "İyi." dedi.

Bize Ebû Muhammed el-Yemâmî haber verdi; dedi ki: Ma'mer'den rivayetle, Abdürrezzak'ın şöyle dediğini işittim:

Eyyûb şöyle diyordu: "Muhammed [b. Sîrîn]'in, kendisinden işitmediğim bir hadisini bir başkasından işitmem bana ağır gelirdi." Ma'mer dedi ki: "Eyyûb'un, kendisinden işitmediğim bir hadisini bir başkasından işitmem de bana ağır gelir."

İsmail b. İbrahim dedi ki: Bize Eyyûb anlattı:

Ebû Kilâbe kitaplarını bana vasiyet etti. Onları Şam'a götürdüm. Onların kirası olarak on kûsûr dirhem verdim.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

İzar giydiği zaman Eyyûb'un göbeği açılırdı.

Bize Ârim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Bazen Eyyûb başını ve sakalını kırmızıya boyardı.

Bize Ârim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Eyyûb'un kefenlendiği gömleği ben bağladım.

Bize Ârim'den başkası haber verdi; dedi ki:

Râvîler şu hususta ittifak ettiler: Eyyûb, 131 senesinde Basra'da tâun salgını sırasında vefat etti. O zaman 63 yaşındaydı.

4022. Humeyd b. Ebû Humeyd et-Tavîl ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

Talha et-Talhât el-Huzâ'î'nin mevlâsıdır. Künyesi, *Ebû Ubeyde*'dir. İsmi, Humeyd Tarhân'dır. Humeyd çok hadis rivayet eden sika bir râvî idi. Ancak o, Enes b. Mâlik'ten yaptığı bazı rivayetlerinde tedlîs yapmıştır.

Bana Hammâd b. Seleme yoluyla Humeyd hakkında şu haber verildi:

Humeyd, el-Hasan'ın kitaplarını alıp birer nüshasını çıkardıktan sonra tekrar onları el-Hasan'a iade etmiştir. Humeyd, 142 senesinde vefat etti.

4023. Ali b. Zeyd b. Cüd'ân ﴿علي بن زيد بن جدعان﴾

Abdullah b. Cüd'ân el-Kureşî et-Teymî'nin evlâdındandır. Ali b. Zeyd âmâ olarak doğdu. Çok hadis rivayet etmiştir. Ancak kendisinde zayıflık olup, onun hadisi delil olarak kullanılmaz.

4024. Ebû Abdullah eş-Şakarî ﴿عبد الله بن الصامت﴾

Adı, Seleme b. Temmâm'dır. Sika bir râvî idi.

4025. Abdülkerîm ﴿أبو حاجب﴾

[Abdülkerîm] Ebû Ümeyye b. Ebü'l-Muhârik

4026. Süleyman b. Tarhân et-Teymî

﴿العباس بن مرداس بن أبي عامر﴾

Künyesi *Ebü'l-Mu'temir*'dir.

Yezîd b. Hârûn'un şöyle dediğini işittim: Süleyman b. Tarhân Teymî değil Mürrî'dir. Evi *Teym*'de olunca onlara nispet edildi. Sika olup çok sayıda hadisleri vardır. Müçtehit âbidlerden olup gece boyunca namaz kıları. Yatsı namazının abdesti ile sabah namazını kıları. Kendisi ve oğlu el-Mu'temir; geceleri mescitleri dolaşır, bazen bu mescitte, bazen şu mescitte sabaha girinceye kadar namaz kılarılardı. Süleyman, Ali b. Ebû Tâlib'e meylederdi.

Süleyman dedi ki: Falan ve falan kişi Câbir'in sahifelerini aldıktan sonra, "Bu sahifeyi al." dediler. Ben, "Hayır!" dedim. Süleyman, 143 yılında *Basra*'da vefat etti.

4027. Şu'ayb b. el-Habhâb ﴿سعيد بن أبي الحسن﴾

Künyesi *Ebü Sâlih*'tir. el-Me'âvil soyundan Zâfiroğulları'nın mevlasıdır. el-Me'âvil ise Ezd kabilesindendir. Bunu bana, Şu'ayb evladından bir adam haber verdi. Şu'ayb sika olup rivayet ettiği hadisleri vardır.

4028. Ebû Bişr ﴿أبو ماوية﴾

İsmi Ca'fer olup Ebû Vahşiyye'nin oğludur. Ebû Vahşiyye'nin ismi ise İyâs'tır. Ebû Bişr sika olup çok hadis rivayet etmiştir. Yahya b. Sa'îd el-Kattân dedi ki: Şu'be; Ebû Bişr'in hadislerini zayıf addederdi. Ebû Bişr Habîb b. Sâlim'den bir şey işitmemiştir. Ebû Bişr, 125 yılında vefat etmiştir.

4029. Rebî'a b. Ebü'l-Helâl el-Utekî ﴿محدث بن الأدرع الأسلمى﴾

Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

4030. Yahya b. Atûk ﴿أنس بن مالك﴾

Sika olup bazı hadisler rivayet etmiştir.

4031. Yahya b. Ebû İshâk el-Hadramî ﴿يحيى بن أبي إسحاق الحضرمي﴾

Sika olup rivayet ettiği hadisleri vardır. Kur'ân-ı Kerim, Arap Dili ve Nahiv konularında ilim sahibiydi.

4032. Ebân b. Ebû Ayyâş eş-Şennî ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

Abdülkays'tandır. Hadisleri alınmayan râvîlerdendir.

Bize Arîm b. el-Fadl ve Yahya b. Abbâd haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Yezîd anlattı; dedi ki: Bize Selm el-Alevî haber verdi; dedi ki:

Ebân'ı; Enes'in yanında yazarken gördüm. Arîm ise "es-Serrâc'ın yanında" dedi. Yahya b. Abbâd ise "Sibûrece'de" dedi.

4033. Matar b. Tahman el-Verrâk ﴿عبد الرحمن بن أبي بكرة﴾

Horasan ehliindendir. Hadis rivayetinde zayıf addedilirdi.

Haccâc dedi ki: Şu'be'nin şöyle dediğini işittim: Matar el-Verrâk dedi ki:

Bunlar hadis rivayetinde ehil kimselerdir. "Bize Ebû Tayyah, Ebü'l-Feddâk'tan anlattı." Ancak bu şekildeki ifade yanlıştır. Senetteki kişi Ebü'l-Feddâk değil, Ebü'l-Veddâk'tır.

4034. Ebü'l-Uşerâ ed-Dârimî ﴿أسامة بن عمير الهذلي﴾

Temîmoğulları'ndan olup ismi, Üsâme b. Mâlik b. Kıhtım'dır. Bazıları ise isminin, Utârid b. Berez olduğunu söylemişlerdir. Bedevî Araplardan olup Basra yolundaki el-Hifr'de yaşardı. Hadis rivayetinde meçhul râvîlerden olup rivayet ettiği bir hadisi vardır. Kendisinden Hammâd b. Seleme rivayet etmiştir.

4035. Yezîd b. Hâzim el-Ezdî el-Cahdemî ﴿يزيد بن حازم الأزدي الجهضمي﴾

Künyesi *Ebû Bekir* olup inşaallah sikadır.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki:

Yezîd b. Hâzim; 147 senesinin sonunda ve 148 senesinin başında vefat etti.

4036. Dâvûd b. Ebû Hind ﴿مَجَاشِعُ بْنُ مَسْعُودٍ﴾

Künyesi *Ebû Bekir*'dir. Ebû Hind'in ismi ise Dînâr'dır. Amr b. Âsım'ın şöyle dediğini işittim: O, Kuşayrîlerden olan el-A'lem ailesinin mevlasıdır.

Bize Ali b. Abdullah haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı; dedi ki: Dâvûd b. Ebû Hind'in şöyle dediğini işittim:

Bana veba hastalığı isabet etti. Baygınlık geçirdim. Bu arada sanki iki kişi bana gelip biri dilimden tutup hareket ettirdi; diğeri ise iki ayağımın altlarına dokundu ve "Ne buluyorsun?" diye sordu. Diğeri ise şöyle cevap verdi: "Tesbih, tekbir, mescitlere doğru atılan adımlar ve bir miktar da okunan Kur'ân-ı Kerim'i buluyorum." Dâvûd b. Ebû Hind şöyle dedi: "Ben o vakit henüz Kur'ân'dan bir şey almış değildim." Şöyle ekledi: "İhtiyaçlarımı görmeye giderken şöyle derdim: İhtiyaçlarımı görebilmek için Allah'ı zikretseydim ne iyi olurdu." Daha sonra iyileştiğimde Kur'ân'ı öğrenmeye yöneldim ve onu öğrendim.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki:

Dâvûd b. Ebû Hind'in yanına vardım. Orada safranla boyanmış bir yatak, bir örtü ve bir Yemen elbisesi gördüm.

Yezîd b. Hârûn şöyle dedi:

Dâvûd ve Sa'îd b. Ebû Arûbe yanımıza uğradılar. Ben o ikisinden işittim. Dâvûd 139 yılında vefat etti. *Serahs*^[194] ehlinde olup orada doğmuştur. Sika olup çok sayıda hadis rivayeti vardır.

4037. Ali b. el-Hakem el-Bünânî ﴿ضَبَّةُ بْنُ مَحْصَنِ الْعَنْزَى﴾

el-Bünân kabilesindendir. Künyesi *Ebü'l-Hakem*'dir. Sika olup bazı hadis rivayetleri vardır. 131 yılında vefat etmiştir.

4038. Âsım b. Süleyman el-Ahvel ﴿عاصم بن سليمان الأحول﴾

Künyesi Ebû Abdurrahman olup Benî Temîm'in mevlasıdır. Ebû Ca'fer'in hilafetinde *Medâin*^[195]'de kâdılık yaptı. *Kûfe*'de de Hisbe teşkilatının^[196] ölçü ve tartı işlerinden sorumluydu. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Sene 141 veya 142'de vefat etmiştir.

4039. Hafs b. Süleyman ﴿أبو السليل القيسي﴾

Benî Minkar'ın mevlası olup künyesi *Ebü'l-Hasan*'dır. el-Hasan'ın sözlerini en iyi bilenlerindendi.

Yahya b. Sa'îd dedi ki: Şu'be şöyle dedi:

Hafs b. Süleyman benden bir kitap aldı; fakat onu bana geri vermedi. Hafs, insanların kitaplarını alır istinsah ederdi. Veba hastalığının ortaya çıkmasından az bir süre önce vefat etti. Veba hastalığı ise 131 yılındaydı.

4040. Ebû Ne'âme el-Adevî ﴿قبيصة بن المخارق﴾

İsmi, Amr b. İsa'dır. Hadis rivayetinde zayıf kabul edilirdi. Kendisinden Ravh b. Ubâde hadis rivayet etmiştir.

4041. Sa'îd b. Yezîd Ebû Mesleme ﴿سعيد بن يزيد أبو مسلمة﴾

Sika olup kendisinden Şu'be, Hammâd b. Zeyd ve İsmail b. Uleyye hadis rivayet etmişlerdir.

4042. Sa'îd b. Ebû Sadaka ﴿أبو العجفاء السلمي﴾

Künyesi *Ebü Kurre* olup inşaallah sikadır.

4043. Umâre b. Ebû Hafsa ﴿أسامة بن عمير الهذلي﴾

Künyesi *Ebü Ravh*'tır. Sika bir râvî olup kendisinden Şu'be ve İsmail b. Uleyye rivayet etmişlerdir.

4044. Osman el-Bettî ﴿جبر بن حبة﴾

Süleyman b. Cürmûz'ün oğludur. Sika olup hadis rivayetleri vardır. Aynı zamanda isabetli görüş ve fıkıh sahibiydi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki:

Osman el-Bettî Kûfe ehlinde olup daha sonra Basra'ya intikal ederek oraya yerleşmiştir. Benî Zühre'nin mevlası olup künyesi Ebû Amr'dır. Kalın ve kaba kumaş [elbise] sattığı için kendisine el-Bettî denmiştir.

4045. Mansûr b. Abdurrahman el-Gudânî^[197]

﴿منصور بن عبد الرحمن الغداني﴾

Kendisinden İsmail b. Uleyye hadis rivayet etmiştir.

4046. İsl b. Süfyân et-Temîmî. ﴿حفص بن أبي العاص الشاعر﴾

Hadis rivayetinde zayıf kabul edilip Şu'be kendisinden hadis rivayet etmiştir.

4047. Ebû Recâ el-Ezdî ﴿أبو نعام السعدي﴾

İsmi, Muhammed b. Seyf'tir. Sika olup kendisinden Hammâd b. Zeyd, Yezîd b. Zürey ve İsmail b. Uleyye hadis rivayet etmişlerdir. Ebû Recâ ise el-Hasan'dan hadis rivayet etmiştir.

4048. Avf b. Ebû Cemîle el-A'râbî ﴿المهلب بن أبي صفرة العتكي﴾

Künyesi Ebû Sehl olup Tay kabilesinin mevlâsıdır. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Bazıları onun yaptıkları hakkında şöyle demişlerdir: “O, hiç kimsenin söylemediği şeyleri el-Hasan'dan naklederdi. Şia taraftarıydı.”

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki:

Avf b. Ebû Cemîle'ye “Ey Ebû Sehl! Hangi sebepten dolayı ‘el-Hasan bana anlattı.’ diyorsun?” diye sordum. “Duyduğuma göre arkadaşların ‘el-Hasan dedi ki: Allah Resûlü (sas) şöyle dedi.’ diyormuş.” dediler. “Bunu

kim söylüyor? Vallahi el-Eş'as ona değinmedi." dedi. "Onu Amr b. Ubeyd söylüyor." dedim. "Amr b. Ubeyd yalan söylemiştir. Ben ondan, İbn el-Eş'as olayından önce işittim." dedi. el-Ensârî dedi ki: Avf onların hepsinden daha yaşlıydı. 146 yılında vefat etti.

4049. *Ziyâd el-A'lem* ﴿توبة العنبري﴾

Bâhile'den olan bir kadının mevlasıdır. İnşaallah sikadır.

4050. *Huleyf b. Ukbe b. Rebî'a* ﴿غاضرة بن عروة بن سمرة﴾

[Huleyf b. Ukbe b. Rebî'a] b. Şeybân b. Ubeyd b. Amr b. Mahleb b. Avf b. Sa'lebe b. Zübyân b. Rebî b. el-Hâris. O da, Mukâ'is b. Amr b. Ka'b b. Sa'leb b. Zeydümenât b. Temîm'dir. Künyesi *Ebû Bekir* olup, bu künyeyi kendisine Muhammed b. Sîrîn vermiştir. Zira Muhammed b. Sîrîn onun arkadaşlarındandı. [Saç ve sakalındaki] akları az miktarda değiştirdi. İbrahim b. Abdullah b. Hasan'ın öldürülmesinden önce *Basra*'da vefat etti. Vefatında 61 yaşındaydı.

4051. *Ebû Zübyân* ﴿أبو الخليل﴾

İsmi, Halife b. Ka'b'dır.

4052. *Ebû Dillân* ﴿أبو بشامة﴾

İsmi, Hayyân b. Yezîd olup hadis rivayetleri azdır.

4053. *Ebû Eyyûb* ﴿أبو المنهال﴾

İsmi, Abdullah b. Ebû Süleyman olup Osman b. Affân'ın mevlasıdır. Kendisinden Hammâd b. Seleme ve İshâk b. Osman hadis rivayet etmişlerdir.

4054. *Hâlid b. Mihrân el-Hazzâ* ﴿عبد العزيز بن أبي بكرة﴾

Künyesi *Ebü'l-Mübârek* olup, Kureyş'ten Abdullah b. Âmir b. Küreyz ailesinin mevlasıdır. Kendisi, hazzâ [ayakkabıcı] değildi, sadece onların yanında otururdu.

Fehd b. Hayyân el-Kaysî dedi ki: Hâlid asla ayakkabıcılık yapmadı. O sadece, "Bu şekilde ayakkabı giyin." derdi. Bundan dolayı kendisine

“ayakkabıcı” lakabı verildi.

Hâlid sika idi. Aynı zamanda heybetli bir adam olup hiç kimse ona karşı kendinde cesaret bulamazdı. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. “Uzun bir hadisten başka asla bir şey yazmazdım. Onu ezberleyince de yazdığımı silerdim.” dedi. *Basra*’da gıda ve Dârü’l-uşûr [Vergi dairesi] sorumlusuydu. Hâlid, 141 yılında Ebû Ca’fer el-Mansûr’un hilafeti zamanında vefat etti.

4055. *Yûnus b. Ubeyd* ﴿أبو الملیح الهذلی﴾

Künyesi *Ebû Abdullah* olup Abdülkays’ın mevlasıdır. Sika bir râvî olup çok hadis rivayet etmiştir. Yunus, “Asla bir şey yazmadım.” dedi.

Bize Arîm b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

Yunus konuşmalarından sonra üç defa, “Estağfirullah, estağfirullah [Allah’a tövbe-istiğfar ederim].” derdi. Bize Fehd b. Hayyân ve başkaları haber verdiler; dediler ki: Yunus, 139 yılında vefat etti.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki:

Ali b. Abdullah b. el-Abbâs b. Abdülmuttalib’in iki oğlu olan Süleyman ve Abdullah ile Süleyman b. Ali’nin iki oğlu olan Ca’fer ve Muhammed’in, Yunus b. Ubeyd’in cenazesini omuzlarında taşıdıklarını ve Abdullah b. Ali’nin, “Vallahi bu şereftir.” dediğini gördüm.

4056. *Seleme b. Alkame* ﴿أبو مریم السلولی﴾

Künyesi *Ebû Bişr et-Temîmî* olup sika bir râvîdir.

4057. *Sevvâr b. Abdullah* ﴿سوار بن عبد الله﴾

[Sevvâr b. Abdullah] b. Kudâme b. Aneze b. Nakb b. Amr b. el-Hâris b. Halef b. el-Hâris b. Mücfir b. Ka’b b. el-Anber b. Amr b. Temîm. Az sayıda hadis rivayeti olup Halife Ebû Ca’fer’e *Basra* kâdılığı yaptı.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

Sevvâr b. Abdullah'ı gördüm. O hüküm vermek istediğinde başını semaya kaldırır, gözleri yaşla dolar, sonra hüküm verdi.

4058. Ebû Hârûn^[198] el- Ganevî ﴿أبو السليل القيسي﴾

İsmi, İbrahim b. el-Alâ olup sika bir râvîdir.

4059. Sa'îd b. İyâs el-Cüreyrî ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

Künyesi *Ebû Mes'ûd* olup sika bir râvî idi. Ancak ömrünün sonlarında akli karıştı [bunadı].

Yahya b. Sa'îd el-Kattân dedi ki: Kehmes bana şöyle dedi:

Biz el-Cüreyrî'nin veba senesinde yaptığı rivayetlere itirazda bulunduk.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki:

Cüreyrî'den 142 yılında hadis işittim. Bu ise benim *Basra*'ya girdiğim ilk senedir. O zaman ondan bir şeyi reddetmiyorduk. O vakit onun zihninin karıştığı bize söylendi. Bizden sonra İshâk el-Ezrak da ondan hadis dinledi.

Yezîd dedi ki: 140 yılı ve sonrasında Şu'be'den hadis işittim. el-Cüreyrî'nin 144 yılında vefat ettiğini söylediler.

4060. Abdullah b. Avn b. Ertabân ﴿عبد الله بن عون بن أرتبان﴾

Künyesi *Ebû Avn* olup, kendisi ise Abdullah b. Zerre^[199] b. Serrâk el-Müzenî'dir. Süleyman et-Teymî'den^[200] büyüktü. Osman taraftarıydı. Sika bir râvî idi. Rivayet ettiği hadislerin sayısı çok olup takva sahibi bir kimseydi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: İbn Avn'ın şöyle dediğini duydum:

Enes b. Mâlik'i gördüm, hayvanını sürüyordu. Karşılaştıklarımla o karşılaşmıyordu. İhtiyacımı göremeyeceğim bir şekilde beni bıraktılar.

Bize Arîm b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

İbn Avn sel yılından üç sene önce doğdu.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki:

İbn Avn; Kaderiyye'nin yanından geçince onlara selam vermiyordu.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn Kûfe'de çok hadis rivayeti işitti. Onu Muhammed'e arz etti. Muhammed'in, "Bu ne güzel ilimdir!" dediğini anlattı. Diğerini ise vefat edinceye kadar yanında saklı tuttu ve rivayet etmedi. Bir hadisi rivayet ettiği vakit tevazu gösterir; eksik veya fazla rivayet eder endişesi ile [Yüce Allah'ın] affını dilerdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize İsmail b. Uleyye anlattı; dedi ki: İbn Avn'ı şöyle söylerken işittim:

(Bunamış)Yaşlıların rivayetinden Allah'a sığınırım!

Ebû Katan şöyle dedi: İbn Avn'ı şöyle söylerken işittim:

Keşke ilimden yetecek kadar alsaydım!

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: Bana İbn Avn şöyle dedi:

"Ey kardeşimin oğlu! [İnsanlar] yolumu kesmekte, dolayısıyla bir ihtiyacı görmeye çıkamıyorum." Hadis konusunda karşılaştığı soruları kast ediyor.

Bekkâr şöyle dedi: İbn Avn'ın bazı arkadaşları vardı. Bu arkadaşları onun yanına geldiklerinde sadece onlara izin verir, diğer insanlara izin vermezdi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn'ın arkadaşları yanına gelip kendisine selam verdiklerinde, sanki başlarının üzerinde kuş bulunuyordu. Hiç kimsede görmediğim bir huşu ve sükûnet içinde davranırlardı. İbn Avn onların selamına "Ve aleykümü's-selâm ve rahmetullah" diye cevap verirdi. Ne hadis ehlinde bir kimsenin, ne de bir başkasının kendisine tabi olmasına müsaade ederdi. Bir gün Muhammed b. Sîrîn, İbn Avn'a tabi oldu. Bunun üzerine İbn Avn, "Bir

ihtiyacın var mı?” diye sordu. İbn Sîrîn, “Hayır!” dedi. O da: “O halde git!” dedi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn’ın bir kimse ile şakalaştığını, tartıştığını veya şiir söylediğini görmedim. O kendi nefsi ile meşgul olurdu.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn sabah namazını kıldıktan sonra namazgâhında kıbleye karşı oturup Allah’ı zikrederdi. Güneş doğunca namaz kılar, sonra arkadaşlarına dönerdi.

Bekkâr dedi ki: İbn Avn’ın bir kimseye sövdüğünü [küfrettiğini] asla görmedim. Ne bir köleye, ne bir cariyeye, ne bir koyuna, ne bir tavuğa, ne de başka bir şeye... Ondan daha çok diline sahip bir kimse de görmedim.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn’ın, Bilâl b. Ebû Bürde’yi her hangi bir şeyle andığını hiç duymadım. Sadece bazı kimselerin “Ey Ebû Avn! Bilâl [şöyle, şöyle] yaptı.” dedikleri bana ulaştı. Bunun üzerine İbn Avn, “Kişi mazlum olabilir. Ancak bunu sürekli dile getirmesi sonucunda zalim olur. Sizden birinizin Bilâl hususunda benden daha sert olacağını zannetmiyorum.” dedi. Bekkâr dedi: “Zira Bilâl onu, Arap bir kadınla evlendiği için kırbaçla dövmüştü.” dedi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn vefat edinceye kadar uzun bir süre onunla arkadaşlık ettim. Babama vasiyette bulundu. İyi veya kötü olsun yemin ettiğini duymadım. Ölüm bizi ayırmaya kadar o hep böyle idi.

İbn Avn vefat edinceye kadar bir gün oruç tutar bir gün yerd. İbn Avn’ın elinde ne bir dirhem, ne de bir dinar asla görmedim. Bir şey tartıştığını de kesinlikle görmedim. Namaz için abdest aldığı anda kimseden yardım kabul etmezdi. Abdest aldığı anda yüzünü bir mendil veya bez parçası ile kuruları. Cuma namazına; bilinen çok erken saatte gitmezdi, fakat geç de kalmazdı. En çok sevdiği iş ise orta olanı, bir de cemaatin arasına karışmaktı. Cuma

günü ve iki bayram için [Ramazan ve Kurban] yıkanırdı. Aynı şekilde Cuma ve iki bayram için güzel koku sürer ve bunun sünnet olduğunu kabul ederdi. Diğer günlerinde de güzel kokulu ve yumuşak elbise giyerdi. Cuma ve iki bayram için en temiz elbiselerini giyerdi. Cuma namazına bazen yürüyerek, bazen de binekle giderdi. Cuma namazından sonra fazla beklemeydi. Ramazan ayında farz namazdan başkasını cemaatle kılmaz, farzdan sonra evine kapanırdı. Evine kapanınca sessizliğe bürünür: “Elhamdü lillahi Rabbina [Rabbimiz olan Allah’a hamd olsun]” sözünden başka bir şey söylemezdi. İbn Avn’ın bir hamama girdiğini asla görmedim. Evin bahçesinde çalışıp ürününü yetiştiren Hristiyan bir elemanı vardı. Hem kendisinin yaşadığı evde, hem de çarşıdaki evinde Müslümanlar yaşadığı gibi, Hristiyanlar da yaşırdı. O şöyle derdi: “Benim alt katımda Müslüman olan değil, Hristiyan olan otursun.” Kendisi evin üst kısmında otururdu. İbn Avn bize akşam ve yatsı namazlarını kıldırırdı. Evinde bir mescidi vardı, o bütün namazlarını orada kıldığı gibi, ayrıca gelen arkadaşları, evinde oturan sakinler ve kendi çocukları da orada namaz kılarlardı. Ezanı, adı Zeyd olan bir mevlası okurdu. Ezanı okurken kelimeleri ikişer defa tekrarlar, kameti getirince de birer defa söylerdi. İbn Avn’ın oğlu bize imamlık yaptığı gibi, bazen diğer oğullarından birini takdim ettiği de olurdu. Bir şey isterse hemen kendisine getirilirdi. Yemeklerin birinde sarımsak olduğunu bilse onu ağzına almazdı. Yemekten önce hizmetçisi yanına gelir ellerini yıkar, arkasından da bir havlu ile ellerini kurulardı.

Bekkâr b. Muhammed dedi ki: İsmi Aynâ olan [bayan] bir mevlamız bize anlattı:

Kendisi Abdullah b. Muhammed’in cariyesi olduğu halde İbn Avn’a hizmet ediyordu. Abdullah b. Muhammed’in kızı İbn Avn’ın yanında, kızın annesi ise oğlu Abdurrahman’ın yanında idi. Aynâ şöyle dedi: “İbn Avn’ın hanımına yardım ederdim. İbn Avn için bir tencere yemek pişirdim. Yemekte sarımsak kokusunu alınca bana sordu, ben de sarımsağın olduğunu kendisine söyledim. Bunun üzerine İbn Avn, ‘Allah senden razı olsun! Allah senden razı olsun! Şu yemeği önümden kaldır.’ dedi. Aynâ, “Bu söz vücuduma bir yangın gibi etki yaptı, bundan dolayı Sîrîn’in evine kaçtım.” dedi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

Abdullah b. Avn'ın yanında kader meselesi zikredilince bana dedi ki: "Ey kardeşimin oğlu! Ben yaşça ondan daha büyüğüm. Pek çok kimse ile karşılaştım. Bu sözü iki kişiden başkası söylemezdi. Birisi, Ma'bed el-Cühenî, diğeri ise Ümmü Musa'nın kocası Sisteveyh'tir.^[201] Bu ise bir kötülüktür."

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

Mu'tezile, İbn Avn ile birlikte, İbrahim b. Abdullah b. Hasan'a giderek şöyle dediler: Burada, Abdullah b. Avn adında bir adam var. İnsanları senden engelliyor. Bunun üzerine ona haber göndererek: "Aramızdaki sorun nedir?" diye sordu. Bunun üzerine İbrahim Basra'dan çıkıp, *el-Kurayziyye*'ye geldi. Başından hadiseler geçinceye kadar orada kalmaya devam etti.

Bekkâr şöyle dedi: İbrahim b. Abdullah b. Hasan isyan ettiği sırada, İbn Avn'ın emir vererek, *el-Mirbed* yolu üzerinde bulunan evlerinin kapılarını kapattırdığını gördüm. Görmesi için ne bir kimseyi çağırır, ne bakar, ne de bir kapıyı açardı.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn bir insana bir şey vermek istediğinde onu gizlice verir, bir şey [hayır] yapsa gizli yapardı. İnsanların yaptıklarını görmesinden hoşlanmazdı.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: İbn Avn bize anlattı; dedi ki:

Rüyamda Muhammed ile birlikte bir bahçe içindeydim. Muhammed orada yürüyor, taşların yanından geçip onları yayıyordu. Ben de arkasından aynısını yapıyordum. Daha sonra yanına varıp gördüğüm rüyayı kendisine anlatınca, rüyayı anladığını ve bildiğini fark ettim. Ardından da şöyle dedi: "Maşallah, maşallah! Bu adam başka bir adamın peşinden gitmek suretiyle ondan hayır öğreniyor." Benim küçük düştüğümü zannetti.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn ile birlikte bir evdeydim. Dedim ki: “Muhammed Ubeyde’ye çevresiyle gelmedi mi?”^[202] Şöyle cevap verdi: “Garip! Kimin yanında bunu söylüyorsun? Hayır, hayır. Ben bir kitap hakkında benimle konuşmasını istemiştin, fakat o, isteğimi kabul etmedi.”

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki:

Osman el-Bettî’yi, kişinin babası için yaptığı şahitlik ile ilgili şöyle söylerken işittim: “Bu şahitlik caiz değildir. Ancak İbn Avn gibi olursa bundan müstesnadır.” el-Ensârî dedi ki: “Ben de bu görüşü alıyorum.” Sevvâr b. Abdullah’ın yanında babam için şahitlikte bulunarak “Ben şahidim!” dedim, o da bu şahitliğimi kabul etti.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki:

İbn Avn, Selm b. Kuteybe emir iken yanına vardı ve “Esselâmü aleyküm” dediğini bize anlattı ve ekledi: Selm güldü ve: “İbn Avn’ın hatırı için bu tavra tahammül ederiz!” dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki:

Bir defasında Hişâm b. Mürre hadis rivayet etti. Adamın birisi ona, “Bunu sana kim anlattı?” diye sordu. Hişâm, “Vallahi gözlerimin asla benzerini görmediği kimse; Abdullah b. Avn anlattı. Bundan Hasan’ı ve İbn Sîrîn’i de istisna tutmuyorum.” dedi.

el-Ensârî dedi ki: Bir defasında Hişâm Mekke’den çıkıp İbn Avn’ın yanına geldi. O sırada biz de onun yanında bulunuyorduk. “Vallahi, aileme veya bir başkasına gitmeden önce senin yanına geldim.” dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn haber verdi; dedi ki:

Rüyamda; sanki mescitte oturur gibiydim. Bu arada yukarıdan küçük bir çakıl düşüp kulağıma değdi. Başımı çevirince çakıl düştü. Bunu İbn Sîrîn’e sordum, şöyle dedi: “Bu öyle bir adamdır ki, kendisini rahatsız eden bir kelime duymuştur; fakat bu kelime adamın kalbinde duracak bir yer bulamamıştır.”

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: İbn Avn musafahadan [tokalaşmaktan] hoşlanmazdı. Bu sebeple de kimse ile musafaha yapmıyordu. Süfyân es-Sevrî nerede ise kendisi ile musafaha yapamıyordu; ancak “Esselamü aleyküm” diyebiliyordu.

Bize Bekkâr haber verdi; dedi ki:

İbn Avn’ın kendi evinde yaptırdığı mescidin mihrabı yoktu.

Bize Yahya b. Huleyf b. Ukbe haber verdi; dedi ki:

İbn Avn ve Muhammed b. Sîrîn yolda yürüdüler. İbn Sîrîn, yağmurun düştüğü yerde [ıslak yerde] hurma ağaçlarına basıp yürüdü. İbn Avn ise, yağmurun yağdığı [ıslak] yerden yürüdü. Muhammed b. Sîrîn kendisine, “Neden ağaçlara basıp [kuru yerden] yürümedin?” diye sordu. İbn Avn şöyle cevap verdi: “Oraya basanın ne ile karşılaşacağını bilemedim de ondan.”

Yahya b. Huleyf bize haber verdi; dedi ki: İbn Avn dua yapmaya başlarken şöyle derdi: “Ya ehad, ya ehad [Ey tek olan Allah’ım].”

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki: İbn Avn’ın arkadaşlarından biri anlattı; dedi ki:

İbn Avn’ın bir devesi vardı. Onunla savaşa çıkar, yine onunla hacca giderdi. Ona çok ilgi gösterirdi. Bir defasında kölesine onunla su taşımasını emretti. Köle deveyi; yüzüne vurmuş, gözünü kanatmış, gözyaşları yanakları üzerine akmış bir halde getirdi. “Eğer İbn Avn’ın yapacağı bir şey varsa işte bugün yapar.” dedik. Bekkâr dedi ki: Çok geçmeden İbn Avn yanımıza geldi. Deveye bakınca şöyle dedi: “Sübhanallah, devenin yüzünü değiştirseydi ya! Aferin sana! Haydi, yanımdan çık! Şahit olun bu köle artık hürdür.”

Bize Bekkâr haber verdi; dedi ki:

İbn Avn devesinin sırtında Şam’a savaşa giderdi. Şam’a varınca orada ata binerdi. Bekkâr şöyle ekledi: İbn Avn Rumlardan bir adamla mübarezede bulundu^[203] ve onu öldürdü.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn'ın her gece okuduğu bir virdi [zikir ve duası] vardı. Şayet gece okumazsa onu gündüz tamamlardı.

Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd haber verdi; dedi ki:

İbn Avn şöyle dedi: “Üç şey vardır ki, onları hem kendim için hem de arkadaşlarım için severim.” Bu üç şeyi saydı; dedi ki: Birincisi, Kur'ân-ı Kerim okuma. İkincisi, Peygamber'in sünnetini okuma. Üçüncüsü ise hayırlı bir iş hariç, sair zamanlarda insanlardan uzaklaşarak kendi nefsi ile uğraşan kimsedir.

Abdullah b. Mesleme şöyle dedi: İbn Avn hakkında konuşturlarken şöyle dediklerini işittim:

İbn Avn, Ebû Mesleme b. Ka'neb'in bineğini görünce izin istemeksizin bindi. Yani ona duyduğu güvenden dolayı bunu yapıyordu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hâlid b. el-Hâris anlattı; dedi ki:

İbn Avn şöyle diyordu: “Süleym, Süleym! Ezher, Ezher!” [Râvî] dedi ki: Onlar onun ihtiyaçlarını kendisine çarşıdan satın alıyorlardı.

Bize Ezher b. Belc haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne anlattı; dedi ki:

İbn Avn'a, “Senin dirhemleri [parayı] sevdiğini görüyorum.” dedim. “Bana fayda sağlıyorlar da ondan.” dedi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn'ın yüzüğü gümüşlendi. Kaşı da gümüşten olup üzerindeki nakışı ise Süleyman'ın mühürü idi.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn'ın başında bir takke gördüm, yüksekliği yaklaşık bir karıştı. Yemen yapımı bir çeşit ketendendi. İbn Avn'ın, kalın ve sert elbiseler giydiğini gördüm. Yine izar üzerine bol bir elbise giyerek çarşıya çıktığını gördüm. Bazen ince ve boyanmış iki eski elbise giydiği de olurdu.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn bıyıklarını kökünden kazımaz, normal bir şekilde kısaltırdı. Kulaklarına kadar inen bir saçı vardı. Şayet onu görmüş olsaydın, “Bu adam insanların arasına fazla girip çıkmayan bir kimsedir.” derdin.

Bize Arîm b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

İbn Avn izar giydiği zaman göbeği görünürdü.

Bize Mu'âz b. Mu'âz el-Anberî haber verdi; dedi ki: İbn Avn'ın üzerinde yünden yapılmış ince ve güzel bir aba gördüm. Bazı arkadaşlarımız, “Bu aba da nedir ey İbn Avn?” dediler. “Bu İbn Ömer'in abasıdır. Onu önce Enes b. Sîrîn giydi. Daha sonra Enes'in mirası arasında satılınca ben onu satın aldım.”

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn'ın ayakkabıları bir yerden bağlanırdı; fakat gevşek değildi. Dış elbiseleri ise sağlam ve dayanıklıydı. Elbiseleri ayaklarının üst kısmına kadar inerdi.

Bize Amr b. el-Heysem Ebû Katan haber verdi; dedi ki:

Abdullah b. Avn'ın bazı dişlerinin altınla kaplı olduğunu gördüm.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn, Peygamber'i (sas) görmeyi temenni ediyordu. Onu ancak vefatından az bir zaman önce rüyasında gördü. Buna oldukça çok seviniyordu. Evinde bulunan mescide inerken merdivenden düştü. Düşünce ayağı yaralandı, vefat edinceye kadar onu tedavi etmedi. Fiyatı 200 dirhem olan bir elbise ile kefenlendi. Çocukları bizimle pazarlık yapıp, “Biz bu

elbiseyi bu fiyata satın almayız.” dediler. Bunun üzerine -halam olan- eşi, “Aradaki fark bana ait olsun, onu ben öderim.” dedi.

Bekkâr dedi ki: İbn Avn vefat ederken yüzü kibleye karşı idi. Ruhu boğazına inip can çekişinceye kadar Allah’ı zikrediyordu. Halam, Ümmü Muhammed bt. Abdullah b. Muhammed b. Sîrîn bana, “İbn Avn’ın yanında Yasin suresini oku.” dedi. Ben de okudum. Ölüm anında İbn Avn’dan daha çok aklı başında olan birini görmedim. Karnı üzerinde bulunan bezi kaldırıp, “İşte böyle.” demekten başka bir şey söylemiyordu. Seher vakti vefat edince cenaze namazını kılma imkânımız olmadı. Onu musallanın mihrabına koyduk. Başında beklerken bizi uyuklama aldı.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

İbn Avn vefat ederken üzerinde 10.000 küsur borç vardı. Babama vasiyette bulunarak; borçları ödendikten sonra malının beşte birinin muhtaç olan ve olmayan akrabalarına verilmesini vasiyet etti.

Bekkâr dedi ki: İbn Avn hastalığında aslandan daha sabırlı idi. Yani ölünceye kadar herhangi bir hastalığından şikâyet ettiğini görmedim. O, arkasında ne bir dirhem ne de bir dinar bıraktı. Geride bıraktığı şey sadece, *el-Attârûn* bölgesinde bulunan bir ev ile *el-Mirbed* semtinde oturmakta olduğu evinden ibaretti.

Bekkâr dedi ki: İbn Avn (rh) 151 yılı Receb ayında, Ebû Ca’fer’in hilafeti zamanında vefat etti. Namazını, Ukbe b. Müslim’in^[204] güvenlik sorumlusu Cemîl b. Mahfuz el-Ezdî kıldırdı.

4061. İmrân b. Müslim ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

[İmrân b. Müslim] el-Kasîr. Rivayet ettiği hadisleri vardır.

4062. Abdülmümin b. Ebû Şürâ’a ﴿عبد المؤمن بن أبي شراعة﴾

İbn Ömer ile karşılaşmış olup ondan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

4063. Gâlib Mihrân et-Temmâr ﴿عائذ بن عمرو المزني﴾

Sikadır. Kendisinden Şu’be ve İsmail b. Uleyye hadis rivayet etmişlerdir.

4064. Abdülazîz b. Kureyr ﴿عبد العزيز بن قريش﴾ [205]

Abdülkays arasında yaşardı. İnşaallah sikadır. Kendisinden Süfyân ve Abdullah b. el-Mübârek hadis rivayet etmişlerdir.

4065. Kardeşi Abdülmelik b. Kureyr ﴿يحيى بن سلم البكاء﴾ [206]

O da kardeşi Abdülazîz'den hadis rivayet etmiştir.

4066. el-Haccâc el-Esved ﴿قيصة بن وقاص﴾

Ezd'in el-Kasâmil kolundandır. Rivayet ettiği hadisleri vardır.

4067. el-Haccâc b. Ebû Osman ﴿أمية بن مخشى الخراعى﴾

[el-Haccâc b. Ebû Osman] es-Savvâf. Künyesi Ebü's-Salt'dır. İnşaallah sikadır.

4068. Abbâd b. Mansûr ﴿أبو مريم السلولى﴾

[Abbâd b. Mansûr] en-Nâcî. Basra'da kadı idi. Hadis rivayetinde zayıf sayılıp münker bazı hadisler rivayet etmiştir.

4069. Havşeb b. Müslim ﴿أبو رفاعه العدوى﴾

Şal ve boyna örtülen şalımsı örtüler satardı. İnşaallah sikadır. Kendisinden Hişâm b. Hassân hadis rivayet etmiştir.

4070. Hâtim b. Ebû Sağîre ﴿يحيى بن سلم البكاء﴾

Künyesi Ebû Yunus el- Kuşeyrî olup İnşaallah sikadır.

4071. Hüseyin b. Zekvân el-Mu'allim ﴿على بن زيد بن جدعان﴾

Sikadır.

4072. Kehmes b. el-Hasan el-Kaysî ﴿العباس بن مرداس بن أبي عامر﴾

Sikadır.

4073. Hüseyn eş-Şehîd ﴿أبو مریم الحنفی﴾

Müzeyne'nin mevlası olup inşaallah sikadır.

4074. İmrân b. Hudeyr es-Sedûsî ﴿عمران بن حدیر السدوسی﴾

Sika olup çok sayıda hadis rivayeti vardır.

4075. Ebü'l-Mu'allâ el-Attâr ﴿مجاشع بن مسعود﴾

İsmi Yahya b. Meymûn'dur. Sika olup çok sayıda hadis rivayeti vardır.

4076. Gâlib b. Huttâf er-Râsibî ﴿عمران بن الحصین بن عیید﴾

Sikadır.

Bize Abdüla'lâ b. Süleyman el-Abdî ez-Zerrâd haber verdi; dedi ki:

Gâlib el-Kattân'ın künyesi *Ebû Seleme* olup âmâ idi. Abdülkays'ın arasında yaşardı. Onun Gâlib b. Huttâf olduğunu duydum.

4077. Hişâm b. Hassân el-Kurdûsî ﴿عمرو بن أخطب الأنصاری﴾

Ezd kabilesindendir. Kendisi ile Katâde arasında yaş olarak yedi sene vardı.

Bize Arîm b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı. O Sa'îd Ebû Kurre'den, Muhammed'in şöyle dediğini anlattı:

Hişâm, bizim ehl-i beyttendir.

Yahya b. Sa'îd el-Kattân dedi ki: İbn Hişâm 147 yılında vefat etti. İnşaallah sikadır. Çok sayıda hadis rivayeti vardır.

Mekkî b. İbrahim şöyle dedi: Hişâm; 148 yılında Safer ayının ilk gününde vefat etti.

4078. Uyeyne b. Abdurrahman b. Cevşen el-Gatafânî

﴿عینة بن عبد الرحمن بن جوشن الغطفانی﴾

İnşaallah sikadır.

Bize Vekî b. el-Cerrâh haber verdi; dedi ki:

Uyeyne b. Abdurrahman ile Basra’da, 148 yılında karşılaştım. Bana hadis yazdırdı.

4079. Ömer b. Âmir [207] ﴿أبو يزيد المدني﴾

4080. Sâlih b. Ebü’l-Ahdar ﴿ضبة بن محسن العنزي﴾

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki:

Sâlih b. Ebü’l-Ahdar’a, “ez-Zührî’den rivayet ettiğini işittin mi?” diye sordum. “Bir kısmını o bana rivayet etti; bir kısmını da ben ona okudum. Ama hangisinin hangisi olduğunu bilmiyorum.” dedi.

4081. Cerâd b. Mücâlid ﴿أبو مريم الحنفى﴾

Kendisinden Şu’be hadis rivayet etmiştir.

4082. Ebû Hamza

Şu’be’nin kendisinden hadis rivayet ettiği kimsedir. Şu’be’nin komşusu olup ismi Abdurrahman b. Abdullah idi.

4083. Amr b. Ubeyd b. Bâb

Benî Temîm’in mevlası olup künyesi *Ebû Osman*’dır. Mu’tezilî olup, ehl-i rey tarafıydı. Hadis rivayetinde fazla bir itibara sahip değildir. Hasan ve diğerlerinden çok sayıda hadis rivayetleri vardır. 144 yılında vefat etmiş olup, *Mekke*’ye birkaç gecelik mesafede, *Basra* yolunda, *Merrân* denilen yerde defnedildi.



[190] III. Ahmed nüshasında ve Leiden neşrinde “87 yılında” şeklinde geçmektedir. Burada Halîfe b. Hayyât’ın Târîh’inde (s. 262), el-Mizzî’de (III, 463) ve *Siyerü a’lâmi’n-nübelâ*’da (VI, 16) geçen ifadeyi esas aldım

[191] “Ebû Hisbe” III. Ahmed nüshasında ve Leiden neşrinde “Ebû Huşeyn” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu *el-İkmâl* (II, 470, 471), *Tehzîbü’l-Kemâl* (III, 406) ve *Tavdîhu’l-müştebeh*’ten (III, 237) tespit edilmiştir.

[192] Ebtah, Arapça’da “kumlu çakıllı dere, suyun yayılarak aktığı geniş tabanlı vadi” anlamına gelir. Mekke ile Minâ arasındaki vadinin iki dağ arasındaki geniş sahaya Ebtah denir. Buraya Hasbe, Muhassab, Bathâ isimleri de verilmiştir. Hz. Peygamber (sas) Kurban Bayramı’nın ikinci gününde Mekke’den Mina’ya dönerken ikindi namazını Ebtah’ta kılmıştır (M).

[193] Sabaha kadar komşularına su taşırdı (M).

[194] Serahs: Tarihi İpek Yolu üzerinde, Türkmenistan sınırında yer alan eski ve meşhur bir kenttir.

[195] Medain: Sâsânîler’in başşehri.

[196] İslâm devletlerinde genel ahlâkı, kamu düzenini korumak ve denetlemekle görevli olan teşkilata “Hisbe teşkilatı” denir.

[197] Bu şahsın adı Atâ neşrinde (VII, 191) “Mansûr b. Abdurrahman el-Uzrî el-Guddânî” şeklinde geçmektedir (E).

[198] III. Ahmed yazmasında bu şekilde yazılmıştır. İbn Hibbân’ın *Sikât*’ında (VI, 12) da aynı şekilde yer almıştır. Bu kitapta “Onun Ebû Mervân olduğunu söyleyen yanlışmıştır.” ifadesi de yer almaktadır. *et-Târîhu’l-kebîr*’de aynı şekilde geçmektedir. Leiden neşrinde ise “Ebû Mervân” şeklinde yazılmıştır.

[199] Leiden neşrinde “Dürre” şeklinde kaydedilmiştir. Doğrusu III. Ahmed yazması ve İbn Sa’d’dan nakleden İbn Asâkir’in *Târîh*’inden (XXXVII, 229) tespit edilmiştir.

[200] et-Teymî nispesi Leiden neşrinde “et-Temîmî” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve İbn Sa’d’dan nakleden İbn Asâkir’den tespit edilmiştir.

[201] III. Ahmed yazmasında “Senseveyh”, Leiden neşrinde ise “Senheveyh” şeklinde yazılmıştır.

[202] Leiden neşrinde “Ebû Muhammed Ubeyde değil mi?” şeklinde yazılmıştır. Burada yazılan III. Ahmed yazmasından alınmıştır. Muhtemelen doğrusu budur.

[203] Teke tek savaştı (M).

[204] İbn Sa’d’dan nakleden İbn Asâkir’de böyle geçmektedir. III. Ahmed yazmasında ve Leiden neşrinde ise “Ukbe b. Selm” şeklinde

yazılmıştır. İbn Asâkir'in Târîh'inde (XXXVII, 261) ve aynı şekilde el-Mizzî'de (XV, 401) yazılanı nakletmeyi uygun gördüm.

[205] “Kureyr” adı Leiden neşrinde “Kudeyr” şeklinde yanlış okunmuştur. Doğrusu III. Ahmed yazması, el-Mizzî ve *et-Takrîb*'den tespit edilmiştir.

[206] “Kureyr” adı Leiden neşrinde “Kudeyr” şeklinde tahrif edilmiştir. Doğrusu III. Ahmed yazması, el-Mizzî ve *et-Takrîb*'den tespit edilmiştir.

[207] Kitabın asıl metninde bu şekilde hakkında bilgi verilmeden geçmektedir.

BEŞİNCİ TABAKA



4084. Sa'îd b. Ebû Arûbe ﴿عبد العزيز بن قريش﴾

Künyesi *Ebü'n-Nadr*'dır. Ebû Arûbe'nin ismi ise Mihrân'dır. Sika olup çok hadis rivayet etmiştir. Ömrünün sonlarına doğru zihninde karışıklık meydana gelmiştir.

Abdülvehhâb b. Atâ'nın şöyle dediğini işittim:

Sa'îd b. Ebû Arûbe ile 136 yılında oturdum. Sa'îd, 157 yılında vefat etti. Bir başkası ise şöyle dedi: Sa'îd; 156 yılında Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında vefat etti.

Kureyş b. Enes dedi ki:

Sa'îd b. Ebû Arûbe bana yemin ederek, kesinlikle Katâde'den bir şey yazmadığını söyledi. Sadece Ebû Ma'ser bana [bir mektup] yazarak, kendisine Katâde'nin tefsirini yazmamı söyledi. "Benden yazmak istiyorsun!" dedi. İşte o zaman onunla birlikte olmaya devam ettim.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Hemmâm bana dedi ki:

Sa'îd b. Ebû Arûbe bana gelip, Katâde tariki ile gelen avaşirül-kur'anı^[208] benden istedi. Ben de ona, "Yazdırır sana gönderirim." dedim. O da, "Hayır, mutlaka senin kitabını isterim." dedi. Ben onun bu talebini kabul etmedim. Bunun üzerine bana birkaç kez geldi, fakat ben kitabı ona ödünç vermedim.

Bize Affân haber verdi; dedi ki:

Sa'îd b. Ebû Arûbe, Katâde'den fazla duymadığı şeyleri rivayet ederdi. Yaptığı rivayetlerde, "Haddesenâ [Bize anlattı]" ifadesini kullanmazdı.

Bize Ravh b. Ubâde haber verdi; dedi ki:

Sa'îd b. Ebû Arûbe insanlar arasında en çok hafızaya sahip olanı idi. Hadis rivayet ettiğinde böbürlenerek şöyle derdi: “O seni keskin hafızası ile havanda dövmüştür.” Ravh; bazı kimselerin şöyle dediğini zikretmiştir: “Onu sadece haddi aşma ile hatırlıyorum.”

4085. *Esmâ b. Ubeyd* ﴿یحییٰ بن سیرین﴾

Benî Dubay'a arasında yaşardı. İnşaallah sikadır.

Esmâ'nın kız çocuğunun oğlu, [yani torunu] Sa'îd b. Âmir'in şöyle dediğini işittim:

Esmâ b. Ubeyd 141 yılında vefat etti.

4086. İsmail b. Müslim el-Mekkî (جارية بن قدامة السعدي)

Künyesi *Ebû İshâk*'tır.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki:

İsmail b. Müslim *Basralı*dır. Fakat Mekke’de senelerce kaldığı için o el-Mekkî olarak bilindi. *Basra*’ya döndüğü vakit kendisine el-Mekkî denildi. İsaletli görüşleri, fetvaları, sezgileri, hadis ezberi gibi meziyetleri vardı. İnsanlar meselelerini ondan ve Osman el-Bettî’den sorarlardı. İsmail ve Yunus b. Ubeyd’in meclisleri birdi. Bu sebeple ben bu meclislerine gelir her ikisinin yanında oturdum. İsmail’in dediklerini yazardım; ancak Yunus’tan yazmazdım. Bunun sebebi, İsmail’in insanlar arasında tanınması ve fetvalar konusundaki şöhreti idi.

4087. Ebü'l-Eşheb ﴿خالد بن سمير﴾

İsmi, Ca'fer b. Hayyân el-Utâridî'dir. İnşaallah sikadır. 165 yılında Mehdî'nin hilafeti sırasında *Basra*'da vefat etti.

4088. *Ebû Halde* ﴿أبو المنهال﴾

İsmi Hâlid b. Dînâr'dır. Sika olup ileri yaşta vefat etmiştir.

4089. Ali b. Ali er-Rifâ'î (عزوة بن سمره العنبري)

Bize el-Fadl b. Dükeyn ve Affân b. Müslim haber verdiler; dediler ki: Ali b. Ali er-Rifâ'î Peygamber'e (sas) benzetilirdi.

4090. Ebû Hurre ﴿أبو ماوية﴾

İsmi, Vâsıl b. Abdurrahman'dır. Zayıf bir raviydi. Ancak kendisinden hadis rivayet edilmiştir.

4091. Kardeşi Sa'id b. Abdurrahman ﴿ثابت بن زيد بن قيس﴾

Kendisinden de hadis rivayet edilmiştir.

4092. Kurre b. Hâlid es-Sedûsî ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

Künyesi *Ebû Hâlid* olup sikadır.

4093. Sahr b. Cüveyriye ﴿قيصة بن المخارق﴾

Amr b. Âsım'ın şöyle dediğini işittim: Sahr, Ebû Nâfi olarak künyelenirdi. Benî Temîm'in mevlasıdır. Sağlam ve sikadır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki:

Sahr, hadis rivayetinde Cüveyriye'den daha sağlam ve daha geniş bilgiye sahipti.

4094. Rebî'a b. Külsûm b. Cebr^[209] ﴿الفضيل بن زيد الرقاشي﴾

Yaşlı olup, yanında bir takım hadisler vardı.

4095. Eş'as b. Abdülmelik el-Humrânî ﴿أشعث بن عبد الملك الحمري﴾

Künyesi *Ebû Hâni*'dir.

Bize Muhammed b. Abdullah el- Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hurre anlattı; dedi ki:

Hasan, el-Eş'as'ı gördüğü zaman, "Ey Ebû Hâni! Getir bakayım, yanındakini getir." derdi.

Bize Muhammed b. Abdullah el- Ensârî haber verdi; dedi ki: Şu'be dedi ki:

Yunus fikhî meselelerini el-Hasan'dan öğrendi. Hasan'ın da Eş'as'tan aldığı söylenirdi. el-Eş'as'ın ilminin çokluğuna gelince, onun kız kardeşi, Benî Minkar'ın mevlası olan Hafs b. Süleyman'ın hanımıydı. el-Eş'as, onun kitaplarına bakardı. Hafs ise Hasan'ın sözlerini en iyi bilen kimse idi.

Bize Muhammed b. Abdullah el- Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize el-Eş'as anlattı; dedi ki:

Bir mecliste toplantı halinde bulunuyorduk. Orada el-Bettî, Sevvâr, Dâvûd, Avf, el-Eş'as ve daha birçok kişi oturuyordu. Dâvûd ile Avf arasında kaderle ilgili bir tartışma meydana geldi. Avf kader konusunu savunuyordu. Bu tartışma neticesinde her ikisi de bir birine saldırıya geçti. el-Eş'as dedi ki: "Ben kalkıp Dâvûd'u kucakladım; Sevvâr ise kalkıp Avf'ı kucakladı. Böylece ikisini birbirinden ayırdık." el-Eş'as, 146^[210] yılında, Avf'tan önce vefat etti.

4096. el-Mübârek b. Fedâle b. Ebû Ümeyye ﴿المبارك بن فضالة بن أبي أمية﴾

Ömer b. el-Hattâb'ın (r) mükâtebe yoluyla mevlâsıdır. 165 yılında, Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etti. Hadis konusunda zayıf sayılırdı. Affân b. Müslim ise onu sika kabul edip kendisinden hadis rivayet ediyordu.

4097. Kardeşi Abdurrahman b. Fedâle ﴿عزوة بن سمره العنبري﴾

Künyesi Ebû Ümeyye'dir. Aynı zamanda kardeşi el-Mübârek'ten hadis rivayet etmiştir.

4098. er-Rebî b. Sabîh ﴿الحارث بن أقيش﴾

Künyesi Ebû Hafs'tır. Sa'd b. Zeydümenât b. Temîm'in mevlâsıdır. Deniz yoluyla Hindistan'a savaşa gitti. 160 yılında, Mehdî hilafetinin ilk sıralarında vefat etti. Orada deniz adalarından bir adaya defnedildi. Bunu, onunla birlikte bulunan Basra halkından bir yaşlı bana haber etti. Hadis rivayetinde zayıftı. es-Sevrî ondan hadis rivayet etti. Affân ise onu terk ederek kendisinden hadis rivayet etmedi.

4099. es-Serî b. Yahya ﴿هارون بن رئاب﴾

[es-Serî b. Yahya] b. İyâs b. Harmele b. İyâs eş-Şeybânî. Künyesi *Ebü'l-Heysem*'dir. Dedesi ise Ebû Katâde'den rivayet eden Harmele b. İyâs'dır.

Bize el-Abbâs b. el-Fadl el-Ezrak haber verdi; dedi ki: Hemmâm b. Yahya Katâde'den, o Sâlih b. Ebü'l-Halil'den, o Harmele b. İyâs'tan, o Ebû Katâde'den, o da Peygamber'den (sas) şöyle dediğini rivayet etti:

“Arefe gününün orucu iki seneye, Aşura gününün orucu ise bir seneye denktir.”

4100. Yezîd b. İbrahim et-Tüsterî ﴿سعيد بن يزيد أبو مسلمة﴾

Sağlam ve sikadır. Affân hadis rivayetlerini ondan yapardı. *Bâhile*'ye gelip, Benî Sehm'e ait kabristanın yanına yerleşti.

4101. Cerîr b. Hâzim b. Zeyd el-Cehdamî ﴿العداء بن خالد بن هوزة بن خالد﴾

Ezd kabilesindendir. Künyesi *Ebü'n-Nadr* olup sika bir râvîdir. Ancak ömrünün sonlarında zihni karışmıştır.

Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi; dedi ki:

Babam 85 yılında, Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti zamanında doğdu. Vehb b. Süleyman b. Harb ise şöyle dedi: “Cerîr, 170 yılında vefat etti.”

4102. Ebû Hilâl er-Râsibî ﴿أبو العالية الرياحي﴾

İsmi Muhammed b. Süleym olup, hadis rivayetinde zayıf sayılır.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki:

Ebû Hilâl'in gözleri görmüyordu. Yanındaki kişinin kim olduğunu bilmeden hadis rivayet etmezdi.

Dediler ki: Ebû Hilâl; 165 yılında, Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etti.

4103. Hişâm b. Ebû Hişâm ﴿عبد الرحمن بن سمرة﴾

Künyesi *Ebü'l-Mikdâm*'dır. Ebû Hişâm'ın ismi Ziyâd olup, Osman b. Affân'ın mevlâsıdır. Hişâm, hadis rivayetinde zayıftı.

4104. Ukbe b. Ebü's-Sahbâ [211] ﴿أسامة بن عمير الهذلي﴾

4105. Ebû Akîl ed-Devrakî ﴿بشير بن الخصاصة﴾

İsmi Beşîr b. Ukbe'dir.

4106. el-Hasan b. Dînâr ﴿أبو مریم السلولی﴾

Hadis rivayetinde zayıf sayılıp fazla bir itibarı yoktur. Muhammed b. İshâk, Me'âfî b. İmrân ve diğerleri ondan hadis rivayet etmişlerdir.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki:

Hasan b. Dînâr benden bir kitap ödünç istedi, ben vermedim. Şöyle dediğini işittim: “Söyleyeceğim söz, bunun çok daha ötesindedir. Kim yanındaki şeyi vermede cimrilik yaparsa, kınamayı ve günahı hak etmiştir. Biz o şeyi başkasının yanında bulduk.”

4107. es-Salt b. Dînâr ﴿أبو برزة الأسلمی﴾

Hadis rivayetinde zayıf sayılıp fazla bir itibarı yoktur.

4108. Hişâm b. Ebû Abdullah ed-Destevâî ﴿هشام بن أبي عبد الله الدستوائی﴾

Ebû Abdullah'ın ismi Senber olup Benî Sedûs'un mevlâsıdır. Hadiste sika ve sağlam olduğu gibi aynı zamanda hüccet idi. Ancak kadercilikle suçlanırdı.

Bize Ubeydullah b. Muhammed b. Hafs et-Teymî haber verdi; dedi ki:

Hişâm ed-Destevâî evde lambayı bulamadığı zaman yatağında mırıldanır dururdu. O vakit hanımı kendisine lambayı getirirdi. Hanımı kendisine niçin böyle davrandığını sorunca şöyle cevap verirdi: “Ben lambayı bulamadığım zaman kabir karanlığını hatırlıyorum da ondan.” Abdüssamed b. Abdülvâris dedi ki: Hişâm, 152 yılında vefat etti.

Zeyd b. el-Habbâb dedi ki: Ben 153 yılında Hişâm'ın yanına vardım. O bu tarihten sonra vefat etti.

4109. Süleyman b. el-Muğîre el-Kaysî ﴿محجن بن الأدرع الأسلمى﴾

Künyesi *Ebû Sa'îd*'dir. Sika ve dürüst bir râvî idi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Vüheyb'i şöyle derken işittim:

Eyyûb bize, "Süleyman b. Muğîre'den [hadis] alın." derdi. Biz onun yanına bir taraftan gelirdik. Babası ise başka bir taraftan gelirdi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bana Süleyman b. Muğîre anlattı; dedi ki: Eyyûb şöyle diyordu:

Humeyd b. Hilâl'in rivayet ettiği hadisleri ezberleme konusunda Süleyman b. Muğîre'den daha iyi ezberleyen birisi yoktur.

4110. Mehdî b. Meymûn el-Ezdî ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

el-Mu'âvil'in mevlası olup künyesi *Ebû Yahya*'dır.

Bize Ubeydullah b. Muhammed el-Kureşî haber verdi; dedi ki: Meymûn Kürt olup Yezîd b. el-Mühelleb'in mevlasıdır. Mehdî sika bir râvîdir. el-Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etti.

4111. Şu'be b. el-Haccâc b. el-Verd ﴿محجن بن الأدرع الأسلمى﴾

Ezd kabilesindendir. Azat edilmek suretiyle Eşâkır'ın^[212] mevlası olup, künyesi *Ebû Bistâm*'dır. Rivayet ettiği hadisleri vardır. Sika, dürüst ve sağlam bir râvî olup, aynı zamanda hüccetti. Şu'be, es-Sevrî'den on sene büyüktü.

Bize el-Minhâl b. Amr el-Kuşeyrî haber verdi; dedi ki: Şu'be'nin şöyle dediğini işittim:

Vallahi kendimi şiir konusunda hadis rivayetinden daha sağlam görüyorum.

Ebû Katan Amr b. el-Heysem dedi ki: Şu'be dedi ki:

Hadisin beni ateşe koymasından duyduğum endişe kadar başka hiçbir şeyden endişe duymuyorum.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki:

Annem bana, “Bak şurada bir kadın Peygamber’den (sas) hadis rivayet ediyor. Git, sen de ondan hadis dinle.” dedi. Bunun üzerine ben o kadının yanına vardım. Ondan hadis işittim; sonra anneme gelip, “O kadından hadis dinledim.” dedim. Annem de bana, “Allah seni hesaba çekmesin!” dedi.

Dediler ki: Şu'be, 160 yılının başlarında *Basra*’da vefat etti. Vefatında 75 yaşındaydı.

4112. Cüveyriye b. Esmâ b. Ubeyd ﴿عبد المؤمن بن أبي شراعة﴾

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki:

Cüveyriye b. Esmâ büyük bir ilim sahibiydi. Bize hadis yazdırmaktan çekinirdi. Bir adam kendisine gelip abdestsiz olarak Kur’ân okumanın hükmünü sordu. “Bu konuda benim yanımda bir şey yoktur.” dedi. Affân dedi ki: Ben ona, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre ve diğerlerin rivayet ettiği hadisleri anlattığımda, “Seni burada görmeyeyim!” dedi. Sonra bana hadis rivayet edip yazdırdı. Hadisleri bana yazdırdıktan sonra ben de oradan ayrıлып bir daha da yanına varmadım.

4113. Sâlih el-Mürri ﴿نعمير الخزاعي﴾

Abdurrahman b. Mehdî dedi ki:

Ben Sâlih el-Mürri’yi, Süfyân es-Sevrî’ye zikrederdim. Süfyân es-Sevrî ondan hoşlanmıyormuş gibi şöyle derdi: “Kıssalar, kıssalar!” Bir ihtiyacı çıktığında ihtiyacını erkenden görürdü. Bir gün erkenden çıkınca ben de onunla çıktım. Yolumuzu, Sâlih el-Mürri’nin namaz kıldığı camiye doğru yaptım. “Ey Ebû Abdullah, bu camiye girip namaz kılalım.” dedim. Bunun üzerine camiye girip namaz kıldık. O gün Sâlih’in camide oturma günüydü. Namaz kılındıktan sonra insanlar çoğaldı. Kalabalıktan yerimizden kalkamaz olduk. Sâlih konuşmaya başlayınca Süfyân’ın hüngür hüngür

ağladığını gördüm. Sâlih konuşmasını bitirip kalkınca kendisine, “Ey Ebû Abdullah! Bu adamı nasıl gördün?” diye sordum. “Bu adam günahkâr değil, bir toplumun uyarıcısıdır.” dedi.

4114. Hemmâm b. Yahya ﴿ميسرة الفجر﴾

Künyesi *Ebû Abdullah*’tır. Ezd kabilesinden Benî Avz’ın mevlâsıdır. Sika olup, bazen hadislerde yanlış yapardı.

4115. Selâm b. Süleyman ﴿أبو رفاعه العدوي﴾

[Selâm b. Süleyman] Ebü’l-Münzir. Müzeyne’nin mevlâsıdır.

4116. Hammâd b. Seleme ﴿حرمة العنبري﴾

Künyesi *Ebû Seleme*’dir. Babası *Ebû Seleme*’nin künyesi ise *Ebû Sahra*’dır. Benî Temîm’in mevlâsı olup Humeyd et-Tavîl’in kız kardeşinin oğludur.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki: Hammâd b. Zeyd’in şöyle dediğini işittim:

Biz geçmişte bir kimsenin yanına öğrenme niyetiyle gitmiyorduk. Ancak Hammâd b. Seleme bundan müstesnadır. Bugün ise “Başkasına herhangi bir niyetle öğreten bir başkasına gitmeyiz.” diyoruz.

Dediler ki: Hammâd b. Seleme sika olup çok hadis rivayet etmiştir. Bazen münker hadis rivayet ettiği de olurdu.

Bize Ebû Abdullah et-Temîmî haber verdi; dedi ki: Bana Ebû Hâlid er-Râzî haber verdi. O Hammâd b. Seleme’den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben henüz çocuk iken, İyâs b. Mu’âviye iki elimden tutup şöyle dedi: “Bunu rivayet etmeyinceye kadar ölmeyeceksin! Bana gelince; ben bunu dayına, yani; Humeyd et-Tavîl’e söyledim.” Gerçekten de rivayet edip ondan sonra öldü. Ebû Hâlid dedi ki: Ben Hammâd b. Seleme’ye, “Sen mi bunu anlattın?” dedim. O da “Evet!” dedi.

4117. el-Kâsım b. el-Fadl el-Huddânî ﴿مالك بن الحويرث الليثي﴾

Künyesi *Ebü'l-Muğîre*'dir.

Bize Musa b. İsmail haber verdi; dedi ki:

Kâsım, Huddânlı olmayıp sonradan *Huddân*'a^[213] yerleşti. Kendisi aslen Ezd kabilesinin Luhayoğulları'ndandır. Hadiste sikadır.

4118. *Sellâm b. Miskîn* ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

Künyesi *Ebü Ravh*'tır. *Yemen*'de yaşayan bir kabileye mensup olup aslen Yemenlidir. Sikadır. Hammâd b. Seleme'den önce vefat etti.

4119. *Süleyman el-Esved en-Nâcî* ﴿عبد الرحمن بن أبي بكر﴾

Sonradan gelip Benî Nâciye arasına yerleşmiştir. Benî Nâciye'den midir, yoksa onların bir mevlası mıdır, bilmiyoruz. Hadis rivayetinde bulunurdu.

4120. *Umâre b. Zâzân es-Saydelânî* ﴿عباد بن شرحبيل الشكري﴾

Bize Humeyd b. Abdurrahman er-Rüâsî haber verdi; dedi ki:

Umâre'nin künyesi *Ebü Seleme*'dir.

4121. *Abdülazîz b. Müslim* ﴿ثابت بن زيد بن قيس﴾

167 yılında, el-Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etti.

4122. *Bahr b. Küneyz* ﴿ماعرز البكائي﴾

[Bahr b. Küneyz] es-Sakkâ el Bâhilî. Künyesi *Ebü'l-Fadl* olup hadis rivayetinde zayıf sayılırdı. 160 yılında el-Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etti.

4123. *Ebân b. Yezîd el-Attâr* ﴿عثمان بن أبي العاص﴾

Affân dedi ki: Onun künyesi *Ebü Yezîd* idi.

4124. *Hazm b. Ebû Hazm el-Kuta'î* ﴿إسحاق بن سويد العدوي﴾

175 yılında vefat etti.

4125. Hüsâm b. Misak ﴿مجاشع بن مسعود﴾

[Hüsâm b. Misak] b. Şeytân. Ezd kabilesinden olup hadis rivayetinde zayıftır.

4126. Ebü'l-Avvâm el-Kattân ﴿قبيصة بن المخارق﴾

İsmi, İmrân b. Dâver'dir.

4127. el-Hasan b. Ebû Ca'fer el-Cüfrî ﴿المبارك بن فضالة بن أبي أمية﴾

Ezd kabilesinin Benî Avz kolundandır. 160 yılında vefat etti.

4128. Seleme b. Alkame ﴿أبو مريم السلولى﴾

Dâvûd b. Ebû Hind mescidinin imamıydı.

4129. Mu'âviye b. Abdülkerîm ed-Dâl ﴿معاوية بن عبد الكريم الضال﴾

Mekke yolunda kaybolduğu için kendisine [kayıp anlamına gelen] ed-Dâl ismi verilmiştir.

4130. Osman b. Mıksem ﴿مجاشع بن مسعود﴾

[Osman b. Mıksem] el-Bürî.^[214] Hadis rivayetinde önemli birisi değildir. Yaptığı rivayetler terk edilmiştir. el-Mehdî'nin hilafeti sırasında vefat etmiştir.

4131. Ebû Cüzey^[215] **Nasr** ﴿العباس السلمى﴾

[Ebû Cüzey Nasr] b. Tarîf. Hadis rivayetinde önemli birisi değildir. Yaptığı rivayetler terk edilmiştir.

4132. Ebû Ubeyde en-Nâcî ﴿أبو نعامه السعدى﴾

Kâbis b. Rebî'a en-Nâcî'nin mevlasıdır. Benî Nâciye arasında yaşadı. Daha sonra Benî Ukayl arasına yerleşti.

4133. Ubeydullah b. el-Hasan ﴿عبيد الله بن الحسن﴾

[Ubeydullah b. el-Hasan] b. el-Husayn b. Mâlik b. el-Haşhâş b. Cenâb b. el-Hâris b. Halef b. el-Hâris b. Mücfir b. K'ab b. el-Anber b. Amr b. Temîm. Sevvâr b. Abdullah'tan sonra *Basra* kâdılığı yaptı. Saygın, sika, akıllı bir kişiliğe sahipti.



[208] Numarası 10 ve katları olan ayetler için kullanılan bir Kuran ilimleri terimidir.

[209] Leiden neşrinde “Habr” şeklinde yanlış yazılmıştır.

[210] Metinde “46 yılında” şeklinde geçmektedir. Doğrusu 146 olmalıdır (E).

[211] Bu şekilde hakkında bilgi verilmeden sadece ismi zikredilmiştir.

[212] Eşâkır kabilesi, Basra'nın bir bölümüne hâkim idiler.

[213] Huddan: Eski Basra'da bir mahalle adıdır. Orada oturan Huddan Oğulları kabilesinden dolayı bu ismi almıştır.

[214] “el-Bürri” nispesi, Leiden neşrinde “el-Bersemî” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması, İbn Hibbân'ın *el-Mecrûhîn*'i ve *Mîzânü'l-i'tidâl*'dan tespit edilmiştir.

[215] III. Ahmed yazmasında bu şekilde yazılmıştır. Aynı şekilde *el-Mecrûhîn*, el-Buhârî'nin *et-Târîhu'l-kebîr*'i ve ed-Dârekutnî'nin *el-Mu'telef ve'l-muhtelef*'inde (IV, 2202) bu şekilde yazılmıştır. Leiden neşrinde ise “Cürey” şeklinde yazılmıştır.

ALTINCA TABAKA



4134. Hammâd b. Zeyd b. Dirhem ﴿أمية بن مخشى الخزاعي﴾

Künyesi *Ebû İsmail*'dir. Osman taraftarı idi. Sika, sağlam ve hüccet olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki:

Hâzim Ebû Cerîr b. Hâzim vefat ettiğinde, Zeyd Ebû Hammâd b. Zeyd onun kölesiydi. Hâzim'in iki çocuğu olan Yezîd ve Cerîr onu hürriyetine kavuşturdular.

Bize Hâlid b. Hıdâş haber verdi; dedi ki:

Hammâd b. Zeyd, 98 yılında doğdu.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki:

“Annem, benim Ömer b. Abdülazîz döneminde doğduğumu iddia etti.” Hammâd şöyle dedi: “Halam ise benim, Süleyman b. Abdülmelik döneminin sonlarında doğduğumu söyledi.”

Bize Ubeydullah b. Ömer haber verdi. O da Hammâd b. Zeyd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hammâd b. Ebû Süleyman *Basra*'ya yanımıza geldi. Eyyûb onun yanına gelmedi, biz de ona gitmedik. Eyyûb birinin yanına gitmeyince, biz de gitmezdik. Leys b. Ebû Süleyman yanımıza gelince, Eyyûb onun yanına vardı, dolayısı ile biz de onun yanına vardık. Başkaları dedi ki: Eyyûb vefat ettiği zaman Hammâd b. Zeyd otuz dört yaşındaydı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Zeyd anlattı; dedi ki: Biz Amr b. Dînâr'ın yanındaydık. Hammâd dedi ki:

Eyyûb ve Ebû Amr b. Alâ gelip Amr b. Dînâr'dan bir kitap^[216] istediler. Onların ikisi daha önce işittikleri bir hadisle karşılaştıklarında onu almazlardı. Hammâd dedi ki: Ben ise şöyle diyordum: “Bana şöyle şöyle rivayet olundu.” Bu sebeple onların terk ettikleri hadisi benden sorarlardı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki:

Hammâd b. Zeyd; beyaz, uzun ve yumuşak bir külah giyerdi.

Bize Ârim b. el-Fadl haber verdi; dedi ki:

Hammâd b. Zeyd, 179 yılında, Ramazan ayından on gece geçtikten sonra, Cuma günü vefat etti. Vefatında seksen bir yaşındaydı. Namazını, Müminlerin Emiri Hârûn'un Basra valisi İshâk b. Süleyman b. Ali el-Hâşimî kıldırıldı.

4135. Kardeşi Sa'îd b. Zeyd ﴿أنس بن مالك﴾

[Sa'îd b. Zeyd] b. Dirhem. Sika olup, kendisinden hadis rivayet edilmiştir. Kardeşi Hammâd b. Zeyd'den önce vefat etmiştir.

4136. Vüheyb b. Hâlid b. Aclân ﴿علقمة بن الحويرث الغفاري﴾

Affân dedi ki: Vüheyb, Bâhile'nin mevlası olup künyesi *Ebû Bekir*'dir. Hâlid'in künyesi ise *Ebû Gıpta*'dır. Vüheyb hapse girince gözleri âmâ oldu. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiş; aynı zamanda hüccettir. Ebû Avâne'den daha fazla hadis ezberlemişti. Hadisleri ezbere yazdırıyordu. Vefat ettiğinde elli sekiz yaşındaydı.

4137. Ebû Avâne ﴿أبو المنهال﴾

İsmi, el-Vedâh olup Yezîd b. Atâ'nın mevlasıdır. Sika ve dürüsttü.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Mehdî b. Meymûn anlattı; dedi ki:

Ebû Avâne'yi; Hâlid b. Abdullah zamanında yüksek sesle [hadis] okuyan bir çocuk iken gördüm.

Bize Hişâm Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Avâne anlattı; dedi ki:

Hasan b. Ebü'l-Hasan'ı, Arefe günü el-Maksûre'den çıkarak mescidin avlusunda oturduğunu ve insanların da onun etrafında oturduklarını gördüm.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Yezîd b. Zürey anlattı; dedi ki:

el-Cüreyrî hadis rivayet ettiği zaman, Ebû Avâne'yi kast ederek, “el-Vâsıtî gibi nazarımda iyi olan birisi var mıdır? el-Vâsıtî gibi nazarımda iyi olan birisi var mıdır?” derdi. Yezîd dedi ki: el-Cüreyrî daha sonra ona en iyi hurmayı hediye ederdi.

Bize Musa b. İsmail, Ebû Avâne'den haber verdi; dedi ki:

el-A'meş'in hanımına bir merkep verdim, ben geldiğim vakit el-A'meş'in elinden tutar bana getirirdi.

Bize Musa b. İsmail haber verdi. O da Ebû Avâne'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-A'meş'e, “Benim sana bir ihtiyacım var.” dedim. “İhtiyacın nedir?” diye sordu. “Eğer ihtiyacımı yerine getiremezsen bana kızmayacaksın.” dedim. “Sana kızıp kızmamam konusunda kalbim benim elimde değildir. Kızgınlığım tabi ki, sana açıktan veya gizliden zarar verebilir.” dedi. “Bana hadis yazdır.” dedim. O da, “Hayır, yazdırmam!” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki:

Ebû Avâne hadis rivayeti konusunda sakınarak bize hadis yazdırırdı. Öyle ki uzun bir hadisi çıkarır, onu ya okurdu veya yazdırırdı.

Bize Musa b. İsmail haber verdi. O da Ebû Ubeyde el-Haddâd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Avâne bana “İnsanlar benim hakkımda ne diyorlar?” diye sordu. Dedim ki: “Senin kitaptan rivayet ettiğin bütün hadisler ezberlenmiştir.

Kitaptan rivayet etmediğin hadisler ise ezberlenmiş değildir.” diyorlar. Ebû Avâne, “O halde beni bırakmazlar.” dedi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki:

Ebû Avâne bir takke [kalensüve] giyerdi.

Bize Yahya b. Hammâd haber verdi; dedi ki:

Ebû Avâne, 176 yılında, Hârûn’un hilafeti zamanında, Ca’fer b. Süleyman’ın bize valilik yaptığı sırada vefat etti. Aslen Vâsıt^[217] halkındandı. Daha sonra Basra’ya geçerek vefat edinceye kadar orada yaşadı.

4138. Ca’fer b. Süleyman ed-Duba’î ﴿عبد المؤمن بن أبي شراعة﴾

Benî Harîş’in mevlası olup künyesi Ebû Süleyman’dır. Hadis rivayetinde sika idi. Ancak hadis rivayetinde zayıf yanı vardı. Şîa taraftarıydı. 178 yılında, Receb ayında vefat etti. Bunu, Ubeydullah b. Muhammed el-Kureşî ve başkaları zikretti.

4139. Nûh b. Kays et-Tâhî ﴿إياس بن قتادة بن أوفى﴾

Tâhiyeoğulları’na^[218] ait küçük bir pazar yerinde yaşardı.

4140. Abdülvâhid b. Ziyâd ﴿عمارة بن أحمـر المازنى﴾

Künyesi *Ebû Bişr* olup es-Sekafî olarak bilinirdi. Abdülkays’ın mevlası idi. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 177 yılında, Hârûn’un hilafeti zamanında vefat etti.

4141. Abdülvâris b. Sa’îd ﴿أمية بن مخشى الخزاعي﴾

Künyesi *Ebû Ubeyde*’dir. Temîmoğulları’ndan Benî Anber’in mevlası idi. Hadis rivayetinde sika ve hüccet sayılırdı. 180 yılında, Muharrem ayının başında, Hârûn’un hilafeti zamanında vefat etti.

4142. Yezîd b. Zürey ﴿معقل بن يسار﴾

Künyesi *Ebû Mu'âviye*'dir. Sika ve hüccet bir râvî sayılıp çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 182 yılında, Şevvâl ayında *Basra*'da vefat etti. Osman taraftarıydı.

4143. Abdülvehhâb b. Abdülmecîd es-Sekafî

﴿عبد الوهاب بن عبد المجيد الثقفي﴾

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Sika olup hadis rivayetinde zayıf yanı vardı. Abdülvehhâb 108 senesinde doğdu.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Vüheyb anlattı; dedi ki:

Abdülmecîd vefat ettiği zaman Eyyûb -Abdülvehhâb'ı kast ederek- bize, "Bu gençten ayrılmayın." dedi.

Dediler ki: Abdülvehhâb 194 yılında, Muhammed b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4144. Bişr b. el-Mufaddal ﴿هارون بن رئاب﴾

Künyesi *Ebû İsmail*'dir. Benî Rekâş'ın mevlasıdır. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Osman taraftarıydı. 186 yılında vefat etti.

4145. Abdüla'lâ b. Abdüla'lâ el-Kureşî ﴿عبد الأعلى بن عبد الأعلى القرشي﴾

Sâme b. Lüeyoğulları'ndan olup Künyesi *Ebû Hemmâm*'dır. Hadis rivayetinde fazla kuvvetli değildi. 189 yılında vefat etti.

4146. Abbâd b. Abbâd b. Habîb ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

[Abbâd b. Abbâd b. Habîb] b. el-Mühelleb b. Ebû Sufre el-Atekî. Ezd kabilesinden olup künyesi *Ebû Mu'âviye*'dir. Tıp bilgisi ile tanınıyordu. Güzel bir görünüme sahipti. Hadis rivayetinde fazla kuvvetli değildi. 181 yılında, Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4147. el-Mu'temir b. Süleyman et-Temîmî ﴿سعيد بن يزيد أبو مسلمة﴾

Künyesi *Ebû Muhammed* olup sika idi.

Bize Ahmed b. İbrahim b. Kesîr el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bana el-Abbâs b. el-Velîd b. Nasr el-Basrî anlattı; dedi ki: Bana Abdûlmelik b. Kureyb el-Esma'î anlattı; dedi ki: Bana el-Mu'temir b. Süleyman dedi ki:

Babam bana, “Kendini 106 yılından itibaren say.” dedi. Yani el-Mu'temir bu senede doğdu. Dediler ki: el-Mu'temir; 187 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4148. Süfyân b. Habîb [219] ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

4149. Süleym b. Ahdar ﴿أبو مريم السلولي﴾

Abdullah b. Avn ile en çok beraber olan kişidir. Hadis rivayetinde sikadır.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hâlid b. el-Hâris anlattı; dedi ki:

İbn Avn şöyle diyordu: “Süleym, Süleym; Ezher, Ezher.” Onlar kendisinin ihtiyacını çarşıdan satın alıyorlardı.

4150. Ömer b. Ali el-Mukaddemî ﴿عقبة بن زيد بن ضمرة﴾

Künyesi *Ebû Hafs* olup hadis rivayetinde sikadır. Aşırı bir şekilde tedlis [220] yapardı. “İşittim ve bize anlattı.” derdi. Sonra susar, sonra “Hişâm b. Urve el-A'meş. [221]” derdi. Kendisinden Affân b. Müslim, Süleyman b. Harb ve başkaları hadis rivayet etmişlerdir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki:

Ömer b. Ali salih bir insandı. Tedlis yapmasının ötesinde hiç kimse ona karşı kin beslemezdi. Müdellis olması dışında başka bir kusuru yoktu. “Haddesenâ [Bize anlattı]” demedikçe, ben ondan hadis almazdım.

4151. Hâlid b. el-Hâris el-Hüceymî ﴿عبد المؤمن بن أبي شراعة﴾

Künyesi *Ebû Osman* olup sika bir râvîdir. 186 yılında, Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4152. *Ar'ara b. el-Birind* ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

[Ar'ara b. el-Birind] b. en-Nu'mân b. Acele b. el-Efka b. Kezmân b. el-Hâris b. Hârise b. Mâlik b. Sa'd b. Ubeyde b. el-Hâris b. Sâme b. Lüey b. Gâlib b. Fihri b. Mâlik. Ar'ara'nın künyesi *Ebû Muhammed*'dir. 192 yılında, Cemâziyelâhir veya Receb ayında, Hârûn'un hilafeti zamanında seksen iki yaşında vefat etti.

4153. *el-Hakem b. Sinân* ﴿هارون بن رثاب﴾

Hadis rivayetinde zayıftı. 190 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4154. *Muhammed b. Ebû Adî* ﴿أبو رفاعه العدوي﴾

Künyesi *Ebû Amr*'dır. Ebû Adî'nin ismi ise İbrahim'dir. Benî Süleyym'in mevlası olup hadis rivayetinde sikadır. 194 yılında Muhammed b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4155. *Yusuf b. Hâlid b. Umeyr* ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

[Yusuf b. Hâlid b. Umeyr] es-Semtî. Künyesi *Ebû Hâlid* olup Benî Kinâne'den Sehl b. Sahr el-Leysî'nin mevlasıdır. Sehl'in Peygamber (sas) ile sohbeti vardır. Onu, kitabın baş kısmında Peygamber'in (sas) ashâbı arasında zikrettik. Umeyr'i o azad etti. Yusuf b. Hâlid b. Umeyr, 120 yılında, Yusuf b. Ömer es-Sekafî'nin valiliğinde doğduğu için onun ismi ile isimlendirildi. İlim tahsil etmiş olup, Hâlid el-Hazzâ, Yunus b. Avn, Hişâm ve onların tabakası ile karşılaştı. Ayrıca *Kûfe* ehlinde; el-A'meş, İsmail b. Ebû Hâlid, Abdülmelik b. Ebû Süleyman ve diğerleriyle karşılaşmıştı. Yine; Musa b. Ukbe, Muhammed b. Aclân ve benzeri kimselerle karşılaştı. Akılcı ve isabetli görüşleri, fetvaları, kitapları ve şartları^[222] vardı. Görüşlerinden dolayı insanlar onun hadislerinden sakınırdı. Hadis rivayetinde zayıftı. Sakalından, görünüş ve zarafetinden dolayı kendisine [güzel ve zarif anlamında] es-Semtî denilirdi. Yusuf'un *Basra*'da içinde yaşadığı ev, Sehl b. Sahr'a aitti. Yusuf; 189 yılında, Receb ayında, doksan dokuz yaşında iken *Basra*'da vefat etti.

4156. *Yahya b. Sa'id el-Kattân* ﴿عتي بن زيد بن ضمرة﴾

Künyesi *Ebû Sa'îd*'dir. Hadis rivayetinde sika, emin yüksek seviyeli bir râvî olup hüccet sayılırdı.

Yahya dedi ki: *Kûfe*'de el-A'meş'in cenazesinde hazır bulundum. Süfyân bana *Kûfe*'de, el-A'meş'in cenazesinde, el-A'meş'ten, o da İbrahim'den, o da Ömer'den rivayet ederek deve kuşlarının yumurtası hakkında konuştu ve "Bu onun eski hadislerinden değildir." dedi. Yahya b. Sa'îd el-Kattân 198 yılında Safer ayında, Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4157. Mu'âz b. Mu'âz b. Nasr ﴿أمية بن محشى الخزاعي﴾

[Mu'âz b. Mu'âz b. Nasr] b. Hassân b. el-Hur b. Mâlik b. el-Haşhâş b. Cenâb b. el-Hâris b. Halef b. el-Hâris b. Mücfir b. Ka'b b. el-Anber b. Amr b. Temîm. Künyesi *Ebü'l-Müsennâ* olup sika bir râvîdir. Mu'âz, 119 yılında, Hişâm b. Abdülmelik'in hilafetinde doğdu. Emîrü'l-Müminîn Hârûn döneminde *Basra* kâdılığı yaptı; daha sonra kâdılıktan azledildi. *Basra*'da, 196 yılında, Rebûlâhir ayında, Muhammed b. Hârûn'un hilafeti zamanında yetmiş yedi yaşında iken vefat etti. Namazını Muhammed b. Abbâd b. Abbâd el-Mühellebî kıldırdı. Muhammed b. Abbâd o vakit *Basra*'nın hem imamı, hem de emiriydi.

4158. Safvân b. İsa ez-Zührî ﴿عاصم بن سليمان الأحول﴾

Künyesi *Ebû Muhammed* olup sika ve salih bir kimse idi. 200 yılında, Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4159. Hammâd b. Mes'ade ﴿هارون بن رئاب﴾

Künyesi *Ebû Sa'îd* olup inşaallah sikadır. 202 yılında, Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4160. Ezher b. Sa'd es-Semmân ﴿أحمر بن جزء السدوسي﴾

Künyesi *Ebû Bekir* olup Bâhile'nin mevlasıdır. Hadis rivayetinde sikadır. Abdullah b. Avn ona tavsiyede bulunmuştur. Ezher vefat ettiğinde doksan dört yaşındaydı.

4161. Muhammed b. Sevâ b. el-Anber ﴿عبد الرحمن بن أبي بكر﴾

Sa'îd b. Ebû Arûbe'den hadis rivayet etti.

4162. Muhammed b. Abdullah b. el-Müsennâ ﴿طلحة بن عبد الله النضرى﴾

[Muhammed b. Abdullah b. el-Müsennâ] b. Abdullah b. Enes b. Mâlik el-Ensârî. Künyesi *Ebû Abdullah* olup dürüst bir kimsedir.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bana babam haber verdi; dedi ki:

“Ey çocuğum! Sen Şevvâl ayında, 118 yılında, Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında doğdun.”

Muhammed b. Abdullah el-Ensârî, Mu'âz b. Mu'âz'dan sonra *Basra*'nın kâdılığını yürüttü. Daha sonra *Bağdat*'a götürülerek Hârûn'un hilafetinin son döneminde el-Avfî'den sonra Mehdî'nin ordusunun başına geçti. Muhammed b. Hârûn hilafetin başına geçince, Muhammed b. Abdullah el-Ensârî'yi kâdılıktan azletti. Onun yerine Avn b. Abdullah el-Mes'ûdî'yi getirdi. Muhammed b. Abdullah el-Ensârî'yi ise, İsmail b. Uleyye'den sonra, *Mezâlim*'in^[223] başına getirdi. Daha sonra onu ikinci kez *Basra*'nın kâdılığına getirdi. Daha sonra Abdullah b. Hârûn onu kâdılıktan azletti. Onun yerine Yahya b. Eksem'i tayin etti. el-Ensârî ise 215 yılında Receb ayında, vefat edinceye kadar *Basra*'da kalarak hadis rivayetinde bulundu.

4163. Abdullah b. Dâvûd el-Hemdânî ﴿حطان بن عبد الله الرقاشى﴾

Kendisi Hemdânlıdır. *Kûfe*'den gelip *Basra* tarafında *el-Huraybe*'ye yerleşti. Sika bir râvî olup âbid bir kimse idi. 213 yılı Şevvâl ayında, Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4164. Ebû Âsım en-Nebîl ﴿شويس بن حياش﴾

İsmi, ed-Dahhâk b. Mahled eş-Şeybânî'dir. Sika bir râvî olup aynı zamanda fakih bir kimsedir. Ebû Âsım 212 yılında Zilhicce ayının 14. gecesinde, Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4165. Abdullah b. Bekir ﴿عبد الله بن سبرة﴾

[Abdullah b. Bekir] b. Habîb es-Sehmî. Bâhile'dendir. Künyesi *Ebû Vehb* olup sika ve dürüst bir kimse idi. 208 yılı Muharrem ayında *Bağdat*'ta vefat

etti.

4166. Muhammed b. Bekir ﴿عباد العصرى﴾

[Muhammed b. Bekir] b. Osman el-Bürsânî. Ezd kabilesindendir. Künyesi *Ebû Abdullah* olup sika bir râvîdir. 203 yılı Zilhicce ayında, Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4167. Gunder ﴿غندر﴾

İsmi, Muhammed b. Ca'fer olup Hüzeyl'in mevlasıdır. İnşaallah sika bir râvîdir. Gunder, 194 yılında Muhammed b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4168. Sa'îd b. Âmir el-Uceyfî ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

Benî Dubay'a arasında yaşamıştır. Künyesi *Ebû Muhammed* olup sika ve salih bir kimse idi. Affân dedi ki: Kendisinden zühdü yazardım. Sa'îd b. Âmir, 208 yılı Şevvâl ayında *Basra*'da vefat etti.

4169. Ravh b. Ubâde el-Kaysî ﴿عمرو بن تغلب النمرى﴾

Benî Kays b. Ebû Sa'lebe'ye mensuptur. Künyesi *Ebû Muhammed* olup inşaallah sika bir râvîdir.

4170. Osman b. Ömer ﴿أسمر بن مضر﴾

[Osman b. Ömer] b. Fâris. Sika bir râvîdir.

4171. Bekkâr b. Muhammed b. Abdullah ﴿طلحة بن عبد الله النضرى﴾

[Bekkâr b. Muhammed b. Abdullah] b. Muhammed b. Sîrîn.

Bize Bekkâr b. Muhammed haber verdi; dedi ki:

Ben, 130 yılı Receb ayında doğdum. Babam bana anlattı; dedi ki: “Muhammed b. Sîrîn beni hem kendi ismi ile isimlendirdi, hem de kendi künyesiyle künyelendirdi.” Diyorlardı ki: Bekkâr o vakit altı yaşındaydı.

4172. Abbâd b. Suheyb el-Küleybî ﴿مجالد بن مسعود السلمى﴾

Künyesi *Ebû Bekir*'dir. İlim tahsilini yapmış ve insanlardan dinlemişti. Önceleri kaderciliği savunur, ona çağırırdı. Bu sebeple de hadisleri terk edildi. 212 yılı Şevvâl ayında, Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti. Namazını dönemin *Basra* valisi Tahir b. Ali b. Süleyman b. Ali el-Hâşimî kıldırırdı.



[216] Kitaptan kasıt yazılı hadis metinleridir.

[217] Irakta bir şehir

[218] Ezd kabilesinin bir koludur (E).

[219] Kitabın aslında bu şekilde hakkında biyografik bilgi verilmeden sadece ismi zikredilmiştir.

[220] Tedlis: Ravinin hadiste gizli bir yön veya kusur olduğu halde böyle bir yön veya kusurun olmadığını vehmettirecek şekilde rivayet etmesidir. (M)

[221] III. Ahmet nüshası ve Leiden neşrinde de böyle geçer. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, cilt 8 sayfa 51'de İbn Sa'd'dan naklen şöyle der: Hişam b. Urve, Süleyman el- A'meş. Yine Zehebî yazma *Mizan* adlı eserinde kendi el yazısıyla İbn Sa'd'dan naklen şöyle der: Çokça tedlis yapardı. Duydum, bize anlattı, der susar sonra şöyle derdi: Hişam b. Urve el- A'meş. Leiden baskısının dipnotunda ise; Çokça tedlis yapar, çünkü Hişam ve A'meş'i tek kişi sayardı. el-Mizzî cilt 21 sayfa 473'te İbn Sa'd'dan naklen: Hişam ve A'meş diye ve bağlacıyla ifade ederdi.

[222] Muhaddislerin hadisin sıhhatiyle ilgili öne sürdükleri kriterlere denir.

[223] Mezalim: İslam devletinde en üst yargı makamı kabul edilen mahkemelerdir.

YEDİNCİ TABAKA



4173. *Abdurrahman b. Mehdî* ﴿أمية بن محشى الخزاعي﴾

Künyesi *Ebû Sa'îd*'dir. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 135 yılında doğdu. 198 yılı Cemâziyelâhir ayında, *Basra*'da altmış üç yaşında iken vefat etti.

4174. *Vehb b. Cerîr b. Hâzim* ﴿غاضرة بن عروة بن سمرة﴾

[Vehb b. Cerîr b. Hâzim] el-Cehdamî. Ezd kabilesinden olup künyesi *Ebü'l-Abbâs*'tır. Sika bir râvîdir. Affân onu eleştirirdi. Vehb, hac dönüşünde, *Basra*'dan altı mil mesafede *el-Menceşâniyye* denilen yerde vefat etti. Buradan alınıp *Basra*'ya getirildi ve orada defnedildi.

4175. *Ebû Dâvûd et-Tayâlisî* ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

İsmi, Süleyman b. Dâvûd'dur. Çok sayıda hadis rivayet etmiş sika bir râvîdir. Bazen yanlış yaptığı olurdu. 203 yılında, doksan iki yaşının içindeyken *Basra*'da vefat etti. Namazını dönemin *Basra* valisi Yahya b. Abdullah b. Ömer b. el-Hasan b. Sehl kıldırıldı.

4176. *Behz b. Esed* ﴿نبيشة الهذلي﴾

Künyesi *Ebü'l-Esved* olup Bel'am'dandır. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiş; aynı zamanda hüccettir.

4177. *Affân b. Müslim es-Saffâr* ﴿عبد الرحمن بن أبي بكر﴾

Künyesi *Ebû Osman* olup Azre b. Sâbit el-Ensârî'nin mevlasıdır. Sika, sağlam ve hüccet bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 210 yılında Cemâziyelâhir ayının 18. gecesinin bitiminde, Perşembe günü Affân'ın şöyle dediğini işittim: "Ben yetmiş altı yaşımın içindeyim." Buna göre Affân'ın; 134 yılında doğmuş olması gerekir. 220 yılında *Bağdat*'ta vefat etmiş olup namazını Âsım b. Ali b. Âsım kıldı.

4178. Habbân b. Hilâl el-Bâhilî ﴿عمرو بن تغلب النمرى﴾

Künyesi *Ebû Habîb*'dir. Sika, sağlam ve hüccettir. Vefatından önce hadis rivayetinden imtina etmiştir. 216 yılı Ramazan ayında *Basra*'da vefat etmiştir.

4179. Reyhan b. Sa'îd ﴿سلمة بن المحبق﴾

[Reyhan b. Sa'îd] b. el-Müsennâ b. Leys b. Ma'dân b. Zeyd b. Küzmân b. el-Hâris b. Hârise b. Mâlik b. Sa'd b. Ubeyde b. el-Hâris b. Sâme b. Lüey. Künyesi *Ebû İsm'e*'dir. 203 veya 204 yılında Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4180. Ebû Bekir el-Hanefî ﴿سلمة بن المحبق﴾

İsmi, Abdülkebîr b. Abdülmecîd'dir. Sika bir râvîdir. 204 yılında, Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Basra*'da vefat etti.

4181. Kardeşi Ubeydullah ﴿عبيد الله﴾

[Ubeydullah] b. Abdülmecîd. Kendisinden hadis rivayet edilmiştir. İnşaallah sika bir râvîdir.

4182. Ebû Âmir el-Akadî ﴿الحكم بن الأعرج﴾

İsmi, Abdülmelik b. Amr'dır. Kays b. Sa'lebeoğulları'nın mevlasıdır. Sika bir râvî olup, 224 yılında *Basra*'da vefat etti.

4183. Abdüssamed b. Abdülvâris ﴿حميد بن عبد الرحمن الحميرى﴾

[Abdüssamed b. Abdülvâris] b. Sa'îd et-Tennûrî. Künyesi *Ebû Sehl*'dir. İnşaallah sikadır. ^[224]

4184. Süleyman b. Harb el-Vâşihî ﴿علقمة بن الخويرث الغفارى﴾

Ezd kabilesine mensup olup künyesi *Ebû Eyyûb*'dur. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. *Mekke*'de kâdılık yaptı. Daha sonra bu görevden azledilince *Basra*'ya döndü ve vefat edinceye kadar orada kaldı. 224 yılında, Rebûlâhir ayının bitmesine dört gün kala, seksen dört yaşında vefat etti.

4185. Bişr b. Ömer ez-Zehrânî ﴿أمية بن مخشى الخزاعي﴾

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Sika bir râvî olup hadis rivayetlerini Mâlik b. Enes'ten yapardı. 209 yılı Şaban ayında *Basra*'da vefat etti. Cenaze namazını dönemin *Basra* kadısı Yahya b. Eksem kıldırdı.

4186. Ebü'l-Velîd et-Tayâlisî ﴿عقبة بن مالك الليثي﴾

İsmi, Hişâm b. Abdûlmelik'tir. Hadis rivayetinde sika, hüccet ve sağlamdı. 227 yılı Rebûlevvel ayının başında, doksan dört yaşında *Basra*'da vefat etti.

4187. el-Haccâc b. el-Minhâl el-Enmâtî ﴿الحارث بن نوفل بن الحارث﴾

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 217 yılı Şevvâl ayının bitmesine beş gece kala Cumartesi günü *Basra*'da vefat etti.

4188. İbrahim b. Ebû Süveyd ﴿قيس بن عباد القيسي﴾

Yanında Hammâd b. Seleme'nin tasnifleri vardı. 224 yılında *Basra*'da vefat etti.

4189. Ümeyye b. Hâlid el-Kaysî ﴿عتى بن زيد بن ضمرة﴾

O, Ümeyye el-Esved'dir.

4190. Hüdbe b. Hâlid el-Kaysî ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

Künyesi *Ebû Hâlid* olup Ümeyye b. Hâlid el-Esved'in kardeşidir.

4191. Ubeydullah b. Muhammed b. Hafs ﴿عبيد الله بن محمد بن حفص﴾

[Ubeydullah b. Muhammed b. Hafs] et-Teymî. Kureyşli olup Âişe'nin oğludur. Künyesi *Ebû Abdurrahman*'dır. Hammâd b. Seleme'nin tasniflerini duymuştur. 228 yılı Ramazan ayında *Basra*'da vefat etmiştir.

4192. Sehl b. Bekkâr [\[225\]](#) ﴿مالك بن حيدة﴾

4193. İshâk b. Ömer ﴿الحارث بن أقيش﴾

[İshâk b. Ömer] b. Selî. Hammâd b. Seleme'den hadis rivayet etmiştir.

4194. Abdullah b. Mesleme ﴿عبد الله بن مسلمة﴾

[Abdullah b. Mesleme] b. Ka'neb el-Hârisî. Künyesi *Ebû Abdurrahman* olup âbid ve fâzıl bir kişi idi. Mâlik b. Enes'in kitaplarını rivayet etti. *Medine* âlimlerinden Abdülazîz ed-Derâverdî ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir.

4195. Selm^[226] b. Kuteybe ﴿أنس بن مالك﴾

Şu'be ve diğerlerinden hadis rivayet ederdi.

4196. Ravh b. Eslem ﴿عتبة بن غزوان﴾

Bâhile'nin mevlası olup künyesi *Ebû Hâtim*'dir. Hammâd b. Seleme ve Şu'be'den rivayet ediyordu.

4197. Muhammed b. Sinân el-Avakî^[227] ﴿عقبة بن زيد بن ضمرة﴾

Hemmâm b. Yahya'dan hadis rivayet etmiştir.

4198. Abdullah b. Sinân el-Avekî^[228] ﴿عبد الله بن سنان العوقى﴾

4199. Haremî b. Umâre b. Ebû Hafsa^[229] ﴿حرمي بن عمارة بن أبي حفصة﴾

4200. Haremî b. Hafs ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

el-Kasâmil ^[230]denilen yerde yaşardı. Şu'be ve Hammâd b. Seleme'den hadis rivayet ederdi.

4201. İbrahim b. Habîb b. eş-Şehîd ﴿حرمي بن عمارة بن أبي حفصة﴾

4202. İbrahim b. Yahya b. Humeyd et-Tavîl^[231]

﴿الزبرقان بن بدر بن امرئ القيس﴾

4203. Abdullah b. Yunus ﴿عبد الله بن يونس﴾

[Abdullah b. Yunus] b. Ubeyd. Yanında az sayıda hadis vardı.

4204. Dâvûd b. Şebîb ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Hammâd b. Seleme'den rivayet etmiştir.

4205. Ali b. Osman b. Abdülhamîd b. Lâhik

﴿علي بن عثمان بن عبد الحميد بن لاحق﴾

Bişr b. el-Mufaddal'ın amcasının oğludur. 227 yılında *Basra*'da, Benî Anber'de bulunan evinde vefat etti.

4206. Abdurrahman b. el-Mübârek Ebû Bekir et-Tufâvî

﴿علي بن عثمان بن عبد الحميد بن لاحق﴾

Benî Abs arasında yaşardı.

4207. Müslim b. İbrahim ﴿قبيصة بن المخارق﴾

Künyesi *Ebû Amr* olup *Ezd*'in mevlasıdır. eş-Şehhâm olarak tanınırdı. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 222 yılı Safer ayında *Basra*'da vefat etmiştir.

4208. Ebû Huzeyfe Musa b. Mes'ûd ﴿أبو نوفل بن مسلم بن عمرو﴾

[Ebû Huzeyfe Musa b. Mes'ûd] en-Nehdî. Çok sayıda hadis rivayet etmiş olup inşaallah sika bir râvîdir. İkrime b. Ammâr, Züheyr b. Muhammed ve Süfyân es-Sevrî'den güzel rivayetler yapmıştır. Zikrettiklerine göre Ebû Huzeyfe *Basra*'ya geldiğinde Süfyân onun annesi ile evlenmiştir. Ebû Huzeyfe, 222 yılı Cemâziyelâhir ayında *Basra*'da vefat etmiştir.

4209. Ya'kûb b. İshâk el-Hadramî ﴿علقمة بن الحويرث الغفاري﴾

[Ya'kûb b. İshâk el-Hadramî] el-Mukri. Künyesi *Ebû Muhammed* olup hadis rivayetinde fazla güvenilen bir râvî değildi. Zikrettiklerine göre henüz baliğ olmadan, küçük yaşta iken karşılaştığı bazı kimselerden hadis rivayetinde bulunmuştur.

4210. Kardeşi Ahmed b. İshâk el-Hadramî ﴿سعيد بن يزيد أبو مسلمة﴾

Künyesi *Ebû İshâk* olup sika bir râvîdir. Ahmed, kardeşi Ya'kûb'dan yaşça daha büyüktür. 211 yılı Ramazan ayında *Basra*'da vefat etti.

4211. Amr b. Merzûk el-Bâhilî ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

Sika bir râvî olup Şu'be'den çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 224 yılı Safer ayında *Basra*'da vefat etmiştir.

4212. Muhammed b. Ar'are ﴿أبو مريم السلولى﴾

[Muhammed b. Ar'are] b. el-Birind. Künyesi *Ebû Ömer*'dir. Şu'be ve diğerlerinden hadis rivayetleri vardı. 213 yılı Şevvâl ayında yetmiş altı yaşında iken vefat etti.

4213. Arîm b. el-Fadl es-Sedûsî ﴿عمرو بن أخطب الأنصارى﴾

Künyesi *Ebû Nu'mân*'dır. Ârim lakabı olup, asıl ismi ise Muhammed b. el-Fadl'dır. 224 yılı Rebîülevvel ayında *Basra*'da vefat etti.

4214. el-Haccâc b. Nusayr el-Fesâtî ﴿حمل بن مالك بن النابغة الهذلى﴾

Hadis rivayetinde zayıftır.

4215. Amr b. Âsım el-Kilâbî ﴿مالك بن الحويرث الليثى﴾

Künyesi *Ebû Osman* olup sika bir râvîdir.

4216. Muhammed b. Kesîr el-Abdî ﴿عزوة بن سمرة العنبرى﴾

Süleyman b. Kesîr'in kardeşidir.

4217. Ebû Ömer el-Havdî ﴿قبيصة بن المخارق﴾

İsmi Hafs b. Ömer'dir. 225 yılında Cemâziyelâhir ayının bitimine iki gece kala, Çarşamba günü *Basra*'da vefat etti.

4218. Musa b. İsmail et-Tebûzekî ﴿عمران بن حدير السدوسى﴾

Künyesi *Ebû Seleme*'dir. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 223 yılı Receb ayının on üçüncü gecesinde, Salı gecesi *Basra*'da vefat etmiş ve Salı günü defnedilmiştir.

4219. Muhammed b. Abdullah er-Rekâşî ﴿طلحة بن عبد الله النضرى﴾

4220. el-Mu'allâ b. Esed el-Ammî ﴿ثابت بن زيد بن قيس﴾

Behz b. Esed'in kardeşidir. Künyesi Ebü'l-Heysem olup kendisi muallim [öğretmen] idi. 218 yılı Ramazan ayında *Basra*'da vefat etti.

4221. Yahya b. Hammâd b. Ebû Ziyâd ﴿ميمون بن سباز الأسلع﴾

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ebû Avâne'den hadis rivayetinde bulundu. Babası Hammâd b. Ebû Ziyâd'dan da hadis rivayet etmiştir. Babası, Hasan'dan, İbn Sîrîn'den ve Atâ el-Horâsânî'den hadis rivayet etti. Onlara testi içerisinde yapılan salamura hakkında sordu.

4222. Abdüla'lâ b. Hammâd en-Nersî ^[232] ﴿علقمة بن الحويرث الغفارى﴾

4223. Abbâs b. el-Velîd en-Nersî ^[233] ﴿مجالد بن مسعود السلمى﴾

4224. Abdullah b. Sevvâr ﴿سوار بن عبد الله﴾

[Abdullah b. Sevvâr] b. Abdullah el-Kâdî. 228 yılında *Basra*'da vefat etti.



^[224] Leiden neşrinde metnin devamında “*İbn Ma'rûf*’un kitabında böyledir. 224 yılında vefat etti.” ibaresi yer almaktadır. Ancak bu ibare III. Ahmed yazmasında mevcut değildir. İbare, Leiden neşrinde esas alınan yazmalardan birisinin hamışinde yer almaktadır. Her halükârda el-Mizzî (XVIII, 12) ve biyografisini ele alan diğer kaynaklara göre vefat tarihinin doğrusu 207 yılıdır.

^[225] Hakkında bilgi verilmeden zikredilmiştir.

^[226] “Selm” ismi Leiden neşrinde “Müslim” şeklinde yanlış yazılmıştır.

^[227] “el-Avakî” nispesi III. Ahmed yazması ile Leiden neşrinde “el-Avfi” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu el-Mizzî ve *et-Takrîb*’den tespit edilmiştir.

^[228] Hakkında bilgi verilmeden ismi zikredilmiştir.

[229] Hakkında bilgi verilmeden ismi zikredilmiştir.

[230] El-Kasamil: Yemende bir kabile adıdır. Bu kabilenin Basra'da Kasamil adıyla günümüze kadar gelen yerleşim bölgeleri mevcuttur.

[231] Hakkında bilgi verilmeden ismi zikredilmiştir.

[232] Bu şekilde hakkında bilgi verilmeden zikredilmiştir.

[233] Leiden neşrinde “Ayyâş b. el-Velîd en-Nersî” şeklinde yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından, el-Buhârî'nin *Târîhu'l-kebîr*'i, İbn Hacer'in *Tehzîb*'i (II, 296), İbn Nâsiruddîn'in *Tavdîhu'l-müştebeh*'inden (IX, 85) tespit edilmiştir.

SEKİZİNCİ TABAKA



4225. *Müsedded b. Müserhed* ﴿أبو السليل القيسي﴾

[Müsedded b. Müserhed] b. Müserbel b. Şerîk el-Esedî. Künyesi *Ebü'l-Hasan*'dır. 228 yılı Ramazan ayında *Basra*'da vefat etti.

4226. *Abdullah b. Abdülvehhâb* ﴿حرملة بن عبد الله الكعبي﴾

[Abdullah b. Abdülvehhâb] el-Hacebî.^[234] Hammâd b. Zeyd ve başkasından hadis rivayet etmiştir.

4227. *Süleyman b. Dâvûd* ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

[Süleyman b. Dâvûd] Ebû Rebî ez-Zehrânî. 234 yılının sonunda *Basra*'da vefat etmiştir.

4228. *Abdullah b. Muhammed b. Esmâ*

﴿طلحة بن عبد الله النضري﴾

[Abdullah b. Muhammed b. Esmâ] b. Ubeyd. Amcası Cüveyriye b. Esmâ'dan hadis rivayet etmiştir.

4229. *Muhammed b. Ebû Bekir b. Ali* ﴿جارية بن قدامة السعدي﴾

[Muhammed b. Ebû Bekir b. Ali] b. Atâ b. Mukaddem. Sakîf'in mevlasıdır. 234 yılında *Basra*'da vefat etmiştir.

4230. *Kardeşi Abdullah b. Ebû Bekir* ﴿عبد الله بن الصامت﴾

[Abdullah b. Ebû Bekir] b. Ali b. Atâ.

4231. *Ebü Ma'mer el-Minkarî* ﴿الحكم بن الأعرج﴾

İsmi, Abdullah b. Amr'dır. Hadis rivayetlerini daha çok Abdülvâris b. et-Tennûrî'den yapmıştır.

4232. Ebû Zafer ﴿أبو ماوية﴾

İsmi Abdüsselâm b. Mutahhar b. Hüsâm olup Misak'tandır.

4233. Ali b. Abdullah b. Ca'fer ﴿عبد الله بن معرض الباهلي﴾

[Ali b. Abdullah b. Ca'fer] b. Necîh el-Medenî. Künyesi *Ebü'l-Hasan*'dır. 234^[235] senesinde Pazartesi günü, zilkâde ayının bitmesine iki gece kala *Sürre men Rea*'da^[236] Emîrü'l-Müminîn'in ordugâhında vefat etti.

4234. İbrahim b. Beşşâr er-Remâdî ﴿حفص بن أبي العاص الشاعر﴾

Künyesi *Ebü İshâk* olup İbn Uyeyne'nin arkadaşıdır. *Basra*'da vefat etmiştir.

4235. İbrahim b. Muhammed b. Ar'are

﴿المهلب بن أبي صفرة العتكي﴾

[İbrahim b. Muhammed b. Ar'are] b. el-Birind. 231 yılı Ramazan ayında *Bağdat*'ta vefat etti. *Sâmerrâ*'da halifeye bağlı bulunan askeri kampta hastalanınca *Bağdat*'a getirildi ve orada vefat etti.

4236. Ali b. Berrî ﴿قعب بن سور﴾

Kendisinden hadis yazılmıştır. 234 yılında *Basra*'da vefat etmiştir.

4237. Süleyman b. eş-Şâzekûnî ﴿عبد الرحمن بن خنبلش﴾

Hadis hafızlarından olup 234 yılında *Basra*'da vefat etmiştir.

Basralıların sonu.



[234] “el-Hacebî” nispesi Leiden neşrinde “el-Hucenî” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *Tehzîbü’l-Kemâl* ve *et-Takrîb*’den tespit edilmiştir.

[235] Vefat tarihleri müellifin vefatından (230/845) sonra olan biyografilerin detaylı açıklamaları için bkz. c.I, s. xxxvii – xli.

[236] Sâmerra şehridir (E). Günümüzde Irak’ta Bağdat’ın 125 km kuzeyinde kalan tarihi bir şehir, bir dönem Abbasilerin başkenti de olmuştur. (M)

VÂSİT'TA^[237] BULUNAN FAKİH VE MUHADDİSLER



4238. *Ebû Hâşim er-Rummânî* ﴿الحكم بن الأعرج﴾

İsmi Yahya b. Dînâr olup sikadır.

4239. *Ya'lâ b. Atâ* ﴿عتبة بن غزوان﴾

Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın mevlasıdır. Sika olup *Tâif* ehliindendir. Benî Ümeyye saltanatının sonlarında *Vâsıt*'a gelip orada yaşadı. Şu'be b. el-Haccâc, Ebû Avâne, Hüseyim ve arkadaşları kendisinden hadis dinlediler.

4240. *Ebû Akîl* ﴿أبو الخليل﴾

Şu'be'nin kendisinden hadis rivayet ettiği kişi olup, ismi Hâşim b. Bilâl'dir.^[238] Sellâm da denir. İnşaallah sikadır. Şam ehliindendir. Daha sonra *Vâsıt*'a gelip orada kâdılık yaptı.

4241. *Ebû Hâlid ed-Dalânî* ﴿أبو نعام السعدي﴾

İsmi Yezîd b. Abdurrahman olup, rivayet ettiği hadisler münkerdi.

4242. *el-Kâsım b. Ebû Eyyûb* ﴿بشير بن زيد الضبعي﴾

Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

4243. *Ebû Belc* ﴿أبو عبيد﴾

İsmi, Yahya olup Ebû Süleym el-Fezârî'nin oğludur. İnşaallah sikadır. Şu'be, Hüseyim ve Ebû Avâne kendisinden hadis rivayet etmişlerdir. Yezîd b. Hârûn dedi ki: “Ebû Belc'i gördüm; zira o bizim komşumuzdu. Kadınlara ihtiyaç duymazdı. Evinde güvercinleri vardı, onlarla ünsiyet buluyordu. Allah'ı çokça zikrederdi.” “Şayet kıyamet koparsa cennete gireriz.” dedi. “Bu, Yüce Allah'ı zikretmemizden dolayıdır.” diyordu.

4244. Mansûr b. Zâzân ﴿أبو نعام السعدى﴾

el-Hasan'ın arkadaşı olup Hüseyim ve arkadaşlarının kendisinden hadis rivayet ettikleri kimsedir. Sika ve sebt [sağlam] olup seri bir okuyuşa sahipti. Okurken teressül yapmak istiyordu; ama yapamıyordu. Kur'ân-ı Kerim'i kuşluk vakti hatmederdi. Yaptığı Kur'ân secdeleri ile bu durumu bilinirdi. Bulunduğu yerden ayrılp Vâsıt'tan dokuz fersah uzaklıkta *el-Mübârek* denilen yere yerleşti. Yezîd b. Hârûn dedi ki: Mansûr; salgın senesinde, 131 yılında tâundan vefat etti.

4245. el-Avvâm b. Havşeb ﴿أبو رفاعه العدوى﴾

[el-Avvâm b. Havşeb] b. Yezîd b. Rüeym. Sikadır. Yezîd b. Hârûn dedi ki: el-Avvâm'ın künyesi *Ebû İsa*'dır. Emri bi'l-ma'ruf ve nehyi ani'l-münker yapan [iyiliği emredip kötülükten sakındıran] bir kimse idi. 148 yılında vefat etti.

4246. Süfyân b. Hüseyin es-Sülemî ﴿سعيد بن يزيد أبو مسلمة﴾

Süleyim kabilesinin mevlasıdır. Yezîd b. Hârûn dedi ki: Süfyân'ın künyesi *Ebû'l-Hasan*'dır. Başkaları ise, onun künyesinin *Ebû Muhammed* olduğunu söylemişlerdir. Sika bir râvî olup rivayet ettiği hadislerde çokça hata yapardı. Emirü'l-müminin el-Mehdî'ye karşı saygılıydı. el-Mehdî'nin hilafeti zamanında Rey'de^[239] vefat etti.

4247. Ebû'l-Alâ el-Kassâb ﴿سعيد بن أبي الحسن﴾

İsmi, Eyyûb b. Ebû Miskîn olup sika bir râvîdir.

[İbn Sa'd] dedi ki: Yezîd b. Hârûn'un şöyle dediğini işittim:

Ebû'l-Alâ, 140 yıllında vefat etti.

4248. Yezîd b. Atâ el-Bezzâz ﴿بشير بن زيد الضبعي﴾

Ebû Avâne'nin baba tarafından mevlası olup hadis rivayetinde zayıf bir kimsedir.

4249. Asbağ b. Zeyd el-Verrâk ﴿عتى بن زيد بن ضمرة﴾

Cüheyne'nin mevlası olup mushaflar yazardı. Hadis rivayetinde zayıftı. Asbağ, *Ebû Abdullah* olarak künyelenirdi. 159 yılında el-Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4250. Halef b. Halîfe ﴿أبو مريم السلولي﴾

Künyesi *Ebû Ahmed* olup Eşca'nın mevlasıdır. *Vâsıt* halkındandır. Ancak daha sonra *Bağdat*'a geçmiştir. Hadis rivayetinde sika idi. Ancak ölümünden önce geçirdiği felçlikten dolayı hadis rivayetinde zayıfladı, rengi değişip zihni karıştı. 181 yılında, Hüseyim'den önce, doksan yaşlarında iken *Bağdat*'ta vefat etti.

4251. Hüseyim b. Beşîr ﴿أسمر بن مضر﴾

Künyesi *Ebû Mu'âviye* olup, Benî Süleyim'in mevlasıdır. Hadis rivayetinde sika ve sebt [sağlam] olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ancak rivayetlerinde çokça tedlis yapardı. Hadislerinde, “Ahberenâ [Bize haber verdi]” şeklinde rivayet ettiği hadisler hüccet sayılır. “Ahberenâ” demediği rivayetlerine ise itibar edilmez.

Bize Sa'îd b. Hüseyim haber verdi; dedi ki:

Babam, 105 yılının başında doğdu. 183 yılı Şaban ayında, Hârûn'un hilafeti zamanında *Bağdat*'ta vefat etti. Vefatında yetmiş dokuz yaşında olup *el-Hayzürân* mezarlığına defnedildi.

4252. Hâlid b. Abdullah et-Tahhân ﴿خالد بن عبد الله الطحان﴾

Müzeyne'nin mevlasıdır. Sika bir râvî olup 182 yılında *Vâsıt*'ta vefat etmiştir.

4253. Ali b. Âsım ﴿أبو المليلح الهذلي﴾

[Ali b. Âsım] b. Suheyb. Benî Temîm'in mevlası olup künyesi *Ebü'l-Hasan*'dır. 109 yılında doğmuş; 201 yılı Cemâziyelevvel ayında *Vâsıt*'ta vefat etmiştir. Vefatında yaşı doksan iki küsûr idi.

4254. Abdülhakîm b. Mansûr ﴿علي بن زيد بن جدعان﴾

Huzâ'a'nın mevlası olup hadis rivayetinde zayıftır.

4255. Muhammed b. Yezîd el-Kelâ'î ﴿على بن زيد بن جدعان﴾

Künyesi *Ebû Sa'îd* olup hadis rivayetinde sikadır. 188 yılında *Vâsıt*'ta, Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4256. Ebû Süfyân el-Himyerî el-Hazzâ ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

Hadis rivayetinde zayıf bir şeyh olup az sayıda hadis rivayet etmiştir. 202 yılı Şaban ayının bitmesine yedi gece kala, Çarşamba günü *Vâsıt*'ta vefat etmiştir.

4257. Kurre b. İsa ﴿عباد العصري﴾

el-A'meş'ten hadis rivayet etmiştir.

4258. Yezîd b. Hârûn ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Künyesi *Ebû Hâlid*'dir. Benî Süleyym'in mevlasıdır. Sika olup çok sayıda hadis rivayeti vardır. 118 yılında doğmuştur. [Yezîd] dedi ki: Ben hadis talep ederken; Husayn hayattaydı. *el-Mübârek*'te ikamet ediyordu. Huzurunda hadis okunuyordu. Fakat daha sonra öğrendiklerini unuttu. [Râvî] dedi ki: el-Cüreyrî hadis okumaya bazen benimle başlardı. Önceleri münker rivayetlerde bulunurdu. Yezîd, bunu 199 yılı Şevvâl ayında, "Seksen bir veya seksen iki yaşındayım." dedi. Yezîd, el-Me'mûn'un hilafeti zamanında vefat etti. Vefatında yaşı seksen yedi veya seksen sekiz küsûr idi.

4259. İshâk b. Yusuf el- Ezrak ﴿عاصم بن سليمان الأحول﴾

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Sika bir râvî olup bazen rivayetlerinde karıştırdığı olurdu. 195 yılında *Vâsıt*'ta, Muhammed b. Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4260. Muhammed b. el-Hasan ﴿أبو مريم السلولي﴾

Şam halkındandır. *Vâsıt*'ta kâdılık yapmış sika bir râvîdir.

4261. el-Fadl b. Anbese ﴿بريدة بن الحبيب﴾

[el-Fadl b. Anbese] el-Hazzâz. Künyesi *Ebü'l-Hasan* olup sika ve ma'rûf bir râvîdir. Yezîd b. İbrahim et-Tüsterî, Hammâd b. Seleme ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir.

4262. Sıla b. Süleyman ﴿الحارث بن أقيش﴾

Bilinen bir râvî idi.

4263. Sürûr b. el-Muğîre ﴿الأحنف بن قيس﴾

[Sürûr b. el-Muğîre] b. Zâzân. Mansûr b. Zâzân'ın kardeşinin oğludur. Abbâd b. Mansûr'dan, o da el-Hasan'dan tefsir rivayet ederdi. Bilinen bir râvî idi.

4264. Rahme b. Mus'ab ﴿الحارث بن أقيش﴾

4265. Bişr b. Mübeşşir ﴿حرمة العنبري﴾

4266. Âsım b. Ali b. Âsım ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

Şu'be'den, Süleyman b. el-Muğîre'den, Leys b. Sa'd, el-Mes'ûdî'den ve başkalarından hadis rivayet etmiştir. Sika bir râvî idi. Ancak hadis rivayetiyle fazla bilinmezdi. Yaptığı rivayetlerde çok hata ederdi. 221 yılında Receb ayının ortasında Pazartesi günü, Ebû İshâk'ın hilafeti zamanında Vâsıt'ta vefat etti. Namazını, dönemin Vâsıt valisi el-Muttalib b. Fehm b. Ebü'l-Kâsım el-Horâsânî kıldırdı.

4267. Amr b. Avn b. Evs ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

Künyesi *Ebü Osman*'dır. 225 yılında Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafeti zamanında Vâsıt'ta vefat etti.



[237] Vasıt: Hicri 83 yılında Haccâc b. Yusuf tarafından Irak'ta, Basra ile Kûfe arasında kurulmuş olan bir şehirdir.

[238] “Bilâl” adı Leiden neşri ve III. Ahmed yazmasında “Selâl” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu Târîhu Vâsıt (s. 137), Tehzîbü'l-Kemâl, et-Takrîb ve Tavdîhu'l-müştebeh'ten (III, 110) tespit edilmiştir.

[239] Rey, İran'ın Tahran Eyaleti'nde bir şehir.

RESÛLULLAH'IN (SAS) ASHÂBINDAN MEDÂİN'DE BULUNANLAR ^[240]



4268. *Huzeyfe b. el-Yemân* ﴿الحكم بن الأعرج﴾

el-Yemân, Huseyl b. Câbir b. Rebî'a b. Amr b. Cirve'nin oğludur. O da el-Yemân b. el-Hâris b. Kutay'a b. İsa'dır. Annesi er-Rebâb bt. Ka'b b. Adî b. Ka'b b. Abdüleşhel'dir.

Bize Vekî b. el-Cerrâh ve Abdullah b. Nümejr haber verdiler; dediler ki: Bize el-A'meş anlattı. O da Ebû Vâil'den -kendisine rivayet ettiği bir hadiste- şöyle dediğini rivayet etti:

Huzeyfe *Ebû Abdullah* olarak künyelenirdi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Huzeyfe Bedir savaşına katılmadı. O, babası ve kardeşi Safvân b. el-Yemân Uhud savaşına katıldılar. Babası Uhud günü öldürüldü. Huzeyfe, Allah Resûlü (sas) ile birlikte Hendek ve sonrasında yapılan savaşlara katılmış olup, Ömer b. el-Hattâb (r) da onu Medâin'e vali tayin etti.

Bize Vekî b. el-Cerrâh ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler. Onlar Mâlik b. Miğvel'den, o da Talha'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Huzeyfe, sırtında semeri bulunan bir merkep üzerinde, ayakları sarkmış olarak, yanına aldığı az miktardaki kemikli et ve ekmeği yiyerek *Medâin*'e geldi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Huzeyfe *Medâin*'de, Osman b. Affân'ın öldürülmesinden sonra vefat etti. Osman'ın ölüm haberi geldiği zaman kendisi *Medâin*'deydi. Bundan birkaç ay sonra, 36 yılında vefat etmiş olup, *Medâin*'de zürriyeti vardır.

4269. *Selmân el-Fârisî* ﴿الأحنف بن قيس﴾

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O Ebû Zabyân'dan, o da Cerîr b. Abdullah'tan rivayet etti: el-A'meş ise Ebû Süfyân'dan, o da şeyhlerinden şunu anlattı:

Selmân Ebû Abdullah olarak künyelenirdi.

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Avf'tan, o da Ebû Osman en-Nehdî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Selmân el-Fârisî bana, “Râmehürmüz’ün^[241] yerini biliyor musun?” diye sordu. Ben, “Evet!” dedim. Selmân, “İşte ben oranın halkıyım.” dedi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Ubeyd Ebû'l-Alâ'dan, o da Âmir b. Vâsile'den, o da Selmân'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ben “Cey” ehlindenim.

Bize Yusuf b. el-Behlûl haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. İdrîs anlattı; dedi ki: Bize Muhammed b. İshâk anlattı. O Âsım b. Ömer b. Katâde'den, o da Mahmûd b. Lebîd'den, o da İbn Abbâs'tan şöyle dediğini rivayet etti: Selmân el-Fârisî bana anlattı; dedi ki:

Ben *İsfahan*’ın “Cey” isimli köyünden bir kimseydim. Babam da oranın ileri gelenlerindendi. Ben [hak] dini aramak üzere babamın yanından ayrıldım. Beni, Kelb kabilesinden bir grup insan alıp Yahudi bir adama sattılar. Daha sonra bu adam da beni, Benî Kurayza Yahudilerinden Yahudi bir adama sattı. Adam beni alıp *Medine*’ye getirdi. Allah Resûlü (sas) de o vakit *Medine*’ye hicret etmişti. Ancak köle olmam, beni Allah Resûlü’nden (sas) alıkoydu. Öyle ki, *Bedir* ve *Uhud* savaşlarına bile katılamadım. Daha sonra Allah Resûlü (sas) bana şöyle dedi: “Kölelikten kurtulmak için mükâtebe yap.” Ben de mükâtebe yaptım. Allah Resûlü (sas) bir yumurta ağırlığında altınla borcumu ödememde bana yardım etti. Borcumu ödeyip özgürlüğüme kavuşunca, ben de *Hendek* ve diğer savaşlara Allah Resûlü (sas) ile birlikte hür ve Müslüman olarak katıldım.

Bize İsmail b. İbrahim haber verdi. O Yunus'tan, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) dedi ki: “*Selmân, Farsların ilk Müslümanlarındandır.*”

Bize Muhammed b. İsmail b. Ebû Fûdeyk haber verdi; dedi ki: Bana Kesîr b. Abdullah el-Müzenî anlattı. O babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Hendek gününde Muhacir ve Ensâr Selmân hakkında tartıştılar. Bunun üzerine Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: “*Selmân, bizden, ehl-i beyttendir.*”

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Selâm b. Miskîn haber verdi; dedi ki: Bize Sâbit b. Kutbe anlattı; dedi ki:

Selmân, *Medâin* valisiydi.

Müslim şöyle dedi: Muhammed b. Ömer dedi ki:

Selmân-ı Fârisî, Osman b. Affân’ın hilafeti zamanında *Medâin*’de vefat etti.



[240] Medain: Sâsânîler’in başşehri. Bugünkü Bağdat’ın 30 km. kadar güneydoğusunda, Dicle nehrinin her iki yakasına Parslar ve Sâsânîler döneminde karşılıklı kurulan yedi ayrı şehirden meydana gelmiştir.

[241] Sasaniler dönemine dayanan Rânehürmüz, Huzistan eyaletinin doğusunda yer alan bir İran şehridir.

MEDÂİN'DE BULUNAN MUHADDİS VE FAKİHLER



4270. *Ebû Ca'fer el-Medâinî* ﴿أبو نعام السعدى﴾

İsmi, Abdullah b. el-Misver b. Muhammed b. Ca'fer b. Ebû Tâlib'dir. Bilinen bir zat olup az sayıda hadis rivayet etmiştir.

4271. *Âsım el-Ahvel* ﴿أبو السليل القيسى﴾

[Âsım el-Ahvel] b. Süleyman. Künyesi *Ebû Abdurrahman* olup Benî Temîm'in mevlasıdır. Sika bir râvîdir. *Basra* ehlinden olup vilayetlerin idaresine bakardı. *Kûfe*'de de Hisbe teşkilatının başında ölçü ve tartılardan sorumluydu. Ebû Ca'fer'in hilafeti sırasında *Medâin*'de kâdılık yaptı. 141 yılında veya 142'de vefat etti.

4272. *Hilâl b. Habbâb* ﴿أبو مريم السلولى﴾

Aslen *Basra* ehlinden olup daha sonra *Medâin*'e yerleşmiştir. 144 yılının sonunda *Medâin*'de vefat etti.

4273. *el-Hüzeyl b. Bilâl el-Fezârî* ﴿مجالد بن مسعود السلمى﴾

Hadis rivayetinde zayıftı.

4274. *Nu'aym b. Hakîm* ﴿العباس السلمى﴾

Hadis rivayetinde bir şöhreti yoktur.

4275. *Nasr b. Hâcib el-Kureşî* ﴿غاضرة بن عروة بن سمره﴾

Benî Lüey'den olup künyesi *Ebû Yahya*'dır. Nasr aslen Horasanlıdır. Daha sonra *Medâin*'e yerleşmiş ve 145 yılında *Horasan*'da vefat etmiştir. Vefat ettiği zaman elli küsur yaşlarındaydı.

4276. *Şebâbe b. Sevvâr el-Fezârî* ﴿جارية بن قدامة السعدى﴾

Fezâre'nin mevlası olup künyesi *Ebû Ömer*'dir. Hadis rivayeti konusunda sika ve başarılı bir râvî idi. Şebâbe, Mürcie taraftarıydı.

4277. Şu'ayb b. Harb ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

Künyesi *Ebû Sâlih*'tir. Aslen *Bağdat* ehlinden olup *Horasan*'a mensuptu. Daha sonra *Medâin*'e giderek oraya yerleşmiş ve Mu'tezile tarafına geçmiştir. Sika bir râvî olup fazilet sahibi bir kimseydi. Bilahare *Mekke*'ye yerleşmiş ve vefat edinceye kadar orada yaşamıştır.

4278. Ali b. Hafs ﴿أبو الميخ الهذلي﴾



BAĞDAT'TA YAŞAYAN VE ORADA VEFAT EDEN FAKİH VE MUHADDİSLER



4279. *İsmail b. Sâlim el-Esedî* ﴿حفص بن أبي العاص الشاعر﴾

Hüşeym ve arkadaşlarının kendisinden hadis rivayet ettiği kimsedir. Sika ve sağlam bir râvî olup aslı *Kûfe*'dendir. *Bağdat* şehri kurulmadan ve insanlar henüz oraya yerleşmeden önce gidip *Bağdat*'a yerleşti. *Bağdat*'ta, Hişâm b. Abdülmelik ve diğer halifelere ait hazır bekletilen 500 atlı vardı. Bunlar, Hâricîlerin güçlü olduğu dönemde, bulundukları yerden çıkıp kendilerine doğru yol alan Hâricîlere saldırıyorlardı.

4280. *Hişâm b. Urve b. ez-Zübeyr* ﴿إسحاق بن سويد العدوى﴾

[Hişâm b. Urve b. ez-Zübeyr] b. el-Avvâm b. Huveylid b. Esed. Künyesi *Ebü'l-Münzir* olup annesi ümmü veledir. Hadis rivayetinde sika, sebt [sağlam] ve hüccet sayılıp çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Abdullah b. Zübeyr'den hadis dinlemiş, sonra *Kûfe*'de bulunan Ebû Ca'fer el-Mansûr'un yanına gitmiş, ardından *Bağdat*'ta da onunla birlikte olmuştur. 146 yılında *Bağdat*'ta vefat edince *el-Hayzürân* mezarlığına defnedilmiştir.

4281. *Muhammed b. İshâk b. Yesâr* ﴿عبد المؤمن بن أبي شراعة﴾

Kays b. Mahreme b. el-Muttalib b. Abdümenâf b. Kusay'ın mevlasıdır. Künyesi *Muhammed Ebû Abdullah* olup dedesi Yesâr, *Aynüttemr* esirlerindendi^[242]. Muhammed sika bir râvî idi. İnsanlar kendisinden hadis rivayet etmişlerdir. es-Sevrî, Şu'be, Süfyân b. Uyeyne, Yezîd b. Züray, İbrahim b. Sa'd, İsmail b. Uleyye, Yezîd b. Hârûn, Ubeyd'in iki oğlu Ya'lâ ve Muhammed, Abdullah b. Nümeyr ve başkaları ondan hadis rivayet etmişlerdir. Hakkında konuşan bazı kimseler olmuştur. İlk zamanlarında *Medine*'den çıkarak *Kûfe*, *Basra*, *el-Cezîre* ve *Rey*'e gelmiş, daha sonra *Bağdat*'a yerleşmiştir. 151 yılında *Bağdat*'ta vefat etmiş ve *el-Hayzürân* mezarlığına defnedilmiştir.

4282. *Ebû Hanîfe* ﴿أبو حنيفة﴾

İsmi, Nu'mân b. Sâbit olup Benî Teymûllah b. Sa'lebe'nin mevlasıdır. Hadis rivayetinde zayıf kabul edilir. Ehl-i rey'di. Dışarıdan *Bağdat*'a gelmiş ve 150 yılında, Receb veya Şaban ayında *Bağdat*'ta vefat etmiştir. Vefat ettiği zaman 70 yaşında olup *el-Hayzürân* mezarlığına defnedilmiştir.

4283. *Ebû Mu'âviye en-Nahvî* ﴿سعيد بن أبي الحسن﴾

İsmi, Şeybân b. Abdurrahman olup Benî Temîm'in mevlasıdır. Dâvûd b. Ali ve başkalarının çocuklarını eğitip terbiye etmiştir. Hadis rivayetinde sikadır. 164 yılında, el-Mehdî'nin hilafeti zamanında *Bağdat*'ta vefat ederek Bâbüttibn'de bulunan Kureyş mezarlığına defnedilmiştir.

4284. *İbrahim b. Sa'd b. İbrahim* ﴿عمران بن حدير السدوسي﴾

[İbrahim b. Sa'd b. İbrahim] b. Abdurrahman b. Avf ez-Zührî. Künyesi *Ebû İshâk*'tır. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Rivayetlerinde bazen yanlışlık yaptığı olurdu. Kendisi, ailesi ve çocukları dışarıdan gelerek *Bağdat*'a yerleşmişlerdir. *Bağdat*'ta, Emîrül-Müminîn Hârûn döneminde beytûlmâl görevini üstlenmiştir. 183 yılında *Bağdat*'ta vefat ederek *Bâbüttibn* mezarlığına defnedilmiştir.

4285. *Abdülazîz b. Abdullah* ﴿عبد العزيز بن عبد الله﴾

[Abdülazîz b. Abdullah] b. Ebû Seleme el-Mâcişûn. Künyesi *Ebû Abdullah* olup Teymîlerden el-Hüdeyr ailesinin mevlasıdır. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. *Irak* halkı, *Medine* halkından daha çok ondan hadis rivayet etmiştir. Dışarıdan *Bağdat*'a gelerek el-Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat edinceye kadar *Bağdat*'ta kalmıştır. 164 yılında vefat etmiştir. Vefatında Halife Mehdî hazır bulunmuş, namazını kıldırması ve Kureyş mezarlığına defnetmiştir.

4286. *Abdûlmelik b. Muhammed b. Ebû Bekir*

﴿سنان بن سلمة بن المحبق الهذلي﴾

[Abdûlmelik b. Muhammed b. Ebû Bekir] b. Muhammed b. Amr b. Hazm b. Zeyd b. Levzân b. Amr b. Ubeyd b. Avf b. Mâlik b. en-Neccâr. Annesi, Emetü'l-Vehhâb bt. Abdullah b. Abdullah b. Hanzale b. Ebû Âmir el-

Gasîl'dir. Künyesi *Ebû Tahir* olup az sayıda hadis rivayet etmiştir. Dışarıdan gelip *Bağdat*'a yerleşmiştir. Emîrü'l-Müminîn Hârûn, onu el-Mehdî ordusuna kadı tayin etmiştir. Vefat edince de Hârûn onun namazını kıldırması ve *el-Abbâse*^[243] bt. *el-Mehdî* mezarlığına defnedilmiştir.

4287. Muhammed b. Abdullah b. Ulâse ﴿عبد الله بن محمد بن سيرين﴾

[Muhammed b. Abdullah b. Ulâse] el-Kilâbî. Künyesi *Ebü'l-Yesîr* olup inşaallah sikadır. *Harran* ehliindendir. *Bağdat*'a gelince Halife Mehdî onu Mehdî ordusunun başına kadı tayin etti. Daha sonra Âfiye b. Yezîd el-Evdî'yi de onunla birlikte kadı yapmıştır.

Bana Ali b. el-Ca'd haber verdi; dedi ki:

Muhammed b. Abdullah ve Âfiye b. Yezîd'in her ikisini, *er-Rusâfe*'de^[244] bulunan büyük camide, biri caminin aşağı kısmında diğeri ise caminin yukarısında hüküm verdiklerini gördüm. Âfiye, Muhammed'den daha çok el-Mehdî'nin yanına girerdi.

4288. Ziyâd b. Abdullah b. Ulâse ﴿طلحة بن عبد الله النضرى﴾

[Ziyâd b. Abdullah b. Ulâse] el-Kilâbî. Mehdî ordusunda kardeşi Muhammed b. Abdullah b. Ulâse'nin yerine kâdılığa geçti.

4289. İsmail b. Ömer ﴿شويس بن حياش﴾

Künyesi *Ebü'l-Münzir* olup Süfyân es-Sevrî ve Mâlik b. Enes'ten hadis rivayet etmiştir.

4290. Ubeyd b. Ebû Kurre ﴿أبو مریم السلولى﴾

4291. Muhammed b. Sâbık ﴿عتبة بن غزوان﴾

Künyesi *Ebü Ca'fer* olup Benî Temîm'in mevlasıdır. *Kûfe* halkından olan Muhammed daha sonra *Bağdat*'a, er-Rebî bölgesine yerleşmiş ve orada ticaret yapmıştır. *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4292. Sa'id b. Abdurrahman ﴿ثابت بن زيد بن قيس﴾

[Sa'îd b. Abdurrahman] b. Cemîl^[245] el-Cümahî. *Bağdat*'a Mehdî ordusunun kâdılığını yaptı ve orada vefat etti.

4293. Abdurrahman b. Ebü'z-Zinâd ﴿مجالد بن مسعود السلمى﴾

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Bir ihtiyacından dolayı *Bağdat*'a geldiğinde *Bağdatlılar* kendisinden hadis dinlediler. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Babasından yaptığı rivayetlerden dolayı hadis rivayetinde zayıf karşılanmıştır. 174 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etmiş ve *Bâbüttibn* mezarlığına defnedilmiştir.

4294. Oğlu Muhammed b. Abdurrahman ﴿أبو العجفاء السلمى﴾

[Muhammed b. Abdurrahman] b. Ebü'z-Zinâd. Künyesi *Ebû Abdulah* olup babasının bütün ricali ile karşılaşmıştır. Hadis rivayetinde sika olup zengin bir ilme sahiptir. İnsanlar kendisinden henüz hadis dinlemeden vefat etmiştir. Babasının vefatından yirmi bir gece sonra 174 yılında *Bağdat*'ta vefat etmiştir. Vefatında elli dört yaşında olup *el-Hayzürân* mezarlığına defnedilmiştir.

4295. Hüşeym b. Beşîr el-Vâsî ﴿حفص بن أبي العاص الشاعر﴾

Künyesi *Ebû Mu'âviye*'dir. Sika bir râvî olup hadis rivayetinde tedlis yapardı. *Bağdat*'a yerleşmiş, Hârûn'un hilafeti zamanında 183 yılı Şaban ayında Salı günü *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4296. İsmail b. İbrahim b. Mıksem ﴿حمل بن مالك بن النابغة الهذلى﴾

Abdurrahman b. Kutbe el-Esedî'nin mevlasıdır. Bu şahıs Huzeyme'nin Esed kolundan olup *Kûfe* ehliendir. Mıksem; Horasan ve Zâbülistân arasında^[246] yer alan el-Kîkâniyye'de ele geçirilen esirlerdendi. İbrahim b. Mıksem ise *Kûfeli* bir tacirdi. Ticaret mallarıyla *Basra*'ya gelir, malını orada satar sonra geri dönerdi. İbrahim *Basra*'da geride kalarak, orada Benî Şeybân'ın mevlası olan Aliyye bt. Hassân ile evlendi. Aliyye asil, akıllı ve meşhur bir kadındı. *Basra*'da; "el-Aveka" denilen yerde bir evi vardı ve onunla bilinirdi. Sâlih el-Mürri ve benzeri gibi; *Basra* halkının önde gelen kimseleri ve fakihleri, Aliyye'nin yanına vardıklarında Aliyye onları karşılar, onlarla konuşur ve ihtiyaçlarını sorardı. Aliyye; 110 yılında İbrahim'den, İsmail adında bir çocuk dünyaya getirdi. Dünyaya gelen bu

çocuk Aliyye'ye nispet edildi ve *Basra*'da yaşadı. İbrahim'in Aliyye'den, İsmail'den sonra Rib'î b. İbrahim adında bir çocuğu daha dünyaya geldi. İsmail, Ebû Bişr künyesiyle künyelenirdi. İsmail, hadis rivayetinde sika, sebt [sağlam] ve hüccetti. Hârûn'un hilafetinin son döneminde *Basra* şehrinin zekât işlerini, *Bağdat*'ta ise Mezâlim görevlerini^[247] üstlendi. Kendisi ve oğlu *Bağdat*'a yerleşip orada bir ev satın aldı. 193 yılı Zilkâde ayının onüçünde, Salı günü *Bağdat*'ta vefat etti. Bir sonraki gün olan Çarşamba gününde ise Mâlik b. Abdullah mezarlığına defnedildi. Namazını oğlu İbrahim b. İsmail kıldırdı. İsmail vefat ettiği gün Vekî b. el-Cerrâh *Bağdat*'taydı.

4297. *İsmail b. Zekerıyyâ* ﴿عبد الرحمن بن سمره﴾

[İsmail b. Zekerıyyâ] b. Mürre. Benî Süvâe b. el-Hâris b. Sa'lebe b. Dûdân b. Esed b. Huzeyme'nin mevlasıdır. Künyesi *Ebû Ziyâd* olup yiyecek vb. malların ticaretini yapardı. *Kûfe* ehlinde olup daha sonra *Bağdat*'a, Humeyd b. Kahtabe civarına yerleşmiştir. 173 yılının başlarında altmış beş^[248] yaşında iken *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4298. *Anbese b. Abdülvâhid el-Kureşî* ﴿عنيسة بن عبد الواحد القرشي﴾

4299. *Ebû Sa'îd el-Müeddib* ﴿أبو نعام السعدي﴾

İsmi, Muhammed b. Müslim b. Ebü'l-Vaddâh'tır. Kudâ'a kabilesine mensup bir koldandır. Aslı el-Cezîreli'dir. Ebû Ca'fer el-Mansûr el-Cezîre'nin idaresine geçince; Ebû Sa'îd'i Mehdî'nin emrine verdi. Mehdî o zaman yaklaşık on yaşlarındaydı. Mehdî ile birlikte *Bağdat*'a geldi. Daha sonra Ebû Ca'fer el-Mansûr, Süfyân b. Hüseyin'i Mehdî'nin emrine verdi. Mehdî de Ebû Sa'îd el-Müeddib'i, Ali b. el-Mehdî'nin emrinde görevlendirdi. Ebû Sa'îd, Emîrü'l-Müminîn Musa'nın hilafeti zamanında *Bağdat*'ta vefat edinceye kadar Ebû Ca'fer ile birlikte yaşadı. Evi, er-Rusâfe'de bulunuyordu. Ebû Sa'îd vefat edince el-Hayzürân mezarlığına defnedildi.

Ebû Sa'îd; Sâlim el-Eftas, Husayf, Abdülkerîm el-Cezerî, Ali b. Büzeyme, İbrahim b. Ebû Hurre, Hişâm b. Urve, Yahya b. Sa'îd, Muhammed b. Amr b. Alkame, el-A'meş, İsmail b. Ebû Hâlid, Mis'ar, el-Eclah el-Kindî, Süleyman et-Teymî ve diğerlerinden hadis rivayet ederdi. Hadis rivayetinde sikadır.

4300. Ebû İsmail el-Müeddib ﴿عبد العزيز بن قوير﴾

İsmi, İbrahim b. Süleyman'dır.

4301. Abbâd b. Abbâd b. Habîb ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

[Abbâd b. Abbâd b. Habîb] b. el-Mühelleb b. Ebû Sufre el-Atekî. Künyesi *Ebû Mu'âviye* olup hadis rivayetinde sikadır. Bazen hadis rivayetinde yanlış yaptığı olurdu. Ebû Cemre'den,^[249] Ebû Uyeyne'nin mevlası Vâsıl'dan hadis rivayet etmiştir. Abbâd, *Basra* halkından olup *Bağdat*'a yerleşmiş ve orada da vefat etmiştir.

4302. el-Ferec b. Fedâle ﴿شويس بن حياش﴾

Künyesi *Ebû Fedâle* olup *Şam*'ın *Hıms* ehliindendir. *Bağdat*'a gelip Hârûn'un hilafetinin başlangıcında beytûlmâl görevini üstlendi. Aynı zamanda Ebû Ca'fer el-Mansûr'un şehrinde oturuyordu. 176 yılında aynı şehirde vefat etti. Hadis rivayetinde zayıf olup kendisinden hadis rivayet edilmiştir.

4303. İsmail b. Ca'fer b. Ebû Kesîr el-Medenî

﴿عبد الأعلى بن عبد الأعلى القرشى﴾

Hadis rivayetinde sika olup insanların kendisinden dinlediği 500 hadisın sahibidir. *Medine* halkından olup daha sonra *Bağdat*'a gelmiş ve vefat edinceye kadar orada kalmıştır.

4304. Ubeydullah b. Ubeydurrahman el-Eşca'î

﴿عبيد الله بن عبيد الرحمن الأشجعي﴾

Künyesi *Ebû Abdurrahman*'dır. es-Sevrî'nin kitaplarını bire bir rivayet ettiği gibi, kendisinden el-Câmi adlı eserini de rivayet etmiştir. *Kûfe* halkından olup daha sonra *Bağdat*'a gelmiş ve vefat edinceye kadar orada kalmıştır.

4305. Ammâr b. Muhammed ﴿عتبة بن غزوان﴾

Künyesi *Ebü'l-Yakzân*'dır. Süfyân b. Sa'îd es-Sevrî'nin kız kardeşinin oğludur. Sika bir râvî olup Atâ b. es-Sâib ve diğer *Kûfeliler*den hadis rivayet

etmiştir. *Kûfe* halkına mensup olup daha sonra *Bağdat*'a gelmiş ve vefat edinceye kadar orada kalmıştır.

4306. Talha b. Yahya el-Ensârî ﴿إسحاق بن سويد العدوى﴾

Ensâr'ın yakınında oturuyordu. Talha, Yunus b. Yezîd el-Eylî'den hadis rivayet ettiği gibi Abbâd b. Musa da kendisinden çokça hadis dinlemiştir.

4307. Mervân b. Şücâ ﴿بريدة بن الحبيب﴾

Kendisine el-Husayfî denilmektedir. el-Cezîre'den, *Harran* halkındandır. Husayf'ın râvîsidir. Daha sonra *Bağdat*'a gelerek orada Emîrü'l-Müminîn Musa'nın çocuğuna müeddiplik yapmıştır. Vefat edinceye kadar *Bağdat*'ta kalmıştır.

4308. Abîde b. Humeyd et-Teymî ﴿عزوة بن سمرة العنبري﴾

Künyesi *Ebû Abdurrahman*'dır. Sika bir râvî olup rivayet ettiği hadislerinde faydalı bir kimsedir. *Kûfe* ehlinden olup Nahiv, Edebiyat ve Kur'ân-ı Kerim kıraatine sahipti. Emîrü'l-Müminîn Hârûn zamanında *Bağdat*'a gelmiş; Hârûn onu, kendi oğlu Muhammed b. Hârûn'a arkadaş yapmıştır. *Bağdat*'ta vefat edinceye kadar Mumammed b. Hârûn ile olan beraberliği devam etmiştir.

4309. Ebû Hafs el-Ebbâr ﴿الحارث بن أقيش﴾

İsmi, Ömer b. Abdurrahman el-Esedî'dir. Hadis rivayetinde sika olup Mansûr b. el-Mu'temir ve başkalarından hadis rivayet etmiştir. Aslen *Kûfe* halkından olup daha sonra *Bağdat*'a gelmiş ve vefat edinceye kadar orada kalmıştır.

4310. Ebû Ubeyde el-Haddâd ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

İsmi Abdülvâhid'dir.

4311. Mervân b. Mu'âviye ﴿الحكم بن الأعرج﴾

[Mervân b. Mu'âviye] b. el-Hâris b. Esmâ b. Hârîce b. Hasan b. Huzeyfe b. Bedr el-Fezârî. Künyesi *Ebû Abdullah*'tır. *Kûfe* halkına mensup olup daha sonra bir vadiye yerleşerek bir müddet orada ikame etmiştir. Ardından

da *Bağdat*'a giderek oraya yerleşmiş ve *Bağdatlılar* kendisinden hadis dinlemişlerdir. Sika bir râvîdir. Daha sonraları *Bağdat*'tan da ayrılarak *Mekke*'ye gitmiş ve oraya yerleşmiştir. 193 yılında Zilhicce ayının onunda, Tevriye gününden bir gün önce *Mekke*'de vefat etmiştir. Vefat ettiği zaman seksen bir yaşındaydı.

4312. *Abbâd b. el-Avvâm* ﴿العباس السلمي﴾

Künyesi *Ebû Sehl* olup *Vâsıt* ehliindendir. Şîa'yı desteklediği için Emîrû'l-Müminîn Hârûn kendisini tutuklatıp bir süre hapsetti; sonra serbest bıraktı. Sika bir râvî olup *Bağdat*'a yerleşmiş ve *Bağdatlılar* kendisinden hadis dinlemişlerdir. Kerh bölgesine, *el-Bezzârûn* nehrinin bulunduğu yerde konaklardı. 185 yılında, Emîrû'l-Müminîn Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4313. *Ali b. Sâbit* ﴿معقل بن يسار﴾

Künyesi *Ebü'l-Hasan* olup, el-Abbâs b. Muhammed el-Hâşimî'nin mevlasıdır. Aslen *el-Cezîre* halkındandır. Dışarıdan gelip *Bağdat*'a yerleşmiş ve vefat edinceye kadar orada yaşamıştır. Hadis rivayetinde sika ve sadûk [doğru sözlü] bir râvîdir.

4314. *Ebü Yusuf el-Kâdî* ﴿عبد الرحمن بن سمرة﴾

İsmi, Ya'kûb b. İbrahim b. Habîb b. Sa'd b. Büceyr b. Mu'âviye b. Kuhâfe b. Nüfeyl b. Sedûs b. Abdümenâf b. Ebû Üsâme b. Suhme b. Sa'd b. Abdullah b. Kudâd^[250] b. Sa'lebe b. Mu'âviye b. Zeyd b. el-Gavs b. Becîle'dir. Sa'd b. Büceyr'in annesi ise el-Ensâr'dan; Benî Amr b. Avf'tan, Habte bt. Mâlik'dir. Sa'd, annesiyle bilinirdi. Bu sebeple kendisine Sa'd b. Habte denirdi. Onlar Benî Amr b. Avf'ın müttetikleriydi.

Ebü Yusuf'un yanında; Ebû Husayf, Muğîre, Husayn, Mutarrif, Hişâm b. Urve, el-A'meş ve diğer *Kûfeliler*den rivayet ettiği çok sayıda hadis vardı. Hadisleri hıfz eden [ezberleyen] biri olarak bilinirdi. Bir muhaddisin yanına gelir, ondan elli-altmış hadis ezberler, sonra kalkıp gider onları insanlara yazdırırdı. Daha sonra Ebû Hanîfe Nu'mân b. Sâbit'e bağlanarak fıkıh üzerinde yoğunlaştı. Hadisten uzaklaşıp [ehl-i] reye yöneldi. Mehdî onu, veliahtı olan oğlu Musa'yla birlikte kadı olarak gönderdi. Mehdî hilafete geçtiği zaman Ebû Yusuf da onunla birlikte *Cürcân*'da bulunuyordu. Daha

sonra halife Mehdî ile birlikte *Bağdat*'a gelince onu *Bağdat* kâdılığına tayin etti. Vefat edinceye kadar Mehdî'nin oğlu ile birlikte olmaya devam etti. Ebû Yusuf, 182 yılında, Rebûlâhir ayının altısında Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4315. *el-Hüseyn b. Hasan b. Atıyye* ﴿العباس بن مرداس بن أبي عامر﴾

[*el-Hüseyn b. Hasan b. Atıyye*] b. Sa'd b. Cünâde el-Avfî. Künyesi *Ebû Abdullah* olup *Kûfe* ehliyendir. Çok sayıda hadis dinlemiş olmasına rağmen hadis rivayetinde zayıftı. *Bağdat*'a geldiğinde, Hafs b. Gıyâs'tan sonra eş-Şarkıyye'nin kâdılığına getirildi. Daha sonra, Hârûn'un hilafeti döneminde eş-Şarkıyye'den alınıp Mehdî ordusunun kâdılığına getirildi. Sonra bu görevden azledildi. 201 veya 202 yılında vefat edinceye kadar *Bağdat*'ta yaşadı.

4316. *Esed b. Amr el-Becelî* ﴿أحمد بن جزء السدوسي﴾

Becîle kabilesine mensup olup künyesi *Ebü'l-Münzir*'dir. Çok sayıda hadis rivayetine sahip bir kimse olup inşaallah sikadır. Ebû Hanîfe ile arkadaşlık yapmış ve fıkıh üzerinde yoğunlaşmıştır. Aslen *Kûfeli* olup daha sonra *Bağdat*'a getirilerek el-Avfî'den sonra eş-Şarkıyye kâdılığını yapmıştır.

4317. *Âfiye b. Yezîd el-Evdî* ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

O da Ebû Hanîfe'nin öğrencilerindendir. *Bağdat*'ta Halife Mehdî adına orduda kâdılık yaptı.

4318. *İsme b. Muhammed el-Ensârî* ﴿سعيد بن يزيد أبو مسلمة﴾

Bağdat'da Büyük el-Ensâr mescidinin imamıydı. Sehl b. Ebû Eflah, Yahya b. Sa'îd ve Ubeydullah b. Ömer'den hadis rivayet etti. Ancak kendisinden hadis rivayet ettiği râvîler nezdinde hadis rivayetinde zayıf sayılırdı.

4319. *el-Müseyyeb b. Şerîk* ﴿أبو السليل القيسي﴾

Künyesi *Ebü Sa'îd*'dir. Temîm kabilesinden Şukraoğulları'na mensuptur. *Horasan*'da doğdu, *Kûfe*'de büyüdü. Hadis rivayetini; el-A'meş, İsmail b.

Ebû Hâlid, Abdûlmelik b. Ebû Süleyman'dan ve diğerlerinden dinledi. Hadis rivayetinde zayıf kabul edilip hüccet sayılmazdı. Daha sonra *Bağdat*'a yerleşmiştir. *Bağdat*'ta Müminlerin Emiri Hârûn'a bağlı beytûlmâlin idaresini üstlendi. Evi, Ebû Ca'fer el-Mansûr'un şehrinde^[251] olup orada zürriyeti vardır. 186^[252] yılında *Bağdat*'ta vefat etti.

4320. Ebü'l-Buhturî el-Kâdî ﴿ثابت بن زيد بن قيس﴾

İsmi, Vehb b. Vehb b. Vehb b. Kebîr b. Abdullah b. Zem'a b. el-Esved b. el-Muttalib b. Esed b. Abdüluzza b. Kusay'dır. *Medine* halkından olup daha sonra *Medine*'den ayrılmış ve Şam'a yerleşmiştir. Şam'dan *Bağdat*'a gidince Müminlerin Emiri Hârûn onu Mehdî ordusunda kâdılık görevine getirdi. Daha sonra onu bu görevden azlederek, Bekkâr b. Abdullah ez-Zübeyrî'den sonra Peygamber'in (sas) şehrine [*Medine*'ye] vali tayin etti. Burada namaz kıldırma, savaş ve kâdılık görevlerini ona verdi. Kureyş şeyhlerinden, tartışmacı bir kişiliğe sahip olup hadis rivayetinde fazla kuvvetli değildi. Münker hadisleri rivayet edince onun bu rivayetleri alınmadı. Daha sonra *Medine*'den de azledilince *Bağdat*'a geldi. 200 yılında vefat edinceye kadar *Bağdat*'ta kaldı.

4321. el-Haccâc b. Muhammed el-A'ver ﴿عزوة بن سمرة العنبري﴾

Künyesi *Ebû Muhammed* olup Ebû Ca'fer el-Mansûr'un mevlası olan Süleyman b. Mücâlid'in mevlasıdır. *Bağdat* halkından biri olarak yaşamaya devam etti. Daha sonra aile ve çocuklarıyla birlikte *el-Masîssa*'ya^[253] geçti ve orada iki sene kaldı. Ardından bir ihtiyaçtan dolayı *Bağdat*'a geçti. 206 yılı Rebîülevvel ayında vefat edinceye kadar orada kaldı. İnşallah sika ve sadûk bir râvîdir. Ömrünün sonunda *Bağdat*'a döndüğü zaman değişmişti.

4322. Abdülvehhâb b. Atâ el-İclî ﴿احمل بن مالك بن النابغة الهذلي﴾

[Abdülvehhâb b. Atâ el-İclî] el-Haffâf. Künyesi *Ebû Nasr* olup *Basra* ehliendir. Sa'îd b. Ebû Arûbe'ye bağlanarak onun kitaplarını yazdı ve onun sohbetiyle bilindi. Yunus b. Ubeyd'den, Hâlid el-Hazzâ, Humeyd et-Tavîl, Avf el-A'râbî, İbn Avn, Dâvûd b. Ebû Hind, İmrân b. Hudeyr ve diğerlerinden hadis rivayet etti. Çok sayıda hadis rivayeti olup ma'rûf ve sadûk bir râvîdir inşaallah. Daha sonra *Bağdat*'a yerleşti. Orayı mesken

edinerek Kerh şehrinin çarşısından ayrılmadı ve vefat edinceye kadar orada yaşadı.

4323. Ebû Bedr ﴿أبو بدر﴾

İsmi, Şücâ b. el-Velîd b. Kays es-Sekûnî'dir. el-A'meş, Hişâm b. Urve, Husayf ve diğerlerinden hadis rivayet etti. Doksanın üzerinde bir yaşa sahipti. Çok namaz kılan müttaki bir kimseydi. 204 yılı Ramazan ayında Halife Me'mûn zamanında *Bağdat*'ta vefat etti.

4324. Oğlu Ebû Hemmâm ﴿أبو بكر﴾

İsmi, el-Velîd b. Şücâ b. el-Velîd'dir. Bakıyye, İsmail b. Ayyâş, el-Velîd b. Müslim ve diğerlerinden hadis rivayet etti.

4325. Abdullah b. Bekir es-Sehmî ﴿عبد الله بن شقيق العقيلي﴾

Mensup olduğu Sehm kabilesi Bâhile'nin bir kolu olup kendisi *Basra* halkındandır. Hadis rivayetinde sika ve sadûk bir kimsedir. *Bağdat*'a gelirken Sa'îd b. Müslim'in yanında kaldı ve *Bağdatlılar* kendisinden hadis dinledi. *Bağdat*'ta yaşamaya devam ederek 208 yılı Muharrem ayının bitimine on üç gece kala Salı gecesi, Me'mûn'un hilafeti zamanında *Bağdat*'ta vefat etti.

4326. Kesîr b. Hişâm ﴿أبو مريم الحنفى﴾

Künyesi Ebû Sehl'dir. Ca'fer b. Bürkân'ın arkadaşıdır. *Bağdat*'ta, *Sur*'da^[254] Bâbü'l-Kerh'e [Kerh Kapısı] yerleşti. Şam ve el-Cezîre bölgelerinden Rakka ve diğer yerlere giden tüccarların donanım ve hazırlıklarını görüyordu. Hadis rivayetinde sika ve sadûk bir râvîdir. Daha sonra Femüssulh^[255] denilen yerde yaşayan el-Hasan b. Sehl'in yanına gitti. 207 yılının Şaban ayında orada vefat etti.

4327. Bekir b. et-Tavîl^[256] ﴿بشير بن أبي زيد﴾

4328. Muhammed b. Ömer b. Vâkîd el-Eslemî

﴿محمد بن عمر بن واقد الأسلمى﴾

Abdullah b. Büreyde el-Eslemî'nin mevlası olup künyesi *Ebû Abdullah*'tır. *Medine* halkındandır. Bir borçtan dolayı 180 yılında *Bağdat*'a yerleşti. Daha sonra *Şam* ve *Rakka*'ya gitti. Sonra tekrar *Bağdat*'a dönerek, Me'mûn'un *Horasan*'dan gelip onu Mehdî ordusuna kadı tayin etmesine kadar burada kaldı. 207 yılında Zilhicce ayının on ikisinde, Salı gecesi *Bağdat*'ta vefat edinceye kadar kadı olarak çalıştı. Vefatında yetmiş sekiz yaşında olup Salı günü *el-Hayzürân* mezarlığına defnedildi. Muhammed b. Ömer'in 130 yılında, Mervân b. Muhammed'in hilafetinin son dönemlerinde doğduğu zikredilmiştir. Muhammed b. Aclân, Rebî'a, Dahhâk b. Osman, Ma'mer, İbn Cüreyc, Sevr b. Yezîd, Mu'âviye b. Sâlih, el-Velîd b. Kesîr, Abdülhamîd b. Ca'fer, Üsâme b. Zeyd, Mahreme b. Bükeyr, Eflah b. Sa'îd, Eflah b. Humeyd, Yahya b. Abdullah b. Ebû Katâde ve İbn Ebû Zi'b'den hadis rivayet etmiştir. Meğâzî, insanlar arasında meydana gelen ihtilaflar ve olaylar konusunda ilim sahibiydi.

4329. *Hâşim b. el-Kâsım el-Kinânî* ﴿مالك بن الحويرث الليثي﴾

Künyesi *Ebû Nadr* olup Benî Leys kabilesine mensuptur. Kendisi *Horasan* ehliindendir. Fakat daha sonra *Bağdat*'a yerleşmiştir. Hadis rivayetinde sika bir râvîdir. Süleyman b. el-Muğîre, Şu'be, el-Mes'ûdî, İbn Ebû Zi'b, Harîz b. Osman, Züheyr b. Mu'âviye, Muhammed b. Talha b. Musarrif, Ebû Ca'fer er-Râzî, Şerîk ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. 207 yılında Zilkâde ayının başında, el-Me'mûn'un hilafeti zamanında *Bağdat*'ta vefat ederek Abdullah b. Mâlik mezarlığına defnedilmiştir.

4330. *Kurâd Ebû Nûh* ﴿أبو يزيد المدني﴾

Abdullah b. Mâlik'in mevlasıdır. Sika bir râvî olup Şu'be'den çok sayıda hadis rivayet etmiştir. ^[257]

4331. *Ebû Katan* ﴿أبو سعيد﴾

İsmi, Amr b. el-Heysem b. Katan b. Ka'b el-Kuta'î'dir.

4332. *Şâzân* ﴿شاذان﴾

İsmi, el-Esved b. Âmir olup aslen Şamlıdır. Hadis rivayetinde ehil bir kimse idi. *Bağdat*'a yerleşerek 208 yılında vefat edinceye kadar burada yaşadı.

4333. *Affân b. Müslim b. Abdullah* ﴿عفان بن مسلم بن عبد الله﴾

Azre b. Sâbit el-Ensârî'nin mevlası olup künyesi *Ebû Osman*'dır. Sika bir râvîdir. Çok sayıda hadis rivayet ettiği gibi, kitapları da sahih olan bir kimsedir. *Basra* halkından olup daha sonra *Bağdat*'a yerleşmiştir. 220 yılında vefat edinceye kadar *Bağdat*'ta yaşamış; cenaze namazını ise Âsım b. Ali b. Âsım kıldırmıştır. Affân, imtihana çekilmiş; Kur'ân hakkında sorulunca onun mahlûk olduğunu söylemekten imtina etmiştir.

4334. *Muhammed b. el-Hasan* ﴿أبو مريم السلولى﴾

Künyesi *Ebû Abdullah* olup Benî Şeybân'ın mevlasıdır. Asıl itibariyle *el-Cezîre* halkındandı. Babası Şam halkı askerleri arasında yer alıyordu. *Vâsıt*'a gelince 132 yılında Muhammed orada dünyaya geldi. *Kûfe*'de büyüdü ve hadis ilmini tahsil etti. Mis'ar, Mâlik b. Miğvel, Ömer b. Zer, Süfyân es-Sevrî, el-Evzâ'î, İbn Cüreyc, Muhil ed-Dabbî, Bekir b. Mâ'iz, Ebû Hurre, İsa el-Hayyât ve diğerlerinden çok sayıda hadis dinlemiştir. Ebû Hanîfe'nin sohbetlerine katılarak ondan dersler dinlemiş, rey mesleğini [aklı] ön planda tutarak akılcılık kendisine hâkim gelmiştir. Ehl-i Rey olarak tanınmış aynı zamanda akılcılık kendisine nüfûz etmiştir. *Bağdat*'a yerleşince insanlar gelip ondan hadis ve rey dinlemişlerdir. Bilahare *Rakka*'ya giderek orada bulunan Emîrü'l-Müminîn Hârûn kendisini *Rakka* kâdılığına tayin etmiştir. Daha sonra Halife onu bu görevden azledince tekrar *Bağdat*'a dönmüştür. Halife Hârûn Rey şehrine ilk gidişinde emir vererek onu da beraberinde götürmüş ve 189 yılında Rey şehrinde elli sekiz yaşında vefat etmiştir.

4335. *Yusuf b. Ya'kûb b. İbrahim el-Kâdî*

﴿يوسف بن يعقوب بن إبراهيم القاضي﴾

Babası Ebû Yusuf'tan hadis dinlemiş aynı zamanda reyle ilgili görüşleri ondan rivayet etmiştir. Babası hayatta olduğu dönemde *Bağdat*'ın batı kesiminde kâdılık yapmıştır. Müminlerin Emiri Hârûn'un emri ile Ebû Ca'fer şehrinde insanlara Cuma namazını kıldırıştır. 192 yılında Receb ayında vefat edinceye kadar *Bağdat*'ta babasına kadı olarak çalışmaya devam etmiştir.

4336. *Ebû Kâmil Muzaffer b. Müdrik* ﴿عمران بن الحصين بن عبيد﴾

Horasan ehlindendir. Sika bir râvî olup Hammâd b. Seleme ve diğer râvîlerden hadis rivayet etmiştir.

4337. Yunus b. Muhammed el-Müeddib ﴿جارية بن قدامة السعدي﴾

Künyesi *Ebû Muhammed* olup hadis rivayetinde sika ve sadûktur. 208 yılı Safer ayının sekizinde, Cumartesi günü *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4338. el-Hasan b. Musa el-Eşyeb ﴿العباس بن مرداس بن أبي عامر﴾

Horasan ehlinden olup künyesi *Ebû Ali*'dir. Emîrü'l-Müminîn Hârûn idaresinde *Hıms* ve *Musul*'un kâdılığını yaptı. Daha sonra Me'mûn'un hilafeti döneminde *Bağdat*'a geldi. Me'mûn onu *Taberistan* kâdılığına tayin edinceye kadar *Bağdat*'ta kaldı. *Taberistan*'a giderken *Rey* şehri yolunda, 209 yılı Rebûlevvel ayında vefat etti. Hadis rivayetinde sika ve sadûk idi. Şu'be, Hammâd b. Seleme, Verkâ b. Ömer, Züheyr b. Mu'âviye, İbn Lahî'a, Ebû Hilâl, Cerîr b. Hâzim ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir.

4339. Hüseyin b. Muhammed b. Behrâm

[Hüseyin b. Muhammed] b. Behrâm el-Mervezî. Künyesi *Ebû Muhammed* olup hadis rivayetinde sika idi. Şu'be ve Cerîr b. Hâzim'den hadis rivayet etmiştir. Zikredildiğine göre *Cürcân*'da, Süleyman b. Râşid zamanında kendisinden hadis dinlenmiştir. İbn Ebû Zi'b ve Şeybân b. Abdurrahman'dan Tefsir ve diğer ilimleri, Ebû Ma'ser'den ise Meğâzî'yi rivayet etmiştir. Me'mûn'un hilafetinin sonlarında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4340. Huceyn^[258] b. el-Müsennâ

Künyesi *Ebû Ömer*'dir.^[259] Aslen Yemâme ehlinden olup daha sonra *Bağdat*'a yerleşmiştir. İnci ve cevherleri vardı. *Bağdat*'taki çarşıdan ayrılmazdı. Sika bir râvî olup Leys b. Sa'd ve Abdülazîz b. Abdullah el-Mâcişûn'dan çok sayıda hadis rivayet etmiştir. *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4341. Ali b. el-Ca'd

Emîrü'l-Müminîn Ebü'l-Abbâs'ın hanımı Ümmü Seleme el-Mahzûmiyye'nin mevlasıdır.

Bana Abdurrahman b. İshâk el-Kâdî haber verdi; dedi ki:

Ali b. el-Ca'd, babasının Ümmü Seleme tarafından azat edildiğine dair kayıt getirdi. Mezkûr kayıta, dedem İbrahim b. Seleme ve onunla birlikte Ümmü Seleme'nin yanına giren başka bir adamın şahitliği vardı.

Ali b. el-Ca'd dedi ki: "Ben 136 yılında, Ebü'l-Abbâs'ın hilafetinin sonunda dünyaya geldim."

Ali; Şu'be, Züheyr b. Mu'âviye, Sahr b. Cüveyriye, Leys b. Sa'd, Hammâd b. Seleme, Süfyân es-Sevrî, Ebû Ca'fer er-Râzî ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. 230 yılında, Receb ayının bitmesine beş gün kala *Bağdat*'ta vefat ederek, *Babu Harb* mezarlığına defnedildi. Vefat ettiği zaman yaşı doksan altı sene birkaç aydı.

4342. Hevze b. Halîfe b. Abdullah

[Hevze b. Halîfe b. Abdullah] b. Ebû Bekre. Künyesi *Ebü'l-Eşheb*'dir. Hevze'nin annesi, ez-Zühre bt. Abdurrahman b. Yezîd b. Ebû Bekre'dir. Zühre'nin annesi ise Hevle bt. Abdurrahman b. Yezîd b. Ebû Bekre'dir. Hevze 125 yılında doğdu ve hadis tahsil etti. Yunus, Hişâm, Avf, İbn Avn, İbn Cüreyc, Süleyman et-Teymî ve diğerlerinden hadis yazdı. Ne var ki, yazdığı kitapların tamamı kayboldu. Geride yanlarında sadece Avf'tan yazdığı kitap ile İbn Avn, İbn Cüreyc, Eş'as ve et-Teymî'den yazdığı az sayıda hadis kaldı. Hevze, 216 yılında, Şevvâl ayının on birinde, Salı gecesi, Me'mûn'un hilafeti döneminde *Bağdat*'ta vefat etti. Vefatında *Horasan* kapısının dış kısmına defnedildi. Namazını ise oğlu kıldırdı. Hevze, uzun boylu esmer bir adam olup kına sürerdi.

4343. Yahya b. Sa'îd b. Ebân b. Sa'îd

[Yahya b. Sa'îd b. Ebân b. Sa'îd] b. el-Âs. b. Sa'îd b. el-Âs b. Ümeyye b. Abdüşems. Künyesi Ebû Eyyûb'dur. *Kûfe* halkından olup daha sonra *Bağdat*'a yerleşmiştir. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Hişâm b. Urve, Yahya b. Sa'îd el-Ensârî, el-A'meş, İsmail b. Ebû Hâlid, Abdülmelik b. Ebû Süleyman ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Muhammed b. İshâk'tan ise el-Meğâzî'yi rivayet etmiştir. *Bağdat*'a indiğinde Mehdî ordusunun bulunduğu es-Sîb bölgesine, Abdülmelik'e ait değirmenin yanına konaklardı. 194 yılında, Muhammed'in hilafeti zamanında *Bağdat*'ta seksen yaşında vefat etti.

4344. *Ebû Zekerıyyâ es-Seylahînî* ﴿أحمد بن جزء السدوسي﴾

İsmi, Yahya b. İshâk el-Becelî olup Becîle kabilesine mensuptur. Sika bir râvîdir. Yahya b. Eyyûb, İbn Lehî'â ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. İnsanlar kendisinden hadis yazmışlardır. Sahip olduğu hadisleri ezbere biliyordu. *Bağdat*'a indiği vakit Dârurrakîk denilen yerde konaklardı. 210 yılında Me'mûn'un hilafeti zamanında *Bağdat*'ta vefat etti.

4345. *Sa'îd b. Süleyman el-Vâsıtî* ﴿عمرو بن أخطب الأنصاري﴾

Künyesi *Ebû Osman* olup o, Sa'deveyh'tir. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Süleyman b. el-Muğîre, el-Mübârek b. Fedâle, Leys b. Sa'd, Ebû Ma'ser ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. *Bağdat*'a yerleşerek orada ticaret yapmıştır. Evi, el-Kerh'te, kırtasiyecilerin bulunduğu yola doğruydu. 225 yılında, Salı günü akşam vakti *Kerh*'te vefat etti. Ertesi gün sabahleyin günün ilk vaktinde, Zilhicce'nin beşinde defnedildi. Namazını, kardeşinin oğlu Ali b. Huneyn et-Tâcir kıldırdı.

4346. *Ebû Nasr et-Temmâr*

İsmi, Abdülmelik b. Abdülazîz olup Horasan'ın Nesâ ehline mensuptur. Ebû Müslim ed-Dâ'ıye'nin öldürülmesinden altı ay sonra doğduğu söylenir. *Bağdat*'ta, Ebû'l-Abbâs et-Tûsî'nin civarına yerleşti. Daha sonra en-Nisâiyye^[260] yoluna taşınarak orada hurma vs. ticareti yaptı. Sika bir râvî olup fazıl, salih ve takva sahibi bir kimseydi. Hammâd b. Seleme, Sa'îd b. Abdülazîz et-Tenûhî, Kevser b. Hakîm ve diğerlerinden hadis rivayet etti. 128 yılında Muharrem ayının ilk günü olan Salı gününde *Bağdat*'ta vefat ederek Bâbü Harb mezarlığına defnedildi. Vefatında doksan bir yaşında olup gözlerini kaybetmiş durumdaydı.

4347. *Şüreyh b. en-Nu'mân*

Künyesi Sâhibü'l-lü'lü [inci sahibi] Ebû'l-Hüseyn'di.^[261] Hadis rivayetinde sika bir râvî idi. Hammâd b. Seleme, Fülejh b. Süleyman ve Ebû Avâne'den hadis rivayet etmiştir. Evi, Mehdî ordusunun bulunduğu yere yakın, kadı evinin civarındaydı. 217 yılında, Me'mûn'un hilafeti zamanında kurban bayramı gününde vefat etti.

4348. *Yahya b. Gaylân*

[Yahya b. Gaylân] b. Abdullah b. Esmâ b. Hârise. Huza'â kabilesinden olup sika bir râvîdir. *Bağdat*'a yerleşmiş; ancak daha sonra bir ihtiyaçtan dolayı *Basra*'ya gitmiştir. 210 yılında *Basra*'da vefat etti. Basralılardan hadis rivayet etmiştir.

4349. Mu'âviye b. Amr el-Ezdî

Künyesi *Ebû Amr*'dır. Zâide b. Kudâme'den kitaplarını ve musannefini rivayet etti. *Ebû İshâk el-Fezârî*'den *Kitâbü's-Sîre fî dâri'l-harb*'i [Dârül-harb hukuku hakkında kitap] rivayet etti. *Bağdat*'a yerleşince *Bağdat* halkı kendisinden hadis dinlemiştir. 114 veya 115 yılında Me'mûn'un hilafeti zamanında *Bağdat*'ta vefat etti.

4350. el-Mu'allâ b. Mansûr er-Râzî

Künyesi *Ebû Ya'lâ*'dır. *Bağdat*'a yerleşip hadis tahsil etmiştir. Dürüst bir râvî, aynı zamanda hadis, rey ve fıkıh sahibi bir kimseydi. Hadis erbabı kimseler ondan hadis rivayetlerini nakletmişler, ancak reyle ilgili meseleleri ise ondan nakletmemişlerdir. *Kerh*'e ^[262] geldiğinde *er-Rebî* denilen bölgede yaşardı. 211 yılında vefat etmiştir.

4351. Muhammed b. es-Sabbâh el-Bezzâz

O, ed-Dûlâbî'dir. Künyesi *Ebû Ca'fer* olup *Babü'l-Kerh* denilen yerde yaşardı. 227 yılında Muharrem ayının sonunda vefat etti.

4352. Bişr b. el-Hâris (r)

Künyesi *Ebû Nasr* olup *Horasan*'ın *Merv* halkına mensuptur. *Bağdat*'a gelip hadis tahsilinde bulundu. Hammâd b. Zeyd, Şerîk, Abdullah b. el-Mübârek, Hüseyim ve diğer râvîlerden çok sayıda hadis dinledi. Daha sonra kendini ibadete vererek insanlardan uzak durmuş ve hadis rivayetini bırakmıştır. 227 yılı Rebûlevvel ayının onikisinde, Çarşamba günü *Bağdat*'ta vefat etti. *Bağdat* ve diğer yerlerden çok sayıda halk onun cenazesine katıldı. Yetmiş altı yaşında *Bâbü Harb* mezarlığına defn edildi.

4353. el-Heysem b. Hârice

Künyesi *Ebû Muhammed* olup *Horasan*'ın *Mervürrûz* halkına mensuptur. Önce *Bağdat*'a, oradan da *Şam*'a geçti. Şamlılardan ve Leys b. Sa'd'dan

hadis yazdı. Sonra tekrar *Bağdat*'a döndü ve orada yaşadı. 227 yılında Zilhicce ayının bitimine sekiz gece kala Pazartesi günü *Bağdat*'ta vefat etti.

4354. *İshâk b. İsa et-Tabbâ*

4355. *Sa'd b. İbrahim b. Sa'd b. İbrahim*

[Sa'd b. İbrahim b. Sa'd b. İbrahim] b. Abdurrahman b. Avf ez-Zührî. Künyesi *Ebû İshâk* olup Hârûn'un hilafetinde *Vâsıt*'ta kâdılık yaptı. Daha sonra *Horasan*'da bulunduğu sırada Me'mûn'un hilafetinin ilk dönemlerinde Mehdî ordusunun kâdılığını yaptı. Sa'd, babasının kitaplarını rivayet ederdi. Bazı *Bağdatlılar* da kendisinden hadis dinlediler. Daha sonra *Bağdat* kâdılığından azledilince *Femüssulh*'ta bulunan el-Hasan b. Sehl'in yanına geldi. Sehl onu askerlerine kadı yaptı. 201 yılında altmış üç yaşında *el-Mübârek*'te vefat etti.

4356. *Kardeşi Ya'kûb b. İbrahim*

[Ya'kûb b. İbrahim] b. Sa'd b. İbrahim b. Abdurrahman b. Avf ez-Zührî. Künyesi *Ebû Yusuf* olup hadis rivayetinde sika ve güvenilir bir râvî idi. Babasından el-Meğâzî ve diğer haberleri rivayet ederdi. *Bağdatlılar* onun rivayetlerini dinlemişlerdir. Fazilet, takva ve hadis rivayetinde kardeşine tercih edilirdi. *Bağdat*'ta yaşadı; fakat daha sonra *Femüssulh*'ta bulunan el-Hasan b. Sehl'in yanına geldi. 208 yılı Şevvâl ayında vefat edinceye kadar orada kaldı. Ya'kûb, kardeşi Sa'd'dan dört yaş daha küçüktü.

4357. *Süleyman b. Dâvûd b. Ali b. Abdullah*

[Süleyman b. Dâvûd b. Ali b. Abdullah] b. el-Abbâs b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf b. Kusay. Künyesi *Ebû Eyyûb* olup hadis rivayetinde sika idi. İbrahim b. Sa'd, Abdurrahman b. Ebü'z-Zinâd ve diğerlerinden hadis dinledi. *Bağdatlılar* kendisinden hem [hadis] yazdılar, hem de rivayet ettiler. 219 yılında *Bağdat*'ta vefat etti.

4358. *Kurrân b. Temmâm el-Esedî*

Künyesi *Ebû Temam* olup *Kûfe* halkındandır. *Kûfe*'den çıkarak *Bağdat*'a gelmiş ve burada hayvan gütmekle [çobanlıkla] meşgul olmuştur. Kendisinden hadis dinlenmiş; ancak hadis rivayetinde zayıftır.

4359. Ömer b. Hafs

Künyesi *Ebû Hafs el-Abdî*'dir. Sâbit el-Bünânî, Yezîd er-Rekâşî, Ebân b. Ebû Ayyâş, Ümmü Şebîb el-Abdiyye, Mâlik b. Enes ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Ancak onlar nazarında hadis rivayetinde zayıftı. Önceleri kendisinden hadis yazarlardı, fakat daha sonra onu terk ettiler. 198 yılında, Me'mûn'un hilafetinin ilk dönemlerinde *Bağdat*'ta vefat etti.

4360. Mus'ab b. Abdullah b. Mus'ab

[Mus'ab b. Abdullah b. Mus'ab] b. Sâbit b. Abdullah b. ez-Zübeyr b. el-Avvâm. Künyesi Ebû Abdullah'tır. *Bağdat*'a yerleşti ve Mâlik b. Enes'ten *el-Muvatta*'ı rivayet etti. Ayrıca ed-Derâverdî, İbrahim b. Sa'd, Abdülazîz b. Ebû Hâzim, babası ve diğer râvîlerden hadis rivayet etti.^[263] Kur'ân hakkında sorulduğu zaman duraklardı. Kur'ân hakkında sorulduğu halde duraklamayan kimseleri de ayıplardı. 236 yılı Şevvâl ayında *Bağdat*'ta vefat etti.

4361. Nasr b. Zeyd b. el-Mücedder

Künyesi *Ebü'l-Hasan* olup sika ve hadis sahibi bir kimseydi. Cerîr b. Hâzim, Ebû Hilâl, Vüheyb ve diğerlerinden hadis dinlemiştir. Hadis rivayetine henüz başlamadan önce vefat etmiştir. Aslen Sicistânlı olup Ebû Ca'fer el-Mansûr'un oğlu Ca'fer el-Ekber'in mevlasıdır.

4362. Anbese b. Sa'îd

[Anbese b. Sa'îd] b. Ebân b. Sa'îd b. el-Âs. Künyesi *Ebû Hâlid* olup sika ve hadis sahibi bir kimseydi. *Bağdat*'a yerleşti ve orada yaşadı. *Bağdatlılar* kendisinden hadis dinlediler.

4363. Mansûr b. Seleme

Künyesi *Ebû Seleme* olup sika bir râvîydi. Birden fazla kimseden hadis dinlemiştir. Ancak hadis rivayeti hususunda çekingendi. Daha sonraları birkaç gün hadis rivayetinde bulunmuştur. Bilahare savaşmak üzere bir seriyyeye katılmış ve 210 yılında, Abdullah el-Me'mûn'un hilafeti sırasında *el-Massîsa*'da vefat etmiştir.

4364. *Nasr b. Bâb el-Horâsânî*

Künyesi *Ebû Sehl*'dir. Dâvûd b. Ebû Hind, Avf el-A'râbî, el-Haccâc b. Ertât ve diğerlerinden hadis dinlemiştir. *Bağdat*'a gelince insanlar ondan hadis dinleyip rivayette bulundular. Daha sonra İbrahim es-Sâîğ'den hadis rivayet etmeye başlayınca insanlar onu itham edip hadislerini terkettiler. *Bağdat*'ta el-Mehdî ordusunda vefat etti.

4365. *Musa b. Dâvûd ed-Dabbî*

Künyesi *Ebû Abdullah* olup sika ve hadis sahibi bir kimsedir. Süfyân es-Sevrî, Züheyr ve diğerlerinden hadis dinlemiştir. Önceleri *Bağdat*'a yerleşti. Daha sonra *Tarsus* kâdılığını üstlenince oraya gitti. Vefat edinceye kadar *Tarsus*'ta kâdılık yaptı.

4366. *İbrahim b. el-Abbâs*

Künyesi *Ebû İshâk*'tı. Ancak daha çok es-Sâmirrî olarak bilinirdi. Ebû Üveys, Şerîk ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Ömrünün son dönemlerinde zihinsel karışıklığa girince ailesi ona evden çıkmaya izin vermemeye başladı ve o halde vefat etti.

4367. *el-Hakem b. Musa el-Bezzâz* ﴿عبد الرحمن بن أبي بكر﴾

Künyesi *Ebû Sâlih*'tir. Çok sayıda hadis rivayet etmiş sika bir râvîdir. Horasanlı olup *Nesâ* ^[264]ehline mensuptur. Şamlılardan Yahya b. Hamza, Fadl b. Ziyâd ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Sâlih bir kişi olup hadis rivayetinde sebt [sağlam] idi. 232 yılı Şevvâl ayında *Bağdat*'ta vefat etti.

4368. *Hişâm b. Sa'îd el-Bezzâz* ﴿إياس بن قتادة بن أوفى﴾

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Lahî'a ve Hammâd b. Zeyd'den hadis rivayet etmiştir. Sika bir râvî idi. Ancak insanlar henüz kendisinden hadis dinlemeden vefat etmiştir.

4369. *Muhammed b. el-Haccâc el-Musaffir* ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

Künyesi *Ebû Ca'fer*'dir. Şu'be, İbn Ebû Zi'b ve diğerlerinden hadis dinlemiştir. Ancak bu râvîler nazarında hadis rivayetinde zayıftır.

4370. Sa'd b. Abdülhamîd ﴿عمارة بن أحمـر المازنى﴾

[Sa'd b. Abdülhamîd] b. Ca'fer b. el-Hakem b. Ebü'l-Hakem. Ensâr'ın müttetiklerinden olup künyesi *Ebû Mu'âz*'dır. Mâlik b. Enes ve diğerklerinden hadis dinlediğı zikrolunur.

4371. Hâlid b. Hıdâş ﴿الأحنف بن قيس﴾

[Hâlid b. Hıdâş] b. Aclân. Künyesi Ebü'l-Heysem olup el-Mühelleb b. Ebû Sufre'nin ailesinin mevlasıdır. Hadis rivayetinde sika olup Hammâd b. Zeyd, Ebû Avâne ve diğerklerinden hadis rivayet etmiştir. 223 veya 224 yılında vefat etmiştir.

4372. Mansûr b. Beşîr [265] ﴿الحارث بن أقيش﴾

İsmi, İbn Ebû Müzâhim'dir. Künyesi ise Ebû Nasr olup Ezd'in mevlasıdır. Türk esirlerindendi. Kendisi tarafından terk edildiğı halde, ondan yazılan bir divanı vardı. Hadis rivayetinde sika olup, sünnet sahibi bir kimseydi. 235 yılı Zilkâde ayında, seksen kûsûr yaşında *Bağdat*'ta vefat etti.

4373. Muhammed b. Bekkâr ﴿يحيى بن سيرين﴾

Künyesi *Ebû Abdullah*'tır. Ebû Ma'ser, Muhammed b. Talha, Kays b. er-Rebî, Anbese b. Abdülvâhid ve diğerklerinden hadis rivayet etti. 238 yılında Rebûlâhir ayında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4374. Muhammed b. Ca'fer el-Verekânî ﴿مجالد بن مسعود السلمى﴾

Künyesi *Ebû İmrân*'dır. İbrahim b. Sa'd, Ebû Ma'ser, Şerîk, el-Mu'âfâ b. İmrân, İbn Ebû'z-Zinâd, Büheyye'nin arkadaşı Ebû Akîl ve diğerklerinden hadis rivayet etmiştir. 228 yılı Ramazan ayında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4375. Yahya b. Yusuf ez-Zemmî [266]

Künyesi *Ebû Zekerıyyâ*'dır. Ubeydullah b. Amr er-Rakkî ve diğerklerinden hadis rivayet ederdi. Hârûn el-Vâsık'ın hilafeti sırasında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4376. Halef b. Hişâm el-Bezzâr [267]

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Şerîk, Ebû Avâne, Hammâd b. Zeyd ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Kur'ân ve tecvit ilmine sahip olup Hamza'nın arkadaşı Süleym'in huzurunda okumuştur. 229 yılında Cemâziyelâhir ayının sekizinde, Cumartesi günü *Bağdat*'ta vefat etmiş ve *el-Künâse* mezarlığına defnedilmiştir.

4377. *el-Hüseyn b. İbrahim b. el-Hur*

[*el-Hüseyn b. İbrahim b. el-Hur*] b. Ze'lân. Künyesi Ebû Ali olup lakabı ise *İşkâb*'dır. *Horasan*'dan *Nesâ* ehline mensuptur. Babası, Esîd b. Abdurrahman ile birlikte *Nesâ*'da Abbâs ailesine davet için ortaya çıkan kimselerdendir. Esîd, *İsfahan*'ın idaresini üstlenirken, İbrahim b. el-Hur de arkadaşlarıyla birlikte onun yanındaydı. İşte bu sırada *İsfahan*'da, 145 yılında İbrahim'in, *el-Hüseyn* adındaki çocuğu dünyaya geldi. *el-Hüseyn Bağdat*'ta büyüdü ve hadis tahsil etti. Bu arada Muhammed b. Râşid, Şerîk b. Abdullah, Fülejh, Hammâd b. Yezîd ve diğer kimselerle karşılaştı. Kadı Ebû Yusuf'a bağlanarak rey [akılcı görüş] konusunda bilgi sahibi oldu. Daha sonra onların yanında oturdu. Kâdılık ve benzeri bir görev üstlenmedi. *Bağdat*'ta hadis ve fıkıh konusunda kendisine müracaat edilen bir kimse olarak kalmaya devam etti. 216 yılında *el-Me'mûn*'un hilafeti döneminde yetmiş bir yaşında *Bağdat*'ta vefat etti.

4378. *Sâbit b. el-Velîd*

[*Sâbit b. el-Velîd*] b. Abdullah b. Cümey.

4379. *Gassân b. el-Mufaddal*

[*Gassân b. el-Mufaddal*] *el-Gallâbî*. Künyesi *Ebû Mu'âviye*'dir.

4380. *Dâvûd b. Amr*

[*Dâvûd b. Amr*] b. Züheyr b. Amr b. Cemîl b. *el-A'rec* b. Rebî'a b. Mes'ûd b. Munkız b. Kûz b. Ka'b b. Becâle b. Dühl b. Mâlik b. Bekir b. Sa'd b. Dabbe b. Üd b. Tâbiha b. İlyâs b. Mudar. Künyesi *Ebû Süleyman* olup 228 yılı Rebîülevvel ayında *Bağdat*'ta vefat etti.

4381. *Dâvûd b. Rüseyd*

Ebû Ca'fer'in şehrine yerleşti. Kendisi aslen *Horasan*'dan *Huvârezm*^[268] ehline mensuptur. el-Velîd b. Müslim, Bakıyye b. el-Velîd, İsmail b. Ayyâş^[269] ve diğer Şamlılardan hadis rivayet etmiştir. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiş; *Bağdat* halkı da kendisinden hadis yazmışlardır.

4382. Fudayl b. Abdülvehhâb

[Fudayl b. Abdülvehhâb] el-Kannâd. Fudayl, Hârûn b. İshâk el-Hemdânî'nin kendisinden hadis rivayet ettiği Muhammed b. Abdülvehhâb'ın kardeşidir.

4383. Abdülcebbâr b. Âsım ﴿ثابت بن زيد بن قيس﴾

Künyesi *Ebû Tâlib* olup *el-Cezîre*'de bulunan *Horasan* ehline mensuptur. Ubeydullah b. Amr, İsmail b. Ayyâş, Ebü'l-Melîh, Bakıyye ve diğerlerinden hadis yazmıştır. 233 yılı Rebûlâhîr ayında, *Bağdat*'ta el-Mehdî ordusunda vefat etmiştir.

4384. Ubeydullah b. Ömer

[Ubeydullah b. Ömer] b. Meysere el-Kavârî. Künyesi *Ebû Sa'îd* olup *Basra* halkındandır. *Bağdat*'a yerleşerek Hammâd b. Zeyd, Yezîd b. Zürey, Abdurrahman b. Mehdî ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 235 yılında Zilhicce'nin on dördünde, teşrik günlerinde *Bağdat*'ta vefat etmiştir. Çok sayıda insan onun cenazesinde hazır bulundu. el-Mehdî ordugâhında, üç kapının dış kısmına defnedildi. Ubeydullah vefat ettiği gün seksen dört yaşındaydı.^[270]

4385. Muhammed b. Ebû Hafs el-Mu'aytî

Künyesi *Ebû Abdullah* olup el-Mu'ayt'ın mevlasıdır. Ebû Hafs'ın adı ise Ömer'dir. Sika bir râvî olup hadis sahibidir. Bakıyye, Abdullah b. el-Mübârek, Ebü'l-Ahvas, Şerîk, Hüşeym ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Muhammed b. Ebû Hafs *Bağdat* ehliendir. Cuma namazını kıldıktan sonra evine döndü. O gün akşam, yani Cumartesi gecesi yatağına girince gece felç geçirdi. Cumartesi günü ikindi vaktinde de vefat etti. 222 yılında Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafeti döneminde, Şaban ayının yedisinde pazar günü, *el-Hayzürân* mezarlığına defnedildi. Üzerinde, üç kapının gerisinde namazı kılındı. Cenazesine çok sayıda insan katıldı.

4386. İsa b. Hâşim^[271] en-Nahhâs

Çok sayıda hadis dinlemiş; aynı zamanda kendisi de hadis sahibi bir kimsedir. Ancak henüz hadis rivayet etmeden vefat etmiştir.

4387. Selm b. Kâdim

Künyesi *Ebû Leys*'dir. Bakıyye, Muhammed b. Harb ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. 228 yılı Zilkâde ayında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4388. Nu'aym b. Heysam

Künyesi *Ebû Muhammed* olup *Horasan* ehline mensuptur. Hammâd b. Zeyd ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. 228 yılı Şevvâl ayında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4389. Yahya b. Osman

Künyesi *Ebû Zekerıyyâ* olup *Horasan* ehline mensuptur. Ebü'l-Cehm sokağında yaşardı. Şamlılardan Reşîd b. Sa'd, Hikl b. Ziyâd, Bakıyye, İsmail b. Ayyâş ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. 238 yılı Rebûlevvel ayında vefat etmiştir.

4390. İbrahim b. Ziyâd Sebelân

Künyesi *Ebû İshâk*'tır. 228 yılı Zilhicce ayının yedisinde *Bağdat*'ta vefat etmiş, Çarşamba günü defnedilmiştir.

4391. Beşşâr b. Musa el-Haffâf

Künyesi *Ebû Osman*'dır. 228 yılı Ramazan ayında *Bağdat*'ta vefat etmiş olup Cuma günü ikindi namazından sonra defnedilmiştir.

4392. Ebü'l-Ahvas

İsmi Muhammed b. Hayyân el-Bağavî'dir.^[272] Çok sayıda hadis dinlemiş sika bir râvîdir. 229 yılında Zilhicce ayında vefat etmiştir.

4393. Şücâ b. Mahled

Künyesi *Ebü'l-Fadl*'dır. *Horasan* ehlinden el-Bağîlere mensuptur. Hüseyim'in bütün kitaplarını rivayet ettiği gibi, İsmail b. Uleyye ve diğerlerinden de hadis rivayet etmiştir. Hadis rivayetinde sebt [sağlam] ve sikadır. 235 yılı Safer ayının onbirinde *Bağdat*'ta vefat etmiş; çok sayıda insan cenazesinde hazır bulunmuştur. *Bâbüttibn* mezarlığına defnedilmiştir.

4394. Mehdî b. Hafs

Künyesi *Ebü Muhammed* olup evi *Bâbü'l-Kûfe* denilen yerdeydi.

4395. Abbâd b. Musa el-Huttelî

Künyesi *Ebü Muhammed*'dir. İbrahim b. Sa'd, Talha b. Yahya ez-Zürakî ve İsmail b. Ca'fer'den hadis rivayet etmiştir. *Tarsus*'a gitmiş ve 230 yılının başında orada vefat etmiştir.

4396. Ahmed b. Muhammed b. Eyyûb

Künyesi *Ebü Ca'fer*'dir. Varrâk olup, Fadl b. Yahya b. Ca'fer b. Bermek'e yazardı. Zikredildiğine göre el-Fadl b. Yahya ile birlikte İbrahim b. Sa'd'dan el-Meğâzî'yi dinlemiştir. Yine zikredildiğine göre el-Fadl b. Yahya'nın rivayet ettiği hadisleri Ebû Bekir b. Ayyâş'tan dinlemiştir. 228 yılı Zilhicce ayının bitimine dört gece kala, Salı gecesi *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4397. Sehl b. Nasr

el-Matbahiyye denilen yerde otururdu.

4398. İshâk b. İbrahim b. Kâmcâr

Künyesi *Ebü Ya'kûb* olup *Horasan*'ın *Merv* ehlinden Ebû İsrâîl'in oğludur. Zihin karışıklığı içinde bulunup dolaşan ve gezinen bir kimseydi. Duraklama ile Kur'ân okur; defalarca tekrarlardı. İbrahim b. Sa'd, Hammâd b. Zeyd, Abdurrahman b. Ebü'z-Zinâd, Ca'fer b. Süleyman ve Süleym^[273] b. Ahdar'dan hadis rivayet etmiş, aynı zamanda çokça hadis dinlemiştir.

4399. Yahya b. Ma'în

Künyesi *Ebû Zekerıyyâ* olup daha çok hadis yazmakla bilinirdi. Hadis rivayetinde ise yok denecek kadar az sayıda hadis rivayet etmiştir. Hacca gittiği sırada Peygamber'in (sas) şehri *Medine-i Münevvere*'de vefat etmiştir.

4400. Züheyr b. Harb b. Eştâl

Nesâ ehlindendir. Eştâl ismi daha sonra Arapçalaştırılarak Şeddâd halini aldı. Künyesi *Ebû Hayseme* olup Benî Hüreyş b. Ka'b b. Âmir b. Sa'sa'a el-Âmiri'nin mevlasıdır. Cerîr b. Abdülhamîd, Hüseyim, Süfyân b. Uyeyne, İbn Uleyye, Abdullah b. Vehb, el-Velîd b. Müslim'den, ayrıca diğer *Kûfe*, *Basra* ve Hicazlı râvîlerden hadis rivayet etmiştir. el-Müsned'i tasnif ederek bölümlerini yazdı. Hadis rivayetinde sika ve sebt [sağlam] bir râvî idi. 234 yılı Şaban ayında *Bağdat*'ta vefat etmiş olup cenazesine çok sayıda insan katılmıştır.

4401. Halef b. Sâlim el-Muharrimî

Künyesi *Ebû Muhammed* olup Mühellebîlerin mevlasıdır. Resûlullah'tan (sas) gelen hadisleri müsned halinde tasnif etti. Çok sayıda hadis rivayet etmiş olup insanlar kendisinden hadis yazmışlardır. 231 yılında *Bağdat*'ta Ramazan ayında vefat etmiştir.

4402. Ahmed b. Muhammed b. Hanbel (r)

Künyesi *Ebû Abdullah*'tır. Hadis rivayetinde sika, sebt [sağlam] ve sadûk bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. İmtihanla karşı karşıya kalarak kırbaçla dövülmüştür.^[274] Kur'ân'ın mahlûk olduğu kendisinden istenmiş, bunu söylemekten imtina edince de Emîrü'l-Müminîn Ebû İshâk tarafından kırbaçla dövülmesi emrolunmuştur. Bundan önce de hapsedildiği halde onların dediğine icabet etmeyerek sözünde sabit kalmıştır. Daha sonra Halife el-Mütevekkil Alellah ile görüşmek üzere çağrılmış ve kendisine mal verilmiştir. Ancak kendisi verilen bu malı kabul etmemiştir. Cuma günü kuşluk vaktinde vefat etmiş; ikindiden sonra da defnedilmiştir. *Bağdat* halkından ve diğer insanlardan çok sayıda kimse cenazesinde hazır bulunmuştur.

4403. Hârûn b. Ma'rûf

Künyesi *Ebû Ali*'dir. *Bağdat*'ta 231 yılında Ramazan ayında vefat etmiştir.

4404. *el-Kâsım b. Sellâm*

Künyesi *Ebû Ubeyd* olup *Horasan* ehline mensuptur. Eğitimci, nahiv ve edebiyat erbabı olduğu gibi aynı zamanda hadis ve fıkıh tahsil etmiştir. Sâbit b. Nasr b. Mâlik zamanında Tarsus'ta kâdılık yapmış, Sâbit ve oğluyla birlikte kalmaya devam etmiştir. Daha sonra *Bağdat*'a gelerek orada garip hadisleri yorumlamış, bazı kitaplar tasnif etmiş ve insanlar kendisinden hadis dinlemiştir. 224 yılında haccını yaptıktan sonra *Mekke*'de vefat etmiştir.

4405. *Bişr b. el-Velîd el-Kindî*

Ebû Yusuf el-Kâdî'nin kitaplarını ve yazdığı [hadisleri] rivayet etti. Ayrıca Şerîk, Hammâd b. Zeyd, Mâlik b. Enes, Sâlih el-Mürri ve diğerlerinden hadis rivayet etti. Muhammed b. Talha'dan da hadis rivayet etmiştir. *Bağdat*'ın her iki yanında kâdılık yaptı. *Bağdat*'ta insanlara hem hadis rivayet eder, hem de onlara fetva verirdi. Bir adam, Bişr'in Kur'ân'ın mahlûk [yaratılmış] olmadığını iddia ettiği şikâyetinde bulundu. Bunun üzerine Emîrû'l-Müminîn *Ebû İshâk*, Bişr'in evinde hapsedilmesini emretti. Ayrıca kapısına bir güvenlik görevlisi tayin ederek her hangi bir konuda fetva vermesini yasakladı. Ca'fer b. *Ebû İshâk* halife olunca onu serbest bırakarak insanlara fetva vermesine ve hadis rivayet etmesine izin verdi. Ömrü ileri bir yaşa varacak kadar uzadı. Kur'ân'da vakıfla^[275] ilgili konuşunca Hadis ehli onu terk ettiler.

4406. *Sehl b. Mahmûd*^[276]

Künyesi *Ebü's-Seri* olup el-Abbâs b. Abdullah b. Mâlik'in mevlasıdır. Hadis rivayetinde sika bir râvîdir.

4407. *Muhammed b. Süleym*

Künyesi *Ebû Abdullah el-Abdî*'dir. Semâ yoluyla çok sayıda hadis rivayeti vardır. Halife el-Me'mûn zamanında *Bâderâyâ* ve *Bakûsâyâ*'da^[277] kâdılık yaptı. Hadis ehlinin onun hadislerinden ve rivayetlerini almaktan sakındıklarını gördüm.

4408. Bişr b. Âdem

Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Hadisçilerin onun hadislerinden ve rivayetlerini yazmaktan sakındıklarını gördüm.

4409. Abdurrahman b. Yunus

Künyesi *Ebû Müslim* olup Ebû Ca'fer el-Mansûr'un mevlalarındandır. Bize 164 yılında doğduğunu haber verdi. Hadis talebi için seyahat etti ve çok sayıda hadis dinledi. Süfyân b. Uyeyne, Yezîd b. Hârûn ve diğer hadisçilerden hadis yazdı. 224 yılı Receb ayının onbirinde, Çarşamba günü güneşin doğuşu ile birlikte Esed b. el-Mirzûbân camiinde aniden vefat etti.

4410. Yahya b. Eyyûb^[278]

Künyesi Ebû Zekerîyyâ olup Ebü'l-Kâsım Muhriz'in mevlasıdır. Mehdî ordusunun bulunduğu bölgede yaşardı. Hadis rivayetinde sika olup takva sahibi ve âlim bir kimseydi. Sünneti savunur, Cehm'in^[279] görüşünü benimseyen, onun gibi konuşan ve sünnetin hilafına hareket eden kimseleri ayıplardı. 224 yılı Rebûlevvel ayının on üçünde pazar günü vefat etti.

4411. İbrahim b. Hâtim b. Abdullah

[İbrahim b. Hâtim b. Abdullah] el-Herevî. Künyesi Ebû İshâk'tır.

4412. Abdullah b. Avn

[Abdullah b. Avn] el-Harrâz. Künyesi *Ebû Muhammed* olup Emîrû'l-Müminîn Hârûn el-Vâsık Billâh'ın hilafeti zamanında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4413. Şüreyh b. Yunus el-Merverûzî

Künyesi *Ebü'l-Hâris* olup Bintü Kureyş el-Müstemlî'nin kocasıdır. Bazı kitaplar tasnif ederek tahriçlerini yaptı ve onlarla hadis rivayetinde bulundu. Hadis rivayetinde sika idi. 235 yılında Rebûlevvel ayının bitmesine yedi gün kala Salı günü vefat etti.

4414. Ahmed b. Dâvûd

Künyesi *Ebû Sa'îd el-Haddâd el-Vâsıtî*'dir. Sika bir râvî olup *Bağdat*'ta yaşardı. Hadis rivayetinde henüz başlamadan ve kendisinden hadis yazılmadan önce vefat etti.

4415. İsmail b. İbrahim b. Bessâm

[İsmail b. İbrahim b. Bessâm] et-Tercümânî. Künyesi Ebû İbrahim olup Horasan ehliindendir. Evi, Ebû's-Serî çölü tarafındaydı. Hüseyim, el-Attâf b. Hâlid, Abdülazîz b. el-Mâcişûn, Halef b. Halîfe, Sâlih el-Mürri ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Ayrıca Şerîk'ten de hadis rivayet etmiştir. 236 yılı Muharrem ayının altısında *Bağdat*'ta vefat etmiş olup, cenazesine çok sayıda insan katılmıştır. İsmail; sünnet, fazilet ve hayır sahibi bir kimseydi.

4416. Amr en-Nâkîd

[Amr en-Nâkîd] b. Muhammed b. Bükeyr. Künyesi *Ebû Osman* olup hadis rivayetinde sika ve sebt [sağlam] idi. *Bağdat* halkı kendisinden çok sayıda kitap yazmıştır. Sayılı hâfızlardan^[280] olup aynı zamanda fakih idi. 202 yılında Zilhicce'nin beşinde, Perşembe günü *Bağdat*'ta vefat etti.

4417. Muhammed b. Abbâd el-Mekkî

Süfyân b. Uyeyne'nin arkadaşıdır. 234 yılında *Sâmerrâ*'da, Halife'nin ordugâhında vefat etti.

4418. Hâcib b. el-Velîd el-A'ver

[Hâcib b. el-Velîd el-A'ver] el-Mu'allim. Künyesi *Ebû Muhammed* olup 228 yılı Ramazan ayında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4419. Ebû Ma'mer

İsmi, İsmail b. İbrahim b. Ma'mer el-Herevî olup Hüzeyl kabilesine mensuptur. Hadis rivayetinde sika ve sebt [sağlam] olup sünnet, fazilet ve hayır sahibi bir kimseydi. 236 yılı Cemâziyelevvel ayında *Bağdat*'ta vefat etmiş olup cenazesine çok sayıda insan katılmıştır.

4420. Muhammed b. Hâtim b. Meymûn el-Mervezî

Künyesi Ebû Abdullah'tır. Kur'ân tefsiri hakkında bir kitap tahriç etmiş olup insanlar *Bağdat*'ta onu kendisinden yazmışlardır. Kerh şehrinin er-Rebî bölgesinde yaşardı. 235 yılında Zilhicce ayının bitmesine dört gece kala, Perşembe günü *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4421. Ahmed b. Hâtim et-Tavîl

4422. İbrahim b. Muhammed b. Ar'are

[İbrahim b. Muhammed b. Ar'are] b. el-Birind. Sâme b. Lüeyoğulları'na mensup olup künyesi *Ebû İshâk*'tır. 231 yılı Ramazan ayında, *Sâmerrâ*'da Halife'nin ordugâhından döndükten sonra *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4423. Ahmed b. Muhammed

[Ahmed b. Muhammed] es-Saffâr. Künyesi *Ebû Hafs*'dır.

4424. Abdurrahman b. Sâlih el-Ezdî

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. *Kûfe* ehlinde olup daha sonra *Bağdat*'a yerleşmiştir. Şerîk, İbn Ebû Zâide, Ebû Bekir b. Ayyâş ve diğerlerinden hadis rivayet ederdi. Ayrıca Mülâzim b. Amr'dan de hadis rivayet ederdi. 235 yılı Zilhicce ayının bitiminde, Pazartesi günü *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4425. Ahmed b. İbrahim

Künyesi *Ebû Ali* olup el-Mevsılî olarak tanınırdı. Hammâd b. Zeyd, Şerîk, Ebû Avâne ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. 236 yılı Rebûlevvel ayında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4426. İbrahim b. Ebü'l-Leys

Künyesi *Ebû İshâk* olup el-Eşca'î'nin arkadaşıdır. *Bağdat*'ta; el-Mehdî ordugâhında yaşardı. Sünnet sahibi olup hadis rivayetinde zayıf kabul edilirdi.

4427. Ya'kûb b. İbrahim

[Ya'kûb b. İbrahim] b. Kesîr el-Abdî. Künyesi *Ebû Yusuf* olup Ebü'd-Devrakî'nin oğludur.

4428. Kardeşi Ahmed b. İbrahim

[Ahmed b. İbrahim] b. Kesîr. Künyesi *Ebû Abdullah*'tır.

4429. Abdülmün'im b. İdrîs b. Sinân

Künyesi *Ebû Abdullah* olup Vehb b. Münebbih'in kızının oğlu [yani torunu]dur. Âbidlerin ve peygamberlerin haberlerini Vehb'den; İsrâîloğullarıyla ilgili haberleri ise babasından, o da Vehb b. Münebbih'ten rivayet ederdi. Rivayete göre Ma'mer b. Râşid ile *Yemen*'de karşılaşmış olup ondan hadis dinlemiştir. Vehb b. Münebbih'in kitaplarını ve hikmetlerini okurdu. 228 yılı Ramazan ayında, yüz yaşına yakın bir yaşta *Bağdat*'ta vefat etti.

4430. Muhammed b. Mus'ab

Künyesi *Ebû Ca'fer* olup Kur'ân-ı Kerim kâriyelerinden [güzel okuyanlardan]di. Hadis dinlemiş ve çeşitli meclislerde bulunmuştur. Hadis rivayetinde inşaallah sikadır. 228 yılı Zilkâde ayında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4431. Muhriz b. Avn b. Ebû Avn

Künyesi *Ebü'l-Fadl*'dır. Muhriz dedi ki: Bana babam haber verdi; dedi ki: "144 yılında doğdum.^[281] Bu sene içerisinde Ebû Ca'fer el-Mansûr insanlarla birlikte hac yaptı." Muhriz, 231 yılında seksen sekiz yaşında, *Bağdat*'ta vefat etti. Hadis rivayetinde bulunmuş ve insanlar kendisinden büyük çapta kitap yazmışlardır. Hadis rivayetinde sika ve sebt [sağlam] idi.

4432. el-Velîd b. Sâlih en-Nahhâs^[282]

Künyesi *Ebû Muhammed* olup Ubeydullah b. Amr, Ebû Ma'ser, Bakıyye b. el-Velîd, Hammâd b. Seleme ve İsa b. Yunus'tan hadis rivayet etmiştir.

4433. el-Abbâs b. Gâlib el-Verrâk

Vekî'in *Musannef*'ini ve başka hadisleri rivayet etmiştir. 233 yılı Safer ayında *Bağdat*'ta vefat etmiştir.

4434. Rebâh b. el-Cerrâh

Künyesi *Ebü'l-Velîd* olup *Musul* ehliindendir. *Bağdat*'a gelerek el-Me'âfi b. İmrân ve Afîf b. Sâlim'den hadis rivayet etmiştir.

4435. el-Velîd b. Şücâ

[el-Velîd b. Şücâ] b. el-Velîd. Künyesi *Ebü Humâm es-Sekûnî*'dir. Bakıyye b. el-Velîd, Şam ve Irak âlimlerinden hadis rivayet etmiştir.

4436. Nûh b. Yezîd el-Müeddib

Künyesi *Ebü Muhammed*'dir. İbrahim b. Sa'd'ın arkadaşı olup sika bir râvîdir. Ancak yaptığı rivayetleri bazen birbirine karıştırdı.

4437. Abdülazîz b. Bahr ﴿أبو السليل القيسي﴾

[Abdülazîz b. Bahr] el-Müeddib. İsmail b. Ca'fer ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir.

4438. Kâmil b. Talha ﴿هارون بن رثاب﴾

[Kâmil b. Talha] el-Cahderî. *Basra* halkından olup künyesi *Ebü Yahya*'dır. 232 yılında *Basra*'da vefat etti.

4439. Yusuf b. Musa el-Kattân ﴿إسحاق بن سويد العدوي﴾

Kûfe halkından olup Rey'e yerleşmiş ve orada ticaretle meşgul olmuştur. Cerîr b. Abdülhamîd ve diğerlerinden hadis dinledi. Daha sonra *Bağdat*'a gelerek Dârülkutn bölgesine yerleşti.

4440. Merdeveyh es-Sâiğ ﴿أسمر بن مضر﴾

İsmi, Abdüssamed b. Yezîd, lakabı Merdeveyh, künyesi ise Ebû Abdullah'tır. el-Fudayl b. İyâd, İbn Uyeyne ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. Ehl-i Sünnet görüşüne mensup dindar ve sika bir râvîydi. İnsanlar kendisinden hadis yazmışlardır. 235 yılında, Zilhicce ayının son gününde vefat etmiştir.

4441. Yahya b. İsmail el-Vâsî ﴿عمران بن الحصين بن عبيد﴾

Künyesi Ebû Zekerıyyâ'dır.

4442. Ebû Ömer^[283] el-Mukri ﴿بشیر بن أبی زید﴾

İsmi, Hafs b. Ömer b. Abdülazîz b. Suhbân el-Ezdî'dir. İnsanlar kendisinden Kur'ân dersi almışlardır. Kur'ân ve Kur'ân tefsiri konusunda ilim sahibiydi. *Irak, Medine* ve *Şam* ehli olan Şerîk ve diğerlerinden hadis yazmıştır.

4443. Muhammed b. Sa'd ﴿قعب بن سور﴾

el-Vâkıdî'nin talebesi olup el-Hüseyn b. Abdullah b. Ubeydullah b. el-Abbâs b. Abdülmuttalib el-Hâşimî'in mevlasıdır. 230 yılında Cemâziyelâhirin beşinde, pazar günü *Bağdat*'ta vefat ederek *Bâbüşşâm* mezarlığına defnedilmiştir. Vefat ettiği zaman altmış iki yaşındaydı. *Kitâbü't-Tabakât* adlı bu eseri yazan, tahriç ve tasnifini yaparak rivayet eden odur. Geniş bir ilme sahip, çok sayıda hadis ve rivayeti olan, pek çok kitabı bulunan, başta hadis olmak üzere, fıkıh ve garip mevzular gibi diğer pek çok konuda kitabı bulunan bir kimseydi.^[284]

^[242] Aynüttemr: Irak'ta, Kerbela şehrinin 40 km. batısında yer alan bir beldedir.

^[243] “el-Abbâse” ismi Leiden neşrinde “el-Abbâsiyye” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *Târîhu Bağdâd*'dan yazılmıştır.

^[244] Er-Rusâfe: Dicle nehri'nin doğu tarafında yer alan Bağdat şehrinin iki kısmından birisi. (M)

^[245] Atâ neşrinde (VII, 235) “Cehbel” şeklinde yazılmıştır (E).

^[246] Zabulistan: Zabolistan olarak da telaffuz edilen ve Afganistan ile İran toprakları arasında kalan tarihi bölge (M).

^[247] Mezalim: İslam devletinde en üst yargı makamı kabul edilen mahkemeler. (M)

^[248] Leiden neşrinde “yetmiş beş” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve Hatûb el-Bağdâdî'nin *Târîh*'inde -İbn Sa'd'dan yaptığı nakilden- tespit edilmiştir.

^[249] “Cemre” adı, Leiden neşrinde ve III. Ahmed yazmasında “Hamza” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusunu *Tehzîbü'l-kemâl, Siyerü a'lâmi'n-*

nübelâ ve *Tehzîbü't-tehzîb*'den tespit edilmiştir.

[250] Leiden neşrinde “Kurâde” şeklinde yazılmıştır. İbn Hazm'ın *Cemheretü'l-ensâb*'ını esas aldım. III. Ahmed nüshasının okuyunuşu da böyledir.

[251] Bu ifade ile Bağdat şehri kastedilmektedir. (M).

[252] Metinde “86” olarak geçmekteyse de doğrusu “186” olmalıdır (E).

[253] *Adana* yakınlarındaki *Misis* (E).

[254] “es-Sûr” kelimesi, Leiden neşrinde “es-Sûk [çarşı]” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması, *Târîhu Bağdâd* ve *Tehzîbü'l-kemâl*'den tespit edilmiştir. Bu iki kaynak İbn Sa'd'dan nakletmişlerdir.

[255] *Femüssulh*: Dicle nehrinin doğusunda yer alan bir şehir ismidir. (M)

[256] Bu şekilde hakkında bilgi verilmeden zikredilmiştir.

[257] “Şu'be'den çok sayıda hadis rivayet etmiştir.” ibaresi Leiden neşrinde “Şu'be ve el-Haccâc'dan çok sayıda hadis rivayet etmiştir.” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından tespit edilmiştir. el-Mizzî'de ise “Şu'be b. el-Haccâc” şeklinde geçmektedir.

[258] “Huceyn” adı Leiden neşrinde “Huceyr” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması, *Tehzîbü'l-Kemâl* ve *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ*'dan tespit edilmiştir. Aynı şekilde *et-Takrîb* yazarı da ismin sonun “nûn” harfiyle kaydetmiştir.

[259] III. Ahmed yazmasında ve Leiden neşrinde “Ebû Amr” şeklinde geçmektedir. *Tehzîbü'l-Kemâl*, *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ* ve *et-Takrîb*'de yer alan kaydı esas aldım.

[260] “en-Nisâiyye” ismi Leiden neşrinde “en-Nessâbiyye” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve İbn Sa'd'dan nakleden el-Mizzî'den tespit edilmiştir.

[261] III. Ahmed nüshasında “Ebü'l-Hasan” şeklinde geçmektedir.

[262] Kerh: Dicle nehri'nin batı tarafında yer alan Bağdat şehrinin iki kısmından birisi. (M)

[263] Buradan biyografinin sonuna kadar olan kısım 230 yılında vefat eden İbn Sa'd'ın sözü değil, 289 yılında vefat eden el-Hüseyn b. Fehm'in sözüdür. el-Mizzî haberi, metniyle birlikte el-Hüseyn b. Fehm'e nispet ederek vermiştir (XXVIII, 38). *Bu, sahipleri İbn Sa'd'dan sonra vefat etmiş olan benzeri biyografilerde yer alan bilgilerin ona ait olmadığını, el-Hüseyn b. Fehm'in İbn Sa'd'ın et-Tabakât'taki rivayetinde yer alan fazlalıkları olduğunu destekleyen delillerdendir.*

[264] Nesa: Türkmenistan’da yer alan eski ve tarihi bir kenttir. Önceleri Horasan’a bağlı idi. (M)

[265] Bu biyografi; İbn Sa’d tarafından değil, İbn Sa’d’ın öğrencisi olan İbn Fehm tarafından yazılmıştır. el-Mizzî metni tam olarak İbn Fehm’in rivayeti olarak nakletmektedir (XXVIII, 45).

[266] Matbû nüshada “er-Rakkî” şeklinde yanlış yazılmıştır.

[267] Leiden neşrinde “el-Bezzâz” şeklinde yazılmıştır. III. Ahmed nüshasındaki kaydı esas aldım. *et-Takrîb*’in yazarı da aynı şekilde yazmıştır.

[268] Yazılışı ve harekesi itibarıyla Huvârezm olsa da, okunuşu Harezmi’dir. (M)

[269] “İsmail b. Ayyâş” Leiden neşrinde “İsmail b. Abbâs” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusunu III. Ahmed yazmasından ve el-Mizzî’den tespit ettim.

[270] Biyografinin bir kısmı İbn Sa’d’a, diğer kısmı ise İbn Sa’d’ın kitabının râvîsi olan el-Hüseyin b. Fehm’e aittir. el-Mizzî’de şöyle geçmektedir: “Muhammed b. Sa’d dedi ki: Sika, hadisi çok olan biridir.” el-Mizzî devamında şöyle der: “Muhammed b. Sa’d’ın öğrencisi el-Hüseyin b. Fehm dedi ki: 235 yılında Zilhicce ayının 13’ünde Cuma günü *Bağdat*’ta vefat etti. Kalabalık bir halk topluluğu cenazesine katıldı. el-Mehdî’nin ordugâhında üç kapının dışında defnedildi. Vefat ettiğinde seksen dört yaşındaydı.”

[271] “Hâşim” adı Leiden neşrinde “Hişâm” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *Târîhu Bağdâd*’dan tespit edilmiştir.

[272] Leiden neşrinde ve III. Ahmed yazmasında “el-Bağî” şeklinde yazılmıştır. *Tehzîbü’l-Kemâl* (XXV, 121) ve *et-Takrîb*’in sahibinin kaydettiklerini esas aldım.

[273] “Süleym” adı Leiden neşrinde “Süleyman” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve el-Mizzî’den tespit edilmiştir.

[274] Kur’ân’ın mahlûk olduğunu reddeden âlimlere karşı girişilen Mihne olayında gördüğü baskıdan söz etmektedir (E).

[275] Kurandaki secavend vakıflarıyla ilgili hadis rivayetleri kastedilmektedir.

[276] Leiden neşrinde “Muhammed” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *Târîhu Bağdâd*’dan tespit edilmiştir.

[277] *Bâderâyâ*, *el-Bendenîceyn* ve *Vâsıt* çevresi arasında *Bâküsâyâ*’ya yakın küçük bir beldedir. *Bâküsâyâ* ise *el-Bendenîceyn* yakınlarında bir

beldedir.

[278] Leiden neşrinde muhakkik bu biyografiyi iki bölerek iki ayrı adam şeklinde zikretmiştir. Birinci biyografinin sahibi “Yahya b. Eyyûb”, ikincisi “Ebü'l-Kâsım” başlığı altında zikredilmiştir. Doğrusu III. Ahmed yazmasından tespit edilmiştir. Kaynaklar, Yahya b. Eyyûb'un biyografisini, İbn Sa'd'ın öğrencisi İbn Fehm'e nispet ederek yukarıdaki şekilde vermektedirler. İbn Fehm'den nakleden şu kaynaklara bk. el-Hatîb el-Bağdâdî, *Târîh*; İbn Ebû Ya'lâ, *Tabakâtü'l-fukahâ*; el-Mizzî; ez-Zehebî, *es-Siyer*.

[279] Burada kastedilen Cehm b. Safvan'dır. (öl. 128/745) Cebr akidesini, yani insanın yaptığı işlerde bir ihtiyarının olmadığı; yaptığı işleri zorunlu olarak yaptığı görüşünü ileri sürer. Ona göre insan mecburdur; ihtiyarî kudreti yoktur. Kul, rüzgârın önünde sürüklenen yaprak gibidir. (M)

[280] Hadis hafızlarından (E).

[281] Muhriz babasının doğumundan değil, kendi doğumundan bahsetmektedir (E).

[282] “en-Nahhâs (النَّهَّاس)” ismi, Leiden neşrinde “en-Nahhâs (النَّهَّاس)” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından tespit edilmiştir.

[283] “Ebû Ömer” künyesi Leiden neşrinde “Ebû Amr” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve el-Mizzî'den tespit edilmiştir.

[284] el-Mizzî bu biyografiyi İbn Sa'd'ın öğrencisi el-Hüseyn b. Fehm'den naklen vermiştir.

RESÛLULLAH'IN (SAS) ASHÂBÎ'NDAN HORASAN FETHİ'NE KATILAN VE ORADA VEFAT EDENLER



4444. Büreyde b. el-Husayb ﴿بريدة بن الحصيب﴾

[Büreyde b. el-Husayb] b. Abdullah b. el-Hâris b. el-A'rec b. Sa'd b. Rizâh b. Adî b. Sehm b. Mâzin b. el-Hâris b. Selâmân b. Eslem b. Efsâ. Künyesi *Ebû Abdullah*'tır. Peygamber (sas) *Medine*'ye hicret ederken Büreyde'nin yanından geçtiği sırada Müslüman olmuş ve Resûlullah (sas) ona Meryem suresinin başından bazı ayetler okutmuştu. *Uhud* savaşından sonra *Medine*'ye Peygamber'in (sas) yanına hicret etmiş, Meryem suresinin geriye kalan kısmını öğrenmiştir. Daha sonra Peygamber (sas) ile birlikte diğer gazalara katılmış ve Peygamber'in (sas) vefatına kadar *Medine*'de kalmıştır. *Basra* fethedilip şehir olarak imar edildikten sonra Büreyde *Basra*'ya intikal ederek orada kendine bir ev yapmıştır. Daha sonra gazaya gitmek üzere *Basra*'dan çıkarak *Horasan*'a gelmiş ve Yezîd b. Mu'âviye'nin hilafeti zamanında *Merv*'de vefat etmiştir. Çocukları *Merv*'de kalmıştır. Onlardan bazıları *Merv*'den dönerek *Bağdat*'a gelmiş ve orada vefat etmişlerdir.

Bize Hâşim b. el-Kâsım Ebü'n-Nadr haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be anlattı; dedi ki: Bize Muhammed b. Ebû Ya'kûb ed-Dabbî anlattı; dedi ki: Bana Belh nehrinin arkasında Büreyde'nin şöyle dediğini işiten kimse anlattı; dedi ki:

En güzel yaşantı atla [düşmanı] kovalamadır.

4445. Ebû Berze el-Eslemî ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

Muhammed b. Ömer ve Ebû Berze'nin çocuklarından bazılarının rivayet ettiklerine göre Ebû Berze'nin ismi Abdullah b. Nadle'dir. Diğer bazı âlimler ise isminin Nadle b. Abdullah olduğunu söylemişlerdir. Başka âlimler ise isminin, Nadle b. Ubeydullah b. el-Hâris b. Cennâd b. Rebî'a b.

Di'bil b. Enes b. Huzeyme b. Mâlik b. Selâmân b. Eslem b. Efsâ olduğunu söylemişlerdir. Ebû Berze, ilk Müslümanlardan olup Resûlullah (sas) ile birlikte *Mekke*'nin fethinde bulunmuştur. Kâbe'nin örtüsüne bürünmüş olan Abdüluzzâ b. Hatal'ı öldürmüştür. Ebû Berze, Allah Resûlü'nün (sas) vefatına kadar onunla birlikte savaflara katılmıştır. Peygamber (sas) vefat edince de, Ebû Berze diğer Müslümanlarla birlikte *Basra*'ya giderek orada kendisine bir ev yaptırmıştır. Ebû Berze'nin *Basra*'da nesli ve zürriyeti mevcuttur. Daha sonra *Horasan*'ın fethine katılmış ve orada vefat etmiştir.

4446. *el-Hakem b. Amr b. Mücadda b. Hizyem* ^[285]

﴿الأقرع بن حابس بن عقال بن محمد﴾

[el-Hakem b. Amr b. Mücadda b. Hizyem] b. el-Hâris b. Nu'ayle b. Müleyl ^[286] b. Damre b. Bekir b. Abdümenât b. Kinâne. Nu'ayle, ^[287] Gıfâr b. Müleyl'in kardeşidir. Nu'ayle'nin oğullarından olan el-Hakem b. Amr el-Gıfârî'ye Gıfâr'ın kardeşi denildi. el-Hakem, Nebi (sas) vefat edinceye kadar onunla arkadaşlık etti. Daha sonra *Basra*'ya geçerek orada yaşadı. Ziyâd b. Ebû Süfyân kendisini Horasan'a vali tayin edince Horasan'a gitti. 50 yılında, Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti zamanında vefat edinceye kadar Horasan'da kaldı.

4447. *Abdurrahman b. Semüre* ﴿عمارة بن أحر المازني﴾

[Abdurrahman b. Semüre] b. Habîb b. Abdüşems b. Abdümenâf b. Kusay. Annesi, Benî Firâs b. Ganm'dan Ervâ bt. Ebü'l-Fer'a'dır. Ebü'l-Fer'a'nın ismi ise Hârise b. Ka'b b. Mutarrif b. Durays'dır. Abdurrahman *Basra*'ya intikal ederek oraya yerleşmiş ve Peygamber'den (sas) hadis rivayet etmiştir. Asıl ismi Abdülka'be idi. Müslüman olunca Peygamber (sas) kendisini Abdurrahman olarak isimlendirdi ve ona “*Ey Abdurrahman! Emirliği isteme.*” dedi. Abdullah b. Âmir onu *Sicistân*'a vali yaptı. *Horasan*'da savaşı Abdurrahman büyük fetihler gerçekleştirdi. Daha sonra *Basra*'ya döndü ve 50 yılında *Basra*'da vefat etti. Namazını ise Ziyâd b. Ebû Süfyân kıldırdı.

4448. *Kusem b. el-Abbâs* ﴿أبو مریم الحنفی﴾

[Kusem b. el-Abbâs] b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf. Annesi Ümmü'l-Fadl denilen Lübâbe el-Kübrâ bt. el-Hâris el-Hilâliyye'dir. Kusem,

Peygamber’e (sas) benzetilirdi. Kusem *Horasan*’da gazaya gittiğinde orada Sa’îd b. Osman vali olarak görev yapıyordu. Ona, “Sana bin pay vereyim mi?” dedi. Kusem, “Hayır, sen önce ganimeti beşe böl. İnsanların hakkını verdikten sonra, bana dilediğin kadar verebilirsin.” dedi. Kusem dindar ve fâzıl bir kimse olup *Semerkand*’da vefat etti.

4449. *Abdurrahman b. Ya’mer ed-Di’lî* ﴿عمران بن حدير السدوسي﴾

Bükeyr b. Atâ, Peygamber’in (sas) şöyle dediğini kendisinden rivayet etmiştir: “Hac Arafât’tır. Kim sabah [vakti] girmeden önce *Arafât*’ı idrak etse haccı idrak etmiş olur.”



[285] “Hizyem (حذيم)” adı Atâ neşrinde (VII, 260) “Cizyem (حذيم)” şeklinde yazılmıştır (E).

[286] “Müleyl” adı Atâ neşrinde (VII, 260) “Melîk (ملك)” şeklinde yazılmıştır (E).

[287] Atâ neşrinde (VII, 260) metin “Nu’ayle Sa’lebe” şeklinde geçmektedir (E).

HORASAN'DA BULUNAN DİĞER FAKİH VE MUHADDİSLER



4450. *Yahya b. Ya'mer el-Leysî* ﴿عائذ بن عمرو المزني﴾

Kinâneoğulları'na mensup olup *Basra* halkındandı. Nahiv ilmine vakıf, Arap dili ve Kur'ân konularında âlim bir kimseydi. Daha sonra *Horasan*'a giderek *Merv*'e yerleşti ve orada kâdılık yaptı. Hüküm verirken şahitle birlikte ayrıca yemin ettirirdi. Hadis rivayetinde sika idi.

Bize Şebâbe b. Sevvâr haber verdi; dedi ki: Bana Ebü't-Tayyib Musa b. Yesâr haber verdi; dedi ki:

Yahya b. Ya'mer'i *Merv*'de hüküm verirken gördüm. Çarşıda ve yolda dahi hüküm verdiği olurdu. Bazen merkep üzerinde bulunduğu halde kendisine iki davacı gelirdi. O da merkebinin durdurur ve ikisi arasında hüküm verirdi.

4451. *Ebû Miclez Lâhik* ﴿عتبة بن غزوان﴾

[*Ebû Miclez Lâhik*] b. Humeyd es-Sedûsî. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. *Merv*'e gelerek orada kendine bir ev yaptırmış, daha sonra *Merv*'de beytûlmâlin başına geçmiştir. Gözünde şaşılık vardı. Ömer b. Abdülazîz'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4452. *Yezîd b. Ebû Sa'îd* ﴿أبو العالية الرياحي﴾

[*Yezîd b. Ebû Sa'îd*] en-Nahvî. *Merv* ehlinden olup bazı hadisler rivayet etmiştir.

4453. *Muhammed en-Neha'î* ﴿عبد العصري﴾

Künyesi *Ebû Yusuf* olup inşaallah sika bir râvîdir. Sa'îd b. Cübeyr'den hadis rivayet etmiş ve *Merv*'de kâdılık yapmıştır.

4454. ed-Dahhâk b. Müzâhim ﴿عبد العزيز بن قريو﴾

Künyesi *Ebü'l-Kâsım* olup *Belh* halkındandır.

4455. Atâ el-Horâsânî ﴿هارون بن رئاب﴾

Sika bir râvîdir. Şam'a gelince Şamlılar kendisinden hadis rivayet etmişlerdir. Ayrıca Mâlik b. Enes ve diğerleri de kendisinden hadis rivayet etmişlerdir.

4456. Ebü'l-Münîb ﴿أبو المنهال﴾

İsmi İsa b. Ubeyd'dir. İkrime'den rivayet ettiği hadisleri vardır.

4457. Ebû Harîz ﴿أبو الحليل﴾

Sicistân kadısı olup ismi Abdullah^[288] b. Hüseyin'dir.

4458. er-Rebî b. Enes ﴿العباس السلمى﴾

Bize Ammâr b. Nasr el-Horâsânî haber verdi; dedi ki:

er-Rebî b. Enes, Bekir b. Vâil'e mensuptur. *Basra* ehlinde olup İbn Ömer, Câbir b. Abdullah ve Enes b. Mâlik ile karşılaşmıştır. Haccâc'dan kaçarak *Merv*'e geldi. Orada *Bürz* denilen bir köye yerleşti. Buradan da *Sezevver* denilen başka bir köye geçti ve vefat edinceye kadar bu köyde kaldı. Abbâsoğulları'nın daveti ortaya çıkınca *Horasan*'da arandı, fakat bulunamadı. Daha sonra Abdullah b. el-Mübârek onu saklanmış olarak buldu ve kendisinden kırk kadar hadis dinledi. Abdullah bir şeyi isimlendirerek: "Ondan dinlediklerimin yerine şu ve şu şeylerin benim olmasını istemem." derdi. er-Rebî b. Enes, Ebû Ca'fer el-Mansûr zamanında vefat etti.

4459. İbrahim b. Meymûn es-Sâîğ ﴿إسحاق بن سويد العدوى﴾

O ve Muhammed b. Sâbit el-Abdî, *Horasan*'da Ebû Müslim ed-Dâ'îye'nin iki arkadaşıydılar. Her ikisi de Ebû Müslim ile oturur konuşmalarını dinlerlerdi. Ebû Müslim *Horasan*'da davetini izhar edip yaymaya başlayınca, kendisine suikast yapıp öldürülmesi konusunda

ikisinin fikirlerinin ne olduğunu öğrenmek amacıyla onlara gizlice bir adam gönderdi. Muhammed b. Sâbit şöyle dedi: “Ben onun suikaste uğramasını uygun görmüyorum; çünkü iman buna engeldir.” İbrahim b. es-Sâîğ ise “Onun suikaste uğrayıp öldürülmesinden yanayım.” dedi. Bunun üzerine Ebû Müslim, Muhammed b. Sâbit el-Abdî’yi Merv kâdılığına tayin etti. İbrahim es-Sâîğ’e ise birini gönderip onu öldürttü. Rivayete göre İbrahim es-Sâîğ, Ebû Müslim’e gelerek ona nasihatte bulundu. Ebû Müslim kendisine, “Evine dön, zira senin düşünceni biliyoruz.” dedi. Bunun üzerine İbrahim es-Sâîğ döndü. Daha sonra [ölüye sürünen] kokular süründü, kefeni giydi ve yanında bir grup insan bulunduğu bir sırada [Ebû Müslim’e] geldi. Ona vaaz ve nasihatte bulundu; sert sözler söyledi. Bunun üzerine Ebû Müslim’in onun öldürülmesini emretmesi üzerine öldürölüp bir kuyuya atıldı.

4460. Muhammed b. Sâbit el-Abdî ﴿أحمد بن جزء السدوسي﴾

Aslen *Basra* halkındandır. Ebü’l-Mütevekkil’den hadis rivayet etti. *Merv* kâdılığını yapmış olup Abdullah b. el-Mübârek ve diğerleri kendisinden hadis rivayet etmişlerdir.

4461. Ya’kûb b. el-Ka’kâ ﴿أبو السليل القيسي﴾

Merv halkından olup, *Merv*’de kâdılık yapmıştır. Kendisi Atâ b. Ebû Rebâh’tan hadis rivayet etmiştir. es-Sevrî ve Abdullah b. el-Mübârek ise ondan hadis rivayet etmişlerdir.

4462. Mansûr b. Ebû Süreyre ﴿عق بن زيد بن ضمرة﴾

Abdullah b. el-Mübârek kendisinden hadis rivayet etmiştir.

4463. Hüseyin b. Vâkîd ﴿سلمة بن المحبق﴾

Abdullah b. Büreyde’den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiğı hadisler hasen’dir.

4464. Hârice b. Mus’ab es-Serahsî ﴿منصور بن عبد الرحمن الغداني﴾

İnsanlar onun rivayet ettiğı hadislerden sakındıkları için onu terk etmişlerdir.

4465. Nûh b. Ebû Meryem ﴿شويس بن حياش﴾

Künyesi *Ebû İsme'* dir.

4466. Ebû Hamza es-Sükkerî ﴿أبو رفاعه العدوى﴾

Merv halkından olup yaşlı bir kimseydi.

4467. Hafs b. Abdurrahman ﴿أمية بن محشى الخزاعي﴾

[Hafs b. Abdurrahman] el-Belhî. Künyesi *Ebû Ömer*^[289] olup *Nîsâbûr*'da yaşardı.

4468. Ubeydullah es-Secezi ﴿عبد الله بن الحارث﴾

Sicistân halkından olup Süfyân es-Sevrî ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. *Nîsâbûr*'da ticaret yapardı.

4469. Nehşel b. Sa'îd b. Verdân ﴿سعد بن الأطول بن عبد الله﴾

Hadis rivayetini ed-Dahhâk b. Müzâhim'den yapardı.

4470. el-Fadl b. Musa es-Sînânî ﴿الفضل بن موسى السيناني﴾

Sinân, Merv köylerinden bir köy olup es-Sekâzim bölgesinde yer almaktadır. el-Fadl sika bir râvî idi. Vekî b. el-Cerrâh ve diğerleri kendisinden hadis rivayet etmişlerdir.

4471. Abdullah b. el-Mübârek ﴿عبد الله بن المبارك﴾

Künyesi *Ebû Abdurrahman*'dır. 118 yılında doğmuş ve ilim tahsili ile uğraşmıştır. Pekçok hadis rivayet etmiş, çeşitli mevzularda ve farklı ilimlerde çok sayıda kitap tasnif etmiştir. Bir grup insan bu ilimleri kendisinden aldığı gibi, diğer insanlar da o topluluktan bu ilimleri yazmışlardır. Zühd hakkında şiir söyleyerek cihada teşvik etmiştir. *Irak*, *Hicaz*, *Şam*, *Mısır* ve *Yemen*'e giderek çok sayıda ilim ehlinde ilim dinlemiştir. Hadis rivayetinde sika, emin, hüccet ve imam kabul edilerek geniş bir hadis bilgisine sahipti. 181 yılında savaştan dönerken, *Heyt* denilen bir bölgede altmış üç yaşında vefat etmiştir.

4472. en-Nadr b. Muhammed el-Mervezî ﴿جارية بن قدامة السعدى﴾

Bulunduğu çevrede ilim, fıkıh, akıl ve fazilette öncelik sahibiydi. Abdullah b. el-Mübârek'in arkadaşlarından olduğu gibi, aynı zamanda Ebû Hanîfe'nin öğrencilerindendi.

4473. Mekkî b. İbrahim el-Belhî ﴿حفص بن أبى العاص الشاعر﴾

Künyesi *Ebü's-Seken* olup 215 yılında *Belh*'te vefat etmiştir. Hadis rivayetinde sikadır. *Bağdat*'a gelirken hac yapmak niyetindeydi. Haccını bitirip döndükten sonra, hem hac gidişinde, hem de dönüşünde insanlara hadis rivayet etmiştir. İnsanlar kendisinden hadis yazmışlardır. Mekkî, hadis rivayetinde sebt [sağlam] birisiydi.

4474. en-Nadr b. Şümeyl el-Mervezî ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

Basra ehlinde Benî Mâzin'e mensuptur. İnşallah sikadır. Hadis ve şiir rivayetinde, Nahiv ve Eyyâmü'n-nâs^[290] konusunda bilgi sahibiydi. 203 yılında, Me'mûn'un hilafeti zamanında, -Me'mûn henüz *Horasan*'dan çıkmadan önce- *Horasan*'da vefat etmiştir.

4475. Mukâtîl b. Süleyman el-Belhî ﴿مالك بن الحويرث الليثى﴾

Tefsir sahibidir. ed-Dahhâk b. Müzâhim ve Atâ'dan hadis rivayet etmiştir. Hadis sahipleri onun rivayet ettiği hadislerden sakınıp reddetmişlerdir.

4476. Ebû Mutî el-Belhî ﴿الحكم بن الأعرج﴾

İsmi, el-Hakem b. Abdullah olup Belh kâdılığını yapıyordu. Mürcie taraftarıydı. Abdurrahman b. Harmele ve diğer hadisçilerle karşılaşmıştır. Ancak hadis rivayeti konusunda onların yanında zayıftı. Ebû Mutî âmâ idi.

4477. Ömer b. Hârûn^[291] el-Belhî ﴿عبد الرحمن بن أبى بكر﴾

İbn Cüreyc ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir. İnsanlar kendisinden büyük bir kitap yazdılar; ancak hadislerini terk ettiler.

4478. Selm b. Sâlim el-Belhî ﴿أسامة بن عمير الهذلى﴾

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Mürcie taraftarı olup hadis rivayetinde zayıftı. Ancak iyiliği emredip kötülükten sakındırma konusunda oldukça keskindi. *Horasan*'da bir müessesenin başında yönetici olarak bulunuyordu. Müminlerin Emiri Hârûn kendisini çağırdı, gelince hapse koydu. Selm, Hârûn vefat edinceye kadar hapiste kaldı. Daha sonra Muhammed b. Hârûn halife olunca onu *Rakka* hapishanesinden çıkardı. Hapisten çıkan Selm önce *Bağdat*'a gitti. Orada kısa bir süre kaldıktan sonra da *Horasan*'a geçti ve orada vefat etti.

4479. *Mukâtil b. Hayyân* ﴿سلمة بن المحبق﴾

4480. *Ebû Mu'âz el-Belhî*^[292] ﴿الحارث بن أقيش﴾

Kendisinden hadis rivayet edilmiştir.

4481. *Halef b. Eyyûb* ﴿هارون بن رئاب﴾

Künyesi *Ebû Sa'îd* olup *Belh* halkındandır. Kendisinden hadis rivayet edilmiştir.

4482. *Şeddâd b. Hakîm* ﴿أبو مريم السلولى﴾

Künyesi *Ebû Osman el-Belhî* olup kendisinden hadis rivayet edilmiştir.

4483. *Ebû Tümeyle el-Mervezî* ﴿أبو برزة الأسلمى﴾

İsmi, Yahya b. Vâdih olup Ensâr'ın mevlasıydı. Muhammed b. İshâk ile karşılaşp ondan hadis rivayet etmiştir. Sika olup kendisinden hadis rivayet edilirdi.

4484. *el-Hasan b. Sevvâr* ﴿الحارث بن أقيش﴾

Künyesi Ebü'l-Alâ el-Merverûzî olup sika bir râvîdir. Hacca gitmek üzere *Bağdat*'a geldiğinde insanlar kendisinden hem hadis dinlediler; hem de yazdılar. Daha sonra *Horasan*'a döndü. Me'mûn'un hilafetinin sonlarında *Horasan*'da vefat etti.

4485. *Abdüssamed b. Hâssân* ﴿رافع بن عمرو الغفارى﴾

[Abdüssamed b. Hâssân] el-Merverûzî. *Merverûz*, *Nîsâbûr* ve *Herât*'ta kâdılık yaptı. Hadis rivayetinde sika olup Me'mûn'un hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4486. Ali b. el-Hasan ﴿سلمة بن المحبق﴾

[Ali b. el-Hasan] b. Şakîk. Abdullah b. el-Mübârek'in arkadaşlarındandır. el-Hüseyn b. Vâkîd ile karşılaşp ondan hadis rivayet etmiştir. *Merv* halkından olup *Merv*'de vefat etmiştir.

4487. Abdülazîz b. Ebû Rizme ﴿الفضيل بن زيد الرقاشي﴾

[Abdülazîz b. Ebû Rizme] el-Mervezî. Hammâd b. Seleme, Hammâd b. Yezîd ve diğerlerinden hadis rivayet etmiş sika bir râvîdir.

4488. Nasr b. Bâb ﴿عباد العصري﴾

Künyesi *Ebû Sehl* olup *Merv* ehliindendir. Dâvûd b. Ebû Hind, Avf el-A'râbî, el-Haccâc ve diğerlerinden hadis dinlemiştir. *Bağdat*'a gelince insanlar kendisinden hadis dinlemişler ve ondan hadis rivayet edilmiştir. Daha sonra İbrahim es-Sâîğ'den hadis rivayet etmeye başlayınca insanlar ona bir takım suçlamalarda bulunarak hadisini rivayet etmeyi terk ettiler.

4489. Ali b. İshâk ﴿الأحنف بن قيس﴾

[Ali b. İshâk] ed-Dârekânî. *ed-Dârekân* *Merv*'de bir köyün adıdır. *Merv*'den çıktıkları vakit el-Haccâc orada konaklardı. Ali, Abdullah b. el-Mübârek'in arkadaşlarından olup onun sohbeti ile bilinirdi. Sika bir râvî idi. *Bağdat*'a gelince insanlar kendisinden hadis dinlediler.

4490. el-Hüseyn b. el-Velîd ﴿قيصة بن المخارق﴾

Künyesi Ebû Abdullah olup Kureyş'in mevlasıdır.

4491. Sehl b. Müzâhim ﴿الأحنف بن قيس﴾

Merv ehliinden olup künyesi Ebû Bîşr'dir. Fakih, müftü ve âbid bir kimseydi.

4492. Kardeşi Muhammed b. Müzâhim ﴿قيصة بن وقاص﴾

Künyesi Ebû Vehb olup fazıl ve deneyimli bir kimseydi. 211 yılında vefat etmiştir. Abdullah b. el-Mübârek'ten rivayet ederdi.

4493. Attâb b. Ziyâd ﴿عتبة بن غزوان﴾

[Attâb b. Ziyâd] el-Mervezî. Abdullah b. el-Mübârek'in arkadaşlarından olup sika bir râvî idi.

4494. İbrahim ﴿أبو بدر﴾

[İbrahim] b. Rüstem. ^[293] Merv ehliendir.

4495. Süfyân b. Abdülmelik ﴿قيس بن عباد القيسي﴾

Merv ehliendir. Abdullah b. el-Mübârek kendisine güvenir, kitaplarını ona gösterirdi.

4496. Seleme b. Süleyman ﴿قيصة بن المخارق﴾

Merv halkından olup Abdullah b. el-Mübârek'in arkadaşıydı ve onunla tanınırdı.

4497. Abdân ^[294] **b. Osman** ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

İsmi, Abdullah olup Abdülazîz b. Ebû Revvâd'ın kızının oğludur [yani torunudur]. Şu'be ile karşılaşmıştır. Yanında Abdullah b. el-Mübârek'ten rivayet edilen kitaplar mevcuttu.

4498. Muhammed b. el-Fadl ﴿أبو مريم السلولى﴾

Merv ehlinden olup hadisleri metruk [terk edilmiş] biridir.

4499. Umâre b. el-Muğîre ﴿الحارث بن أقيش﴾

Serahs ehliendir.

4500. Kardeşi el-Kâsım b. el-Muğîre ﴿الحكم بن الأعرج﴾

Serahs ehliendir.

4501. Ebû Sa'd^[295] es-Sâğânî ﴿أبو السليل القيسى﴾

İsmi, Muhammed b. Müyesser olup hadis rivayetinde sika idi. Gözleri görmüyordu.

4502. İsâm b. Yusuf ﴿أبو نعامة السعدى﴾

Belh ehliendir.

4503. Ebû İshâk ez-Zeyyât ﴿عبد الرحمن بن سمرة﴾

Belh ehliendir. İsmi İbrahim b. Süleyman olup Mürcie taraftarıydı.

4504. Kuteybe b. Sa'îd ﴿مالك بن حيدة﴾

Künyesi *Ebû Recâ el-Belhî*'dir. Leys b. Sa'd ve İbn Lahî'a'dan hadis rivayet etmiştir.

4505. Ebû Mu'âz en-Nahvî ﴿الحكم بن الأعرج﴾

Merv halkından olup Abdullah b. el-Mübârek'ten hadis rivayet etmiştir.

4506. Ya'mer b. Bişr ﴿أنس بن مالك﴾

Künyesi *Ebû Amr* olup Abdullah b. el-Mübârek'in arkadaşıdır.



[288] III. Ahmed yazmasında ve Leiden neşrinde “Abdurrahman” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu *et-Takrîb*, *Tehzîbü'l-Kemâl*, *Tavdîhu'l-müştebeh* ve *Mîzânü'l-i'tidâl*'den tespit edilmiştir.

[289] III. Ahmed yazması ve Leiden neşrinde künyesi “Ebû Amr” şeklinde yazılmıştır. Ben *Tehzîbü'l-Kemâl*'de geçen şekli tercih ettim. *et-Takrîb*'in sahibi de aynı şekilde kaydetmiştir.

[290] İnsanlar arasında meydana gelen savaşlar (E).

[291] “Ömer b. Hârûn” adı Leiden neşrinde “Amr b. Hârûn” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması, el-Mizzî, ez-Zehebî'nin *Siyer a'lâmi'n-nübelâ*'dan tespit edilmiştir.

[292] Leiden neşrinde Mukâtil b. Hayyân ve Ebû Mu'âz el-Belhî “Mukâtil b. Hayyân Ebû Mu'âz el-Belhî. Kendisinden hadis rivayet edilmiştir.” şeklinde tek bir adam olarak zikredilmiştir.

[293] “Rüstem” adı Leiden neşrinde “Rüseym” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması, İbn Hibbân'ın *es-Sikât* ve *Mîzânü'l-i'tidâl*'den tespit edilmiştir.

[294] “Abdân” adı Leiden neşrinde “İyâz (إيآز)” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed, el-Mizzî ve *et-Takrîb*'den tespit edilmiştir.

[295] “Sa'd” adı Leiden neşrinde “Sa'id” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed ve *et-Takrîb*'den tespit edilmiştir

REY'DE BULUNAN FAKİH VE MUHADDİSLER



4507. *Ebû Ca'fer er-Râzî* ﴿أبو نعام السعدي﴾

İsmi, İsa b. Mâhân olup Merv halkından Bürz adında bir köydendir. er-Rebî b. Enes'in ilk defa yerleştiği ve Ebû Ca'fer'in orada kendisinden hadis dinlediği köydür. Daha sonra Ebû Ca'fer Rey'e geçti ve orada vefat etti. Bu sebeple de kendisine er-Râzî denildi. Hadis rivayetinde sika idi. Hacca gitmek için *Bağdat* ve *Kûfe*'ye uğramış ve insanlar kendisinden hadis dinlemişlerdir.

4508. *Yahya b. Dureys* ﴿قيصة بن وقاص﴾

Rey şehrinde kâdıllık yapmış ve orada vefat etmiştir.

4509. *Sa'îd b. Sinân eş-Şeybânî* ﴿الفضيل بن زيد الرقاشي﴾

Şeybân kabilesine mensuptur. Aslen *Kûfe* halkından olup daha sonra Rey'e yerleşmiştir. Her sene hac yapardı; ancak ahlakı kötü bir kimseydi.

4510. *Cerîr b. Abdülhamîd* ﴿ثابت بن زيد بن قيس﴾

Künyesi *Ebû Abdullah*'tır. 107 yılında *Kûfe*'de dünyaya geldi ve orada büyüdü. Hadis talebinde bulundu, çok sayıda hadis dinledi ve çok sayıda hadis rivayet etti. Ardından Rey şehrine yerleşti ve orada vefat etti. Hadis rivayetinde sika idi. Geniş bir ilme sahip olduğu için insanlar kendisine giderdi.

4511. *Hekkâm b. Selm er-Râzî* ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

İnşaallah sika bir râvîdir.

4512. *Seleme el-Ebreş b. el-Fadl* ﴿غاضرة بن عروة بن سمرة﴾

Künyesi *Ebû Abdullah* olup hadis rivayetinde sika ve dürüst bir kimse idi. Muhammed b. İshâk'ın arkadaşı olup kendisinden el-Meğâzî ve meydana gelen hadiseleri rivayet etmiştir. 120 yaşında *Rey*'de vefat etmiş olup eğitimci bir kimliğe sahipti. İnsanlar arasında namazında en çok huşu duyan kimse olduğu söylenirdi.

4513. İshâk b. Süleyman ﴿أبو العجفاء السلمي﴾

Künyesi *Ebû Yahya* olup Abdülkays'ın mevlasıydı. Hadis rivayetinde sika olup fazilet ve dindar bir kişiliğe sahipti. *Kûfeye* intikal ederek orada uzun yıllar yaşadı. Daha sonra *Rey*'e döndü. 199 yılında *Rey*'de vefat etti.

4514. İshâk b. İsmail er-Râzî ﴿هشام بن عامر بن أمية بن زيد﴾

Künyesi *Hayyeveyh* olup *Rey*'de vefat etmiştir. Hem hadis rivayetinde bulunmuş; hem de kendisinden hadis rivayet edilmiştir.



HEMEDÂN'DA BULUNAN FAKİHLER



4515. *Asram b. Havşeb el-Hemedânî* ﴿عبد المؤمن بن أبي شراعة﴾

Bağdat'a gelince Bağdatlılar kendisinden hadis yazmışlardır. Daha sonra Hemedân'a dönmüş ve orada vefat etmiştir.

Kum'da Bulanan Muhaddisler

4516. *Eş'as b. İshâk* ﴿أبو السليل القيسى﴾

4517. *Ya'kûb b. Abdullah el-Eş'arî* ﴿سعد بن الأطول بن عبد الله﴾



ENBÂR'DA BULUNAN MUHADDİSLER



4518. *Muhammed b. Abdullah el-Hazzâ* ﴿محمد بن عبد الله الحذاء﴾

Künyesi *Ebû Ca'fer* olup hadis rivayeti olan sika bir râvî idi.

4519. *Süveyd b. Sa'îd* ﴿سلمة بن المحبق﴾

Künyesi *Ebû Muhammed el-Enbârî*'dir. *el-Enbâr*'a^[296] birkaç fersah uzaklıkta bulunan *Hadisetü'n-Nûre*'de yaşardı.

4520. *İshâk b. el-Behlûl* ﴿عائذ بن عمرو المزني﴾

Künyesi *Ebû Ya'kûb*'dur.



[296] *el-Enbâr*: Irak'ın batısında yer alan bir Irak şehridir.

ALLAH RESÛLÜ'NÜN ASHÂBİ'NDAN ŞAM'DA BULUNANLAR



4521. *Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh* (r) ﴿قيس بن عباد القيسى﴾

İsmi, Âmir b. Abdullah b. el-Cerrâh b. Hilâl b. Üheyb b. Dabbe b. el-Hâris b. Fihri'dir. Annesi ise Ümeyme bt. Ganm b. Câbir b. Abdüluzzâ b. Âmir b. Amîre'dir.

Ebû Ubeyde, Allah Resûlü (sas) Dârü'l-Erkam'a girmeden önce Müslüman oldu. İkinci Habeşistan hicretine katıldı. Daha sonra *Habeşistan*'dan dönerek Allah Resûlü (sas) ile birlikte *Bedir*, *Uhud*, *Hendek* ve diğer savaşlara katıldı. Resûlullah (sas) onu, Ensâr ve Muhacirlerden oluşan 300 kişilik bir seriyye ile birlikte deniz sahilinde bulunan ve *Gazvetü'l-Habt* olarak bilinen savaş için Cüheyne'ye mensup bir kabileye gönderdi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Şu'be ve Vüheyb b. Hâlid anlattılar; dediler ki: Bize Hâlid el-Hazzâ anlattı. O Ebû Kılâbe'den, o da Enes b. Mâlik'ten Peygamber'in (sas) şöyle dediğini rivayet etti:

“Bilin ki, her ümmetin bir emini vardır. bu ümmetin emini ise Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'tır.” Muhammed b. Ömer dedi ki: Ömer b. el-Hattâb (r) halife olunca, Ebû Ubeyde'yi Şam'a vali tayin etti. Ebû Ubeyde insanların başında emir olarak *Yermûk* savaşına katıldı.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Sevr b. Yezîd anlattı. O Hâlid b. Ma'dân'dan, o da Mâlik b. Yuhâmir'den -Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ı vasfederek şunu rivayet etti:

Ebû Ubeyde; zayıf, seyrek ve uzun sakallı, kambur, ön orta kesici dişleri arasında boşluk bulunan bir adamdı.

Bize Muhammed b. Ömer anlattı; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebû Sebre anlattı. O Ebû Ubeyde'nin kavminden bazı kimselerden şunu rivayet etti:

Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh, kırk bir yaşında Bedir savaşına katıldı. 18 yılında, Amavâs tâûnunda [veba salgınında], Ömer b. el-Hattâb'ın (r) hilafeti zamanında vefat etti. Vefat ettiği gün elli sekiz yaşında idi. Kabri, Kudüs cihetinde, er-Remle'ye dört mil uzaklıkta bulunan Amavâs'tadır. Ebû Ubeyde saç ve sakalını kına ve siyah renk veren el-Ketm bitkisi ile boyardı. Ebû Ubeyde, Ömer'den hadis rivayet etmiştir.

4522. Bilâl b. Rebâh ﴿حرمة العنبري﴾

Hiz. Ebû Bekir'in mevlası olup künyesi *Ebû Abdullah*'tır. Köle olarak doğmuştu. Annesinin ismi Hamâme olup Cümahoğulları'ndan bir adamın cariyesi idi.

Bize İsmail b. İbrahim el-Esedî haber verdi. O Yunus'tan, o da el-Hasan'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: “*Bilâl, Habeşlilerden İslâm'a ilk giren kimsedir.*”

Bize Abdullah b. ez-Zübeyr el-Humeydî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne anlattı. O İsmail b. Ebû Hâlid'den, o da Kays b. Ebû Hâzim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Bekir (r) Bilâl'i beş ukıyyeye^[297] satın aldı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn, Abdûlmelik b. Amr el-Akadî ve Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdiler; dediler ki: Bize Abdülazîz b. Abdullah b. Ebû Seleme haber verdi. O Muhammed b. el-Münkedir'den, o da Câbir b. Abdullah'tan Ömer'in şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Bekir bizim seyyidimiz [efendimiz]dir. (Bilâl'i kast ederek) seyyidimiz olan Bilâl'i de o azat etti.

Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî ve el-Fadl b. Dükeyn haber verdiler; dediler ki: Bize el-Mes'ûdî anlattı. O da el-Kâsım b. Abdurrahman'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İlk ezan okuyan kimse Bilâl'dir.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana İbrahim b. Muhammed b. Ammâr anlattı. O babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Bilâl; bayram ve istiska [yağmur duası] günü, Allah Resûlü'nün (sas) önünde keçi taşıyordu.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Bilâl; *Bedir*, *Uhud* ve diğer bütün savaşlara Allah Resûlü (sas) ile birlikte katıldı. Allah Resûlü (sas) vefat edince, Bilâl (r) Ebû Bekir'e gelerek *Şam*'a gidip orada cihat yapma konusunda izin istedi. Ebû Bekir şöyle dedi: "Ey Bilâl! Allah için sana söylüyorum, benim hakkımı ve bana olan saygıyı gözetle ve bil ki, benim yaşımla ilerledi, ecelim yaklaştı." Bilâl, Ebû Bekir (r) vefat edinceye kadar onun yanında kaldı. Bilâl, daha sonra Ömer'in yanına geldi. Ebû Bekir'e dediklerinin aynısını ona da söyledi. Ömer (r) kendisine izin verince *Şam*'a gitti ve vefat edinceye kadar orada kaldı.

Bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî anlattı; dedi ki:

Allah Resûlü (sas) vefat ettiğinde, Bilâl (r) Ebû Bekir'e şöyle dedi: "Eğer beni kendi nefsin için satın almış isen beni yanında tut. Yok, eğer Allah rızası için satın almış isen o zaman Allah rızası için iş yapmam konusunda beni serbest bırak."

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Musa b. Muhammed b. İbrahim b. el-Hâris et-Teymî haber verdi. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Bilâl (r), 20 yılında *Dımaşk*'ta Ömer'in hilafeti zamanında altmış küsûr yaşlarında vefat etti. *Dımaşk* mezarlığına *Bâbüssağîr*'in yanına defnedildi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Ebû Bekir es-Sıddîk'in evlatlarından Şu'ayb b. Talha'yı şöyle söylerken işittim:

Bilâl; Ebû Bekir'in akranı [yaşıtı] idi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Durum söylendiği gibi ise ve Ebû Bekir 13 yılında, altmış üç yaşında vefat ettiğine göre, o zaman Bilâl hakkında bize anlatılanlar ile Ebû Bekir'in vefatı arasında yedi yıl var demektir. Şu'ayb b. Talha, "Bilâl Ebû Bekir'in yaşıtıdır." diyorsa Bilâl'ın yaşını da en iyi bilen kendisidir. Doğrusunu ise Allah bilir.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Sa'îd b. Abdülazîz anlattı. O Mekhûl'den şöyle dediğini rivayet etti: Bana Bilâl'i gören kimseler anlattı:

Bilâl oldukça esmer, zayıf, uzun boylu, hafifçe öne eğik, gür saçlı, akları fazla seyrek sakallı bir adamdı.

4523. Ubâde b. es-Sâmit b. Kays ﴿حميد بن عبد الرحمن الحميري﴾

[Ubâde b. es-Sâmit b. Kays] b. Asram b. Fihri b. Sa'lebe b. Ganm b. Avf b. Amr b. Avf b. el-Hazrec. el-Kavâkile'dendir. Künyesi *Ebü'l-Velîd* olup, annesi ise Kurretü'l-Ayn bt. Ubâde b. Nadle b. Mâlik b. el-Aclân b. Zeyd b. Ganm b. Sâlim b. Amr b. Avf b. el-Hazrec'dir. Ubâde, Ensâr'dan yetmiş kişi ile birlikte Akabe'ye katılmış olup, burada seçilen on iki temsilciden birisiydi. Ubâde, Allah Resûlü (sas) ile birlikte *Bedir*, *Uhud*, *Hendek* ve diğer bütün savaşlara katılmıştır. Müslümanlar *Şam*'ı fethettikten sonra oraya gitmiş ve vefat edinceye kadar orada kalmıştır.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Hazre Ya'kûb b. Mücâhid anlattı. O Ubâde b. el-Velîd b. Ubâde'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Ubâde b. es-Sâmit; uzun boylu, iri yapılı, yakışıklı bir adamdı. 34 yılında, Osman b. Affân'ın hilafeti zamanında, yetmiş iki yaşında, *Şam* topraklarında bulunan er-Remle'de vefat etmiş olup geride kalan zürriyeti mevcuttur.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bazı kimselerin şöyle dediğini işittim:

Ubâde b. Sâmit, Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti zamanına kadar yaşamış ve *Şam*'da vefat etmiştir.

4524. **Mu'âz b. Cebel b. Amr b. Evs** ﴿العداء بن خالد بن هوذة بن خالد﴾

[Mu'âz b. Cebel b. Amr b. Evs] b. Âiz b. Adî b. Ka'b b. Amr b. Üdey b. Sa'd. O da Seleme b. Sa'd b. Ali b. Esed b. Sâride^[298] b. Tezîd^[299] b. Cüşem b. el-Hazrec'in kardeşidir. Mu'âz, *Ebû Abdurrahman* olarak künyelenir. Annesi ise Cüheyne'den, Hind bt. Sehl'dir. Anne-bir kardeşi Abdullah b. el-Ced b. Kays ise Bedir'e katılanlardandır. Mu'âz, yetmiş kişilik Ensâr ile birlikte Akabe biatinde bulunmuştur. Yirmi veya yirmi bir yaşında iken Bedir savaşına katılmıştır. Allah Resûlü (sas) ile birlikte *Uhud*, *Hendek* ve diğer bütün savaşlara da katılmıştır. Allah Resûlü (sas) onu *Yemen*'e vali ve muallim olarak göndermiştir. Allah Resûlü (sas) vefat ettiği sırada Mu'âz, *Yemen*'de bulunuyordu. Ebû Bekir (r) halife seçildiğinde, Mu'âz *Yemen*'de ordunun başındaydı. Daha sonra *Mekke*'ye gelerek aynı yıl içerisinde Ömer ile hacta bir araya geldi.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Esedî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân es-Sevrî anlattı. Yine bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Vüheyb b. Hâlid anlattı. [Senet zincirlerindeki son iki râvî] Hâlid el-Hazzâ'dan, o Ebû Kılâbe'den, o da Enes b. Mâlik'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: “Ümmetim içerisinde helal ve haramı en iyi bilen Mu'âz b. Cebel'dir.”

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Sonra Mu'âz, Allah yolunda cihad etmek üzere Şam'a gitti.

Bize Ubeydullah b. Musa haber verdi; dedi ki: Bize Musa b. Ubeyde haber verdi. O Eyyûb b. Hâlid'den, o da Abdullah b. Râfi'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh Amavâs vebasına yakalanınca Mu'âz b. Cebel'i halife tayin etti. Hastalığı arttığında insanlar Mu'âz b. Cebel'e şöyle dediler: “Allah'a dua et, bu cezayı bizden gidersin.” Mu'âz şöyle cevap verdi: “Bu ceza değil, bilakis Peygamber'iniz (sas) duası, sizden önceki salih kimselerin vefatı ve Yüce Allah'ın içinizden seçerek dilediği kimseye verdiği şehitliktir. Allah'ım! Mu'âz ailesinin nasibini bu rahmetten tam olarak ver.” İki oğlu vebaya yakalandı. Onlara, “Kendinizi nasıl buluyorsunuz?” diye sordu. “Ey babamız! **“Hak Rabbindendir. O halde**

sakın şüphedenlerden olma.”^[300] dediler. Mu’âz, “Sizler beni de “İnşaallah sabredenlerden.”^[301] bulacaksınız.” dedi. Daha sonra iki hanımı veba hastalığına yakalanıp her ikisi de vefat etti. Kendisi de başparmağından bu hastalığa yakalanınca, onu ağzı ile emerek şöyle dedi: “Allah’ım, bu küçük bir parmaktır, onu bana mübarek kıl, zira Sen küçük olanı bereketli kılarırsın.” dedi ve böylece vefat etti.

Bize Ubeydullah b. Musa Şeybân haber verdi. O el-A’mes’ten, o Şehr’den, o da Hâris b. Amîre ez-Zebîdî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Mu’âz b. Cebel’in yanında oturuyordum, ölmek üzere idi. Bazen baygınlık geçirir kendinden geçer, bazen de kendine gelip uyanıyordu. Kendine geldiğinde şöyle dediğini duydum: “[Allah’ım!] Emanetini al, zira seni seveceğime dair sana söz vermişim.”

Bize Kesîr b. Hişâm haber verdi; dedi ki: Bize Ca’fer b. Bürkân anlattı; dedi ki: Bize Habîb b. Ebû Merzûk anlattı. O Atâ b. Ebû Rebâh’tan, o da Ebû Müslim el-Havlânî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Hıms mescidine girdim. Karşımda Peygamber’in (sas) ashâbından orta yaşlı otuz kadar ashâbının olduğunu gördüm. Ayrıca aralarında; iki gözü sürmeli, ön dişleri parlak, sessiz bir halde duran, oradakiler birşey hakkında tartıştıkları vakit dönüp kendisinden sordukları bir gencin olduğunu da gördüm. Yanımda oturan arkadaşşıma, “Bu genç kimdir?” diye sordum. Bana, “Mu’âz b. Cebel’dir.” dedi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Eyyûb b. en-Nu’mân haber verdi. O babasından, o da kavminden rivayet etti. Yine bize İshâk b. Hârice b. Abdullah b. Ka’b b. Mâlik anlattı. O babasından, o da dedesinden rivayet etti; dediler ki:

Mu’âz b. Cebel; uzun boylu ve beyaz, dişleri güzel, gözleri büyük, kaşları sık ve kıvrıkcık saçlı bir adamdı. Bedir savaşına katıldığında yirmi veya yirmi bir yaşlarındaydı. Yirmi sekiz yaşında Peygamber (sas) ile birlikte Tebûk savaşına katıldıktan sonra Yemen’e gitti. Amavâs denilen veba hastalığında Şam’da, Ürdün taraflarında, hicretin 18. senesinde Ömer’in

hilafeti zamanında otuz sekiz yaşında vefat etti. Arkasında kalan zürriyeti yoktur.

Bize İbn Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Ali b. Zeyd'den, o da Sa'îd b. el-Müseyyeb'den şöyle dediğini rivayet etti:

İsa (a) otuz üç yaşında [göğre] kaldırıldı. Mu'âz da otuz üç yaşında vefat etti.

Bize Ali b. el-Mütevekkil haber verdi. O Damre'den, o Osman b. Atâ'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Mu'âz'ın (r) kabri Dimaşk bölgesinde, Hâlid'e ait küçük bir kubbededir.

4525. Sa'd b. Ubâde b. Düleym b. Hârise ﴿العداء بن خالد بن هوزة بن خالد﴾

[Sa'd b. Ubâde b. Düleym b. Hârise] b. Ebû Hazîme b. Sa'lebe b. Tarîf b. el-Hazrec b. Sâ'ide Ensâr'dandır. Künyesi *Ebû Sâbit* olup annesi Amre bt. Mes'ûd b. Kays b. Amr b. Zeydümenât b. Adî b. Amr b. Mâlik b. en-Neccâr'dır. *Bedir* ehlinden olan Mes'ûd b. Zeyd el-Eşhelî'nin teyzesinin oğludur. Sa'd b. Ubâde Cahiliye döneminde Arapça yazar, yüzmeyi ve ok atışını güzel yapardı. Bunu güzel yapan kimselere el-Kâmil adı verilirdi. Sa'd, yetmiş kişilik Ensâr topluluğu ile birlikte *Akabe* biatine katıldı. Topluluğun temsilcisi seçilen on iki liderden birisiydi. Seyyid ve cömertti. Sa'd *Bedir* savaşına çıkmaya hazırlanmış; ancak *Bedir*'e katılmamıştır. Ensâr'ın evlerine geliyor ve onları [cihada çıkmaya] teşvik ediyordu. Ancak çıkmadan önce yılan tarafından sokuldu. Bunun üzerine Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: “*Her ne kadar Sa'd [Bedir'e] katılmamışsa da, o katılmayı çok arzu ediyordu.*” Daha sonraları Allah Resûlü ile birlikte *Uhud*, *Hendek* ve diğer bütün savaşlara katıldı. Allah Resûlü (sas) vefat edince Ensâr, Sa'd b. Ubâde'nin de içinde bulunduğu bir toplulukla birlikte Benî Sa'îde'nin gölgesiğinde bir araya geldiler ve kendisine biat etme konusunda aralarında istişarede bulundular. Bu haber Ebû Bekir ve Ömer'e ulaşınca, Muhacirlerden bazı kimselerle birlikte topluluğun bulunduğu yere geldiler. Burada aralarında bir takım konuşma ve diyaloglar geçti. Ömer (r), Ebû Bekir'e (r), “Elini uzat.” dedi; sonra da ona biat etti. Ömer'in ardından Muhacir ve Ensâr da Ebû Bekir'e biat ettiler; ancak Sa'd b. Ubâde Ebû

Bekir'e biat etmedi ve Ebû Bekir (r) vefat edinceye kadar onunla karşı karşıya gelmedi. Daha sonra Ömer (r) halife oldu. Sa'd ona da biat etmedi. Bir gün Ömer *Medine* sokaklarının birinde Sa'd ile karşılaştı ve ona "Daha ya Sa'd! daha ya Sa'd!" dedi. Bunun üzerine Sa'd da "Daha ya Ömer!" dedi. Ömer (r) devamla şöyle dedi: "Sen hâlâ aynı düşüncende misin?" Sa'd, "Evet, ben hâlâ aynı düşüncedeyim. Allah bu işin [hilafetin] sorumluluğunu sana verdi. Oysa senin arkadaşın bu konuda bize senden daha sevimliydi. Vallahi senin yakınında bulunmaktan rahatsız oldum." dedi. Ömer (r), "Kim komşuluk yaptığı kimsenin yakınında bulunmaktan rahatsız olursa oradan ayrılması gerekir." dedi. Sa'd, "Ben, böyle bir şeyden hoşlanmasam da, benim için senin yanında yer almaktan daha hayırlı olan birinin yanına gidiyorum." dedi ve çok geçmeden, Ömer'in hilafetinin başlarında Şam'a hicret etti.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Yahya b. Abdülazîz b. Sa'îd b. Sa'd b. Ubâde anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Sa'd b. Ubâde, Şam topraklarında, Ömer'in hilafetinin üzerinden iki buçuk yıl geçtikten sonra *Havrân*'da vefat etti.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Sa'd'ın 15 yılında vefat etmiş olması gerekir. Abdülazîz de şöyle dedi: Sa'd'ın vefat haberi *Medine*'de duyulmadı. Ancak, *Münebbih* veya *Seken* kuyusunda, gün ortasında çok şiddetli sıcak bir havada su arayan bazı gençlerin şöyle bir ses işitmeleri ile bilindi:

*Hazreclilerin seyyidi olan Sa'd b. Ubâde'yi öldürdük.
Ona iki ok atarak kalbinden vurma hedefini şaşmadık.*

Gençlerin bu sestten korkup paniğe kapılmaları sebebiyle, bu gün onların yanında bilinen ve belli olan sayılı bir gündü. Daha sonra bu günün, Sa'd b. Ubâde'nin vefat ettiği gün olduğunun farkına vardılar. Sa'd, bevletmek için bir tünelde [altgeçit] oturduktan sonra yıkanmış, ardından da aynı anda vefat etmişti. Onu bulduklarında derisinin morardığını gördüler.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Ebû A'rûbe haber verdi; dedi ki:

Muhammed b. Sîrîn'in Sa'd b. Ubâde'nin ayakta bevlettiğini söylediğini işittim. Bevledip döndükten sonra arkadaşlarına, "Ben bir sürüngen görüyorum." dedi. Daha sonra da vefat etti. Arkadaşları cinlerin şöyle dediğini işittiler:

*Hazreclilerin seyyidi olan Sa'd b. Ubâde'yi öldürdük.
Ona iki ok atarak kalbinden vurma hedefini şaşmadık.*

4526. *Ebü'd-Derdâ* ﴿عَبْدُ الدَّرْدَاءِ﴾

İsmi, Uveymir b. Zeyd b. Kays b. Âişe b. Ümeyye b. Mâlik b. Âmir b. Adî b. Ka'b b. el-Hazrec'dir. Annesi ise Muhibbe bt. Vâkîd b. Amr b. el-İtnâbe b. Âmir b. Zeydü Menât b. Mâlik b. Sa'lebe b. Ka'b'dır. Ebü'd-Derdâ, ailesi içinde en son Müslüman olan kimseydi. Cahiliye ve İslâm döneminde arkadaşı olan Abdullah b. Revâha gelip bir keser aldı ve Ebü'd-Derdâ'ya ait olan puta vurmaya başlayarak şöyle dedi:

*Bütün şeytanların isimlerinden arınıp temizlen.
Bil ki, Allah ile birlikte anılan her şey batıldır.*

Ebü'd-Derdâ gelince hanımı ona Abdullah b. Revâha'nın yaptıklarını haber verdi. Ebü'd-Derdâ biraz düşündü sonra "Eğer bunda [putta] bir hayır olsaydı kendini savunurdu." dedi ve Abdullah b. Revâha ile birlikte doğruca Allah Resûlü'nün (sas) yanına gitti ve Müslüman oldu.

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O Hayseme'den, [302], o da Ebü'd-Derdâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber (sas) henüz peygamber olarak gönderilmeden önce ticaretle meşgul oluyordum. Muhammed (sas) peygamber olarak gönderildikten sonra ticaret ve ibadeti birlikte yapmaya başladım. Ancak ikisi bir arada olmadı. Ben de ticareti bırakıp ibadetle meşgul oldum.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Bazıları; Ebü'd-Derdâ'nın Uhud savaşına katıldığını, o gün insanlar her tarafta mağlup oldukları sırada Allah Resûlü'nün (sas) ona bakıp "Uveymir ne kadar da hafif ve güzel bir atlıdır!" dediğini rivayet etmişlerdir. Ebü'd-Derdâ Allah Resûlü'nün (sas) önde gelen ashâbından samimi niyet sahibi bir kimseydi. Peygamber'den (sas)

çok sayıda hadis rivayet etmiş ve onunla birlikte bütün savaşlara iştirak etmiştir.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Mu'âviye b. Sâlih anlattı. O Rebî'a b. Yezîd'den, o da Ebü'd-Derdâ'dan şunu rivayet etti:

Ebü'd-Derdâ (r) Peygamber'den (sas) bir hadis rivayet ettiği zaman şöyle derdi: "Allah'ım! Eğer böyle değilse, onun bir benzeri ve emsalidir."

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Ebü'd-Derdâ şam'a gitti ve vefat edinceye kadar orada yaşadı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Yezîd anlattı. O da Yahya b. Sa'îd'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'd-Derdâ kâdılığa geçince insanlar onu kutlamaya başladılar. Bunun üzerine Ebü'd-Derdâ onlara şöyle dedi: "Beni kâdılıktan dolayı mı kutluyorsunuz? Öyle bir uçurumun başına geçmiş bulunuyorum ki, orada meydana gelecek ayak kayması Aden'e olan mesafeden daha büyüktür. Eğer insanlar kâdılığın [taşıdığı] sorumluluğu bilmiş olsalardı, onu istemeyerek ondan hoşlanmadıkları için sıra ile kâdılık yapacaklardı. Yine eğer insanlar ezanın faziletini bilmiş olsalardı, onu isteyerek, ondan hoşlandıkları için sıra ile müezzinliği yapacaklardı."

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O Amr b. Mürre'den, o Sâlim b. Ebü'l-Ca'd'dan, o da Ümmü'd-Derdâ'dan, o da Ebü'd-Derdâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

"Bir saat tefekkür etmek [düşünmek], bir geceyi ibadetle geçirmekten daha hayırlıdır."

Bize Vehb b. Cerîr ve Hişâm el-Velîd haber verdiler; dediler ki: Bize şu'be anlattı. O da Amr b. Mürre'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'd-Derdâ'dan bahsedip onun şöyle dediğini anlatan bir ihtiyaç işittim: "Fakirliği, Rabbime olan tevazudan, ölümü rabbime olan özlemden, hastalığı ise günahlarıma kefaret olmasından dolayı severim."

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize el-A'meş anlattı. O Gaylân b. Beşîr'den, o Ya'lâ b. el-Velîd'den, o da Ebü'd-Derdâ'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ebü'd-Derdâ'ya, "Sevdiğin kimse için neyi seversin?" diye soruldu. "Ölümü." dedi. Tekrar sordular: "Peki eğer şayet ölmediyse?" "Malı ve evlatları azalsın." dedi.

Bize Affân b. Müslim ve Süleyman b. Harb haber verdiler; dediler ki: Bize Ebû Hilâl anlattı; dedi ki: Bize Mu'âviye b. Kurre şunu anlattı:

Ebü'd-Derdâ rahatsızlandı. Arkadaşları onu ziyarete geldiler ve "Ey Ebü'd-Derdâ! Şikâyetin nedir?" diyerek durumunu sordular. "Şikâyetim günahlarımdan dolaydır." dedi. "Peki, canın ne çekiyor?" diye sordular. "Cenneti arzuluyorum." dedi. "Peki, neden kendin için bir doktor çağırılmıyorsun?" dediler. "Zaten beni yere yatıran doktorun kendisidir." dedi.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Ma'ser anlattı. O da Muhammed b. Ka'b el-Kurazî'den anlattı; dedi ki:

Ebü'd-Derdâ'nın vefatı yaklaşınca, Habîb b. Mesleme onun yanına geldi ve "Ey Ebü'd-Derdâ! Kendini nasıl görüyorsun?" diye sordu. Ebü'd-Derdâ, "Kendimi ağır görüyorum." dedi. Habîb b. Mesleme, "İçinde bulunduğun durum artık ölüm anıdır." dedi. Ebü'd-Derdâ, "Evet!" dedi. Habîb, "Allah hayırlı mükâfatını versin." dedi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki:

Ebü'd-Derdâ, 32 yılında, Osman b. Affân'ın hilafeti zamanında Şam'da vefat etti. Şam'da zürriyeti mevcuttur.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bana Muhammed b. Ömer'den başka kimseler, Sevr b. Yezîd'den, o da Hâlid b. Ma'dân'dan haber verdi; dedi ki:

Ebü'd-Derdâ 31 yılında Şam'da vefat etti.

4527. Şürahbîl b. Hasene ﴿يحيى بن سلم البكاء﴾

Hasene, Şürahbîl'in annesi olup Adî kabilesindendir. Şürahbîl ise Abdullah b. el-Mutâ b. Amr'ın oğlu olup Benî Zühre'nin müttefikî olan Kinde'dendir. Künyesi Ebû Abdullah olup Mekke'de ilk dönemlerde Müslüman olanlardandır. Habeşistan'a yapılan ikinci hicrete katılanlar arasında yer alır. Allah Resûlü'nün (sas) önde gelen ashâbındandır. Peygamber ile birlikte birçok savaşa katılmıştır. Ebû Bekir'in Şam'a gönderdiği komutanlardan biridir. Şürahbîl b. Hasene, 18 yılında, Ömer b. el-Hattâb'ın hilafeti zamanında, Amavâs tâûnunda [salgın veba hastalığında] Şam'da vefat etti. Vefatında altmış yedi yaşındaydı.

4528. Hâlid b. el-Velîd b. el-Muğîre ﴿عبد المؤمن بن أبي شراة﴾

[Hâlid b. el-Velîd b. el-Muğîre] b. Abdullah b. Umeyr b. Mahzûm. Künyesi *Ebû Süleyman*'dır. Annesi Asmâ olup o Lübâbe es-Suğrâ b. el-Hâris b. Hazn^[303] b. Büceyr b. el-Hüzem b. Rüveybe b. Abdullah b. Hilâl b. Âmir b. Sa'sa'a'dır. O da, el-Abbâs b. Abdülmuttalib'in evlatlarının annesi Ümmü'l-Fadl b. el-Hâris'in kızkardeşidir.

Hâlid, Kureyşlilerin iyi ve sert savaşçılarından biriydi. Müşriklerle birlikte *Bedir*, *Uhud* ve *Hendek* savaşlarına katılmış; ancak daha sonra Allah (c) ona hayır [hidayet] dileyerek kalbine İslâm'ın sevgisini yerleştirmiştir. Allah Resûlü (sas) Kaza umresi senesinde *Mekke*'ye girdiği vakit Hâlid ortalıkta görünmedi. Allah Resûlü (sas) "*Hâlid nerede?*" diyerek onu kardeşinden sordu. [Kardeşi şöyle dedi:] Ben, "Allah onu getirecektir." dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: "*Hâlid gibi bir kimsenin İslâm'dan bihaber olması düşünülemez. Şayet Müslümanların safına geçip şiddet ve azmini müşriklere karşı kullanmış olsaydı, bu kendisi için daha hayırlı olurdu ve onu başkasına da tercih ederdik.*" Bu söz Hâlid'e ulaşınca onun İslâm'a girme isteğini arttırdı ve onu harekete geçirdi. Vakit kaybetmeden Allah Resûlü'nün (sas) yanına gitmeye karar verdi.

Hâlid şöyle dedi: "Bu sebeple arkadaşlarımı aradım; Osman b. Talha'yı buldum. Yapmak istediğim şeyi kendisine anlattım. Derhal bana icabet etti. Bunun üzerine topluca çıktık. *Hede* denilen yere vardığımızda bir anda Amr b. el-Âs şöyle dedi: "Hoş geldiniz ey topluluk!" Biz de, "Hoş bulduk." dedik. Amr, "Yolculuğunuz nereye?" diye sordu. Biz de gideceğimiz yeri kendisine bildirdik. Kendisi de Peygamber'in (sas) yanına gitmek istediğini

bize haber verdi. Birlikte arkadaşlık yaparak, Safer ayının ilk gününde, hicretin 8. senesinde Medine'ye, Peygamber'in (sas) yanına geldik. Ben Peygamber'i (sas) görür görmez onu peygamber olarak selamladım. O da güler yüzle selamıma cevap verdi. Ben hemen hak olan şehadeti getirerek Müslüman oldum. Bunun üzerine Peygamber (sas), “*Sende görmüş olduğum aklının seni hayırdan başka bir şeye teslim etmemesini diledim.*” Ardından Peygamber'e (sas) biat ederek, “[Ey Allah'ın Resûlü!] İnsanları Allah yolundan engellememden dolayı benim için tövbe istiğfarda bulun.” dedim. Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: “*İslâm, kendisinden önce işlenmiş olan günahları bağışlar.*” “Ey Allah'ın Resûlü, ben bu günahı işledim.” dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü, “*Ey Allah'ım! İnsanları Allah yolundan engelleyerek içine düştüğü günahlardan dolayı Hâlid b. el-Velîd'i bağışla.*” dedi. Hâlid bu şekilde ileri atılınca Amr b. el-Âs ve Osman b. Talha da ileri atılarak Müslüman oldular ve Peygamber'e (sas) biat ettiler. Allah'a yemin ederim ki, Müslüman olduğum gün, Allah Resûlü (sas) beni mükâfatlandığı gibi ashâbından hiç bir kimseyi benimle denk tutmadı.”

Bize Abdülmelik b. Ömer ve Ebû Âmir el-Akadî haber verdiler; dediler ki: Bize el-Esved b. Şeybân anlattı. O Hâlid b. Sümejr'den, o da Abdullah b. Rebâh el-Ensârî'den şöyle dediğini rivayet etti: Bize Allah Resûlü'nün (sas) atlısı Ebû Katâde el-Ensârî şunu anlattı:

O, Peygamber'in (sas), ordu komutanlarını zikrettiği zaman onları teker teker vasfederek onlar için istiğfarda bulunduğunu işitti. Daha sonra sancağı Allah'ın kılıcı Hâlid b. el-Velîd aldı. Hâlid o zaman komutanlardan değildi. Allah Resûlü (sas) iki elini dua için kaldırarak^[304] şöyle buyurdu: “Allah'ım! O, [Hâlid] senin kılıçlarından bir kılıçtır. Onunla yardım et.” İşte o vakit Hâlid “Seyfüllah [Allah'ın kılıcı]” diye isimlendirildi.

Bize Ubeyd ve Abdullah b. Nümejr'ın iki oğlu Ya'lâ ve Muhammed haber verdiler; dediler ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid anlattı. O da Kays b. Ebû Hâzim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: “Muhakkak ki Hâlid, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır. Allah onu kâfirlerin üzerine salmıştır.”

Ya'lâ ve Muhammed hadislerinde şöyle dediler: Hâlid'e eziyet etmeyin. Zira o Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır.

Bize Vekî b. el-Cerrâh, Abdullah b. Nümejr ve Muhammed b. Ubeyd et-Tanâfisî haber verdiler. Onlar İsmail b. Ebû Hâlid'den, o da Kays b. Ebû Hâzim'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hâlid b. el-Velîd'in el-Hîre'de şöyle dediğini işittim: “Mu'te günü elimde dokuz kılıç kırıldı. Ben de elime Yemen yapımı bir demiri aldım.”

Muhammed b. Ömer dedi ki: *Mekke*'nin fethi gününde Allah Resûlü (sas), Hâlid'in el-Lît tarafından *Mekke*'ye girmesini emretti. Hâlid bu emir üzere *Mekke*'ye girince, Kureyşlilerden bir topluluğun askerleriyle birlikte orada bulunduğunu gördü. Aralarında; Safvân b. Ümeyye, İkrime b. Ebû Cehil ve Süheyl b. Amr da bulunuyordu. Bu topluluk, Hâlid'in girmesine izin vermedikleri gibi silahlarını çekip Hâlid'e ok atmaya başladılar. Bunun üzerine Hâlid arkadaşlarına seslenerek onlarla savaşa girdi. Onlardan yirmi dört adam öldürdü. Allah Resûlü (sas), *Mekke*'yi fethedince, Hâlid b. el-Velîd'i Uzzâ'ya [puta] gönderdi. Hâlid Uzzâ'yı yerle bir ettikten sonra, *Mekke*'de ikamet eden Allah Resûlü'ne döndü. Allah Resûlü (sas) ardından Hâlid'i, Benî Kinâne'ye mensup olan Cüzeymeoğulları'na karşı gönderdi. Benî Kinâne, *el-Gumeysâ* denilen yerde, *Mekke*'nin alt taraflarında bir gecelik mesafede konaklıyorlardı. Hâlid üzerlerine saldırıya geçti ve onlara büyük kayıplar verdirdi. Allah Resûlü'nün (sas) vefatından sonra Bedevî Araplar irtidat edip dinden çıkmaya başlayınca, Ebû Bekir (r) Hâlid'i, dinden çıkan bu bedevîlere engel olmak ve onları İslâm'a girmeye davet etmek için gönderdi. Bunun üzerine Hâlid ridde ehlinin üzerine saldırı başlattı ve onlara ağır kayıplar verdirdi.

Bize Ebû Mu'âviye ed-Darîr haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Urve anlattı. O da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Benî Süleym kabilesinde irtidat [dinden dönüş] meydana geldi. Ebû Bekir (r) Hâlid b. Velîd'i onlara gönderdi. Hâlid onların erkeklerini [6-12 kişilik] topluluklar halinde bir araya getirip sonra da onları ateşle yaktı. Bu olay üzerine Ömer (r) Ebû Bekir'e gelerek, “Allah'ın azabı ile azap veren adamı geri çek.” diye talepte bulundu. Ebû Bekir (r), “Hayır, vallahi çekmem. Yüce Allah'ın kâfirlerin üzerine musallat kıldığı bir kılıcı kendisi çekmedikçe ben onu çekmem.” dedi. Daha sonra Ebû Bekir'in (r) emri üzere bulunduğu yerden Müseylime'nin olduğu tarafa yöneldi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Şeybân b. Abdurrahman anlattı. P Câbir'den, o da Âmir'den, o da el-Berâ b. Âzib'den anlattı. Yine bize Talha b. Muhammed b. Sa'îd anlattı. O babasından, o da Sa'îd b. el-Müseyyeb'den şöyle dediğini rivayet ettiler:

Hâlid, *Yemâme* halkının işini bitirince, Ebû Bekir (r) ona mektup yazıp *Irak*'a yürümesini söyledi. Bunun üzerine Hâlid *Yemâme*'den çıkıp, *el-Hîre*'ye geldi ve *Haffân* denilen bölgede konakladı. *el-Hîre*'de bulunan el-Mirzübân ise Kisra'nın yöneticilerinden olup, en-Nu'mân b. el-Münzir'in ölümünden sonra onu orada hükümdar yapmıştı. Hâlid'in önüne; Kabîsaoğulları, Sa'lebeoğulları ve Abdülmesih b. Hayyân b. Bukayle çıktı. Adı geçen bu kabileler *el-Hîre* üzerinde Hâlid ile anlaşmaya varıp, iç kesimlere doğru gitmesi karşılığında Hâlid'e cizye olarak 100.000 dirhem vermek üzere anlaştılar. Hâlid de bu anlaşmayı kabul etti ve onlara bu konuda bir ahitname yazdı. İslâm'da ilk olarak alınan cizye de bu oldu. Daha sonra Hâlid *Aynüttemr* halkına yöneldi ve onları İslâm'a davet etti. İslâm'a girmeyi reddedince Hâlid onlara karşı amansız bir savaş başlattı. Sonunda Allah (c) Hâlid'e zaferi verdi. Hâlid onların bir kısmını öldürdü; bir kısmını ise esir aldı. Esirleri Ebû Bekir'e (r) gönderdi.

Daha sonra Hâlid (r) oradan, Fırat'ın alt taraflarında yer alan Ülleys köyü halkının üzerine yürüdü ve onlarla anlaşma yaptı. Hâlid'in yaptığı anlaşma gereği 200.000 dirhemi ödemeyi üstlenen kişi Hâni b. Câbir et-Tâî idi. Hâlid oradan da, Fırat kıyısında bulunan Bânikyâ'ya yürüdü. Gece boyunca Hâlid ile çatıştılar, sonunda sulh talebinde bulundular. Hâlid de sulh taleplerini kabul etti ve onlara bir anlaşma yazdı. Yine, Fırat kıyısında yaşayan Salûbâ b. Buseyhirâ ile de, 1.000 dirhem cizye karşılığında sulh yaptı.

Daha sonra Ebû Bekir (r) Hâlid'e mektup yazarak Şam'a gitmesini emretti ve kendisine şunları yazdı: "Şüphesiz seni askerlerin başına komutan yaptım, okuyup uygulaman için de sana bir ahitname gönderiyorum. Mektubum sana ulaşınca dek Şam'a doğru git." Hâlid, "Bu talep, *Irak* fethinin benim elimle olmasını kışkırtan Ömer'dendir." deyip, yerine el-Müsennâ b. Hârise eş-Şeybânî'yi bıraktıktan sonra rehberlerle birlikte *Dûmetülcendel* denilen yerde konaklayınca kadar yürüyüp geldi. Ebû Bekir'in yazmış olduğu mektup ve ahitname Şerîk b. Abde el-Aclânî vasıtası ile Hâlid'e ulaştı. Hâlid, Ebû Bekir'in (r) hilafeti sırasında Şam'daki

askerî komutanlardan biri olup orada birçok fetihler gerçekleştirdi. *Dımaşk* halkı ile olan sulhu üstlenip, onlarla bir sözleşme yazdı. Onlar da onun bu sözleşmesini yerine getirdiler. Ebû Bekir (r) vefat edip onun yerine Ömer b. el-Hattâb (r) geçince Hâlid'i bulunduğu görevinden azletti ve yerine Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ı tayin etti. Ancak Hâlid, Ebû Ubeyde'nin başında bulunduğu ordu ile birlikte savaşmaya devam etti. Hâlid (r), Allah yolunda, 21 yılında vefat edinceye kadar büyük imtihanlardan geçti ve büyük fedakârlıklarda bulundu. Ömer b. el-Hattâb'a vasiyette bulunmuş olmasından dolayı vefatında *Hıms*'a bir mil mesafede bulunan bir köyde defnedildi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Bu köyün hangi köy olduğunu sordum. Bana köyün yerinden silinip unutulduğunu söylediler.

Bize Abdullah b. ez-Zübeyr el-Humeydî haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân b. Uyeyne anlattı; dedi ki: Bize İsmail b. Ebû Hâlid anlattı; dedi ki: Kays b. Ebû Hâzim'in şöyle dediğini işittim:

Hâlid b. el-Velîd vefat edince Ömer (r) şöyle dedi: "Allah Ebû Süleyman'a rahmet eylesin. Biz ondan bazı işler bekliyorduk ama olmadı."

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Cüveyriye b. Esmâ anlattı. O da Nâfi'den şöyle dediğini rivayet etti:

Hâlid b. el-Velîd vefat ettiği vakit; geriye atı, silahı ve hizmetçisinden başka bir şey bırakmadı. Bu durum Ömer b. el-Hattâb'a (r) ulaşınca, "Allah Ebû Süleyman'a rahmet eylesin. Zannettiğimizin dışında hareket ediyordu."

4529. İyâd b. Ganm b. Züheyr b. Ebû Şeddâd

﴿عياض بن غنم بن زهير بن أبي شداد﴾

[İyâd b. Ganm b. Züheyr b. Ebû Şeddâd] b. Rebî'a b. Hilâl b. Üheyb b. Dabbe b. el-Hâris b. Fihri. Hudeybiye anlaşması'ndan önce Müslüman oldu. Allah Resûlü (sas) ile birlikte Hudeybiye'ye katıldı. Sâlih ve hoşgörû sahibi bir kimse idi. Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh ile birlikte *Şam*'da bulunuyordu. Ebû Ubeyde vefat edince, İyâd b. Ganm onun yapmakta olduğu [ordu komutanlığı] görevini üstlendi. Ömer b. el-Hattâb, "Ebû Ubeyde'nin yaptığı işi kim üstlendi?" diye sorunca, "İyâd b. Ganm." dediler. Ömer de bunu onayladı ve İyâd'a şunu yazdı: "Seni; Ebû Ubeyde'nin yaptığı işi yapmak

üzere tayin ediyorum. Allah'ın sana tanıdığı yetki doğrultusunda bu işi yapmaya devam et.”

Ebü'l-Yemân el-Hımsî, Safvân b. Amr'dan, o da bazı âlimlerden şöyle dedi:

Ömer (r) İyâd b. Ganm'ı Hıms ordusunun başına tayin edince, ona günlük olarak bir dinar, bir koyun ve bir ölçek yiyecek rızık olarak takdir etti.

Muhammed b. Ömer dedi ki: İyâd 20 yılında, Ömer'in hilafeti sırasında altmış yaşında Şam'da vefat edinceye kadar Ömer b. el-Hattâb'ın Hıms valisi olarak çalıştı. Vefat ettiğinde, ne kimseden alacağı, ne de kimseye vereceği bir borcu vardı.

4530. Sa'îd b. Âmir b. Hizyem b. Selâmân

﴿سعيد بن عامر بن حذيم بن سلامان﴾

[Sa'îd b. Âmir b. Hizyem b. Selâmân] b. Rebî'a b. Sa'd b. Cümah b. Amr b. Hüsays. Hayber savaşından önce Müslüman oldu ve *Medine*'ye hicret etti. Peygamber (sas) ile birlikte Hayber savaşına ve daha sonra meydana gelen diğer savaşlara katıldı. *Medine*'de kendisine ait bir evinin bulunduğu dair bir bilğimiz yoktur. İyâd vefat edince, Ömer b. el-Hattâb ona İyâd'ın yapmış olduğu görevi verdi. Hıms ve çevresinde bulunan Şam bölgesinin valiliğini yürüttü. Arkadaşları arasında bulunduğu sırada kendisine baygınlık geldiği olurdu. Bu durum Ömer'e iletili. Ömer (r) bu durumu kendisine sorunca Sa'îd şöyle dedi: “Hubeyb (r) öldürüldüğünde ben onun vefatında hazır bulunuyordum ve onun yaptığı duayı işittim. Vallahi [o anı hatırlayınca] mecliste bulunduğumun farkında olmaksızın baygınlık geçirdim.” Bu hal onun Ömer nezdindeki itibarını daha da arttırdı.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bana Ebü'l-Yemân el-Hımsî'den rivayetle haber verildi. O Harîz[305] b. Osman'dan, o Habîb b. Ubeyd'den, o da Sa'îd b. Âmir b. Hizyem'den[306] şunu rivayet etti:

Sa'îd Kureyşli olup, Hıms ilk defa fethedildiğinde oranın emirliğini yapmıştı. Zıplayarak atına bindiğinde birisi ona, “Güzel bir sıçrayış yaptın ey Karhâ!” dedi. Bunun üzerine Sa'îd, “Babamın bana verdiği isimden

başka bir isimle beni çağıran bu kişi kim? Doğru değilse melekler ona lanet eder.” dedi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Sa’îd b. Âmir (rh) 20 yılında, Ömer’in hilafeti zamanında vefat etti.

4531. *el-Fadl b. el-Abbâs* ﴿أبو رجاء العطاردي﴾

[el-Fadl b. el-Abbâs] b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdümenâf b. Kusay. Künyesi Ebû Muhammed olup el-Abbâs’ın en yaşlı çocuklarından. Allah Resûlü (sas) ile birlikte *Mekke* ve *Huneyn* gazalarına katılmıştır. *Huneyn* savaşı gününde insanlar savaştan kaçarken o, Allah Resûlü’nün (sas) yanında durarak sebat göstermiştir. Aynı şekilde el-Fadl, Allah Resûlü (sas) ile birlikte veda haccında bulunmuş; Resûlullah (sas) onu arkasına kendi bineğine bindirmiştir. Allah Resûlü’nün (sas) gasil ve defin işinde yer almıştır. Daha sonra *Şam*’a gitmiş; *Ürdün* taraflarında, *Amavâs* vebasında hicretin 18. yılında Ömer b. el-Hattâb’ın hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4532. *Ebû Mâlik el-Eş’arî* ﴿عبد الرحمن بن سمرة﴾

Müslüman olduktan sonra Peygamber (sas) ile arkadaşlık yapmış; onunla birlikte savaşlara katılmış ve ondan hadis rivayet etmiştir.

Bize Süleyman b. Abdurrahman ed-Dımaşkî haber verdi; dedi ki: Bize el-Velîd b. Müslim anlattı; dedi ki: Bana Yahya b. Abdülazîz el-Ezdî anlattı. O Abdullah b. Nu’aym el-Ezdî’den, o ed-Dahhâk b. Abdurrahman b. Arzeb’den, o da Ebû Musa el-Eş’arî’den şunu rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) Ebû Mâlik el-Eş’arî için gönüllülerden oluşan atlı bir grubu temin ettikten sonra onu Hevâzin [kabilesi] üzerine gönderdi ve onları bulduğu yerde mağlup edinceye kadar takip etmesini emretti.

4533. *Avf b. Mâlik el-Eşca’î* ﴿عمران بن الحصين بن عبيد﴾

Huneyn savaşından önce Müslüman oldu ve daha sonra da *Huneyn*’e katıldı. *Mekke*’nin fethi gününde Eşca’ın sancağı ondaydı. Ebû Bekir’in (r) hilafeti zamanında *Şam*’a gitti ve *Hıms*’a yerleşti. Abdülmelik b. Mervân’ın hilafetinin başlarına kadar yaşadı. 73 yılında vefat etti. *Ebû Amr* olarak künyelenirdi.

4534. *Resûlullah'ın (sas) mevlası Sevbân* ﴿اعشى﴾

Künyesi *Ebû Abdullah* olup esir alınan kimselerdendi. *Himyer*'den olduğu söylenirdi. Esir alınca Resûlullah (sas) onu satın alıp özgürlüğüne kavuşturdu. Vefat edinceye kadar Allah Resûlü'nün (sas) yanında yaşadı. Daha sonra *Şam*'a geçti ve *Hıms*'a yerleşti. *Hıms*'ta Dârü Sadaka'sı [Zekât ve sadaka evi] vardır. 54 yılında Mu'âviye'nin hilafeti zamanında *Hıms*'ta vefat etmiştir.

4535. *Sehl b. el-Hanzaliyye* ﴿بريدة بن الحبيب﴾

İsmi, *Sehl b. Amr b. Adî b. Zeyd b. Cüşem b. Hârise*'dir. Annesi ise Benî Temîm'in Benî Hanzale kolundan olup, annesine nisbetle kendisine İbnü'l-Hanzaliyye denmiştir. Uhud ve Hendek savaşlarına katıldığı gibi, Resûlullah (sas) ile birlikte diğer savaşlara da katılmıştır. Daha sonra *Şam*'a geçerek Dımaşk'a yerleşmiş ve orada vefat etmiştir.

4536. *Şeddâd b. Evs b. Sâbit* ﴿جارية بن قدامة السعدي﴾

[*Şeddâd b. Evs b. Sâbit*] b. el-Münzir b. Harâm b. Amr b. Zeydü Menât b. Âmir b. Amr b. Mâlik b. en-Neccâr. *Şeddâd*, şair *Hassân b. Sâbit*'in kardeşinin oğludur. *Filistin*'e yerleşmiş, 58 yılında, Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafetinin son dönemlerinde doksan beş yaşında *Filistin*'de vefat etmiştir. *Kudüs*'te soyu ve nesli mevcuttur. Yaptığı işlerde ibadet ve gayret sahibi bir kimseydi. Ka'b el-Ahbâr'dan hadis rivayet etmiştir.

4537. *Fedâle b. Ubeyd b. Nâfiz b. Kays* ﴿الزبرقان بن بدر بن امرئ القيس﴾

[*Fedâle b. Ubeyd b. Nâfiz b. Kays*] b. Suheybe^[307] b. el-Asram b. Cehcebâ b. Külf b. Avf b. Amr b. Avf. Ensâr'dandır. Allah Resûlü (sas) ile birlikte *Uhud*, *Hendek* ve diğer bütün savaşlara katılmıştır. Daha sonra *Şam*'a giderek *Dımaşk*'a yerleşmiş ve orada kendine bir ev yaptırmıştır. Mu'âviye b. Ebû Süfyân zamanında *Dımaşk*'ta kâdılık yapmıştır. Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti sırasında *Dımaşk*'ta vefat etmiştir. *Dımaşk*'ta zürriyeti bulunmaktadır.

4538. *Ebû Übey* ﴿أبو أمية﴾

Ubâde b. es-Sâmit'in hanımının oğludur. İsmi, Abdullah b. Amr b. Kays b. Zeyd b. Sevâd b. Mâlik b. Ganm b. Mâlik b. en-Neccâr olup Hazreclî Ensâr'dandır. Babası ve kardeşi Kays b. Amr, Bedir savaşına katılmış, Ebû Übey ise Bedir'e katılmamıştır. Annesi Ümmü Haram bt. Milhân, Enes b. Mâlik'in teyzesidir. Ebû Übey Şam'a giderek Beytûlmakdis'e [Kudüs] yerleşmiştir. Kudüs'te nesli mevcuttur. Allah Resûlü'nden (sas) hadis rivayet etmiştir.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Mansûr'dan, o Hilâl b. Yesâf'tan, o Ebû'l-Müsennâ el-Hımsî'den, o da Ubâde b. es-Sâmit'in hanımının oğlu Ebû Übey'den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü'nün (sas) yanında oturuyorduk. Resûlullah (sas) “Bazı idareciler gelecek, onlar bir takım meşguliyetlerinden dolayı namazı vakitlerinde kılmayacaklardır. Siz namazı vaktinde kılın.” dedi. Bir adam söz alarak, “Ey Allah'ın Resûlü! Sonra onlarla birlikte namaz kılalım mı?” diye sordu. Allah Resûlü (sas), “Evet!” dedi.

4539. Abdurrahman b. Şibl ﴿عبد الرحمن بن سبرة﴾

[Abdurrahman b. Şibl] b. Amr b. Zeyd b. Necde. Ensâr'dan Amr b. Avfoğulları'ndan olup Şam'a yerleşmişti. Allah Resûlü'nden (sas), davul ve benzeri telli çalgıya parmakla vurmayı ve yırtıcı hayvan postlarının serilmesini yasaklayan hadisi rivayet etmiştir.

4540. Umeyr b. Sa'd b. Şüheyd b. en-Nu'mân

﴿الأقرع بن حابس بن عقال بن محمد﴾

[Umeyr b. Sa'd] b. Şüheyd b. en-Nu'mân b. Kays b. Amr b. Zeyd b. Ümeyye. Amr b. Avfoğulları'ndandır. Babası Sa'd el-Kâri olup Bedir savaşına katılmıştır. Umeyr b. Sa'd Peygamber'e (sas) arkadaşlık yapmış ve ondan hadis rivayet etmiştir. Ömer b. el-Hattâb (r) onu, Sa'îd b. Âmir b. Hizyem'den sonra Hıms'a vali tayin etmiştir.

4541. Amr b. Abese b. Hâlid ﴿حفص بن أبي العاص الشاعر﴾

[Amr b. Abese b. Hâlid] b. Huzeyfe b. Amr b. Halef b. Mâzin b. Mâlik b. Sa'lebe b. Bühse b. Süleym b. Mansûr b. İkrime b. Hasefe b. Kays b. Aylân

b. Mudar. Künyesi Ebû Nuceyh'tir.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Mu'âviye b. Sâlih anlattı. O Ebû Yahya b. Süleym b. Âmir, Damre ve Ebû Talha'dan şunu rivayet etti: Onlar Ebû Ümâme el-Bâhilî'nin, Amr b. Abese hakkında konuşarak şöyle dediğini işittiler:

Allah Resûlü'nün (sas) yanına geldim. Ukâz'da bulunuyordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bu işte seninle beraber kim var?" diye sordum. "Benimle beraber iki kişi var: Ebû Bekir ve Bilâl." dedi. Amr, "İşte ben burada Müslüman oldum. Kendimi İslâm'ın dörtte biri olarak gördüm." dedi. "Ey Allah'ın Resûlü! Seninle birlikte mi kalayım yoksa kavmime mi döneyim?" diye sordum. Resûlullah (sas), "Kavmine dön, zira gördüğün kimse ile birlikte olman ve İslâm'ı ihya etmen yakındır." dedi. Daha sonra Mekke'nin fethinden önce Resûlullah'ın (sas) yanına varıp kendisine selam verdim ve "Ey Allah'ın Resûlü! Ben, Amr b. Abese es-Sülemî'yim. Senin bilip benim bilmediğim, sana zararı olmayıp bana faydası olan bir şeyi senden sormak istiyorum." dedim.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Amr b. Abese Mekke'de Müslüman olunca, kavmi Benî Süleym'in yaşadığı ülkeye gitti. Benî Süleym topraklarında yer alan Safne ve Hâze'de konaklardı. Bedir, Uhud, Hendek, Hudeybiye ve Huneyn savaşları bitinceye kadar orada kaldı. Daha sonra Allah Resûlü'nün (sas) yanına geldi. Ardından Medine'ye gelerek Peygamber'in (sas) sohbetinde bulundu; peygamberi dinledi ve ondan hadis rivayet etti. Peygamber'in (sas) vefatından sonra Şam'a giderek vefat edinceye kadar orada kaldı.

4542. el-Hâris b. Hişâm b. el-Muğîre ﴿عبد المؤمن بن أبي شراعة﴾

[el-Hâris b. Hişâm b. el-Muğîre] b. Abdullah b. Ömer b. Mahzûm. Mekke'nin fethi gününde Müslüman oldu. Peygamber (sas) ile birlikte Huneyn savaşına katıldı. Allah Resûlü (sas) kendisine Huneyn ganimetlerinden 100 deve verdi. el-Hâris Müslüman olduktan sonra Allah Resûlü (sas) vefat edinceye kadar Mekke'de yaşadı. Ebû Bekir'in; Müslümanları Rumlara karşı savaşmaya çağırması konusunda yazdığı mektubu gelince el-Hâris b. Hişâm, İkrime b. Ebû Cehil ve Süheyl b. Amr hep birlikte Ebû Bekir'in (r) yanına gittiler. Ebû Bekir onları evlerinde ziyaret etti; onları selamladı, onları güzel karşıladı ve onların bu

tavırlarından oldukça hoşnut oldu. Daha sonra bunlar diğer müslümanlarla birlikte savaşmak üzere Şam'a gittiler. Orada savaşa katıldılar. el-Hâris b. Hişâm da *Fihl* ve *Ecnâdîn* savaşlarına katıldı. Hicretin 18. yılında Şam'da, Ömer b. el-Hattâb'ın hilafeti zamanında *Amavâs* veba hastalığında vefat etti.

4543. İkrime b. Ebû Cehil ﴿عقبة بن مالك الليثي﴾

Ebû Cehil'in ismi, Amr b. Hişâm b. el-Muğîre b. Abdullah b. Ömer^[308] b. Mahzûm'dur. İkrime, Mekke'nin fethi gününde Müslüman oldu. Allah Resûlü (sas) [veda] haccı yılında onu Hevâzin kabilesinin zekâtlarını toplamak üzere görevlendirdi. Allah Resûlü (sas) vefat edince İkrime, Hevâzin kabilesinin Tebâle bölgesinde vali olarak bulunuyordu. İkrime (rh) Ebû Bekir'in hilafeti zamanında mücahid olarak Şam'a gitti. Ecnâdîn savaşı gününde şehit olarak vefat etti. Arkasında kalan zürriyeti yoktur.

4544. Süheyl b. Amr b. Abdüşems ﴿المبارك بن فضالة بن أبي أمية﴾

[Süheyl b. Amr b. Abdüşems] b. Abdüvüd b. Nasr b. Mâlik b. Hısl b. Âmir b. Lüey. Künyesi Ebû Zeyd'dir. Müşrik olduğu halde Allah Resûlü (sas) ile birlikte Huneyn'e çıkmış, Allah Resûlü'nün (sas) Huneyn dönüşü sırasında Ci'râne'de Müslüman olmuştur. Allah Resûlü (sas) o gün Huneyn ganimetlerinden kendisine 100 deve vermiştir.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Abdülhamîd b. Ca'fer haber verdi. O babasından, o da Ziyâd b. Minâ'dan, o da - Resûlullah (sas) ile sohbeti olan- Ebû Sa'd^[309] b. Ebû Fedâle el-Ensârî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ben ve Süheyl b. Amr, Şam'a gitmek üzere birkaç gece birlikte arkadaşlık yaptık. Bizi Ebû Bekir (r) savaşmak üzere göndermişti. Süheyl'in şöyle dediğini duydum: Allah Resûlü'nü (sas) şöyle söylerken işittim: "Sizden birinizin Allah yolunda bir saat beklemesi [cihad yapması], ömrü boyunca ailesi içerisinde yapmış olduğu amelinden daha hayırlıdır." Süheyl b. Amr şöyle dedi: "İşte ben de bunun için ölünceye dek Allah yolunda mevzilenip cihad yapıyorum ve asla Mekke'ye dönmeyeceğim." Süheyl, Ömer b. el-Hattâb'ın hilafeti zamanında hicretin 18. yılında, Amavâs tâûnunda [veba salgınında] vefat edinceye kadar Şam'da kaldı ve orada vefat etti.

4545. Ebû Cendel b. Süheyl b. Amr ﴿عمران بن حدير السدوسي﴾

[Ebû Cendel b. Süheyl b. Amr] b. Abdüşems b. Abdüvüd b. Nasr b. Mâlik b. Hısl b. Âmir b. Lüey. *Mekke*'de ilk dönemlerde Müslüman olanlardandır. Ancak babası ayaklarını demirle bağlayarak onu hapsedti ve hicretten alıkoydu. *Hudeybiye*'den sonra kaçan Ebû Cendel, *el-Îs*'te bulunan Ebû Basîr'in yanına gitti. Ebû Basîr'in vefatına kadar onun yanında kaldı. Daha sonra Ebû Cendel beraberindeki Müslümanlarla birlikte *Medine*'ye, Peygamber'in (sas) yanına gitti. Allah Resûlü'nün (sas) vefatına kadar onunla birlikte savaflara katıldı. Ardından *Şam*'a ilk giden Müslümanlarla birlikte *Şam*'a çıktı. Hicretin 18. senesinde, Ömer b. el-Hattâb'ın hilafeti sırasında *Amavâs* vebasında vefat edinceye kadar *Şam*'da Allah yolunda cihad etmeye ve savaflara katılmaya devam etti. Ebû Cendel arkasında zürriyet bırakmadı.

4546. Yezîd b. Ebû Süfyân b. Harb b. Ümeyye

﴿عياض بن غنم بن زهير بن أبي شداد﴾

[Yezîd b. Ebû Süfyân b. Harb b. Ümeyye] b. Abdüşems b. Abdümenâf b. Kusay. Annesi ise Zeyneb bt. Nevfel b. Halef^[310] b. Kavvâle olup Kinâneoğulları'ndandır. Yezîd, *Mekke*'nin fethi gününde Müslüman oldu. Allah Resûlü (sas) ile birlikte *Huneyn* savaflına katıldı. Allah Resûlü (sas) kendisine *Huneyn* ganimetlerinden 100 deve ve kırk ûkıyye verdi. Yezîd hep hayırla anıldı. Ebû Bekir es-Sıddîk (r) *Şam*'a gönderdiği askerî komutanlarla birlikte onu da bir birliğin başında komutan olarak gönderdi ve "Eğer topluca bir tuzak ile karşılaşırırsanız o vakit insanların başına Yezîd geçsin. Ayrı olarak bir tuzakla karşılaşıldığı takdirde ise o vakit sorumluluk, [tuzakla karşılaşan] birliğinin başında olan komutana düşer." dedi. Ebû Bekir (r) onu yaya olarak uğurladı ve "Attığım bu adımlarımın Allah yolunda olduğuna inanıyorum." diyerek ona tavsiyelerde bulundu. Ebû Bekir (r) vefat ettiği zaman Yezîd onun valisi olarak görev yapıyordu. Ömer b. el-Hattâb da onu *Dımaşk* valiliğine getirdi. Hicretin 18. senesinde *Amavâs* vebasında vefat edinceye kadar vali olarak *Dımaşk*'ta kaldı. Arkasında kalan bir zürriyeti yoktur.

4547. Mu'âviye b. Ebû Süfyân b. Harb ﴿هشام بن عامر بن أمية بن زيد﴾

[Mu'âviye b. Ebû Süfyân b. Harb] b. Ümeyye b. Abdüşems b. Abdümenâf b. Kusay. Annesi ise Hind bt. Utbe b. Rebî'a b. Abdüşems b. Abdümenâf b. Kusay'dır. Mu'âviye'nin künyesi Ebû Abdurrahman olup zürriyeti vardır. Hudeybiye yılında Müslüman olduğunu ve İslâm'ını Ebû Süfyân'dan sakladığını zikrederdi. Mu'âviye şöyle der: "Allah Resûlü (sas) fetih gününde Mekke'ye girince ben Müslümanlığımı izhar ettim ve kendisi ile görüştim. Beni hoş karşıladı." Resûlullah'ın (sas) kâtipliğini yaptı. Allah Resûlü (sas) ile birlikte Huneyn ve Tâif savaşlarında bulundu. Allah Resûlü (sas) kendisine Huneyn ganimetinden 100 deve ve Bilâl'in tarttığı kırk ûkıyye verdi. Mu'âviye, Allah Resûlü'nden (sas) bazı hadisler rivayet etmiştir. Kardeşi Yezîd b. Ebû Süfyân vefat ettikten sonra Ömer b. el-Hattâb Mu'âviye'yi onun yerine Dımaşk valisi olarak tayin etti. Ömer öldürülünceye kadar onun valisi olarak bu göreve devam etti. Daha sonra Osman (r) kendisini aynı görevde bırakmış; Osman öldürülünceye kadar Şam'ın tamamını onun yetkisine vermiştir. Onun Şam idaresi yirmi sene emir olarak devam etmiş; ardından Ali'den sonra kendisine halife olarak biat edilmiş ve bu halifeliği yirmi sene devam etmiştir. Hicretin 60. senesinde, Receb ayının onbeşinde, Perşembe gecesi, yetmiş sekiz yaşında vefat edinceye kadar da bu görevde kalmıştır.

4548. *Ebû Hâşim b. Utbe* ﴿أبو رجاء العطاردي﴾

[Ebû Hâşim b. Utbe] b. Rebî'a b. Abdüşems b. Abdümenâf b. Kusay. *Mekke*'nin fethi gününde Müslüman olmuştur. Daha sonra Şam'a giderek vefat edinceye kadar orada kalmıştır. Bazen *Dımaşk*'a indiği de olurdu.

4549. *Abdullah b. es-Sa'dî* ﴿عبد الله بن الصامت﴾

Sa'dî'nin ismi, Amr b. Vakdân b. Abdüşems b. Abdüvüd b. Nasr b. Mâlik b. Hısl b. Âmir b. Lüey'dir. *Mekke*'nin fethi gününde müslüman oldu. Peygamber (sas) ile arkadaşlık yaptı ve kendisinden hadis rivayet etti. Daha sonra Şam'a gelerek *Dımaşk*'a yerleşti ve orada vefat etti.

4550. *Dırâr b. el-Hattâb* ﴿أبو رجاء العطاردي﴾

[Dırâr b. el-Hattâb] b. Mirdâs b. Kebîr b. Amr b. Habîb b. Amr b. Şeybân b. Muhârib b. Fihr. Şair olup *Mekke*'nin fethi gününde müslüman oldu. İyi bir atlı biniciydi. Peygamber (sas) ile arkadaşlık yaparak güzel bir İslâm

sergilemiştir. Daha sonra mücahid olarak Şam'a gitmiş ve orada vefat etmiştir.

4551. Vâsile b. el-Eska b. Abdüluzzâ ﴿نَافِي بن الحارث بن كلدة عمرو﴾

[Vâsile b. el-Eska b. Abdüluzzâ] b. Abdüyâlîl b. Nâşib b. Gıyere^[311] b. Sa'd b. Leys b. Bekr. Kinâneoğullarındandır. Künyesi *Ebû Kırsâfe*^[312] olup *Medine* taraflarında yaşardı. Daha sonra İslâm'ın sevgisi kalbine girince, Allah Resûlü'nün (sas) yanına -*Tebûk*'a gitme hazırlığı içinde iken- geldi ve orada Müslüman oldu. Ardından Peygamber (sas) ile birlikte *Tebûk*'a çıktı. Kendisi Suffe ehliydendi. Vâsile, "Peygamber'in (sas) Suffe ehlinden olan yirmi kişilik ashâbı arasında bulunuyordum ve onların en küçüğüydüm." dedi. Vâsile, Peygamber'den (sas) hadis dinlemiş; Resûlullah (sas) vefat edince Şam'a gitmiştir.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Mu'âviye b. Sâlih anlattı. O da Ebü'z-Zâhiriyye'den şöyle dediğini rivayet etti:

Vâsile b. el-Eska 85 yılında, doksan sekiz yaşında Şam'da vefat etti.

Ebü'l-Muğîre el-Hımsî; İsmail b. Ayyâş'tan, o da İbn Hâlid'den şöyle dedi: Vâsile b. el-Eska hicretin 83. senesinde, 105 yaşında iken vefat etti. *Beytûlmakdis*'e [*Kudüs*] inerdi ve orada da vefat etti. Savaşlara katılmak üzere çıkarken yolda *Dımaşk* ve *Hıms*'a uğradı.

Abdullah b. Sâlih; Mu'âviye b. Sâlih'ten, o da Sâlih b. el-Alâ b. el-Hâris'ten, o da Mekhûl'den şöyle dedi:

Ben ve Ebü'l-Ezher, Vâsile b. el-Eskâ'nın yanına vardık ve kendisine, "Ya Ebü'l-Eska! Bize Resûlullah'tan (sas) duyduğun bir hadis söyle." dedik.

el-Velîd b. Müslim de şöyle dedi: Bize Benî Yezîd'in mevlası Ebü'l-Mus'ab anlattı; dedi ki:

Vâsile b. el-Eska'nın; kendi bahçesinde öğle veya akşam yemeğini yediğinde insanları da kendisi ile birlikte yemeleri için çağırdığını gördüm.

4552. Temîm ed-Dârî ﴿جبر بن حية﴾

İsmi, Temîm b. Evs b. Hârice b. Sûd b. Cezime b. Zirâ^[313] b. Adî b. ed-Dâr b. Hâni b. Habîb b. Numâre b. Lahm b. Ka'b'dir. Kardeşi Nu'aym b. Evs ile birlikte Resûlullah'ın (sas) yanına gelip Müslüman oldular. Allah Resûlü (sas) onlardan birisine Hibrâ'yı, diğerine ise Şam'da bulunan Beyt Aynûn'u verdi. Allah Resûlü'nün (sas) Şam'da bundan başka bir iktai (tahsisi) yoktu. Temîm, Allah Resûlü (sas) ile arkadaşlık yaptı. Onunla birlikte savaflara katıldı; ondan hadis rivayet etti ve Medine'de yaşadı. Osman'ın öldürölmesinin ardından Şam'a geçti. Temîm ed-Dârî'nin künyesi Ebû Rukayye idi.

4553. Büsr b. Ebû Ertât ﴿أبو العالية الرياحى﴾

İsmi, Umeyr b. Uveymir b. İmrân b. el-Celîs b. Seyyâr b. Nizâr b. Ma'îs b. Âmir b. Lüey'dir.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Allah Resûlü (sas) vefat ettiğı sırada Büsr b. Ebû Ertât henüz küçüktü. Bu sebeple Medinelilerden hiçbirisinin, onun Peygamber'den (sas) hadis dinlediğine dair rivayeti olmamıştır. Daha sonra Şam'a geçmiş ve orada yaşamıştır.

Muhammed b. Ömer'in rivayeti dışında, Şamlılardan ve diğerlerinden yapılan rivayetlerde Büsr'ün; Allah Resûlü'ne (sas) ulaştığı ve ondan hadis rivayet ettiğı bildirilmektedir. Osman taraftarı olan Büsr, Mu'âviye ile arkadaşlık yapmış ve Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti zamanına kadar yaşamıştır.

4554. Habîb b. Mesleme el-Fihri ﴿عمران بن الحصين بن عبيد﴾

[Habîb b. Mesleme el-Fihri] b. Mâlik el-Ekber b. Vehb b. Sa'lebe b. Vâsile b. Amr b. Şeybân b. Muhârib b. Fihri.

Bize Ahmed b. Muhammed b. el-Velîd el-Ezrakî el-Mekkî haber verdi; dedi ki: Bize Dâvûd b. Abdurrahman anlattı. O İbn Cüreyc'den, o İbn Ebû Müleyke'den, o da Habîb b. Mesleme el-Fihri'den şunu rivayet etti:

Habîb b. Mesleme Peygamber (sas) Medine'de iken yanına geldi. Babası ona yetişip "Ey Allah'ın Resûlü! Ellerim ve ayaklarım [ağrıyor]!" dedi. Peygamber (sas), "Babanla dön, zira o ölmek üzeredir." dedi. Habîb şöyle dedi: Babam o sene içinde vefat etti.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Arkadaşlarımızın yanındaki rivayetimize göre Allah Resûlü (sas) vefat ettiği sırada Habîb b. Mesleme oniki yaşında olup Peygamber ile birlikte herhangi bir savaşa katılmadı. Bizim dışımızdakilerin rivayetinde ise Habîb Peygamber (sas) ile birlikte savaşa katılmış; ondan hadis ezberleyip rivayet etmiştir. Habîb b. Mesleme daha sonra Şam'a geçti ve orada Mu'âviye b. Ebû Süfyân ile birlikte Sıffîn ve diğer savaşlara katıldı. Mu'âviye onu Rumlara karşı savaşa gönderince onlara büyük kayıplar verdirdi. Mu'âviye daha sonra onu *Ermenistan*'a vali olarak gönderdi. Hicretin 42. senesinde, henüz elli yaşına girmeden orada vefat etti.

4555. ed-Dahhâk b. Kays b. Hâlid el-Ekber

﴿الضحاك بن قيس بن خالد الأكبر﴾

[ed-Dahhâk b. Kays b. Hâlid el-Ekber] b. Vehb b. Sa'lebe b. Vâsile b. Amr b. Şeybân b. Muhârib b. Fihri.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Bizim rivayetimize göre Allah Resûlü (sas) vefat ettiği sırada Dahhâk b. Kays henüz bülüğa ermeyen bir çocuktur. Başkasının rivayetine göre ise Resûlullah'a (sas) ulaşmış ondan hadis dinlemiştir.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Ali b. Zeyd haber verdi. O da Hasan'dan şunu rivayet etti:

Yezîd b. Mu'âviye vefat ettiği zaman Dahhâk b. Kays, Kays b. el-Heysem'e mektup yazarak şöyle dedi: "Selam üzerine olsun. Bil ki, ben Allah Resûlü'nün (sas) şöyle buyurduğunu işittim: "Kıyamet kopmadan önce, duman parçaları şeklinde birtakım fitneler meydana gelecektir. Kişinin bedeni o fitnede öldüğü gibi kalbi de ölür. Kişi o günde mümin olarak sabahlar, kâfir olarak akşamlar. Aynı şekilde mümin olarak akşamlar, kâfir olarak sabahlar. Bazı kimseler onda haysiyet ve dinlerini dünya menfaati karşılığında satarlar." Şüphesiz ki, Yezîd b. Mu'âviye ölmüştür. Sizler de bizim kardeşlerimiz ve parçalarımızsınız. Bu sebeple kendimiz için birini seçmedikçe sizler önümüze geçmeyin."

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Mu'âviye b. Yezîd b. Mu'âviye'nin vefatı neticesinde insanlar Şam'da ihtilafa girince ed-Dahhâk b. Kays, insanları Abdullah b. ez-Zübeyr'e biate çağırды. Abdullah b. ez-Zübeyr de

onu Şam valiliğine getirdi. Şam'da Mervân b. el-Hakem'e biat edildikten sonra Mervân onun üzerine harekete geçti. *Mercü Râhit* denilen yerde karşı karşıya gelip savaşa tutuşmaları sonucunda ed-Dahhâk b. Kays hicretin 64. senesinde, Zilhicce ayının ortalarında orada öldürüldü.

4556. *Kabâs b. Eşyem* ﴿أبو مریم الحنفی﴾

[Kabâs b. Eşyem] b. Âmir b. el-Mülevvah b. Ya'mur. O da eş-Şüddâh b. Avf b. Ka'b Âmir b. Leys b. Bekir b. Abdümenât b. Kinâne'dir. Müşriklerle birlikte Bedir savaşına katılmış, orada bazı hatıralar bırakmıştır. Daha sonra Müslüman olmuş ve Peygamber (sas) ile birlikte bazı savaşlara katılmıştır. Yermûk gününde Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ın ordusunun başında yer almıştır. Daha sonra Şam'a yerleşmiş ve Peygamber'den (sas) hadis rivayetinde bulunmuştur.

Bize Süleyman b. Abdurrahman ed-Dımaşkî haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Şu'ayb anlattı; dedi ki: Bana Ebû Hâlid er-Rahbî -yani Sevr b. Yezîd- haber verdi. O Ebû Seyf el-Kelâ'î'den, o Abdurrahman b. Ziyâd'dan, o da Kabâs b. Eşyem el-Leysî'den, Resûlullah'ın (sas) şöyle dediğini rivayet etti:

“İki kişinin bir imamın arkasında kıldıkları namaz, Allah katında tek tek kılınan sekiz kişinin namazından daha hayırlıdır. Yine dört kişinin bir imamın arkasında kıldıkları namaz, Allah katında tek olarak kılınan yüz kişinin kıldığı namazdan daha hayırlıdır.” İbn Şu'ayb dedi ki: Ebû Hâlid'e, “Hadiste geçen “tetra” kelimesi ne demektir?” diye sordum. “Ayrı ayrı namaz kılmalarıdır.” dedi.

4557. *Ebû Ümâme el-Bâhilî* ﴿أبو برزة الأسلمی﴾

İsmi, es-Sudey b. Aclân olup, Süleyman'dan hadis rivayet etmiştir.

Bize Kesîr b. Hişâm haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Bürkân anlattı; dedi ki: Bize Meymûn -yani İbn Mihrân- anlattı. O da Ebû Ümâme'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sıffîn savaşına katıldım. Onlar yaralı kimseleri öldürmüyor, kaçanları kovalamıyor ve öldürülmüş kimselerin eşyalarını gasp etmiyorlardı.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Mesleme anlattı. O da Ebû Gâlib'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Ümâme'yi sakallarını sarıya boyarken gördüm.

Bana Ebü'l-Yemân el-Hımsî'den, o Harîz[314] b. Osman'dan, o Habîb b. Ubeyd'den, o da Ebû Ümâme'den haber edildiğine göre:

[Ebû Ümâme] duyulan bir hadisi rivayet ederken, bunu söylemenin adeta kendisi üzerine borç olduğunu kabul eden kimse gibi rivayet ederdi.

Bana Abdullah b. Sâlih'ten, o Mu'âviye b. Sâlih'ten, o da el-Hasan b. Câbir'den haber verildiğine göre:

Ebû Ümâme el-Bâhilî'den ilmin yazılması hakkında sorduğunda şöyle cevap vermişti: “Bunda bir sakınca yoktur.” veya “Bunda bir sakınca olduğunu zannetmiyorum.”

Ebü'l-Velîd b. Müslim dedi ki: Bize Osman b. Ebü'l-Âtike anlattı. O da Süleyman b. Habîb'den şunu rivayet etti:

Ebû Ümâme el-Bâhilî kendilerine şöyle dedi: “Allah'ın emrini bu meclislere tebliğ etmek, Yüce Allah'a karşı sizin bir sorumluluğunuzdur. Zira Allah Resûlü (sas) aldığı emirleri bize tebliğ etti. O halde sizler de bizden duyduklarınızı en güzel şekilde tebliğ edin.” Dediler ki: Ebû Ümâme; hicretin 86. senesinde, Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti zamanında altmış bir yaşında Şam'da vefat etti.

4558. el-İrbâd b. Sâriye es-Sülemî ﴿عاصم بن سليمان الأحول﴾

Künyesi Ebû Necîh'tir.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: el-İrbâd, hicretin 75. senesinde, Abdülmelik b. Mervân'ın hilafetinin ilk yıllarında Şam'da vefat etti.

4559. Amr b. Mürre ﴿يحيى بن سيرين﴾

[Amr b. Mürre] el-Cühenî. Peygamber (sas) zamanında yaşlı bir insandı.

4560. Utbe b. en-Nüdder es-Sülemî ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

Dımaşk'ta yaşardı. Hicretin 84. senesinde vefat etti.

4561. Utbe b. Abd es-Sülemî ﴿عبد الرحمن بن خنیش﴾

Şam'da yaşardı.

el-Heysem b. Adî şöyle dedi: Utbe, hicretin 91 veya 92 senesinde vefat etti. Muhammed b. Ömer ise onun 87 senesinde, doksan dört yaşında iken vefat ettiğini söyler.

4562. Abdullah b. Büsr el-Mâzinî ﴿عبد الله بن أبي الحمساء﴾

İsmi, Mâzin b. Mansûr olup Süleyym b. Mansûr'un kardeşidir. Künyesi ise Ebû Safvân'dır.

Bana Ebü'l-Yemân el-Hımsî'den, o İsmail b. Ayyâş'tan, o Harîz^[315] b. Osman ve Safvân b. Amr'dan bana haber edildiğine göre, onların ikisi Peygamber'in (sas) ashâbı olan Abdullah b. Büsr'ün saçını ve sakalını sarıya boyadığını ve başında bir şey bulunmadığını gördüklerini söylediler.

Ebü'l-Yemân şöyle dedi: Bana Harîz b. Osman anlattı; dedi ki:

Abdullah b. Büsr'ün elbiselerinin yukarıya doğru katlanmış olduğunu, gömleğin üzerinde dış elbise giydiğini gördüm. Yolda bulunan bir taşın yanından geçtiği zaman onu bir kenara atardı.

Bana Safvân b. Amr anlattı; dedi ki:

Abdullah b. Büsr'ün alnında secde izinin olduğunu gördüm.

Muhammed b. Ömer de şöyle dedi: Abdullah b. Büsr 88 yılında vefat etti. Büsr; Resûlullah'ın (sas) Şam'da vefat eden en son sahabîsiydi. Vefatında doksan dört yaşındaydı.

4563. Abdullah b. Havâle ﴿عبد الله بن يونس﴾

Künyesi *Ebû Havâle*'dir. el-Heysem b. Adî dedi ki: "O, Ezd kabilesindendir." Muhammed b. Ömer de şöyle dedi: "Abdullah, Ma'îs b. Âmir b. Lüeyoğulları'ndandır." Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Ürdün'de otururdu. Hicretin 58. senesinde, Mu'âviye'nin hilafetinin son dönemlerinde yetmiş iki yaşında vefat etti.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Kehmes b. el-Hasan haber verdi. O Abdullah b. Şakîk'ten, o da Anezeli adı Zâide veya Mezyede b. Havâle olan bir adamdan şöyle dediğini rivayet etti:

“Bir yolculukta Allah Resûlü (sas) ile birlikteydik.” Sonra da bütün hadisi Osman hakkında nakletti.

4564. Ka'b b. Mürre el-Behzî ﴿عزوة بن سمرة العنبري﴾

Behz ise Süleymoğulları'ndandır. Ka'b, Ürdün'de yaşardı. Abdullah b. Havâle'nin, Osman (r) hakkında rivayet ettiği gibi, Peygamber'den (sas) hadis rivayet etmiştir. Ka'b, hicretin 57. senesinde vefat etmiştir.

4565. Ka'b b. Âsım el-Eş'arî ﴿العباس بن مرداس بن أبي عامر﴾

4566. Ka'b b. İyâd ﴿الحارث بن أقيش﴾

Peygamber (sas) ile arkadaşlık yapmıştır. Kendisinden Abdullah b. Sâlih'in, o Mu'âviye b. Sâlih'ten, o Abdurrahman b. Cübeyr'den, o babasından, o da Ka'b b. İyâd'dan rivayet ettiği hadis rivayet edilmiştir. Ka'b şöyle dedi: Peygamber'in (sas) şöyle dediğini işittim: “Her ümmetin bir fitnesi vardır, benim ümmetimin fitnesi ise maldır.”

4567. el-Mikdâm b. Ma'dîkerib el-Kindî ﴿يحيى بن أبي إسحاق الحضرمي﴾

Künyesi Ebû Yahya olup 87 yılında, Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti sırasında, doksan bir yaşında Şam'da vefat etmiştir.

4568. Abdullah b. Kurt el-Ezdî es-Sümâlî ﴿عبد الله بن قرط الأزدي الثمالي﴾

4569. el-Hakem b. Umeyr es-Sümâlî ﴿عمرو بن تغلب النمرى﴾

Ezd kabilesinden olup Hıms'ta otururdu.

Bize Ammâr b. Nasr haber verdi; dedi ki: Bize Bakıyye b. el-Velîd anlattı. O İsa b. İbrahim'den, o da Musa b. Ebû Habîb'den şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber'in (sas) ashâbından olan el-Hakem b. Umeyr es-Sümâlî'nin şöyle dediğini işittim: Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: “İki kişi ve daha fazlası cemaattir.”

4570. *Abdullah b. Âiz es-Sümâlî* ﴿عبد الله بن عائذ التمثالي﴾

Peygamber (sas) ile arkadaşlık yapmış olup Şam'a yerleşmiştir.

Ebü'l-Yemân el-Hımsî şöyle dedi: Bana Safvân b. Amr anlattı. O da Ebû Süfyân Muhammed b. Ziyâd el-Elhânî'den şunu rivayet etti: Hasîf b. el-Hâris, Abdullah b. Âiz es-Sümâlî'ye vefatı sırasında şöyle dedi:

“Şayet bizimle buluşabilirsen, karşılaştığın kimselerden ölüm hakkında bize haber ver.” Bir müddet sonra rüyasında onunla karşılaştı ve ona “Bize haber vermeyecek misin?” diye sordu. O da şöyle dedi: “Biz kurtulduk, ama az kalsın kurtulamayacaktık. Büyük sorgudan geçtikten sonra; kötüler hariç, günahlarımızı affeden, kötülüklerimizi bağışlayan Rabbimizin en büyük Rab olduğunu gördük.” Ben, “Kötüler kimlerdir?” diye sordum. “Parmaklarla kendilerine işaret edilen kimselerdir.” diye cevap verdi.

4571. *Ebû Sa'lebe el-Huşenî* ﴿مجاهع بن مسعود﴾

Huşeyn, Kudâ'a kabilesindendir. Ebû Sa'lebe'nin ismi ise arkadaşlarımızın^[316] bize haber verdiklerine göre; Cürhüm b. Nâş'tır.

Bana Ebû Müshir ed-Dımaşkî'nin şöyle dediği bana haber edildi:

Onun ismi; Cürsûme b. Abdülkerîm'dir.

Bize Affân b. Müslim anlattı; dedi ki: Bize Vüheyb anlattı; dedi ki: Bize en-Nu'mân b. Râşid anlattı. O ez-Zührî'den, o Atâ b. Yezîd el-Leysî'den, o da Ebû Sa'lebe el-Huşenî'den şunu rivayet etti:

Peygamber (sas) onun parmağında altın bir yüzük gördü. Sa'lebe ses çıkartırcasına bir dalı eline vurmaya başlayınca Peygamber (sas) işin hakikatını fark etti. Bunun üzerine Ebû Sa'lebe yüzüğü çıkardı ve attı. Peygamber (sas) eline bakıp yüzüğü bulamayınca şöyle buyurdu: “Galiba yaptığımız şeyle seni cezalandırıp sana acı vermiş olduk.”

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Abdurrahman b. Sâlih haber verdi. O da Mihcen b. Vüheyb'den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) Hayber savaşına çıkma hazırlığı içinde bulunduğu sırada, Ebû Sa'lebe el-Huşenî yanına geldi ve Allah Resûlü (sas) ile birlikte Hayber'e katıldı. Daha sonra Huşeyn kabilesinden yedi kişilik bir heyet Allah Resûlü'nün (sas) yanına gelip Ebû Sa'lebe el-Huşenî'ye misafir oldular.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Ebû Sa'lebe el-Huşenî; 75 yılında Abdülmelik b. Mervân hilafetinin ilk sıralarında Şam'da vefat etti.

4572. Ebû Kebşe el-Enmârî ﴿أبو الدهماء العدوى﴾

el-Heysem b. Adî şöyle dedi: Ebû Kebşe, Peygamber (sas) ile birlikte Tebûk savaşına katıldı.

4573. Abdurrahman b. Katâde es-Sülemî ﴿المبارك بن فضالة بن أبي أمية﴾

Peygamber (sas) ile arkadaşlık yapmış, ondan hadis rivayet etmiş ve Şam'a yerleşmiştir.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Mu'âviye b. Sâlih anlattı. O Râşid b. Sa'd'dan, o da Allah Resûlü'nün ashâbından olan Abdurrahman b. Katâde es-Sülemî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü'nün (sas) şöyle dediğini işittim: “Yüce Allah, Âdem'i yarattı, insanları da onun sülbünden çıkardı. Sonra da ‘Bunlar cennetliktir. Buna aldırış etmem^[317]. Bunlar da cehennemliktir. Buna da aldırış etmem.’ dedi.” Adamın biri şöyle dedi: “Ey Allah'ın Resûlü! Neye göre amel işliyoruz?” Allah Resûlü (sas), “Kaderimize göre!” dedi.

4574. Nu'aym b. Hebbâr el-Gatafânî ﴿أمية بن محشى الخزاعي﴾

Adını bu şekilde bize Ma'n b. İsa, Mu'âviye b. Sâlih'ten, o Ebü'z-Zâhiriyye'den, o da Kesîr b. Mürre'den, o da Nu'aym b. Hebbâr'dan haber verdi; dedi ki:

el-Velîd b. Müslim rivayet ettiği hadiste, “Nu’aym b. Hebbâr” olarak ifade ediyordu. Diğer râvîler ise onu: “Nu’aym b. Hammâr” şeklinde ifade etmişlerdir. Nu’aym, Peygamber (sas) ile arkadaşlık yapmış, ondan hadis rivayet etmiş ve daha sonra da *Dımaşk*’a gitmiştir.

4575. *Abdurrahman b. Ebû Amîre el-Müzenî*

﴿سنان بن سلمة بن المحبق الهذلي﴾

Allah Resûlü’nün (sas) ashâbından olup *Şam*’a yerleşmiştir. Mu’âviye hakkında rivayet edilen el-Velîd b. Müslim’in hadisini kendisi rivayet etmiştir.

Bize Dımaşk halkından yaşlı bir adam anlattı; dedi ki: Bize Yunus b. Meysere b. Celîs anlattı; dedi ki: Abdurrahman b. Ebû Amîre el-Müzenî, Resûlullah’ı (sas) şöyle söylerken işittiğini söyledi:

“*Beytûlmakdis’te [Kudüs’te] hidayet biati olacaktır.*”

Ebû Müshir, Sa’îd b. Abdülazîz’den, o da Rebî’a b. Yezîd’den, o da Allah Resûlü’nün (sas) ashâbından olan Abdurrahman b. Ebû Amîre’den, Mu’âviye hakkında şöyle dediğini anlattı: “Allah’ım! Onu, hidayet ehli ve hidayete çağıran kıl. Ona hidayet et, insanları da onunla hidayete erdir.”

4576. *Ebû Seyyâre el-Muta’î* ﴿أبو مريم السلولي﴾

Bicâleoğulları’nın müttefikiydi.

Bize Osman b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Sa’îd b. Abdülazîz haber verdi. O Süleyman b. Musa’dan, o da Ebû Seyyâre el-Muta’î’den şöyle dediğini rivayet etti:

“Ey Allah’ın Resûlü! Benim arılarım var.” dedim. Şöyle buyurdu: “*Onların zekâtını ver.*” “Arıların bal topladıkları dağı benim için koruma altına al.” dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sas) onu, arılarım için koruma altına aldı.

4577. *Vahşî b. Harb el-Habeşî* ﴿محجن بن الأدرع الأسلمي﴾

Hamza b. Abdülmuttalib’in (r) katilidir. Daha sonra İslâm’a girerek Peygamber’in (sas) sohbetinde bulundu. Ondan hadisler dinledi ve

Müseylime el-Kezzâb'ın öldürülmesinde yer aldı. Vahşî şöyle derdi: “Ben insanların en hayırlısını ve insanların en şerlisini öldürdüm.” Hıms'a gitti, vefat edinceye kadar orada kaldı. Zürriyeti bu güne kadar orada mevcuttur.

el-Velîd b. Müslim, Vahşî'nin çocuklarından adı Vahşî b. Harb olan bir adamdan, o babasından, o dedesinden, o da Peygamber'den (sas) hadis rivayet ederdi.

el-Velîd b. Müslim de şöyle dedi: Bana Vahşî b. Harb anlattı. O babasından, o da dedesi Vahşî b. Harb'den şöyle dediğini rivayet etti:

Ebû Bekir (r) Hâlid b. Velîd'i ridde ehli üzerine göndermek için görevlendirince bana dedi ki: “Ey Vahşî! Sen de Hâlid ile birlikte çık ve daha önce Allah yolundan alıkoymak için savaştığın gibi, şimdi de Allah yolunda savaş.” Bunun üzerine Hâlid ile birlikte çıktım. Yolda, daha önce Müslümanları iki veya üç defa mağlup eden Benî Hanîfe ile karşılaştık. Yüce Allah Müslümanların tövbesini kabul etmiş, onlar da başlarına inen kılıç darbelerine sabretmişlerdi. Öyle ki, ateş kıvılcımlarının kılıçlar arasından nasıl çıktığını görüyor, o kılıçlardan çan sesine benzer seslerin nasıl çıktığını işitiyordum. Ben de kılıcımla vurdum, öyle ki, kabzası elimdeki kana bulanıp yapıştı. İşte bu sırada Allah (c) yardım etti, Hanîfeoğulları'nı mağlup etti, Müseylime de öldürüldü. Vahşî dedi ki: Sonra Ebû Bekir (r) şöyle dedi: Peygamber'in (sas) şöyle dediğini işittim: “Hâlid, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır. Yüce Allah onu müşriklerin başına musallat kılmıştır.”

Bize Muhammed b. Mus'ab el-Karkasânî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Bekir b. Ebû Meryem anlattı. O da Râşid b. Sa'd'dan şöyle dediğini rivayet etti:

İlk defa dokuma elbise giyen ve içkiden dolayı dövülen kimse Hıms'ta Vahşî'dir.

4578. Osman b. Osman es-Sekafî ﴿مجالد بن مسعود السلمی﴾

Allah Resûlü'nün (sas) arkadaşıdır.

Bana Ebü'l-Yemân el-Hımsî'den, o Harîz[318] b. Osman'dan, o İbn Ebû Avf'tan, o da Peygamber'in (sas) arkadaşı olan Osman b. Osman

es-Sekafî'den haber verildiğine göre Resûlullah (sas) şöyle dedi:

“Yüce Allah kulunun tövbesini ölümünden bir sene öncesine kadar kabul eder. Yine Yüce Allah, kulunun tövbesini ölümünden bir ay öncesine kadar kabul eder. Aynı şekilde Yüce Allah, kulunun tövbesini ölümünden önce bir deveyi sağıacak süre kalıncaya kadar kabul eder.” Kendisine: Deveyi sağıacak süre ne kadardır? diye sorulduğunda ise, “İki kere yapılan sağma arasında geçen süre kadardır.” dedi.

4579. Müslim b. el-Hâris ﴿أَبُو الْعَالِيَةِ الرِّاحِي﴾

Peygamber (sas) ile arkadaşlık yapmış, daha sonra Şam'a yerleşmiştir.

el-Velîd b. Müslim dedi ki: Bize Abdurrahman b. Hassân el-Kinânî anlattı; dedi ki: Bize el-Hâris b. Müslim b. el-Hâris et-Temîmî, babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) bizi bir seriyye ile gönderdi. Kaleye yaklaştığımızda, oradaki halkın gürültülerini ve çıkardıkları seslerini işittik. Ben de atımı hızlandırarak doğruca onların yanına vardım ve “Lâ ilâhe illallah [Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur]” dersiniz kendinizi korumuş olursunuz.” dedim. Onlar da bunun üzerine “Lâ ilâhe illallah” dediler. Arkadaşlarımız bana, “Ganimetler elimize geçmiş durumdayken, bizi bundan mahrum bıraktın.” dediler. Allah Resûlü'nün (sas) yanına vardığımızda bu olay kendisine haber verildiğinde, yapmış olduğum tavrı hoş karşıladı ve bana, “O insanlardan her bir ferde karşılık sana şu kadar şu kadar mükâfat vardır.” dedi. Sonra da şöyle buyurdu: “Benden sonra Müslümanların liderlerine seni tavsiye etmek üzere bir mektup yazacağım.” Şöyle devam etti: Resûlullah (sas) bana bir mektup yazdırdı; sonra onu mühürledi. Peygamber (sas) vefat ettiğinde, mektubu Ebû Bekir'e (r) getirdim. O da mektubu açtı; bana bir şey verdi sonra mektubu mühürledi. Ebû Bekir (r) vefat ettiğinde, mektubu Ömer'e (r) getirdim. Mektubu açtı; bana bir şey verdi sonra onu mühürledi. Daha sonra Osman (r) halife olunca, mektubu ona getirdim. O da açtı okudu, bana bir şey verdi ve o da mektubu mühürledi”. Daha sonra Ömer b. Abdülazîz halife olunca, el-Hâris b. Müslim'e haber gönderdi. el-Hâris geldiğinde ona bir şeyler verdi ve şöyle dedi: “Eğer isteseydim; bu vereceklerimi sana ulaştırabilirdim. Fakat babanın Peygamber'den (sas)

rivayet ettiği hadisi bana anlatmanı istediğim için seni çağır mıştım.” demesi üzerine ben de kendisine o hadisi anlattım.

4580. Mâlik b. Hübeyre es-Sülemî ﴿غاضرة بن عروة بن سمره﴾

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O Muhammed b. İshâk’dan, o Yezîd b. Ebû Habîb’den, o Mersed b. Abdullah el-Yezenî’den, o da - Peygamber’in (sas) ashâbından olan- Mâlik b. Hübeyre es-Sülemî’den şunu rivayet etti:

Resûlullah (sas), “Bir cenazenin üzerine üç saf tutarsa, o cenazeye [Allah’ın mağfireti ve cenneti] vacip olur.” dedi.

4581. Abdullah b. Mu’âviye el-Gâdirî ﴿عبد الله بن معاوية الغاضرى﴾

Bana Avf’tan, o da İshâk b. Zibrîk eş-Şâmî haber verildi; dedi ki: Bana Abdullah b. el-Hâris ez-Zübeyrî anlattı; dedi ki: Bana Abdullah b. Sâlim ez-Zübeyrî anlattı; dedi ki: Bana Yahya b. Câbir şunu anlattı: Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr’in anlattığına göre Abdullah b. Mu’âviye el-Gâdirî, Resûlullah’ın (sas) şöyle dediğini babası kendisine anlattı:

“Kim üç şeyi yaparsa muhakkak ki, imanın tadını alır: Kim sadece Allah’a ibadet ederse, O’ndan başka ilah olmadığına inanırsa, nefsi razı olarak malının zekâtını verirse.”

4582. Amr el-Bekâlî ﴿معقل بن يسار﴾

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize el-Cüreyrî haber verdi. O da Ebû Temîme el-Hüceymî’den şöyle dediğini rivayet etti:

Şam’a geldiğimde bir anda kendimi insanlara konuşan, insanların etrafında toplandığı, parmakları kesik, -Hammâd b. Seleme’nin hadisinde ise iki eli kesik olan- bir adamın yanında buldum. Bunun üzerine, “Bu adam kimdir?” diye sordum. “Bu; Peygamber’in (sas) yeryüzünde kalan ve en fakih sahâbisi olan Amr el-Bekâlî’dir.” dediler. “Parmaklarına ne oldu?” diye sordum. Yermûk savaşında yaralandı.” dediler.

4583. Sinân b. Garefe ﴿أبو مریم الحنفی﴾

Hız. Peygamber'in (sas) ashâbından olup Şam'da ikamet etmiştir. Peygamber'den (sas), erkeklerle bir arada vefat eden kadının, ya da kadınlarla bir arada vefat eden erkeğin yıkanmayarak sadece teyemmüm edildikleri konusundaki hadisi rivayet etmiştir.

4584. Ebû Hind ed-Dârî ﴿قیصة بن وقاص﴾

Bize Abdullah b. Yezîd Ebû Abdurrahman el-Mukri haber verdi; dedi ki: Bize Hayve b. Şüreyh anlattı; dedi ki: Bana Mekhûl anlattı; dedi ki: Ebû Hind ed-Dârî'nin şöyle dediğini işittim:

Allah Resûlü'nü (sas) şöyle söylerken işittim: "Kim gösteriş ve riya ile hareket ederse Allah da kıyamet günü o kimseye karşı gösteriş yapar." Bu hadisi aynı zamanda; İbn Lehî'a, Ebû Sah'r'dan, o da Mekhûl'den duyarak rivayet etti. Dedi ki: Ebû Hind ed-Dârî, Temîm ed-Dârî'nin kardeşidir.

4585. Mu'âviye el-Hüzeli ﴿قعب بن سور﴾

Bana Ebû'l-Yemân el Hımsî haber verildi: dedi ki: Bize Harîz b. Osman haber verdi. O Süleym b. Âmir'den, o da Resûlullah'ın (sas) ashâbından olan Mu'âviye el- Hüzeli'den şöyle dediğini rivayet etti:

Münafık, namaz kıldığı halde Yüce Allah onu yalanlar. Sadaka verir, fakat Yüce Allah onu yalanlar. Savaş yapar, ancak Yüce Allah onu yalanlar. Savaşta öldürüldüğü halde Yüce Allah onu cehennem ateşine atar.

4586. Nehîk b. Suraym es-Sekûnî ﴿عبد الله بن شقيق العقيلي﴾

Bize Yahya b. Abdülhamîd el-Hammânî haber verdi. O Muhammed b. Ebân el-Kureşî'den, o Yezîd b. Yezîd b. Câbir'den, o Büsr b. Ubeydullah'tan, o Ebû İdrîs el-Havlânî'den, o da Nehîk b. Suraym es-Sekûnî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: "Geriye kalanlarınız Ürdün nehri üzerinde Deccâl ile savaşacaktır. Siz nehrin doğusunda, onlar ise nehrin batısında bulunacaklar. Ürdün'ün nerede olduğunu ise bilmiyorum."

4587. Süfyân b. Esîd el-Hadramî ﴿مُحْجَنُ بْنُ الْأَدْرِعِ الْأَسْلَمِيِّ﴾

Bana Bakıyye b. el-Velîd'den rivayetle haber verildi; dedi ki: Bize Ebû Şüreyh el-Hadramî Subâre b. Mâlik şunu anlattı: O babasının, Abdurrahman b. Cübeyr'den, o da babasından, kendilerine Süfyân b. Esîd el-Hadramî'den şunu anlattı:

Süfyân, Allah Resûlü'nün (sas) şöyle buyurduğunu işitti: “Konuştuğun bir sözle kardeşin seni tasdik ettiği halde, senin ise onun konuştuğu bir sözü yalanlaman ihanet olarak yeterlidir.”

4588. Ebü'l-Büceyr ﴿أَبُو عَسِيبٍ﴾

Peygamber'in (sas) sahâbîsidir.

İbn Bakıyye şöyle dedi: Bize Sa'îd b. Sinân anlattı; dedi ki: Bize Ebü'z-Zâhiriyye anlattı. O Cübeyr b. Nüfeyr'den, o da Peygamber'in (sas) ashâbından olan Ebü'l-Büceyr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bir gün Peygamber (sas) aç kaldı. Bu sebeple karnının üzerine bir taş koydu ve şöyle dedi: “Dikkat edin! Bazı nefisler dünyada bolluk ve nimet içinde oldukları halde, kıyamet gününde aç ve çıplaktırlar. Dikkat edin! Bazı kimseler dünyada nefislerine değer verdikleri halde, aslında onlar kıyamette nefislerine ihanet etmişlerdir. Yine bazı kimseler vardır ki, dünyada nefislerine değer vermedikleri halde, onlar kıyamet günü için nefislerine değer vermişlerdir. Yine nice kimseler vardır ki onlar, Yüce Allah'ın; fethedilen ülkeler halkından Resûlüne verdiği ganimet nimetlerinden bolca yararlanırlar. Oysa bu kimselerin Allah katında bir nasipleri yoktur. Dikkat edin ki, Cennet ameli sarp bir tepededir. Ahiret ameli ise zorlu bir düzlüktür. Bilin ki, bazen bir anlık bir şehvet, sahibi için uzun bir üzüntüyü meydana getirir.”

4589. Ebü'l-Esed es-Sülemî'nin Dedesi ﴿الْفَضِيلُ بْنُ زَيْدِ الرَّقَاشِيِّ﴾

Bana Bakıyye b. el-Velîd'den rivayetle haber verildi; dedi ki: Bize Osman b. Züfer el-Cühenî anlattı; dedi ki: Bana Ebü'l-Esed es-Sülemî anlattı. O babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Ben, Allah Resûlü (sas) ile birlikte bulunan yedi kişinin yedincisi idim. Allah Resûlü (sas) bize emretti. Biz her birimiz bir dirhem olmak üzere yedi dirhem toplayıp onunla bir kurban aldık. Sonra da şöyle dedik: “Ey Allah’ın Resûlü! Vallahi biz onu pahalıya satın aldık.” Peygamber (sas) şöyle buyurdu: “*En iyi kurban, pahalı ve gürbüz olanıdır.*” Peygamber (sas) bir adam çağırdı, hayvanın ön ayağından birini, diğer bir adam ise hayvanın diğer ön ayağını tuttu. Sonra iki adam daha çağırdı, onlardan biri hayvanın arka ayaklarından birini, diğeri ise hayvanın diğer arka ayağını tuttu. Sonra iki kişi daha çağırdı. Birisi hayvanın bir boynuzundan, diğeri ise hayvanın diğer boynuzundan tuttu, yedinci kişi de hayvanı boğazladı. Biz hep birlikte tekbir getirdik.

4590. *Sevbân b. Bücdüd* [319] ﴿عتبة بن غزوان﴾

Künyesi, Zü’l-Esâbi olan Sevbân, Yemen halkından olup Peygamber’in (sas) sahâbîsidir. Şam’a [320] giderek Beytûlmakdis’e [Kudüs] yerleşenlerden birisidir.

el-Velîd b. Müslim dedi ki: Bize Osman b. Atâ anlattı. O babasından, o Ebû İmrân’dan, o da Zü’l-Esâbi’den şöyle dediğini rivayet etti:

“Ey Allah’ın Resûlü! Eğer senden sonra yaşamakla imtihan olursak, nereye gitmemi bana emredersin?” dedim. Allah Resûlü şöyle buyurdu: “*Kudüs’e git. Dilerim ki, Yüce Allah sana orada bir zürriyet nasip eder de, onlar orada bulunan mescide sabah akşam gitmek suretiyle onu imar ederler.*”

4591. *Mâzin b. Hayseme* ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Bana İsmail b. Ayyâş’tan rivayetle haber verildi: O Safvân b. Amr’dan, o da Amr b. Kays b. Sevr b. Mâzin b. Hayseme’den şunu rivayet etti:

Mu’âz b. Cebel, es-Sekûn ve es-Sekâsik arasında konaklayıp insanlar İslâm’a girinceye kadar onlarla savaş yaptı. Mu’âz, Mâzin’in dedesi Mâzin b. Hayseme ve Zemil’in dedesi Henbel’in her ikisini temsilci olarak Peygamber’e (sas) gönderince, Peygamber (sas) es-Sekûn ve es-Sekâsik’i birbiriyle kardeş yaptı.

4592. *Ebû Haneş el-Ensârî* ﴿عمارۃ بن أحمـر المازنی﴾

Peygamber'in (sas) kendisine, "Emirlik isteme!" dediği sahâbîdir.

4593. *Ebû Reyhâne el-Ensârî* ﴿عمارۃ بن أحمـر المازنی﴾

Peygamber'in (sas) sahâbîsidir.

Bana Ebû'l-Yemân el-Hımsî'den rivayetle haber verildi: O Harîz[321] b. Osman'dan, o da Sa'îd b. Mürşid'den şöyle dediğini rivayet etti: Abdurrahman b. Havşeb'in, Sevbân b. Şehr'den hadis rivayet ettiğini ve şöyle dediğini işittim:

Küreyb b. Ebrehe, Abdülmelik b. Mervân ile birlikte Deyrû Mürrân'ın damında oturduğu sırada "Kibir"ın zikredildiğini işitince Küreyb şöyle dedi: Ebû Reyhâne'nin şöyle dediğini işittim: Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: "Kibirden hiçbir şey Cennet'e girmez." Bunun üzerine birisi şöyle sordu: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben okumun askısı ve ayakkabımın genişliği ile güzelleşmeyi seviyorum." Peygamber (sas) ona, "Bu yaptığın kibir değildir. Zira Yüce Allah güzeldir, güzelliği de sever. Kibir ise haktan saptıran, iki gözü ile inanları küçümseyen ve kadirlerini düşürendir."

4594. *Zu Mihmer* ﴿أبو صفية﴾

en-Necâşî'nin kardeşinin oğludur.

Bazı hadislerde ise, "Zu Mihber" şeklinde geçmektedir. "Zu Mihmer", daha doğru ve kullanımı daha yaygındır. Yemen halkından olup daha sonraları Şam'a yerleşmiştir. Peygamber (sas) ile arkadaşlık yapmış ve insanlar kendisinden hadis rivayet etmişlerdir.

Bize Ravh b. Ubâde ve Muhammed b. Mus'ab haber verdiler; dediler ki: Bize el-Evzâ'î anlattı. O Hassân b. Atıyye'den, o da Hâlid b. Ma'dân'dan şunu anlattı. Muhammed b. Mus'ab, Cübeyr b. Nüfeyr'den, o da Peygamber'in (sas) ashâbından Zu Muhbir adında bir adamdan rivayet etti; dedi ki:

Peygamber'in (sas) şöyle dediğini işittim: "Rumlar sizinle güvenilir bir sulh yapacaklardır."

4595. Ebû Hayre es-Subâhî ﴿يحيى بن سلم البكاء﴾

Peygamber'in (sas) ashâbındandır.

Muhammed b. Humrân'ın hadisini Peygamber'den (sas) rivayet ederek şöyle dedi: Bana Dâvûd b. Müsâvir anlattı; dedi ki: Bana Ma'kûl b. Hümâm anlattı. O da Ebû Hayre es-Subâhî'den şöyle dediğini rivayet etti: Peygamber'in (sas) yanına vardık. Dönmek istediğimiz zaman bize "Erak" ağacından bir miktar misvak verdi ve "Bunları misvak olarak kullanın." dedi.

4596. Abdullah es-Sünâbihî ﴿عبد الله الصنابحي﴾

Bize Süveyd b. Sa'îd haber verdi; dedi ki: Bize Hafs b. Meysere anlattı. O Zeyd b. Eslem'den, o da Atâ b. Yesâr'dan şöyle dediğini rivayet etti: Abdullah es-Sünâbihî'nin şöyle dediğini işittim:

Resûlullah'ın (sas) şöyle dediğini işittim: "Güneş şeytanın boynuzundan doğar, doğduğu vakit ona yakın olur. Yükseldiği vakit ise şeytan ondan ayrılır. Zeval vakti gelince şeytan yine onunla birlikte olur. Güneş batmak için inince o vakit şeytan da ondan ayrılır. O halde siz bu üç vakitte namaz kılmayın."

4597. Kays el-Cüzâmî ﴿معقل بن يسار﴾

Bize Zeyd b. Yahya b. Ubeydullah ed-Dımaşkî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Sevbân anlattı. O babasından, o Mekhûl'den, o Kesîr b. Mürre'den, o da -Resûlullah'ın (sas) ashâbından olan- Kays el-Cüzâmî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: "Kanının ilk damlası ile birlikte şehide altı haslet verilir: Yaptığı bütün hataları affolunur. Cennet'teki yerini görür. Huru'l-în'le [Hurilerle] evlendirilir. Kıyamet gününün büyük korkusundan emin kılınır. Kabir azabından emin kılınır. Kendisine iman elbisesi giydirilir."

4598. Büsr b. Cehhâş el-Kureşî ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr[322] b. Osman haber verdi. O Abdurrahman b. Meysere'den, o Cübeyr b. Nüfeyr'den, o da Büsr b. Cehhâş'dan şunu rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) bir gün avucuna tükürdü, sonra üzerine parmağını koydu ve şöyle buyurdu: “Yüce Allah şöyle buyurur ki: ‘Ey insanoğlu! Beni nasıl aciz bırakabilirsin ki? Seni bu tükürğe benzer bir şeyden yarattım. Daha sonra senin yaratılışını düzenli bir hale getirip güzel bir şekle koyunca iki elbise arasında yürümeye başladın. Yeryüzünde karargâh kurdun, ardından mal toplayıp hak sahiplerinin hakkını inkâr ettin. - Boğazına işaret ederek- Nefsin buraya varınca da, ‘Sadaka vereyim.’ dedin. Ne var ki, artık sadaka vermenin zamanı geçmiştir.” Yezîd b. Hârûn dedi ki: İnsanlar onun adının Büsr b. Cehhâş olduğunu söylerler. Bu sebeple, “İbn Cehhâş’tan” diye ondan rivayet etmişlerdir.

4599. Seleme b. Nüfeyl el-Hadramî ﴿مالك بن الحويرث الليثي﴾

Bazıları, “el-Hadramî” yerine, “es-Sekûnî” demişlerdir.

Bize Süleyman b. Abdurrahman ed-Dımaşkî haber verdi; dedi ki: Bize el-Velîd b. Müslim anlattı; dedi ki: Bana Muhammed b. Muhâcir el-Ensârî şunun anlattı: el-Velîd b. Abdurrahman el-Cüreşî ona, Cübeyr b. Nüfeyr'den, o da Seleme b. Nüfeyl el-Hadramî'den anlattı; dedi ki:

Allah (c), Resûlü’ne fetih nasip edince Allah Resûlü’nün yanına varıp ona iyice yaklaştım. Neredeyse elbisem onun elbiselerine dokunuyordu. Sonra şöyle dedim: “Ey Allah’ın Resûlü! Atlar serbest bırakıldı. Silahları bırakıp, ‘Artık savaş sona erdi.’ dediler.” Bunun üzerine Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: “Onlar yalan söylediler, savaş şimdi başladı, savaş şimdi başladı. Allah (c), kendileriyle savaşmakta olduğunuz kavimlerin kalplerini saptıracak ve sizi de onlardan rızıklandıracaktır. Allah’ın emri kendilerine gelinceye kadar onlar bu hal üzerinde bulunacaklardır. İslâm mülkünün sığınağı ise Şam’dadır.”

Aynı şekilde, Seleme b. Nüfeyl'den rivayet edilen hadiste, el-Eş’as b. Şu’be’nin Ertât b. el-Münzir’den, onun Damre b. Habîb’den, onun Hâlid b. Esed b. Habîb’den, Seleme b. Nüfeyl’den şöyle dediği rivayet edildi:

Allah Resûlü'ne (sas), "Semadan sana bir rızık geldi mi?" diye sordum. Resûlullah (sas), "Evet!" dedi. "Peki, ondan geriye bir fazlalık kaldı mı?" dedim. Allah Resûlü, "Evet!" dedi. "Peki, ne yapıldı?" dedim. Resûlullah (sas): "Semaya kaldırıldı." buyurdu.

4600. Yezîd b. Esed b. Kürz ﴿ضبة بن محصن العنزی﴾

[Yezîd b. Esed b. Kürz] b. Âmir b. Abdullah b. Abdüşems b. Gamğame b. Cerîr b. Şakku'l-Kâhin b. Sa'b b. Yeşkür b. Rühm b. Efrek b. Nezir b. Kasr b. Abkar b. Enmâr. [Enmâr] Büceyle'dir. Peygamber'i (sas) görmeye gelmiş ve ondan bir hadis rivayet etmiştir.

Bize Osman b. Muhammed b. Ebû Şeybe haber verdi; dedi ki: Bize Hüseyim anlattı; dedi ki: Bize Yesâr Ebü'l-Hakem haber verdi; dedi ki: Hâlid el-Kasri'nin şöyle dediğini işittim: Babam dedemden rivayetle bana anlattı; dedi ki:

Allah Resûlü (sas) bana dedi ki: "Ey Zeyd b. Esed! Kendin için sevdiğin şeyi insanlar için de sev."

Muhammed b. Ömer ve diğerleri dediler ki: Yezîd b. Esed, Ömer b. el-Hattâb'ın hilafeti sırasında *Kûfe* için bir plan tasarlamadığı gibi oraya da gitmedi. Onun çocuklarından Hâlid b. Abdullah b. Yezîd el-Kasrî Şam'a yerleşti. el-Velîd b. Abdülmelik döneminde Mekke valiliği, Hişâm b. Abdülmelik döneminde *Irak* valiliği yaptı. *Kûfe*'de bir arsa satın aldı, orada bir ev yaptı. *Kûfe*'de nesli ve çok sayıda zürriyeti mevcuttur.

4601. Gutayf b. el-Hâris el-Kindî ﴿المهلب بن أبي صفرة العتكي﴾

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Mu'âviye b. Sâlih anlattı. O Yunus b. Seyf'ten, o da Gutayf b. el-Hâris el-Kindî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Unutmadığım şeylerden birisi de, Allah Resûlü (sas) namaz kılarken, onun sağ elinin sol eli üzerinde olduğunu görmüş olmamdır.

Bize Mâlik b. İsmail haber verdi; dedi ki: Bize Abdüsselâm b. Harb anlattı. O İshâk b. Abdullah b. Ebû Ferve'den, o Mekhûl'dan, o da

Âizullah b. Ebû İdrîs'ten, o da -Peygamber'in (sas) ashâbından olan- Gutayf Ebû Gutayf'tan şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) şöyle dedi: "Kim İslâm'da bir uydurma [bidat] ortaya çıkarırsa onun dilini kesin."

4602. Beşîr b. Akrebe el- Cühenî ﴿أحمد بن جزء السدوسي﴾

Künyesi, Ebû'l-Yemân'dır. Bize Sa'îd b. Mansûr haber verdi; dedi ki: Bize Remle ehlinden Hucr b. el-Hâris el-Gassânî anlattı. O da -Ömer b. Abdülazîz'in Remle valisi olan- Abdullah b. Avf el-Kinânî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Amr b. Sa'îd b. el-Âs'ın^[323] öldürüldüğü gün, Abdülmelik b. Mervân'ın Beşîr b. Akrebe el-Cühenî'ye şöyle dediğine şahit olmuştur: "Ey Ebû'l-Yemân! Benim bugün senin sözüne ihtiyacım var, kalk ve konuş. Zira ben, Allah Resûlü'nün (sas) şöyle dediğini duydum: "Kim bir konuşma yapar da, onunla sadece riya ve gösteriş elde etmeyi amaçlarsa, Yüce Allah kıyamet gününde o kimseyi gösteriş ve riya mevkiinde durdurur."

4603. el-Leclâc^[324] ﴿أبو بشامة﴾

Kanaatime göre o İbnü'l-Eşed'dir.

Bize Süleyman b. Abdurrahman ed-Dımaşkî haber verdi; dedi ki: Bize el-Velîd b. Müslim anlattı; dedi ki: Bize Muammed b. Abdullah en-Nasrî anlattı. O Mesleme b. Abdullah el-Cühenî'den, o Hâlid b. el-Leclâc'dan, o da babasından şöyle dediğini rivayet etti:

Pazarda çalışıyorduk. Allah Resûlü'ne (sas) bir adam getirdi ve recmedildi. Daha sonra bir adam geldi ve recm edilen kişinin yerini kendisine söylememizi istedi. Biz adamın yerini söylemeyerek gelen kişi ile birlikte Allah Resûlü'nün huzuruna vardık ve şöyle dedik: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu adam bizden; bugün recmettiğin habîs adamın yerini kendisine söylememizi istiyor." Bunun üzerine Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: "Hâbis demeyin. Allah'a yemin olsun ki, o adam Allah katında misk kokusundan daha güzeldir."

4604. Atıyye b. Amr es-Sa'dî ﴿مالك بن الحويرث الليثي﴾

Benî Sa'd'dandır. el-Velîd b. Müslim şöyle dedi: Bize İbn Câbir anlattı. Bana Urve b. Muhammed b. Atıyye es-Sa'dî anlattı. O babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Benî Sa'd b. Leys kabilesinden bir grup ile birlikte Peygamber'in (sas) yanına gittim. Bana, "Allah sana bir şeyi nasip ettiyse onu al, insanlardan bir şey isteme. Zira üstün olan el veren, düşük olan el ise alan eldir. İsteyecek olursan Allah'ın malından iste, sana verilir." dedi. Allah Resûlü (sas) bizim dilimizle bana konuşuyordu.

4605. Utbe b. Amr es-Sülemî ﴿على بن زيد بن جدعان﴾

el-Velîd b. Müslim, Safvân b. Amr es-Seksekî'den, o da Ebü'l-Müsenî el-Emlûkî'den, o da Utbe b. Amr es-Sülemî'den [rivayetle] dedi ki:

Peygamber'i (sas) şöyle söylerken işittim: "Cennetin sekiz, cehennemin ise yedi kapısı vardır."

4606. en-Nevvâs [\[325\]](#) **b. Sim'ân el-Kilâbî** ﴿عبد المؤمن بن أبي شراعة﴾

4607. İsme ﴿أبو أمية﴾

Peygamber'in (sas) sahâbîsidir.

Ebü'l-Yemân el-Hımsî'den, o Harîz b. Osman'dan, da Ebü'l-Velîd Ezher el-Hevzenî'den, o da Peygamber'in ashâbı olan İsme'den haber verdiğine göre:

Allah Resûlü (sas) namazlarında akşam vaktinin fitnesinden Allah'a sığınır.

4608. Garefe b. el-Hâris el-Kindî

Abdurrahman b. Mehdî dedi ki: Bize İbnü'l-Mübârek anlattı. O Harmele b. İmrân'dan, o da Abdullah b. el-Hâris el-Ezdî'den şöyle

dediğini rivayet etti: Garefe b. el-Hâris el-Kindî'nin şöyle dediğini işittim:

Veda haccında Allah Resûlü'nü (sas) gördüm, bir deve getirdi ve “Bana Ebû Hasan'ı^[326] çağırın.” dedi. Bunun üzerine Ebû Hasan çağırıldı. Ardından, “Mızrağın alt kısmını tut.” dedi. Peygamber (sas) kendisi de mızrağın üst kısmından tuttu. Daha sonra mızrakla deveyi kestiler. İşini bitirince devesine bindi ve arkasına da Ali'yi (r) aldı.

4609. Şürahbîl b. Evs

Bana Ebü'l-Yemân el-Hımsî'den, o Harîz b. Osman'dan, o Ebü'l-Hasan'dan, o da Peygamber'in (sas) ashâbından olan Şürahbîl b. Evs'ten, Peygamber'in (sas) şöyle dediği bana haber verildi:

(Üç defa üst üste) Kim içki içerse onu kırbaçlayın, kim içki içerse onu kırbaçlayın. Şayet içmeye devam ederse onu öldürün^[327].

4610. Hâbis b. Sa'd et-Tâî

Bana Ebü'l-Yemân el-Hımsî'den, o Harîz b. Osman'dan, o Abdullah b. Âbir'den bana haber verildi; dedi ki:

Hâbis b. Sa'd seher vakti mescide girdi. Peygamber'in (sas) namazına yetişti. İnsanların mescidin ön kısmında namaz kıldıklarını gördü. Oradakiler, “Ka'be'ye yemin olsun ki, orada namaz kılanları itin. Kim onları iterse Allah ve Resûlü'ne itaat etmiş olur.” dediler. Bunun üzerine insanlar arkadan birbirlerine yönelip, biri diğerini mescidin ön kısmından geriye çekti. Denildiğine göre, Melekler seher vakti mescidin ön kısmında olurlar.

4611. Cebele b. el-Ezrak

Peygamber'in (sas) ashâbındandır.

Abdullah b. Sâlih dedi ki: Bize Mu'âviye b. Sâlih anlattı. O Râşid b. Sa'd'dan, o da -Resûlullah (sas) ashâbından olan- Cebele b. el-Ezrak'tan şunu rivayet etti:

Allah Resûlü (sas), taşlık bir duvarın yanında öğle ve ikindi namazlarını kıldı. İki rekât kıldığında bir akrep çıkıp onu ısırđı. Bunun üzerine insanlar hemen onu efsunladı. Kendine gelince, “Allah bana şifa verdi. Sizin efsununuzla iyileşmedim.” dedi.

4612. İbn Mes’ade

Sâhibü’l-cüyûş [Askerleri olan]dır.

Abdürezzak b. Hemmâm dedi ki: Bize İbn Cüreyc haber verdi. O Osman b. Ebû Süleyman’dan, o da Sâhibü’l-cüyûş [askerleri olan] İbn Mes’ade’den şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber’in (sas) şöyle dediğini işittim: “Benim vücudum ağırlaştı. Acele edip benden önce rükuya ve secdeye gitmeyin. Kim benimle rüku yapmayı kaçırırsa, kıyamdaki ağır duruşumla onu idrak eder.”

4613. Umâre b. Za’kere

el-Velîd b. Müslim dedi ki: Bana Ufeyr b. Ma’dân şunu haber verdi: Ebû Devs el-Yahsubî’yi İbn Âiz el-Yahsubî’den, onun da Umâre b. Za’kere’den rivayetle şöyle dediğini işittim:

Peygamber’i (sas) şöyle söylerken işittim: “Yüce Allah buyurdu ki: Benim gerçek kulum; hanımı ile dahi bir araya gelse beni zikredip unutmayandır.”

4614. Ebû Selmâ

Peygamber’e (sas) çobanlık yapan kimsedir.

Bize Süleyman b. Abdurrahman ed-Dımaşkî haber verdi; dedi ki: Bize el-Velîd b. Müslim anlattı; dedi ki: Bize Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir anlattı. O Abdullah b. el-Alâ b. Zebr’den ikisi rivayet ettiler; dediler ki: Bize Ebû Selâm el-Esved anlattı; dedi ki: Peygamber’in (sas) çobanı Ebû Selmâ’yı işittim; (İbn Câbir hadisinde dedi ki: Kûfe mescidinde onunla karşılaştım. Onu şöyle derken duydum, dedi ki:

Peygamber’i (sas) şöyle söylerken işittim: “Beş şey vardır ki, onlar terazide çok ağırdır. Bunlar, **Sübhanellâh, velhamdülillâh, ve lâ ilâhe**

illallah, vallahu ekber. Bir de, Müslüman kişinin salih evladı vefat ettiğinde, mükâfatını Allah'tan bekleyerek onun vefatına sabretmesidir.”

4615. Arîb

Bana Muhammed b. Şu'ayb b. Sâbûr'dan haber verildi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Sinân haber verdi. O Yezîd b. Abdullah b. Arîb'den, o babasından, o da dedesi Arîb'den şunu rivayet etti:

Allah Resûlü'ne (sas) Allah Teâlâ'nın **“Sizin bilmediğiniz, ama Allah'ın bildiği başka düşmanları yıldırıp caydırabilesiniz.”**^[328] Sözü sorulduğunda, **“Onlar cinlerdir.”** dedi.

Bu isnatla Peygamber'den (sas) rivayetle dedi ki: **“Cinler, hiç kimseye kendi evlerinde karışmazlar, onlar atlardan daha asildirler.”**

Bu isnatla, Peygamber'e (sas) Allah Teâlâ'nın, **“Mallarını Allah rızası için gece ve gündüz, gizli ve açıkça harcayanlar, mükâfatlarını Rablerinin katında göreceklidir. Onlara ne korku vardır, ne de üzülrler.”**^[329] sözü sorulduğunda Allah Resûlü (sas), **“Onlar at sahibi kimseleridir.”** dedi.

Bu isnatla Peygamber (sas) şöyle dedi: **“Atların alnında kıyamet gününe kadar hayır vardır. Sahipleri de onlar vasıtasıyla yardım olunurlar.”**

Bu isnatla dedi ki: Peygamber (sas) şöyle dedi: **“Atlara harcama yapan kimsenin durumu, sadaka verirken elleriyle dağıtan ve ellerini kapatmayan kimse gibidir. O atların idrarları ve dışkıları da kıyamet gününde Allah katında güzel kokan misk gibidir.”**

4616. Ebû Rühm b. Kays el-Eş'arî

Ebû Musa el-Eş'arî ile birlikte, Hayber'de Allah Resûlü'nün (sas) yanına gelen Eş'arîlerdendir. Bunlar elli dört kişiydiler. Aralarında kardeşleri Akke'den altı kişi de bulunuyordu. Bunlar da Müslüman olup Peygamber'in (sas) sahâbîleri arasına katıldılar. Peygamber (sas) vefat edince Ebû Rühm Şam'a gitti ve oraya yerleşti.

4617. Sehm b. Amr el-Eş'arî

Allah Resûlü (sas) Hayber'de iken, Ebû Musa el-Eş'arî ile birlikte Peygamber'in (sas) yanına gelenlerden biridir. Müslüman olup

Peygamber'e (sas) arkadaşlık yapmıştır. Daha sonra Şam'a giderek oraya yerleşmiştir.

4618. Amr b. Mâlik el-Akkî

Eş'arîler onun dayılarıdır. Ebû Musa el-Eş'arî ile birlikte Peygamber'in (sas) yanına gelenler arasında yer alanlardan biridir. Müslüman olup Peygamber'in (sas) ashâbı arasında yer almıştır. Kendisi Ebû Mâlik b. Amr'dır. Mutahhir b. Hay el-Akkî, Amr'ın annesinin dayısı olduğunu iddia ederdi.

4619. Rifâ'a b. Zeyd el-Cüzâmî

Peygamber'i (sas) görmeye gelmiş ve Müslüman olmuştur. Peygamber (sas), Kur'ân'ı öğrenmesi için onun birkaç gün *Medine*'de kalmasına izin vermiştir. Daha sonra Peygamber'e (sas) başvurarak kendisi ile birlikte kavmine bir mektup yazmasını ve onları İslâm'a davet etmesini istemiştir. Kavmi de gecikmeden İslâm'a girmeyi kabul etmiştir. Peygamber (sas) daha önceleri Zeyd b. Hârise'yi üzerlerine göndererek onlara saldırıda bulunmuş; onların bir kısmını öldürmüş, bir kısmını ise esir almıştır. Rifâ'a, kavminden Ebû Yezîd b. Amr, Ebû Esmâ b. Amr, Süveyd b. Zeyd, kardeşi Berza b. Zeyd ve Sa'lebe b. Adî ile birlikte Peygamber'e (sas) dönmüştür. Rifâ'a, yazdığı mektubunu Peygamber'e (sas) takdim ederek onu okudu ve Zeyd b. Hârise'nin yaptığını kendisine haber verdi. Resûlullah (sas) “*Bu öldürülenleri ne yapayım?*” diye sordu. Ebû Yezîd, “Sağ olanları bize bırak. Öldürülenler ise şu iki ayağımın altındadır.” dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sas), “*Ebû Yezîd doğru söylemiştir.*” buyurdu. Peygamber (sas) Ali'yi (r) Zeyd'e göndererek; esir aldığı kimseleri serbest bırakmasını ve kendilerinden alınan şeyleri de geri vermelerini söyledi.

4620. Ferve b. Amr el-Cüzâmî

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Ebû Bekir anlattı. O Zâmil b. Amr'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Ferve b. Amr el-Cüzâmî, el-Belkâ bölgesinde Kayser'in Amman valiliği görevinde bulunuyordu. Allah Resûlü (sas) daha önce Heraklius ve el-Hâris b. Ebû Şemmer'e mektup yazmış; Ferve'ye ise yazmamıştı. Ferve,

Müslüman olduğu haberini Allah Resûlü'ne (sas) yazarak, kavminden Mes'ûd b. Sa'd adında bir elçiye bu iş için görevlendirmiş ve onu Allah Resûlü'ne bazı hediyelerle göndermiştir. Gönderilen hediyeler, "Fıdda [gümüş]" adında bir katır, "Ya'fûr" adındaki merkebi, "ez-Zarb" adında bir at, yumuşak^[330] bazı elbiseler, altın karışımı ipekten yapılmış bir aba bulunuyordu. Allah Resûlü (sas) Ferve'nin mektubunu ve hediyelerini kabul etmiş, kendisi de onun mektubuna cevap yazmış ve elçi olarak da Mes'ûd'u on iki buçuk ûkiyye ağırlığında hediye ile ona göndermiştir. Ferve b. Amr'ın Müslüman olduğu haberi Kayser'e ulaşınca onu çağırıp hapse atmış; ölünceye kadar hapiste kalmıştır. Vefat edince de onu çarmıha germişlerdir.

4621. Abdullah b. Süfyân el-Ezdî

4622. Ebû İnebe el-Havlânî

Bana Ebü'l-Yemân el-Hımsî'den, o İsmail b. Ayyâş'tan, o Muhammed b. Ziyâd'dan, o da Ebû İnebe el-Havlânî'den haber verildi; dedi ki:

Cahiliye döneminde bize ait olan bir put için kesmek amacıyla saçlarımı uzattım. Ben İslâm'da kesinceye kadar Yüce Allah onu tehir etti.

4623. Ebû Süfyân Medlûk

Bize Süleyman b. Abdurrahman ed-Dımaşkî haber verdi; dedi ki: Bize Matar İbn el-Alâ el-Fezârî ed-Dımaşkî anlattı; dedi ki: Bana, halam Eme veya Ümeyye bt. Ebû's-Şa'sâ ve mevlamız olan Kutbe anlattılar; dediler ki: Ebû Süfyân Medlûk'un şöyle dediğini işittik:

Mevlalarım ile birlikte Allah Resûlü'ne (sas) gittim ve onlarla birlikte Müslüman oldum. Allah Resûlü beni çağırdı, eliyle başımı okşadı ve bana bereketle dua etti.

Ümeyye bt. Ebû's-Şa'sâ ve Kutbe şöyle dediler: "Ebû Süfyân'ın kafasının ön kısmı, yani Allah Resûlü'nün (sas) elinin değmediği yer siyah, diğer kısımları ise beyazdı."

4624. Hânî el-Hemdânî

Bize Süleyman b. Abdurrahman ed-Dımaşkî haber verdi; dedi ki: Bize Hâlid b. Yezîd b. Abdurrahman b. Ebû Mâlik el-Hemdânî anlattı. O babasından; o da dedesi Hâni'den şunu rivayet etti:

Kendisi Allah Resûlü'nün (sas) yanına Yemen'den gelip Müslüman oldu. Allah Resûlü (sas) başını okşadı; kendisine bereketle dua etti ve onu Yezîd b. Ebû Süfyân'ın yanına yerleştirdi. Ebû Bekir; Yezîd'i Şam'a gönderinceye kadar onunla birlikte kaldı. Yezîd Şam'a çıkınca o da kendisi ile birlikte oraya gitti. Allah ondan razı olsun.

4625. Ebû Meryem el-Gassânî

el-Velîd b. Müslim ve diğer hadisçilerin kendisinden hadis rivayet ettikleri, Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebû Meryem'in dedesidir.

Bana Bakıyye b. el-Velîd, o da Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebû Meryem'den haber verdi; dedi ki: Bana babam; o da, kendi babasından anlattığına göre:

Cendel'de, Allah Resûlü'nün (sas) önünde ok atmış, onun atışları Allah Resulü'nün hoşuna gidince ona dua etmiştir.

4626. Ebû Meryem

el-Esed kabilesinden bir adam olup Peygamber'in (sas) ashâbındandır.

Hişâm b. Ammâr dedi ki: Bize Sadaka b. Hâlid el-Kureşî anlattı; dedi ki: Bize Yezîd b. Ebû Meryem anlattı; dedi ki: Bize el-Kâsım b. Ebû Muhaymere anlattı. O Filistin halkından el-Esed kabilesine mensup, künyesi Ebû Meryem olan bir adamdan rivayet etti:

Ebû Meryem, Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın yanına gelerek şöyle dedi: "Senden nimetlenmeyecek miyiz? Allah Resûlü'nden (sas) işittiğim bir hadiste şöyle diyordu: "Yüce Allah her hangi bir kimseyi Müslümanların başına idareci yapar, o kimse de onların ihtiyaçlarını görmekten yüz çevirir, onların yaralarını sarmaz, ihtiyaçlarını gidermezse, Yüce Allah da kıyamet gününde o kimsenin ihtiyacını görmekten ona yardım etmekten yüz çevirir."

4627. Abdurrahman b. Âiş el-Hadramî ﴿محمد بن عمر بن واقد الأسلمی﴾

Peygamber'in (sas), “*Rabbimi en güzel surette gördüm.*” ifadesini işittiğini rivayet eden kimsedir.

4628. Ebû Rühm es-Semâ'i [331] ﴿أبو السليل القيسي﴾

4629. Rebî'a b. Amr el-Cüreşî ﴿النمر بن تولب بن أقيش﴾

Bir hadiste, Peygamber'in (sas) sohbetinde bulunduğu ve ondan hadis rivayet ettiği söylenir. Hadis rivayetinde sika idi. *Mercü Râhit* [332] savaşında, Zilhicce ayında, 64 yılında öldürülmüştür.

4630. Abdullah b. Sîdân es-Sülemî ﴿عبد الله بن محمد بن سيرين﴾

Peygamber'i (sas) gördüğünü zikrettiler. Ebû Bekir'den (r) hadis rivayet etmiş ve onun arkasında Cuma namazını kılmıştır. Ebû Bekir'in hutbesi ve namazı günün yarısından önceydi.

Dedi ki: Ömer'in (r) arkasında da namaz kıldım. Onun hutbesi ve namazı da günün yarısından önceydi.

Dedi ki: Osman (r) ile de namaz kıldım. Onun hutbesi ve namazı da zevâlden önceydi.

4631. Hâlid b. el-Havârî ﴿بريدة بن الحصيب﴾

Habeşistanlı bir kimse olup Peygamber'in (sas) ashâbındandır.

4632. Umeyr b. Câbir b. Gâdire ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

[Umeyr b. Câbir b. Gâdire] b. Eşres el-Kindî. Peygamber (sas) ile sohbeti vardır. Kına ile boyanırdı.

4633. Haşrec ﴿أبو عبيد﴾

Peygamber (sas) onu kucağına aldı; başını okşadı ve ona duada bulundu.



[297] Bir ukıyye kırk dirhemdir (E).

[298] Atâ neşrinde (VII, 271) “Şâride” şeklinde yazılmıştır (E).

[299] Atâ neşrinde (VII, 271) “Yezîd” şeklinde yazılmıştır (E).

[300] Âl-i İmrân 60.

[301] Sâffât 102.

[302] “Hayseme” adı Leiden neşrinde “Huseyme” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *Tehzîbü’l-Kemâl*’den (XXII, 472) tespit edilmiştir.

[303] “Hazn” adı Leiden neşrinde “Harb” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve İbn Manzûr’un *Muhtasarü Târîhi İbn Asâkir*’den (VIII, 6) tespit edilmiştir.

[304] [Çeviriye esas alına metinde geçen] “dab’ayhi (دبعية)” ibaresi yerine Leiden neşrinde “İsba’ayhi (اصبعية)” [iki parmağını]” şeklinde geçmektedir. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve İbn Manzûr’un *Muhtasar*’ında (VIII, 14) naklettiği gibi İbn Asâkir’den tespit edilmiştir.

[305] “Harîz” adı Leiden neşrinde “Cerîr” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *et-Takrîb*’den tespit edilmiştir.

[306] “Hizyem (حذيم)” adı Atâ neşrinde (VII, 280) “Cizyem (حذيم)” şeklinde yazılmıştır (E).

[307] Leiden neşrinde “Suhbiyye” şeklinde yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *Tehzîbü’l-Kemâl*’den (XXIII, 187) tespit edilmiştir.

[308] III. Ahmed yazmasında ve Leiden neşrinde “Amr” şeklinde yazılmıştır. el-Mizzî ve *Siyerü a’lâmi’n-nübelâ*’da nakledilen yazımı tercih ettim.

[309] Leiden neşrinde “Sa’îd” şeklinde yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *Üsdü’l-gâbe*’den (VI, 139) tespit edilmiştir.

[310] “Halef (خلف)” adı Leiden neşrinde “Half (خلف)” şeklinde yazılmıştır.

[311] Atâ neşrinde (VII, 286) “Aneze” şeklinde yazılmıştır (E).

[312] Leiden neşrinde “Kırdâfe (كردافة)” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması, *Üsdü’l-gâbe* ve *Tehzîbü’l-Kemâl*’den tespit edilmiştir.

[313] Leiden neşrinde “Dâri” şeklinde yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *Tehzîbü’l-Kemâl*’den tespit edilmiştir.

[314] “Harîz” adı Leiden neşrinde “Cerîr” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması ve *Tehzîbü’l-Kemâl*’den (V, 569) tespit edilmiştir.

[315] “Harîz” adı Leiden neşrinde “Cerîr” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması ve *Tehzîbü’l-Kemâl* ve *Siyerü a’lâmi’n-nübelâ*’dan tespit edilmiştir.

[316] Leiden neşrinde “arkadaşlarının” şeklindedir. Doğrusu, III. Ahmed yazmasından ve İbn Sa’d’dan nakleden el-Mizzî’den tespit edilmiştir.

[317] Cennet ehlinin amelini yapan cennete, cehennem ehlinin amelini yapan cehenneme gider. Herkes amelinin karşılığını görür.

[318] “Harîz” adı Leiden neşrinde “Cerîr” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu el-Mizzî (XVII, 330) ve İbn Hacer’in *Tehzîb*’inden (II, 541) tespit edilmiştir.

[319] Bu isim Leiden neşrinde “Yemred” şeklinde yazılmıştır.

[320] İslam tarihinde Şam: Filistin, Ürdün, Lübnan ve Suriye olmak üzere dört ülkeyi içine alan geniş coğrafyaya verilmiş bir adlandırmadır.

[321] “Harîz” adı Leiden neşrinde yanlışlıkla “Cerîr” şeklinde yazılmıştır.

[322] Çeviriye esas aldığımız metinde birçok yerde bu isim “Harîz” şeklinde düzeltilerek “Cerîr” şeklinde yazılmasının yanlış olduğu vurgulanmasına rağmen burada “Cerîr” şeklinde yazılmıştır (M).

[323] Abdülmelik b. Mervân’a karşı ayaklanan bir akrabası olup bizzat onun tarafından infaz edildiği söylenir (E).

[324] III. Ahmed yazması ve Leiden neşrinde “el-Cellâh” şeklinde geçmektedir. Halîfe’nin *Tabakât*’ındaki (s. 125) kaydı tercih ettim.

[325] Atâ neşrinde (VII, 300) “en-Nüâs” şeklinde yazılmıştır (E).

[326] Ali’yi kastediyor (E).

[327] Bazı hadis şarihlerine göre bu hadiste geçen öldürme ile ilgili hüküm nesh edilmiştir.

[328] el-Enfâl 8/60.

[329] Bakara 2/274.

[330] III. Ahmed yazmasında böyle geçmektedir. İbn Manzûr’un Muhtasar’ında da (XX, 265) aynı şekilde verilmiştir. Leiden neşrinde ise “Keten” olarak yazılmıştır.

[331] “es-Semâ’î” nispesi Leiden neşrinde “el-Beymâ’î” şeklinde yanlış yazılmıştır. Kitabın muhakkiki dipnotta “el-Beymâ’î benim yanımda maruf değildir.” Bu, İbn Hacer’in *el-İsâbe*’de (I, 187) şöyle denilmektedir: “İbn Sa’d, Ebû Rühm es-Semâ’î’yi Şam’a yerleşen ashâb arasında zikretmiş; ancak adını vermemiştir.”

[332] Mercü Râhit: Mervan b. el-Hakem ile Dehhak b. Kays arasında meydana gelen bir savaş.

PEYGAMBER'İN (SAS) ASHÂBİ'NDAN SONRA ŞAM HALKINDAN OLANLAR:

BİRİNCİ TABAKA

4634. Cünâde b. Ebû Ümeyye el-Ezdî ﴿مُحَمَّدُ بْنُ الْأَدْرِعِ الْأَسْلَمِيُّ﴾

Ebû Bekir, Ömer ve Mu'âz (r) ile bir araya gelmiş ve onlardan hadis ezberlemiştir. Hadis rivayetinde sika olup savaşlara katılmıştır.

Muhammed b. Ömer şöyle dedi: Cünâde, 80 yılında Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti döneminde vefat etti.

4635. Ebü'l-Ufeyyif ﴿أَبُو الْعَفِيفِ﴾

“Ebû Bekir es-Sıddîk'i, insanlardan biat alırken gördüm.” dedi.

4636. Cübeyr b. Nüfeyr el-Hadramî ﴿عَلِيُّ بْنُ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ﴾

Künyesi *Ebû Abdurrahman*'dır. Cahiliye döneminde yaşamış, Ebû Bekir es-Sıddîk'in (r) hilafeti zamanında Müslüman olmuştur. Rivayet ettiği hadislerde sika idi. 80 yılında, Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti zamanında vefat etti. Ömer, Mu'âz, Ebü'd-Derdâ ve Ebû Sa'lebe'den [Allah hepsinden razı olsun] hadis rivayet etmiştir.

Bana Ebü'l-Yemân'dan, o Harîz b. Osman'dan, o da Süleym b. Âmir'den haber verildi; dedi ki: Cübeyr b.Nüfeyr şöyle dedi:

Başlangıcından itibaren İslâm'ı kabul ettim. İnsanlar arasında Sâlih olan ve olmayan kimseleri hep görürdüm.

Bana Abdullah b. Sâlih'ten, o Mu'âviye b. Sâlih'ten, o da Ebü'z-Zâhiriyye ve İbn Cübeyr'den haber verildi; ikisi dediler ki:

Cübeyr'in kendi kavminin meclisinde oturduğunu asla görmedik.

4637. Süfyân b. Vehb ﴿الْحَارِثُ بْنُ أَقِيْشٍ﴾

[Süfyân b. Vehb] el-Havlânî. Ömer b. el-Hattâb (r) ile buluşmuştur.

4638. Zü'l-Kelâ ﴿أبو العفيف﴾

İsmi, Sümeysi b. Havşeb'dir.

4639. Yezîd b. Amîre ez-Zübeydî ﴿الفضيل بن زيد الرقاشي﴾

Bazıları onun Kelb kabilesinden olduğunu söylemişlerdir. Yezîd, Mu'âz'ın arkadaşı olup Ebû Bekir ve Ömer'i görmüştür. Hadis rivayetinde inşaallah sikadır.

4640. Abdurrahman b. Ganm b. Sa'd el-Eş'arî

﴿يوسف بن يعقوب بن إبراهيم القاضي﴾

Hadis rivayetinde inşaallah sikadır. Ömer b. el-Hattâb (r) onu Şam'a, halkı eğitmek ve bilgilendirmek için göndermiştir. Hem kendisi, hem de babası Mu'âz b. Cebel ile karşılaşmış ve ondan hadis rivayet etmiştir.

4641. Babası Ganm b. Sa'd ﴿قعب بن سور﴾

Ebû Musa el-Eş'arî ile birlikte Peygamber'in (sas) yanına gelen Eş'arîlerden olup Allah Resûlü (sas) ile arkadaşlık yapmıştır. Allah Resûlü'nden (sas) sonra savaşların birinde öldürülmüştür.

4642. Mâlik b. Yehâmir el-Elhânî ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

Seksek'ten olduğu söylenir. Mu'âz'ın arkadaşlarından olup hadis rivayetinde inşaallah sikadır. Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4643. Evsat b. Amr el-Becelî ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

Kendisi Ebû İsmail b. Evsat'tır. Ebû Bekir ile karşılaşmış olup ondan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

4644. Ebû Azebe el-Hadramî ﴿عبد الرحمن بن سمره﴾

[Ebû Azabe el-Hadramî] dedi ki: "Hacca gittiğimizde Şam halkından Ömer b. el-Hattâb'ın yanına varan dört kişiden biriydim."

Daha sonra Ömer yanına gelen *Irak* halkı hakkında, kendilerinin de hazır bulunduğu bir ortamda onlara söylediği bir hadisi rivayet etmiştir.

Ebü'l-Yemân, Harîz b. Osman'dan, o Abdurrahman b. Meysere'den, o da Ebû Azebe el-Hadramî'den rivayetle dedi ki:

Hacca gittiğimizde Şam halkından Ömer b. el-Hattâb'ın yanına varan dört kişiden biri idim. Ömer'in yanında olduğumuz sırada, *Irak* halkının, imamlarını taşıdıkları haberi geldi. Ondan önce de onlara bir imam göndermiş, onu da taşlamışlardı. Ömer öfkeli olarak namaza çıktı, namazında şaşırdı, sonra insanlara [namaz kılanlara] dönüp “Şam halkından burada kimse var mı?” diye sordu. Ben ve arkadaşlarım ayağa kalktık. “Ey Şam halkı! *Irak* halkı için hazırlanın. Zira şeytan onlara yumurtasını bırakmış ve o yumurtalar da yavru çıkarmıştır.” dedi. Sonra şöyle devam etti: “Allah'ım! Onlar beni namazda şaşırttılar, sen de onları şaşırt. Allah'ım, onlara Cahiliye hükmü ile hüküm edecek Sakîfli genci musallat kıl ki, ne onların hayırseverlerinden [özür] kabul etsin, ne de kötülük yapanlarını affetsin.”

4645. Umeyr b. el-Esved ﴿شويس بن حياش﴾

Ebü'd-Derdâ'dan Ehl-i Kitabın yiyecekleri hakkında sormuş, Mu'âz b. Cebel'den hadis rivayet etmiştir. Az sayıda hadisleri olup sika bir râvîdir.

4646. Ebû Bahriyye el-Kindî ﴿بريدة بن الحبيب﴾

İsmi Abdullah b. Kays'tır. “Şam'a gidince Mu'âz'ın yanına vardım.” dedi.

4647. Amr b. el-Esved es-Sekûnî ﴿عمرو بن أخطب الأنصاري﴾

Ömer b. el-Hattâb ve Mu'âz b. Cebel'den hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği bazı hadisleri vardır.

4648. Âsım b. Humeyd es-Sekûnî ﴿غاضرة بن عروة بن سمرة﴾

Mu'âz b. Cebel'in arkadaşıdır. Mu'âz'dan, o da Peygamber'den (sas) yatsı namazının tehir edilmesi ile ilgili hadisi rivayet etmiştir.

4649. Gudayf b. el-Hâris el-Kindî ﴿علقمة بن الحويرث الغفاري﴾

Hadis rivayetinde sika idi.

Ebü'l-Yemân el-Hımsî, Safvân b. Amr'dan rivayetle dedi ki:

Gudayf'ın hastalığı şiddetlenince, askerler arasında bulunan bazı yaşlı kimseler onun yanına geldiler. Gudayf, "Aranızda Yasin suresini okuyacak yok mu?" dedi. Bunun üzerine Sâlih b. Şüreyh es-Sekûnî Yasin suresini okumaya başladı. Henüz kırk ayet kadar okumuştı ki Gudayf vefat etti. Oradaki yaşlılar dediler ki: "Ölmekte olan kimsenin yanında şayet Yasin suresi okunursa Allah o kimsenin ölümünü hafifletir."

Ebü'l-Yemân, Safvân b. Amr'dan, o da Süleym b. Âmir el-Kelâ'î'den rivayet ederek dedi ki:

Hâlid b. Yezîd bir yere gittiğinde veya hastalandığında Gudayf b. el-Hâris Ebû Esmâ es-Sümâlî'ye insanlara namaz kıldırmasını emrederdi. Askerler onu duyunca Cuma için oraya gelir, sesi gür olduğundan mescitteki herkes topluca onun vaazını dinlerdi. Şöyle derdi: "Ey insanlar! Ne ile rehin alındığınızı biliyor musunuz? Bilin ki, o rehine altın ve gümüş rehinesi değildir. Eğer altın ve gümüş rehinesi olsaydı, onun lezzetinin boyunlarınızda asılı kalması hoşunuza giderdi. Allah (c) şöyle buyurdu: **"Her nefis, kazandığına karşılık bir rehindir."**^[333] Siz sefer [yolculuk] üzere bulunan kimselersiniz. Kimin bineği gelirse o sefere çıkar. Ne var ki, bu seferde gidiş Yüce Allah'adır. Gudayf, Mervân b. el-Hakem'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4650. Ebû Abdullah es-Sunâbihî ﴿أبو عبد الله الصنابحي﴾

Ubâde b. es-Sâmit'in arkadaşıdır.

Bize Ömer b. Sa'îd haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Abdülazîz anlattı. O Yezîd b. Behrâm'dan, es-Sunâbihî'nin kendisine şöyle dediğini anlattı:

Ey Yezîd b. Behrâm! Şayet evimde üç gün kalırsan, bana sağlam bir kabir bulmadıkça beni defnetme.

Yezîd der ki: Bir daha kabri açılıp çıkarılmadı.

4651. Ma'dân b. Ebû Talha ﴿عقبة بن مالك الليثي﴾

[Ma'dân b. Ebû Talha] el-Ya'merî. Ömer'den hadis rivayet eden sika bir râvî idi.

4652. Amr b. el-Hâris el-Ansî ﴿عمران بن الحصين بن عبيد﴾

Ömer'e "Bizden hac yapan kimse nereden tekbir getirip ihrama girer?" diye sordu. Ömer, "Zü'l-huleyfe'den." dedi.

4653. el-Hâris b. Mu'âviye el-Kindî ﴿عمران بن الحصين بن عبيد﴾

Ömer b. el-Hattâb'ın yanına gitti ve ondan hadis dinledi. Ömer kendisinden Şam ve ahalisi hakkında sorular sorunca o da sorulara cevap verdi. Ömer'den hadis dinleyip ondan hadis rivayetinde bulundu.

4654. Yezîd b. el-Esved el-Cüreşî ﴿مالك بن الحويرث الليثي﴾

Bana Ebü'l-Yemân'dan, o Safvân b. Amr'dan, o da Süleym b. Âmir el-Habâirî'den rivayetle şöyle haber verildi:

Yağmurlar kesilince kuraklık meydana geldi. Bunun üzerine Mu'âviye b. Ebû Süfyân ve Dımaşk halkı yağmur duasına çıktılar. Mu'âviye minbere oturdu ve "Yezîd b. el-Esved el-Cüreşî nerede?" diye sordu. Bunun üzerine insanlar Yezîd'i çağırdı. O da hemen çıkageldi. Mu'âviye'nin emretmesi üzerine Yezîd minbere çıkıp Mu'âviye'nin ayaklarının yanında oturdu. Sonra Mu'âviye dedi ki: "Allah'ım! Bugün en hayırlımız ve en faziletli olanımızla senden şefaath diliyoruz. Ey Allah'ım! Yezîd b. el-Esved el-Cüreşî ile senden şefaath diliyoruz. Ey Yezîd! Sen de ellerini Allah'a açarak dua et." Bunun üzerine Yezîd ellerini kaldırdı, insanlar da onunla birlikte ellerini kaldırıp dua ettiler. Çok geçmeden batı cihetinden bulutlar oluştu, daha sonra rüzgar esti, peşinden de öyle bir yağmur yağdı ki, neredeyse insanlar evlerine ulaşamaz oldular.

4655. Şürahbîl b. es-Simt ﴿عقبة بن مالك الليثي﴾

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki: Bize Harîz b. Osman haber verdi. O Abdurrahman b. Ebû Avf el-Cüreşî'den, o da Abdullah b. Yahya el-Hevzenî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Habîb b. Mesleme ile birlikte Osman zamanında *Hıms*'ı son şekliyle veya ikinci kere taksim eden Şürahbîl b. es-Simt'in cenazesine katıldım. Habîb b. Mesleme el-Fihrî öne doğru çıktı, sonra yüzünü bize çevirip karşımızda durdu. Boyu öyle uzundu ki, gören kimse onu binek üzerinde duruyor sanırdı. Sonra şöyle dedi: "Kardeşinizin üzerine namaz kılın, ona dua etmede gayret gösterin. Ona dua ederken duanızın içinde şu ifadeler de yer alsın: 'Allah'ım! Bu hanif ve Müslüman nefsi bağışla. Onu, tövbe eden ve senin yoluna girenlerden eyle. Onu Cehennem azabından koru.' Ayrıca düşmanlarınıza karşı galip gelmek için onu kendinize yardım vasıtası kılın."

4656. *Ebû Selâm el-Esved* ﴿الحكم بن الأعرج﴾

Hıms'tan *Dımaşk*'a intikal etmiş ve şöyle demiştir: Orada bereket ikiye katlanarak artar.

4657. *Ka'b el-Ahbâr b. Mâtî* ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

Künyesi *Ebû İshâk* olup Himyer'den, Zû Ru'ayn ailesindendir. Önceleri Yahudi dini üzerinde bulunuyordu. Daha sonra Müslüman olup *Medine*'ye geldi. Oradan da *Şam*'a giderek *Hıms*'ta ikamet etti. 32 yılında Osman b. Affân'ın hilafeti zamanında *Hıms*'ta vefat etti.

Bize Yezîd b. Hârûn ve Affân b. Müslim haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı. O Ali b. Zeyd'den, o da Sa'îd b. el-Müseyyeb'den şöyle dediğini rivayet etti:

el-Abbâs, Ka'b'a, "Neden Allah Resûlü (sas) ve Ebû Bekir zamanında değil de, Ömer zamanında Müslüman oldun?" diye sordu. Ka'b şöyle cevap verdi: "Babam bana Tevrat'tan bir yazı yazdı ve "Bununla amel et." diyerek onu bana verdi. Diğer kitapların da üzerini mühürleyip, bir babanın oğul üzerinde bulunan hakkı ile bu mührü açmamam konusunda benden söz aldı. Ömer (r) dönemi gelip İslâm'ın zahir olduğunu [galip geldiğini] görünce artık bir sakıncanın olmadığını gördüm. Nefsim bana şöyle dedi: "Baban senden bir ilmi [bilgiyi] gizlemiş olabilir, keşke onu okusan." Bunun üzerine mührü çözdüm ve o yazıyı okudum. Onu okuyunca orada Muhammed'in (sas) ve ümmetinin vafsını gördüm. İşte o anda gelip Müslüman oldum." Ka'b bunun ardından Abbas ile anlaşma yaptı. Bize el-Halil b. Ömer el-Abdî haber verdi; dedi ki: Bana babam anlattı; dedi ki:

Katâde bize, Ka'b'ın, Ömer'in hilafeti sırasında Müslüman olduğunu anlattı.

Ebü'd-Derdâ Ka'b'ı zikredince şöyle dedi: İbnü'l-Himyeryyye'nin yanında çokça ilim vardır.

4658. Yezîd b. Şecere er-Rühâvî ﴿مالك بن الحويرث الليثي﴾

Arkadaşları ile birlikte 58 yılında, Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti zamanında denizde öldürüldü.

4659. el-Hâris b. Abd el-Ezdî es-Selûlî^[334]

﴿يزيد بن حازم الأزدي الجهضمي﴾

Mu'âz'ın arkadaşlarından olup rivayet ettiği hadisleri vardır.



^[333] Müddessir 74/38.

^[334] Leiden neşrinde “es-Selûkî” şeklinde yazılmıştır.

TÂBÎÎN'DEN ŞAM'DA BULUNANLAR:

İKİNCİ TABAKA

4660. *Abdullah b. Muhayrîz* ﴿عبد الله بن يونس﴾

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Abdullah b. Ca'fer'in şöyle dediğini işittim:

İbn Muhayrîz, Kabîsa b. Züeyb ile karşılaşınca şöyle dedi: “Ey Ebû İshâk! Uç bölgelerindeki çatışmaları durdurarak orduları Harem’e ve Mus’ab b. ez-Zübeyr’e karşı sevk ettiniz.” Bunun üzerine Kabîsa kendisine şöyle seslendi: “Dilinin söylediklerinden sakın! Vallahi, böyle [dediğin gibi] yapılmadı.” Abdülmelik, yanına gitmesi için kendisine haber gönderdi. Yüzü örtülmüş olarak getirildi ve Abdülmelik’in önünde durduruldu. Abdülmelik, “Fırat’tan Arîş’e (yani Mısır’daki Arîş’e) kadar olan bölgeyi üzecek kadar büyük olan o söylediğin sözler neydi?” diye sordu. Sonra ona acıyarak şöyle dedi: “Sessizliği tercih et. Zira o, Kureys’ten geride kalanları gören ve onlara karşı halim davranan bir kimsedir.”

Dedi ki: İbn Muhayrîz o gün canını kurtarmış olmayı ganimet olarak gördü.

4661. *Kabîsa b. Züeyb b. Halhale* ﴿الفضل بن موسى السيناني﴾

[Kabîsa b. Züeyb b. Halhale] el-Huzâ’î. Kumeyroğulları’ndan olup künyesi Ebû İshâk’tır. Hadis rivayetinde sikadır. ez-Zührî kendisinden rivayet etmiştir. Abdülmelik b. Mervân’ı takip etti. ez-Zührî’yi Abdülmelik b. Mervân’ın huzuruna götüren, ona istihkak bağlatan, onunla diyalogu sağlayıp arkadaş olan kişidir. Kabîsa Şam’da, 86 veya 87 yılında, Abdülmelik b. Mervân’ın hilafetinin sonunda vefat etti.

4662. *Kesîr b. Mürre el-Hadramî* ﴿عبد العزيز بن أبي بكر﴾

Künyesi Ebû Şecere olup hadis rivayetinde sikadır.

Abdullah b. Sâlih, Leys b. Sa’d’dan rivayetle dedi ki: Bana Yezîd b. Ebû Habîb’in anlattığına göre:

Abdülazîz b. Mervân, Kesîr b. Mürre el-Hadramî'ye mektup yazdı. Kendisi *Hıms*'ta, Allah Resûlü'nün (sas) ashâbından yetmiş kadar *Bedir*'e katılmış sahâbeyi görmüştü. Leys dedi ki: Kesîr, "el-Cündü'l-mukaddem [ileri cephede yer alan asker]" olarak isimlendirilirdi. Leys şöyle dedi: Kesîr'den; Ebû Hüreyre'nin hadisleri hariç -zira o yanımızdadır- Allah Resûlü'nün (sas) diğer ashâbından duyduğu hadisleri yazmasını istedim.

4663. Ebû Müslim el-Havlânî ﴿بشير بن الخصاصة﴾

İsmi, Abdullah b. Süveb olup sika bir râvîdir. Yezîd b. Mu'âviye'nin hilafeti zamanında vefat etmiştir.

Bize Müslim b. İbrahim haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm ed-Destevâî anlattı; dedi ki: Bize Katâde'nin alattığına göre:

Ka'b, Ebû Müslim el-Havlânî ile karşılaştı ve ona şöyle dedi: "Ya Ebû Müslim! Sen nerelisin?" Ebû Müslim, "*Irak* halkıdanım." dedi. Ka'b, "Hangi *Irak*'tan?" diye sordu. Ebû Müslim, "*Basra* halkıdanım." dedi.

4664. Ebû İdrîs el-Havlânî ﴿عائذ بن عمرو المزني﴾

İsmi, Âizullah b. Abdullah'tır. Bize Yahya b. Ma'in haber verdi; dedi ki: "Ebû İdrîs el-Havlânî Huneyn yılında doğdu." Ben, "Bunu sana kim söyledi?" diye sordum. "Bu Şamlıların hadisinden anlaşılmaktadır." dedi. Ebû İdrîs, sika bir râvî olup ez-Zührî kendisinden hadis rivayet etmiştir.

4665. Ya'lâ b. Şeddâd b. Evs ﴿الفضيل بن زيد الرقاشي﴾

[Ya'lâ b. Şeddâd b. Evs] b. Sâbit el-Ensârî. Ya'lâ, Şair Hassân b. Sâbit'in kardeşinin oğludur. İnşallah sika bir râvî olup kendisinden hadis rivayet edilmiştir.

4666. Abdurrahman b. Amr es-Sülemî ﴿أشعث بن عبد الملك الحمري﴾

110 yılında, Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti.

4667. Şehr b. Havşeb el-Eş'arî ﴿الحكم بن أبي العاص الثقفي﴾

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki:

Şehr b. Havşeb, 112 yılında vefat etti. Hadis rivayetinde zayıf kabul edilirdi.

Bize Ebû Abdullah eş-Şâmî haber verdi; dedi ki:

Abdülhamîd b. Behrâm'a, "Şehr b. Havşeb ne zaman vefat etti?" diye sordum. "98 yılında." dedi.

4668. Abdullah b. Âmir el-Yahsabî ﴿طلحة بن عبد الله النضرى﴾

Az sayıda hadis rivayeti vardır. 118 yılında vefat etti.

4669. el-Kâsım b. Abdurrahman ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

Künyesi *Ebû Abdurrahman* olup Cüveyriye bt. Ebû Süfyân b. Harb'ın mevlasıdır. Başka bir görüşe göre ise Mu'âviye'nin mevlasıdır. Şamlıların rivayet ettikleri bazı hadisler arasında çok sayıda hadisleri vardır. Kırk kadar *Bedir* ehlini idrak etmiştir. 112 yılında, Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

Hişâm b. Ammâr, Sadaka b. Hâlid'den, o da İbn Câbir'den rivayetle dedi ki:

el-Kâsım Ebû Abdurrahman'ı gördüm, o başındaki akları değiştirmiyordu [saçlarını boyamıyordu].

4670. Müslim b. Mişkem ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

Ebü'd-Derdâ'nın kâtibi idi. Ebü'd-Derdâ ve Mu'âviye'den hadis rivayet etmiştir. Kendisinden de; Abdullah b. el-Alâ b. Zebr^[335] hadis rivayet etmiştir.

4671. Müslim b. Karaza el-Eşca'î ﴿سعيد بن يزيد أبو مسلمة﴾

Amcası Avf b. Mâlik el-Eşca'î'den hadis rivayet etti.

4672. Sa'îd b. Hânî el-Havlânî ﴿جارية بن قدامة السعدي﴾

Künyesi *Ebû Osman* olup hadis rivayetinde inşaallah sikadır. 127 yılında vefat etti.

4673. Ebü’z-Zâhiriyye el-Hadramî ﴿أحمد بن جزء السدوسي﴾

Bazıları, “el-Himyerî” demişlerdir. İsmi, Hudeyr b. Küreyb’dir. İnşaallah sikadır. Çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 129 yılında Mervân b. Muhammed’in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4674. Abdullah b. Mihmar ﴿عبد الله بن مخمر﴾

Ebü’l-Yemân, Harîz b. Osman’dan, o İbn Ebû Avf’tan, o da Abdullah b. Mihmar’dan, minber üzerinde iken insanların giyinmiş olduklarını görünce onlara şöyle seslendiğini söyledi:

Katık olan yiyeceğin, aba olan giyeceğin yokluk ve sıkıntının ardından ne kadar güzel, ne kadar hoş! Sizler açılmaya, insanlar ise toz gibi dağılmaya başladılar. İnsanlar vermeye, sizler ise almaya başladınız. İnsanlar üretiyor sizler ise bineklere biniyorsunuz. Yine İnsanlar giyecekleri örüyor sizler ise giyiyorsunuz. İnsanlar ekiyor sizler de yiyiyorsunuz.

4675. el-Haccâc b. Abd es-Sümâlî ﴿عبد الرحمن بن أبي بكر﴾

Abdûlmelik b. Mervân’ın hilafeti zamanında vefat etti.

4676. Külsûm b. Hâni el-Kindî ﴿الفضيل بن زيد الرقاشي﴾

Kendisi, Rüdayh b. Sa’îd b. Abdülazîz’in hadisini, Ebû Zür’a eş-Şeybânî’den, o da Külsûm b. Hâni’den rivayet ederek dedi ki: “Ya Ebâ Sehl, bize hadis rivayet et.” denildi. Hadis rivayeti konusundaki bu talep karşısında kendini beğenmekten sakındı ve “Bilesiniz ki, kalbimde hayır kalmamıştır. Nice şeyler ezberlenip daha sonra da unutuldu.” dedi.

Şeybânî dedi ki: “Eğer isteseydi onlara hadis rivayet edebilirdi.”

Damre b. Rebî’a, eş-Şeybânî’den hadis rivayet edip dedi ki: Külsûm b. Hâni dedi ki: “Eğer kardeşlerinden biri [yönetim] görevine getirilirse ona, “Aleykesselam [yani: sana selam olsun]” de.”

4677. Hakîm b. Umeyr ﴿بشير بن أبي زيد﴾

Bilinen bir şahsiyet olup az sayıda hadis rivayet etmiştir. Kendisi, Ebü’l-Ahves b. Hakîm eş-Şâmî olarak bilinir.

Ebü'l-Yemân, Safvân b. Amr'dan rivayetle dedi ki:

Hakîm b. Umeyr'in alnında secde izlerini gördüm.

4678. Nevf el-Bikâlî ﴿بجالة بن عبدة﴾

Bize Musa b. İsmail haber verdi. O Ca'fer b. Süleyman'dan, o Ebû İmrân'dan, o da Ka'b'ın hanımının oğlu olan Nevf el-Bikâlî'den haber verdi.

4679. Tubey ﴿تبع﴾

Ka'b el-Ahbar'ın hanımının oğludur. Âlim bir şahsiyet olup çok sayıda kitap okumuş; Ka'b'dan da geniş bir ilim dinlemiştir. Künyesi *Ebû Ubeyd*'dir. Bazı hadislerde ise künyesi *Ebû Âmir* olarak geçmektedir.

4680. Müslim b. Kebîs veya Kübeys ﴿مسلم بن كئيس \ كئيس﴾

Künyesi *Ebû Hasene*'dir. Kendisinden rivayet eden Safvân b. Amr'ın anlattığına göre; kimseden bir karşılık şart koşmadan insanlara gönüllü olarak mushaf yazıyordu. Mushafı yazıp bitirdikten sonra şayet insanlar kendisine bir şey verirse alırdı, vermedikleri takdirde de kimseden bir şey istemezdi.



[335] “Zebr” adı Leiden neşrinde “Zeyd” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve el-Mizzî'den tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ TABAKA

4681. Mekhûl ed-Dımaşkî ﴿بشير بن الخصاصة﴾

Bize el-Velîd b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. el-Âla anlattı; dedi ki: Mekhûl'ün şöyle dediğini işittim:

Amr b. Sa'îd b. el-Âs'ın hizmetçisi idim. Beni, *Mısır*'da Hüzeyl kabilesinden olan bir adama hibe etti. Adam orada bana ikramda bulununca ben de *Mısır*'dan ayrılmadım. Uzun müddet orada kalmaya devam ettim. Öyle ki, *Mısır*'da ne kadar ilim varsa hepsini işittiğim kanaati bende hâsıl oluncaya kadar kaldım. Daha sonra eş-Şa'bî ile karşılaştım. Gerçekten onun gibisini görmedim.

Bize el-Velîd b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bana Nümeyr b. Ukbe el-Absî anlattı; dedi ki: Mekhûl'ün şöyle dediğini işittim:

Altı ay boyunca Şüreyh ile görüştüm ondan bir şey sormadım. Sadece verdiği hükümleri dinlemekle yetindim.

Bize el-Velîd b. Müslim haber verdi. O da Sa'îd ve İbn Câbir'in her ikisinden, Mekhûl'ün şöyle dediğini işittiklerini haber verdi:

Enes b. Mâlik'i *Dımaşk* mescidinde gördüm. Onu Peygamber'in (sas) ashâbından biri sanarak içimden, "Ona selam vermeyeyim ve bir şey de sormayayım." dedim. Fakat daha sonra ona selam verip; cenazeyi taşıırken veya cenazeye şahit olunurken abdest konusunu sordum. "Bir namazdan diğerine dönmüş olduk. Bu aradaki abdeste ne oluyor?" diye cevap verdi.

Bize Ömer b. Sa'îd haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Abdülazîz anlattı:

Mekhûl'ün üzerinde demirden bir mühür gördüm. Mührün üzerini gümüşle kapatmıştı. Bu kapatmadan dolayı nerede ise demirin "Rabbim! Mekhûl'u ateşten uzaklaştır." Yazısının olduğu nakışı görünmüyordu.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize Abdullah b. Râşid eş-Şâmî anlattı; dedi ki:

Mekhûl'un, sol eline yüzük takmış olduğunu gördüm.

Bize el-Fadl b. Dükeyn haber verdi; dedi ki: Bize Muhammed b. Râşid anlattı; dedi ki:

Mekhûl namaz kıldığında çoğu zaman üzerine baş ve omuzları örten bir örtü [taylesân] atardı.

Bize Ömer b. Sa'îd haber verdi; dedi ki: Bize Sa'îd b. Abdülazîz'in anlattığına göre:

Mekhûl, atıyye^[336] kabul edenlerdendi. Onu alır ve Allah'ın düşmanlarına karşı cihatta ondan güç sağlardı.

Ebü'l-Yemân b. Sa'îd b. Abdülazîz de şöyle dedi:

Mekhûl, İbn Hişâm'ı ziyaret etti. Dönünce onu posta arabası ile gönderdi.

Bize Muhammed b. Mus'ab el-Karkasânî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû Mu'aytoğullarından Ma'kıl b. Abdüla'lâ el-Kureşî anlattı; dedi ki:

Mekhûl'ün bir adama şöyle dediğini işittim: "O ihtiyaçla ilgili ne yaptın?" Ehl-i ilimden bir diğeri de şöyle dedi: Mekhûl *Kâbil* halkındandı. Dilinde bir tutukluluk vardı. Kaderci bir anlayışa sahip olup hadis ve hadis rivayetinde zayıftı.

Bize Ömer b. Sa'îd haber verdi; dedi ki:

Mekhûl, 118 yılında, bir diğeri ise 113 yılında vefat ettiğini söyledi.

el-Hureyş b. Kâsım dedi ki: Bana Hâlid b. Yezîd b. Ebû Mâlik haber verdi; dedi ki:

Babam 112 yılında Mekhûl'ün vefatına giderken beni arkasına bineğe bindirdi.

4682. *Recâ b. Hayve* ﴿العباس السلمي﴾

Ürdün’de yaşardı. Sika, âlim ve erdem sahibi bir şahsiyet olup geniş bir ilme sahipti.

Bize Muhammed b. Abdullah el-Ensârî haber verdi; dedi ki: Bize İbn Avn anlattı; dedi ki:

Recâ b. Hayve hadisleri lafzen rivayet ederdi.

Bize Süleyman Ebû Dâvûd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Şu’be haber verdi. O da Muhammed b. Abdullah b. Ebû Ya’kûb’dan, rivayet ettiği bir hadiste bir adamın şöyle dediğini haber verdi:

Recâ b. Hayve’nin künyesi *Ebû Nasr* idi.

Bize Süleyman b. Harb haber verdi; dedi ki: Bize Cerîr b. Hâzim anlattı; dedi ki:

Recâ b. Hayve’yi gördüm; başı [saçları] kırmızı sakalları ise beyazdı.

4683. *Hâlid b. Ma’dân el-Kilâ’î* ﴿إسحاق بن سويد العدوي﴾

Hadis rivayetinde sika idi.

Bize Kabîsa b. Ukbe haber verdi; dedi ki: Bize Süfyân anlattı. O Sevr’dan, o da Hâlid b. Ma’dân’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Beni karada ve denizde ölümden kurtaracak bir binek yoktur. Eğer ölüm müsabaka ile varılan bir bayrak olsaydı, gücü benden daha fazla olan kimse hariç oraya ilk varan ben olurdum.

Ebü’l-Yemân, Safvân b. Amr’dan rivayetle dedi ki:

Hâlid b. Ma’dân’ın alnında secde izlerini gördüm.

İsmail b. Ayyâş, Safvân b. Amr’dan, o da Hâlid b. Ma’dân’dan rivayetle dediğine göre, Hâlid sakallarını sarıya boyardı.

Hâlid b. Ma’dân’ının 103 yılında, Yezîd b. Abdülmelik’in hilafeti zamanında vefat ettiği konusunda herkes hemfikirdir.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki:

Hâlid b. Ma'dân vefat ettiğinde oruçlu idi.

4684. Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr ﴿المبارك بن فضالة بن أبي أمية﴾

[Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr] el-Hadramî. Sika idi. Bazı kimseler onun hadislerini almamışlardır. 118 yılında, Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4685. Râşid b. Sa'd ﴿عتبة بن غزوان﴾

[Râşid b. Sa'd] el-Himyerî. Hıms halkından olup hadis rivayetinde sika idi. 108 yılında Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti.

4686. Ubâde b. Nüsey el-Kindî ﴿عبد الرحمن بن أبي بكرة﴾

Hadis rivayetinde sika idi. 118 yılında Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4687. Sa'îd b. Mersed ﴿أبو مريم الحنفى﴾

Kendisinden, Harîz b. Osman hadis rivayet etmiştir. Sıffîn savaşına ulaşanlardan biridir.

4688. Nümeyr b. Evs el-Eş'arî ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

Şam'da kâdılık yapardı. Az sayıda hadis rivayeti vardır. 122 yılında Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4689. Süleyman b. Habîb el-Muhâribî ﴿الحكم بن أبي العاص الثقفى﴾

Az sayıda hadis rivayeti vardır. 126 yılında vefat etmiştir.

4690. Abdullah b. Ebû Zekeriyâ el-Huzâ'î ﴿عبد الله بن أبي زكرياء الخزاعى﴾

Sikadır. Az sayıda hadis rivayeti olup savaşlara iştirak etmiş bir kimsedir. Dımaşk halkındandır. 117 yılında Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

Hişâm b. Ammâr, Sadaka b. Hâlid'den, o da İbn Câbir'den şöyle dedi:

İbn Zekerıyyâ'yı gördüm; saçının aklarını [boya ile] değiştirmiyordu.

4691. Abdurrahman b. Meysere el-Hadramî

﴿عبد الرحمن بن ميسرة الحضرمي﴾

İsmail b. Ayyâş, Harîz b. Osman'dan, o da Abdurrahman b. Meysere'den rivayetle dedi ki:

Rüyamda Peygamber'i (sas) gördüm dedim ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim için Allah'a dua et. Hadisleri anlamak için bana akıl versin ki o hadisleri hafızama alayım." Dedi ki: [Allah Resûlü] Bana dua etti. Artık duyduğum her şeyi anlar oldum.

4692. Ebû Mahreme es-Sa'dî ﴿أبو الدهماء العدوي﴾

Hişâm b. Ammâr, Sadaka b. Hâlid'den, o da İbn Câbir'den rivayetle dedi ki:

Ebû Mahreme'yi gördüm, o aklarını [boyamak suretiyle] değiştirmiyordu.

4693. Süleyman b. Musa el-Eşdak ﴿عمرو بن أخطب الأنصاري﴾

Künyesi *Ebû Eyyûb*'dur. Hadis ilminde sika olup İbn Cüreyc ona övgüde bulunmuştur.

Mu'temir b. Süleyman, Bürd'den rivayet ederek şöyle dedi:

[İnsanlar] mevsimlerde Atâ'nın yanında bir araya gelirlerdi. Onlar adına Süleyman b. Musa soru sorardı. Süleyman, 119 yılında Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti.

4694. Ebû Râşid el-Hubrânî ﴿بريدة بن الحبيب﴾

Aslen Himyerlidir. İsmail b. Ayyâş, Safvân b. Amr'dan, o da Ebû Râşid el-Hubrânî'den naklettiğine göre o, sakalını sarıya boyardı.

4695. Abdullah b. Kays el-Lahmî ﴿عبد الله بن قيس اللخمي﴾

124 yılında vefat etti.

4696. Yahya b. Ebû Amr ﴿أبو العالية الرياحي﴾

[Yahya b. Ebû Amr] es-Seybânî.^[337] Künyesi Ebû Zûr'a'dır.

4697. Ali b. Ebû Talha ﴿أبو رفاعه العدوي﴾

İbn Abbâs'tan tefsir rivayet etmiş; kendisinden de Mu'âviye b. Sâlih rivayet etmiştir.

4698. Yahya b. Câbir et-Tâî ﴿بشير بن زيد الضبعي﴾

Rivayet ettiği hadisleri vardır. 126 yılında, el-Velîd b. Yezîd b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti.

4699. Damdam Ebü'l-Müsennâ el-Ümlûkî ﴿عمران بن حدير السدوسي﴾

İsmail b. Ayyâş, Safvân b. Amr'dan, o da Damdam Ebü'l-Müsennâ el-Ümlûkî'den naklettiğine göre:

O [Damdâ], sakalını sarıya boyardı.

4700. Yunus b. Seyf ﴿قيصة بن وقاص﴾

Tanınan bir şahsiyet olup hadis rivayetleri vardır. 120 yılında Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti.

4701. Abdurrahman b. Arîb el-Himyerî ﴿سنان بن سلمة بن المحبق الهذلي﴾

İsmail b. Ayyâş, Safvân b. Amr'dan, o da Abdurrahman b. Arîb el-Himyerî'den naklettiğine göre:

O[Abdurrahman b. Arîb], sakalını sarıya boyardı.

4702. Amr b. Kays el-Kindî ﴿ميمون بن سباد الأسلمي﴾

Hadis rivayetinde muteber bir şahsiyetti.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Amr; 125 yılında el-Velîd b. Yezîd b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti.

4703. Ebû Talha ﴿أبو طلحة﴾

Hadisleri vardır.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Ebû Talha, 124 yılında vefat etti.

4704. *Ebû Anbese* ﴿أبو حاسب﴾

Hadis rivayetleri vardır.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Ebû Anbese; 124 yılında vefat etti.

4705. *Ebû Utbe el-Kindî* ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Ebû Utbe el-Kindî, 118 yılında Hişâm b. Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti zamanında vefat etti.

4706. *Yezîd b. Sümeyye* ﴿بجالة بن عبدة﴾

Hadis rivayetinde sika idi.

Muhammed b. Ömer dedi ki: 125 yılında, Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti.

4707. *Muhasir b. Habîb* ﴿بريدة بن الحبيب﴾

Bilinen bir şahsiyetti. 128 yılında, Mervân b. Muhammed'in hilafeti zamanında vefat etti.



[336] Hz. Ömer döneminde başlatılan uygulamaya göre yılda bir defa verilen maaş (E).

[337] “es-Seybânî” nispesi Leiden neşrinde “eş-Şeybânî” şeklinde yanlış yazılmıştır.

DÖRDÜNCÜ TABAKA



4708. *Urve b. Rüveyr el-Lahmî* ﴿عبد العزيز بن أبي بكرة﴾

Çok sayıda hadis rivayetleri vardır. 132 yılında vefat etti.

4709. *Atıyye b. Kays* ﴿مالك بن حيدة﴾

Bilinen bir şahsiyet olup hadis rivayetleri vardır.

Hişâm b. Ammâr, Sadaka b. Hâlid'den, o da İbn Câbir'den rivayetle dedi ki:

Atıyye b. Kays'ı gördüm; o aklarını [saçlarını] boyamıyordu.

4710. *Ezher b. Sa'îd* ﴿أبو مریم الحنفی﴾

[Ezher b. Sa'îd] el-Harrâzî. Aslen Himyerlidir. Az sayıda hadis rivayeti olup 129 yılında Mervân b. Muhammed'in hilafeti zamanında vefat etti.

4711. *Sa'îd b. Hânî* ﴿سلمة بن المحبق﴾

129 yılında Mervân b. Muhammed'in hilafeti zamanında vefat etti.

4712. *Esed b. Vedâ'a et-Tâî* ﴿العباس السلمی﴾

Aslen *Hıms* ehlişindendir. İleri yaşlarda olup Ebü'd-Derdâ'dan hadis rivayet etmiştir. Uzun bir ömür yaşadıktan sonra 137 yılında, Ebû Ca'fer el-Mansûr'un hilafeti zamanında vefat etti.

4713. *Bilâl b. Sa'îd*

Hadis rivayetinde sika idi.

Hişâm b. Ammâr, Sadaka b. Hâlid'den, o da Câbir'den rivayetle dedi ki:

Bilâl b. Sa'd'ı gördüm. O, aklarını [boyayarak] değiştirmiyordu.

4714. el-Velîd b. Ebû Mâlik

[el-Velîd b. Ebû Mâlik] el-Hemdânî. Künyesi *Ebü'l-Abbâs* olup hadis rivayetleri vardır. *Kûfe* divanına kayıtlıydı. 125 veya 126 yılında, el-Velîd b. Yezîd b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında *Kûfe*'de vefat etti. Vefatında yetmiş iki yaşında idi.

4715. Kardeşi Yezîd b. Ebû Mâlik

[Yezîd b. Ebû Mâlik] el-Hemdânî. Hadis rivayetleri vardır. 130 yılında Ümeyyeoğulları'nın son hükümdarı Mervân b. Muhammed'in hilafeti zamanında *Dımaşk*'ta vefat etti. Vefatında yetmiş iki yaşında idi.

4716. Hâlid b. Abdullah b. Hüseyin

Hişâm b. Ammâr, Sadaka b. Hâlid'den, o da Câbir'den rivayet ederek dedi ki:

Hâlid b. Abdullah b. Hüseyin'i gördüm; o aklarını değiştirmiyordu.

4717. en-Nu'mân b. el-Münzir el-Gassânî

Dımaşk ehlinden olup çok sayıda hadis rivayetleri vardır. 132 yılında Benî Hâşim'in hilafetinin^[338] başında vefat etti.

4718. Amr b. el-Muhâcir

Esmâ bt. Yezîd b. es-Seken el-Ensârîyye'nin azatlık yoluyla mevlasıdır. Ömer b. Abdülazîz'in korumalarının sorumlusu kimse idi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Mu'âviye b. Sâlih haber verdi; dedi ki: el-Muhâcir Ebû Amr'ın şöyle dediğini işittim: Mevlam Esmâ bt. Yezîd b. es-Seken'i şöyle söylerken işittim:

Allah Resûlü'nün (sas) şöyle dediğini işittim: “Çocuklarınızı gizlice, (yani ihanet ve hile yoluyla) öldürmeyin. Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, o [öldürülen çocuk] büyüdüğünde süvariye varıp onu yere serer.”

Muhammed b. Ömer dedi ki: Bununla [“gizlice öldürmeyin” ifadesiyle] süt emziren kadınla cimayı kastetmektedir.

Amr b. el-Muhâcir sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayetleri vardır. 139 yılında Ebû Ca’fer’in hilafeti zamanında yetmiş dört yaşında vefat etti.

4719. Bahîr^[339] b. Sa’d

Hadis rivayetinde sika idi.

4720. Ebû Lokman el-Hadramî

Bilinen bir şahsiyetti.

Muhammed b. Ömer dedi ki: 130 yılında Mervân b. Muhammed’in hilafetinin sonlarında vefat etti.

4721. Âmir b. Ceşîb^[340]

Az sayıda hadis rivayeti vardır.

4722. el- Âlâ b. el-Hâris

Az sayıda hadis rivayeti vardır. Ancak o, Mekhûl’ün en eski arkadaşlarından ve en fazla bilgi sahibi olanıdır. Hafızası karışincaya kadar fetva verirdi. 136 yılında Ebü’l-Abbâs’ın hilafetinin sonlarında vefat etti.

4723. Yahya b. el-Hâris

[Yahya b. el-Hâris] ez-Zimmârî. Az sayıda hadis rivayeti vardır. Döneminin kıraat âlimi olup kendisinden Kur’ân dersi alınırdı. 145 yılında Ebû Ca’fer’in hilafeti zamanında yetmiş yaşında iken vefat etti.

4724. el-Hüseyn b. Câbir

Yaşlı bir zat idi. Ebû Ümâme ve Abdullah b. Büsr el-Mâzinî’den hadis dinledi. Uzun bir ömür yaşadı. Mu’âviye b. Sâlih kendisinden hadis rivayet etti.

4725. es-Sakr b. Nüseyr

Bilinen bir şahsiyet olup 133 yılında vefat etti.

4726. Süleym b. Âmir

Sika, yaşlı ve bilinen bir şahsiyetti.

Ebü'l-Yemân, Câbir b. Osman'dan, o da Süleym b. Âmir'den rivayet ederek dedi ki:

Beytûlmakdis'e [Kudüs] gittim. Dımaşk'ta Ümmü'd-Derdâ'ya uğradım. Bana bir dinar verilmesini emretti. Ayrıca bana şerbet içirdi. Dediklerine göre Süleym b. Âmir, 130 yılında Mervân b. Muhammed'in hilafeti zamanında vefat etti.

4727. Ebû Ubeydullah

Hişâm b. Ammâr, Sadaka b. Hâlid'den, o da İbn Câbir'den rivayetle dedi ki:

Ebû Ubeydullah'ı gördüm; o [başındaki] akları boyamıyordu.

4728. Hâtim b. Hureys el-Hımsî

Bilinen bir şahsiyetti. Sene yüz otuz sekizde Ebû Ca'fer'in hilafetinin başlarında vefat etti.

4729. Damre b. Habîb

Hadis rivayetinde inşaallah sikadır.

4730. Rebî'a b. Yezîd

Hadis ilminde sika idi.

4731. Ebû Abdürab

Hişâm b. Ammâr, Sadaka b. Hâlid'den, o da İbn Câbir'den rivayet ederek dedi ki:

Ebû Abdürabb'ı gördüm; o [başındaki] akları boyamıyordu.

4732. Ebû Bişr

Dımaşk mescidinin müezziniydi. 130 yılında Mervân b. Muhammed'in hilafeti zamanında vefat etti.



[338] Abbâsîler döneminin (E).

[339] Leiden neşrinde “Büceyr” şeklinde yanlış yazılmıştır.

[340] III. Ahmed yazmasında “Âmir b. el-Cüşüb” ve Leiden neşrinde “Âmir b. Ebü'l-Ceşîb” şeklinde yazılmıştır. el-Mizzî'deki kaydı ve aynı şekilde *et-Takrîb*'de geçen kaydı tercih ettim.

BEŞİNCİ TABAKA



4733. *Muhammed b. el-Velîd ez-Zübeydî* ﴿جارية بن قدامة السعدى﴾

İnşaallah sikadır. Hadis rivayeti ve fetvada Şam ehlinin en âlim olanı idi. ez-Zührî ile karşılaşp ondan hadis yazmıştır. 148 yılında Ebû Ca'fer'in hilafeti zamanında yetmiş yaşında iken vefat etti.

4734. *Yahya b. Yahya el-Gassânî* ﴿قيس بن عباد القيسى﴾

Dımaşk'ta bulunuyordu. Fetva ve hüküm verme konusunda âlimdi. Rivayet ettiği hadisleri vardır. 135 yılında Ebü'l-Abbâs'ın hilafetinin sonlarında vefat etti.

4735. *el-Vadîn* ^[341] *b. Atâ* ﴿الحكم بن الأعرج﴾

Kinâne'den olup künyesi de *Ebû Kinâne*'dir. Hadis rivayetinde zayıf kabul edilirdi. 149 yılında Zilhicce'nin onunda, Ebû Ca'fer'in hilafeti zamanında Dımaşk'ta vefat etti.

4736. *Abdurrahman b. Yezîd* ﴿عقبة بن مالك الليثى﴾

[Abdurrahman b. Yezîd] b. Câbir el-Ezdî. Kardeşi Yezîd b. Yezîd b. Câbir'den büyüktü. Abdurrahman 154 yılında, Ebû Ca'fer'in hilafeti zamanında, seksen küsûr yaşında iken vefat etti.

4737. *Kardeşi Yezîd b. Yezîd b. Câbir* ﴿أمية بن مخشى الخراعى﴾

[Yezîd b. Yezîd b. Câbir] el-Ezdî. İnşaallah hadis rivayetinde sika idi. Kardeşi Abdurrahman b. Yezîd'den küçüktü, ancak ondan önce vefat etti. Yezîd b. Yezîd 134 yılında altmış yaşına varmadan vefat etti.

4738. *Yunus b. Meysere b. Halbes* ﴿المهلب بن أبى صفرة العتكى﴾

Sika bir râvî idi. İnsanlar Benî Hâşim idaresinin ^[342] ilk yılında Dımaşk'a girdikleri vakit ilk önce Dımaşk mescidine girdiler ve orada buldukları

kimseleri katlettiler. İşte o gün öldürülenlerden birisi de Yunus b. Meysere b. Halbes idi. O gün aynı şekilde Ebû Müshir Abdûla'lâ b. Müshir el-Gassânî ed-Dımaşkî'nın dedesi de öldürüldü. Bu olay ise 132 yılında Ebû'l-Abbâs'ın hilafetinin ilk zamanlarında oldu.

4739. Sevr b. Yezîd el-Kilâ'î ﴿عزوة بن سمرة العنبري﴾

Hıms ehliendendir. Künyesi Ebû Hâlid olup hadis rivayetinde sika idi. Kaderci görüşe sahip olduğu söylenir. 153 yılında Ebû Ca'fer'in hilafeti zamanında Beytûlmakdis [Kudüs]'te vefat etti. Vefatında altmış küsûr yaşlarındaydı.

Sevr b. Yezîd'in dedesi Mu'âviye ile birlikte *Sıffîn* savaşına katılıp orada öldürülmüştü. Sevr, Ali'yi andığı zaman şöyle derdi: Dedemi öldüren bir adamı sevmem.

4740. Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebû Meryem

﴿أبو بكر بن عبد الله بن أبي مريم﴾

[Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebû Meryem] el-Gassânî. Çok sayıda hadisleri olan zayıf bir râvîdir. Kendisinden çok sayıda hadis rivayet edilmiştir.

Bize Yezîd b. Hârûn haber verdi; dedi ki:

Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebû Meryem âbid müctehitlerden biriydi. Ölüm kendisine geldiğinde oruçluydu. Ölümle boğuştığı halde o hala orucunu yemiyordu. Sonunda kendisine bir elma soydular ve o elma ile iftarını açtı.

Yezîd b. Hârûn dedi ki: Ebû Bekir'in hanımına, “Onun elbiselerini temizlemiyor musunuz?” diye soruldu. Kadın, “Ne zaman temizleyeceğim? Gece veya gündüz elbiselerini çıkardığı yok ki!” Hanımı bu sözleriyle namazla olan meşguliyetini anlatıyor.

4741. Safvân b. Amr es-Seksekî ﴿حمل بن مالك بن النابغة الهذلي﴾

Sika ve emin bir kimse idi.

4742. Sa'îd b. Abdülazîz et-Tenûhî ﴿حمل بن مالك بن النابغة الهذلي﴾

Hadis rivayetinde inşallah sikadır.

Bize Ömer b. Sa'îd haber verdi; dedi ki:

Sa'îd b. Abdülazîz'in künyesi *Ebû Muhammed* idi. 167 yılında el-Mehdî'nin hilafeti zamanında *Dımaşk*'ta vefat etti. Vefatında yetmiş kûsûr yaşlarındaydı.

4743. Sa'îd b. Beşîr el-Ezdî ﴿عمرو بن تغلب النمرى﴾

Künyesi Ebû Abdurrahman'dır. *Basra* ehliindendir. Daha sonra *Şam*'a giderek *Dımaşk*'a yerleşmiştir. Kaderiyye taraftarı idi. 170 yılında Hârûn'un halife tayin edildiği ilk zamanlarda *Dımaşk*'ta vefat etti.

4744. Hişâm b. el-Gâzî ﴿أبو برزة الأسلمى﴾

[Hişâm b. el-Gâzî] b. Rebî'a b. Amr el-Cüreşî. Künyesi *Ebü'l-Abbâs*'tır. Kendisinden hadis rivayet edilen sika bir râvîdir.

4745. Abdullah b. el-Ala b. Zebr ﴿حطان بن عبد الله الرقاشى﴾

İnşaallah sika bir râvîdir.

4746. Şu'ayb b. Ebû Hamza ﴿سعيد بن أبي الحسن﴾

Ebû Hamza'nın ismi Dînâr'dır. *Hıms* ehliindendir.

4747. Yahya b. Hamza ﴿قعب بن سور﴾

Künyesi *Ebû Abdurrahman*'dır. Çok sayıda hadis rivayeti olan ehil bir kimsedir. *Dımaşk*'ta kâdılık yapardı. 183 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4748. Sadaka b. Hâlid es-Semîn ﴿ميمون بن سباز الأسلع﴾

Hadis rivayetinde sikadır.

4749. Süleyman b. Süleym el-Kindî ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

4750. el-Ferec b. Fedâle el-Hımsî ﴿شويس بن حياش﴾

Künyesi *Ebû Fedâle* olup hadis rivayetinde zayıf kabul edilirdi. *Bağdat*'ta bulunan beytûlmaldan sorumlu kimse idi. 176 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında *Bağdat*'ta vefat etti.



[341] Leiden neşrinde “el-Vasîn” şeklinde yanlış yazılmıştır.

[342] Abbâsîler döneminin (E).

ALTINCI TABAKA



4751. Bakıyye b. el-Velîd el-Hımsî ﴿ميمون بن سباز الأسلع﴾

Künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Sika olan râvîlerden rivayet ettiği hadislerde sikadır; sika olmayan râvîlerden rivayet ettiği hadislerde ise zayıftır. 197 yılında Muhammed b. Hârûn'un hilafetinin sonlarında vefat etti.

4752. Süveyd b. Abdülaziz ﴿أسامة بن عمير الهذلي﴾

Benî Süleym'in mevlası olup künyesi *Ebû Muhammed*'dir. Münker [aslı olmayan] hadisleri rivayet ederdi. el-Velîd b. Abdülmelik'in hilafetinin sonlarında 90 yılında doğdu. 167 senesinde, yani el-Mehdî'nin hilafeti zamanında da vefat etti.

Bize Ebû Abdullah eş-Şâmî haber verdi; dedi ki:

Süveyd b. Abdülazîz, *Ba'lebek*^[343] kâdıılığı yaptı. İhtiyacı olan bir kimseydi. Dâvûd b. Ebû Şeybân ed-Dımaşkî kendisi ile karşılaştığında Süveyd'e, "Ya Ebû Muhammed! İlim ve hadisten sonra kâdıılık mı yapıyorsun?" diye sordu. "Evet! Peki; Allah için söylermisin, cübbenin altında bir atletin [iç giyecek] var mıdır?" dedi. Dâvûd, "Evet var!" dedi. Süveyd kendi cübbesini kaldırıp, "Fakat benim cübbemin altında bir iç giyecek yok." dedi. Sonra şöyle ekledi: "Allah için söyle, şu [baş ve omuzları örten] örtü senin midir?" Dâvûd, "Evet, benimdir." dedi. Süveyd, "Vallahi, şu üzerimde gördüğün örtü benim değil, ödünçtür. Daha da kâdıılık yapmayayım mı? Vallahi, kâdıılıktan daha fazla sorumluk taşıyan beytûlmâl işini dahi bana verselerdi onu da yapardım." dedi.

4753. Abdülmelik b. Muhammed el-Bersemî ﴿الحارث بن نوفل بن الحارث﴾

Himyerli olup künyesi *Ebü'z-Zerkâ*'dır.

4754. Muhammed b. Harb el-Ebreş ﴿عبد الرحمن بن أبي بكر﴾

[Muhammed b. Harb el-Ebreş] el-Havlânî. Künyesi Ebû Abdullah olup *Dımaşk* kâdılığını yapmıştır.

4755. el-Velîd b. Müslim ﴿الأحنف بن قيس﴾

Künyesi *Ebü'l-Abbâs*'tır.

Bize Ebû Abdullah eş-Şâmî haber verdi; dedi ki:

el-Velîd b. Müslim, ganimetin beşte birlik kısmından olup Mesleme b. Abdülmelik ailesinin eline geçti. Hâşimoğulları *Şam*'a hâkim olunca, beşte bir hisseden kendi paylarına düşen köleleri ve diğer malları aldılar. el-Velîd b. Müslim ve aile fertleri Sâlih b. Ali'ye geçti. el-Fadl b. Sâlih onları oğluna hibe etti. Oğlu onları azat etti. Bunun üzerine el-Velîd b. Müslim de Mesleme ailesine giderek kendisini onlardan satın aldı.

Bana Sa'îd b. Mesleme b. Abdülmelik haber verdi; dedi ki:

el-Velîd b. Müslim bana gelerek köleliğini ikrar etti, ben de onu azat ettim. el-Velîd b. Müslim'in Cebele adında bir erkek kardeşi vardı. *Şam*'da onun büyük bir saygınlık ve itibarı vardı. el-Velîd sika olup çok sayıda hadis rivayetine ve geniş bir ilme sahipti. 194 yılında Muhammed b. Hârûn'un hilafeti zamanında hacca gitti. Hac dönüşü henüz *Dımaşk*'a varmadan yolda vefat etti.

4756. Ömer b. Abdülvâhid ﴿بشير بن زيد الضبي﴾

Sika olup kendisinden hadis rivayet edilmiştir.

4757. Damre b. Rebî'a ﴿قيصة بن وقاص﴾

Künyesi *Ebü Abdullah* olup mevla idi. Hadis rivayetinde sika, güvenilir ve tecrübeli bir şahsiyetti. Ne el-Velîd, ne de diğerleri arasında onun gibisi yoktu. 202 yılı Ramazan ayının başında Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4758. Mübeşşir b. İsmail ﴿بريدة بن الحبيب﴾

[Mübeşşir b. İsmail] el-Halebî. Künyesi Ebû İsmail olup Kelb'in mevlasıydı. *Halep*'te oturuyordu. Hadis rivayetinde sika ve güvenilir bir şahsiyetti. 200 yılında Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *Halep*'te vefat etti.

4759. *Şu'ayb b. İshâk* ﴿بشير بن الخصاصة﴾

Remle bt. Osman b. Affân'ın mevlasıydı. Hadis rivayetinde sika idi. 189 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında *Dımaşk*'ta vefat etti.



[343] Ba'lebek: Bika vadisinin ortasında yer alan, Lübnan topraklarında bulunan bir şehir.

YEDİNCİ TABAKA



4760. *Ebü'l-Muğîre el-Hımsî* ﴿سعيد بن أبي الحسن﴾

İsmi, Abdülkuddûs b. el-Haccâc'dı.

4761. *Ebü'l-Yemân el-Hımsî* ﴿أبو العجفاء السلمي﴾

İsmi el-Hakem b. Nâfi'dir. 222 yılı Zilhicce ayında, Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafeti zamanında Hıms'ta vefat etti.

4762. *el-Hasan b. Vâki* ﴿قيصة بن وقاص﴾

Damre'nin râvîsidir. 220 yılında Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafeti zamanında er-Remle'de vefat etti.

Bana kendisine soran kimse haber verdi: Ona “Kimlerdensin?” diye sordu; “Rebî'a'danım.” dedi.

4763. *Ebü Müshir* ﴿أبو مسهر﴾

İsmi, Abdüla'lâ b. Müshir el-Gassânî olup Dımaşk ehliindendir. Sa'îd b. Abdülazîz et-Tenûhî ve diğer Şamlıların râvîsidir. Ebû Müshir, Dımaşk'tan Rakka'da bulunan Abdullah b. Hârûn'a gönderildi. Abdullah b. Hârûn kendisinden Kur'ân hakkında sordu. O da, “Allah'ın kelâmı'dır.” deyip mahlûk olmadığını savundu. Bunun üzerine Abdullah boynunu vurmak için kılıç ve altına serilen deriyi istedi. Ebû Müshir bunu görünce, “Kur'ân mahlûk [yaratılmış]tır.” dedi. Abdullah da onu öldürmekten vazgeçti ve ekledi: “Eğer kılıcı getirmeden önce bunu söyleseydin senden kabul eder ve seni memleketine ve ailene geri gönderirdim. Fakat şimdi çıkıp “Ölüm korkusundan dolayı bunu söyledim.” dersin. O halde onu *Bağdat*'a götürün ve ölünceye kadar orada hapsedin.” dedi. Bunun üzerine Ebû Müshir; 218 yılı Rebîülâhir ayında Rakka'dan *Bağdat*'a götürüldü ve İshâk b. İbrahim tarafından hapsedildi. Çok geçmeden 218 yılı Receb ayının başlarında hapiste vefat etti. Defnedilmek üzere hapisten çıkarıldığında, *Bağdat* halkından çok sayıda kimse defninde hazır bulundu.

4764. Hişâm b. Ammâr ﴿أسمر بن مضر﴾

Dımaşk ehlinden olup el-Velîd b. Müslim'in râvîsidir.

4765. Ali b. Ayyâş el-Hımsî ﴿الفضيل بن زيد الرقاشي﴾

Künyesi *Ebü'l-Hasan* olup Harîz b. Osman ve Şu'ayb b. Ebû Hamza'dan hadis rivayet etmiştir.

4766. Yahya b. Sâlih ﴿يحيى بن سيرين﴾

[Yahya b. Sâlih] el-Vuhâzî el-Hımsî. Künyesi Ebû Zekerıyyâ olup Sa'îd b. Abdülazîz ve Yahya b. Hamza'dan hadis rivayet etmiştir.

4767. el-Haccâc b. Ebû Menî ﴿عقبة بن مالك الليثي﴾

Ebû Menî'in ismi, Yusuf b. Ubeydullah b. Ebû Ziyâd olup Abde bt. Abdullah b. Yezîd b. Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın mevlasıdır. Ubeydullah b. Ebû Ziyâd ise Hişâm b. Abdülmelik'in hanımının süt kardeşidir. O da Abde bt. Abdullah b. Yezîd b. Mu'âviye'dir. ez-Zührî; *er-Rusâfe*'de Hişâm'ın yanına gelince -daha önce *er-Rusâfe*'de onların yanında birkaç ay müstesna, yirmi sene kalmıştı- Ubeydullah b. Ebû Ziyâd ona bağlandı ve ondan ayrılmadı. Onun ilmini ve kitaplarını dinledi. Oğlu Yusuf b. Ubeydullah, oğlunun oğlu el-Haccâc b. Yusuf, oğlunun oğlu el-Haccâc b. Ebû Menî de, Ebû Ca'fer'in hilafetinin sonlarında ez-Zührî'den bu ilim ve kitapları dinlediler.

Yusuf b. Ubeydullah dedi ki: Ben ez-Zührî'ye kitapları götürürdüm; o da onları insanlara okurdu. el-Haccâc dedi ki: Ubeydullah b. Ebû Ziyâd 158 veya 159 yılında, seksen küsûr yaşlarında vefat etti. Başının saçları siyah, sakalları ise beyazdı. Saç ve sakalları sık ve gürdü. el-Haccâc'ın künyesi *Ebü Muhammed*'di. el-Haccâc, 216 yılında Cemâziyelevvel ayında şöyle dedi: "Ben şimdi yetmiş altı yaşımdayım."



SEKİZİNCİ TABAKA



4768. *Ebû Amr* ﴿أبو طلحة﴾

İsmi, el-Hattâb b. Osman b. Süleym b. Muhâcir el-Fevzî el-Hımsî'dir. el-Muharrerûn Mescidi'nin imamıdır. Süleym b. Muhâcir'in künyesi Ebû Fevre olup, Tay'ın mevlasıdır. İsmail b. Ayyâş ve Muhammed b. Humeyd'den hadis rivayet etmiştir.

4769. *Yezîd b. Abdürabbih* ﴿مجايع بن مسعود﴾

[Yezîd b. Abdürabbih] el-Cürcüsî el-Hımsî. Künyesi *Ebü'l-Fadl* olup Bakıyye ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir.

4770. *Ebû Abdülmelik el-Attâr* ﴿عبد الرحمن بن خنيس﴾

[Ebû Abdülmelik el-Attâr] Hişâm b. İsmail el-Huzâ'î. Muhammed b. Şu'ayb b. Şâbûr ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir.

4771. *Bişr b. Şu'ayb* ﴿سلمة بن المحيق﴾

[Bişr b. Şu'ayb] b. Ebû Hamza. *Hıms* ehlinden olup insanlar kendisinden hadis yazmışlardır. İbn Ma'rûf'un yanında, Ebü'l-Yemân el-Hımsî'den önce vefat etmiştir.



RESÛLULLAH'IN (SAS) ASHÂBI'NDAN EL-CEZİRE'YE YERLEŞENLER



4772. Adî b. Amîre ﴿هارون بن رئاب﴾

Kendisinden Kays b. Ebû Hâzim'in Allah Resûlü'nü (sas) şöyle dediğini duyduğunu rivayet etmiştir:

“Bir kimseyi bir işin başına getirir, sonra da o kişi iğne ucu kadar bir şeyi bizden gizlerse kıyamet gününde onun elleri bağlanır.”

Adî, Kûfe'de Ali b. Ebû Tâlib'den kaçarak el-Cezîre'ye yerleşmiş ve orada vefat etmiştir. İsmi, Ebû Adî b. Adî el-Cezerî olup Ömer b. Abdülazîz'in arkadaşıdır.

4773. Vâbisa b. Ma'bed el-Esedî ﴿مالك بن الحويرث الليثي﴾

Rivayet ettiğine göre, safların gerisinde tek başına namaz kılmış, Peygamber (sas) kendisine namazını iade etmesini emretmiştir.

Evlatlarından Abdurrahman b. Sahr, Müminlerin Emiri Hârûn Reşid zamanında Rakka kâdılığı yapmıştır.

4774. el-Velîd b. Ukbe b. Ebû Mu'ayt ﴿أيوب بن أبي تيممة السخثياني﴾

[el-Velîd b. Ukbe b. Ebû Mu'ayt] b. Ebû Amr b. Ümeyye b. Abdüşems b. Abdümenâf. Künyesi Ebû Vehb'dir. Annesi ise Ervâ bt. Küreyz b. Rebî'a b. Habîb b. Abdüşems b. Abdümenâf olup, o da Osman b. Affân'ın annesidir. el-Velîd b. Ukbe, Ali ve Mu'âviye'den uzak kalmak amacıyla Kûfe'den ayrıldı. el-Cezîre'de Rakka'ya yerleşti ve daha sonra orada vefat etti. Bugün onun el-Cezîre'de zürriyeti mevcuttur.

4775. Ebû Uzre ﴿أبو المنهال﴾

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi. O da Hammâd b. Seleme'den şöyle dediğini rivayet etti:

Bana Abdullah b. Şeddâd, Ebû Uzre el-Cezerî'den haber verdi. Kendisi Peygamber'e (sas) ulaşmıştı.

4776. Muhammed b. Hâlid es-Sülemî'nin Dedesi

﴿الفضل بن موسى السيناني﴾

Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Melîh er-Rakkî anlattı. O Muhammed b. Hâlid es-Sülemî'den, o babasından, o da -Resûlullah'ın (sas) ashâbından olan- dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber'i (sas) şöyle söylerken işittim: “Allah tarafından kula bir makam takdir edildiğinde, şayet kul o makamı kendi ameli ile elde edemiyorsa, Allah (c) o kulu bedeninde, ailesinde ve malında imtihan eder. Sonra da bu imtihanı geçmede ona sabır verir. Böylece kul, Yüce Allah tarafından kendisine takdir edilen o makama ulaşmış olur.”



EL-CEZİRE'DE BULUNAN DİĞER FAKİH VE MUHADDİSLER



4777. *Meymûn b. Mihrân* ﴿أبو نعام السعدي﴾

Künyesi *Ebû Eyyûb*'dur. Sika olup çok sayıda hadis rivayetleri vardır.

Bize el-Heysem b. Adî haber verdi; dedi ki: Bize Amr b. Meymûn b. Mihrân haber verdi; dedi ki:

Babama, “Kimlerdensin?” diye sordum. Şöyle cevap verdi: “Babam Benî Nasr b. Mu'âviye'nin mükateb [sözleşmeli] kölesiydi sonra azat oldu. Ben de Ezd kabilesinin Sümâle kolundan Ümmü Nemir adında bir kadının kölesiydim. Kadın beni azat edince ben de *Kûfe*'de kalmaya devam ettim. Ancak daha sonra *Cemâcim* savaşı [Heycû'l-cemâcim]^[344] meydana geldi ben de *Kûfe*'den *el-Cezîre*'ye intikal ettim.” *el-Heysem* dedi ki: *Cemâcim* savaşının başlangıcı 80 yılında, *Düceyl* savaşı ise 81 senesinin sonunda oldu. *Cemâcim* savaşının sonu ise, 82 yılının başındaydı.

Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize Ebû'l-Melîh anlattı; dedi ki: Meymûn b. Mihrân'ı şöyle söylerken işittim:

Ben cemaat yılında, 40 yılında doğdum.

Dediler ki: Meymûn, Ömer b. Abdülazîz'in valisi olup *el-Cezîre*'nin haracından sorumlu idi. Oğlu Amr b. Meymûn ise Divân'a bakardı.

Dediler ki: Meymûn kumaş tüccarı idi. Aynı zamanda harac toplama işinden de sorumluydu. Dükkânında oturduğu bir sırada Ömer b. Abdülazîz'e bir mektup yazarak harac toplama işinden muaf tutulmasını istedi. Ömer b. Abdülazîz ona şöyle cevap yazdı: “Yaptığın iş, hak sahibinden bir dirhem vergiyi alıp onu hak edene vermendir. Bu işten neden muaf olmayı istiyorsun?” Meymûn, Ömer b. Abdülazîz döneminde haraç toplama işini üstlenmeye devam ederek Ömer'in vefatına kadar bu işi yaptı. Daha sonra Ömer b. Abdülazîz'in yerine Yezîd b. Abdülmelik halife oldu. Bu dönemde de Meymûn birkaç ay daha harac toplama vazifesini yürüttü.

Meymûn, Ömer b. Abdüaziz'den önce de, Muhammed b. Mervân tarafından *Harran*'daki Beytülmal sorumlusu olarak görev yapıyordu. Gaylân el-Kaderî ona bir mektup yazarak Beytülmal konusunda kendisine nasihatte bulundu. Meymûn şöyle cevap verdi: "Keşke göz bebeklerim çıksaydı da ne Muhammed b. Mervân, ne de Ömer b. Abdülazîz tarafından bana verilen vazifeyi yapmamış olsaydım!" dedi. "Evet, Ömer b. Abdülazîz için de yapmamış olsaydım!" diye de ekledi.

Bize Süleyman b. Ubeydullah el-Ensârî er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Melîh anlattı; dedi ki:

Meymûn b. Mihrân [saç ve sakal için] boya kullanmazdı.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bana Hâlid b. Hayyân haber verdi. O da İsa b. Kesîr'den şöyle dediğini rivayet etti:

Meymûn b. Mihrân 117 yılında Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti. Meymûn, fetva ve fıkıh konularında el-Cezîre halkına galip bir şahsiyetti.

Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî haber verdi; dedi ki: Bize Ebü'l-Melîh anlattı; dedi ki:

Meymûn b. Mihrân 117 yılında vefat etti.

4778. Yezîd b. el-Asam ﴿عَبْدَةُ بْنُ غَزْوَانَ﴾

İsmi, Abduamr b. Udes b. Ubâde b. el-Bekka b. Âmir b. Sa'sa'a'dır. Annesi ise Berze bt. el-Hâris b. Hazn b. Büceyr b. el-Hüzem b. Rüveybe b. Abdullah b. Hilâl b. Âmir'dir. Berze, aynı zamanda Peygamber'in (sas) eşi olan Meymûne bt. el-Hâris'in kız kardeşi ve el-Abbâs b. Abdülmuttaliboğulları'nın annesi Lübâbe bt. el-Hâris'in kız kardeşidir. Yine, Hâlid b. el-Velîd b. el-Muğîre'nin annesi Asmâ b. el-Hâris olan Lübâbe es-Suğrâ'nın de kız kardeşidir. Yezîd, sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayeti vardır. Ebû Hüreyre'den, İbn Abbâs'tan, teyzesi ve Peygamber'in (sas) eşi Meymûne'den ve diğer kimselerden hadis rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize es-Sevrî haber verdi. O Ebû Fezâre'den, o da Yezîd b. el-Asam'dan şöyle dediğini rivayet etti:

Teyzem Meymûne'nin yanında geceledim. Bana sahur yemeği getirildi. Ancak ben şafağın attığını görünce yemeği yemedim ve ona şafağın atmış olduğunu [sabah vaktinin girdiğini] söyledim. O da şöyle cevap verdi: “Şafağın attığını nereden biliyorsun? Arkamı dön ve iç.”

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Süleyman b. Abdullah b. el-Asam haber verdi; dedi ki:

Yezîd b. el-Asam, Yezîd b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında 103 yılında vefat etti.

4779. Sâbit b. el-Haccâc el-Kilâbî ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

İnşaallah sika bir râvîdir. Kendisinden Ca'fer b. Bürkân ve diğer kimseler hadis rivayet etmişlerdir.

4780. Adî b. Adî b. Amîre el-Kindî ﴿حلم بن مالك بن النابغة الهذلي﴾

İnşaallah sika bir râvîdir.

Bize Kesîr b. Hişâm haber verdi; dedi ki: Bize Ca'fer b. Bürkân anlattı. O da Meymûn b. Mihrân'dan şunu rivayet etti:

Adî b. Adî, Ömer b. Abdülazîz'in hilafeti zamanında el-Cezîre kâdılığı görevinde bulunuyordu.

4781. Abdurrahman b. es-Sâib ﴿ميمون بن سباز الأسع﴾

[Abdurrahman b. es-Sâib] el-Hilâlî. Allah Resûlü'nün (sas) eşi Meymûne bt. el-Hâris el-Hilâliyye'nin erkek kardeşinin oğludur. Abdurrahman, Meymûn'dan hadis rivayet etmiştir. Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

4782. Ebû Fezâre ﴿أبو الخليل﴾

Rakka ehlinde olup hadis rivayetinde fazla bir şöhreti yoktur.

4783. İbrahim b. Ebû Hurre

Rivayet ettiği hadislerin sayısı azdır.

4784. Zeyd b. Refî

Nusaybin halkından olup rivayet ettiği hadisleri vardır. 130 yılında Mervân b. Muhammed'in hilafetinin sonlarında vefat etti.

4785. Sâlim el-Eftas b. Aclân

Muhammed b. Mervân b. el-Hakem b. Ebü'l-Âs'ın mevlasıdır. Abbâsî taraftarları [el-Müsevvide] Şam'a ilk girdiklerinde sene 132 de onu Abdullah b. Ali öldürdü. *Harran*'da oturuyordu. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayetleri vardır.

4786. Abdülkerîm^[345] b. Mâlik el-Cezerî

Künyesi *Ebû Sa'îd*'dir. Muhammed b. Mervân b. el-Hakem'in mevlası olup *Harran* halkındandı. Aslen *İstahr* halkından olup daha sonra *Harran*'a yerleşmiştir. Hasîf Lehhân'ın amcasının oğludur. Sika bir râvî olup çok sayıda hadis rivayeti vardır.

4787. Zeyd b. Ebû Üneyse

er-Ruha'da yaşayıp orada da vefat etmiştir. Bir zenginin mevlası idi. Sika, çok sayıda hadis rivayetleri bulunan fakih ve âlim bir şahsiyettir.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Zeyd, 125 yılında vefat etti. Muhammed b. Sa'd^[346] dedi ki: Harranlı bir adamın şöyle dediğini işittim: Zeyd, 119 yılında vefat etti.

4788. Ali b. Bezîme^[347]

Sika bir râvî idi.

Bize Ebû Rebâb el-Hakem b. Cünâde es-Süvâî haber verdi; dedi ki:

Medâin savaşı olunca, Sa'd b. Ebû Vakkâs, Câbir b. Semüre es-Süvâî'ye Kisraların çocuklarından iki çocuk bağışladı. Bunlardan biri, Bezîme Ebû

Ali b. Bezîme, diğeri ise el-Muttalib b. Ziyâd b. Ebû Züheyr'in dedesi Ebû Züheyr'dir. Câbir b. Semüre onların her ikisini de azat etti. Ali b. Bezîme, 136 yılında Ebû Ca'fer hilafetinin ilk yıllarında *Harran*'da vefat etti. Ali; Ebû Abdullah olarak künyelenirdi.

4789. Husayf b. Abdurrahman

Künyesi *Ebû Avn* olup *Harran* ehliindendir. Osman b. Affân veya Mu'âviye b. Ebû Süfyân'ın mevlasıdır. Hadis rivayetinde sika idi. 137 yılında Ebû Ca'fer'in hilafetinin başlarında vefat etti.

4790. Hassâf b. Abdurrahman

Ondan da hadis rivayetinde bulunulmuştur. Kendisi ve kardeşi Husayf aynı karında [ikiz olarak] dünyaya gelmişlerdir.

4791. Amr b. Meymûn b. Mihrân [\[348\]](#)

İnşaallah sikadır. *Rakka*'da yaşardı. Muhammed b. Ömer dedi ki: 145 yılında Ebû Ca'fer el-Mansûr'un hilafeti zamanında vefat etti.

4792. Ca'fer b. Bürkân el-Kilâbî

Sika ve sadık bir râvî idi. Yaşadığı dönemde rivayetleri, fıkıh ve fetvaları olan bir kimse idi. Hadislerinde çokça hata ederdi. *Rakka*'da yaşardı. 154 yılında Ebû Ca'fer'in hilafeti zamanında *er-Rakka*'da vefat etti.

4793. en-Nadr b. Arabî el-Âmirî

Hadis rivayetlerinde zayıf sayılırdı. el-Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etti.

4794. Gâlib b. Ubeydullah el-Cezerî

[Gâlib b. Ubeydullah el-Cezerî] el-Ukaylî. Hadis rivayetinde zayıf kabul edilip fazla bir şöhrete sahip değildi. Ebû Ca'fer'in hilafeti zamanında vefat etti.

4795. Abdullah b. Muharrer el-Âmirî

Hadis rivayetinde zayıf kabul edilip fazla bir şöhrete sahip değildi. Ebû Ca'fer'in hilafeti zamanında vefat etti.

4796. Musa b. A'yun

Künyesi *Ebû Sa'îd* olup Benî Ümeyye'nin mevlası idi. Hadis rivayetinde sadûk idi. 177 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında *Harran*'da vefat etti.

4797. Süleyman b. Abdullah b. Ulâse

[Süleyman b. Abdullah b. Ulâse] el-Kilâbî. Az sayıda hadis rivayeti vardı. *Harran*'da yaşayıp oranın kâdılığını yapardı.

4798. Muhammed b. Abdullah b. Ulâse

[Muhammed b. Abdullah b. Ulâse] el-Kilâbî. Künyesi *Ebü'l-Yüsr* idi. İnşaallah sikadır. el-Mehdî'nin kâdılığını yapardı.

4799. Ziyâd b. Abdullah b. Ulâse

[Ziyâd b. Abdullah b. Ulâse] el-Kilâbî. Kardeşi Muhammed'in kâdılığından sonra halife el-Mehdî'nin kâdılığını yaptı.

4800. Yahya^[349] b. Ebû Üneyse

er-Ruha'da yaşayıp orada vefat etmiştir. Kardeşi Zeyd'den daha çok hadis rivayet ederdi. Hadis rivayetinde zayıf olduğundan, hadis ehli onun rivayet ettiği hadisleri yazmıyorlardı.

4801. Ebü'l-Melîh

İsmi, el-Hasan b. Ömer'dir.

Bize Abdullah b. Ebû Ca'fer *er-Rakkî* haber verdi; dedi ki: Ebü'l-Melîh'in doğum yeri *er-Rakka*'dır. Ömer b. Hübeyre el-Fezârî'nin mevlası olup, Meymûn b. Mihrân'ın da râvîsi idi. Akşam ile yatsı arasında minberin yanında namaz kılarak bu namazının bir rekâtı diğer namaza yetiştirdi. 181 yılında, Hârûn'un hilafeti zamanında doksan beş yaşında iken vefat etti.

Bize Süleyman b. Ubeydullah el-Ensârî er-Rakkî haber verdi; dedi ki:

Ebü'l-Melîh'i gördüm, o [saç ve sakalını] kına ile boyardı.

4802. Ubeydullah b. Amr b. Ebü'l-Velîd

[Ubeydullah b. Amr b. Ebü'l-Velîd] el-Esedî. Esed kabilesinin mevlası olup künyesi *Ebû Vehb*'dir. Hadis rivayetinde sika, sadûk ve çok sayıda hadisleri olan bir râvîdir. Hadis rivayetlerinde bazen hataları olurdu. Abdülkerîm el-Cezerî'den rivayet edenler arasında ençok hadis ezberleyen kimsedir. Döneminde hiç kimse fetva konusunda onunla tartışamazdı. 180 yılında *er-Rakka*'da Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4803. Ebü'l-Atûf

İsmi el-Cerrâh b. el-Minhâl'dır. Hadis rivayeti konusunda zayıftı.

4804. Mervân b. Şücâ

Künyesi *Ebû Amr* olup Mervân b. Muhammed b. Mervân b. el-Hakem'in mevlasıdır. *Harran* ehliendendir. Hadis rivayetinde sika ve sadûk bir kimse olup Husayf'ın râvîsi idi. Kendisine el-Husayfî denilen kimsedir. Müminlerin Emiri Musa ve oğlu ile birlikte *Bağdat*'a eğitimci olarak gelmişti. 184 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında *Bağdat*'ta vefat etti.

4805. Attâb b. Beşîr

Künyesi *Ebü'l-Hasan* olup Benî Ümeyye'nin mevlasıdır. *Harran*'da otururdu. Hadis rivayetinde inşaallah sadûk ve sikadır. Husayf'ın râvîsi idi. Hadis rivayetinde fazla bir şöhrete sahip değildir. 190 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında *Harran*'da vefat etti.

4806. Muhammed b. Seleme

Künyesi *Ebû Abdullah* olup Bâhile'nin mevlasıdır. *Harran*'da otururdu. Hadis rivayetinde inşaallah sadûk ve sikadır. Fazilet, rivayet ve fetva sahibi bir kişiliğe sahipti. 191 yılının sonunda Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4807. Ebû Katâde el-Harrânî

İsmi, Abdullah b. Vâkîd olup Benî Himmân'ın mevlasıdır. Fazilet ve ibadet sahibi bir kişiliğe sahipti. Hadis rivayetinde fazla bir şöhreti yoktu.

4808. *el-Fayd b. İshâk*

Künyesi *Ebû Yezîd* olup *er-Rakka* ehliindendir. Hadis rivayeti olan, hayır sahibi ve savaşlara katılmış bir kimseydi. 216 yılında Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *er-Rakka*'da vefat etti.

4809. *Ma'mer b. Süleyman er-Rakkî*

[Ma'mer b. Süleyman er-Rakkî] en-Neha'î. 191 yılı Şaban ayında Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etti.

4810. *Hâlid b. Hayyân*

Künyesi *Ebû Yezîd el-Harrâz*^[350] olup hadis rivayetinde sika ve sebt [sağlam] bir kimse idi. 191 yılı Zilkâde ayında Hârûn'un hilafeti zamanında *er-Rakka*'da vefat etti. Vefat ettiği gün yetmiş yaşına girmiş; ancak yetmiş tamamlamamıştı.

4811. *Abdullah b. Ca'fer b. Gaylân*

Künyesi *Ebû Abdurrahman* olup Ebû Mu'ayt ailesinin mevlasıydı. Ebû'l-Melîh ve Ubeydullah b. Amr'ın râvîsiydi. Gözleri az görür, kına sürerdi. 220 yılı Şaban ayının bitmesine on gün kala Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafeti zamanında *er-Rakka*'da vefat etti.

4812. *Yahya b. Abdullah b. ed-Dahhâk*

[Yahya b. Abdullah b. ed-Dahhâk] b. Bâbelût el-Harrânî. Künyesi *Ebû Sa'id*'dir. Bâbelût, *Tohâristan* ehliinden olup büyük melikler arasında yer alır. Ebû Bekir b. Ebû Meryem ve Safvân b. Amr'dan hadis rivayet etmiştir.

4813. *Abdullah b. Muhammed b. Ali b. Nüfeyl*

[Abdullah b. Muhammed b. Ali b. Nüfeyl] el-Harrânî. Züheyr b. Mu'âviye'nin arkadaşıdır. Künyesi *Ebû Ca'fer* olup *Musul*'da yaşadı.

4814. *el-Muğîre b. Ziyâd*

4815. *el-Me'âfî b. İmrân b. Muhammed*

[el-Me'âfî b. İmrân b. Muhammed] b. İmrân b. Nüfeyl b. Câbir b. Vehb b. Ubeydullah b. Lebîd b. Cebele b. Ganm b. Devs b. Mehâsin b. Seleme b. Fehm. el-Ezd kabilesindendir. Sika, hayır, fazilet ve sünnet sahibi bir kimseydi.

Bize Ahmed b. Abdullah b. Yunus haber verdi; dedi ki:

Süfyân es-Sevrî; el-Me'âfî b. İmrân'ı el-Yakûte [inci] diye isimlendirdi. *Musul* halkı onunla iftihar duyardı.

[344] Abdurrahman b. el-Eş'as ile el-Haccâc b. Yusuf'un orduları arasında meydana gelen ve Deyrû'l-cemâcim savaşıyla başlayan ve ardından devam eden birkaç çatışmayı kastediyor olmalıdır (E).

[345] "Abdülkerîm" adı Leiden neşrinde "Abdullah şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması, *Tehzbü'l-Kemâl* ve *et-Takrîb*'den tespit edilmiştir.

[346] "Muhammed b. Sa'd" adı Leiden neşrinde "Muhammed b. Sa'îd" şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu, İbn Sa'd'dan nakleden el-Mizzî'den tespit edilmiştir.

[347] *et-Takrîb*'in sahibi tarafından bu şekilde kaydedilmiştir. Leiden neşrinde "Nedîme" şeklinde tahrif edilmiştir.

[348] Leiden neşrinde "Mitrân" şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması İbn Hibbân'ın *es-Sikât*'ı ile *et-Takrîb*'den tespit edilmiştir.

[349] Leiden neşrinde "Büceyr" şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *Tehzîbü'l-Kemâl*'den tespit edilmiştir.

[350] III. Ahmed yazmasında ve *et-Takrîb* sahibinin kaydında böyledir. Leiden neşrinde ise "el-Hazzâz" şeklinde yazılmıştır.

MERKEZ VE SINIR BOYLARINDA BULUNANLAR



4816. *Ebû Amr el-Evzâ'î* ﴿عائذ بن عمرو المزني﴾

İsmi, Abdurrahman b. Amr'dır. el-Evzâ, Hemdân'ın bir boyu olup Ebû Amr da bu boydandır. 88 yılında doğdu. Ebû Amr, sika, güvenilir, sadûk, faziletli, hayırsever, çok sayıda hadis rivayeti bulunan, geniş bir ilim ve fıkha sahip hüccet bir kimsedir. Kütüphanesi Yemâme divanına kayıtlı olduğu için, Yahya b. Ebû Kesîr ve diğer Yemâmeli âlimlerden hadis dinlemiştir. Beyrut'ta yaşardı. 150 yılında Ebû Ca'fer'in hilafetinin sonlarında yetmiş yaşında iken Beyrut'ta vefat etmiştir.

4817. *Ebû İshâk el-Fezârî* ﴿عمارة بن أحر المازني﴾

İsmi, İbrahim b. Muhammed el-Hâris b. Esmâ b. Hârice b. Hısn b. Huzeyfe b. Bedr'dir. Sika, faziletli, sünnet sahibi, savaşımlara katılan, hadislerinde çokça hata eden bir kimsedir. 188 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında el-Massîsa'da vefat etti.

4818. *İsa b. Yunus b. Ebû İshâk* ﴿عكراش بن ذؤيب بن حرقوص﴾

[İsa b. Yunus b. Ebû İshâk] es-Sebî'î. Hemdân kabilesinden olup künyesi *Ebû Ömer*'dir. *Kûfe* ehlinde olan İsa b. Yunus daha sonra sınıra yakın *el-Hades*'e^[351] yerleşmiştir. Hadis rivayetinde sika ve istikrarlı bir kimseydi. 191 yılının başlarında Hârûn'un hilafeti zamanında *el-Hades*'te vefat etti.

4819. *Mahled b. el-Hüseyn* ﴿قيصة بن وقاص﴾

Künyesi *Ebû Muhammed* olup *Basra* halkındandır. Hişâm b. Hassân'ın hanımının oğlu Mahled onun hadislerini rivayet etmiştir. Hadis rivayetinde sika ve fâzıl bir kimseydi. Daha sonra *el-Massîsa*'ya giderek oraya yerleşmiştir. 191 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında *el-Massîsa*'da vefat etmiştir.

4820. Muhammed b. Kesîr ﴿معقل بن يسار﴾

Künyesi *Ebû Yusuf* olup *San'a* ehliindendir. *Şam*'da yaşamış daha sonra *el-Massîsa*'ya yerleşmiştir. Sika bir râvî olup, Ma'mer, el-Evzâ'î ve diğer kimselerden hadis rivayet etmiştir. Ömrünün sonlarında zihin karışıklığı yaşadığını söylemişlerdir. 216 yılının sonlarında Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4821. el-Haccâc b. Muhammed el-A'ver ﴿الفضيل بن زيد الرقاشي﴾

Künyesi *Ebû Muhammed* olup Müminlerin Emiri Ebû Ca'fer el-Mansûr'un mevlası olan Süleyman b. Mücâlid'in mevlasıdır. el-Haccâc, *Bağdat* ehliinden olup daha sonra ailesi ile birlikte *el-Massîsa*'ya geçerek orada uzun yıllar yaşamıştır. Daha sonra tekrar *Bağdat*'a dönmüş, 216 yılında Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında orada vefat etmiştir. Sika olup, İbn Cüreyc ve diğerlerinden çok sayıda hadis rivayet etmiştir. *Bağdat*'a geldiğinde durumu çok değişmiş ve bu hal üzere vefat etmiştir.

4822. Muhammed b. Yusuf el-Feryâbî ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

Künyesi Ebû Abdullah olup Süfyân es-Sevrî'nin (rh) arkadaşıdır.

4823. el-Huneynî el-Medenî ﴿بجالة بن عبدة﴾

İsmi, İshâk b. İbrahim'dir.

4824. Âdem b. Ebû İyâs ﴿مجاشع بن مسعود﴾

Künyesi *Ebü'l-Hasan* olup *Horasan*'dan *Merverûz* halkındandır. *Bağdat*'ta hadis tahsil etmiştir. Şu'be'den çok sayıda hadisi sahih olarak dinlemiştir. Daha sonra *Bağdat*'tan ayrılıp *Askalân*'a^[352] yerleşmiştir. 220 yılı Cemâziyelâhir ayında, Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafeti zamanında, seksen sekiz yaşında vefat edinceye kadar *Askalân*'da kalmıştır. Kısa boylu olup verrâk [kağıt satışı yapar] idi.

4825. el-Heysem b. Cemîl ﴿مالك بن حيدة﴾

Musa b. Dâvûd'un şöyle dediğini işittim:

el-Heysem b. Cemîl hadis tahsilinde iki defa başarısız oldu. *Bağdat* ehlinde olup daha sonra *Antakya*'ya geçerek oraya yerleşmiş ve orada vefat etmiştir. Hadis rivayetinde sika idi.

4826. Ali b. Bekkâr el-Basrî ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

Künyesi *Ebü'l-Hasan* olup âlim ve fakih bir şahsiyetti. 208 yılında Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *el-Massîsa*'da vefat etti.

4827. Hâris b. Atıyye el-Basrî ﴿عبد المؤمن بن أبي شراعة﴾

Künyesi *Ebü Abdullah*'tır. 199 yılında el-Me'mûn'un hilafeti zamanında *el-Massîsa*'da vefat etmiştir. Hâris; âlim bir kişiydi.

4828. Halef b. Temîm el-Kûfî ﴿عق بن زيد بن ضمرة﴾

Âlim bir kimseydi. 203 yılında, Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *el-Massîsa*'da vefat etti.

4829. Muhammed b. Uyeyne el-Fezârî ﴿إياس بن قتادة بن أوفى﴾

Künyesi *Ebü Abdullah* olup âlim bir şahsiyetti. 217 yılında Abdullah b. Hârûn'un hilafeti zamanında *el-Massîsa*'da vefat etti.

4830. Ebû Osman Sa'îd el-Karî ﴿معاوية بن حيدة بن معاوية﴾

[Ebû Osman Sa'îd el-Karî] es-Sayyâd. *Horasan* halkından olup sınır boyunda yaşamıştır. Fakih, âlim ve zâhid bir kimseydi. 221 yılında Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafeti zamanında *el-Massîsa*'da vefat etmiştir.

4831. Ebü'l-Muvaffak ﴿أبو طلحة﴾

Fakih bir kimse olup *Keferbeyyâ*'da^[353] yaşardı. 220 yılında Müminlerin Emiri Ebû İshâk'ın hilafeti zamanında *el-Massîsa*'da vefat etmiştir.

4832. Ebü'l-Münzir ﴿أبو الخليل﴾

el-Massîsa'da kâdılık yapmakta olup âlim ve fakih bir kimseydi. 222 yılında el-Mu'tasım Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafeti zamanında *el-Massîsa*'da vefat etmiştir.

4833. Mansûr b. Hârûn ﴿أبو رفاعه العدوى﴾

Künyesi *Ebü'l-Hasan* olup âlim ve fakih bir kimseydi. 222 yılında Ebû İshâk'ın hilafeti zamanında *el-Massîsa*'da vefat etmiştir.

4834. Ebû Zekerıyyâ el-Tahhân ﴿عبد العزيز بن قريو﴾

Âlim bir kimseydi. 225 yılında Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafeti zamanında *el-Massîsa*'da vefat etmiştir.



[351] el-Hades, Malatya, Samsat ve Maraş arasında korunaklı bir kaledir.

[352] Askelan: Filistin'in tarihi en büyük ve en eski bir şehri.

[353] *el-Massîsa* (Misis) hizasında *Ceyhan* kıyısında bir şehirdir.

RESÛLULLAH'IN ASHÂBI'NDAN MISIR'A YERLEŞENLER



4835. *Amr b. el-Âs b. Vâil* ﴿سعيد بن يزيد أبو مسلمة﴾

[Amr b. el-Âs b. Vâil] b. Hâşim b. Sa'îd b. Sehm. Künyesi *Ebû Abdullah*'tır. *Habeşistan* topraklarında, en-Necâşî'nin yanında Müslüman oldu. Peşinden hicretin 8. senesinde Safer ayının başında muhacir olarak *Medine*'ye Allah Resûlü'nün (sas) yanına geldi ve Allah Resûlünün sohbetinde bulundu. Allah Resûlü (sas) onu *Zatü's-Selâsil* gazvesine komutan olarak görevlendirdi. *Mekke*'nin fethi gününde Allah Resûlü onu Hüzeyl kabilesinin putu olan Süvâ'a gönderdi ve onu yıktı. Aynı şekilde Allah Resûlü (sas) Amr'ı, *Umân*'da bulunan ve Ezd kabilesine mensup el-Cülendâ'nın iki oğlu olan Ceyfer ve Abd'ı İslâm'a davet için gönderdi. Allah Resûlü (sas) vefat ettiğinde Amr, *Umân*'da bulunuyordu. Bunun üzerine Amr *Medine*'ye geldi. Bu defa Ebû Bekir (r) onu komutanlardan biri olarak *Şam*'a gönderdi. *Şam*'ın fethinde çeşitli görevler üstlendi ve daha sonra da *el-Yermûk* savaşına katıldı.

Ömer b. el-Hattâb (r) onu Filistin ve çevresine vali tayin etti. Daha sonra Ömer, *Mısır*'a gitmesi için Amr'a bir mektup yazdı. Bunun üzerine Amr (r) 3.500 kişilik bir İslâm ordusu ile *Mısır*'a gitti ve orayı fethetti. Ömer b. el-Hattâb, Amr vefat edinceye kadar onu *Mısır*'da vali olarak bıraktı.

Osman b. Affân da birkaç yıl daha onu *Mısır*'a vali olarak atadı. Ancak çok geçmeden Osman, Amr'ı valilikten azledip yerine Abdullah b. Sa'd b. Ebû Serh'i getirdi. Amr *Medine*'ye gelip orada yaşadı. İnsanlar Osman hakkında kavgaya tutuşunca *Şam*'a gitti. *Filistin* topraklarında *es-Seb* denilen yerde kendine ait olan bir araziye yerleşti ve Osman (r) öldürülünceye kadar orada kaldı. Daha sonra Mu'âviye ile birlikte hareket ederek açıkça Osman'ın kanını talep etti. Mu'âviye ile birlikte *Sıffîn* savaşına katıldı.

Mu'âviye daha sonra onu *Mısır*'a vali tayin etti. Vali olarak *Mısır*'a gidince orada kendine bir ev inşa etti ve oraya yerleşti. 43 yılında, Ramazan bayramı gününde Mu'âviye'nin hilafeti zamanında vefat edinceye kadar *Mısır*'da kaldı. Vefatında *Mısır* mezarlığına, *el-Mukattam* denilen dağın

eteğine defnedildi. Ölüm anı kendisine gelince, “Beni oturtun!” dedi. Hazır bulunanlar onu oturtular. Sonra şu tavsiyede bulundu: “Ruhumun kabz olduğunu gördüğünüzde kefenimi hazırlayın ve beni üç elbise ile kefenleyin. Kefenimin üzerini [izarı] de bağlayın, zira ben hasmı olan birisiyim, hesaba çekileceğim. Mezarımı da kazın, üzerime toprak atın ve beni süratle kabrime götürün.” Sonra da şunu ekledi: “Ey Allah’ım! Sen Amr b. el-Âs’a bazı şeyler emrettin. O bunları terkedip yapmadı. Bazı şeyleri de ona yasakladığın halde o bunları işledi.” Sonra da iki elini birleştirip onlara tutunarak: “*Lâ ilâhe illa ente* [Senden başka ilah yoktur, senden başka ilah yoktur.]” diyerek bu sözleri üç defa tekrarladı ve bu hal üzere ruhu kabzoldu.

Abdullah b. Sâlih el-Mısırî,[354] Harmele b. İmrân’dan naklederek dedi ki: Bize Abdullah b. Amr’ın mevlası Ebû Firâs şunu haber verdi:

Amr b. el-Âs Ramazan bayramı gecesinde vefat etti. Abdullah b. Amr onun cenazesini sabahleyin götürdü. Ortalık aydınlanınca onu kabristana bıraktı. Sokaklar boşaldıktan sonra da cenaze namazını kılıp onu defnetti. Daha sonra insanlara bayram namazını kıldırdı ve şöyle ekledi: “Zannederim ki, bayram namazına hazır olan herkes onun namazını kıldı ve onu defnetti.”

4836. Abdullah b. Amr b. el-Âs ﴿طلحة بن عبد الله النضرى﴾

[Abdullah b. Amr b. el-Âs] b. Vâil b. Hâşim b. Sa’îd b. Sehm.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Abdullah b. Amr babasından önce Müslüman olup Peygamber (sas) ile sohbette bulunmuştur. Sâlih ve faziletli bir şahsiyetti.

Bize Ebû Bekir b. Abdullah b. Ebû Üveys haber verdi. O Süleyman b. Bilâl’den, o Safvân b. Süleym’den, o da Abdullah b. Amr’dan şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber’den (sas) işittiklerimi yazma konusunda izin istedim; bana izin verdi. Ben de yazdım. Abdullah, yazmış olduğu bu sahifesini “es-Sâdika” olarak isimlendirirdi.

Bize Ma'n b. İsa haber verdi; dedi ki: Bize İshâk b. Yahya anlattı. O da Mücâhid'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Amr'ın yanında bir sahife gördüm ve ne olduğunu kendisinden sordum. "Bu, es-Sâdıka'dır. Onun içinde, benimle Peygamber (sas) arasında hiç kimse yokken ondan duyduğum şeyler vardır." dedi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize İbn Ebû Zi'b haber verdi; dedi ki: Bize Ömer b. Abdullah İbn Süveyfi haber verdi; dedi ki:

Bana Abdullah b. Amr b. el-Âs'ı gören kimse, saç ve sakalının beyaz olduğunu haber verdi.

Bize Affân b. Müslim ve Yahya b. Abbâd haber verdiler; dediler ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bana Ali b. Zeyd haber verdi. O da el-Uryân b. el-Heysem'den şöyle dediğini rivayet etti:

Babamla birlikte Yezîd b. Mu'âviye'nin yanına gittik. Biz oradayken uzun boylu, kırmızı tenli, karnı büyük bir adam geldi. selam verip oturdu. Babam, "Kim bu?" diye sordu: "Abdullah b. Amr'dır." denildi.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Ali b. Zeyd haber verdi. O da Abdurrahman b. Ebû Bekre'den şunu rivayet etti:

Abdullah b. Amr'ı vasfedip, "Kırmızı tenli, karnı büyük ve uzunca bir adamdır." dedi.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Hemmâm b. Yahya anlattı; dedi ki: Bize Katâde anlattı. O el-Hasan'dan, o da Şerîk b. Halîfe'den şöyle dediğini rivayet etti:

Abdullah b. Amr'ın Süryanice okuduğunu gördüm.

Bize Amr b. Âsım el-Kilâbî haber verdi; dedi ki: Bize Havşeb anlattı; dedi ki: Bize Benî Mahzûm'un mevlası Müslim anlattı; dedi ki:

Abdullah b. Amr âmâ olduktan sonra da Beyt'i [Kâbe'yi] tavaf etti.

Abdullah b. Amr babası ile birlikte Osman'ın (r) ölüm hadisesinden uzak duruyordu. Babası Mu'âviye'nin yanına gidince o da babası ile birlikte gitti ve *Sıffîn* savaşına katıldı. Daha sonra pişmanlık duyarak, “*Sıffîn*'den bana ne! Müslümanlarla savaşmak benim neyime gerek!” dedi ve babası ile birlikte *Mısır*'a gitti. Amr b. el-Âs, vefat hastalığı sırasında onu *Mısır*'a vali tayin etti. Mu'âviye bir süre onu görevinde bıraktı; ancak daha sonra görevden aldı. Abdullah b. Amr b. el-Âs, hac ve umreyi yapar sonra *Şam*'a gelirdi. Daha sonra kendine bir ev inşa ettiği *Mısır*'a döndü. 77 yılında Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti zamanında vefat edinceye kadar *Mısır*'da kaldı. Vefatında ise evine defnedildi. Abdullah b. Amr'ın vefatıyla ilgili bilgileri Ebü'l-Yemân el-Hımsî, Safvân b. Amr'dan bu şekilde rivayet etti.

Muhammed b. Ömer ise şöyle dedi: “Abdullah b. Amr 65 yılında, doksan iki yaşında iken *Şam*'da vefat etti.”

Ebû Bekir ve Ömer'den hadis rivayet etmiştir.

4837. *Hârice b. Hüzâfe b. Gânim* ﴿عمران بن الحصين بن عبيد﴾

[Hârice b. Hüzâfe b. Gânim] b. Âmir b. Abdullah b. Abîd b. Avîc b. Adî b. Ka'b. İlk yıllarında Müslüman olup Peygamber (sas) ile sohbette bulunmuştur. Daha sonra *Mısır*'a yerleşti. Amr b. el-Âs tarafından *Mısır* kâdılığını yaptı. Bir günün sabahında Hâricî biri, Amr b. el-Âs'ı vurmayı azmetti. O gün Amr [evden] çıkmayıp kendi yerine namaz kıldırması için Hârice'ye görevlendirmişti. Hâricî ileri atılıp Amr b. el-Âs'ı öldürmek üzere Hârice'yi kılıçla vurdu ve onu öldürdüğünü zannetti. Hâricî alınıp Amr'ın huzuruna getirildi. Kendisine, “Vallahi, sen Amr'ı öldürmedin, Hârice'yi vurdun.” dediler. Bunun üzerine şöyle dedi: “Ben Amr'ı öldürmek istedim, ama Allah Hârice'yi diledi.” Bu söz, darb-ı mesel oldu.

Abdullah b. Sâlih, Leys b. Sa'd'dan, o da Yezîd b. Ebû Habîb'den naklederek dedi ki:

Ömer b. el-Hattâb, Amr b. el-Âs'a bir mektup yazarak, “Ağacın altında biat eden herkese^[355] 200 [dirhem] istihkak ver. İdareciliğinden dolayı bu istihkaka kendinden başla. Hârice b. Huzâfe'ye şecaat şerefinden dolayı, Osman b. Kays es-Sehmî'ye ise misafirlik şerefinden dolayı istihkaklarını ver.” dedi.

4838. *Abdullah b. Sa'd b. Ebû Serh* ﴿عبد الله بن سعد بن أبي سرح﴾

[Abdullah b. Sa'd b. Ebû Serh] b. el-Hâris b. Hubeyb b. Cezîme b. Mâlik b. Hısl b. Âmir b. Lüey. İlk müslümanlardan olup Allah Resûlü'nün (sas) vahiy kâtipliğini yapmıştır. Daha sonra fitneye düştü ve mürted olarak *Medine*'den çıkıp *Mekke*'ye gitti. Allah Resûlü (sas) *Mekke*'nin fethi gününde kanının akıtılmasını helal kıldı. Osman b. Affân Peygamber'e (sas) gelerek onun için emân istedi, Allah Resûlü de onu emin kıldı. Abdullah, Osman b. Affân'ın sütkardeşiydi. Osman, "Ey Allah'ın Resûlü! Biatini kabul eder misin?" diye sordu. O gün Allah Resûlü (sas), İslâm üzere onun biatini alarak şöyle dedi: "İslâm, kendisinden önce yapılanları yok sayar." Osman b. Affân onu, Amr b. el-Âs'tan sonra *Mısır*'a vali tayin etti. O da *Mısır*'a yerleşti ve orada kendine bir ev yaptı. Osman b. Affân (r) vefat edinceye kadar *Mısır*'da vali olarak kaldı.

4839. Mahmiye b. Cez b. Abduyağûs ﴿قرة بن إياس بن هلال بن رئاب﴾

[Mahmiye b. Cez b. Abduyağûs] b. Uveyc b. Amr b. Zübeyd b. Mezhic. Benî Sehm kabilesinin müttefiği idi. Mahmiye, *Mekke*'de ilk zamanlarda Müslüman oldu ve ikinci hicrette *Habeşistan*'a hicret etti. Katıldığı ilk savaş [Benî] Mustalık'a karşı yapılan *el-Müreysi* gazvesidir. Allah Resûlü (sas) onu o gün, humus [beşte bir olan pay] ve Müslümanların hisseleri üzerine görevlendirdi. Daha sonra ise onu beşte bir pay alanlar üzerine görevlendirdi. Daha sonraları ise *Mısır*'a yerleşti.

4840. Abdullah b. el-Hâris b. Cez ﴿عبيد الله بن محمد بن حفص﴾

[Abdullah b. el-Hâris b. Cez] ez-Zübeydî. Peygamber'in (sas) sohbetinde bulunmuştur. *Mısır*'a yerleşmiş ve Mısırlılar kendisinden hadis rivayet etmişlerdir.

Abdullah b. Sâlih, İbn Lahî'a'dan, o da Ubeydullah b. Ebû Ca'fer'den rivayetle dedi ki:

Abdullah b. el-Hâris b. Cez üzerinde Hârkâniyye [siyah] bir sarık gördüm. el-Hârkâniyye'nin ne olduğunu İbn Lehî'a'ya sordum. "Siyah [sarık]." dedi.

4841. Ukbe b. Âmir b. Abs el-Cühenî ﴿منصور بن عبد الرحمن الغداني﴾

Künyesi *Ebû Amr* olup Peygamber'in (sas) sohbetinde bulunmuştur. Allah Resûlü (sas) vefat edip *Ebû Bekir* (r) insanları *Şam*'a gönderince *Ukbe b. Âmir* de çıktı; *Şam* ve *Mısır*'ın fetihlerine katıldı. Mu'âviye ile birlikte *Sıffîn* savaşına katıldı. Daha sonra *Mısır*'a geçti ve orada kendine bir ev yaptı. *Mısır*'da, Mu'âviye b. *Ebû Süfyân*'ın hilafetinin sonlarında, *Mısır* halkının kabristanı olan *el-Mukattam*'a defnedildi.

Bize el-Velîd et-Tayâlisî haber verdi; dedi ki: Bize Leys b. Sa'd anlattı; dedi ki: Bana Ebû Uşâne anlattı; dedi ki:

Ukbe b. Âmir'i gördüm; o [saç ve sakalını] siyaha boyuyordu. "Üst kısımlarını değiştiriyoruz; ancak kökleri değişmeyi kabullenmiyoruz." derdi.

4842. Nübeyh b. Suâb el-Mehrî ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

Bize el-Heysem b. Adî haber verdi; dedi ki: Bize Abdurrahman b. Ziyâd b. En'am haber verdi. O da Yezîd b. Ebû Habîb'den şöyle dediğini rivayet etti: Bana -Nebi'nin (sas) Ashâbından olan- Nübeyh b. Suâb el-Mehrî anlattı; dedi ki:

Himyerli bir adam Allah Resûlü'nun yanına gelip Müslüman oldu ve sonra da vefat etti. Nebi (sas), "Onun Müslüman varislerinden birini arayın." diye buyurdu. Bunun üzerine adamın Müslüman olan varislerinden birini aradılar; fakat kimseyi bulamadılar. Peygamber (sas) tekrar buyurdu: "Mirasını, soy itibarıyla en yaşlı olan Kudâ'alı'ya verin." *Kelb b. Vebere*'nin kardeşi, *el-Berk b. Vebereoğulları*'ndan *Abdullah b. Üneys*'in, soy olarak en yaşlı Kudâ'alı olduğunu gördüler. O da, *Ensâr*'dan *Selimeoğulları*'nın müttefiği idi.

4843. Alkame b. Rimse el-Belevî ﴿رافع بن عمرو الغفاري﴾

Kudâ'alı'dır.

Abdullah b. Sâlih, Leys b. Sa'd'dan naklederek dedi ki: Bana Yezîd b. Ebû Habîb anlattı. O Süveyd b. Kays et-Tüceybî'den, o Züheyr b. Kays el-Belevî'den, o da Alkame b. Rimse el-Belevî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü (sas), Amr b. el-Âs'ı *Bahreyn*'e gönderdi. Sonra da bir seriyye ile birlikte çıkınca biz de onunla birlikte çıktık. Allah Resûlü (sas) bir miktar uyukladı; sonra uyandı ve "Allah Amr'a rahmet eylesin!" buyurdu. Biz ismi Amr olan herkesi hatırlamaya başladık. Sonra Allah Resûlü (sas) tekrar uyukladı. Sonra uyanıp şöyle buyurdu: "*Allah Amr'a rahmet eylesin.*" Daha sonra üçüncü kere uyukladı, uyanıp: "*Allah Amr'a rahmet eylesin.*" buyurdu. Biz, "Hangi Amr? Ey Allah'ın Resûlü!" dedik. "Amr b. el-Âs." dedi. "Neden o?" diye sordular. "Onu, zekât almak üzere insanlara gönderdiğim zaman, zekâtı fazlasıyla getirdiğini hatırladım. Kendisine, 'Ya Amr! Bunu nerden getirdin?' dediğimde ise, 'Allah katından!' derdi. Amr doğru söylemiştir. Zira Amr'ın Allah katında çok sevabı vardır." dedi.

Ebû Bekir dedi ki: Züheyr şöyle dedi: Fitne meydana geldiği vakit, "Allah Resûlü'nün (sas) kendisi hakkında konuştuğu ve bahsettiği şu adama tabi olayım." dedim ve artık ondan ayrılmadım.

4844. *Ebû Zem'a el-Belevî* ﴿الحارث بن أقيش﴾

Bana Hassân b. Gâlib el-Mısırî'den, o İbn Lehî'a'dan, o da Abdülazîz b. Abdülmelik b. Müleyl'den rivayetle haber verildiğine göre:

Peygamber'in (sas) ashâbından olan Ebû Zem'a el-Belevî, *İfrîkıyye*'de öleceği sırada şöyle dedi: "Beni defnettığınız zaman kabrimi düzleyin [yerle bir yapın]."

4845. *Ebû Hırâş es-Sülemî* ﴿عبد الرحمن بن سمرة﴾

Abdullah b. Yezîd el-Mukri dedi ki: Bize Hayve b. Şüreyh anlattı; dedi ki: Bana Ebû Osman el-Velîd b. Ebü'l-Velîd şunu anlattı: İmrân (yani İbn Ebû Enes), Ebû Hırâş es-Sülemî'nin kendisine anlattığına göre, Peygamber'in (sas) şöyle dediğini işitti:

"Bir sene din kardeşiyle konuşmayan kimse onun kanını akıtmış gibi olur."

4846. *Ebû Basra el-Gıfârî* ﴿أبو السليل القيسی﴾

Peygamber'in (sas) ashâbından olup *Mısır*'da yaşamış ve yine *Mısır*'da vefat etmiştir. Vefatında, *Mısır* ehlinin kabristanlığı olan *el-Mukattam*'a defnedilmiştir.

4847. Oğlu Basra b. Ebû Basra ﴿عبد الرحمن بن سمرة﴾

Peygamber (sas) ile arkadaşlık yapmış ve ondan hadis rivayet etmiştir.

4848. Oğlu Humeyl b. Basra b. Ebû Basra el-Gıfârî

﴿حميل بن بصرة بن أبي بصرة﴾

O da, babası ve dedesi ile birlikte Peygamber'e (sas) arkadaşlık yapmış ve ondan hadis rivayet etmiştir.

4849. Ebû Bürde ﴿أبو صفية﴾

Peygamber (sas) ile arkadaşlık yapmış olup *Mısır*'a yerleşmiştir.

Bana Sa'îd b. Ebû Meryem'den haber verildi: O da Nâfi b. Yezîd'den şöyle dediğini rivayet etti: Bana Ebû Sahr anlattı. O Abdullah b. Mu'attib veya Muğîs b. Ebû Bürde'den, o babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Ben Allah Resûlü'nün (sas) şöyle dediğini işittim: "İki Kâhine'den [Kurayza ve Nadîr kabilelerinden] bir adam çıkıp Kur'an'ı öyle güzel öğrenecek ki, kendisinden sonra hiç kimse onun gibi öğrenemeyecektir.

Nâfi dedi ki: Rebî'a şöyle dedi:

Biz o adamın Muhammed b. Ka'b el-Kurazî olduğunu söyledik. İki Kâhin ise Kurayza ve en-Nadîr'dir.

4850. Abdullah b. Sa'd ﴿عبد الله بن سعد﴾

Peygamber'in (sas) ashâbından bir adam olup *Mısır*'da yaşamıştır.

Abdurrahman b. Mehdî, Mu'âviye b. Sâlih'ten, o el-Alâ b. el-Hâris'ten, o Hizam b. Mu'âviye'den, o da amcası Abdullah b. Sa'd'dan rivayet ederek dedi ki:

Allah Resûlü'nden (sas) hayızlı kadının vekâletini sordum. “Onu vekil yapabilirsin.” dedi.

Allah Resûlü'nden (sas), evde kıldığım namaz ile mescitte kıldığım namaz hakkında da sordum. “Evimin mescide ne kadar yakın olduğunu biliyorsun. Farz olan namaz hariç, diğer namazları evde kılmak bana daha sevimlidir.” dedi.

4851. Hareşe b. el-Hâris ﴿أبو رفاعه العدوي﴾

el-Velîd b. Müslim, İbn Lehî'a'dan rivayet ederek dedi ki: Bana Yezîd b. Ebû Habîb anlattı. O da -Peygamber'in (sas) ashâbından olan-Hareşe b. el-Hâris'ten şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: “Kişinin idam edilerek öldürüldüğünü gördüğünüzde orada bulunmayın. Zira o kişinin mazlum olarak öldürülmüş olması muhtemeldir. Bu durumda Allah'ın gazabı size de isabet eder.”

4852. Cünâde el-Ezdî ﴿مالك بن حيدة﴾

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O Muhammed b. İshâk'tan, o Yezîd b. Ebû Habîb'den, o Mersed b. Abdullah el-Yezenî'den, o Huzeyfe el-Ezdî'den, o da Cünâde el-Ezdî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Sekizincileri benim olduğum^[356] yedi Ezdli ile birlikte Cuma günü oruçlu olduğumuz halde Allah Resûlü'nün (sas) yanına vardık. Allah Resûlü (sas) bizi önündeki yemeğe davet edince, “Biz oruçluyuz.” dedik. “Dün oruç tuttunuz mu?” diye sordu. Biz, “Hayır!” dedik. “Peki, yarın tutacak mısınız?” diye sordu. Biz yine “Hayır!” dedik. Bunun üzerine Peygamber (sas) bize, “Orucunuzu bozun.” dedi. Biz de orucumuzu bozduk. Daha sonra Allah Resûlü (sas) Cuma namazına çıktı. Minbere oturunca içinde su bulunan bir kap istedi ve içindeki suyu içti. Bu sırada insanlar ona bakıyorlardı. Allah Resûlü (sas) bu davranışı onlara, Cuma günü oruç tutmadığını bildirmek için yaptı.

4853. Sa'îd b. Yezîd el-Ezdî ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

4854. *Ebû Sa'd el-Hayr el-Enmârî* ﴿عمرو بن تغلب النمرى﴾

Bana Ebû İshâk b. Zürayk'tan haber verildi; dedi ki: Bana Amr b. el-Hâris ez-Zübeydî haber verdi; dedi ki: Ebû Amr Abdullah b. Âmir el-Cühenî şunu anlattı:

Kays b. el-Hâris el-Âmirî onlara, Ebû Sa'd el-Hayr'ın Kartasâ'da, ^[357] Peygamber'in (sas) kendilerine şöyle dediğini anlattığını anlattı: "Ümmetimden 70.000 kişi cennete girecek ve her 1.000 kişi ile birlikte 70.000 kişi daha girecektir. Bu, muhacirlerimizi ve Bedevîlerimizden bir grubu içine almaktadır.

4855. *Mu'âz b. Enes el-Cühenî* ﴿عبد العزيز بن قوير﴾

Peygamber (sas) ile arkadaşlık yapmış, ondan hadis rivayet etmiş ve Mısır'da yaşamıştır. Adı Ebû Sehl b. Mu'âz olup Zebbân b. Fâid ile diğer Şamlıların ve Mısırlıların kendisinden hadis rivayet ettikleri kimsedir.

4856. *Ebü'l-Yakzân* ﴿أبو اليقظان﴾

Allah Resûlü'nün (sas) arkadaşısıdır.

el-Hasan b. Musa, İbn Lehî'a'dan rivayet ederek dedi ki: Bize Ebû Uşâne anlattı. O -Peygamber'in (sas) ashâbından olan- Ebü'l-Yakzân'ın şöyle dediğini işittiğini anlattı:

Müjdeler olsun size! Allah'a yemin olsun ki, sizler Allah Resûlü'nü (sas), onu görenlerin hepsinden daha fazla seviyorsunuz.

4857. *Mu'âviye b. Hudeyc*

Peygamber'in (sas) ashâbından olup, ondan hadis rivayet etmiştir. Ömer b. el-Hattâb ile de karşılaşmış ve ondan mesh ile ilgili bir hadis rivayet etmiştir. Mu'âviye b. Hudeyc Osman taraftarıydı.

Bize Affân b. Müslim haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Seleme anlattı; dedi ki: Bize Sâbit haber verdi. O da -Ebû Huceyr olan- Sâlih b. Huceyr'den, o da -Peygamber (sas) ile sohbeti olan- Mu'âviye b. Hudeyc'den şöyle dediğini rivayet etti:

Kim bir cenazeyi yıkar, onu kefenler, kabre konuncaya kadar peşinden yürür ve defin işinde bulunursa günahlarından af olunmuş olarak döner.

4858. Ziyâd b. el-Hâris

[Ziyâd b. el-Hâris] es-Sudâî. Peygamber (sas) ile birlikte bazı seferlere çıkan, onunla birlikte yol alan ve üzengisini terk etmeyen kimsedir. Seher vakti olduğunda Peygamber (sas) ona, “*Ey Sudâlî! Ezan oku!*” dedi. O da ezanı okudu, sonra kamet getirmek için Bilâl geldi. Peygamber (sas) Bilâl’e hitaben, “Şüphesiz ki ezanı Sudâlî okudu. Kim ezanı okuduysa o kamet getirir.” buyurdu. [Râvî] dedi ki: Sudâlî kamet getirdi. Peygamber (sas) de namazı kıldırmak üzere öne doğru çıktı ve insanlara namazlarını kıldırdı. Ziyâd b. el-Hâris *Mısır*’a yerleşti ve Mısırlılar kendisinden hadis rivayet ettiler.

4859. Mesleme b. Muhalled b. es-Sâmit

[Mesleme b. Muhalled b. es-Sâmit] b. Niyâr b. Levzân b. Abdu Vüd b. Zeyd b. Sa’lebe b. el-Hazrec b. Sa’îde. Ensâr’dan olup künyesi *Ebû Mu’ammer*’dir.

Bize Ma’n b. İsa anlattı; dedi ki: Bize Musa b. Uley b. Rebâh anlattı. O babasından, o da Mesleme b. Muhalled’den şöyle dediğini rivayet etti:

Müslüman olduğum zaman dört yaşındaydım. Allah Resûlü (sas) vefat ettiği zaman ise ondört yaşında idim.

Muhammed b. Ömer dedi ki: Mesleme b. Muhalled, Allah Resûlü’nden (sas) hadis rivayet etti. Daha sonra *Mısır*’a geçerek orada yaşadı. Kendisi *Harabtâ* ehliyendi. Bunlar ise Mağrib [Fas] ehlinin en şiddetli ve hazırlıklı olanlarıydı. Kendisinin orada namı ve şöhreti vardı. Daha sonra *Medine*’ye geçti ve Mu’âviye b. Ebû Süfyân’ın hilafeti zamanında *Medine*’de vefat etti.

4860. Sürrak

Bize Ahmed b. Muhammed b. el-Velîd el-Ezraki el-Mekkî haber verdi; dedi ki: Bize Hişâm b. Hâlid anlattı. O Zeyd b. Eslem’den, o da

Abdurrahman b. el-Beylemânî'den anlattı; dedi ki:

Mısır'da bulunuyordum. Bir adam, "Sana Allah Resûlü'nün (sas) ashâbından bir kişiyi söyleyeyim mi?" dedi. Ben, "Evet söyle." dedim. Bir adam gösterdi. Ben de onun yanına vardım ve "Allah sana merhamet eylesin. Kimsin sen?" diye sordum. "Ben Sürrak'ım." dedi. Ben de, "SübhaneAllah! Sen Allah Resûlü'nün (sas) ashâbından bir kimse iken, bu isimle isimlenmen sana yakışır mı?" dedim. "Allah Resûlü (sas) beni Sürrak ismi ile isimlendirdi. Bu sebeple bu ismi asla bırakmayacağım." dedi. "Allah Resûlü niçin sana Sürrak ismini verdi?" diye sordum. "Bâdiye ehlinden [bedevî] bir adam iki devesini satmak üzere geldi. Ben de her iki devesini satın alıp adama, 'Gel senin paranı vereyim.' dedim. Sonra evime girip bana ait olan evin diğer tarafından çıktım. İki devenin parası ile de ihtiyaçlarımı giderdim ve ortalıktan kayboldum. Bedevînin çıkıp gittiğini zannederek daha sonra dışarı çıktım. Dışarı çıkınca bedevînin orada beklemekte olduğunu gördüm. Beni alıp Allah Resûlü'nün (sas) yanına götürdü ve ona olayı anlattı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sas) bana, "Yaptığın işe seni zorlayan şey nedir?" diye sordu. Ben, "Ey Allah'ın Resûlü! İki devenin parası ile ihtiyaçlarımı giderdim." dedim. Allah Resûlü, "O halde parayı öde!" dedi. Ben, "Yanımda yok." dedim. Peygamber (sas), "Sen Sürraksın, [yani hırsızsın]." dedi ve ekledi: "Ey A'râbî! Onu götür, sat ve ondan hakkını al." buyurdu. İnsanlar bana bakıp fiyat vermeye başlayınca bedevî onlara dönüp, "Ne istiyorsunuz?" diye sordu. Onlar, "Asıl sen ne istiyorsun?" diye sordular. İnsanlar, "Fidye [bedel] verip onu senden almak istiyoruz." dediler. Bunun üzerine bedevî şöyle dedi: 'Vallahi hiç birinizin benden daha çok Allah'a ihtiyacı yoktur. Git, ben seni azat ettim.' dedi."

Bize Yezîd b. Hârûn ve Yahya b. Hammâd haber verdiler. Onlar Cüveyriye b. Esmâ'dan, o el-Münbe'is'in mevlası Abdullah b. Yezîd'den, o Mısır ehli bir adamdan, o da Sürrak'dan şunu rivayet etti:

Resûlullah (sas) hüküm verdi.

Yezîd dedi ki: "Bir şahidin şehadeti ve hak sahibinin yemini ile hüküm verdi." Yahya b. Hammâd dedi ki: "Bir yemin ve bir şahidin şehadetiyle hüküm verdi."

4861. Sender

Allah Resûlü'nün (sas) mevlasıdır. Bazıları ise onun İbn Sender olduğunu söylemişlerdir.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki: Bize Üsâme b. Zeyd el-Leysî anlattı. O Amr b. Şu'ayb'dan, o babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Zinbâ el-Cüzâmî Ebû Ravh'ın Sender adında bir kölesi vardı. Zinbâ, Sender'in kendisine ait olan cariyeyi öptüğünü gördü. Bunun üzerine Zinbâ onu dağladı; burnunu ve iki kulağını deldi. Adı geçen köle Peygamber'in (sas) yanına geldi. Peygamber (sas) kölenin efendisini çağırıp ona nasihatte bulundu; sonra, “Her kim, işkence ile vücudunun bir tarafı zarar görür veya ateşle yakılırsa o kimse hürdür. Artık o kimse Allah'ın ve Resûlü'nün mevlasıdır.” dedi. Sender, “Ey Allah'ın Resûlü! İdarecilerin bana iyi davranmaları için tavsiyede bulun.” dedi. Peygamber (sas), “Bütün Müslümanların sana iyi davranmalarını tavsiye ediyorum.” dedi. Peygamber (sas) vefat edince Sender, Ebû Bekir'in yanına geldi ve “Allah Resûlü'nün benim için yaptığı tavsiyeyi gözetle!” dedi. Ebû Bekir vefat edinceye kadar ona azık bağladı. Ömer halife olunca Sender ona da, “Allah Resûlü'nün benim için yaptığı tavsiyeyi gözetle!” dedi. Ömer ona, “Eğer istiyorsan sana Ebû Bekir'in bağladığı azığın aynısını bağlayayım veya şehir valilerine senin için tavsiyede bulunayım.” dedi. Sender, “Benim için Mısır valisine tavsiyede bulun. Çünkü Mısır'ın ekili arazisi ve toprağı vardır.” dedi. Ömer, [Mısır valisi] Amr b. el-Âs'a mektup yazarak “Sender senin yanına geliyor. Allah Resûlü'nün (sas) onun hakkındaki tavsiyelerini yerine getir.” dedi. Bunun üzerine Amr, ona geçimi için Mısır'da arazi tahsis etti. Sender orada yaşayabildiği kadar yaşadı. Vefat edince [kendisine tahsis edilen] Allah malının feyi geri alındı. Daha sonra Amr b. el-Âs o araziye el-Asbağ b. Abdülazîz'e tahsis etti. Bu mallar yeryüzünde onların sahip olduğu en iyi mallardı.

Muhammed b. Ömer dedi ki: el-Asbağ'un bahçesi [münye] bugün Mısır'da bilinmektedir. el-Münâ [bahçeler], buradaki bostanlara benzer.

Bize Kâmil b. Talha haber verdi; dedi ki: Bize İbn Lehî'a haber verdi; dedi ki: Bize Amr b. Şu'ayb haber verdi. O babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Zinbâ el-Cüzâmî'nin Sender adında bir kölesi vardı. Kendisine ait bir cariyeyi öptüğünü gördü. Onu cezalandırdı ve burnunu ateşle dağladı. Sender Peygamber'e (sas) geldi [şikâyetle bulundu]. Peygamber (sas) Zinbâ'a haber gönderdi ve ona şöyle dedi: *“Onlara [kölelerinize] güçlerinin yetmediği şeyleri yüklemeyin. Yediklerinizden onlara yedirin ve giydiklerinizden onlara da giydirin. Eğer bunu kabulleniyorsanız onları yanlarınızda tutun, şayet buna razı olmuyorsanız o vakit onları satın ve Allah'ın yarattıklarına işkence etmeyin. Kime işkence edilmişse veya kim ateşle yakılmışsa o kişi özgürdür. O kimse Allah'ın ve Resûlü'nün mevlasıdır.”* Bunun üzerine Sender azat edildi ve şöyle dedi: *“Ey Allah'ın Resûlü! Benim için tavsiyede bulun.”* Allah Resûlü (sas) de, *“Seni her Müslümana tavsiye ediyorum.”* buyurdu. Allah Resûlü (sas) vefat edince Sender Ebû Bekir'in (r) yanına geldi ve *“Allah Resûlü'nün (sas) benim hakkımdaki tavsiyesini gözetle!”* dedi. Ebû Bekir (r) vefat edinceye kadar Peygamber'in onun hakkında söylediği vasiyeti uyguladı. Daha sonra Sender Ömer b. el-Hattâb'ın yanına geldi ve şöyle dedi: *“[Ey Ömer!] Allah Resûlü'nün (sas) benim hakkımdaki tavsiyesini gözetle!”* Ömer (r), *“Evet! Eğer yanımda kalmayı seversen, Ebû Bekir'in sana sağladığını ben de sana sağlarım. Şayet yanımda kalmayı istemezsen sevdiğin herhangi bir yeri seç. Senin için oraya bir mektup yazayım.”* dedi. Bunun üzerine Sender, *“Ben Mısır'ı tercih ediyorum, zira orası ekilen bir arazidir.”* dedi. Ömer, onun için [Mısır valisi] Amr b. el-Âs'a bir mektup yazarak Sender konusunda Allah Resûlü'nün (sas) vasiyetini gözetmesini istedi. Sender, Mısır'a Amr b. el-Âs'ın yanına varınca ona geniş bir arazi ile bir ev tahsis etti. Sender orada Allah'ın malında yaşamaya devam etti. Vefat edince de bu mallar geri alındı.

Amr b. Şu'ayb dedi ki: Daha sonra bu mallar el-Asbağ b. Abdülazîz'e verildi. Amr dedi: Bu mallar bugün onların en iyi mallarından sayılır.

Bize Kâmil b. Talha haber verdi; dedi ki: Bize İbn Lehî'a anlattı; dedi ki: Bize Yezîd b. Ebû Habîb anlattı. O Rebî'a b. Lakî et-Tüceybî'den, o Abdullah b. Sender'den, o da babasından şunu rivayet etti:

Sender, Zinbâ b. Selâme'nin kölesi idi. Zinbâ ona öfkelenince onu iğdiş etti ve onu dağladı. Bunun üzerine Sender Peygamber'in (sas) yanına geldi [şikâyetle bulundu]. Peygamber (sas) Zinbâ'a sert çıktı ve Sender'i ondan alıp özgürlüğüne kavuşturdu. Sonra şöyle buyurdu: *“Kölesini sakat bırakan*

kimsenin kölesi hür olur.” Sender, “Ey Allah’ın Resûlü! Benim için tavsiyede bulun.” dedi. Peygamber (sas) de, “*Seni her Müslümana tavsiye ediyorum.*” buyurdu.

Yezîd şöyle dedi: Sender kâfirdi.

Abdullah b. Sâlih el-Mısırî, Harmele b. İmrân’dan, o da Peygamber’in (sas) mevlası olan Sender’den anlatan kimselerden rivayet ederek dedi ki:

Amr b. el-Âs, beraberinde İbn Sender olduğu halde bir gün yürüyerek çıkageldi. İbn Sender ve beraberindeki bir grup insan Amr b. el-Âs’ın önünde yürüyorlardı. Bu yürüyüşlerinden toz meydana gelince, Amr sarığının bir tarafı ile burnunu kapattı ve ekledi: “Tozdan sakının, çünkü o çok çabuk girer ancak zor çıkar. Şayet susuzlukta insanın içine girerse yağ oluşturur.” Bazılarımız bu grup insanlara, “Toz çıkarmaktan sakının.” dediler. İbn Sender hariç diğerleri toz çıkarmaktan sakındılar. Ona, “Ey İbn Sender! Neden toz çıkarmaktan sakınmıyorsun?” diye soruldu. Bu arada Amr şöyle dedi: “Bırakın onu, zira iğdişin çıkardığı toz zarar vermez.” İbn Sender bu sözü işitince kızdı ve şöyle dedi: “Ey Amr! Vallahi eğer müminlerden olsaydın bana eziyet etmezdin.” Amr şöyle cevap verdi: “Allah sana mağfiret eylesin. Elhamdülillah ben müminlerdenim.” İbn Sender dedi ki: “Biliyorsun ki, Allah Resûlü’nden (sas) benim için tavsiyede bulunmasını istedim; o da bana, “*Seni her mümine tavsiye ediyorum.*” dedi.”

4862. Ebû Fâtıma el-Ezdî

Bize Muhammed b. İsmail b. Ebû Füdeyk haber verdi; dedi ki: Bize Hammâd b. Ebû Hamîd ez-Zürakî anlattı. O ez-Zürakîlerin mevlası olan Ebû Akîl’den, o Abdullah b. İyâs b. Ebû Fâtıma’dan, o babasından, o da dedesinden şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resulü (sas) ile birlikte oturuyordum. “*Hanginiz sağlıklı kalıp hasta olmak istemez?*” diye sordu. “Bizler, ey Allah’ın Resûlü!” dedik. Allah Resûlü (sas) “*Sus!*” dedi. [Hoşnutsuzluğunu] yüzünden anladık. Şöyle buyurdu: “*Saldırgan merkezler gibi olmayı mı seviyorsunuz?*” Onlar, “Ey Allah’ın Resûlü! Öyle olmak istemeyiz.” dediler. Allah Resûlü (sas), “*Sizler imtihan ve kefarete ehli olmayı sevmiyor musunuz?*” dedi. “Olmak

isteriz, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Daha sonra Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: *"Allah'a yemin olsun ki, Yüce Allah mümini imtihan eder. İmtihan etmesinin hikmeti ise ona verdiği değerden dolayıdır. Mümin kulun Allah katında öyle bir mertebesi vardır ki, oraya ulaşmak için onun başından bir bela veya musibet geçmedikçe kendi ameliyle o mertebeye ulaşamaz."*

Bize Abdullah b. Yezîd Ebû Abdurrahman el-Mukri haber verdi; dedi ki: Bize İbn Lehî'a anlattı. O el-Hâris b. Yezîd el-Hadramî'den, o Kesîr el-A'rec'den, o da -Allah Resûlü'nün (sas) ashâbından olan- Ebû Fâtıma'dan şunu rivayet etti:

Allah Resûlü (sas) bana şöyle dedi: "Benden sonra çokça secde yap. Zira Allah için secde yapan hiç bir kimse yoktur ki, Allah o secde ile onun Cennet'teki derecesini bir derece yükseltip yine o secde ile onun bir günahını düşürmüş olmasın."

4863. Ebû Cum'a

Allah Resûlü'nün (sas) ashâbından olup Şam'da yaşamıştır. Daha sonra Mısır'a geçerek oraya yerleşmiştir. Peygamber'den (sas) bazı hadisler rivayet etmiştir.

Bize Muhammed b. Mus'ab el-Karkasânî haber verdi; dedi ki: Bize el-Evzâ'î anlattı. O Üseyd b. Abdurrahman'dan, o Hâlid b. Düreyk'ten, o da Abdullah b. Muhayrîz'den şöyle dediğini rivayet etti:

Allah Resûlü'nün (sas) ashâbından (künyesinin Ebû Cum'a olduğunu söylediğini zannettiğim) bir adama, "Allah Resûlü'nden (sas) işittiğin bir hadisi bize söyle." demem üzerine şöyle cevap verdi: "Size güzel bir hadis söyleyeceğim: Bir gün Allah Resûlü (sas) ile birlikte öğle yemeğini yedik. Yanımızda Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh da vardı. Biz, "Ey Allah'ın Resûlü! Bizden daha hayırlı bir kimse var mıdır? Zira bizler seninle birlikte Müslüman olduk. Yine seninle birlikte hicret ettik." dedik. Allah Resûlü (sas), "Evet, var. Onlar benden sonra gelen ve bana iman eden kimselerdir." buyurdu.

4864. Ebû Su'âd

Allah Resûlü'nün (sas) ashâbından olup Mısır'da yaşamıştır.

4865. Abdurrahman b. Udeys el-Belevî

Peygamber'in (sas) ashâbından olup, ondan hadis işitmiştir. Osman (r) öldürülünceye kadar [evinde] kuşatma altına alındığında bu kuşatmaya gidenlerden biri de Abdurrahman b. Udeys'ti. Aynı zamanda onların lideri durumundaydı.

4866. Ebü's-Şemus el-Belevî

Peygamber'in (sas) ashâbından olup *Mısır*'a yerleşmiştir.

[354] “el-Mısırî” nispesi Leiden neşrinde “el-Basrî” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazması ve Tehzîbü'l-Kemâl'den (XV, 98) tespit edilmiştir.

[355] Rıdvân biatine katılanlara (E).

[356] “enâ sâminühüm [sekizincilerinin benim olduğum]” ibaresi Leiden neşrinde “inâsen minhüm [onlardan kadınlar]” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *Üsdü'l-gâbe*'den (I, 354) tespit edilmiştir.

[357] Eski Mısır'ın köylerinden biridir. Köyün ahalisi Amr b. el-Âs'a yardım edenlerdendi. O da onlara ganimetten pay verdi.

ALLAH RESÛLÜ'NÜN (SAS) ASHÂBI'NDAN SONRA MISIR EHLİNDEN OLAN RAVİLER:

BİRİNCİ TABAKA

4867. *Abdurrahman b. Useyle es-Sunâbihî*

﴿قيس بن عاصم بن سنان بن خالد﴾

Himyerli olup künyesi *Ebû Abdullah*'tır. Sika olup az sayıda hadis rivayet etmiştir. *Ebû Bekir*, *Ömer* ve *Bilâl*'den hadis rivayet etmiştir.

Bize Abdullah b. Nümeyr haber verdi. O Muhammed b. İshâk'tan, o Yezîd b. Ebû Habîb'den, o Mersed b. Abdullah el-Yezenî'den, o da Abdurrahman b. Useyle es-Sunâbihî'den şöyle dediğini rivayet etti:

Peygamber'i (sas) sadece beş gece ile kaçırmış oldum. Peygamber (sas) vefat ettiği zaman ben *Cuhfe*'deydim^[358]. Kalabalık olan ashâbının yanına vardım; *Bilâl*'den kadir gecesini sordum. "23. gece olup açık bir gecedir." dedi.

4868. *Ebû Temîm el-Ceyşânî* ﴿أبو برزة الأسلمي﴾

Sika olup *Ömer* ve *Ali*'den hadis rivayet etmiştir. 77 veya 78 yılında *Abdûlmelik b. Mervân*'ın hilafeti zamanında ileri bir yaşta vefat etmiştir.

4869. *Abdullah b. Züreyr el-Gâfîkî* ﴿عبد الله بن زريق الغافقي﴾

Sika olup bazı hadisler rivayet etmiştir. *Ömer* ve *Ali*'den hadis rivayet etmiştir. *Ali* ile birlikte *Sıffîn* savaşına katılmıştır. 81 yılında *Abdûlmelik b. Mervân*'ın hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4870. *Ebû Vehb*^[359] *el-Ceyşânî* ﴿يحيى بن سلم البكاء﴾

Ceyşan Kudâ'a'dan'dır. *Ebû Vehb*'in ismi ise *Deylem b. el-Hevşa*'dır. Sika olup az sayıda hadis rivayeti vardır.

4871. Abdurrahman b. Şimâse ﴿ضبة بن محسن العنزی﴾

Hadisleri kabul edilen bir kimseydi.



[358] Cuhfe: Medine yakınında bir yerin adıdır. Şam ehli ve o yönden gelenler orada ihram giyerler.

[359] “Ebû Vehb [Vehb’in babası]”, Leiden neşrinde “Ehû Vehb [Vehb’in kardeşi]” şeklinde yanlış yazılmıştır. Doğrusu III. Ahmed yazmasından ve *et-Takrîb*’den tespit edilmiştir.

İKİNCİ TABAKA



4872. *Ebü'l-Hayr* ﴿أبو فراس﴾

İsmi, Mersed b. Abdullah el-Yezenî olup Himyerli'dir. Hadis rivayetinde sika olup fazilet ve ibadet sahibi bir kimsedir. 90 yılında el-Velîd b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti.

4873. *Ebü Abdurrahman el-Hubülî* ﴿سليم بن جابر الهجيمي﴾

Himyerli olup ismi Abdullah b. Yezîd'dir. Hadis rivayetinde sikadır. Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan hadis rivayet etmiştir.

4874. *Ebü Kays* ﴿أبو فراس﴾

Amr b. el-Âs'ın mevlası olup inşaallah sikadır. Amr b. el-Âs'tan hadis rivayet etmiştir.

4875. *Verdân* ﴿أبو أمية﴾

Amr b. el-Âs'ın mevlası olup künyesi *Ebü Ubeydullah*'tır. Amr b. el-Âs'tan hadis rivayet etmiştir. Mısır'daki *Verdân* çarşısı onun ismi ile isimlendirilmiştir.

4876. *Kanber* ﴿أسير﴾

Amr b. el-Âs'ın mevlası olup ondan hadis rivayet etmiştir.

4877. *Ali b. Rebâh el-Lahmî* ﴿أحمد بن جزء السدوسي﴾

Mısır halkı ona, "Ali b. Rebbâh" der. Irak halkı ise ona, "Ali b. Rebâh" der. Sika olup Amr b. el-Âs ve diğerlerinden hadis rivayet etmiştir.

4878. *Ebü Uşşâne el-Me'âfirî* ﴿أبو رفاعة العدوي﴾

İsmi, Hay b. Yü'min olup bazı hadis rivayetleri vardır. Kendisinden hadis rivayet edilmiştir. 118 yılında Hişâm b. Abdülmelik b. Mervân'ın hilafeti

zamanında vefat etmiştir.

4879. Ebû Kabîl el-Me'âfirî ﴿أبو نعام السعدى﴾

İsmi, Huyey b. Hânî'dir. [Ebû Kabîl,] “Osman b. Affân'ın öldürülmesini hatırlıyorum.” dedi. Bazı hadisler rivayet etmiş, kendisinden de hadis rivayet edilmiştir. Mervân b. Muhammed'in hilafeti zamanına kadar yaşamış ve 127 yılında vefat etmiştir.

4880. Abdullah b. Hübeyre ﴿سوار بن عبد الله﴾

[Abdullah b. Hübeyre] es-Sebeî. Bazı hadisler rivayet etmiş olup Yezîd b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4881. Şüfey b. Mâti el-Asbahî ^[360] ﴿جارية بن قدامة السعدى﴾

Himyerli olup rivayet ettiği hadisler vardır. Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4882. Şiyeym b. Beytân ﴿مالك بن حيدة﴾

Hadis rivayetleri vardır.

4883. Mişrah b. Hâ'ân ﴿قيصة بن المخارق﴾

Künyesi *Ebû Mus'ab* olup rivayet ettiği hadisleri vardır.

4884. Ebü'l-Heysem ﴿أبو الحليل﴾

Ebû Sa'îd el-Hudrî'nin arkadaşı olup ismi Süleyman b. Amr b. Abdü'l-Ü'tvari'dir.



[360] “e-Asbahî” nispesi Atâ neşrinde (VII, 355) “el-Asma'î” şeklinde yazılmıştır (E).

ÜÇÜNCÜ TABAKA



4885. *Yezîd b. Ebû Habîb* ﴿أبو الدهماء العدوى﴾

Künyesi *Ebû Recâ* olup Kureyş'ten Benî Âmir b. Lüey'in mevlasıdır. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. 128 yılında Mervân b. Muhammed'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.

4886. *Ca'fer b. Rebî'a* ﴿أبو المليح الهذلي﴾

[Ca'fer b. Rebî'a] b. Abdullah b. Şürahbîl b. Hasene el-Ezdî. Benî Zühre b. Kilâb'ın müttetikidir. Şürahbîl b. Hasene, Ebû Bekir (r) tarafından Şam'a gönderilen askerlerin başında giden komutanlardan biridir. Ca'fer, 132 yılında Mısır'da vefat etmiş olup hadis rivayetinde sikadır.

4887. *Ubeydullah b. Ebû Ca'fer* ﴿عبيد الله بن أبي جعفر﴾

Benî Ümeyye'nin mevlası olup hadis rivayetinde zamanının sikası sayılırdı. 135 veya 136 yılında vefat etti.

4888. *Bekir b. Sevâde el-Cüzâmî* ﴿حريث بن حسان الشيباني﴾

Hadis rivayetinde inşaallah sikadır. Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti.

4889. *Abdullah b. Râfi el-Gâfîkî* ﴿عبد الله بن زريق الغافقي﴾

Himyerli olup bazı hadisler rivayet etmiştir. Hişâm b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında vefat etti.

4890. *el-Velîd b. Abede* ﴿سلمة بن المحبق﴾

Amr b. el-Âs'ın mevlası olup bazı hadisler rivayet etmiştir.

4891. *Sa'îd b. Ebû Hilâl* ﴿أبو الدهماء العدوى﴾

İnşaallah sika bir râvîdir.

4892. Zühre b. Ma'bed ﴿مالك بن حيدة﴾

Künyesi *Ebû Akîl*'dir.



DÖRDÜNCÜ TABAKA



4893. *Amr b. el-Hâris* ﴿بريدة بن الحبيب﴾

[Amr b. el-Hâris] b. Ya'kûb. Ensâr'ın mevlası olup inşaallah sika bir râvîdir. 147 veya 148 yılında Ebû Ca'fer'in hilafeti zamanında vefat etti.

4894. *Hayve b. Şüreyh* ﴿هارون بن رئاب﴾

Künyesi *Ebû Yezîd et-Tüceybî*'dir. Kindeli olup sika bir râvîdir. Ebû Ca'fer'in hilafeti zamanında vefat etti.

4895. *Musa b. Uley* ﴿موسى بن علقى﴾

[Musa b. Uley] b. Rebâh el-Lahmî. İnşaallah sika bir râvîdir. İbrahim b. Mekkî dedi ki: 164 yılında *Mısır*'a geldim. Bana, “Musa b. Uley *İskenderiyye*'de vefat etti.” dediler. Muhammed b. Ömer de şöyle dedi: Musa b. Ali 163 yılında el-Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etti.

4896. *Sa'îd b. Ebû Eyyûb* ﴿سعيد بن أبى الحسن﴾

Hadis rivayetinde sika ve istikrar sahibiydi. Ebû Eyyûb'un ismi Miklâs'tı.

4897. *Abdurrahman b. Şüreyh* ﴿عزوة بن سمره العنبرى﴾

Rivayet ettiği hadisler münkerdi. 167 yılında el-Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etti.

4898. *Ayyâş b. Abbâs el-Kıtbânî* ﴿مالك بن الحويرث الليثى﴾

4899. *Yahya b. Eyyûb el-Gâfıkî* ﴿أمية بن مخشى الخزاعي﴾

Rivayet ettiği hadisler münkerdi.



BEŞİNCİ TABAKA



4900. *Abdullah b. Lehî'a b. Ukbe* ﴿حرمة بن عبد الله الكعبي﴾

Hadramîlere mensup olup künyesi *Ebû Abdurrahman*'dır. Zayıf bir râvî olup yanında çok sayıda hadis vardı. İlk zamanlarda ondan hadis dinleyenlerin rivayet durumları, son zamanlarda ondan hadis dinleyenlerin durumundan daha iyidir. *Mısır* halkı ise onun zihin karışıklığına düşmediğini, onun ilk ve son zamanlarında aynı olduğunu söylemektedirler. Ancak kendi rivayetleri dışındaki hadisler kendisine okunur, o da buna sükût ederdi. Bu durum kendisine hatırlatıldığında ise, "Benim bunda ne günahım var? Bir kitap getirip ondan okuyorlar; sonra da kalkıp gidiyorlar. Eğer benden sormuş olsalardı ben onlara okudukları şeyin benim hadisim olmadığını söylerdim." derdi.

İbn Lehî'a 174 yılında, Rebiülevvel ayının yarısında Pazar günü, Hârûn'un hilafeti zamanında *Mısır*'da vefat etti.

4901. *el-Leys b. Sa'd* ﴿حرمة العنبري﴾

Künyesi *Ebü'l-Hâris* olup Kays'ın mevlasıdır. 93 veya 94 yılında el-Velîd b. Abdülmelik'in hilafeti zamanında doğdu. Sika olup çok sayıda sahih hadis rivayet etmiştir. Yaşadığı dönemde *Mısır*'da fetva vermekle öne çıkmıştır. Zengin bir kimseydi. Asalet, cömertlik ve ikram sahibiydi. 165 yılında, Şaban ayının bitimine ondört gece kala Cuma gecesi, el-Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etti.

4902. *el-Mufaddal b. Fedâle* ﴿قيصة بن المخارق﴾

[el-Mufaddal b. Fedâle] el-Kaynî. *Mısır*'da kadı idi. Rivayet ettiği hadisler bilinmeyen [münker] hadislerdir.

4903. *Rişdîn b. Sa'd* ﴿الأحنف بن قيس﴾

[Rişdîn b. Sa'd] el-Kaynî. İsmi, Rişdîn b. Ebû Rişdîn olup hadis rivayetinde zayıf bir kimseydi. 188 yılında Hârûn'un hilafeti zamanında

vefat ett.

4904. Gavs b. Süleyman ﴿الأحنف بن قيس﴾

[Gavs b. Süleyman] el-Hadramî. el-Mehdî'nin hilafeti zamanında vefat etti.

4905. Bekir b. Mudar ﴿أنس بن مالك﴾

4906. Nâfi b. Yezîd ﴿نعب بن سور﴾



ALTINCI TABAKA



4907. *Abdullah b. Vehb* ﴿عبد الله الصنابحي﴾

Kureyş'in mevlasıdır. Geniş ilme sahip olup sika bir râvîdir. Kullandığı ifadelerinden biri "Bize anlattı" sözü idi. Rivayetlerinde tedlis^[361] yapardı.

4908. *Abdullah b. Sâlih el-Cühenî* ﴿عبد الله بن صالح الجهني﴾

Künyesi *Ebû Sâlih*'ti. Leys b. Sa'd'ın kâtibi ve hadis râvîsiydi. 223 yılında, Muharrem ayının aşûra gününde Ebû İshâk'ın hilafeti zamanında *Mısır*'da vefat etti.

4909. *Sa'îd b. Ufeyr* ﴿عتبة بن غزوان﴾

4910. *Sa'îd b. Ebû Meryem* ﴿بريدة بن الحبيب﴾

4911. *Yahya b. Bükeyr* ﴿قعب بن سور﴾

4912. *Abdullah b. Abdülhakem* ﴿عبد العزيز بن عبد الله﴾

4913. *Amr b. Hâlid* ﴿أسمر بن مضر﴾

Züheyr b. Mu'âviye'nin arkadaşıdır.

4914. *Nu'aym b. Hammâd* ﴿بجالة بن عبدة﴾

Horasanlı olup *Merv* ehline mensuptur. *Irak* ve *Hicaz*'da çokça hadis talebinde bulunmuştur. Daha sonra *Mısır*'da yaşadı. Ebû İshâk b. Hârûn'un hilafetinde *Mısır*'dan çıkarılıncaya kadar orada kaldı. Kur'ân hakkındaki görüşünü sordular. İstedikleri doğrultuda cevap vermeyince *Sâmerrâ*'da hapsedildi. 228 yılında vefat edinceye kadar hapiste kaldı.

Mısırlıların tabakalarının sonu



[361] Hadis terimi olarak tedlis, bir ravinin muasırı olup görüşmediği veya görüştüğü halde hadis almadığı bir şeyhten işitmişçesine rivayette bulunmasına denir.

EYLE'DE [\[362\]](#) OLANLAR



4915. *Talha b. Abdülmelik el-Eylî* ﴿الحارث بن نوفل بن الحارث﴾

Sika bir râvî olup Mâlik b. Enes ve diğerleri kendisinden hadis rivayet etmişlerdir.

4916. *Akîl b. Hâlid* ﴿أبو مریم الحنفی﴾

ez-Zührî'nin arkadaşı olup sika bir râvîdir.

4917. *Ebû Sahr el-Eylî* ﴿شویس بن حیاش﴾

İsmi, Yezîd b. Ebû Sümeyye olup hadis rivayetlerinde ehil bir kimseydi.

Bize Muhammed b. Ömer haber verdi; dedi ki:

Ebû Sahr âbid bir kimseydi. Bütün gece namaz kılar ve ağlardı. Onunla birlikte evde Yahudi bir kadın da yaşardı. Kadın ona acıdığı için o da ağlardı. Ebû Sahr bir gece duasında şöyle dedi: “Ey Allah'ım! Bu Yahudi kadın, dini benim dinime muhalif olduğu halde bana acıdığı için ağladı. Sen bana acımaya ve merhamet etmeye daha layıksın.” [Râvî] dedi ki: Ebû Sahr el-Eylî her sene mevsim [\[363\]](#) gelince, Muhammed b. el-Münkedir, Safvân b. Süleym, Yezîd b. Husayfe, Süleyman b. Sühaym ve Ebû Hâzim ile birlikte Ömer b. Zer ile buluşur, Ömer b. Zer onlara vaazeder ve ahireti hatırlatırdı. Mevsim bitinceye kadar durum böyle devam ederdi. Daha sonra bir sonraki mevsimde tekrar bir araya gelirlerdi.

4918. *Zurayk b. Hakîm* [\[364\]](#) ﴿هارون بن رئاب﴾

Hadis rivayetinde sika idi.

4919. *Hüseyn b. Rüstem* ﴿الأحنف بن قیس﴾

4920. *Yunus b. Yezîd el-Eylî* ﴿ضبة بن محسن العنزى﴾

Tatlı ve bol sohbetli bir kimse olup hüccet değildi. Bazen asılsız şeyler söylediği de olurdu.

4921. Sa'dân b. Sâlim el-Eylî [365] ﴿أحمد بن جزء السدوسي﴾

Künyesi *Ebû Sâlih* olup sika idi. Yezîd b. Ebû Sümeyye'den, o da İbn Ömer'den, o da Peygamber'den (sas) rivayet ettiğine göre, Peygamber (sas) izarı yerde sürüklemeye hakkında konuştuğu gibi, gömleği yerde sürüklemeye hakkında da konuştuğuna dair hadisi rivayet etmiştir. Ayrıca Abdülcebbâr'dan da hadis rivayet etmiştir.

4922. Abdullah b. el-Mübârek ﴿عبد الله بن المبارك﴾

4923. Ebû Abdurrahman ﴿سلمة بن المحبق﴾

[Ebû Abdurrahman] el-Mukri ve diğerleri.



[362] Eyle: Ürdünün güneyinde yer alan bugünkü Akabe şehrinin yerinde kurulan eski bir İslam şehridir. Arap yarımadasında kurulan ilk İslami şehirdir.

[363] Hac dönemi (E).

[364] Leiden neşrinde “Hakem” şeklinde geçmektedir. Halîfe'nin *Tabakât*'ında (s. 295) geçen kaydı esas aldım. İbn Hibbân'ın *es-Sikât*'ında da aynı şekilde geçmektedir.

[365] Leiden neşrinde “Abdülcebbâr b. Ömer el-Eylî” şeklinde geçmektedir. el-Mizzî'de (Şöyle dediğini, 322) geçen kaydı esas aldım.

İFRÎKİYYE'DE OLANLAR



4924. Hâlid b. Ebû İmrân «عائذ بن عمرو المزني»

İfrîkiyye'den, Tunus ehlindendir. İnşaallah sikadır. Hadis rivayetinde tedlis [taklit ve hile] yapmazdı.



ENDÜLÜS’TE OLANLAR



4925. *Mu’âviye b. Sâlih* ﴿الأحنف بن قيس﴾

[Mu’âviye b. Sâlih] el-Hadramî. Hadramîlere kâdılık yapardı. Sika olup çok sayıda hadis rivayet etmiştir. Ömründe bir kere hacca gitmiş; *Medine*’ye uğradığında oradaki Iraklılarla buluşmuştur. Yine bu hac esnasında, Abdurrahman b. Mehdî, Zeyd b. el-Hubâb el-Uklî, Muhammed b. Ömer el-Vâkîdî, Hammâd b. Hâlid el-Hayyât ve Ma’n b. İsa ile buluşmuştur.

Tabakat kitabının 9. cildinin sonu.

Bu cilt aynı zamanda İbn Hayyüveyh’in aslının 22. cildinin de sonudur.

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah’a,
Salât ve Selam Efendimiz Muhammed’e
ve O’nun tertemiz ailesine olsun.

İnşallah Onuncu cildi Hanım Tabakaları takip edecektir.